

2016-2015

האוניברסיטה
הפתוחה

קטלוג הקורסים תשע"ו

בקטלוג זה תמצאו את תיאוריהם של הקורסים הנלמדים באוניברסיטה הפתוחה בשנת תשע"ו (2015-2016) ושל קורסים המצויים עדיין בשלבי פיתוח אבל מועד הוראתם נראה לעין ומן הראוי שתדעו על קיומם העתידי בעת תכנון לימודיכם לתואר. קורס באוניברסיטה הפתוחה הוא, בראש ובראשונה, יצירה אקדמית בדפוס – כרך או כמה כרכים שחברו והופקו במיוחד לסטודנטים באוניברסיטה הפתוחה. קורסים אחדים מבוססים על ספרי לימוד בעברית או באנגלית; באחרים נעשה שימוש בהרצאות מוקלטות במקום בספרי לימוד; ויש אף כאלה שבהם ספר הלימוד בשלמותו נמצא באתר – באמצעות טכנולוגיות מתקדמות מבוססות אינטרנט. חומרי הלימוד של כל הקורסים פותחו על ידי אנשי אקדמיה מן האוניברסיטה הפתוחה או ממוסדות אחרים להשכלה גבוהה, וכולם עברו הליכי בקרת איכות והפקה קפדניים: ייעוץ וחוות דעת של עמיתים בכל שלבי הפיתוח והכתיבה, עריכה מדעית ועריכה לשונית, עיצוב גרפי וטיפול בזכויות יוצרים, סדר והדפסה ברמה גבוהה.

הקורסים מותאמים במיוחד ללמידה עצמית: הם מחולקים בדרך כלל ליחידות לימוד או לפרקים שכל אחד מהם עוסק בנושא מוגדר ומתוכנן ללמידה בזמן קצוב. חומר הלימוד מוסבר היטב ובהירות מרבית, וברבים מהקורסים משולבים "כלי למידה עצמית" כגון שאלות מנחות, תרגילים פתורים, ולעתים אף שאלות להערכה עצמית. קורסים המבוססים על ספרים מלווים במדריך למידה מפורט. עם השנים, הפכו הספרים שפיתחה האוניברסיטה הפתוחה למען הסטודנטים שלה לחומר קריאה מקובל גם באוניברסיטאות האחרות, ורבים מן הספרים שמודפסים באוניברסיטה הפתוחה נמכרים מחוצה לה.

הקורסים – והספרים שונתבו במסגרתם – מקיפים מגוון גדול של תחומי דעת במדעי הרוח, במדעי החברה, במדעי הטבע והחיים ובמדעים המדויקים, והם משקפים את תרומתה הייחודית של האוניברסיטה הפתוחה לתרבות ולהשכלה האקדמית בעברית.

אתר הבית של האוניברסיטה הפתוחה כולל מידע מעודכן מהידיעון האקדמי, מקטלוג הקורסים ומידע נוסף.
כתובתנו באינטרנט: <http://www.openu.ac.il/>

ריכוז ועריכה: אמירה גלבלום
עריכה לשונית: איה ברסקי
עיצוב עטיפה: זאב פרל
סדר מחשב ועימוד: דלית סולומון
התקנה לדפוס: טלי מאן

תוכן העניינים

34	המזרח התיכון בין מלחמות-העולם (ר, 6)
35	המזרח התיכון בימינו (ר, 6)
35	מלך, מלוכה וממלכה: עיונים בהיסטוריה (מ, 6)
35	חילופי משטרים ביוון הקלאסית (מ, 6)
36	מכורש עד אלכסנדר (מ, 6)
36	העבודות בעת העתיקה (מ, 6)
36	הנצרות הקדומה (מ, 6)
37	סוגיות היסטוריות בעולמם של חכמים (מ, 6)
37	מרד בר-כוכבא (מ, 6)
37	נשים בחברה היהודית בארץ ישראל (1882-1948) (מ, 6)
38	עלייה לרגל: יהודים, נוצרים, מוסלמים (מ, 6)
38	מסעי הצלב: היסטוריה והיסטוריוגרפיה (מ, 6)
38	ילדות בימי הביניים (מ, 6)
39	יהודי פרובנס: רנסנס בצל הכנסייה (מ, 6)
39	ידע דתי, סמכות וכריזמה באסלאם (מ, 6)
39	סוגיות בחקר הלאומיות (מ, 6)
40	גרמניה 1770-1830 (מ, 6)
40	חירויות הפרט בממשל ארה"ב (מ, 6)
40	על פרשת דרכים: יהודי רוסיה (מ, 6)
41	יהודי צפון-אפריקה במאות ה-19-20 (מ, 6)
41	יהודי תימן: היסטוריה, חברה, תרבות (מ, 6)
41	פרקים בתולדות יהודי ארצות-הברית (מ, 6)
42	יהדות גרמניה לנוכח אתגרי המודרניזציה (מ, 6)
42	אתיופיה: נצרות, אסלאם, יהדות (מ, 6)
42	אדם, חברה וכלכלה במזרח התיכון בזמננו (מ, 6)
43	נוער, חינוך ופוליטיקה במזרח התיכון (מ, 6)
43	האנטישמיות במאה ה-19 (מס, 6)
פילוסופיה	
44	בעיות בפילוסופיה של המוסר (פ, 6)
44	פילוסופיה של הנפש בתקופתנו (ר, 6)
44	מבוא ללוגיקה (ר, 6)
45	פילוסופיה יוונית: מתאלס עד אריסטו (ר, 6)
45	מדיקרט עד יום: פילוסופיה במאות ה-17-18 (ר, 6)
45	מבוא לאסתטיקה (ר, 6)
46	פילוסופיה של המדע (ר, 6)
46	עיון ב"הקדמות" של קאנט (מ, 4)
46	סוגיות מרכזיות בפילוסופיה אנליטית (ר, 4)
47	חשיבה היסטורית (מ, 6)
47	דת ומדינה: היבטים פילוסופיים (מ, 6)
47	שוויון ואי-שוויון: מבט פילוסופי (מ, 6)
48	בעיות בפילוסופיה של המדע (מ, 6)
48	סמינר מצטיינים בפילוסופיה א, ב (מ, 4)
בלשנות	
49	מבוא לבלשנות תאורטית (ר, 6)
49	פרקים במורפולוגיה עברית (ר, 6)
49	חקר השפה: יסודות ויישומים (פ, 6)
לשון עברית	
50	עברית כשפה שנייה
50	יסודות תורת המשמעות: סמנטיקה ופרגמטיקה (ר, 6)
50	לשון, חברה ותרבות (ר, 6)

תואר ראשון

מדעי הרוח

מדעי היהדות

19	מבוא למקרא (ר, 6)
19	ראשית המלוכה בישראל: ספר שמואל (ר, 6)
19	ספר בראשית (ר, 6)
20	פירוש רש"י לתורה: עיונים בשיטתו (ר, 6)
20	מבוא לתורה שבעל-פה (ר, 6)
20	זמן, חברה ומשפחה: סוגיות בתלמוד (ר, 6)
21	מדרש ואגדה (ר, 6)
21	סוגיות במשפט העברי (ר, 6)
21	מבוא למחשבת ישראל (ר, 6)
22	מבוא לקבלה (ר, 6)
22	פילוסופיה יהודית בימיה"ב: מרס"ג עד הרמב"ם (ר, 6)
22	חסידות אשכנז בתולדות המחשבה היהודית (ר, 6)
23	הלכה והגות: קווי יסוד במשנתו של הרמב"ם (ר, 6)
23	היצירה הנבואית במקרא (מ, 6)
23	המחשבה המדינית היהודית בימי-הביניים (מ, 6)
24	מגדר ומיניות בתרבות חז"ל (מ, 6)
24	התהליכי חילון בתרבות היהודית בעת החדשה (מ, 6)

היסטוריה

25	יוון הקלאסית (פ, 6)
25	תולדות התקופה ההלניסטית (ר, 6)
25	רומא: אימפריאליזם ואימפריה (ר, 6)
26	ירושלים לדורותיה (ר, 6)
26	מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופת המקרא (ר, 6)
26	חפירה ארכיאולוגית לימודית: תל עיטון (ר, 3)
27	תולדות עם ישראל בימי בית ראשון (ר, 6)
27	מגלות לקוממיות (ר, 6)
27	יהודה ורומא (ר, 6)
28	ראשיתה של אירופה (ר, 6)
28	הכנסייה הקתולית בימי הביניים (ר, 6)
28	בין יהודים לנוצרים (ר, 6)
29	על סף העת החדשה: אירופה 1350-1600 (ר, 6)
29	האסלאם: מבוא להיסטוריה של הדת (ר, 6)
29	תרבות ההשכלה באירופה במאה ה-18. חלק א (ר, 6)
30	תרבות ההשכלה באירופה במאה ה-18. חלק ב (ר, 6)
30	המהפכה הצרפתית (ר, 6)
30	אירופה ערש הלאומיות (ר, 6)
31	שורשי הפשיזם האירופי: 1789-1945 (ר, 6)
31	עלייתה ונפילתה של הקיסרות הסינית (ר, 6)
31	יהודים בעידן של תמורות (ר, 6)
32	תרבות, חברה ודת: יהודי פולין (ר, 6)
32	יהודי רוסיה במאה ה-20 (ר, 6)
32	בין ציון לציונות: 1881-1914 (ר, 6)
33	מבית לאומי למדינה בדרך (ר, 6)
33	בימי שואה ופקודה (ר, 6)
33	מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה (ר, 6)
34	האימפריה העות'מאנית: סוגיות נבחרות (ר, 6)
34	היסטוריה של המזרח התיכון: טקסטים בערבית (ר, 6)

תוכן העניינים

67	מזרח ומערב בקולנוע הישראלי (מ, 6)	51	פרקים בתולדות הלשון העברית: חטיבה קלאסית (ר, 3)
67	הקולנוע הפלסטיני (מ, 6)	51	פרקים בתולדות הלשון העברית: חטיבה ביניימית (ר, 3)
68	ז'אנרים של המותחן בקולנוע (מ, 6)	51	פרקים בתולדות הלשון העברית: חטיבה מודרנית (ר, 3)
68	זיכרון, טראומה ופנטזיה בקולנוע האמריקני (מ, 6)	52	לא על המילה לבדה: סוגיות יסוד בתרגום (מ, 6)
68	הקולנוע הישראלי במפנה האלף (מ, 6)		
	מוסיקה		ספרות
69	מוסיקה ממבט ראשון (פ, 3)	53	תולדות הספרות העברית החדשה (פ, 6)
69	מוסיקה ממבט ראשון: שלב ב (פ, 3)	53	הסיפור העברי בראשית המאה ה-20 (פ, 6)
69	פיתוח שמיעה (פ, 3)	53	גיבור ואנטי-גיבור ברומן המודרני (פ, 6)
70	התנסויות סימפוניות (פ, 3)	54	בין בדיון לממשות: סוגים בסיפור הישראלי (ר, 6)
70	מבוא למוסיקה (פ, 6)	54	עמוס עוז וא"ב יהושע: התחלות (ר, 6)
70	מוסיקה ויצירה בסביבה ממוחשבת (ר, 6)	54	מיתוסים בתרבות הישראלית (ר, 6)
71	האופרה (ר, 6)	54	בימים אחרים: תמורות בשירה העברית – בין תשי"ח ל-תשי"ד (ר, 6)
71	תולדות הגיז (ר, 6)	55	שירת החול העברית בספרד המוסלמית (ר, 6)
71	מבנים הרמוניים א (ר, 3)	55	אלתרמן הצעיר ושירתו (ר, 6)
72	מבנים הרמוניים ב (ר, 3)	56	מוסכמות יסוד של הרומן במאה ה-19 (ר, 6)
72	תולדות המוסיקה המערבית א (ר, 6)	56	הפואטיקה של הסיפורת (ר, 6)
72	תולדות המוסיקה המערבית ב (ר, 6)	56	מבוא לפואטיקה של ספרות ילדים (ר, 6)
73	המוסיקה של יוהן סבסטיאן באך (ר, 6)	57	תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו (ר, 6)
73	הסגנון הקלאסי (ר, 6)	57	ציוני דרך בביקורת ספרות המערב (ר, 6)
73	מוסיקה פופולרית בישראל (ר, 6)	57	סדנה בכתיבת סיפורת (ר, 6)
74	המוסיקה הערבית במזרח התיכון (ר, 6)	57	סדנה בכתיבת שירה (ר, 6)
74	בטהובן: מורד ורומנטיקן (מ, 6)	58	הקבוצה הכנענית: בין אידיאולוגיה וספרות (מ, 6)
74	מבעד לצלילים: מוסיקה בשיח הביקורתי (מ, 6)	58	זוגות מיועדים ביצירתו של עגנון (מס, 6)
	תולדות האמנות	59	הפואמה הביאליקאית (מ, 6)
75	תולדות האמנות: מבוא כללי (פ, 6)	59	ספרות ואתיקה (מ, 6)
75	אמנות בעידן הטכנולוגי (ר, 6)	59	גיין אוסטן: גישות בביקורת הספרות (מ, 6)
75	אמנות הרנסנס באיטליה (ר, 6)	60	העולם בסיפורת: חיקוי-מציאות או ארגון אמנותי? (מ, 6)
76	"טבע דומם" ממקבץ חפצים לחפצים ברשות עצמם (ר, 6)	60	נרטיב: עיון רב-תחומי (מ, 6)
76	מבוא לאמנות בארצות האסלאם (ר, 6)		
76	אמנות ימי הביניים באירופה ובביזנטיון (ר, 6)		תאטרון
77	סמלים חזותיים ציוניים בתרבות הישראלית (מ, 6)	61	החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון (פ, 6)
77	המדיום באמנויות: סוגיות אסתטיות ותרבותיות (מ, 6)	61	החזיון השקספירי (ר, 6)
	מדעי החברה	61	קומדיה: מאריסטופנס עד סיינפלד (ר, 6)
	מדעי החברה – כללי	62	תאטרון בחברה (ר, 6)
81	סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה	62	התאטרון הישראלי קונפליקטים ותהליכי שינוי (מ, 6)
81	יישומי מחשב מתקדמים	62	מגדר ופמיניזם בתאטרון המודרני (מ, 6)
81	שיטות מחקר במדעי החברה (ר, 4)		קולנוע
82	מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א (פ, 3)	63	להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע (ר, 6)
82	מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב (ר, 3)	63	מבוא לקולנוע ישראלי (ר, 6)
82	רגרסיה וניתוח שונות (ר, 2)	63	הקולנוע כהיסטוריה: לדמיין ולביים את המאה ה-20 (ר, 6)
	כלכלה	64	תולדות הקולנוע א: 1895-1939 (ר, 6)
83	חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול (פ, 3)	64	תולדות הקולנוע ב: 1940-1980 (ר, 6)
83	מבוא למיקרוכלכלה (פ, 3)	64	מבוא לתאוריות קולנועיות (ר, 6)
83	מבוא למקרוכלכלה (פ, 4)	64	הקומדיה הרומנטית: היסטוריה, אידיאולוגיה ומגדר (ר, 6)
84	מושגי יסוד באקונומטריקה (ר, 6)	65	מיתוס ואתוס בקולנוע הישראלי (ר, 6)
84	תורת המחירים א (ר, 3)	65	סדנת תסריטאות למתחילים (ר, 2)
84	תורת המחירים ב (ר, 3)	66	סדנת צילום קולנוע בסיסי (ר, 2)
		66	סדנת בימוי (ר, 2)
		66	סדנה לעריכה קולנועית למתחילים (ר, 2)
		67	ניצולי השואה בקולנוע הישראלי (מ, 6)

תוכן העניינים

<p>102 מערכות מידע חשבונאיות ממוחשבות (מ, 6)</p> <p>102 דוחות כספיים מאוחדים (מ, 4)</p> <p>103 חשבונאות ניהולית מתקדמת לחשבונאים (מ, 6)</p> <p>103 חשבונאות פיננסית מתקדמת (מ, 4)</p> <p style="text-align: center;">■ סוציולוגיה ואנתרופולוגיה</p> <p>104 מבוא לסוציולוגיה (פ, 6)</p> <p>104 מבוא לאנתרופולוגיה (פ, 6)</p> <p>104 מבוא לחשיבה חברתית (פ, 3)</p> <p>105 יסודות המחקר הכמותי א (ר, 4)</p> <p>105 יסודות המחקר הכמותי ב (ר, 4)</p> <p>105 שיטות מחקר איכותניות (ר, 3)</p> <p>106 בין מדינה לחברה: סוציולוגיה של הפוליטיקה (ר, 6)</p> <p>106 מגמות בחברה הישראלית (ר, 6)</p> <p>106 סטייה חברתית (ר, 6)</p> <p>107 תאוריות סוציולוגיות קלאסיות (ר, 6)</p> <p>107 תאוריות סוציולוגיות בנות-זמננו (ר, 6)</p> <p>107 חברה, פוליטיקה וכלכלה (ר, 6)</p> <p>108 סוציולוגיה של התרבות (ר, 6)</p> <p>108 מבוא ללימודי מגדר (ר, 6)</p> <p>108 משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית (ר, 6)</p> <p>109 סוציולוגיה של ארגונים (ר, 6)</p> <p>109 ריבוד: סוגיות באי-שוויון חברתי (מ, 6)</p> <p>109 מעמד, מגדר ואתניות בחינוך: מבט סוציולוגי (מ, 6)</p> <p>110 תרבות ארגונית (מ, 6)</p> <p>110 ספורט וחברה (מ, 6)</p> <p>110 פערים ואי-שוויון בישראל (מ, 6)</p> <p>111 זהויות יהודיות בעידן רב-מודרני (מ, 6)</p> <p>111 נושאים נבחרים בהבנת הקהילה היהודית-ארה"ב (מ, 6)</p> <p style="text-align: center;">■ תקשורת</p> <p>112 מבוא לתקשורת המונים (ר, 6)</p> <p>112 תקשורת המונים בישראל (ר, 3)</p> <p>112 דיני תקשורת ואתיקה עיתונאית בישראל (ר, 3)</p> <p>113 תקשורת: טכנולוגיה, חברה, תרבות (ר, 6)</p> <p>113 לגדול עם הטלוויזיה והאינטרנט (ר, 6)</p> <p>113 שיח התקשורת (ר, 4)</p> <p>114 תקשורת ודעת קהל (ר, 6)</p> <p>114 קלאסיקה בחקר התקשורת: מבט מחדש (ר, 4)</p> <p>114 סדנה בכתיבה עיתונאית (ר, 2)</p> <p>115 סדנה בעריכה עיתונאית (ר, 2)</p> <p>115 סדנת סרטי תעודה לטלוויזיה: מתחקיר לתסריט (ר, 2)</p> <p>115 סדנה בעריכת וידאו בעידן דיגיטלי (ר, 2)</p> <p>116 סדנת רדיו (ר, 2)</p> <p>116 סדנה ביחסי ציבור (ר, 2)</p> <p>116 תקשורת כתרבות (מ, 6)</p> <p>117 תרבות, תקשורת ופנאי בישראל (מ, 6)</p> <p>117 סוגיות בסוציולוגיה של האינטרנט (מ, 6)</p> <p>117 יריבים או שותפים: יחסי דמוקרטיה ותקשורת (מ, 6)</p> <p style="text-align: center;">■ מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים</p> <p>118 מבוא למחשבה מדינית (ר, 6)</p> <p>118 מבוא לגישות ושיטות במדע המדינה (ר, 6)</p>	<p>85 תורת המחירים ג (ר, 3)</p> <p>85 מקרו כלכלה א (ר, 3)</p> <p>85 מקרו כלכלה ב (ר, 3)</p> <p>86 תורת המימון (ר, 6)</p> <p>86 כלכלת ישראל (מ, 3)</p> <p>86 כלכלה בין-לאומית ריאלי (מ, 3)</p> <p>87 מכרזים ושווקים אלקטרוניים (מ, 3)</p> <p>87 כלכלה בין-דורית (מ, 3)</p> <p>87 כלכלת עבודה (מ, 3)</p> <p>88 כלכלה מוניטרית בין-לאומית (מ, 3)</p> <p>88 העדפה ובחירה חברתית (מ, 3)</p> <p>88 חשיבה אסטרטגית: תורת המשחקים (מ, 3)</p> <p>89 כלכלה ציבורית (מ, 3)</p> <p>89 תאוריות עכשוויות של צדק כלכלי וחברתי (מ, 6)</p> <p style="text-align: center;">■ ניהול</p> <p>90 דיני חוזים (פ, 6)</p> <p>90 יסודות החשבונאות (ר, 6)</p> <p>90 מבוא לחשבונאות ניהולית ותמחיר (ר, 6)</p> <p>91 כלכלה ניהולית (ר, 6)</p> <p>91 ניהול השיווק (ר, 6)</p> <p>91 התנהגות ארגונית (ר, 6)</p> <p>92 תכנון, ניתוח ועיצוב מערכות מידע (ר, 6)</p> <p>92 ניהול טכנולוגיה וחדשנות (ר, 6)</p> <p>92 התנהגות צרכנים (ר, 6)</p> <p>93 ניהול משאבי אנוש (ר, 6)</p> <p>93 ניהול אסטרטגי (מ, 6)</p> <p>93 מתודולוגיה של סקרים (מ, 6)</p> <p>94 מערכות מידע תחרותיות-אסטרטגיות (מ, 6)</p> <p>94 דיני עבודה (מ, 6)</p> <p>94 שוויון הזדמנויות ואיסור אפליה בעבודה (מ, 6)</p> <p>95 יחסי עבודה (מ, 6)</p> <p>95 דינמיקה של משא ומתן (מ, 4)</p> <p>95 מוסר ועסקים (מ, 6)</p> <p>96 ניהול הפרסום (מ, 6)</p> <p>96 ניהול בין-לאומי (מ, 6)</p> <p>96 ניתוח דוחות פיננסיים (מ, 6)</p> <p>97 תכנון מערכות דינמיות בזמן למשאבי אנוש (מ, 6)</p> <p>97 שיפוט והערכה לתלמידי ניהול וכלכלה (מ, 6)</p> <p>97 ביטחון סוציאלי (מ, 6)</p> <p>98 דיני תאגידים (מ, 4)</p> <p style="text-align: center;">■ חשבונאות</p> <p>99 יסודות החשבונאות לחשבונאים (ר, 6)</p> <p>99 חשבונאות פיננסית א (ר, 6)</p> <p>99 חשבונאות פיננסית ב (ר, 6)</p> <p>100 יסודות תורת החלטות וחקר ביצועים (ר, 3)</p> <p>100 חשבונאות ניהולית – לחשבונאים (ר, 6)</p> <p>100 ביקורת חשבונות (ר, 6)</p> <p>100 מסים א (ר, 6)</p> <p>101 מבוא למשפט ויסודות המשפט (ר, 4)</p> <p>101 יסודות המשפט העסקי (ר, 4)</p> <p>102 מסים ב (מ, 6)</p>
--	--

תוכן העניינים

135	הוראה : מקצוע, אומנות, אמנות? (מ, 6)	118	דמוקרטיה ודיקטטורות : פוליטיקה השוואתית (ר, 6)
136	ליקוי למידה (מ, 6)	119	משטרים דמוקרטיים (ר, 6)
136	מנהיגות ויישומיה בחינוך (מ, 6)	119	דיקטטורות במאה ה-20 (ר, 6)
136	הפרעת קשב והיפראקטיביות (מ, 6)	119	גינסייד (רצח עם) (ר, 6)
137	מטפורה בחשיבה החינוכית (מ, 6)	120	ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל (ר, 6)
		120	החברה הערבית בישראל (ר, 6)
		120	ישראל בעשור הראשון (ר, 6)
		121	תנועות חברתיות ומחאה פוליטית (ר, 6)
138	השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך	121	צמיחת המדינות החדשות באפריקה (ר, 6)
138	מבוא לפסיכולוגיה (פ, 6)	121	הסחורה האנושית (ר, 6)
138	פסיכולוגיה חברתית (ר, 6)	122	דמוקרטיה וחינוך : הממד הרעיוני (ר, 3)
139	פסיכולוגיה התפתחותית (ר, 4)	122	מדיניות ציבורית (ר, 6)
139	פסיכולוגיה קוגניטיבית (ר, 6)	122	מבוא למינהל וניהול ציבורי (ר, 6)
139	אישיות : תאוריה ומחקר (ר, 4)	123	יסודות השלטון המקומי (ר, 6)
140	מבחנים פסיכולוגיים : תאוריה ומעשה (ר, 4)	123	סדנה : סוגיות במינהל ציבורי בישראל (ר, 4)
140	פסיכולוגיה פיזיולוגית (ר, 6)	123	סדנה : מדיניות ציבורית, צבא וביטחון (ר, 4)
140	פסיכופתולוגיה (ר, 4)	124	סדנה : מדיניות מרחבית, קרקע ותכנון (ר, 4)
141	התנסות במחקר, רגרסיה וניתוח שונות (ר, 3)	124	סדנה במדיניות ציבורית בעידן הגלובלי (ר, 4)
141	אינטליגנציה רגשית (ר, 3)	124	סדנה לכתובה של נייר מדיניות (ר, 4)
141	פסיכולוגיה של הזדקנות וזיקנה (ר, 3)	125	חברות מזרח תיכוניות במבט השוואתי (ר, 6)
142	התנסות בעבודה מעשית בפסיכולוגיה	125	מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים (ר, 6)
142	קשב חזותי (מ, 6)	125	היסטוריה דיפלומטית, 1945-1900 (ר, 6)
142	היסטוריה של הפסיכולוגיה (מ, 6)	126	ארצות-הברית בזירה הבין-לאומית מאז 1945 (ר, 6)
143	הזדהות עם קבוצות (מ, 6)	126	מדיניות החוץ של ברה"מ/רוסיה (ר, 6)
143	פסיכולוגיה בין-תרבותית (מ, 6)		האיחוד האירופי : היסטוריה, מוסדות, מדיניות, סוגיות (ר, 6)
143	הפסיכולוגיה של השיפוט האינטואיטיבי (מ, 6)	126	מדע המדינה לגווניו (מ, 6)
144	ליקוי קריאה (מ, 6)	127	אידיאולוגיות פוליטיות מודרניות (מ, 6)
144	שינה והפרעות שינה בילדות (מ, 6)	127	דת, מדינה ופוליטיקה (מ, 6)
144	נירופסיכולוגיה קוגניטיבית (מ, 6)	127	סוגיות נבחרות בדמוקרטיה המודרנית (מ, 6)
145	ליקוי למידה בחשבון : היבטים קוגניטיביים (מ, 6)	128	אזרחות : תאוריה ופוליטיקה (מ, 6)
145	סמינר מחקר בפסיכולוגיה – למצטיינים (מ, 6)	128	דמוקרטיה וביטחון לאומי בישראל (מ, 6)
145	השפעת לחץ וחרדה בינקות על תפקוד בבגרות (מ, 6)	129	תנועות חברתיות ומחאה פוליטית בישראל (מ, 6)
146	מוח וקוגניציה (מ, 6)	129	הכלכלה המדינית : עיון במקרה הישראלי (מ, 6)
		129	סוגיות נבחרות במדיניות החוץ של ישראל (מ, 6)
		130	מלחמה ואסטרטגיה (מ, 6)
		130	הקולוניאליזם האירופי : רעיון, יישום (מ, 6)
		130	אפריקה בסבך היחסים הבין-לאומיים (מ, 6)
		131	משטר ופוליטיקה באפריקה (מ, 6)
		131	השאלה הלאומית בברית-המועצות, 1917-1991 (מ, 6)
		131	זכויות האדם ביחסים הבין-לאומיים (מ, 6)
			חינוך
		132	השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך
		132	פסיכולוגיה בחינוך (ר, 6)
		132	פילוסופיה של החינוך (ר, 6)
		133	תכנון לימודים, הוראה והערכה (ר, 6)
		133	סוגיות בחינוך מיוחד (ר, 6)
		133	מחוננות וכישרונות מיוחדים (ר, 6)
		134	הוראה יחידנית (ר, 6)
		134	קריאה : תאוריה ומעשה (ר, 6)
		134	פרקים בסוציולוגיה של החינוך (ר, 6)
		135	הכנסת שינויים למערכת החינוך (מ, 6)
		135	פעילות גומלין בכיתה (מ, 6)
			מדעים
			מדעים – כללי
151	יישומי מחשב מתקדמים	151	גנטיקה של האדם : היבטים רפואיים ואתיים (ר, 6)
151	גנטיקה של האדם : היבטים רפואיים ואתיים (ר, 6)	151	בעיות נבחרות בפילוסופיה של המדע (מס, 6)
			מתמטיקה
152	אשנב למתמטיקה (פ, 6)	152	חשבון אינפיניטסימלי 1 (ר, 6)
152	חשבון אינפיניטסימלי 1 (ר, 6)	152	חשבון אינפיניטסימלי 2 (ר, 6)
152	חשבון אינפיניטסימלי 2 (ר, 6)	153	השלמות בחשבון אינטגרלי (ר, 2)
153	השלמות בחשבון אינטגרלי (ר, 2)	153	חשבון אינפיניטסימלי 2 (ר, 4)
153	חשבון אינפיניטסימלי 2 (ר, 4)	153	חשבון אינפיניטסימלי 3 (ר, 6)

תוכן העניינים

<p>207 צומח וצמחים (ר, 6)</p> <p>207 מעבדה : אימונולוגיה (ר, 2)</p> <p>207 מעבדה בביוטכנולוגיה (ר, 2)</p> <p>208 מעבדה בביוכימיה של חלבונים (ר, 2)</p> <p>208 מעבדה בביולוגיה של התא (ר, 2)</p> <p>208 מעבדה בביולוגיה מולקולרית (ר, 2)</p> <p>209 מעבדת שדה בביולוגיה : התנהגות חברתית (ר+מ, 4)</p> <p>209 קריאה ביקורתית של מאמרים ותכנון מחקר (ר, 2)</p> <p>209 אבולוציה (מ, 4)</p> <p>210 אימונולוגיה (מ, 6)</p> <p>210 ביואינפורמטיקה : אנליזה של רצפים וגנומים (מ, 4)</p> <p>210 ביולוגיה של עטלפי מדבר (מ, 3)</p> <p>211 יחסי גומלין בין מחים לבעלי חיים (מ, 3)</p> <p>211 עד מאה ועשרים (מ, 3)</p> <p>211 פיזיולוגיה של מערכות באדם (מ, 6)</p> <p>212 פיזיולוגיה של הצמח (מ, 6)</p> <p>212 רביית היונקים (מ, 4)</p> <p>212 תאי עצב : מבוא לנוירוביולוגיה (מ, 6)</p> <p>213 בקרת התפתחות בצמחים (מס, 3)</p> <p>213 היבטים ביולוגיים של תאים יצרניים (מס, 3)</p> <p>213 הנדסה גנטית בצמחים (מס, 3)</p> <p>214 הסתגלות והתאמה לעקות סביבה בצמחים (מס, 3)</p> <p>214 חיידקים בתעשייה (מס, 3)</p> <p>214 מגוון ביולוגי ושמירת טבע (מס, 3)</p> <p>215 נושאים נבחרים באימונולוגיה (מס, 3)</p> <p>215 נושאים נבחרים בביולוגיה של התא (מס, 3)</p> <p>215 נושאים נבחרים בנוירוביולוגיה (מס, 3)</p> <p>216 סימביוזה : חיים ביחד של יצורים (מס, 3)</p> <p>216 קולטנים והמרת אותות (מס, 3)</p> <p>216 רעלים והרעלות (מס, 3)</p> <p>217 שעונים ביולוגיים (מס, 3)</p> <p>217 תאי גזע : ממחקר בסיסי ליישומים רפואיים (מס, 3)</p> <p>217 תקשורת כימית בין בעלי חיים (מס, 3)</p> <p>218 פרויקט אינטגרטיבי בלימודי שדה (מס, 3)</p> <p>218 פרויקט מחקר במדעי החיים (מ, 4)</p> <p>218 קורס סמינריוני בנושא מיוחד במדעי החיים (מס, 3)</p>	<p>189 פרויקט מתקדם בפיסיקה א (מס, 3)</p> <p>189 פרויקט מתקדם בפיסיקה ב (מס, 3)</p> <p>189 פרויקט מחקר בפיסיקה (מ, 4)</p>	<p style="text-align: center;">כימיה</p> <p>עולם הכימיה (פ, 4)</p> <p>כימיה כללית (ר, 6)</p> <p>מעבדה : כימיה כללית (ר, 2)</p> <p>כימיה כללית א (ר, 4)</p> <p>כימיה כללית ב (ר, 4)</p> <p>כימיה כללית ב לביולוגים (ר, 2)</p> <p>כימיה אורגנית לביולוגים (ר, 3)</p> <p>כימיה אורגנית (ר, 6)</p> <p>מעבדה בכימיה אורגנית (ר, 2)</p> <p>כימיה אי-אורגנית (ר, 6)</p> <p>מעבדה בכימיה אי-אורגנית (ר, 2)</p> <p>קינטיקה כימית (ר, 3)</p> <p>תרמודינמיקה (ר, 6)</p> <p>מעבדה : כימיה פיסיקלית (ר, 2)</p> <p>כימיה אורגנית מתקדמת (מ, 6)</p> <p>אנליזה של ניסויים (מ, 3)</p> <p>תורת הקוואנטים א (מ, 4)</p> <p>תורת הקוואנטים ב : קשר כימי (מ, 3)</p> <p>דינמיקה מולקולרית של תהליכים כימיים (מ, 4)</p> <p>שיטות פיסיקליות לאנליזה כימית (מ, 6)</p> <p>פרויקט מחקר בכימיה (מ, 4)</p> <p>ליזרים : עקרונות ושימושים (מ, 4)</p> <p>סימטריה (מ, 4)</p> <p>חמצן : אספקטים כימיים וביולוגיים (מס, 3)</p> <p>מבט על ננו-חומרים (מס, 3)</p> <p>נושאים בכימיה אטמוספירית (מס, 3)</p> <p>נושאים בכימיה חישובית (מס, 3)</p> <p>יסודות בכימיה של המצב המוצק (מס, 3)</p> <p>קורס סמינריוני בנושא מיוחד בכימיה (מס, 3)</p>
<p style="text-align: center;">מדעי כדור-הארץ</p> <p>220 צפונות כדור-הארץ (פ, 6)</p> <p>220 מבוא למדע כדור-הארץ (ר, 6)</p> <p>220 נדבכים בגיאולוגיה של ארץ-ישראל (ר, 6)</p> <p>221 מבוא לגיאופיסיקה (ר, 3)</p> <p>221 מעבדה : מיקרוסקופיה של מינרלים וסלעים (ר, 3)</p> <p>221 מעבדה : מיקרוסקופיה של סלעים מותמרים (ר, 3)</p> <p>222 מבוא למטאורולוגיה (ר, 4)</p> <p>222 מעבדה במטאורולוגיה : מדידות, תצפיות (ר, 3)</p> <p>222 גיאולוגיה של הכרמל (מ, 3)</p> <p>223 חוף הים התיכון של ישראל (מ, 3)</p> <p>223 יישומי הגיאולוגיה והוראתה בישראל (מס, 6)</p> <p>223 בעיות מודרניות במדעי האטמוספירה (מס, 3)</p> <p>224 ספקטרוסקופיה של מינרלים (מס, 3)</p> <p>224 פרויקט מחקר בגיאולוגיה (מ, 4)</p> <p>224 קורס סמינריוני בנושא מיוחד בגיאולוגיה (מס, 3)</p>	<p>191</p> <p>191</p> <p>191</p> <p>192</p> <p>192</p> <p>192</p> <p>193</p> <p>193</p> <p>193</p> <p>194</p> <p>194</p> <p>194</p> <p>194</p> <p>195</p> <p>195</p> <p>195</p> <p>196</p> <p>196</p> <p>196</p> <p>197</p> <p>197</p> <p>197</p> <p>198</p> <p>198</p> <p>198</p> <p>199</p> <p>199</p> <p>199</p> <p>199</p> <p>200</p> <p>200</p>	<p style="text-align: center;">מדעי החיים</p> <p>אשנב למדעי החיים (פ, 6)</p> <p>ביולוגיה כללית א (פ, 6)</p> <p>ביולוגיה כללית ב (ר, 6)</p> <p>אקולוגיה (ר, 4)</p> <p>ביוכימיה א (ר, 3)</p> <p>ביוכימיה ב (ר, 3)</p> <p>ביולוגיה התפתחותית (ר, 4)</p> <p>גנטיקה (ר+מ, 8)</p> <p>החולייתנים (ר, 6)</p> <p>החרקים (ר, 3)</p> <p>התא : מבנה ופעילות (מתכונת סמסטריאלית) (ר, 6)</p> <p>התא : מבנה ופעילות (מתכונת שנתית) (ר, 6)</p> <p>נושאים בהתנהגות בעלי חיים (ר, 3)</p> <p>עולם החיידקים (ר, 6)</p> <p>עולם הנגיפים (ר, 3)</p> <p>עקרונות הביוטכנולוגיה (ר, 3)</p> <p>ביולוגיה של חולייתנים יבשתיים : מבט ישראלי (ר, 3)</p> <p>צומח ארץ-ישראל (ר, 3)</p>

תוכן העניינים

תואר שני	הנדסה
מינהל עסקים	הנדסת תעשייה וניהול
251 חקר ביצועים (3)	229 מבוא להנדסת תעשייה (פ, 4)
251 חשבונאות למנהלים (3)	229 ניהול התפעול 1 (ר, 4)
251 שיווק (3)	229 ניהול התפעול 2 (ר, 4)
252 ניהול והתנהגות ארגונית (3)	230 יסודות החשבונאות הפיננסית והניהולית (ר, 6)
252 ניהול פיננסי (3)	230 חקר עבודה (ר, 6)
252 דיני תאגידים למנהלים (3)	230 סימולציה למהנדסי תעשייה (ר, 4)
253 אסטרטגיה עסקית תחרותית (3)	231 ארגונומיה (ר, 4)
253 ניתוח ועיצוב מערכות מידע: שילוב תהליכים (3)	231 הסתברות ומודלים סטוכסטיים בחקר ביצועים (מ, 6)
253 ניהול אסטרטגי של מערכות מידע (3)	231 תקשורת נתונים לתלמידי הנדסת תעשייה (מ, 4)
254 כלכלת מוצרי מידע (3)	232 בקרת איכות (מ, 6)
254 שוק ההון, תיווך פיננסי והמערכת הפיננסית (3)	232 שיטות אופטימיזציה לא לינארית (מ, 6)
254 ניהול פיננסי מתקדם בעזרת אקסל (3)	232 מבוא למכטרוניקה (מ, 6)
255 ניתוח דוחות כספיים והערכת שווי חברות (3)	233 תכן מערך מפעלים ומערכות נלוות (מ, 4)
255 חשבונאות ניהולית (3)	233 ניהול פרויקטים לתלמידי תעשייה וניהול (מ, 4)
255 השבחת ערך חברות (3)	233 מערכות ייצור משולבות מחשב (מ, 4)
256 תכנון וביצוע סקרים (3)	234 פרויקט מסכם בהנדסת תעשייה וניהול (מ, 8)
256 נושאים נבחרים בהתנהגות צרכנים (3)	
256 תקשורת שיווקית משולבת ופרסום (3)	הנדסת תוכנה
257 משפט העבודה (3)	235 פרויקט מסכם בהנדסת תוכנה (מ, 8)
257 דיני הסחר הבין-לאומי (3)	
257 עקרונות ועיקרים במיסוי הכנסה (3)	לימודי שפות
258 מדיניות ציבורית: מתאוריה למעשה (3)	
258 אתיקה בעסקים (3)	אנגלית כשפה זרה
258 תכנון כוח אדם בכלים סטטיסטיים (3)	239 אנגלית למדעי הרוח: מתקדמים ב
259 הערכת תפקוד בארגון: התפתחות ושינוי (3)	239 אנגלית למדעי החברה: מתקדמים ב
259 דינמיקה של משא ומתן: מתאוריה ליישום (3)	239 אנגלית לחינוך ולפסיכולוגיה: מתקדמים ב
259 מנהיגות בארגונים (3)	240 אנגלית למדעים: מתקדמים ב
260 תכניות לשיתוף עובדים ולדמוקרטיה (3)	240 אנגלית בין-תחומי וירטואלי: מתקדמים ב
260 יחסי עבודה בעידן הגלובליזציה (3)	240 אנגלית: הבנת הנקרא לצרכים אקדמיים
260 תרבות וניהול (3)	(מתקדמים א, בסיסי, טרום בסיסי ב+א)
261 כלכלה בין-לאומית: היבטים מוניטריים (3)	241 סדנת גישור ידע באנגלית
261 בריתות אסטרטגיות-עסקיות גלובליות (3)	
261 מימון עסקי רב-לאומי (3)	ערבית כשפה זרה
262 יזמות עסקית: היבטים תאורטיים וניהוליים (3)	242 יסודות הערבית הספרותית א
262 יישומי אקונומטריקה בניהול (3)	242 יסודות הערבית הספרותית ב
262 תורת המשחקים: יישומים לניהול (3)	242 יסודות הערבית הספרותית ג
263 ניהול פרויקטים למינהל עסקים (3)	242 יסודות הערבית הספרותית ד
263 תורת המיקום (3)	
263 אסטרטגיה של התפעול (3)	סדנאות כישורי למידה
264 ניהול התפעול בארגון (3)	245 סדנה לכתיבה: ממטלה לבחינה
264 סמינר: הערך האינפורמטיבי של הדיווח הכספי (3)	245 לקראת עבודה סמינריונית: סדנה לכתיבת עבודה
264 סמינר: כלכלה ומימון התנהגותיים (3)	245 סדנה דו-לשונית עברית וערבית בכישורי למידה
265 סמינר: קידום רעיונות ומוצרים (3)	245 אימון בכישורי למידה במבוא למיקרוכלכלה
265 סמינר: ניהול ידע (3)	246 אימון בלמידה בביוולוגיה, תכנית כוללת
265 סמינר: השפעת הגלובליזציה על המשק הלאומי (3)	246 סדנת הכנה לסטטיסטיקה: מיומנויות חשבון
266 סמינר: כלכלת כוח אדם (3)	246 אימון בכישורי למידה במבוא לפסיכולוגיה
266 סמינר: שווקים אלקטרוניים (3)	
266 סמינר: מתודולוגיות פיתוח מערכות מידע (3)	
267 סמינר: התנהגויות ארגוניות קריטיות (3)	
267 מתמטיקה למוסמך במינהל עסקים	
267 מתמטיקה למוסמך במינהל עסקים – אלגברה	

תוכן העניינים

	לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים	
	דמוקרטיה: גישה רב-תחומית (3)	271
	סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה (3)	271
	הדמוקרטיה בישראל: סוגיות נבחרות (3)	271
	תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו (3)	272
	דמוקרטיה ודמוקרטיזציה (3)	272
	השתתפות פוליטית במשטרים דמוקרטיים (3)	272
	ליברליזם: קשרים, הקשרים, ביקורות (3)	273
	סוגיות בהתפתחות המשטרים הדמוקרטיים במערב (3)	273
	הסוציאל-דמוקרטיה במערב אירופה 1875-2000 (3)	273
	דמוקרטיה ודמוקרטיזציה באפריקה (3)	274
	מכאוב הדעת: סוגיות בהוראת השואה (3)	274
	דמוקרטיה, גלובליזציה וביטחון (3)	274
	שבתה ומאבקים מקצועיים בדמוקרטיות (3)	275
	הדמוקרטיה הנוצרית: מפלגות, הוגים, בוחרים (3)	275
	דמוקרטיה ודמוקרטיזציה בעולם הערבי (3)	275
	דמוקרטיה ופמיניזם (3)	276
	דמוקרטיה ותקשורת: מבטים הדדיים (3)	276
	אזרחות: סוגיות נבחרות במבט השוואתי (3)	276
	מדינת הרווחה: אזרחות, זכויות (3)	277
	סוגיות במדיניות ציבורית (3)	277
	ניתוח מדיניות (3)	277
	סדנה בכתיבת נייר מדיניות (3)	278
	יחסי צבא-חברה-פוליטיקה (5)	278
	דמוקרטיה וארגונים בין-לאומיים (5)	278
	רגולציה בעידן של משילות (5)	279
	סמינר מתודולוגי לכתיבה מחקרית (3)	279
	חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה	
	פיתוח והפעלה של תכניות לימודים (4)	283
	שיטות מחקר בחינוך (4)	283
	תאוריות למידה והוראה (4)	283
	טכנולוגיה ולמידה (4)	284
	הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה (4)	284
	עקרונות בעיצוב ובניתוח של סביבות למידה (4)	284
	למידה וחינוך בחברת המידע (4)	285
	סוגיות בפסיכולוגיה של משתמש רשת האינטרנט (4)	285
	גישות ומודלים בעיצוב ופיתוח של מערכות (4)	285
	שילוב טכנולוגיות מידע בתחומי דעת (4)	286
	גישות בתכנון ובהערכה של מערכות למידה (4)	286
	חלופות בהערכת הישגים (4)	286
	פיתוח תכניות לימודים בתחומי דעת (4)	287
	שינוי ארגוני במערכות למידה (4)	287
	מורים בעולם של שינוי: מגמות ואתגרים (4)	287
	בחירה בחינוך: בתי ספר ותהליכים חלופיים (4)	288
	ממידע לידע: מחיפוש מידע לבניית ידע (4)	288
	טכנולוגיות לשירות אנשים עם צרכים מיוחדים (4)	288
	הפקת תועלת מממצאי הערכה (4)	289
	מדידה בחינוך: מושגי יסוד (4)	289
	בחירת גמר בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה	289
	מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך	
293	כלכלת חינוך (4)	
293	סוגיות בניהול בית ספר (4)	
293	מדיניות החינוך: החינוך לדמוקרטיה (4)	
	פסיכולוגיה חברתית	
297	קוגניציה חברתית (3)	
297	הבדלים בין אישיים (3)	
297	סוגיות נבחרות בפסיכולוגיה חברתית (1)	
298	סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א (3)	
298	סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב (3)	
298	סמינר מחקר א+ב (3)	
299	קוגניציה ואיום (3)	
299	היבטים פסיכולוגיים של תקשורת דיגיטלית (3)	
299	בין תחושות ורגשות לעיבוד מידע (3)	
300	בסימן שאלה: תאוריה ויישום בפיתוח שאלונים (3)	
300	אבחון תעסוקתי ומיון עובדים (3)	
300	תהליכים קבוצתיים (3)	
301	אבחון ארגוני: תאוריה ויישום (3)	
301	קידום שינוי חברתי בראי הגישה הפסיכולוגית (4)	
301	התנסות בשדה: קורס מלווה פרקטיקום (6)	
302	התנסות בשדה: היבטים מעשיים ואתיים (2)	
302	סמינר תזה א (3)	
302	סמינר תזה ב (3)	
	המחשבה הביולוגית	
305	הגדרת החיים (3)	
305	רדוקציה, טלאולוגיה ומקומן בביולוגיה (3)	
305	מכניזם, ויטליזם ואורגניזציה (3)	
306	מיומי גנום האדם: גנטיקה וגנאטיקה (3)	
306	בעיית הגוף והנפש (3)	
306	תורת האבולוציה ותנועת הבריאתנות (3)	
307	רפואה אלטרנטיבית במבט ביקורתי (3)	
307	בעיות נבחרות בביואטיקה: ניסויים בבעלי חיים	
307	המשבר האקולוגי והאדם (3)	
308	הסוציוביולוגיה ונגזרותיה: מדע במחלוקת (3)	
	מדעי המחשב	
311	נושאים נבחרים באלגוריתמים (3)	
311	אלגוריתמים אקראיים (4)	
311	אימות ממוחשב של חומרה ותוכנה (4)	
312	גאומטריה חישובית (תש, 4)	
312	סימולציה: בניית מודלים וניתוחם (4)	
312	מערכות תגובתיות ומערכות זמן אמת (4)	
313	עיבוד תמונה (4)	
313	הנדסת תוכנה (4)	
313	ניתוח ועיצוב מונחה עצמים (4)	
314	בדיקות תוכנה (4)	
314	אלגוריתמי קירוב (4)	
314	אבטחת מערכות תוכנה (4)	
315	נושאים מתקדמים במערכות בסיסי-נתונים (4)	
315	מודלים ושיטות אפיון של מערכות מקבילות (4)	
315	מבוא לראייה ממוחשבת (4)	

תוכן העניינים

	תעודת הוראה במדעי החברה		
334	דידקטיקה של הוראת מדעי החברה	316	ניהול מיזמי תוכנה (4)
334	פרקטיקום בהוראת מדעי החברה	316	סמינר לתואר שני (4)
334	סמינר דידקטי במדעי החברה	316	סמינר מחקר : אבטחה ופרטיות מידע (3)
334	אוריינות מחקר בחינוך	317	סמינר מחקר : אלגוריתמים ותאוריה (3)
	תעודת הוראה באזרחות	317	סמינר : בדיקות תוכנה (3)
335	דידקטיקה של הוראת האזרחות	317	סמינר מחקר : מערכות בסיסי-נתונים (3)
335	פרקטיקום בהוראת האזרחות	318	סמינר מחקר : נושאים בראייה ממוחשבת (3)
335	סמינר דידקטי באזרחות	318	סמינר מחקר : נושאים בהנדסת תוכנה (3)
335	אוריינות מחקר בחינוך	318	קורס מחקר לתואר שני
	תעודת הוראה בפסיכולוגיה	319	קורס מחקר בנושאים מתקדמים בתקשורת (4)
336	דידקטיקה של הוראת הפסיכולוגיה	319	קורס מחקר בהנדסת תוכנה מונחית היבטים (4)
336	פרקטיקום בהוראת הפסיכולוגיה	319	פרויקט מתקדם במדעי המחשב (4)
336	סמינר דידקטי בפסיכולוגיה		לימודי תרבות
336	אוריינות מחקר בחינוך		חברה, תרבות וייצוג (3)
	תעודת הוראה במדעי המחשב		תאוריות וגישות בחקר התרבות (3)
337	סדנה בדידקטיקה של מדעי המחשב	323	גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות (3)
337	פרקטיקום בהוראת מדעי המחשב	323	רב-תרבותיות בישראל (3)
337	סמינר דידקטי בהוראת מדעי המחשב	324	פייר בורדייה : טעם, הון תרבותי ואמנויות (3)
337	אוריינות מחקר בחינוך	324	יהדות, עבריות, ישראליות : היבטים תרבותיים (3)
		324	סוגיות במעברים ובמגעים בין תרבויות (3)
339	מפתח אלפביתי של הקורסים	325	סוגיות בתאוריה של המרחב (3)
		325	גוף ותרבות : מסורות, שאלות, בעיות (3)
		326	תרבות פופולרית (3)
		326	מגדר : תרבות וזהות (3)
		326	מדע ותרבות (3)
		327	שיטות מחקר איכותניות (תואר שני) (3)
		327	סמינר תזה לכתובה מחקרית בלימודי תרבות (3)
			תעודות הוראה
			תעודת הוראה בתורה שבעל-פה ומחשבת ישראל
		331	מתודולוגיה של הוראת תושב"ע ומחשבת ישראל
		331	פרקטיקום בהוראת תושב"ע ומחשבת ישראל
		331	סמינר דידקטי בתושב"ע ומחשבת ישראל
		331	אוריינות מחקר בחינוך
			תעודת הוראה בהיסטוריה
		332	מתודולוגיה של הוראת ההיסטוריה
		332	פרקטיקום בהוראת ההיסטוריה
		332	סמינר דידקטי בהיסטוריה
		332	אוריינות מחקר בחינוך
			תעודת הוראה בספרות
		333	מתודולוגיה של הוראת
		333	פרקטיקום בהוראת הספרות
		333	סמינר דידקטי בספרות
		333	אוריינות מחקר בחינוך

תיאורי הקורסים

מבוא

בקטלוג זה תמצאו את תיאוריהם של הקורסים הנלמדים באוניברסיטה הפתוחה ושל קורסים המצויים עדיין בשלבי פיתוח, אבל מועד הוראתם נראה לעין ומן הראוי שתדעו על קיומם העתידי בעת תכנון לימודיכם לתואר. כאשר אתם מתכננים את לימודיכם לסמסטרים הקרובים, עיינו בטבלת **תכנון רב-שנתי** באתר האו"פ, בה תמצאו את מועדי ההוראה של הקורסים.

תיאורי הקורסים לתואר ראשון מחולקים לארבעה תחומים: מדעי הרוח, מדעי החברה, מדעים והנדסה. כל הקורסים האלה מקנים ניקוד לתואר אקדמי. בכל אחד מארבעת התחומים ממוינים הקורסים לפי הדיסציפלינות המדעיות, ובכל דיסציפלינה הם מסודרים על פי רמות: רמת פתיחה, רמה רגילה, רמה מתקדמת. אחריהם מתוארים הקורסים ללימוד אנגלית וערבית כשפה זרה.

תיאורי הקורסים לתואר שני מופיעים בהמשך לתיאורי הקורסים לתואר ראשון ואחריהם מופיעים תיאורי הקורסים לתעודות הוראה.

בשורות הראשונות של כל תיאור קורס מצוי מידע חיוני על מאפייני הקורס. בכותרת לכל קורס מצוין שם הקורס ומספרו. מתחת לכותרת הקורס מצוינים מספר נקודות הזכות (ני"ז) שהוא מקנה לעומדים בדרישותיו ורמת הקורס. ישנם קורסים שבהם, לאחר מכן, מצוינים תחום ודיסציפלינה נוספים שבהם הקורס מקנה ני"ז. לכל קורס מפורטים תנאי הקבלה והידע הקודם הנדרש כדי ללמוד אותו (ידע קודם דרוש או מומלץ).

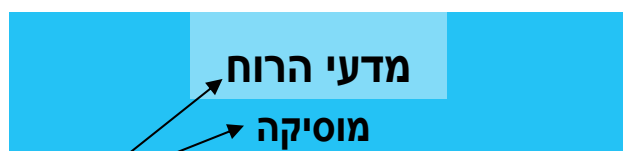
כדי להקל על ההבנה של מבנה התיאור, יצרנו **מקרא לתיאור קורס**. המקרא מפנה לסעיפים הרלוונטיים **בידיעון האקדמי** שבהם הסבר על מאפייני הקורס.

בנוסף, תיאורו של כל קורס כולל פירוט של צוות הפיתוח של הקורס וכן תמצית התכנים הנלמדים בקורס ותיאור של חומר הלימוד המורכב מספרים שפותחו והופקו באוניברסיטה הפתוחה במיוחד בשביל הסטודנטים שלה. במקרים הרלוונטיים מצוינים גם שמותיהם של ספרים אחרים הנלווים לחומר הלימוד. התיאורים הקצרים האלה נותנים רק מידע ראשוני על התכנים ועל המתודולוגיות של הקורסים, והם נועדו לשמש תמרורי כיוון כלליים לאלה המבקשים לנתב את דרכם בהכנת מסלול הלימודים.

שימו לב! תיאורי קורסים שנוספו לאחר הדפסת קטלוג הקורסים מופיעים באתר הבית של האוניברסיטה הפתוחה, בכתובת:

<http://www.openu.ac.il>

מקרא לתיאור קורס (כל ההפניות במקרא זה מפנות לידיעון האקדמי)

10411 האופרה: 6 נקודות זכות ברמה רגילה. לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר עדו אברבאיה, ד"ר בנימין פרל, ד"ר רון וידברג (כתיבה), ענת שרון; ד"ר בת-שבע שפירא, נילי וייס (עריכה)

יועצים: פרופ' אריה ורדי, פרופ' אבי עוז, פרופ' אלכסנדר סינברגר, פרופ' מרדכי סתר, ד"ר נחום אמיר, ד"ר אריאל הירשפלד

ראו סעיף 4.2.1 בידיעון
קורס מרחיב-דעת ראו פרק 7 בידיעון
ראו סעיף 4.2.3 בידיעון
ראו סעיף 4.2.4 בידיעון

הקורס נועד להפגיש את הסטודנטים עם ז'אנר מרכזי בתרבות העולם המערבי המשלב תאטרון, ספרות ומוסיקה. הקורס עוקב אחרי התפתחות האופרה מראשיתה במאה ה-17 ועד המאה ה-20, זאת באמצעות היכרות מעמיקה עם עשר אופרות מייצגות. לכל אופרה מוקדשת יחידת לימוד אחת ('המסך'), הדנה בה על כל היבטיה: הרקע ההיסטורי, מבנה העלילה, שילוב של מוסיקה וטקסט, מקומה של האופרה בין כלל יצירותיו של המלחין וסגנונה המוסיקלי.

תוך כדי לימוד מפורט של האופרות יילמדו מושגי יסוד הקשורים בעולם האופרה, כגון: רצייטיב, אריה, אנסמבל, פתיחה, הקולות האופראיים והתאמתם לתפקידים שונים, תפקידם של הבמאי והמנצח וכדומה.

הקורס מיועד לחובבי מוסיקה בכלל ואוהבי אופרה בפרט, אך גם לסטודנטים המועוניים בהיכרות ראשונה עם תחום שאינו מוכר להם. לא נדרש ידע מוקדם במוסיקה או בקריאת תווים.

חומר הלימוד: מסך ראשון **אבירות כפריה** / מסקאני מסך שני **הולדת האופרה – אורפאו ושיבתו של אוליסס** / מונטוורדי

מסך שלישי **נישואי פיגארו** / מוצרט²

מסך רביעי **ריגולטו** / ורדי

מסך חמישי **האנסמבל האופראי** – קטעי אנסמבל מתוך **ריגולטו** מאת ורדי, **נישואי פיגארו** מאת מוצרט, **ולה בואם** מאת פוצ'יני

מסך שישי **הספר מסביליה** / רוסיני

מסך שביעי **דון ג'ובאני** / מוצרט

מסך שמיני **הולקירה** / ואגנר

מסך תשיעי **שלומית** / ריכרד שטראוס

מסך עשירי **הנער והקסמים** / ראוול

חומר הלימוד כולל הקלטות של דוגמאות מוסיקליות מתוך האופרות הנדונות בספרי הלימוד. ספרי הלימוד כוללים גם את הליברית – מקור מול תרגום לעברית. בסרטי האופרות, עם כתוביות בעברית, תוכלו לצפות באתר האינטרנט של הקורס.

יש לשים לב להערות הרגל

1. השלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו פרטי החפיפה באתר האו"פ.

2. חומר הלימוד ביחידה זו לקוח מן הקורס **תרבות ההשכלה – הגות ואמנות באירופה במאה ה-18** ומן הקורס **מוסיקה ממבט ראשון**.

3. מסך זה אינו נלמד בקורס **האופרה**, והוא נכלל בחומר הלימוד בקורס **הסגנון הקלאסי**.

תיאורי הקורסים לתואר ראשון

מדעי הרוח / 17

מדעי החברה / 79

מדעים / 149

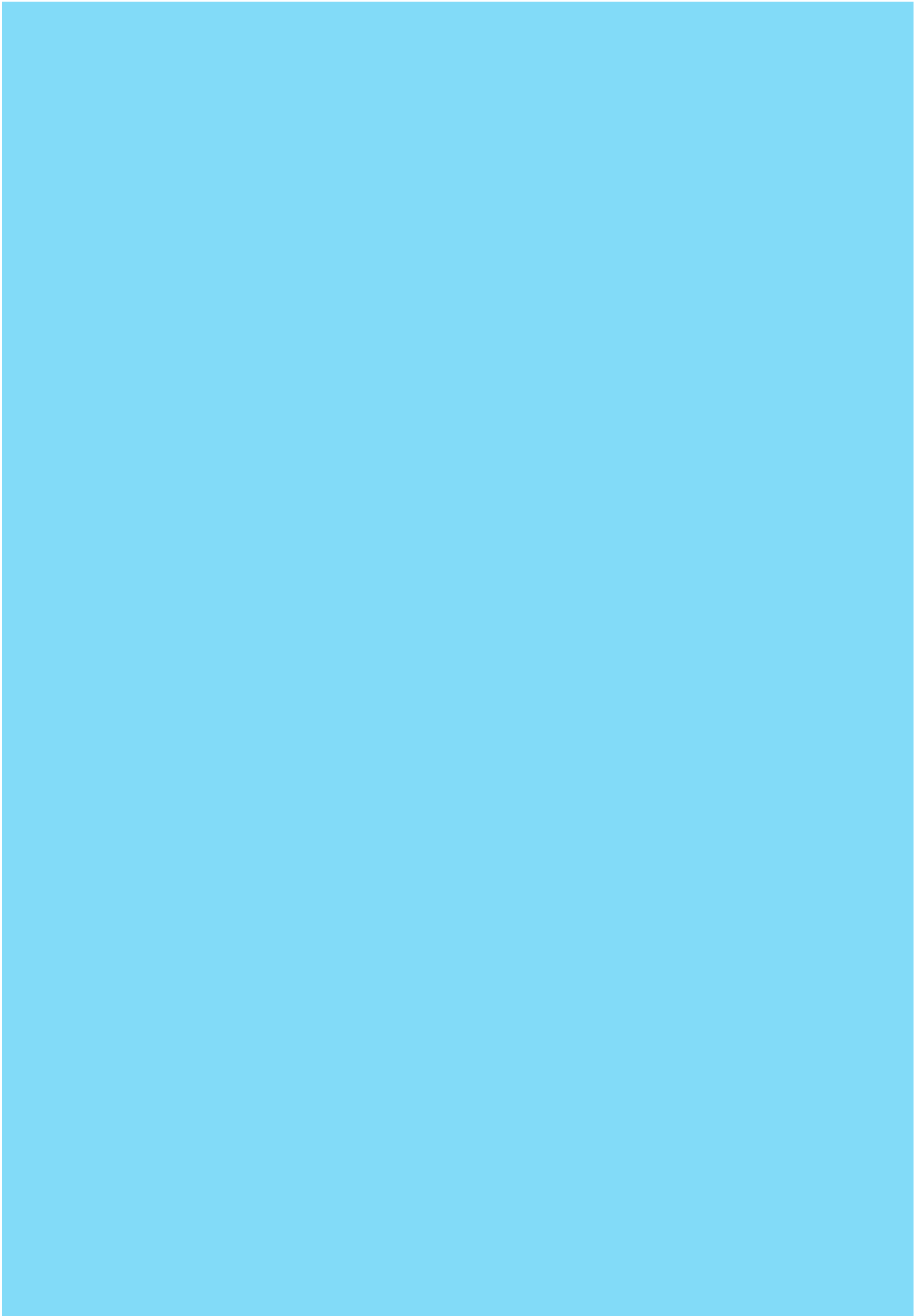

הנדסה / 227

לימודי שפות / 237

מדעי הרוח

מדעי היהדות / 19

היסטוריה / 25

פילוסופיה / 44

בלשנות / 49

לשון עברית / 50

ספרות / 53

תאטרון / 61

קולנוע / 63

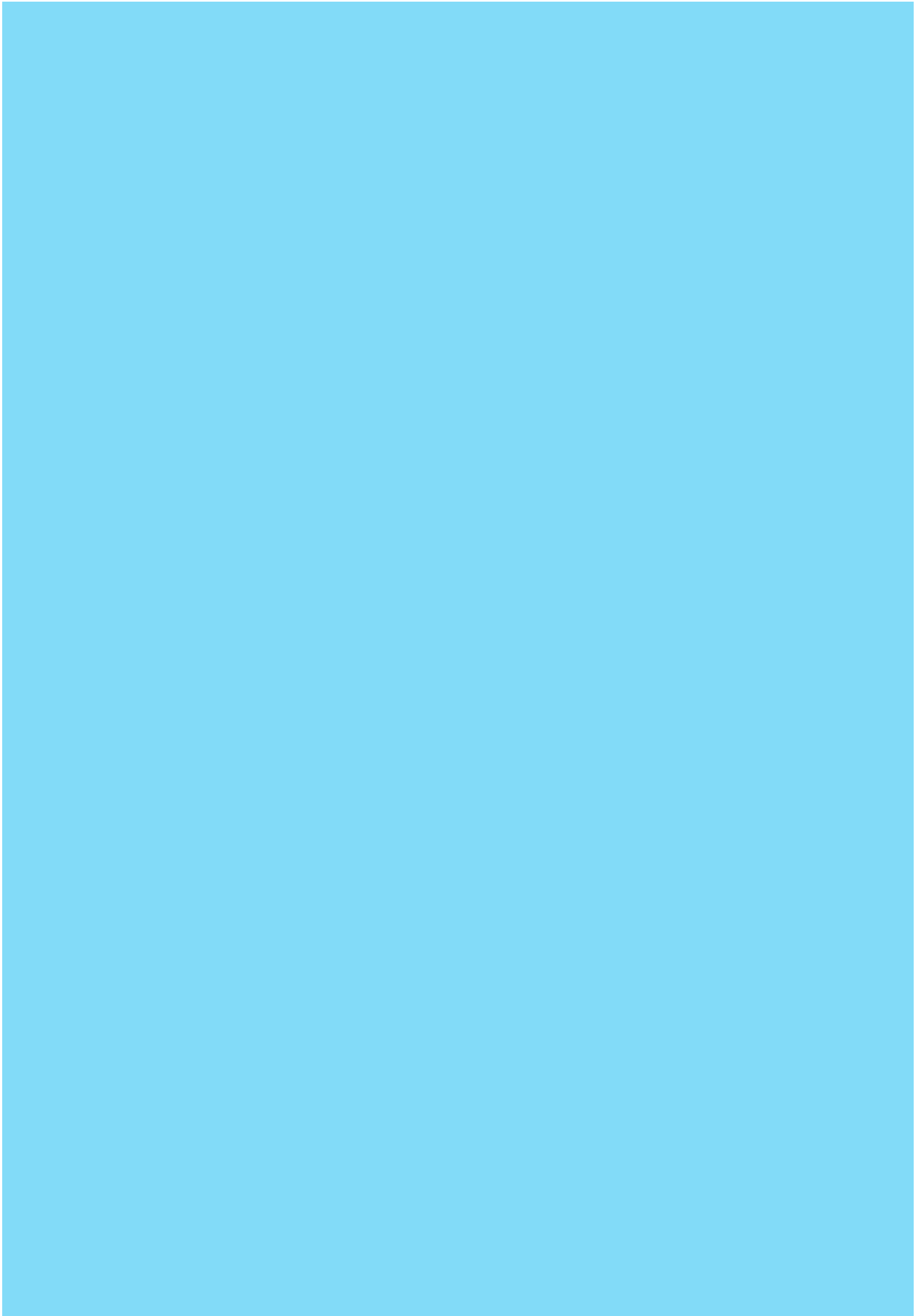

מוסיקה / 69

תולדות האמנות / 75

מדעי הרוח

מדעי היהדות

תואר ראשון

10278 מבוא למקרא

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מקרא

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב ויסמן (ריכוז הפיתוח), פרופ' יצחק אבישור, פרופ' נילי שצ'ופק, ד"ר סינתיה אדנבורג, ד"ר אלי ברוך, ד"ר שמאי גלנדר, ד"ר שלומית ירון, ד"ר רות פידלר, תמר למפרום; אדי זילצר (עריכה), זאב פרל (עיצוב) **יועצים:** פרופ' בנימין אופנהיימר, פרופ' משה גרסיאל, פרופ' אבי הורביץ, פרופ' משה ויינפלד, פרופ' יאיר זקוביץ, פרופ' עמנואל טוב, פרופ' שמריהו טלמון, פרופ' ברוך לוי, פרופ' בוסתנאי עודד, פרופ' בנימין קדר

מטרות הקורס

הכשרת הסטודנט ללימוד מדעי של המקרא; הדרכתו בהכרת הספרות המקראית לסוגיה ולחטיבותיה ובבעיות הקשורות בהתהוות המקרא לכל שלביו; הקניית גישה לביקורת הספרותית ולביקורת הנוסח של המקרא; טיפוח הבנה כוללת של המקרא כיצירה ספרותית המייחדת את ישראל בתרבות העולם.

חומר הלימוד

- כרך א**
- 1 יחידה ממשורת לביקורת
  - 2 יחידה מיצירה שבעל-פה לספרות שבכתב
- כרך ב**
- 3 יחידה השירה המקראית
  - 4 יחידה הפרוזה המקראית לסוגיה: הסיפורת המקראית
  - 5 יחידה הפרוזה המקראית לסוגיה: החוק; הנאום; תעודות ורשימות
- כרך ג**
- 6 יחידה ספרות התורה
- כרך ד**
- 7 יחידה ההיסטוריוגרפיה המקראית הקדומה
  - 8 יחידה ההיסטוריוגרפיה המקראית המאוחרת
- כרך ה**
- 9 יחידה ספרות הנבואה
  - 10 יחידה הספרות המזמורית
- כרך ו**
- 11 יחידה ספרות החכמה
  - 12 יחידה התקדשות המקרא וחיתומו

10710 ראשית המלוכה בישראל: ספר שמואל¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מקרא
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' משה גרסיאל (כתיבה), אברהם ניסנבום; בת-חן פירסט, משה שפרבר, אדי זילצר (עריכה) **יועצים:** פרופ' שמואל אברמסקי, פרופ' שמואל אחיטוב, פרופ' פנחס ארצי, פרופ' בוסתנאי עודד, פרופ' גרשון גליל, פרופ' זאב ויסמן, פרופ' שמואל ורגון, פרופ' רימון כשר, פרופ' עמוס פריש, ד"ר דוד גלעד, ד"ר מיכאל הלצר, אברהם ניסנבום

ספר שמואל מספר על הפיכת ישראל מאיגוד שבטים למדינה שבראשותה מלך. הסיפורים בספר עוסקים בין היתר ביחסי עם-אלוהים-ממשל, והם פותחים צוהר להכרת צדדים שונים של הרעיון המדיני והאידיאולוגיה שהתפתחה סביב כינון שלטון מלוכני בישראל העתיקה.

סיפורי ספר שמואל בולטים בספרות המחקרית על אודות העיצוב האמנותי של הסיפור המקראי. בהתאם לכך, הדיון בקורס מתקיים בשיטת "הקריאה הצמודה", אשר חושפת את הלומדים לאמנות הסיפור המקראי תוך כדי לימוד הטקסט.

הקורס גם עורך היכרות עם סוגיות היסטוריות הנוגעות לראשית תקופת המלוכה לאור הטקסט המקראי והממצא הארכיאולוגי, ונדונים בו היבטים שונים בנוגע לריאליה, לארגון חברתי ולאופן התיאור ההיסטוריוגרפי.

חומר הלימוד

- כרך א**
- מבוא לספר שמואל
  - שלהי תקופת השופטים – ימי עלי ושמואל
  - ייסוד המלוכה בישראל והתבססותה
- כרך ב**
- מלחמותיו של שאול בפלשתים ובעמלק
  - הופעתו של דוד ושירתו בחצר שאול
  - שקיעתה של ממלכת שאול
- כרך ג**
- עלייתו של דוד למלוכה
  - מבנה צבאו של דוד ומהלך מלחמותיו
  - בנייתה של ממלכת דוד וארגונה
- כרך ד**
- הסיפור על דוד ובת-שבע – החטא ועונשו
  - המרידות והתסיסה בממלכה בשלהי מלכות דוד
  - עליית שלמה למלוכה והתבססותו כמלך

10667 ספר בראשית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מקרא

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר שמאי גלנדר (כתיבה), ד"ר סינתיה אדנבורג, משה שפרבר, אדי זילצר (עריכה) **יועצים:** פרופ' אד גרינשטיין, פרופ' משה גרסיאל, פרופ' יאיר הופמן, פרופ' זאב ויסמן, ד"ר שלומית ירון, ד"ר חיה כץ

ספר בראשית הוא "ספר של התחלות", והוא מתמודד עם שאלות עקרוניות, כגון היחסים בין האלוהים ועולם הטבע, מהות האנושות וטיבו של האדם, העקרונות המנחים את היחסים ההדדיים בין האל לאדם, ייסוד התרבות האנושית והיווצרות העמים. מעל לכל, נועד הספר לשמש מצג להמשך התורה, ועל כן הוא מתמקד בשאלות על ראשיתה של האומה, כאשר הדרישות האישיות של האלוהים מאבות האומה מייצגות את "ראשית" דרישותיו מעם ישראל.

בנוסף, הספר פותח פתח לשיח על נושאים שנויים במחלוקת. למשל, כיצד ליישב את המתח בין התפיסה המופשטת של האל עם ייצוגו המוחשי, כפי שעולה במקצת הסיפורים; מדוע נכללו בספר מסורות המייחסות לאבות התנהגות בלתי הולמת לצד אלו המחזקות את הדימוי המופתי שלהם; מדוע מעמיד האלוהים את האדם בניסיון, אם האל הוא כל-יודע; מה נגזר מראש ובאיזו מידה בחירותיו החופשיות של האדם מעצבות את גורלו.

הקורס עוסק בשאלות אלו ואחרות, תוך כדי דיון באומנות הסיפור המופלאה של סיפורי בראשית ובמסרים הרעיוניים המשתקפים מהם. בד בבד עוקב הקורס אחר הרכב הספר ותהליך חיבורו, תוך בחינת זיקתו לרבדים אחרים בספרות המקראית ולספרות עמי הסביבה.

חומר הלימוד

- כרך א**
- 1 יחידה ספר בראשית: מבנה, תכנים וסוגיית חיבורו
  - 2 יחידה הבריאה וראשית האנושות: המקרא והמיתוסים הקדומים
  - 3 יחידה הסיפורים על מעשה הבריאה
  - 4 יחידה הסיפורים על ראשיתה של האנושות
  - 5 יחידה תולדות העמים ותולדות עם ישראל: יחידות ספרותיות עצמאיות
  - 6 יחידה סיפורי האבות והמצאיות ההיסטוריות
- כרך ב**
- 7 יחידה אמונת האבות
  - 8 יחידה מתזור סיפורי אברהם
  - 9 יחידה יצחק
  - 10 יחידה מתזור סיפורי יעקב
  - 11 יחידה סיפור יוסף
  - 12 יחידה אמונת הסיפור בספר בראשית

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

מדעי היהדות

תואר ראשון

10231 פירוש רש"י לתורה: עיונים בשיטתו

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מקרא

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' נחמה ליבוביץ, פרופ' משה ארנד, פרופ' אברהם גרוסמן (יחידה 0); משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' מאיר וייס, ד"ר אברהם זלקין

הקורס עורך היכרות עם אחד מספרי היסוד של פרשנות המקרא היהודית, פירושו של ר' שלמה יצחקי (רש"י, המאה ה-11) לתורה, ומנסה להבין חלק מהנחותיה הבסיסיות של הפרשנות הזאת; כמו כן, הקורס עומד על עיקרי שיטתו של רש"י בפרשנות התורה, על דרכו לשאוב ממקורות קדומים ולעבדם, ועל טיב הבעיות שהתמודד עמן וטיב הפתרונות שהציע.

במהלך הקורס ילמדו הסטודנטים לקרוא בפירושי רש"י ולהביןם (פרט לקטעי הלכה מסובכים). במיוחד אמור הקורס להקנות:

- יכולת לנתח פירוש: חשיפת נקודת המוצא בכתוב, הבנת הפתרון המוצע ומשמעותו הפרשנית והרעיונית, הבנת הראיות, האסמכתאות והשיקולים השונים המובאים בו;
- יכולת הבחנה בין פירושים שונים ושקילת יתרונותיהם ו"חולשותיהם";
- יכולת להגדיר את דרכו של רש"י בפתיחת בעיות פרשניות לסוגיהן.

הערה: על הסטודנטים להצטייד בחמישה חומשי תורה עם פירוש רש"י.

חומר הלימוד

- יחידה א המלה
- יחידה ב לשון יתרה
- יחידה ג בעיות דקדוק ותחביר
- יחידה ד לשון חסרה
- יחידה ה מוקדם ומאוחר בסדר המלים
- יחידה ו סתירות ואי-התאמות
- יחידה ז מדרשי אגדה
- יחידה ח מדרשי הלכה
- יחידה ט מדרשים ועיבודם
- יחידה י הרקע ההיסטורי

10133 מבוא לתורה שבעל-פה¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: תרבות חז"ל

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק גילת (ריכוז הפיתוח), ד"ר יחזקאל לוגר, יוסף אגור, ד"ר חגית די-נור; טובה צורף (עריכה), נאוה בן-עמי (עיצוב)
כותבי חוץ ויועצים: פרופ' א' גולדברג, ד"ר י' גרטנר, פרופ' ש"ז הבלין, ד"ר מ' וייס, פרופ' נ' עמינח, ד"ר י' עץ-חיים, פרופ' מ"ש פלדבלום, פרופ' א' קירשנבאום, ד"ר ב"צ רוזנפלד, פרופ' ד' שפרבר, פרופ' י' תבורי

התורה שבעל-פה היא פירוש, הרחבה והשלמה של התורה שבכתב, וכוללת מסורות בעל-פה שנמסרו מדור לדור. ברבות הימים הועלתה התורה שבעל-פה על הכתב, והיא כוללת את כל הגותם של חכמי ישראל בהלכה, באגדה ובמחשבה במשך הדורות.

מטרות הקורס

היכרות עם הנושאים הבאים: התורה שבעל-פה, יסודותיה, מהותה, תולדותיה וספרותה, בתקופת המשנה והתלמוד ובתקופה הבתר-תלמודית; מקורות ההלכה ועקרונותיה; דרכי הפסיקה, ספרות הפוסקים וספרות השאלות ותשובות.

נושאי הלימוד

- **תורה שבכתב ותורה שבעל-פה** – מהות התושב"ע; הקשר בינה לבין התורה שבכתב.
- **מדרשי הלכה** – מדרש ופרשנות; מידות המדרש; בית ר' עקיבא ובית ר' ישמעאל.
- **המשנה** – תולדות ועקרונות עריכת המשנה; מפרשי המשנה.
- **הברייתות והתוספתא** – הברייתות; התוספתא והמשנה; עריכת התוספתא; מפרשי התוספתא.
- **התלמוד הבבלי** – מפעלם של האמוראים בפירוש המשנה ומפעלם העצמי; עריכת התלמוד הבבלי; מפרשי התלמוד.
- **התלמוד הירושלמי** – אמוראי ארץ-ישראל; סידור התלמוד הירושלמי וחתימתו.
- **ספרות האגדה** – הסוגים הספרותיים והאמצעים הספרותיים של האגדה; ספרות האגדה.
- **סמכותם של חכמים** – סמכות הפרשנות, החקיקה והפסיקה; המחלוקת, בתי דין.
- **תקנות, גזרות ומנהגות** – מקור והיקף סמכותם של חכמים לגזור גזרות ולהתקין תקנות; המנהג וההלכה.
- **משפט ומוסר** – הקשר בין משפט למוסר.
- **דרכי הפסיקה וספרות הפוסקים** – כללים לפסיקת ההלכה; ספרות הפוסקים.
- **ספרות השו"ת** – התפתחות השו"ת; השו"ת כמקור להלכה; ספרות השו"ת.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10105 זמן, חברה ומשפחה: סוגיות בתלמוד

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: תרבות חז"ל

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר יכין אפשטיין, ד"ר יחזקאל לוגר; משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' רוברט ברודי, פרופ' ליב מוסקוביץ, פרופ' יוסף תבורי

מטרות הקורס

- הכרת התורה שבעל-פה ומרכיביה, הכרת הספרות התלמודית, ספרות התנאים וספרות האמוראים.
- לימוד פרקי משנה וסוגיות תלמודיות, תוך שימת דגש על הקניית ידע של דרכי החשיבה ואורחות החיים, כפי שהם משתקפים בטקסטים התלמודיים.
- הקניית שיטה בעיון בטקסטים הנלמדים. בספרות התנאים: עיון בלשון ובהוראתה, בחיבורים ובמקבילות ביניהן; בספרות התלמודית: פירוש ופרשנות, מבנה הסוגיות, עריכתן ודרך הרצאת תוכנו; המחקר של הספרות התלמודית ופרשנותה הקדומה והמאוחרת, וכן הכרת ספרות העזר שבצדה ושימוש בה.

נושאי הלימוד

- עיון במשניות מתוך מסכת ברכות
- מצוות סוכה – עיון בסוגיות ממסכת סוכה
- ליל הסדר – עיון בסוגיות מפרק ערבי פסחים
- השבת אבדה – עיון בסוגיות ממסכת בבא מציעא
- דיני שכנים – עיון בסוגיות מתוך מסכתות בבא מציעא ובבא בתרא
- בית הדין – עיון בסוגיות מתוך מסכת סנהדרין
- פסולי עדות – עיון בסוגיות מתוך פרק שלישי במסכת סנהדרין
- נישואין וקידושין – עיון בסוגיות מתוך מסכת קידושין
- כתובה – עיון בסוגיות מתוך מסכת כתובות
- גיטין – עיון בסוגיות מתוך מסכת גיטין

מדעי הרוח

מדעי היהדות

תואר ראשון

10446 מדרש ואגדה

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: תרבות חז"ל

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' יונה פרנקל;
משה שפרבר (עריכה)

יועצים: פרופ' יעקב אלבוים, פרופ' י"ד גילת

הקורס פותח צוהר לעולמה של האגדה ולעולמם הרעיוני של חז"ל. חכמים הלבישו את רעיונותיהם בלבוש ספרותי – מדרשים, סיפורים, משלים, פתגמים וכדומה. הקורס עוסק בניתוח ספרותי של כל אחד מסוגי האגדה, ועומד על אופייה של כל סוגה ספרותית ודרכי הניתוח המיוחדות לה. תוך כדי כך מתקבלת תמונה רחבה של עולם האגדה, של דרך מחשבתם של חז"ל, ושל האמצעים הספרותיים שבהם השתמשו. במהלך לימוד הקורס רוכש הסטודנט כלים ומיומנויות לקריאה עצמית של האגדה, להבנת דרכי ביטוייה ולהתמודדות עם רעיונותיה.

חומר הלימוד

- יחידה א מבוא
- יחידה ב דרכי הדרשה א
- יחידה ג דרכי הדרשה ב
- יחידה ד סיפור האגדה המרחיב את הסיפור המקראי
- יחידה ה סיפורי מעשי חכמים
- יחידה ו המשל
- יחידה ז הפתגם ומימרת החכמה
- יחידה ח עיונים במחשבת חז"ל
- יחידה ט תולדות ספרות האגדה א: ספרות התנאים
- יחידה י תולדות ספרות האגדה ב: ספרות האמוראים והמדרש המאוחר
- יחידה יא תולדות פרשנות האגדה
- יחידה יב תולדות מחקר האגדה

10229 סוגיות במשפט העברי

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: תרבות חז"ל

ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא לתורה שבעל-פה.

פיתוח הקורס: פרופ' חנינה בן מנחם (ריכוז הפיתוח), ד"ר יכין אפשטיין, שמואל וזנר, שי וזנר; פרופ' חנינה בן מנחם, ד"ר איתמר ורהפטיג, ד"ר שמשון אטינגר, ד"ר דניאל סינקלר, אורי שטרומן (כתיבה); משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' חיים כהן, פרופ' ברכיהו ליפשיץ, פרופ' אהרן קירשנבאום, ד"ר ישראל יהודה

הקורס נועד לקרב את הסטודנטים לדרך החשיבה ולעולם המושגים האופייניים למשפט העברי, ולהעניק מבט כללי על ייחודה של מערכת המשפט העברי ועל השקפותיה בתחומי החברה והיחיד לעומת המשפט במדינת ישראל. הנושאים השונים נדונים בעזרת טקסטים משפטיים מהעת העתיקה, מקורות חז"ל, פסקי דין של בתי משפט בארץ ובעולם ומאמרים עדכניים.

מבנה הקורס

חמש היחידות הראשונות בקורס עוסקות בנושאי רוחבי המטרידים כל משפטן: דרך כתיבתו של החוק בספר החוקים, יכולתו של בית המשפט לפרוץ את הוראת החוק או ליישמה בדרך המנוגדת לו, המתח בין החוק והצדק, משמעות המחלוקת במשפט ורישומה בתקופות הבאות, ויכולתו של היחיד לעשות דין לעצמו ללא המערכת המשפטית. ארבע היחידות האחרות דנות בסוגיות ספציפיות בעלות היבט פילוסופי מתחום המשפט המהותי.

חומר הלימוד

- יחידה א הפרמליטיקה המשפטית של ההלכה
- יחידה ב סמכויות השפיטה של בית הדין: הוראת שעה
- יחידה ג דין ויושר
- יחידה ד מחלוקת
- יחידה ה עשיית דין עצמית
- יחידה ו תקנת השוק – זכותו של הקונה רכוש גנוב ללא ידיעתו
- יחידה ז עשיית עושר ולא במשפט – הנאה מרכושו של אחר מבלי לפגוע בו, אך גם בלי לשלם לו
- יחידה ח הפלה – היחס להפלת ולד
- יחידה ט רצח מתוך רחמים – המתת חסד לחולים סופניים והטיפול בהם

10809 מבוא למחשבת ישראל

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מחשבת ישראל

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' משה הלברטל,
פרופ' אביראל בר-לבב

"מחשבת ישראל" היא דין וחשבון כמו גם סיכום ביניים והתבוננות פנימית שעורכים יהודים בנוגע לתפיסת העולם שלהם. בהתבוננות זו רכיבים שונים, בהם תפיסת האל, תפיסת האדם, משמעות הפרקטיקה היהודית (ההלכה), תפיסת ההיסטוריה ועוד. בחינה מסוג זה מתעוררת בדרך כלל מתוך משבר היסטורי, או מתוך מפגש עם תרבויות אחרות.

עניינו של הקורס בעיקר במחשבה היהודית בימי הביניים ובעת החדשה, והוא מציע ללומדים סוגיות עיקריות שעמן התמודדו הוגים יהודים בתקופות אלה.

נושאי הלימוד

- אמונות המקרא
- מחשבת חז"ל
- פילוסופיה יהודית בימי הביניים
- הקבלה
- שבתאות ופרנקיזם
- הגות יהודית מודרנית
- המצב הפוסט-מודרני

חומר הלימוד כולל הרצאות מוקלטות של פרופ' הלברטל, מקראה ומדריך למידה.

מדעי הרוח

מדעי היהדות

תואר ראשון

10678 מבוא לקבלה: המיסטיקה היהודית מראשיתה ועד דור גירוש ספרד

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מחשבת ישראל

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר אבריאל בר-לבב, פרופ' משה אידל (כתיבה)
כותבים נוספים: פרופ' יוסף ינון פנטון, פרופ' ישראל קנוהל, ד"ר אדם אפטרמן, ד"ר שרגא בר-און
יועצים: פרופ' נחום אילן, פרופ' בועז הוס, פרופ' יהודה ליבס, ד"ר אברהם אלקיים, ד"ר אדם אפטרמן, ד"ר עמוס גולדרייך, ד"ר רונית מרוז

מטרת הקורס להקנות מושגים מרכזיים בהגות הספרות הקבלית מראשיתה ועד גירוש ספרד. הקורס מציג תחילה מגוון מקורות עד ימי הביניים, ומתמקד בהתפתחות הקבלה מראשיתה, בעיקר בספרד. עניינו הקורס מתאר מושגים, סוגות ואישים מרכזיים שפעלו בתחום הקבלה בתקופה זו, על פי ההתפתחויות אחרונות במחקר.

ספר הקורס

כרך א: יסודות מיתיים ומיסטיים בתרבות היהודית

מבוא
פרק 1: המקרא
פרק 2: חז"ל ומקורות הקבלה
פרק 3: צופיות יהודית בארצות האסלאם

כרך ב: צמיחתה של הקבלה בספרד

פרק 4: הקבלה בפרובנס ובספרד: הופעת השלב הכתוב
פרק 5: הקבלה החתומה והפולמוס על הקבלה בספרד
פרק 6: ספרות הזוהר והתקבלותה
פרק 7: רבי אברהם אבולעפיה והקבלה הנבואית

סוף דבר: שילוב הקבלה התיאוסופית והנבואית והקבלה בספרד ומחוצה לה עד דור הגירוש

10412 פילוסופיה יהודית בימה"ב: מרס"ג עד הרמב"ם

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מחשבת ישראל

ידע קודם מומלץ: קורסים במדעי היהדות ובפילוסופיה.

פיתוח הקורס: ד"ר רפאל ישפה (כתיבה), ד"ר אסתי אייזנמן; טובה צורף, ישראל רונן (עריכה)
יועצים: פרופ' יוסף דן, פרופ' מנחם קלנר, פרופ' שלום רוזנברג, פרופ' דב שוורץ

הקורס דן בהתפתחות הפילוסופיה היהודית בימי הביניים מרי' סעדיה גאון (882-942) ועד ר' משה בן מימון (1135-1204). הקורס מתמקד בסוגיות חשובות בהגותם של ראשוני הפילוסופים היהודים וביקתם לאסכולות שונות, תוך הסתמכות על ניתוח קטעים מתוך כתביהם הפילוסופיים של הוגי דעות יהודים, כולל השוואות לעמדות דומות ושונות הן ביהדות והן במקורות הפילוסופיים היווניים והערביים.

חומר הלימוד

כרך א: יסודות

- יחידה 1 מבוא: ראשית הפילוסופיה היהודית, מהי פילוסופיה יהודית?
  - יחידה 2 ר' סעדיה גאון והכללים
  - יחידה 3 הנאו-אפלטוניות היהודית: ר' יצחק איזכרי ור' שלמה אבן גבירול
  - יחידה 4 **חובות הלבבות** לר' בחיי אבן פקודה
  - יחידה 5 **כרך ב: מעברים**
פרשנות פילוסופית של המקרא: ר' אברהם אבן עזרא
  - יחידה 6 ר' יהודה הלוי וביקורת הפילוסופיה
  - יחידה 7 ר' אברהם אבן דאוד והאריסטוטליות
- כרך ג: הרמב"ם**
- יחידה 8 הרמב"ם: **תורת העיקרים**
  - יחידה 9 הרמב"ם: **מורה הנבוכים (א)**
  - יחידה 10 הרמב"ם: **מורה הנבוכים (ב)**

10297 חסידות אשכנז בתולדות המחשבה היהודית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מחשבת ישראל
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בימי הביניים

ידע קודם מומלץ: קורס במדעי היהדות הכולל קריאת טקסטים מספרות חז"ל.

פיתוח הקורס: פרופ' יוסף דן (כתיבה), ד"ר מור סולימן; לילי פרי-אמיתי (עריכה), רות שלם (עיצוב)
יועצים: פרופ' איתמר גרינולד, פרופ' יוסף הקר, פרופ' מרדכי פכטר, פרופ' יעקב אלבוים

תנועת חסידות אשכנז, שעיקר יצירתה במאות ה-12 וה-13, יצרה את אחת התופעות המרכזיות בחיי הרוח היהודיים בימי הביניים. הקורס נועד לסקור פרקים עיקריים בתולדותיה של התנועה, בתורת הסוד שלה ובתורת המוסר הענפה שלה.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על הספר **חסידות אשכנז בתולדות המחשבה היהודית** מאת י' דן (האוניברסיטה הפתוחה, 1991)

- יחידה 1 מקומה של חסידות אשכנז בתולדות המחשבה היהודית, סוגי יצירתה, יחסה לפילוסופיה היהודית ולקבלה.
- יחידה 2 הרקע ההיסטורי: מסעי הצלב ותוצאותיהם, יחסי יהודים וגויים כפי שהם משתקפים בספרות חסידי אשכנז.
- יחידה 3 תולדותיה של תנועת חסידות אשכנז משורשיה באיטליה במאה השמינית ועד שלהי המאה ה-13; אישיה העיקריים וחיבוריה המרכזיים.
- יחידה 4 ספר חסידים, זמנו, מחברו, מבנהו, אופיו הספרותי, תולדות עריכתו.
- יחידה 5 עיקריה הרעיוניים של תורת המוסר החסידית-אשכנזית: יראה ואהבה, תפיסת הרע, דרכי חסידות.
- יחידה 6 תורת התשובה של חסידות אשכנז.
- יחידה 7 ההתנהגות המוסרית בתחום החברתי בתורת חסידות אשכנז.
- יחידה 8 הספרות הסיפורית של חסידות אשכנז וההגיון הרפני על אישיה.
- יחידה 9 תורת האלהות של חסידות אשכנז: האל המסתתר והאימננציה האלוהית.
- יחידה 10 תורת הכבוד ותורת ההתגלות של חסידות אשכנז.
- יחידה 11 תורת הבריאה של חסידי אשכנז ומעשה יצירת הגולם.
- יחידה 12 תורת ההשגחה של חסידות אשכנז ו"יסודות התפילה".

ספרים נלווים

- אבן (ישראל) מרקוס (עורך), **זת וחברה במשנתם של חסידי אשכנז** (מרכז שז"ר, תשמ"ז)
- מקראת מאמרים** בעריכת א' אייזמן ור' בן שלום
- י' דן, **המיסטיקה העברית הקדומה** (משרד הביטחון, 1989, מהדורה שנייה 1994)

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

מדעי היהדות

תואר ראשון

10585 המחשבה המדינית היהודית בימי הביניים:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מחשבת ישראל

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס אחד במדעי היהדות, או בהיסטוריה של ימי הביניים או בהיסטוריה של עם ישראל בימי הביניים או הקורס פילוסופיה יוונית: מתאלס עד אריסטו או הקורס מבוא למחשבה מדינית, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס בין יהודים לנוצרים: יהודים ונוצרים במערב-אירופה עד ראשית העת החדשה.

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם מלמד,
ד"ר מנחם רצון; ישראל רונן (עריכה)
יועץ: פרופ' שמואל הרוי

הקורס בוחן את התגבשות המחשבה המדינית היהודית בימי הביניים תוך ראייתה כתוצר של המפגש הגדול בין מורשת חז"ל והמחשבה היהודית בכלל, ובין מורשת המדע והפילוסופיה היוונית, והשפעתן של גישות אסלאמיות ונוצריות בנות התקופה. הדיון עוסק בדרכי גיבושה וניסוחה של החשיבה הפוליטית בשלוש הדתות המונותאיסטיות, בנקודות המחלוקת ביניהן ובהבדלים ביחסן אל המורשת הקלאסית. הרעיונות הפוליטיים נלמדים תוך ניתוח כתביהם של הוגי הדעות המרכזיים כסעדיה גאון, יהודה הלוי, רמב"ם, יצחק אברבנל ואחרים, וניתוח הטקסטים המרכזיים כספר אמונות ודעות, ספר הכוזרי, מורה נבוכים ועוד.

נושאי הלימוד העיקריים הם היחסים בין ההקשרים הפוליטיים של התורה וההלכה לבין ההקשרים הפוליטיים של הפילוסופיה, ההקשר הפוליטי של הנבואה ושל תורת ההתגלות, אופיו המדיני של האדם והמתח שבין פרישות לחברה, חוק אנושי מול חוק אלוהי, שאלת המשטר האידיאלי, והמשיחיות כתופעה פוליטית.

חומר הלימוד

- ספר הקורס
- ספר מקורות ובו מבחר מייצג של מקורות ראשוניים.
- ספר מחקרים ובו מבחר מייצג של מחקרים בנושא שנכתבו בעשרות השנים האחרונות.

10902 היצירה הנבואית במקרא:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מקרא

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס מבוא למקרא, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: אחד מהקורסים תולדות עם ישראל בימי בית ראשון, ראשית המלוכה בישראל: ספר שמואל, ספר בראשית.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב ויסמן (כתיבה),
ד"ר שמאי גלנדר, ד"ר חיה כץ; משה שפרבר,
טובה צורף (עריכה)

יועצים: פרופ' גרשון ברין, פרופ' משה גרסיאל, פרופ' יאיר הופמן, פרופ' משה ויינפלד, פרופ' שמואל ורגון, פרופ' נחום רזל, פרופ' אלכסנדר רופא, פרופ' אד גרינשטיין, ד"ר עודד ליפשיץ, ד"ר סנתיה אדנבורג

מטרות הקורס

להכיר את היצירה הנבואית המקראית על תכניה, רעיונותיה, דרכי הבעתה וצורות התגבשותה לספרות קאנונית. לעקוב אחר התפתחותה למן המסר הבודד ועד לחיבורים המקיפים בכתב. להבחין בייחודה של ספרות הנבואה הישראלית לעומת טקסטים נבואיים חיצוניים שנתגלו במזרח הקדום; להבחין את תופעת הנביא הישראלי, מקורות השראתו, שליחותו החברתית, הדתית והמדינית, ואת ייחודו לעומת טיפוסי נביאים שונים במזרח הקדום.

במהלך הקורס ירכוש הסטודנט ידע שיטתי בספרות הנבואה המקראית, על סוגיה וטיפוסיה, יכיר את השיטות והמגמות החדשות בחקר הנבואה הישראלית, ילמד להתמודד עם דרכי פרשנות שונות של טקסטים נבואיים ועם הגישות השונות של הביקורת ההיסטורית והספרותית.

נושאי הלימוד

- החוויה הנבואית ומקורות השראתה
- הנבואה השליחית ויעדיה הלאומיים והאוניברסליים
- המסר הנבואי ודרכי הבעתו: האמצעים הרטוריים והסוגים הספרותיים
- הספרות הנבואית על-פי תכניה, סוגיה ויעדיה
- מלאומיות לאוניברסליות ומהיסטוריה לאסכטולוגיה
- הנבואה הישראלית בהשוואה לנבואה במזרח הקדום
- הנביאים והמערך הדתי פולחני בישראל
- נבואה והיסטוריוגרפיה
- נבואה ואפוקליפטיקה
- שקיעת הנבואה השליחית וגיבושו של הקאנון הנבואי

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10202 הלכה והגות: קווי יסוד במשנתו של הרמב"ם:

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מחשבת ישראל

4 ידע קודם מומלץ: הקורסים מדרש ואגדה, פילוסופיה יוונית: מתאלס עד אריסטו, ואחד מבין הקורסים עולמם של חכמים: לדמותם של חכמי ישראל בדורות התנאים, מבוא לתורה שבעל-פה.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק טברסקי (כתיבה),
בעז מדמון; משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' יעקב לוינגר, פרופ' יוסף סרמוניטה, פרופ' אליעזר שבייד

מרכזיותו של הרמב"ם בתולדות היהדות ובהיסטוריה היהודית היא מן המוסכמות. היקף יצירתו, החדשנות, המקוריות והנועזות שבכתביו היו מן הגורמים לכך שהגותו הטביעה חותם על אופיה של היהדות כולה, במידה רבה עד ימינו אלה. הקורס מאפשר לסטודנטים להיחשף אל מפעל הרמב"ם וייחודו. הרמב"ם מיוצג בו על כל מגוון חיבוריו והשפעתם במרוצת הדורות. המוטיב העיקרי הוא מרכזיותו והשפעתה של יצירתו הן בתחום ההלכה והן בתחום ההגות הפילוסופית, ומיזוגם של שני תחומים אלה לאחדות אחת.

נושאי הלימוד

- מבוא: חייו ויצירתיו של הרמב"ם; תכונות כלליות של האיש ומפעלו.
- פירוש המשנה וספר המצוות: ניתוח אופיו של פירוש המשנה והרקע הספרותי לספר המצוות; תורת העיקרים.
- משנה תורה – מניעים ומגמות: ניתוח כל המקורות שבהם מדבר הרמב"ם על אודות ספרו משנה תורה. הסקת מסקנות באשר למניעיו ולמגמותיו של המחבר.
- משנה תורה: תיאור וניתוח חמש התכונות העיקריות של משנה תורה.
- טעמי המצוות: דיון מקיף בבעיית טעמי מצוות; הקמת מודל לבחינת השיטות בסוגיה זו, ניתוח דעת הרמב"ם תוך כדי השוואה בין משנה תורה למורה נבוכים.
- מורה נבוכים: תולדות הפילוסופיה היהודית; שכל והתגלות – מקומה של הפילוסופיה ביהדות; אופיו ומגמתו של מורה נבוכים.
- תורת המשיחיות: מקומה של האגדה ודרכי פרשנותה בכתבי הרמב"ם; ימות המשיח, אופיים, תכליתם ומקומם בהיסטוריה; ימות המשיח ותחיית המתים.
- תורת המוסר: בעיית המניע המוסרי – אוטונומיה והטרונומיה; עקרון "שביל הזהב" כקריטריון למעשה המוסרי; החכם והחסיד, שני מודלים של אישיות מוסרית; תורת המוסר ב"שמונה פרקים" ויחסה לתורת המוסר בהלכות דעות; יחס הרמב"ם לפרישות ולנזירות; הזיקה בין השלמות המוסרית והשלמות השכלית.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

מדעי היהדות

תואר ראשון

10947 מגדר ומיניות בתרבות חז"ל¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: תרבות חז"ל
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס אחד בתרבות חז"ל, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים מבוא ללימודי מגדר, תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו.

פיתוח הקורס: ד"ר אופיר מינץ-מנור
יועצים: פרופ' אבריאל בר-לבב, פרופ' גלית חזן-רוקם, פרופ' ישי רוזן-צבי, ד"ר רבקה ניר

המיניות באה לעולם עם בני האדם הראשונים, ויחד איתה נולדו גם הגדרות חברתיות-תרבותיות היוצרות הבדלים בין גברים לנשים. הקורס מתמקד בתרבות חז"ל ובאופנים בהם התייחסו החכמים לשאלות הנוגעות למגדר ומיניות. הקורס בוחן לעומק את המנגנונים החברתיים, התרבותיים והטקסטואליים שבעזרתם ביקשה האליטה הגברית-למדנית לבסס את ההגמוניה שלה בתחומים הללו. הדיונים בקורס מתבססים על קריאה צמודה בטקסטים מכל רבדי ספרות חז"ל, במחקרים המנתחים את הטקסטים הללו ממגוון זוויות ראייה ובתיאוריות מתחומי לימודי המגדר ולימודי התרבות.

חומר הלימוד

- מקראת מאמרים וספר הקורס, **מגדר ומיניות בתרבות חז"ל**, ובו שמונה פרקים:
- מבוא: לקרוא מגדר ומיניות בתרבות חז"ל
  - פרק ראשון – "גופו של עניין": בריאת ההבדלים המגדריים בתרבות חז"ל
  - פרק שני – "הפרד ומשול": חוקי הנידה
  - פרק שלישי – "יצר הרע טוב מאוד": היצר והמיניות
  - פרק רביעי – נישואין וחיי המשפחה
  - פרק חמישי – נשים, גברים ולימוד תורה
  - פרק שישי – "מעשיות מן השכונה": מגדר וחיי היום-יום
  - פרק שביעי – "סקס אחר": על פרקטיקות מיניות לא נורמטיביות
  - פרק שמיני – "הטקס שלא היה": טקס האישה הסוטה מן המקרא אל ספרות חז"ל

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10932 תהליכי חילון בתרבות היהודית בעת החדשה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: היסטוריה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **מדעי היהדות** או **בהיסטוריה של העת החדשה** או **בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: אחד מהקורסים יהודים בעידן של תמורות, פולין: פרקים בתולדות יהודי מזרח אירופה.

פיתוח הקורס: פרופ' אבריאל בר-לבב, פרופ' רון מרגולין, פרופ' שמואל פינר (אחראים אקדמיים וכתובה), ד"ר שי פרוגל, ד"ר דניס שרביט, ד"ר גדעון כץ, ד"ר מיכל ארבל, זאב סוקר, נסים ליאון (כתיבה); משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' מנחם ברינקר, פרופ' זאב גריס, פרופ' אבנר הולצמן, פרופ' אמיר הורוביץ, פרופ' תמר הרמן, פרופ' מוטי זלקין, פרופ' אלחנן יקירה, פרופ' אורן סופר, פרופ' בת ציון עראקי-קלורמן, פרופ' משה פלאי, ד"ר תמר אילת יגורי, ד"ר גדעון כץ, ד"ר עדיה מנדלסון-מעוז, ד"ר חיים סעדון, ד"ר יונית עפרון

הקורס בוחן את השורשים ההיסטוריים והפילוסופיים של התרבות החילונית המודרנית של היהודים ואת המהלך המורכב של עיצוב הזהויות היהודיות המודרניות בעת החדשה. הקורס דן בתולדות החילון, בהגות חילונית כללית ויהודית, בפולמוסי תרבות ובהשתקפות החילון בספרות העברית החדשה, ומציג בפני הסטודנטים את תהליכי החילון ואת האופנים שבהם התמודדו היהודים עם המודרניות, מן הבחינות ההיסטוריות, התרבותיות והרוחניות.

נושאי הלימוד

- הולדת החילוניות מתוך הפילוסופיה
- ראשיתם של תהליכי החילון ביהדות אירופה – מבט היסטורי
- החילון בקהילות ישראל במרחב המוסלמי
- חילון יהודי באירופה
- פולמוסים ומתחים בשאלת התרבות היהודית החילונית: מהאוטופיה הציונית עד לדיסטופיה הישראלית ולזכרון השואה
- לכתוב חילונית: הספרות העברית המתחדשת ותהליכי החילון
- הסוציולוגיה של החילון

חומר הלימוד

- ספר הקורס
- אסופת מאמרים

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10110 יוון הקלאסית

6 נקודות זכות ברמת פתיחה
נושא: היסטוריה של העת העתיקה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר דרורה בהר"ל, ד"ר רחל צליק, ברוך בירנבאום, אברהם מזרחי, ד"ר אפרת פרדקין, רחלינה קטלן, יפה שפירא; עמיחי ישראלי, עדה כהן (עריכה)
יועצים: פרופ' דוד אשרי, פרופ' אשר עובדיה, פרופ' משה עמית, פרופ' אלכסנדר פוקס, פרופ' א"ד קולמן, פרופ' רנון קצוף, פרופ' זאב רובין, פרופ' ישראל רול, פרופ' בנימין שימרון, פרופ' ישראל שצמן, ד"ר יחיאל זלטנר

הקורס עוסק בתקופת הזוהר של הציוויליזציה היוונית. במילה "ציוויליזציה" כוונתנו לתחום הפוליטי, לתחום החברתי, לתחום הכלכלי ולתחום התרבותי של חיי האדם. ב"תקופת הזוהר" כוונתנו למאה ה-5 לפנה"ס, ובעיקר במדינה אחת – אתונה, שתרבותה נחשבת לערש התרבות המערבית. עם זאת, אי-אפשר להבין מאה זו ללא הרקע ההיסטורי, הדתי והרוחני, ולכן הקורס גם דן בתקופות קדומות יותר, באזורים אחרים של יוון ובתחומים והיבטים נוספים שהם משמעותיים לתקופה זו.

מטרות הקורס

- להקנות כלים מתודולוגיים כלליים, כמו פיתוח היכולת לנתח טקסטים, מיומנות בשיטות עיון במקורות היסטוריים, ידע מעשי המסביר כיצד לענות על שאלה, כללי הציטוט האקדמי וכד'.
- להקנות ידע היסטורי מרתק על תולדות יוון העתיקה, ידע והבנה של תהליכים היסטוריים ותרבותיים של התקופה הקלאסית, מושגי יסוד, הכרת מקורות מידע ועוד.

חומר הלימוד

- יוון – מבט ראשון / אפרת פרדקין
- הדת והמיתולוגיה / צוות הקורס
- הרודוטוס ומלחמות פרס / בנימין שימרון, רחל צליק
- ספרטה / גבריאל הרמן
- הדמוקרטיה האתונאית / אפרים דוד
- האימפריה האתונאית / זאב רובינון
- הדרמה האתונאית / נטע זגגי
- תוקידידס ומלחמת הפלופונסוס / צוות הקורס
- הדמוקרטיה האתונאית ומתנגדיה / אפרים דוד
- ההגות ביוון / אברהם וסרשטיין
- חיי יומיום ביוון הקלאסית / משה פישר
- האמנות היוונית העתיקה / דרורה בהר"ל

חומר הלימוד כולל גם מקראות המכילות קטעי מקורות עתיקים ומחקרים מודרניים העוסקים בסוגיות שונות של נושאי הקורס.

ספרים נלווים

אריסטו, **מדינת האתונאים** (מאגנס, תשל"ג);
י. גליקר, **עלייתה של הפילוסופיה היוונית** (משרד הביטחון, תשמ"ג). ניתן לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

10222 תולדות התקופה ההלניסטית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת העתיקה

ידע קודם מומלץ: הקורס יוון הקלאסית.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין שימרון, פרופ' ישראל שצמן, ד"ר רחל צליק, ד"ר דרורה בהר"ל, אברהם מזרחי; בת-שבע שפירא, עדה כהן (עריכה)
יועצים: פרופ' דוד אשרי, פרופ' דוד גולן, פרופ' יוחנן גליקר, פרופ' דורון מנדלס, פרופ' משה עמית, פרופ' גדעון פרסטר, פרופ' א"ד קולמן, פרופ' זאב רובין, פרופ' זאב רובינון, פרופ' ישראל רול, פרופ' אוריאל רפפורט

הקורס דן בתמורות שחלו בעולם היווני בשלהי התקופה הקלאסית ובהיבטים שונים של התרבות והפוליטיקה ההלניסטיות בעקבות כיבושי אלכסנדר. מאחר שהקורס עוסק בתקופה חשובה בתולדות עם ישראל, הרי שהוא מהווה גם רקע והשלמה לקורסים בתחום זה, כמו גם לקורסים העוסקים בפילוסופיה, בספרות ובאמנות.

מטרת הקורס להכיר ולהבין את התהליכים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים, שעיצבו את מה שאנו מכנים העולם ההלניסטי ותרבותו, ולהבין את הסיבות לשקיעתו של עולם זה.

חומר הלימוד

- יחידה 1 **יוון במאה הרביעית לפנה"ס** / אפרים דוד
- יחידה 2 **אפלטון ואריסטו** / מנחם לוז
- יחידה 3 **אלכסנדר וכיבוש המזרח** / בנימין שימרון, רחל צליק
- יחידה 4 **יורשי אלכסנדר** / בנימין שימרון, רחל צליק
- יחידה 5 **הממלכות ההלניסטיות: היסטוריה פוליטית** / בנימין שימרון, רחל צליק
- יחידה 6 **המלוכה ההלניסטית** / בנימין שימרון, אברהם מזרחי
- יחידות 7-8 **חברה וכלכלה בעולם ההלניסטי** / פרופ' ישראל שצמן
- יחידה 9 **ההגות בתקופה ההלניסטית** / אביבה קציר
- יחידה 10 **תולדות הספרות ההלניסטית – זרמים ומגמות** / אביבה קציר
- יחידה 12 **כיבוש יוון והמזרח בידי רומא** / רחל צליק

חומר הלימוד כולל אף מקראות המכילות קטעי מקורות עתיקים ומחקרים מודרניים שעוסקים בסוגיות שונות של נושאי הקורס.

10473 רומא: אימפריאליזם ואימפריה

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת העתיקה

ידע קודם מומלץ: הקורס יוון הקלאסית.

פיתוח הקורס: פרופ' ישראל שצמן, ד"ר רחל צליק; ישראל רונן (עריכה)
יועצים: פרופ' גבריאל הרמן, פרופ' חנה כותן, פרופ' דורון מנדלס, פרופ' משה עמית, פרופ' אורי פוזנסקי, פרופ' זאב רובינון, ד"ר אלכס יעקובסון

תהליך עלייתה של רומא מעיר-מדינה על גדות הטיבר למעמד של מעצמה "עולמית" ודרכי השליטה שלה באימפריה, נחשבים לדגם קלאסי של אימפריאליזם. מטרת הקורס היא לבחון תהליך זה מתחילתו ועד למאה השנייה לסה"נ. בקורס נבחנו הנושאים האלה: הגורמים המדיניים, החברתיים והכלכליים שאפיינו את האימפריאליזם הרומי; המשטר המדיני של רומא והתמורות שחלו בו בעקבות היווצרות האימפריה; שיטות הארגון, המינהל והשליטה שהונהגו באימפריה הרומית בשיא כוחה; היחסים בין השולטים לנשלטים, ושיתוף הנשלטים בניהול האימפריה; תופעת האימפריאליזם: הגישות וההגדרות לתופעה זו.

הקורס מיועד להקנות לסטודנט כלים לניתוח תופעה היסטורית חשובה, ויש בו משום עניין ותוספת חשובה גם לקורסים העוסקים בתולדות עם ישראל בתקופת הבית השני.

הלימוד מבוסס על הספר **תולדות הרפובליקה הרומית** מאת י. שצמן (האוניברסיטה העברית, תש"ן)¹, ועל 10 יחידות לימוד.

חומר הלימוד

- מבוא תופעת האימפריאליזם – הגדרות וגישות
- יחידה 1 רומא ואיטליה
  - יחידה 2 המלחמות הפונייות וההשתלטות על מערב הים התיכון
  - יחידה 3 רומא והמזרח ההלניסטי
  - יחידה 4 המשטר הרומי במאה השנייה
  - יחידה 5 צבא ואוכלוסייה
  - יחידה 6 המהפכה הרומית א: מהגראקכים עד סולה
  - יחידה 7 המהפכה הרומית ב: פומפיוס וקיסר
  - יחידה 8 נפילת הרפובליקה
  - יחידה 9 אוגוסטוס ומשטר הפרינקיפאט
  - יחידה 10 מאימפריאליזם לאימפריה

1 אפשר לרכוש את הספר באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10208 ירושלים לדורותיה:

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת העתיקה
שיוך נוסף: היסטוריה של ימי הביניים;
היסטוריה של העת החדשה; היסטוריה של עם ישראל

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אמנון כהן, פרופ' ישראל שצמן (ריכוז הפיתוח), פרופ' אביבה חלמיש, ד"ר רבקה ניר, צבי ברס; ישראל רוני, בת-חן פירסט (עריכה), יונה לשד (עיצוב)
כותבים (לפי סדר היחידות): ד"ר רבקה ניר; ישראל רוני; פרופ' זאב רובין; ד"ר יורם ארדר ופרופ' אביבה חלמיש; ד"ר יעל קציר; צבי ברס; ד"ר יוסף דרורי; פרופ' מינה רוזן;
פרופ' ישראל ברטל; פרופ' אביבה חלמיש
יועץ: פרופ' יהושע פראוור

הקורס עוסק בתולדות ירושלים מראשיתה ועד הקמת מדינת ישראל, תוך הצגת היבטים פיזיים, כלכליים, חברתיים, מדיניים, דתיים ותרבותיים.

נושאי הלימוד

- מעיר יבוסית לבירת עם ישראל
- מעיר-מקדש לבירת ממלכת החשמונאים
- ירושלים תחת שלטון רומא
- ירושלים בתקופה הביזנטית
- ירושלים בתקופה המוסלמית הראשונה (638-1099)
- ירושלים בירת ממלכת הצלבנים
- ירושלים בשלטון האיובים והממלוכים
- ירושלים בתקופה העות'מאנית
- בין התחדשות לשמרנות: ירושלים בשלהי התקופה העות'מאנית
- ירושלים בתקופת המנדט הבריטי

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10140 מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופת המקרא

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה
שיוך נוסף: לימודי ארץ-ישראל; ארכיאולוגיה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אמנון בן-תור (ראש הצוות), ליפז ויניצקי (ריכוז הפיתוח);
קרין חזקיה (עריכה), גילה ברון (עיצוב)

מדוע בייתו בני האדם את החיות? מתי ולמה החלו לגור בערים? מי היו הכנענים ומה עלה בגורלם? מהיכן באמת באו בני ישראל? ומה אנחנו יודעים על מלכי יהודה וישראל? עם שאלות אלו ונוספות מתמודד הקורס.

הקורס עוסק בארכיאולוגיה של ארץ-ישראל מן התקופה הנאוליתית ועד חורבן הבית הראשון, תקופה בת למעלה משבעת אלפים שנה. במסגרת הקורס יכירו הסטודנטים את שיטות המחקר הארכיאולוגי, ירכשו מידע ויילמדו להבין את אופי תרבותם החומרית של תושבי ארץ-ישראל ואת טיב קשריהם ויחסיהם עם העולם שסבב אותם.

חומר הלימוד

- 1 יחידה 1 **מבוא – ארכיאולוגיה מהי? / אמנון בן-תור**
- 2 יחידה 2 **התקופה הנאוליתית – ראשית החקלאות / עפר בר-יוסף**
- 3 יחידה 3 **התקופה הכלקוליתית – ראשיתה של מורכבות חברתית / רבקה גונן**
- 4 יחידה 4 **תקופת הברונזה הקדומה – "המהפכה העירונית" / אמנון בן-תור**
- 5 יחידה 5 **תקופת הברונזה הביניימית – תרבות חומרית של חברה בתר-עירונית / רם גופנא**
- 6 יחידה 6 **תקופת הברונזה התיכונה – היווצרות מחודשת של ערי מדינה כנעניות / אהרון קמפינסקי**
- 7 יחידה 7 **תקופת הברונזה המאוחרת – התרבות הכנענית בצל שלטון מצרים / רבקה גונן**
- 8 יחידה 8 **תקופת הברזל א – ישראלים, פלישתים וכנענים / עמיחי מזר**
- 9 יחידה 9 **תקופת הברזל ב-ג – ממלכות ישראל ויהודה בראי תרבותם החומרית / גבי בראקאי**
- 10 יחידה 10 **כתב וכתובות / בנימין זאס**

בקורס נכללים סיורים מודרכים בני יום אחד שיוקדשו ליישום החומר הנלמד בקורס. החשתתפות בחלק מהסיורים היא חובה.

10745 חפירה ארכיאולוגית לימודית: תל עיטון

3 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה
שיוך נוסף: לימודי ארץ-ישראל; ארכיאולוגיה; מדעי היהדות

4 תנאי קבלה: אחד מהקורסים **מבוא לארכיאולוגיה של ארץ-ישראל בתקופת המקרא, תולדות עם ישראל בימי ראשון, וכן אנגלית מתקדמים א.**

פיתוח הקורס: ד"ר חיה כץ, ד"ר יובל גדות
יועצים: פרופ' שלמה בונימוביץ, פרופ' אהרון מאיר, פרופ' ישראל פינקלשטיין

תל עיטון שוכן בדרום-מזרח השפלה, באמצע הדרך שבין לכיש וחברון (2 ק"מ ממושב שקף). התל משתרע על פני 60 דונם ונראה כי יש לזהותו עם עגלון המקראית (יהושע י, 36; ט"ו, 39). התל נחפר לראשונה בשנת 1977, במסגרת חפירת בדיקה של משלחת לכיש. בחפירות אלו נתגלו שתי שכבות המתוארכות לתקופת הברזל ב'. בשנת 2006 החלה לחפור באתר משלחת חפירות מטעם אוניברסיטת בר-אילן. מטרת החפירה היא לחשוף את תקופת היישוב השונות בתל, תוך דגש על היבטים חברתיים-כלכליים של היישוב הקדום.

הקורס יוצר מסגרת ייחודית המשלבת עבודת שטח מעשית עם לימוד עיוני, ובכך מאפשר לסטודנטים להתנסות בעבודת שדה ארכיאולוגית תוך פיקוח מדעי צמוד ולהתעמק בחומר העיוני שמלווה את הקורס. במסגרת הקורס הסטודנטים מתוודעים לשיטות החפירה השונות ונוטלים חלק בגילוי הממצאים, מהשלב בו מוציאים ממצאים מן האדמה ועד למיון שנעשה לאחר מספר ימים במחנה המשלחת.

מבנה הקורס

- מפגש הנערך לפני החפירה (חובה);
- השתתפות פעילה במהלך שבוע החפירות (חובה);
- הרצאות וסיור המתקיימים במהלך שבוע החפירה;
- בחינה המבוססת על מקראת הקורס.

ההרשמה לקורס רק בתיאום עם מרכזת ההוראה: hayahka@openu.ac.il

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10700 תולדות עם ישראל בימי בית ראשון:

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' בוסתנאי עודד, פרופ' גרשון גליל, פרופ' אברהם פאוסט, ד"ר אלי ברוך; ישראל רונן (עריכה)
יועצים: פרופ' יצחק אבישור, פרופ' משה גרסיאל, פרופ' גרשון גליל, פרופ' מיכאל הלצר, פרופ' שמואל רגון, פרופ' אברהם מלמט, פרופ' בוסתנאי עודד, פרופ' אורי רפפורט, פרופ' נילי שופר, ד"ר צפיריה בן-ברק, ד"ר חיה כץ

מטרות הקורס

הקניית ידע והבנה של האירועים החשובים בתולדות עם ישראל בעת העתיקה; הכרת המקורות ללימוד התקופה; בחינת סוגיות היסוד של התקופה על-סמך המקורות ולאור מחקר התקופה וביקורת המקרא; הקניית מושגי יסוד הקשורים בלימוד התקופה; הבנת התקופה והערכתה כחוליה בשרשרת ההתרחשויות בתולדות עם ישראל.

במהלך הקורס ילמדו הסטודנטים להשתמש בכלים אקדמיים בתחום הנושא הנלמד ויתרגלו ניתוח מקורות שמהם או שואבים ידע על התקופה. במסגרת הקורס הסטודנטים יפתחו גישה ביקורתית לספרות הקדומה והמודרנית הנוגעת ללימוד התקופה, ויבינו את מלאכת ההיסטוריון.

חומר הלימוד

כרך א: הממלכה המאוחדת

- משופטים למלוכה
- ימי שאול ודוד
- מלכות שלמה

כרך ב: ממלכות ישראל ויהודה

- בעול מלכות
- בית עמרי ובית יהוא
- בקץ ממלכת שומרון

כרך ג: חיי הרוח, תרבות חומרית וחיי יומיום

- נביאי הבית הראשון ושליחותם
- חברה וכלכלה בימי בית ראשון
- התרבות החומרית וחיי היומיום בארץ-ישראל בתקופת המלוכה

כרך ד: ממלכת יהודה

- יהודה ואשור
- יאשיהו ותקופתו
- אחרית ממלכת יהודה

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10419 מגלות לקוממיות¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אוריאל רפפורט, ד"ר גיק פסטור (כתיבה); ישראל רונן, ענת אראל-גפני, אדי זילצר (עריכה), שלומית שמר (עיצוב)
יועצים: פרופ' ישראל אפעל, פרופ' דבורה דימנט, פרופ' ארתור סג"ל, פרופ' בוסתנאי עודד, פרופ' עמוס קלוזר, פרופ' מנחם שטרן, פרופ' ישראל שמצן, ד"ר דב גרא, ד"ר רבקה ניר, ד"ר לאה רוט-גרסון

הקורס נועד להקנות ידיעה והבנה של האירועים המרכזיים בתולדות עם ישראל בתקופה שמשויבת ציון והתחדשות היישוב היהודי בארץ-ישראל ועד לתקופת עצמאותו תחת שלטון החשמונאים. תקופה זו חובקת בתוכה פרשיות מאלפות ואירועים משמעותיים בהיסטוריה של עם ישראל. הקורס עוקב אחר התמורות שחלו ביהדות בעקבות חורבן המקדש וגלות בבל והתחדשות של החיים היהודיים בארץ-ישראל בתקופה הפרסית. מקום מרכזי מוקדש לדיון במשבר החמור שפקד את החברה היהודית במפגשה עם התרבות ההלניסטית וכינונה של מדינה יהודית ריבונית תחת שלטון בית חשמונאי.

הקורס בוחן את מהלך האירועים ואת הכוחות המרכזיים הפועלים בהם, ומנתח את מניעי האישים והציבור המעורבים בהם. הדיון בהיבטים אלה נעשה באמצעות ניתוח המקורות ההיסטוריים העתיקים וקריאה ביקורתית במחקריהם של היסטוריונים מודרניים.

נושאי הלימוד

- שיבת ציון
- בימי שלטון פרס
- הכיבוש היווני
- יהדות ויוונית
- "צוק העתים": גזרות אנטיוכוס
- מרד יהודה המקבי וביטול הגזרות
- ממרד למדינה
- ביסוס מדינת החשמונאים והרחבת גבולותיה
- כלכלה ותרבות חומרית בתקופת החשמונאים
- מוסדות, חברה, תרבות וספרות בתקופת החשמונאים
- תפוצות ישראל בתקופה ההלניסטית והחשמונאית
- יהודה בימי שלומציון

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10212 יהודה ורומא¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה

ידע קודם מומלץ: הקורס מגלות לקוממיות.

פיתוח הקורס: ישראל רונן (מרכז הפיתוח); פרופ' ארתור סג"ל, פרופ' אוריאל רפפורט, ד"ר איה אלישב-ברסקי, ד"ר מנחם מור, ד"ר רבקה ניר, ד"ר לאה רוט-גרסון (כתיבה); ישראל רונן, לילי פרי (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' אוריאל רפפורט
יועצים: פרופ' אריה כשר, פרופ' משה פישר, ד"ר רומן וילק, ד"ר רפאל נקלביץ, ד"ר רבקה ניר

הקורס נועד להקנות ידע והבנה של אירועים ותהליכים מרכזיים בתולדות עם ישראל בארץ ובתפוצות במסגרת האימפריה הרומית.

הקורס מקיף תקופה של קרוב ל-300 שנה (63 לפסה"ס-220 לסה"ס), החל מהמאבקים הפנימיים בבית חשמונאי וכיבוש ארץ-ישראל בידי הרומאים, ועד לפריחה מחדשת של היישוב היהודי בארץ-ישראל בימיו של ר' יהודה הנשיא. תולדות ישראל תחת שלטון רומא רצופות מאבקים ומרידות המביאים לחורבן ירושלים ובית המקדש (70 לסה"ס) ומסתיימים עם דיכוי מרד בר-כוכבא (135 לסה"ס). בתהליך ההתאוששות מתוצאות הקשות של מרד זה מתגבשת מחדש ההנהגה היהודית בארץ-ישראל, ושיאו של תהליך זה הוא בימיו של ר' יהודה הנשיא.

במהלך הקורס נעשה שימוש במגוון המקורות ההיסטוריים העומדים לרשותנו, וכן נסתייע במחקריהם של חוקרים בני-זמננו.

נושאי הלימוד

- מבית חשמונאי לבית אנטיפטרוס
- שלטון הורדוס
- ארכיטקטורה בארץ-ישראל בתקופת הורדוס
- יהודה בשלטון נסיכים ונציבים
- יהודה ערב מלחמת החורבן
- מלחמת החורבן
- יהודה בין המרידות
- תפוצות ישראל בעולם ההלניסטי-הרומאי
- מרד יהודי התפוצות
- מרד בר-כוכבא
- מיהודה לגליל
- רבי יהודה הנשיא

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10436 ראשיתה של אירופה

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של ימי הביניים

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אורה לימור (כתיבה), פרופ' יצחק חן, פרופ' ישראל שצמן, פרופ' דפנה אפרת, ד"ר גלית נגה-בנאי, ד"ר איריס שגריר; טובה צורף (עריכה), גילה ברון (עיצוב)

בתקופה שבין המאה ה-4 למאה ה-10, הידועה בשם "ימי הביניים המוקדמים", התגבשו היסודות לתרבות ימי הביניים, והתלכדו מאפייני התרבות האירופית, כפי שהיא מוכרת לנו עד היום. הקורס פותח במעבר מהעת העתיקה לימי הביניים, ובוחר לעומק את המורשת השונות של העולם העתיק: המורשת היוונית-הרומית, המורשת היהודית-הנוצרית והמוסדות והמנהגים של העמים "הברברים". הקורס עוסק בתקופה רבת שינויים ותהפוכות, ובאופני הניתוח ההיסטורי של התופעות הבולטות בה. הוא מתמקד בעיקר בממלכה הפרנקית, אך עוסק גם בממלכות אחרות, ובכוחות שמחוץ לאירופה המערבית.

בקורס מוצגים מקורות רבים מן התקופה, רובם כתובים ואחרים שרידים של תרבות חומרית. כמו כן, משולבים בו תרגומי מחקרים מרכזיים שנכתבו בעשרות השנים האחרונות.

חומר הלימוד

מבוא האימפריה הרומית ומורשתה / ישראל שצמן

כרך א

1 יחידה הנצרות הקדומה

2 יחידה הברברים

כרך ב

3 יחידה ממלכת הפרנקים בימי כלוביס ויורשיו (התקופה המרובינגית)

4 יחידה ממלכת הפרנקים בימי קרל הגדול ויורשיו (התקופה הקרולינגית)

5 יחידה ממשל, חברה וכלכלה בממלכת הפרנקים

כרך ג

6 יחידה נזירים ומנזרים במערב הנוצרי

7 יחידה תרבות ואמנות: הרנסנס הקרולינגי

כרך ד

8 יחידה על גבולה של אירופה: ביזנטיון והאסלאם

9 יחידה הים התיכון במעבר מהעת העתיקה לימי הביניים: דיון בתזה של פירן

חומר הלימוד של יחידה 4 כולל את ספרו של איינהרד, **חיי קרל הגדול** (תרגום: י' חן; האוניברסיטה הפתוחה, 2005).

10651 הכנסייה הקתולית בימי הביניים

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של ימי הביניים

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' סופיה מנשה (כתיבה); תלמה מוקדי (עריכה)

יועצים: פרופ' בת-שבע אלברט, פרופ' אריה גראבויס, פרופ' מיכאל טוך, פרופ' איבון פרידמן, פרופ' סילביה שיין, ד"ר אדריאן בועז, ד"ר נירה פנצ'ר-גרדוביץ, ד"ר אריה קופסקי, ד"ר איריס שגריר

הקורס נועד להפגיש את הסטודנטים עם אחד מגורמי הכוח המרכזיים בזירה האירופית בימי הביניים: הכנסייה הקתולית. הדיון בקורס מתמקד בתהליכים ובתנועות בעולם הנוצרי שהותירו את רישומם על תרבות המערב, החל מהופעתו של ישו ועד לשקיעתה של הכנסייה כגורם פוליטי מוביל בשלהי ימי הביניים. כל זאת תוך שימת דגש על הפער בין אידיאולוגיה ופוליטיקה ועל קשרי הגומלין שבין רעיונות ומציאות.

חומר הלימוד

כרך א

1 פרק יסודות האמונה הנוצרית

2 פרק מוסדות הכנסייה

3 פרק הניירות: אידיאולוגיה והתפתחות היסטורית

כרך ב

4 פרק המורשת הפוליטית של הנצרות הקדומה

5 פרק התנצרותם של השבטים הגרמנים

6 פרק כנסייה ומדינה בעידן הקרולינגי

כרך ג

7 פרק הרפורמה הגרגוריאנית ומאבק האינטליגנציה

8 פרק מסעי הצלב

9 פרק המינות והמאבק בה

כרך ד

10 פרק האפיפיורות בגדולתה: כנסייה ומדינה במאה ה-13

11 פרק סופה של תקופה: אפיפיורות אביניון והתנועה הקונציליארית

10275 בין יהודים לנוצרים

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של ימי הביניים
שיוך נושא: היסטוריה של עם ישראל בימי הביניים

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אורה לימור, ד"ר איריס שגריר, ד"ר גלית נגה-בנאי, ד"ר אמנון רז-קרקוצקין, פרופ' יוסף ציגלר, ד"ר רם בן-שלום; טובה צורף (עריכה), נירה ארבל (עיצוב)

כותבים: פרופ' אורה לימור, ד"ר אמנון רז-קרקוצקין, פרופ' יוסף ציגלר, פרופ' ישראל יובל, פרופ' יוסף קפלן, ד"ר עמוס הופמן, פרופ' אביטל וולמן, פרופ' זאב הרווי

יועצים: פרופ' אהרון אופנהיימר, פרופ' משה אידל, פרופ' חנינה בן מנחם, פרופ' אברהם גרוסמן, פרופ' מיכאל הד, פרופ' הנרי ורסמן, פרופ' גלית חזן-רוקס, פרופ' ישראל יובל, פרופ' עלי יסיף, פרופ' אמנון לידר, פרופ' עליזה מיוחס גייניאו, פרופ' יום טוב עסיס, פרופ' יוסף קפלן, פרופ' אלחנן ריינר, פרופ' דניאל שוורץ, ד"ר דוד סתרן, ד"ר חוה פרנקל-גולדשמיט

הקורס עוסק במפגש בין הרוב הנוצרי ובין המיעוט היהודי באירופה, מהולדת הנצרות ועד ראשית העת החדשה, כפי שהוא מתבטא בתחומים השונים של חיי החברה והתרבות. הוא סוקר את השלכותיו של המפגש על דמותן של שתי הקבוצות גם יחד, ואת מקומו בהתפתחות תרבות המערב מזה ובמהלך ההיסטוריה היהודית מזה.

חומר הלימוד

כרך א

1 יחידה יעקב ועשיו

כרך ב

2 יחידה רוב ומיעוט

3 יחידה דמיון ושוני (לשונות, מגורים, לבוש)

4 יחידה יהודים בבית המשפט הנוצרי: דיון בשבועת היהודים

כרך ג

5 יחידה הוויכוח בין יהודים לנוצרים

כרך ד

6 יחידה האמת העברית (המפגש בין יהודים לנוצרים בתחום לימוד המקרא והשפה העברית)

7 יחידה אמונה ותבונה (המפגש בתחום הרעיונות והפילוסופיה)

8 יחידה דימויי עבר (המפגש בתחום הספרות)

כרך ה

9 יחידה עלילת הדם

10 יחידה האנוסים

11 יחידה יהודים ונוצרים בעת הרפורמציה

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10674 על סף העת החדשה: אירופה 1600-1350

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של ימי הביניים
שיוך נוסף: היסטוריה של העת החדשה
לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' משה סלוחובסקי, ד"ר אסף בן-טוב, ד"ר תמר הרציג, ד"ר הלי זמורה, ד"ר דנה פירוויסקי, ד"ר יוכי פישר, ד"ר אלכס קרנר, ד"ר אורית רמון, ד"ר עדו אברבאיה (כתיבה) **אחראי אקדמי:** פרופ' משה סלוחובסקי **אחראית פיתוח:** ד"ר איריס שגריר **יועצים:** פרופ' מיכאל הד, פרופ' מירי אליאב-פלדון, פרופ' מרים ירדני, פרופ' אסתר כהן, פרופ' אורה לימור, פרופ' אילנה קראוזמן-בן עמוס, ד"ר אסף בן-טוב, ד"ר הלי זמורה, ד"ר גור זק, ד"ר חנן יורן, ד"ר איריס שגריר

הקורס בוחן את תולדות התרבות, החברה והכלכלה במערב ובמרכז אירופה מאמצע המאה ה-14 ועד שלהי המאה ה-16. במהלך הקורס נבחן את התהליכים אשר שינו את פניה של אירופה וביניהם המצאת הדפוס וגילוי יבשת אמריקה; נדון במפנה התרבותי שחוללו יצירות הרנסנס וההגות ההומניסטית באיטליה ומערב לאלפים; ובהשלכות הדתיות והחברתיות של הרפורמציה הפרוטסטנטית והרפורמה הקתולית. כמו כן נבחן את המגמות אשר הובילו לצמיחתה של המדינה המודרנית במערב אירופה.

נושאי הלימוד

- כלכלה וחברה בשלהי ימי-הביניים
- דת ותרבות בשלהי ימי-הביניים
- עידן התגליות
- הרנסנס המוקדם
- הרנסנס המאוחר וההומניזם מחוץ לאיטליה
- הרפורמציה של לותר
- הרפורמציה של קלווין והרפורמציה באנגליה ובסקוטלנד
- הרפורמה הקתולית ומלחמות הדת
- צמיחת המדינה המודרנית במערב אירופה
- ריטואל, מאגיה, אוריינות ומוסיקה

10432 האסלאם: מבוא להיסטוריה של הדת

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של ימי הביניים
שיוך נוסף: היסטוריה של העת החדשה; היסטוריה של המזרח התיכון

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' נחמיה לבציון (ריכוז הפיתוח), פרופ' דפנה אפרת, ד"ר דניאלה טלמון-הלר; קרין חזקיה (עריכה) **יועצים:** פרופ' בוטרוס אבו-מאנה, פרופ' מנחם בן-ששון, פרופ' משה גיל, פרופ' אבנר גלעד, פרופ' מיכאל וינטר, פרופ' מאיר חטינה, פרופ' אהרון ליש, פרופ' חוה לצרוס-יפה, ד"ר שרה סבירי, פרופ' שרה סטרומזה, פרופ' עמנואל סיון, פרופ' איתן קולברג, פרופ' מאיר בר-אשר, ד"ר אטאללה קופטי, ד"ר רון שחם

הקורס עוסק בדת האסלאם באמצעות דיון בהתפתחות ההיסטורית של מוסדות ורעיונות מראשית האסלאם ועד ימינו. הקורס בוחן כיצד ובאילו נסיבות התגבשו כמה מתפיסות היסוד של האסלאם ומוסדותיו, ואילו שינויים עברו בתמורות שידע העולם המוסלמי. כמסגרת וכרקע הכרחיים להבנת הדינמיקה של דת האסלאם משולב בקורס מידע בסיסי על דת האסלאם ועל ההיסטוריה הפוליטית והחברתית של ארצות האסלאם. בלימוד דינמיקה זו כוונת הקורס היא ליצור רצף היסטורי של דת האסלאם מהאסלאם הקלאסי לאסלאם המודרני. הבנת התהליכים ההיסטוריים הנסקרים בקורס זה יכולה גם לשמש בסיס ללימוד תולדותיו של המזרח התיכון המוסלמי, כגון בקורס **מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה** (10109).

חומר הלימוד

כרך א

- 1 יחידה 1 לידתה של דת: נביא וקהילת מאמינים
- 2 יחידה 2 הכיתות באסלאם: ירושת הנביא, בעיית החילופות והפילוג באסלאם
- 3 יחידה 3 מערביות לאסלאם: התאסלמות העמים הנכבשים ומשמעויותיה

כרך ב

- 4 יחידה 4 התפתחות המשפט האסלאמי
- 5 יחידה 5 שאלות תאולוגיות והשלכותיהן הפוליטיות

- 6 יחידה 6 המיסטיקה האסלאמית

כרך ג

- 7 יחידה 7 בין עלמאא לשליטים בימי הביניים המאוחרים
- 8 יחידה 8 מיסוד האסלאם: משפט, חינוך ומיסטיקה

- 9 יחידה 9 התפשטות האסלאם באסיה ובאפריקה

כרך ד

- 10 יחידה 10 התחדשות ורפורמה על סף התקופה המודרנית
- 11 יחידה 11 לנוכח אתגר המערב
- 12 יחידה 12 מרי ומהפכה באסלאם המודרני

הקורס משלב קטעי קריאה (בעברית) מתוך ספרות המחקר המזרחנית, המייצגים גישות שונות במחקר, וכן קטעי תעודות ומקורות המשקפים את הבנת האסלאם את עצמו.

10282 תרבות ההשכלה באירופה במאה ה-18. חלק א

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: רות רמות (ריכוז הפיתוח ועריכה), פרופ' הנרי וסרמן, פרופ' יואב פלד, ד"ר דן דאור, ד"ר עמוס הופמן, ד"ר בנימין פרל, גלי גור; רוני אמיר, בת-שבע שפירא (עריכה), נאוה בן-עמי (עיצוב) **אחראי אקדמי:** פרופ' מיכאל הד

הקורס מבוסס בעיקרו על תרגום ועיבוד של הקורס *The Enlightenment* של האוניברסיטה הפתוחה באנגליה.

קורס זה והקורס **תרבות ההשכלה: חלק ב** (10463) הם שני חלקים המהווים שלם אחד. אנו ממליצים מאוד ללמוד את שני החלקים גם יחד. הקורס מציג תמונה רחבה של תרבות ההשכלה במאה ה-18. הוא עוסק בדמויות שמילאו תפקיד מרכזי בעיצוב עולמה הרוחני של אירופה ובחלק חשוב מיצירות הרוח שנוצרו באותה תקופה. הסטודנטים יכירו את מושגי היסוד של ההשכלה ואת רעיונותיה המרכזיים מנקודות מבט שונות, אלה של ההיסטוריה, הפילוסופיה, הכלכלה, מדעי הטבע, הספרות, הציור, האדריכלות והמוסיקה.

חומר הלימוד

מבואות היסטוריים

- 1 יחידה 1 מונטסקיה ומכתבים פרסיים
- 2 יחידה 2 האנציקלופדיה
- 3 יחידה 3 ביפון וההיסטוריה של הטבע
- 4 יחידה 4 וולטר: קנדיד
- 5 יחידה 5 רוסו וביקורת החברה המודרנית
- 6 יחידה 6 שרדן והציור הצרפתי במאה ה-18
- 7 יחידה 7 אדריכלות ועיצוב פנים בצרפת בתקופת ההשכלה
- 8 יחידה 8 לקלו: יחסים מסוכנים

ספרים נלווים

מכתבים פרסיים / מונטסקיה (האוניברסיטה הפתוחה ומוסד ביאליק, 1991); **קנדיד** / וולטר (משרד הביטחון, ספריית תרמיל, 1988); **על האמנה החברתית** / רוסו (מאגנס, תשנ"א); **יחסים מסוכנים** / לקלו (הקיבוץ המאוחד, תשל"ה).

הקורס, על שני חלקיו, כולל את הספר **תרבות באור ההשכלה, אנתולוגיה של חיבורים מן המאה ה-18** (ערכו: סיימון אליוט ובורלי סטרן, ערכה את המהדורה העברית: רות רמות, האוניברסיטה הפתוחה, 2004), והוא מלווה באלבום תמונות צבעוניות, בתקליטורים הכוללים יצירות מוסיקליות ודוגמאות לצורכי תרגול, בסרטי טלוויזיה ובעזרי לימוד נוספים.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10463 תרבות ההשכלה באירופה במאה ה-18. חלק ב

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: רות רמות (ריכוז הפיתוח ועריכה), פרופ' הנרי וסרמן, פרופ' יואב פלד, ד"ר דן דאור, ד"ר עמוס הופמן, ד"ר בנימין פרל, גלי גור; רוני אמיר, בת-שבע שפירא (עריכה), נאוה בן-עמי (עיצוב)

אחראי אקדמי: פרופ' מיכאל הד

הקורס מבוסס בעיקרו על תרגום ועיבוד של הקורס *The Enlightenment* של האוניברסיטה הפתוחה באנגליה.

הקורס מציג תמונה רחבה של תרבות ההשכלה במאה ה-18. הוא עוסק בדמויות שמילאו תפקיד מרכזי בעיצוב עולמה הרוחני של אירופה ובחלק חשוב מיצירות הרוח שנוצרו באותה תקופה. הסטודנטים יכירו את מושגי היסוד של ההשכלה ואת רעיונותיה המרכזיים מנקודות מבט שונות – אלה של ההיסטוריה, הפילוסופיה, הכלכלה, מדעי הטבע, הספרות, הציון, האדריכלות והמוסיקה.

חומר הלימוד

- יחידות 9-10 פילדינג: **טום ג'ונס**
יחידה 11 הוגארת – האמן כפולמוסן
יחידה 12 גיבון: **שקיעתה ונפילתה של האימפריה הרומית**
יחידה 13 אדריכלות וציוני נוף בריטיים במאה ה-18
יחידה 14 דיוויד יום – הפילוסוף כאזרח
יחידה 15 אדם סמית: **עושר העמים**
יחידה 16 פרידריך הגדול – שליט בנוסח תקופת ההשכלה
יחידה 17 משה מנדלסון – מפגש תרבויות
יחידה 18 מוצרט: **נישואי פיגארו**

ספרים נלווים

פילדינג, **קורות טום ג'ונס** (תרגום: א' כספי; מוסד ביאליק, תשנ"א).
דיוויד יום, **מחקר בדבר עקרוני המוסר** (תרגום: י' אור; מאגנס, תשמ"ב).
גיבון, **שקיעתה ונפילתה של האימפריה הרומית**, מבחר פרקים (ספרי זהב, 1955).
אדם סמית, **עושר העמים** (תרגום: א' אמיר ושי' ענבל; האוניברסיטה הפתוחה ומוסד ביאליק, תשנ"ו).

10782 המהפכה הצרפתית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר ענבל עופר (כתיבה); פרופ' אביבה חלמיש (ייעוץ); בת חן פירסט (עריכה)
יועצים: ד"ר אמנון יובל; פרופ' עוזי אלידע; ד"ר ישי לנדא

המהפכה הצרפתית הינה נקדת ציון מרכזית בהיסטוריה של אירופה ונמנית עם האירועים המעצבים של העולם המערבי ומחוצה לו. הזעזועים הפוליטיים והחברתיים שהתחוללו בצרפת במהלך העשור האחרון של המאה ה-18 הביאו לקריסת מוסד המלוכה, לביטול המערכת הפאודלית וזכויות היתר הפוליטיות והכלכליות ולפרסומה של "הצהרת זכויות האדם והאזרח". לצד כל אלה חוותה צרפת במהלך העשור המהפכני מלחמת אזרחים וגל של טרור פוליטי אשר סמלו הונדע הוא הגיליוטינה.

הקורס יתמקד באירועים אשר התרחשו בצרפת החל משנות השמונים של המאה ה-18 ועד לביסוס שלטונו של נפוליון בשנת 1802. בקורס ייבחנו ההתפתחויות הפוליטיות, החברתיות והאינטלקטואליות שהובילו לפרוץ המהפכה והאירועים שהתרחשו בגבולות צרפת במהלך העשור המהפכני. הקורס ידון בהשלכות שהיו לאירועי המהפכה על מבנה החברה ועל תפיסת האזרחות המודרנית בצרפת. בחלקו האחרון יעסוק הקורס בהשפעות המהפכה על מעמדן המשפטי, הדתי וחברתי של שתי קבוצות יהודיות בחברה הצרפתית: נשים ובני המיעוט היהודי. בנוסף יציג ספר הקורס בפני הסטודנטים את הדיונים ההיסטוריוגרפיים המרכזיים אודות אופייה של המהפכה הצרפתית וכן מבחר מקורות בני התקופה בתרגום לעברית.

חומר הלימוד

- ספרו המתורגם של ויליאם דויל *The Oxford History of the French Revolution*
- ספר הקורס **חירות, אחוה ושוויון. היסטוריה פוליטית וחברתית של המהפכה הצרפתית**

10403 אירופה ערש הלאומיות

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' הנרי וסרמן (כתיבה), הדר בן-אהרון, ברנדה מילר; רות רמות (עריכה), רות שלם (עיצוב)
יועצים: פרופ' נילי דינגוט, פרופ' יהואש הירשברג, פרופ' אלעזר וינריב, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' אלכסנדר פריד, פרופ' משה צימרמן, פרופ' צבי רוזן, פרופ' עליזה שנהר, פרופ' ישראל שצמן, פרופ' חיים שצקר, ד"ר עמוס הופמן, ד"ר עדינה מאיר-מריל, ד"ר בנימין פרל, ד"ר ב' שמגר, יוסי גייגר, עדי מרקוזה-הס

הקורס עוסק בעליית הלאומיות באירופה בתחילת המאה ה-19. מטרתו העיקרית לבחון את גילוייה של הלאומיות בתחומים שונים – בספרות, באמנות הציון, במוסיקה ובפילוסופיה – שבאמצעותם עוצבה תודעתם הלאומית של בני אירופה במאה ה-19 ובאמצעותם מעוצבת תודעתנו הלאומית גם היום. דגש מיוחד ניתן בקורס להקניית כלי המחקר והביקורת הדרושים כדי להתמודד עם מקורות מן התחומים האלה ומתחומים נוספים בחיינו, ולעמוד על מקומה של הלאומיות בחיי היומיום שלנו ובהגדרת זהותנו.

חומר הלימוד

ספר המבוא **עם, אומה, מולדת: על ראשיתם, תולדותיהם ואחריתם של שלושה מושגים מחוללי לאומיות** מאת הנרי וסרמן (האוניברסיטה הפתוחה, 2007), מתאר את תולדותיהם של המושגים "עם", "אומה" ו"מולדת", למן הופעתם לראשונה במקרא ובעולם העתיק. הספר עוקב אחר המשמעויות המגוונות ולעיתים אף סותרות, שניתנו למושגים אלו בתקופות שונות. בעידן המודרני הפכו המושגים "עם", "אומה" ו"מולדת" לכלי נשק בידיהם של ראשי מדינות ומדינות שברך. כך הפכו דוברי שפות שונות ובעלי מנהגים שונים ללאומים לכל דבר. ולסיכום: אין לאומיות ואין לאומים לפני המהפכה הצרפתית.

- יחידה 2 מעשיות האחים גרים
יחידות 3-4 "רוח האומה מרחפת על-פני היער": הצייר קספר דויד פרידריך
יחידות 5-7 לאומיות מול קומוניזם
יחידה 8 המלחין סמטנה והלאומיות הצ'כית¹

ספר נלווה

לאומיות בחסד היחיד: ביוגרפיה אינטלקטואלית של היינריך פון קלייסט, מאת הנרי וסרמן בשיתוף עם הדר בן-אהרון (האוניברסיטה הפתוחה, 1989).

1 היחידה מלווה בתקליטורים ובהם קטעים נבחרים מיצירותיו של סמטנה.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10784 שורשי הפשיזם האירופי: 1945-1789

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר ישי לנדא
יועצים: פרופ' דני גוטוויץ, פרופ' שולמית וולקוב, ד"ר אלברטו ספקטורובסקי, ד"ר ענבל עופר

עניינו של הקורס הוא בניסיון לפענח, לבחון ולהסביר כיצד התאפשרה צמיחתה של תופעה פוליטית קיצונית והרת אסון כזו של הפשיזם האירופי בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, מה היו התהליכים ההיסטוריים שהזינו את הפשיזם, ומה היו התנאים המוקדמים שיכלו להפוך תופעה זו לאפשרית.

אף שהפשיזם הוא חידוש פוליטי של המאה ה-20, הוא מעוגן ברצף היסטורי ואינו אלא המשך והבשלה של התפתחויות קודמות. כדי להבין את התופעה נחוצה נקודת מבט רחבה, שמגיעה לפחות עד לקו פרשת המים הפוליטית של העידן המודרני, הלא היא המהפכה הצרפתית.

כדי לרדת לשורשי התופעה ייבחנו גישות שונות על המשותף והמפריד ביניהן, כמו גם סיבות וגורמים חברתיים, פוליטיים, תרבותיים, ואידיאולוגיים שתרמו לצמיחת הפשיזם. תשומת לב מיוחדת מוקדשת לצורך לראות בפשיזם דרך התמודדות מוקדמת לצורך לראות בהצגה חברת ההמונים המודרנית.

חומר הלימוד

ספר הקורס, **שורשי הפשיזם האירופי:**

- 1945-1789, ובו שש יחידות:
- מבוא: הפשיזם באירופה, 1918-1945
- גישות משתנות: סוגיות מתודולוגיות
- 1789 לעומת 1933: הפשיזם ומורשת המהפכה הצרפתית
- אידיאולוגיה חדשה? הפשיזם בין שמרנות, סוציאליזם וליברליזם
- הופנת "האדם האחרון": עליית חברת ההמונים
- הפשיזם כמאבק בהמון

10742 עלייתה ונפילתה של הקיסרות הסינית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת העתיקה
שיוך נוסף: היסטוריה של ימי הביניים;
היסטוריה של העת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק שיחור (עורך ראשי), פרופ' יורי פינס, פרופ' גדעון שלח (כתביה);
רינה סקוטלסקי (עריכה)
יועצים: פרופ' איירין איבר, פרופ' שמואל נח איזנשטדט, פרופ' צבי בן-דור, פרופ' אנדרו פלאקס, פרופ' צבי שיפריץ, ד"ר גדי ישי

הקורס מקנה את הבסיס להבנת עלייתה של סין המודרנית ואופייה של המהפכה הסינית.

הקורס סוקר את צמיחתה ואת התפתחותה של הקיסרות הסינית מראשית הציוויליזציה במזרח היבשת האסייתית ועד לנפילתה של השושלת הקיסרית האחרונה, שושלת צ'ינג, בשנת 1912, ובכך נערכת היכרות ראשונית ומקיפה עם ההתפתחות ההיסטורית, התרבותית, החברתית והמדינית של סין הטרנס-מודרנית. כמו כן, הקורס עורך היכרות עם המאפיינים הבסיסיים של התרבות הסינית, עם תהליכי התפתחותה ההיסטורית, עם מוסדותיה החברתיים והמדיניים, עם חיי ההגות והדת שלה ועם מקומה בעולם הטרנס-מודרני.

חומר הלימוד

כרך א: מקורות הקיסרות הסינית

- מפרה-היסטוריה להיסטוריה: התגבשות הזהות הסינית / גדעון שלח
- מהתפוררות לריכוזיות: התגבשות הקיסרות הסינית / יורי פינס, גדעון שלח
- היסודות הרעיוניים של סין הקיסרית: "מאה האסכולות" / יורי פינס

כרך ב: הקיסרות הסינית המוקדמת

- שושלת חאן / יורי פינס, גדעון שלח
- מפיצול לאיחוד / יורי פינס, גיל רוז
- שושלת טאנג / יורי פינס, גדעון שלח, מיכל בירן
- הבודהיזם הסיני / מאיר שחר

כרך ג: הקיסרות הסינית המאוחרת (בפיתוח)

- שושלת סונג / יורי פינס
- שושלת יואן ומבשריה / מיכל בירן, גדעון שלח
- שושלת מינג / מיכל בירן, גדעון שלח
- שושלת צ'ינג בשיאה / יורי פינס, מיכל בירן
- קץ העידן הקיסרי / יצחק שיחור

מקראה: קטעי הקריאה על הקיסרות הסינית המאוחרת (עד שנת 1912).

10204 יהודים בעידן של תמורות:

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר יונית עפרון, פרופ' בת-ציון קלורמן עראקי, ד"ר רם בן שלום, ד"ר ישי לנדא

הקורס בוחן את השינויים שבישרה "העת החדשה" במעמדם הדתי, הפוליטי והחברתי של היהודים בארצות הנצרות ובארצות האסלאם וביחסיהם עם החברות הנוצרית והמוסלמית. ראשיתו בתיאור מאפייני הקיום היהודי בימי-הביניים, המשכו בדיון ממוקד באזורים המרכזיים בהם חל מפנה בהיסטוריה היהודית במאה ה-18 (גרמניה וצרפת), וסיומו בבחינת התמורות באזורים אחרים במאה ה-19 (מזרח אירופה והמרחב האסלאמי).

הקורס אינו מתרכז בסקירת **תולדות** היהודים בעת החדשה, אלא במעקב אחר **תופעות השינוי** בעת זו.

נושאי הלימוד

חטיבה א: ימי הביניים בארצות הנצרות והאסלאם

- יהודים בארצות האסלאם ובארצות הנצרות (יחידות 1-4)

חטיבה ב: במבואם של זמנים חדשים

- המדינה האבסולוטית והיהודים (יחידה 5)
- ישן וחדש בתדמיתו של היהודי (יחידה 6)

חטיבה ג: הזמנים החדשים

- השכלה בגרמניה במאה ה-18 (יחידה 7)
- המהפכה הצרפתית והיהודים (יחידה 8)
- השכלה ואורתודוקסיה במאה ה-19 (יחידה 9)
- תמורות בארצות האסלאם (יחידה 10)

חומר הלימוד

- ספרו של מרק ר' כהן, **בצל הסהר והצלב, היהודים בימי הביניים** (חיפה ולוד 2001).
- הספר יינתן בהשאלה לסטודנטים בקורס.
- ספר קורס
- מקראת מאמרים ומקורות

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10265 תרבות, חברה ודת: יהודי פולין

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' עמנואל אטקס, פרופ' דוד אסף, ד"ר רוני באר-מרקס, פרופ' גרשון בקון, פרופ' ישראל ברטל, פרופ' מרדכי זלקין, פרופ' חוה טורניאנסקי, פרופ' משה רוסמן; נילי וייס, בת-חן פירסט (עריכה), גילה ברון (עיצוב)

יהודי מזרח-אירופה היוו את הקהילה הגדולה ביותר בתולדות עם ישראל עד השואה. ההתעצמות הדמוגרפית והיציבות הפוליטית והכלכלית שאפיינו קהילה זו שימשו תשתית להתפתחויות מרשימות הן בתחום הארגון הקהילתי והן בתחום הרוחני. במאה ה-16 נוסדו "ועד הארצות" בפולין ו"ועד מדינת ליטא". באותה תקופה צמח בפולין גם מרכז גדול של לימוד תורה ויצירה רוחנית. במחצית המאה ה-18 צמחה בפולין תנועת החסידות. נוסף על החידושים שהביאה עמה בתחומי ההגות הדתית והפולחן, העמידה החסידות דפוסיים חדשים של הנגה וארגון. בעקבות חלוקת פולין בשלהי המאה ה-18 בין המעצמות שסבבו אותה עברה החברה היהודית טלטלה ששינתה מן היסוד את הקיום הקהילתי והשפיעה על אורח החיים המסורתי, הדפוסיים המסורתיים של הזיקה בין השלטון לבין היהודים השתנו והאוטונומיה הנרחבת שעליה הושתתה ההווה המסורתית של יהודי פולין התערערה.

הקורס עוקב אחר היבטים שונים בחיי החברה והרוח של יהודי מזרח-אירופה, למן המאה ה-13 ועד ראשית המאה ה-19. בין הנושאים: השתלבותם של היהודים בכלכלה; דפוסי התארגנות והנהגה; חינוך ילדים; לימוד תורה; עולמה של החסידות והמאבק בין חסידים ומתנגדים. כל אלו נבחנים לאור המציאות הפוליטית, הכלכלית והמשפטית, שעם מסגרותיה המתחלפות התמודדו היהודים במהלך השנים.

נושאי הלימוד

חטיבה א: התחלות ודפוסי קיום

- היישוב היהודי בפולין: יסודות גיאוגרפיים, דמוגרפיים ומשפטיים
- היהודים בכלכלת פולין
- קהילות וועדים: דפוסי ארגון והנהגה
- **חטיבה ב: לשון וספר**
- תורה ותעודה: עולם התורה בפולין
- בין קודש לחול: לשון, חינוך והשכלה במזרח אירופה

חטיבה ג: שינוי ערכים

- מ"פולין" ל"מזרח-אירופה": יהודי מזרח-אירופה לארצותיהם
- מחברה לתנועה: תנועת החסידות בראשיתה

חומר הלימוד כולל גם מקראת מאמרים.

1 בעבר נקרא הקורס פולין: פרקים בתולדות יהודי מזרח-אירופה ותרבותם. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10744 יהודי רוסיה במאה ה-20:

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' יעקב רואי, ד"ר ברוך גור גורביץ, ד"ר בוריס קוטלרמן, ד"ר ולדימיר ליון, ד"ר ארקדי זלצר, ד"ר קיריל פפרמן, ד"ר נרספי נטשה זילבר, ד"ר אלק אפשטיין
יועצים: פרופ' מרדכי אלטשולר, פרופ' מתייתו מייזל, פרופ' אמנון סלע, פרופ' בן ציון פינצ'וק, פרופ' בנימין פינקוס, פרופ' שאול שטמפפר, ד"ר רוני באר-מרקס, ד"ר אילה לוריא
אחראי אקדמי: פרופ' יעקב רואי

הקורס מתאר ומנתח תהליכים היסטוריים, פוליטיים, חברתיים ותרבותיים שהתרחשו בקרב יהודי רוסיה וברית המועצות מתחילת המאה ה-20 ועד ההגירה ההמונית בסופה, תוך שימת דגש על המפגש בין המהפכה הבולשביקית לבין יהודי רוסיה ועל התפתחות היחסים שבין המשטר הסובייטי לבין אזרחי היהודים.

נושאי הלימוד

- יהודי רוסיה בשלהי תקופת האימפריה ובימי מלחמת האזרחים: 1900-1921
- השלטון הסובייטי ויהודי ברית המועצות: 1921-1939
- היסטוריה חברתית דמוגרפית של יהודי ברית המועצות: 1921-1939
- העולם התרבותי של יהודי ברית המועצות: 1919-1949
- מלחמת העולם השנייה והשואה על אדמת ברית המועצות והשלכותיהן על יחס השלטונות אל היהודים
- השנים השחורות של יהודי ברית המועצות: ארועי 1948-1953 בראי הפולמוס המחקרי
- הסוגיה היהודית כמרכיב ביחסי ברית המועצות-ישראל
- מגמות חברתיות בקרב יהודי ברית המועצות לאחר מות סטלין: 1953-1991
- התנועה היהודית בברית המועצות וההגירה למערב בשנות השבעים והשמונים (כתב פרופ' יעקב רואי)
- סיכום

חומר הלימוד כולל גם מקראה.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10121 בין ציון לציונות: 1881-1914

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה
שיוך נוסף: לימודי ארץ-ישראל

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' יוסי גולדשטיין (כתיבה), ד"ר מירה יונגמן, תמי ינאי; עדה כהן (עריכה)
יועצים: פרופ' דניאל גוטוויך, פרופ' אריה גרטנר, פרופ' אביבה חלמיש, פרופ' עזרה מנדלסון, פרופ' יהושע קניאל, פרופ' יוסף שלמון, ד"ר יהודה בן אבנר

מטרות הקורס

סקירת תולדות התפתחותה של תנועת חיבת ציון והתנועה הציונית בין השנים 1881-1914; הסברת התהליכים שהביאו לכינונה של התנועה ולהתארגנותה, תוך כדי שימת דגש על התהליכים הפוליטיים, החברתיים והתרבותיים; דיון בארבע סוגיות שהעסיקו את חברי התנועה מראשית דרכה: מקומה של הדת, צורת ההתארגנות במזרח-אירופה, היחס לחברה הערבית וייחודה של העלייה השנייה.

חומר הלימוד

שער א: התנועה הלאומית היהודית – מבוא
יחידה 1 גורמים ומניעים לצמיחת התנועה הלאומית היהודית

שער ב: התנועה הלאומית – שלבי התארגנות, אידיאולוגיה ותחומי השפעה
יחידה 2 חיבת ציון
יחידה 3 הרצל
יחידה 4 תקופת וולפסון: בין "מדיניים" ל"מעשיים"

שער ג: דת ולאומיות

יחידה 5 דת ולאומיות בתנועה הציונית

שער ד: התנועה בפעילותה המקומית

יחידה 6 התנועה הציונית ברוסיה

שער ו: לאומיות וארץ-ישראל

יחידה 8 השלטון העתימאני והעלייה השנייה
יחידה 9 יהודים וערבים 1882-1914

קובץ מאמרים

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10423 מבית לאומי למדינה בדרך

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה
שיוך נוסף: לימודי ארץ-ישראל;
היסטוריה של המזרח התיכון

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אביבה חלמיש, פרופ' אניטה שפירא, פרופ' יעקב שביט; ארנה ברקאי, משה שפרבר, אורנה כהן-שורץ (עריכה) **יועצים:** פרופ' מוסטפא כהא, פרופ' יוסף הלר, פרופ' יהושע פורת, פרופ' זאב צחור, פרופ' יעקב שביט, ד"ר דן גלעדי

הקורס דן בהתפתחותו של היישוב היהודי בארץ-ישראל בין מלחמות העולם על רקע ההתרחשויות בארץ, באזור ובעולם. במרכז עומדת השאלה כיצד התפתח היישוב במשך אותן שנים לקהילה אוטונומית ובשלה לעצמאות, הקולטת מאות אלפי מהגרים, אף שהיתה תחת שלטון זר ובעימות מחרף והולך עם שכניה הערבים. הקורס מציג את המקורות הראשוניים העיקריים ללימוד התקופה, ואת המחקרים המרכזיים שהתפרסמו עד כה, ונועד להקנות לסטודנט בצד ידע על התקופה, מיומנויות בניתוח מסמכים ובקריאה ביקורתית של ספרות היסטורית.

חומר הלימוד

כרך א

- 1 מבוא: היסטוריוגרפיה ורקע היסטורי
- 2 המשולש הארץ-ישראלי בשנות העשרים: בריטים, ערבים ויהודים 1917-1929
- 3 חישוקיה של חברה וולונטרית: מוסדות, מפלגות, ארגונים
- 4 תשתית לבית הלאומי: עלייה, כלכלה והתיישבות בשנות העשרים

כרך ב

- 5 הסכמה ומחלוקת בשנות העשרים
- 6 בין משבר לגאווה: 1929-1932
- 7 המשולש הארץ-ישראלי בשנות השלושים: בריטים, ערבים ויהודים 1931-1939

כרך ג

- 8 יצירת המאסה הקריטית: עלייה, כלכלה והתיישבות בשנות השלושים
- 9 הסכמה ומחלוקת בשנות השלושים
- 10 מירוך נגד הזמן: היישוב היהודי בארץ-ישראל ערב מלחמת העולם השנייה

חומר הלימוד כולל מקראה שבה תעודות ופרקי מחקר.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10234 בימי שואה ופקודה

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

ידע קודם מומלץ: הקורס **יהודים בעידן של תמורות**.

פיתוח הקורס: פרופ' יהודה באואר (אחראי אקדמי), פרופ' דן מכמן (ריכוז הפיתוח), פרופ' יחיעם ויץ, ד"ר גדעון גרייף, פרופ' ג'ודי באומל; נילי וייס, עמיחי ישראלי, אהובה קרן (עריכה), גילה ברון (עיצוב) **יועצים:** פרופ' צבי בכרך, פרופ' שארל בלוד, פרופ' ישראל גוטמן, פרופ' יוסף ולק, ד"ר אהרן וייס, ד"ר שמואל קרקובסקי

הקורס מציג את שואת יהודי אירופה על סיבותיה ההיסטוריות, תוך עמידה על תהליכים והיבטים מרכזיים של התקופה: המדיניות האנטי יהודית של הרייך השלישי, אופן החיים היהודיים ובעיותיהם המיוחדות תחת השלטון הנאצי, העמידה היהודית, תוצאות והשלכות של השואה.

הקורס מציג את השואה מנקודת המבט של ההיסטוריה היהודית, ובנקודות מכריעות מדרבן את הסטודנטים לחשיבה ערכית על יסוד הדברים שנלמדו. הקורס מביא מגוון רחב של תיעוד וספרות המצויים בעברית, או שתורגמו במיוחד לצורך קורס זה. עבור חלקים מן הקורס נערך מחקר מיוחד ובלעדי. במפגשי הלימוד מוקרנים גם סרטים שונים, וביניהם סרטונים שהוכנו במיוחד עבור הקורס.

נושאי הלימוד

- "השואה": דיון פותח
- בין שנת ישראל לאנטישמיות
- עליית הנאצים
- המדיניות האנטי-יהודית של הנאצים, 1933-1939
- יהדות גרמניה תחת השלטון הנציונל-סוציאליסטי, 1933-1939
- רצח היהודים: הגוי, מבצעיו, שלביו
- רדיפות היהודים במבט משווע – רבגוניות ואחידות
- חיי היהודים תחת שלטון הנאצים – שלוש דוגמאות
- ההנהגה היהודית
- העמידה היהודית
- בתום השואה

חומר הלימוד כולל גם מקראת מאמרים.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10109 מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת החדשה
שיוך נוסף: היסטוריה של המזרח התיכון

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' חגי ארליך (כתיבה וריכוז הפיתוח), ד"ר איריס אגמון, דובי בן-עמי, רותי ברזילי-לומברוזו, חוה גולדין, הדסה וורטמן, ד"ר דרור זאבי; עמיחי ישראלי (עריכה) **יועצים:** פרופ' ישראל גרשוני, פרופ' יהושע פורת

הקורס עוסק בניתוח המאורעות והתהליכים מראשית העת החדשה ועד לעיצוב מפתו המדינית של האזור בעקבות מלחמת העולם הראשונה וייסוד המדינות הקיימות בו היום. הקורס מתרכז בהיסטוריה הפוליטית של האזור – באימפריה העות'מאנית ובייחוד בארצות דוברות הערבית שבו. בדיון משולב רקע על האסלאם והיבטיו הפוליטיים, על החברה והכלכלה במזרח התיכון ועל חיי הרוח של תושבי האזור. הבנת התהליכים הנסקרים בקורס זה חיונית ללימוד המשך תולדותיו של המזרח התיכון עד לימינו אלה. הקורס משמש בסיס ומבוא הכרחי לקורסים מתקדמים, שיעסקו בהיסטוריה של ארצות ערב במאה ה-20.

מבנה הקורס

בקורס עשר יחידות לימוד, המאוגדות בחמש חטיבות. בראש כל יחידה דיון היסטורי. אחריו ערכים אנציקלופדיים מפורטים שמטרתם להוסיף מידע על זה הנמסר בגוף היחידה, ואף להרחיב בניתוח. בקורס משולבים קטעי קריאה מתוך ספרות המחקר המזרחנית (בעברית), וכן קטעי תעודות ומקורות.

חטיבה א (יחידות 1-2): המזרח התיכון מראשית האימפריה האסלאמית-העתימאנית לראשית "העת החדשה" – סקירת פני האזור בטרם העת החדשה.

חטיבה ב (יחידות 3-4): מענה חיפוש העוצמה – תולדות האזור במחצית הראשונה של המאה ה-19, והתמורות הראשונות שחלו בעקבות המודרניזציה במרכזיו הפוליטיים.

חטיבה ג (יחידות 5-6): מענה האירופיזציה החברתית-הכלכלית – התמורות ברבע השלישי של המאה ה-19, וניסיונותיהם של השליטים באזור להאמץ תכנים מודרניים בתחומי כלכלה וחברה; ההשלכות הפוליטיות והמדיניות של תמורות אלה.

חטיבה ד (יחידות 7-8): המענה הלאומי המודרני – סקירת התקופה המשתרעת על פני הרבע האחרון של המאה ה-19 ונמשכת עד למלחמת העולם הראשונה. צמיחת התנועות הלאומיות המודרניות במזרח התיכון – המצרית, התורכית והערבית – שעתידות היו להיות הגורמים העיקריים בעיצוב פני האזור עד ימינו.

חטיבה ה (יחידות 9-10): מלחמת העולם הראשונה ועיצוב המזרח התיכון בן-ימינו – סקירת מלחמת העולם הראשונה כמאורע שחיסל את הסדר הפוליטי הישן והמסורתי (האימפריה העות'מאנית), ובעקבותיו – הקמתן של מדינות האזור ועיצוב המפה הקיימת במזרח התיכון עד היום. סיכום השפעתם של התהליכים, שנתחו בקורס, על ההתפתחויות הפוליטיות בארצות ערב עד ימינו.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10751 האימפריה העות'מאנית: סוגיות נבחרות

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: לימודי המזרח התיכון

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' ירון בן נאה, פרופ' אייל גיינאו, פרופ' דרור זאבי, ד"ר טל שובל, ד"ר מירי שפר (כתיבה); ד"ר טל שובל (עריכה מדעית); ד"ר איה ברסקי (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' חגי ארליך
יועצים: פרופ' ישראל גרשוני, ד"ר מחמוד יזבק, ד"ר אבי רובין.

הקורס עוסק בצמיחתה של האימפריה העות'מאנית מראשיתה ועד סופה.

נושאי הלימוד

הרקע לצמיחת האימפריה מכניסת התורכים אל עולם האסלאם עד להקמת הנסיכות של עות'מאן בג, מנסיכות לאימפריה, המבנה הארגוני של המדינה, כיבוש אזור הבלקן, השליטה בו וההשפעה על האוכלוסייה המקומית, כיבוש המחוזות הערביים, השליטה בהם והשפעה על האוכלוסייה המקומית, יחסי האימפריה המסלמית עם אוכלוסייתה הלא-מסלמית, מדע וידע באימפריה העות'מאנית, דת ומדינה.

חומר הלימוד

- הספר האימפריה העות'מאנית 1799-1922, מאת דונאלד קואטארט.
- יחידות לימוד שנכתבו על הרקע לצמיחת האימפריה ועל ימיה הראשונים, על האימפריה במחוזותיה הערביים, על מחוזות הבלקן, על מדע וידע באימפריה ועל מעמד בני החסות.
- מקראה הכוללת חמישה מאמרים על האסלאם באימפריה.

10796 היסטוריה של המזרח התיכון: טקסטים בערבית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: לימודי המזרח התיכון

תנאי קבלה: הקורס יסודות הערבית הספרותית ב או עמידה במבחן המיון (91420) של האו"פ, או עמידה באחד התנאים הבאים באישור מרכז ההוראה: סיום בית ספר תיכון ששפת ההוראה בו היא ערבית; עמידה בבחינת בגרות בערבית בבית ספר דובר עברית בהיקף של 5 יחידות (ציון 90); השגת פטור מלימודי ערבית ברמה מקבילה מאוניברסיטה אחרת.

פיתוח הקורס: פרופ' מוסטפא כבהא, ד"ר חיים נסים
אחראי אקדמי: פרופ' מוסטפא כבהא

הקורס היסטוריה של המזרח התיכון ותרבותיו: טקסטים בערבית הוא קורס שנתי שנועד להפגיש את הסטודנטים עם קורפוס בסיסי של טקסטים מכוננים בהקשר ההיסטורי שלהם. הטקסטים שנבחרו משקפים היבטים בתרבות האסלאם (טקסטים קלסיים וימי-ביניים) והמזרח התיכון המודרני (טקסטים מודרניים).

קריאת הטקסטים כרוכה בלימוד מתקדם ושיטתי של נדבכים מתקדמים של השפה, כגון גזרות הפועל הערבי ותופעות תחביריות מתקדמות. הסטודנטים יידרשו ללמוד את ההקשר ההיסטורי של הטקסט ולענות על שאלות הנוגעות לתוכנו של הטקסט, תוך שימוש במילונים מסוגים שונים (כולל מילונים מקוונים).

הקורס הינו קורס חובה לסטודנטים המתמחים בלימודי המזרח התיכון (בתכניות הלימודים היסטוריה של המזרח התיכון ותרבותיו או בוגר במדעי הרוח או במדעי הרוח והחברה בהדגשת לימודי המזרח התיכון).

הקורס הינו קורס בחירה עבור סטודנטים לתארים מתקדמים (העונים על תנאי הקבלה) מאוניברסיטאות אחרות.

10425 המזרח התיכון בין מלחמות-העולם

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת החדשה
שיוך נוסף: היסטוריה של המזרח התיכון

ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה.

פיתוח הקורס: פרופ' חגי ארליך (כתיבה), פרופ' מוסטפא כבהא, ד"ר איריס אגמון, ד"ר משה אהרונוב, פרופ' מיכאל אפל, ד"ר אבישי בן-דרור, פרופ' משה גמר, ד"ר דרור זאבי, פרופ' מאיר חטינה, ד"ר אתי תרם; ד"ר מירה צורף (עריכה)
יועצים: פרופ' ישראל גרשוני, פרופ' יהושע פורת

הקורס עוסק בתולדות המזרח התיכון, ומתמקד בארצותיו ובקהילותיו הערביות מאז הפך לאזור של מדינות מודרניות. הקורס דן בעיקר במצרים, בעיראק, בעבר-הירדן, בערביי ארץ-ישראל, בלבנון, בסוריה ובמדינות חצי האי הערבי, אך מתיחס גם לתורכיה, איראן, ארצות הנילוס וצפון-אפריקה.

הקורס מציע דיון מפורט בתמורות ובתהליכים הפנימיים בכל אחת מהארצות שזכרו. לוז הדיון הוא ההיבט הפוליטי, אך הוא שזור היטב בהיבטים נוספים, ובעיקר בתמורות החברתיות, הכלכליות, התרבותיות והאידיאולוגיות.

במשולב עם הדיון בארצות הנפרדות, הקורס מתמודד עם תופעת היותו של האזור מכלול אחד. החברה באזור, על כל השוני הפנימי המצוי בה, היתה ונשארה ברובה משתייכת לדפוס הזהות והתרבות האסלאמיים המסורתיים, כמו גם לאלה הערביים המודרניים; התפתחותה הפוליטית והתרבותית של החברה במזרח התיכון, ובעיקר התמודדותה עם המערב, על מעצמותיו ועל ערכיו, התנהלה גם במסגרת ובקצב כל-אזוריים. הקורס עוקב אחר התפתחותן של התקופות העיקריות, החל מ"תור הפרלמנטריזם" של שנות העשרים ועד הקמת "הליגה הערבית" ב-1945.

חומר הלימוד

ספר א (יחידות 1-2): "רוח שנות העשרים" – עידן אי-האלימות באזור, וכן תולדותיה של מצרים באותו עשור.

ספר ב (יחידות 3-4): ארצות המנדט הבריטי בשנות העשרים – עיראק, עבר-הירדן וערביי ארץ-ישראל.

ספר ג (יחידות 5-6): ארצות המנדט הצרפתי בשנות העשרים – לבנון וסוריה; חצי האי הערבי בין מלחמות העולם.

ספר ד (יחידות 7-10): שנות השלושים – משברים ומרי – דיון במאפיינים האלימים של עשור שנות השלושים, במשברים הכלכליים והחברתיים, ובפריצת מעמד הביניים והנוער המשכיל לפוליטיקה של מצרים, של עיראק, של הפלסטינים, של לבנון ושל סוריה. ניתוח התמורות הרעיוניות שליוו את הפוליטיקה החדשה.

ספר ה (יחידות 11-12): מלחמת העולם השנייה – כיבושים ותנופה – דיון בתמורות שחוללה מלחמת העולם השנייה ובתנופה שיצרה לתהליכים שאירעו בעשורים שבין המלחמות לקראת עיצוב המזרח התיכון משנות החמישים ועד ימינו (יחידה 11). חזרה על תולדות האזור 1920-1946, באמצעות מאמרים נוספים על ידי כמה ממיטב היסטוריונים (יחידה 12).

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10646 המזרח התיכון בימינו

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: היסטוריה של העת החדשה
שיוך נוסף: היסטוריה של המזרח התיכון

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' מוסטפא כבהא, ד"ר אבישי בן-דרור, ד"ר טל שובל (עריכה מדעית), אבי מור; ישראל רונן (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' חגי ארליך
יועצים: פרופ' עמי איילון, פרופ' מיכאל אפל, פרופ' עפרה בנגי, פרופ' אמציה ברעם, פרופ' גד גילבר, פרופ' רמי גינת, פרופ' ישראל גרשוני, פרופ' און וינקלר, פרופ' מאיר זמיר, פרופ' יעקב לנדאו, פרופ' משה מעוז, פרופ' אברהם סלע, פרופ' אשר ססר, פרופ' יהושע פורת, פרופ' יוסף קוסטינר, פרופ' אורי קופרשמידט, ד"ר יואב אלון, ד"ר רלי שכטר

הקורס עוסק במזרח התיכון בתקופה המתחילה עם סיום מלחמת העולם השנייה ועד ימינו אלה. הקורס מבוסס על ספרים שנכתבו על כל אחת ממדינות המזרח התיכון, מתוך כוונה ללמוד את תולדות המרחב הערבי-אסלאמי כמערכת בעלת זהות ודינמיקה משלה. הספרים עוקבים אחר שלוש תקופות עיקריות: א. שלהי ההגמוניה של העילית הוותיקה שהתעצבה עם ראשית הלאומיות המודרנית ותחת שלטון המעצמות; ב. תור הנאצריזם – עידן המהפכות הצבאיות ועליית המשטרים שביקשו לעצב מחדש את האזור בהגמוניה של לאומיות ערבית, מהפכנית ואחדותית; ג. התקופה מראשית שנות השבעים ועד ימינו המתאפיינת בהתייצבות המשטרים ובהתמודדותם עם עלייתו מחדש של האסלאם כתורה פוליטית. הקורס עוסק גם בארצות המוסלמיות הלא-ערביות, איראן ותורכיה, ודן בתרומתן לעיצוב תולדות האזור כולו.

ספרי הלימוד¹

- מצרים – האחות הבכירה / חגי ארליך
- עראק – מלוכה, מהפכה, רודנות / מיכאל אפל
- ירדן – חיפוש אחר זהות / יוסף נבו
- סוריה – למרחבי הערביות ובחזרה / משה מעוז
- לבנון – אתגר המגוון והשונויות / קייס פירו
- הפלסטינים – עם בפזרתו / מוסטפא כבהא
- סעודיה – ממלכת נפט במבוכי הדת והפוליטיקה / עוזי רבי
- תורכיה – לאומיות במבחן ניגודיה / ענת לפידות
- איראן – מקיסרות למהפכה אסלאמית / משה אהרונוב ומאיר ליטבק
- תימן – מעידן המהפכות למעשה האיחוד / עוזי רבי

1 חלק מיחידות הקורס אינן נלמדות.

10937 מלך, מלוכה וממלכה: עיונים בהיסטוריה

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה
שיוך נוסף: מקרא; לימודי ארץ-ישראל

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס בהיסטוריה של העת העתיקה, או בהיסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס חשיבה היסטורית (פרקים בפילוסופיה של היסטוריה).

פיתוח הקורס: ד"ר סינתיה אדנבורג, ד"ר חיה כץ (כתיבה); פרופ' נדב נאמן (אחראי אקדמי); נילי וייס (עריכה)
יועצים: פרופ' שמואל אחיטוב, פרופ' אד גרינשטיין, פרופ' עודד ליפשיץ, פרופ' ישראל פינקלשטיין

מטרות הקורס

- היכרות של נושאים נבחרים הקשורים בתולדות עם ישראל בימי בית ראשון.
- תרגול בקריאה ובניתוח של מקורות מן התקופה הנדונה.
- הקניית ידע ומיומנויות לקריאה ביקורתית של הספרות המדעית (מאמרים ופרקים מתוך ספרים).
- התמצאות בספרות המדעית ושימוש בה במסגרת כתיבת עבודה סמינריונית.

נושאי הלימוד

- היסטוריה והיסטוריוגרפיה
- היסטוריוגרפיה משנה-תורתית וכוניסטית
- מקדש, פולחן ומוסד המלוכה בממלכות ישראל ויהודה
- פרקים נבחרים ביחסים הבין-לאומיים של ממלכות ישראל ויהודה
- חברה, מינהל וכלכלה בממלכות ישראל ויהודה

10306 חילופי משטרים ביוון הקלאסית

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של העת העתיקה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס יוון הקלאסית וקורס נוסף בהיסטוריה ברמה רגילה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' דורון מנדלס, ד"ר רחל צליק
יועצים: פרופ' בנימין שימרון, פרופ' ישראל שצמן

בתקופה הקלאסית האמינו היוונים בגישה האנתרופוצנטרית, לפיה האדם עומד במרכז היקום. מכאן שהיה צורך לדאוג לרווחתו של הפרט גם באוסף של פרטים, קרי: הפוליס. החיים המשותפים בפוליס, והבעיות שנוצרו עקב כך, הביאו לדיון במשטרה של עיר-המדינה. לפי תפיסת היוונים, אין המשטר המדיני מקודש בחתום אלוהי (כמו המלוכה במזרח, למשל), לכן אנו עדים לחילופי משטרים שונים, לפעמים תוך תקופה קצרה.

החל מתקופה קדומה דנו היוונים בשאלת חילופי המשטרים – metabole politeias. דיונים אלה, שניזונו מדוגמאות מן ההיסטוריה שלהם עצמם, הביאו את היוונים לנסות ולמצוא משטר יציב שיוכל למנוע חילופי משטרים. הקורס דן בתופעה של חילופי המשטרים, ובתאוריות שהעלו הוגים וסופרים יוונים בנוגע לתופעה זו.

נושאי הלימוד

- רקע כללי – חילופי משטרים באתונה מסוף המאה השביעית לפנה"ס ועד 462 לפנה"ס.
- אנטומיה של מהפכה – מהפכת 411 לפנה"ס באתונה. דיון מעמיק באקלים התרבותי והפוליטי ערב המהפכה ובמקורות היסטוריים המשמשים עדות למהפכה, תוך ניתוח ההיבטים של התופעה והאידיאולוגיה.
- תאוריית חילופי המשטרים – ניתוח התפתחותה של התאוריה אצל הוגי הדעות אפלטון, אריסטו ופוליביוס, תוך שימת דגש על הקשר בין הפרקסיס לתאוריה.

הסטודנטים יתבקשו להעמיק את ידיעותיהם ולהתמחות בהיבט ספציפי בתולדות יוון הקלאסית.

חומר הלימוד כולל מבחר מקורות ומאמרים הנלמדים בעזרת חוברת הדרכה ומטלות מנחה.

ספר נלווה

אריסטו, מדינת האתונאים (מאגנס, תשל"ג). ניתן לרכוש את הספר באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כך. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כך.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10550 מכורש עד אלכסנדר¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה
שיוך נוסף: מדעי היהדות / מקרא

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של העת העתיקה** או **בהיסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אוריאל רפפורט, ד"ר שלומית ירון (כתיבה); ישראל רוני (עריכה)

הקורס עוסק בתולדות עם ישראל בתקופה הפרסית, תקופה שראשיתה בשיבת ציון וסיומה בכיבוש ארץ-ישראל בידי אלכסנדר מקדון. בתקופה זו מונחים היסודות הדתיים, הלאומיים והחברתיים להתגבשותה של היהדות בכלל ושל יהדות תקופת הבית השני בפרט. התורה הופכת להיות חוקת היסוד של האומה היהודית ומתגבש מעמדם של החכמים מפרשי התורה. בתקופה זו אף מתהווה המציאות של מרכז ותפוצה שמלווה את העם היהודי עד לימינו אלה.

בקורס מתמודדים הסטודנטים עם הסוגיות ההיסטוריות המרכזיות של התקופה, כגון: הכרות כורש, פעילותם של עזרא ונחמיה, תרומתם של המקורות השונים (כתובות, מטבעות, ממצאים ארכיאולוגיים) להכרת האירועים, וכן עם הקשיים שמציב המקרא כמקור היסטורי לחקר התקופה.

נושאי הלימוד

- שיבת ציון
- ימי עזרא ונחמיה
- ארץ-ישראל תחת שלטון פרס
- פזורי ישראל באימפריה הפרסית

לנושאים אלה יתוודע הסטודנט דרך פרקי הלימוד שבספר הקורס ודרך קריאה מונחית בקטעי מקורות, בספרים ובמאמרים.

10930 העבדות בעת העתיקה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של העת העתיקה
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של העת העתיקה** או **בהיסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' דוד רוקח (כתיבה), ד"ר רו מוסטינגמן (מדריך למידה); חדוה ארליך, חיה וטנשטיין (עריכה)

יועצים: פרופ' גבריאל הרמן, פרופ' זאב רובינזון, ד"ר עודד עיר-שי, ד"ר רחל צלניק-אברמוביץ

הקורס עוסק בתופעת העבדות בעת העתיקה, בעת שהייתה מרכיב מרכזי ומושרש בחיי היומיום של עמים רבים והשפיעה על החברה, הכלכלה וחיי הרוח.

במסגרת הקורס יפתחו הסטודנטים יכולת קריאה ביקורתית של מקורות היסטוריים וניתוחם, מיומנות קריאה בספרות מחקרית, גישה ביקורתית, חשיבה עצמאית ויכולת להסביר עמדות במסגרת הבעיות הנדונות.

נושאי הלימוד

- העבדות: מונחים ומקורות
- הערכת עבודת הכפיים וסקירת עיסוקי העבדים
- היחס לעבדים מצד אדוניהם ובקרב בני "משפחותיהם"
- היחס לעבדות מצד יהודים, פגאנים ונוצרים
- מרידות העבדים: האירועים, הסיבות, המטרות
- התדמית של העבדים
- משפחה וכלכלה בחיי העבדים

הסטודנטים ילמדו מבחר מקורות ומאמרים בעזרת מדריך הלמידה.

10531 הנצרות הקדומה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של העת העתיקה
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של העת העתיקה** או **בהיסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה** או **בהיסטוריה של ימי הביניים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר רבקה ניר (כתיבה וריכוז הפיתוח), פרופ' אורה לימור, ד"ר אריה קופסקי; טובה צורף (עריכה)

יועצים: פרופ' אוריאל רפפורט, ד"ר אריה קופסקי, ד"ר סרז' רוזר

הקורס עוסק בהיבטיה השונים של הנצרות הקדומה – הרקע להופעתה, האופן שבו התגבשו כתביה וכיצד התעצבה התאולוגיה שלה. במוקד הדיון עומדת דמותו של ישו, שהוא מושא האמונה והפולחן של הדת הנוצרית, ונדונות הפרשיות העיקריות בעלילת חייו: לידתו, טבילתו, פעילותו בגליל, עלייתו לירושלים, משפטו, צליבתו ותחייתו. דיון מפורט מוקדש לסיפור התגבשותה של הכנסייה הקדומה בירושלים לאחר מותו של ישו ולפעילותו של פאולוס, השליח לגויים, שהוא דמות מרכזית בעיצובה של התאולוגיה הנוצרית ובהפצתה במרחבי העולם ההלניסטי-רומי. הקורס עוקב אחר המגמות העיקריות בהתפתחותה של הנצרות עד הפיכתה לדת האימפריה הרומית.

נושאים אלה נדונים באמצעות ניתוח המקורות הקדומים העומדים לרשותנו (הברית החדשה, חיבורים נוצריים קדומים, כתביהם של אבות הכנסייה וכן מקורות לא-נוצריים: יהודיים ופאגניים), תוך הדגשת הקשיים שהם מציבים בפני ההיסטוריון והפתרונות שהמחקר מציע ליישום.

חומר הלימוד

- ספר הקורס, **הנצרות הקדומה** (האוניברסיטה הפתוחה, 2009), ובו ארבעה פרקים: פרק א: **מקורותיה של הנצרות**
- פרק ב: **ישו – לידתו ופעילותו בגליל**
- פרק ג: **ישו בירושלים**
- פרק ד: **פאולוס – ניצחונה של כנסיית הגויים**
- ספרו של ז'ראר ואלה, **הנצרות הקדומה: היסטוריה וספרות בתקופת כינונה (100-800)** (תרגום: א' תגרי; האוניברסיטה הפתוחה, 2005)
- **הנצרות הקדומה – אסופת מאמרים**, בעריכת רבקה ניר (האוניברסיטה הפתוחה, 2008)
- מקראת מאמרים (באנגלית)

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10572 סוגיות היסטוריות בעולמם של חכמים¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה
שיוך נוסף: תרבות חז"ל

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של העת העתיקה** או **בהיסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' בן-ציון רוזנפלד, יוסף אגור, ד"ר איה ברסקי, ד"ר רוז מוסטיגמן; ישראל רונן (עריכה)
יועץ: ד"ר רפאל ינקלביץ

מטרת הקורס לבחון את ההיבטים ההיסטוריים העיקריים בעולמם של חכמי ארץ-ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, על יסוד עיון, ניתוח וביקורת המקורות העתיקים, וזאת בעזרת קריאת מחקרים בני-זמננו, ניתוח והתייחסות לנושאים הנדונים בהם.

נושאי הלימוד

- מבוא היסטורי: ארץ-ישראל מחורבן הבית השני ועד ביטול הנשיאות
- הנשיא ובית הוועד בתקופת המשנה והתלמוד
- מרכזי התורה בארץ-ישראל בתקופת המשנה והתלמוד
- יהודים, יוונים ורומאים בעיני חכמי ארץ-ישראל מן החורבן ועד עליית הנצרות
- הקשרים בין ארץ-ישראל ובבל
- ירידת כוחו של המרכז בארץ-ישראל במאות השלישית והרביעית

10351 מרד בר-כוכבא¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של העת העתיקה** או **בהיסטוריה של עם ישראל בעת העתיקה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר רבקה ניר (כתיבה וריכוז הפיתוח); משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' אהרון אופנהיימר, פרופ' אוריאל רפפורט, ד"ר ישראל בן שלום, ד"ר רוז מוסטיגמן

בקורס זה מתמודדים הסטודנטים עם הבעיות המרכזיות הקשורות בחקר מרד בר-כוכבא ובהבנתו: הרקע והגורמים העקיפים והישירים לפרוץ המרד, הנהגת המרד ומקורות התמיכה בו, היקפו הטריטוריאלי ומשתתפיו ותוצאותיו המידיות וארוכות הטווח. הקורס שוכתב ועודכן בשנת תש"ע.

מטרות נוספות של הקורס הן אלה:

- פיתוח יכולת קריאה ביקורתית של מקורות היסטוריים וניתוחם;
- פיתוח כושר קריאה בספרות מחקרית;
- פיתוח גישה ביקורתית, חשיבה עצמאית ויכולת להסביר ולנמק עמדות במסגרת הבעיות הנדונות.

חומר הלימוד

- 1 יחידה 1 הרקע והגורמים למרד בר-כוכבא
- 2 יחידה 2 היקפו הטריטוריאלי של המרד ומשתתפיו
- 3 יחידה 3 הנהגת המרד
- 4 יחידה 4 תוצאות המרד – גזרות השמד והתגובות עליהן
- 5 יחידה 5 תוצאות המרד – מיהודה לגליל

הסטודנטים ילמדו מבחר מקורות ומאמרים בעזרת שאלות מנחות הכלולות ביחידות הלימוד, ויכתבו כמה ממ"נים, שאחד מהם – מטלת החובה – יהיה עבודה בהיקף מצומצם (רפרט).

ספרים נלווים

א' אופנהיימר (עורך), מרד בר כוכבא, בתוך: **סוגיות בתולדות עם ישראל**, 10 (מרכז זלמן שזר, תש"ם); א' אופנהיימר וא' רפפורט (עורכים), **מרד בר כוכבא מחקרים חדשים** (יד בן-צבי, תשמ"ד).

10582 נשים בחברה היהודית בארץ ישראל (1882-1948)¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: לימודי ארץ-ישראל

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של העת החדשה** או קורס **בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: **בין ציון לציונות, מבית לאומי למדינה בדרך: היישוב היהודי בין מלחמות העולם**.

פיתוח הקורס: ד"ר בת-שבע מרגלית שטרן (כתיבה); בת-חן פירסט (עריכה)

יועצת בכירה: פרופ' אביבה חלמיש
יועצים: פרופ' דבורה ברנשטיין, פרופ' יפה ברלוביץ, פרופ' דוד דה פריס, פרופ' חנה הרצוג, פרופ' מרגלית שילה, ד"ר אליק מישורי, ד"ר לילך פרידמן רוזנברג

הקורס דן בתולדות הנשים בחברה היהודית בארץ-ישראל משנות השמונים של המאה ה-19 עד הקמת מדינת ישראל ב-1948. בלב הקורס עומדים האתגרים שניצבו בפני הנשים בחברה היהודית ודרכי התמודדותן עם מציאות החיים החדשה שבה נתקלו בארץ-ישראל.

קורות הנשים הן חלק בלתי נפרד מההיסטוריה היישובית ומתפתחות החברה היהודית בארץ. בד בבד, חיי היום-יום שלהן, המאבקים שניהלו כדי להשתלב באופן שווה בחברת הלאום הנבראת, ומידת שילובן בחיים החדשים, הושפעו ממגמות מקומיות ועולמיות כאחד. אלה קשורות קשר אמיץ למנהגים, למסורת ולמורשת שייבאו היהודים לארץ-ישראל. כדי להבין את דרכי התמודדותן של הנשים ננתח את התהליכים החברתיים, הכלכליים והתרבותיים שעיצבו את חיי הנשים בחברה היישובית בפרט, ושל החברה הישראלית לעתיד לבוא בכלל.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על ספר הקורס ועל מקראה הכוללת: מקורות ראשוניים, ובכללם תעודות, ספרות אוטוביוגרפית, עדות בע"פ (היסטוריה שבע"פ); ספרות מחקר מן הארץ והעולם; מקורות ויזואליים, כגון כרזות, צילומים וצוירים.

נושאי הלימוד

- הסיפור שלה – ההיסטוריה שלנו: היסטוריה של נשים ומגדר: מושגי יסוד והתפתחות תאורטית
- החברה היהודית בא"י: מבוא היסטורי
- אנו באנו ארצה לבנות ולהיבנות בה? נשים במרחב הציבורי
- נשים בעבודה
- "המבצר האחרון?" – נשים בפעילות צבאית
- מוזות ויצרות: נשים בתרבות הארץ ישראלית

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. החל מסמסטר 2016 יחול שינוי בתנאי הקבלה. ב-36 נ"ז עבור קורסים קודמים תהיה חובה לכלול קורס בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה בלבד (ותבוטל האפשרות לקורס בהיסטוריה של העת החדשה).

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10500 עלייה לרגל: יהודים, נוצרים, מוסלמים

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של ימי הביניים
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בימי הביניים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של ימי הביניים** או **בהיסטוריה של עם ישראל בימי הביניים**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אורה לימור, פרופ' אלחנן ריינר, ד"ר מרים פרנקל (כתיבה), ד"ר ברוריה ביטון-אשקלוני, ד"ר איריס שגריר; טובה צורף (עריכה)

הקורס עוסק בעלייה לרגל בשלהי העת העתיקה ובימי הביניים כתופעה חברתית ודתית ובספרות עולי הרגל כתופעה ספרותית. ירושלים בפרט וארץ-ישראל בכלל נבחרו כמוקד הגאוגרפי של הקורס, משום קדושתן לשלוש הדתות המונותאיסטיות, ומשום מרכזיותן בעלייה לרגל של שלוש הדתות האלה, דבר המאפשר בחינה משווה של התופעה באורח שאיננו מוכר בשום מקום אחר. הקורס עומד על האוניברסלי והדומה בהתנהגות הדתית של בני הדתות השונות, ועל הייחודי והשונה בכל אחת מהן.

חומר הלימוד כולל ספר מבוא, אסופת מקורות ואסופת מאמרים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10945 מסעי הצלב: היסטוריה והיסטוריוגרפיה

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של ימי הביניים
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בימי הביניים; היסטוריה של המזרח התיכון; לימודי ארץ-ישראל

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של ימי הביניים** או **בהיסטוריה של עם ישראל בימי הביניים**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: ד"ר איריס שגריר (כתיבה)
יועצים: פרופ' רוני אלנבלום, פרופ' אדריאן בועז, פרופ' חיים היימס, פרופ' איוון פרידמן, פרופ' יוסי ציגלר, פרופ' ב"ז קדר, ד"ר יהודית ברונשטיין

מסעי הצלב והתנועה הצלבנית הם פרק מרכזי אשר לו השפעות מרחיקות לכת בתולדות אירופה המערבית ויחסיה עם העולם היהודי ועם העולם המוסלמי. הקורס מציג בפני הלומדים גישות שונות, ולעיתים מנוגדות, לחקירתה ולהבנתה של התנועה הצלבנית, ומציע דיון שיקשר בין התנועה הצלבנית לבין מרכיבים בולטים של ההווה המדייבאלית, כגון הדתיות הנוצרית, תפיסת המלחמה, האבירות, הנוירות, יחסים בין-דתיים, מקומם של האפיפיורות והשלטון החילוני, הצליניות ותפיסת ארץ-ישראל. מטרה מרכזית של הקורס היא להפגיש את הלומדים עם נקודות המבט השונות ואופני הביניים השיח ההיסטורי אודות מסעי הצלב בימי הביניים ובעת החדשה, תוך בחינת היחס לתנועה כמבטא ערכים, אמונות ונורמות שהיוו חלק מן המנטליות האירופית בעבר ובהווה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10915 ילדות בימי הביניים

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בימי הביניים
שיוך נוסף: היסטוריה של ימי הביניים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של ימי הביניים** או **בהיסטוריה של עם ישראל בימי הביניים**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: ד"ר אורית הירט רמון; טובה צורף (עריכה)
אחריות אקדמית: פרופ' שולמית שחר, ד"ר אלישבע באומגרטן

הקורס בוחן את היחס לילדים ולילדות באירופה הנוצרית בימי הביניים (במאות ה-11-15), כפרק בהיסטוריה התרבותית והדתית של התקופה וכאשנב אל חיי החברה בכללותה. הקורס בוחן את האופן בו היחס לילדים ולילדות משקף את ערכי החברה ומתמקד בהשוואה בין מציאות החיים של ילדים והוריהם בחברה הנוצרית לבין זו של החברה היהודית באשכנז. הדיון בקורס מדגיש את המכנה המשותף ואת ההבדלים ביחסן של שתי החברות אל ילדים ואל תקופת הילדות, ומציע זווית ייחודית להבנת הדומה והשונה בחוויה הדתית והחברתית של שתי הקבוצות וביחסי הגומלין ביניהן. בנוסף עוסק הקורס בהיבטים מגדריים ואנתרופולוגיים של חברת ימי הביניים הבאים לידי ביטוי בילדות.

הקורס פותח בדיון היסטוריוגרפי אודות מעמדה של הילדות כתקופה מובחנת בחיי האדם, ובהמשך עוסק בהיריון, לידה, טיפול בתינוקות, טקסי מעבר, תרבות ילדים, מוות ושכול, וכן במקומם של ילדים בפולמוס הבין-דתי. חומר הלימוד כולל מגוון רחב של מקורות ראשוניים יהודיים ונוצריים מימי הביניים, וכן ספרות מחקר חלוצית ומעודכנת.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **ילדות בימי הביניים** מאת שי שחר (דביר, תש"ץ), על הספר **אמהות וילדים: חיי משפחה באשכנז בימי הביניים** מאת א' באומגרטן (מרכז זלמן שזר, תשס"ה), על מקראת מאמרים וכן על מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- מבוא: שלבים בחיי אדם
- הדיון ההיסטוריוגרפי
- היריון ולידה
- טקסי ילדות וטקסי מעבר
- תרבות ילדים: שפה, צעצועים ומשחקים
- מחלה ומום, רצח ומוות
- ילדים, ילדות והפולמוס היהודי-נוצרי
- על סף הגרות – נעורים בימי הביניים

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10955 יהודי פרובנס: רנסנס בצל הכנסייה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בימי הביניים
שיוך נוסף: היסטוריה של ימי הביניים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס בהיסטוריה של ימי הביניים או בהיסטוריה של עם ישראל בימי הביניים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר רם בן-שלום, ד"ר אורית הירט רמון (מדריך למידה)

הקורס עוסק בתולדות יהודי פרובנס בימי הביניים מראשית ההתיישבות בימי הרומיים ועד לגירוש היהודים מצרפת (1500). בתוך כך נדונות תופעות תרבותיות וחברתיות מרתקות ומרכזיות לתולדות ימי הביניים: מיתוס שלטון הנשיאים; התגבשות מוסדות הקהילה; צמיחת הבורגנות היהודית ומתחים מעמדיים; קולן של נשים יהודיות; מהפכת הידע המדעי של מפעל התרגומים העבריים; ייסוד הספרייה הרב-תרבותית; המחלוקת החברתית הסוערות על הפילוסופיה; הופעת חוגי הקבלה הראשונים; משיחיות יהודית בהקשר של מסעי הצלב; טרובדורים יהודים; המפגש עם האינקוויזטורים של הכנסייה; היחסים עם המינות הקתאריות; ייחוס דת עם בישופים ונוירים; פרעות וגירושים. לצד ההתנגשות של היהודים עם הכנסייה והכתר מתגלה, בשיא תפארתו, הרנסנס של יהודי פרובנס ששינה את פני התרבות היהודית בימי הביניים.

חומר הלימוד

הספר יהודי פרובנס: רנסנס בצל הכנסייה, אסופת מקורות, אסופת מאמרים ומדריך למידה.

10950 ידע דתי, סמכות וכריזמה באסלאם¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של המזרח התיכון
שיוך נוסף: היסטוריה של ימי הביניים; היסטוריה של העת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס אחד בלימודי המזרח התיכון, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס האסלאם: מבוא להיסטוריה של הדת.

פיתוח הקורס: פרופ' דפנה אפרת (ראש צוות הפיתוח וכותבת ראשית), פרופ' יצחק וייסמן, ד"ר מוחמד אל-עטאוונה, פרופ' מאיר ליטבק; דיאנה לויטן-טרובסקי (אסיסטנטית), רוני אמיר (עריכה)
יועצים: פרופ' דפנה אפרת, פרופ' מאיר בר-אשר, ד"ר אברי בר-לבב, פרופ' אבנר גלעד, ד"ר נמרוד הורביץ, פרופ' מאיר חטינה, ד"ר דניאלה טלמון-הלר, פרופ' מוסטפא כבהא, פרופ' מאיר ליטבק, ד"ר אלדד פרדו, ד"ר אהוד קריניס, ד"ר ערין סלאמה-קודסי

הידע הדתי הוא ערך מוקדש במסורת האסלאם. רכישתו היא פעולה של עבודת האל, והנחלתו – מעשה של התקרבות לאל. בצד חשיבות הדתית-המוסרית, היה הידע גם מקור למנהיגות דתית וכריזמטית: "הון תרבותי" שניצלו בעלו כדי לבסס את מעמדם כיורשי נביא האסלאם, המופקדים על פירוש המורשת הדתית-הרוחנית שהשאיר הנביא, והמגלמים את דרכו.

הקורס עוסק בזיקה הדינמית והמשתנה בין ידע דתי, סמכות וכוח רוחני בשלושה זרמים: הסוני, השיעי והמיסטי, למן ראשית האסלאם ועד לימינו. במהלך הקורס ייבחנו תהליך הגדרת הידע "האמיתי" בזרמים השונים וגבולות ההשתייכות לאליטות של בעליו, פיתוח מנגנוני הפצת ידע והנצחת הסמכות הדתית והכוח הרוחני הטמונים בו, ומעבר ממנהיגות דתית אל התחום הפוליטי.

חומר הלימוד

הקורס כולל 12 הרצאות מצולמות, מקראה ומדריך למידה.

נושאי הלימוד

- התעצבות דפוסי הנחלת הידע הדתי ומקורות הסמכות
- התגבשות אליטה של בעלי ידע דתי וסוכניו
- הנצחת סמכות כריזמטית ומעברי ידע בשיעה
- התעצבות מעמדו של המיסטיקן המוסלמי כמנהיג כריזמטי
- מיסוד הסמכות הדתית והתפתחות הממסד הדתי באסלאם הסוני והשיעי
- סמכות דתית אלטרנטיבית בעת החדשה
- הנהגה דתית במדינה המודרנית
- שלטון איש הדת באירן המודרנית
- הנהגת השיח' הצופי בעידן המודרני

10374 סוגיות בחקר הלאומיות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של העת החדשה
שיוך נוסף: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס בהיסטוריה של העת החדשה או קורס באחת הדיסציפלינות: מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' הנרי וסרמן, פרופ' יוסי דהאן, רות רמות (כתיבה)
יועצים: פרופ' חגי ארליך, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' משה צימרמן, פרופ' דב רונן

מטרת הקורס להעמיק, להרחיב ולחדד את הבנת הלאומיות על ידי דיון תאורטי שיטתי בסוגיה: "הלאומיות המודרנית מהי?". עיקר הקורס הוא עיון במחקרים הדנים בסוגיה הלאומית מנקודות מבט שונות, המוצגות בארבעה ספרים:

- א' גלנר, **לאומים ולאומיות** (האוניברסיטה הפתוחה, תשנ"ד). ספר מעניין ומקורי זה מציג את הלאומיות כתופעה מודרנית שהתפתחה רק בעידן של תיעוש, עיור וחינוך גנרי.
- ב' אנדרסון, **קהילות מדומיינות** (האוניברסיטה הפתוחה, תשנ"ט). הספר שנחשב לפורץ דרך בחקר הלאומיות, קושר אותה לשינויים בתפיסת החלל והזמן שהתרחשו הודות ל"קפיטליזם הדפוס".
- **להמציא אומה** – קובץ מאמרים בעריכת י' דהאן וה' וסרמן (האוניברסיטה הפתוחה, 2006), העוסק בהמצאה של מסורות לאומיות. הקובץ כולל מאמרים "קלאסיים", כגון אלה של י' טרוור-רופר ואריק הובסבום, וכן מאמרים על המצאת מסורות בתנועה הלאומית היהודית ובתנועה הלאומית הפלסטינית.
- ה' ורסמן, **עם, אומה, מולדת** (האוניברסיטה הפתוחה, 2007). הספר מגולל את שושלת היוחסין ואת גלגולי המשמעות של שלושה מושגי יסוד – "עם", "אומה" ו"מולדת".
- פ' ציטריי, **חשיבה לאומית והעולם הקולוניאלי** (האוניברסיטה הפתוחה, 2013). הספר דן בייחודה של הלאומיות בעולם הקולוניאלי והפוסט-קולוניאלי שכולל את רוב האנושות.

הקורס מתמקד בבחינה ביקורתית של הספרים הללו – הנחות היסוד הרעיוניות, שיטות המחקר והמסקנות העולות מגישותיהם. ההשוואה ביניהם תסייע לסטודנטים לגבש תשובה עצמאית לשאלה שהיא היום אקטואלית מתמיד: "הלאומיות המודרנית מהי?".

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10513 גרמניה 1830-1770: מאומת תרבות לתרבות לאומית:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של העת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס בהיסטוריה של העת החדשה או קורס בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' הנרי וסרמן, ד"ר רחל לבנה-פרוינטל, ד"ר גלילי שחר; רות רמות (עריכה)
יועצים: פרופ' משה צימרמן, ד"ר יורגן ניראד

הקורס דן בתקופה של פריחה ספרותית והגותית יוצאת דופן, אשר עיצבה את זהותם התרבותית של הגרמנים לדורות, והעניקה להם את תרבותם הלאומית. הקורס חושף את המתח התרבותי ששרר בשנים אלו בין תרבות "ההשכלה", הרציונלית, בעלת המסר האוניברסלי, לבין תנועת "הרומנטיקה", האנטי-רציונלית, שהעלתה על נס את העם הגרמני.

במהלך הקורס ייבחן הקשר בין אמנות לבין אידיאולוגיה, וכן תיבחן אחת הדרכים לכינונה של האומה הגרמנית. בראשית הדרך יכירו הסטודנטים את ההגות הביקורתית ואת יצירות האמנות האוניברסליות של תרבות "ההשכלה" ובסופה יפגשו את תחושת השליחות והייעוד המעוגנת בתודעה הלאומית הגרמנית. בד בבד ייבחן מקומם של היהודים בתרבות ובחברה זו, ובחקר זה עולה כמעט מאליה השאלה, האם אפשר להבחין כבר בשלבים מוקדמים אלו בסממני ההסתאבות של הלאומיות הגרמנית?

מבנה הקורס

המבוא לקורס ניתן בספר **אך גרמניה היכן היא?**, מאת הנרי וסרמן (האוניברסיטה הפתוחה, 1999). פרט למבוא בנוי הקורס מארבעה חלקים:

- זרם ההשכלה
- "הסער והפרא"
- הקלאסיציזם של ויימר
- זרם הרומנטיקה

הלימוד נעשה תוך עיון (ביקורתית) ביצירות ספרות והגות, קריאת מאמרים נבחרים מתוך מקראה, ובעזרת מדריך למידה.

הספרים והחיבורים שילמדו (בתרגום לעברית):
"וינקלמן, הגיונות על חיקוי יצירות יווניות באמנות הציור הפיסול; ג'יא לסינג, חינוך המין האנושי; פסטאלוצי, מכתב לידיד על אודות ישיבתו בשטנס; ש' מימון, ספר חיי שלמה מימון; י"ו גיתה, ייסורי ורתר הצעיר, איפיגניה בטאוריס; ה' פון קלייסט, מיכאל קולהאס; א' פון שאמיסו, המעשה המופלא בפטר שלמהל; J.G. Fichte, Addresses to the German Nation.

10336 חירויות הפרט בממשל ארה"ב:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של העת החדשה
שיוך נוסף: מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים ובכללם קורס בהיסטוריה של העת החדשה וקורס באחת הדיסציפלינות מדע המדינה או ביחסים בין-לאומיים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר גיורא קולקה; טובה צורף (עריכה)
יועצים: פרופ' יהושע אריאלי, פרופ' חגי הורביץ, פרופ' דוד ריצי

הממשל האמריקני הוא נושא סטנדרטי, אם כי בסיסי וחיוני, בכל הדיסציפלינות העוסקות בארצות-הברית. היעד של קורס זה הוא להציג ולנתח את ממשל ארצות-הברית מזווית ראייה שונה במעט מן המקובל ובהדגשים שיש בהם משום חידוש.

ספר הקורס נכתב בניסיון להגיש לסטודנטים מזיגה של גישה היסטורית-התפתחותית מכאן, וגישה מוסדית-תפקודית מכאן, ובזה הוא מבקש לסבר את אוזניהם הן של אנשי היסטוריה והן של אנשי מדע המדינה.

במהלך הלימודים יתבקשו הסטודנטים לנתח מסמכים ראשוניים ומשניים על יסוד הדיון בספר הקורס.

פרקי הספר

- פרק 1 חיים, חירות והחתימה לאושר
- פרק 2 המפעל החוקתי
- פרק 3 פדרליזם
- פרק 4 יציבות ושינוי: תיקונים בחוקה
- פרק 5 פרישה ומרי: על הזכות להתאבדות קונסטיטוציונית
- פרק 6 היחיד בפעולה פוליטית
- פרק 7 התנהגות הבוחר ודפוסי הצבעה
- פרק 8 הומוגניות והטרוגניות במארג האתני של ארצות-הברית
- פרק 9 עקרונות החירות במבחן המאה ה-20

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. מי שכתב עבודה סמינריונית במסגרת הקורס **מגיע לממשות: תומס ג'פרסון והתהוות הפדרליזם האמריקני 1820-1780** (10317), שאינו מוצע עוד, מנוע מכתבת עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.

10938 על פרשת דרכים: יהודי רוסיה:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר רוני באר-מרקס (ריכוז הפיתוח); פרופ' אברהם נוברשטרן, פרופ' יונתן פרנקל, פרופ' אלי לדרהנדלר, פרופ' עמנואל אטקס, פרופ' מרדכי זלקין (כתיבה); ד"ר גולדה אחיעזר, ד"ר חגית כהן, ד"ר רוני באר-מרקס (מדריך למידה)
אחראי אקדמי: פרופ' ישראל ברטל

במחצית השנייה של המאה ה-19 עברה החברה היהודית ברוסיה תהליכי מודרניזציה ובעקבותיהם התחוללו בקרבה שינויים מפליגים. במרכזו של הקורס נבחנו שינויים אלה ונדונת האפשרויות החדשות שניצבו בפניה. כמוטיב מרכזי נדונים הקונפליקטים והמתחים שהיו פועל יוצא של תהליכים אלה.

מטרות הקורס

- פיתוח יכולת קריאה ביקורתית של מקורות היסטוריים וניתוחם;
- פיתוח כושר קריאה בספרות מחקרית;
- פיתוח גישה ביקורתית, חשיבה עצמאית ויכולת להסביר ולנמק עמדות.

נושאי הלימוד

- מגמות כלכליות, חברתיות ותרבותיות שהתפתחו בחברה היהודית ברוסיה לאחר חלוקות פולין
- תנועות רוחניות, תרבותיות, חברתיות, פוליטיות ולאומיות שצמחו בקרב יהודי רוסיה במאות ה-19 וה-20
- המתחים שהתגלו בין מגמות של בדלנות יהודית – ובינן לבין עצמן – לבין מגמות השתלבות בסביבה

חומר הלימוד

- מבוא
- יחידה 1 ההשכלה היהודית במזרח אירופה
  - יחידה 2 מחברה מסורתית לאורתודוקסיה
  - יחידה 3 החסידות במאה ה-19: מוסדות חדשים וצמיחת מנהיגות חדשה
  - יחידה 4 הספרות והחיים – צמיחתה של הספרות העברית החדשה
  - יחידה 5 הספרות והחיים – צמיחתה של ספרות היידיש החדשה
  - יחידה 6 צמיחתה של עיתונות בעברית וביידיש
  - יחידה 7 האינטליגנציה היהודית רוסית
  - יחידה 8 רדיקליזם חברתי – "הסוציאליזם היהודי" ותנועות הפועלים במזרח אירופה
  - יחידה 9 רדיקליזם לאומי – צמיחתה של התנועה הלאומית היהודית
  - יחידה 10 ההגירה למערב ולעולם החדש – שלוחותיה של יהדות מזרח אירופה

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10311 יהודי צפון-אפריקה במאות ה-19-20¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה
שיוך נוסף: היסטוריה של המזרח התיכון

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של המזרח התיכון** או **בהיסטוריה של העת החדשה**, או קורס **בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: **יהודים בעידן של תמורות**.

פיתוח הקורס: פרופ' ירון צור, ד"ר חיים סעדון, ד"ר הגר הלל

בקורס **יהודים בעידן של תמורות** (10204) נלמדו מגמות התמורה המתחוללות בריכוזים יהודיים שונים, עם חזירת התהליכים האופייניים לעת החדשה לתוכם. בקורס זה יתבקשו הסטודנטים להעמיק את ידיעותיהם, ולהתמחות בתולדות התמורה בריכוז יהודי אחד: צפון-אפריקה.

מבנה הקורס

הקורס מתרכז בתולדותיהן של שלוש קהילות: אלג'יר, תוניס וקזבלנקה. כל אחת מקהילות אלה נדונה בתקופה היסטורית שונה, בהתאם לעיתוי מפגשה עם הקולוניאליזם הצרפתי, ששינה את פני צפון-אפריקה במאות ה-19 וה-20. בהתאם לכך הקורס כולל שלושה חלקים:

- יהודי אלג'יר: 1830-1902
- יהודי תוניס: 1882-1939
- יהודי קזבלנקה: 1907-1956

בכל אחד מחלקי הקורס יתוודעו הסטודנטים למצבה של הקהילה ערב הכיבוש, ולהתפתחותה תחת השלטון הצרפתי. תשומת לב רבה תוקדש להשפעת הזרמים האידיאולוגיים היהודיים המודרניים על חיי הקהילה – מתנועת ההשכלה ועד הציונות. כמו כן נעסוק בנושאים כמו: המדיניות הקולוניאלית והמיעוט היהודי, יחסי מוסלמים-יהודים, עליית יהודי מרוקו לישראל ועוד.

לימוד הקורס מבוסס על קריאה משולבת ביחידות הלימוד ובחומר ביבליוגרפי בהיקף של כ-800 עמודים. במהלך הקורס יתבקשו הסטודנטים להגיש מטלות חובה.

10565 יהודי תימן: היסטוריה, חברה, תרבות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה
שיוך נוסף: היסטוריה של המזרח התיכון

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בלימודי המזרח התיכון** או **בהיסטוריה של העת החדשה**, או קורס **בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' ישראל גרשוני (אחראי אקדמי), פרופ' בת-ציון עראקי קלורמן, פרופ' יוסף טובי, פרופ' ירון צור, רן שגב (כתיבה); עדה כהן (עריכה)

יועצים: פרופ' ראובן אהרוני, פרופ' הרווי גולדברג, פרופ' יצחק גלוסקא, פרופ' אביבה חלמיש, ד"ר חיים סעדון, פרופ' ירון צור, פרופ' יהודה רצהבי

הקורס מתמקד בהיבטים מרכזיים של החברה התימנית, היהודית והמוסלמית, בעיקר במאות ה-19 וה-20. בקורס נבחנים חייה של הקהילה היהודית בחברה שלא היתה נתונה להשפעתו הישירה של הקולוניאליזם המערבי, וזאת בשונה מקיבוצים יהודיים בארצות האסלאם האחרות. הקורס עוסק בתרבותם המיוחדת של יהודי תימן, שהתפתחה תוך שימור ערכים תרבותיים יהודיים עתיקים, אימוץ מאפיינים שונים מתרבות הסביבה המוסלמית והיענות לזרמים מובילים במחשבה ובספרות היהודית שהגיעו אליהם ממרכזים יהודיים אחרים. הדיון מעלה נושאים כגון: מעמד המשפטי של היהודים; מקומם בחברה ובכלכלה של תימן; דפוסי ההנהגה שלהם והחינוך; משיחיות ותנועות משיחיות; תנועות העלייה לארץ-ישראל ולמדינת ישראל.

חומר הלימוד

- 1 יחידה – תימן – הארץ והשלטון הזידי
- 2 יחידה – הכת הזיידית והאמאמים – יסודות יחסים ליהודים
- 3 יחידה – יישוב, חברה וכלכלה
- 4 יחידה – החיים התרבותיים וחיי המשפחה
- 5 יחידה – משיחיות ותנועות משיחיות
- 6 יחידה – תמורות בתקופת השלטון העות'מאני 1872-1918
- 7 יחידה – עליות לארץ-ישראל עד תום מלחמת העולם השנייה
- 8 יחידה – עליות לארץ-ישראל לאחר מלחמת העולם השנייה ועד סוף המאה ה-20
- 9 יחידה – **יוצאי תימן בארץ-ישראל**, אסופת מאמרים בעריכת בת-ציון עראקי קלורמן (האוניברסיטה הפתוחה, 2006)

10589 פרקים בתולדות יהודי ארצות-הברית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה** או קורס **בהיסטוריה של העת החדשה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: **הקורס תרבות, חברה ודת: יהודי מולין**.

פיתוח הקורס: ד"ר מירה יונגמן, פרופ' יוסי גולדשטיין; ד"ר עמוס כרמל (תרגום); אהובה קרן, ד"ר ורד זילבר-ורוד, מתן חרמוני (עריכה) **אחראי אקדמי:** פרופ' אלון גל **יועץ בכיר:** פרופ' לוי גרטנר

הקורס דן במאפייני העיקריים של יהדות ארצות-הברית, ועומד על ההתפתחויות ההיסטוריות העיקריות שחלו ביהדות זו בשנים 1820-1950.

נושאי הלימוד

- **ההגירה:** שלושה גלי הגירה עיצבו את יהדות ארצות-הברית; "גל ההגירה הספרדי" (שקדם לתקופה שבה מתמקד הקורס ולכן לא נדון בו); "גל ההגירה הגרמני"; ו"גל ההגירה המזרח-אירופי". הקורס יעסוק בשניים האחרונים.
- **ייחודיותה של יהדות אמריקה:** סוגיות בסיסיות בנושא, כגון: השוואה בין יהדות ארצות-הברית לבין קיבוצים יהודיים אחרים באירופה; ובחינת ההשלכות של הפלורליזם האמריקני, חופש הדת בארצות-הברית, הלאומיות האמריקנית והזהות האמריקנית על צביונה של יהדות ארצות-הברית. הקורס עוסק גם בדור השני להגירה ממזרח-אירופה.
- **הזרמים הדתיים:** התפתחויות שונות שחלו בזרם הרפורמי בתקופה האמורה, היווצרותם של הזרם הקונסרבטיבי ושל התנועה הרקונסטרוקציוניסטית, ותולדותיו של הזרם האורתודוקסי.
- **סולידריות יהודית:** היבטים שונים של סולידריות יהודית אמריקנית כלפי קיבוצים יהודיים ברחבי העולם; דיון נרחב בסוגיית עמידתם של יהודי ארצות-הברית מול שואת יהודי אירופה ותרומתה של יהדות ארצות-הברית להקמת מדינת ישראל.

הקורס מבוסס על הספר **החוויה היהודית האמריקנית: תולדות, מבואות, מקורות** מאת מ' קצבורג-יונגמן (האוניברסיטה הפתוחה, 2007) הכולל תעודות היסטוריות, על אסופת מאמרים ועל מדריך למידה המקשר בין חומרי הלמידה השונים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. קיימת הגבלה על מספר הסטודנטים הכותבים עבודה סמינריונית בקורס זה. המועוניינים לכתוב עבודה סמינריונית בהנחת הקהילה היהודית בארצות הברית (10347). להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. קיימת הגבלה על מספר הסטודנטים הכותבים עבודה סמינריונית בקורס זה. המועוניינים לכתוב עבודה סמינריונית בהנחת הקהילה היהודית בארצות הברית (10347). להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10573 יהדות גרמניה לנוכח אתגרי המודרניזציה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של העת החדשה**, או קורס **בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה** וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **אירופה ערש הלאומיות**.

פיתוח הקורס: פרופ' שולמית וולקוב, פרופ' הנרי וסרמן, ד"ר גיא מירון, זהר לביא, שרון נמרוד; אורית פרידלנד (תרגום), ד"ר ורד זילבר-ורוד (עריכה)

בקורס **יהודים בעידן של תמורות** (10204) נלמדו התמורות שהתחוללו בריכוזים היהודיים השונים עקב תהליכי המודרניזציה. בקורס זה יתבקשו הסטודנטים להעמיק ידיעותיהם, ולהתמחות בתמורות שהתחוללו בקהילה היהודית בגרמניה.

הלימוד בקורס מבוסס על הספר **בין ייחוד לטמיעה – יהודי גרמניה 1780-1918**, מאת שולמית וולקוב (האוניברסיטה הפתוחה, 2003). כמו כן כולל חומר הלימוד מקראות ומדריכי למידה.

נושאי הלימוד

- תנועת ההשכלה היהודית
- האמנציפציה של היהודים
- חכמת ישראל
- זרמים דתיים בקהילה היהודית בגרמניה
- זרמים פוליטיים מרכזיים בקהילה היהודית בגרמניה בשלהי המאה ה-19

10333 אתיופיה: נצרות, אסלאם, יהדות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של המזרח התיכון
שיוך נוסף: היסטוריה של העת החדשה; היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה; היסטוריה של ימי הביניים; היסטוריה של עם ישראל בימי הביניים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של המזרח התיכון** או **בהיסטוריה של העת החדשה**, או קורס **בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' חגי ארליך, פרופ' סטיב קפלן, ד"ר הגר סלומון (כתיבה); זהר לביא (עריכה)

יועצים: פרופ' אהרון אופנהיימר, פרופ' דפנה אפרת, פרופ' נחמיה לבציון, פרופ' אורה לימור, פרופ' אולגה קפליק

קורס זה עוסק בממד הדתי ובתפקידו בתולדותיה של אתיופיה, משחר ימי הביניים ועד ימינו.

חלקו הראשון דן בנצרות האתיופית כמסגרת הערכים התרבותית והפוליטית של הרוב ההגמוני, אלה שכונו את הקיסרות האתיופית והנהיגה לאורך הדורות. הקורס ינתח את רכיביה הרוחניים-תאולוגיים של הנצרות האתיופית המיוחדת, את התפתחותם ואת תפקידם בהיסטוריה של המדינה ובמערכת יחסי החוץ שלה.

החלק השני דן באסלאם ובאתיופיה. קהילות אסלאמיות רבות היוו חלק מהמארג האתיופי, ובימינו הם מהווים כמחצית מהאוכלוסייה. הקורס ידון במבנהו של האסלאם האתיופי, ובהתפתחותו כדתם של מיעוטים המתמודדים מול ההגמוניה הנוצרית הממלכתית. הקורס גם עוקב אחרי יחסי אתיופיה וארצות המזרח התיכון.

חלקו השלישי של הקורס עוסק ביהדות אתיופיה. חלק זה ינסה להבין את מהותה של יהדות מיוחדת זאת, את אורחותיה ומנהגיה, ואת תולדותיה ומיקומה ההיסטורי בחברה האתיופית, על המגוון הדתי והחברתי שבה.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **אתיופיה – נצרות, אסלאם, יהדות** (האוניברסיטה הפתוחה, 2003) ועל חוברת מאמרים וקטעי קריאה.

10918 אדם, חברה וכלכלה במזרח התיכון בזמננו¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של העת החדשה
שיוך נוסף: היסטוריה של המזרח התיכון

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס **בהיסטוריה של המזרח התיכון** או **בהיסטוריה של העת החדשה**, או קורס **בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: ד"ר און וינקלר (כתיבה), פרופ' חגי ארליך, ד"ר טל שובל
יועצים: פרופ' גד גילבר, פרופ' ישראל גרשוני, פרופ' אורי קופרשמידט, ד"ר רלי שכטר

הקורס עוסק בהתפתחויות הדמוגרפיות בארצות המזרח התיכון הערבי במאה ה-20, ובקשר שבין התפתחויות אלה לפוליטיקה שהושפעה מהן והשפיעה עליהן. הקורס גם מקנה את מושגי היסוד הדרושים לעיסוק בתחום הדמוגרפיה.

הקורס מציע שילוב בין תיאור התופעות הדמוגרפיות וניתוחן לבין ניתוח יחסי הגומלין בינן לבין הפוליטיקה הפנימית והבין-לאומית, והוא מהווה ניסיון ללמוד את ההיסטוריה של המזרח התיכון בן-זמננו מזווית ראייה ייחודית המעלה תובנות חשובות ומקוריות לגבי ההתפתחויות העיקריות שחלו באזור במהלך המאה ה-20.

נושאי הלימוד

- גידול האוכלוסין המהיר במדינות ערב במאה ה-20
- התוצאות הכלכליות של שיעורי הריבוי הטבעי הגבוהים של אוכלוסיית מדינות ערב במחצית השנייה של המאה ה-20
- תנועת עובדים בין מדינות ערב
- השפעות ההגירה על יצואניות העובדים הגדולות: מצרים, ירדן, תימן וסוריה
- מדיניות הילודה של מדינות ערב במחצית השנייה של המאה ה-20

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על הספר **דמוגרפיה פוליטית במדינות ערב במאה ה-20** מאת א' וינקלר (האוניברסיטה הפתוחה, 2008), על מקראת מאמרים ועל מדריך למידה.

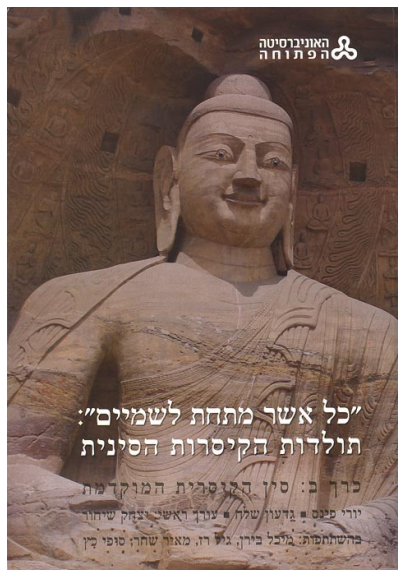
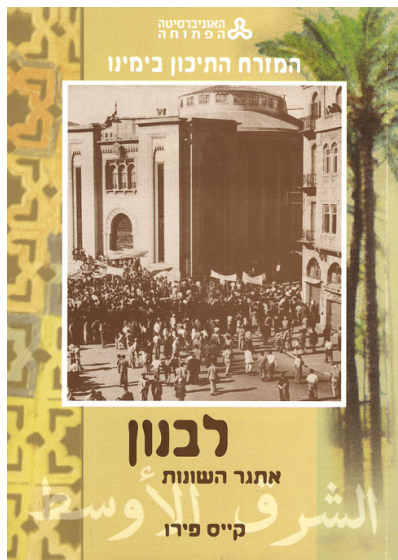
1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

היסטוריה

תואר ראשון

10305 האנטישמיות במאה ה-19

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
נושא: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס בהיסטוריה של העת החדשה או קורס בהיסטוריה של עם ישראל ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' יוסי גולדשטיין, אביחי אורן
יועצים: פרופ' שמואל אטינגר, פרופ' דב קולקה

קורס זה עוסק בהופעתה של התנועה האנטישמית המודרנית במאה ה-19 ובראשית המאה ה-20 במרכז אירופה ובמערבה (בעיקר בגרמניה, באוסטרו-הונגריה ובצרפת).

מבנה הקורס

בשלב הראשון יקראו הסטודנטים חומר ביבליוגרפי. קריאת חומר הלימוד תלווה בהדרכה בכתב בעזרת חוברת שאלות, ובהדרכה נוספת שתינתן על ידי מדריך מטעם האוניברסיטה הפתוחה. **בשלב השני** של הקורס יכתבו הסטודנטים עבודה סמינריונית בהדרכה צמודה של מדריך.

נושאי הלימוד

- צמיחתה של האנטישמיות המודרנית במאה ה-19
- ההקשרים הכלכליים, החברתיים והפוליטיים של האנטישמיות בעת החדשה
- דת, מיתוס ורומנטיקה
- תורת הגזע והאנטישמיות
- האנטישמיות המודרנית בגרמניה, בצרפת ובאוסטרו-הונגריה

10510 נוער, חינוך ופוליטיקה במזרח התיכון

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: היסטוריה של העת החדשה
שיוך נוסף: היסטוריה של המזרח התיכון; מדעי החברה – כללי

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס בהיסטוריה של המזרח התיכון או בהיסטוריה של העת החדשה, או קורס בהיסטוריה של עם ישראל בעת החדשה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' חגי ארליך

הקורס עוסק בהתפתחותם המשולבת של שני ממדים בתהליך המודרניזציה של המזרח התיכון בעת החדשה.

הממד האחד – התפתחותו של החינוך, בעיקר התיכוני והגבוה, בארצות האזור הראשיות למן ראשית המאה ה-19 ועד ימינו. מתכונות של חינוך מערבי-חילוני (שונות במהותן מאלה האסלאמיות המסורתיות) אומצו על ידי הרוב המכריע של המנהיגים הפוליטיים, והן בתורן חוללו תמורות מרחיקות לכת בחברה, בכלכלה, בתרבות ואף בפוליטיקה.

הממד השני – תפקידו של הנוער המשכיל, מוצר תהליכי התמורה בחינוך, בהתפתחותה של הפוליטיקה לשלביה ולאורך כל התקופות, החל מראשית העת החדשה. נוער משכיל, ושכבת הביניים המקצועית שהוא יצר, היה אחד הזרזים העיקריים הן לעיצוב הדינמיקה הפוליטית והן לעיצוב הזהויות הלאומיות החדשות (לאומיות ערבית, לאומיות מצרית וכדומה). בה בשעה היה נוער זה הציבור שפעל לחזרה לדפוס האסלאם הפוליטי.

הדיון בשני ממדים אלה ייערך במקביל, ויאיר מזווית מקורית זאת את תולדות מצרים, עראק, ערביי ארץ-ישראל, לבנון וסוריה.

1 מי שלמדו את הקורס שנאת ישראל, אנטישמיות ופרעות ברוסיה ב-1881-1914 (10307), שאינו נלמד עוד, אינם רשאים ללמוד קורס זה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

פילוסופיה

תואר ראשון

10122 בעיות בפילוסופיה של המוסר

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אלעזר וינריב (כתיבה); משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' שאול סמילנסקי, ד"ר עובדיה עזרא, פרופ' דוד אנוך, פרופ' יעקב גולומב

הקורס מעלה בעיות עקרוניות בתורת המידות מתוך דוגמאות הלכותיות בחלקן מחיי היומיום בזמננו, ומציג את התאוריות המוסריות החשובות ביותר שהוצעו במהלך ההיסטוריה, תוך עמידה על יתרונותיהן וחסרונותיהן. בקורס נדונות התאוריות של סוקרטס, אפלטון ואריסטו, הובס ולוק, קאנט ומיל, מור וסטיבנסון, רולס ונוזיק ואחרים. הקורס מקנה מושגי יסוד ודרכי חשיבה הנהוגים בדיונים בפילוסופיה של המוסר ומראה כיצד להשתמש בהם כדי להתמודד עם בעיות אתיות ממשיות. הקורס נלמד במהדורה שנייה, חדשה.

כל יחידת לימוד מעלה בעיה עקרונית או מספר בעיות עקרוניות בפילוסופיה של המוסר ובוחרת את הפתרונות האופייניים שהוצעו לה (או להן) בתולדות הפילוסופיה. הקורס מבוסס על מאמרים וקטעי ספרים בעברית, חלקם תורגמו במיוחד לצורך קורס זה.

חומר הלימוד

כרך א	כרך ב	כרך ג
יחידה 1 מה היא בעיה מוסרית ומה פילוסופי בה? (על סוקרטס ויום)	יחידה 2 אגואיזם (על הובס)	יחידה 3 לאילו דברים יש ערך? (על אריסטו ומיל)
יחידה 4 התועלתנות בת-זמננו	יחידה 5 חובות (על קאנט)	יחידה 6 זכויות (על לוק ומיל)
יחידה 7 צדק (על רולס ונוזיק)	יחידה 8 אחריות	יחידה 9 בעיות מצפוניות
יחידה 10 ניהיליזם (על ניטשה)	יחידות 11-12 דעת טוב ורע (על מטא-אתיקה)	

ספרים נלווים

הסטודנטים מתבקשים לרכוש את הספרים האלה: ג'ייס מיל, **התועלתיות** (תרגום: י' אור; מאגנס, 1972); אפלטון, **חיינו ומותו של סוקרטס** (תרגום: ש' בוזגלו; ידיעות אחרונות, ספרי עליית גג, 2001); ע' קאנט, **הנחת יסוד למטפיסיקה של המידות** (תרגום: מ' שפי; מאגנס, 1984). ניתן לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

הקורס מלווה בקלטות, המכילות דיונים של פילוסופים ישראלים על אודות בעיות מרכזיות באתיקה.

10679 פילוסופיה של הנפש בתקופתנו

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אמיר הורוביץ (כתיבה); רות רמות (עריכה)
יועצים: פרופ' עדי צמח, פרופ' אורון שגריר, ד"ר מאיר חמו, ד"ר יקיר לוי

הקורס עוסק בפילוסופיה של הנפש בתקופתנו, בדגש חזק על הפילוסופיה האנליטית. בין השאלות שבהן דן הקורס: מהם המצבים הנפשיים? מה הקשרים בינם לבין מצבי המוח? האם אלה הם קשרים סיבתיים בלבד, או שמא מצבים נפשיים אינם אלא מצבי מוח? האם ניתן לראות את היחס בין המצבים הנפשיים לבין מצבי המוח כחיס בין תוכנת מחשב לבין החומרה שלו? כיצד אנו יכולים לדעת על מצביהם הנפשיים של האחרים? האם לי ולכפיל פסיקלי שלי (אדם הזהה לי לחלוטין מבחינה פסיקלית) אותן מחשבות, עם אותם התכנים, גם אם אנו נטועים בסביבות שונות לחלוטין? האם ניתן להבין את תופעת המודעות, או שמא היא תהיה תמיד בגדר מסתורין? עמדות שונות באשר לשאלות אלה ואחרות יוצגו ויונתחו באופן ביקורתי.

נושאי הלימוד

- מבוא: הנפש והפילוסופיה שלה
- דואליזם
- ביהביורזם לוגי
- הנפש והמוח: מטריאליזם
- פונקציונליזם ומודל המחשב של הנפש
- תכניהם של המצבים הנפשיים
- מודעותם של המצבים הנפשיים

מומלץ לסטודנטים שזה הקורס הראשון שלהם בפילוסופיה ללמוד את הקורס בהנחיה מוגברת.

10703 מבוא ללוגיקה

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר רמי ישראל (כתיבה); ד"ר ורד זילבר-ורוד (עריכה)
אחריות אקדמית: ד"ר דליה דראי
יועצים: פרופ' ענת בילצקי, פרופ' אלעזר וינריב, פרופ' אמיר הורוביץ, ד"ר אביב הופמן, ד"ר יקיר לוי, פרופ' אורון שגריר

הלוגיקה עוסקת בעיקר בטיעונים – גזירת מסקנות מהנחות או מידע שיש ברשותנו. המרכיבים הלוגיים במחשבה האנושית הם הבסיסיים ביותר ועליהם נסמכים כל מדע שהוא וכל חשיבה רציונלית יומיומית. הידע שהושג במסגרת המחקרים הלוגיים מיושם בתחומים רבים, החל מקורסי הכנה לבחינה הפסיכומטרית ועד לפיתוח המחשב המודרני. במהלך קורס זה יילמד תחום הדין של הלוגיקה, תוך התמקדות בהבחנה שבין טיעונים תקפים לטיעונים שאינם תקפים (אילו מסקנות אפשר להסיק מידע נתון); נלמד את יסודות הלוגיקה האריסטוטלית, שנוסדה לפני כ-2,400 שנים; ונרכוש שליטה בטכניקות מסוימות של תחשיב הפסוקים ושל תחשיב הפרדיקטים בלוגיקה המודרנית. כמו כן, יעסיקו אותנו שאלות פילוסופיות שונות בדבר מהות הלוגיקה, מהות הקשר שבין השפות הרגילות ("השפות הטבעיות") לבין השפה הלוגית, ועוד.

חומר הלימוד

- כרך א
מהי לוגיקה?
  - לוגיקה אריסטוטלית
- כרך ב
  - יסודות תחשיב הפסוקים
  - סמנטיקה של תחשיב הפסוקים: טבלות אמת
  - עצי אמת
  - דדוקציה טבעית
- כרך ג
  - יסודות תחשיב הפרדיקטים
  - סמנטיקה של תחשיב הפרדיקטים
  - שיטות סינטקטיות בתחשיב הפרדיקטים
  - זהות

1 מומלץ לסטודנטים שזה הקורס הראשון שלהם בפילוסופיה ללמוד את הקורס בהנחיה מוגברת.

מדעי הרוח

פילוסופיה

תואר ראשון

10248 פילוסופיה יוונית:

מתאלס עד אריסטו

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל שקולניקוב ופרופ' אלעזר וינריב (כתיבה), ד"ר גדעון כ"ץ; משה שפרבר (עריכה)

הקורס עוקב אחר התפתחותה של הפילוסופיה היוונית מהתחליתה הראשונה עד אריסטו. מטרתו להביא את הסטודנטים לידי היכרות עם עיקרי הטקסטים והרעיונות של הפילוסופיה היוונית ולהקנות הבנה ראשונית באשר לחשיבותם לניסוח הבעיות, להכנת הכלים ולהצגת הפתרונות בפילוסופיה המערבית מאז ועד ימינו. בקורס ייקראו ויונתחו פראגמנטים של הפילוסופים הקדם-סוקרטיים, דיאלוגים של אפלטון (בשלמותם או בחלקם) וכן פרקים מתוך כתבי אריסטו. להשלמת התמונה, הקורס מציע גם קובץ מאמרים פרשניים בני-זמננו.

נושאי הלימוד

- ראשית הפילוסופיה היוונית, המילטים והפיתגוריים
- הירקליטוס ופרמנידיס
- הפלורליסטים והסופיסטים
- סוקרטס: חייו ומותו, דמותו ודעותיו (קריאה בדיאלוגים **אפולוגיה**, **אוטיפרון**, **גורגיאס**, **פרוטגורס ומנון**)
- אפלטון: תורת הנפש, תורת ההכרה והמטאפיזיקה (קריאה בדיאלוגים **פידון**, **המשתה**, **פוליטיאה**, **פידרוס**)
- יחידה 7 אפלטון: תורת ההכרה והמטאפיזיקה (המשך) ותורת המדינה (קריאה ב**פוליטיאה**)
- אפלטון: תורת ההכרה והמטאפיזיקה המאוחרות (קריאה בדיאלוגים **תאיטטוס**, **פרמנידיס**, **סופיסטן**)
- אריסטו: פילוסופיית הטבע (קריאה ב**פיזיקה** ובעל הנפש)
- אריסטו: המטאפיזיקה (קריאה ב**מטאפיזיקה** א, ג, ז, יא)
- אריסטו: תורת המידות ותורת המדינה (קריאה ב**אתיקה: מהדורת ניקומאכוס** וב**פוליטיקה**)

ספרים נלווים

שי שקולניקוב, **תולדות הפילוסופיה היוונית: הפילוסופים הקדם-סוקראטיים** (יחדיו, תשמ"א); אפלטון, **כתבי אפלטון**, כרכים א-ג (שוקן, 1994); אריסטו, **אתיקה: מהדורת ניקומאכוס** (שוקן, 1985).

10266 מדיקרט עד יום:

פילוסופיה במאות ה-17-18

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אלעזר וינריב (כתיבה); רות רמות (עריכה) **יועצים:** פרופ' אלחנן יקירה, פרופ' רות לורנד, פרופ' יצחק מלמד, ד"ר חגית בנבגי, ד"ר יקיר לוי, ד"ר אוהד נחתומי, ד"ר ירון סנדורביץ

הקורס עוסק בהיסטוריה של הפילוסופיה ועוקב אחר התפתחותם של שני זרמי מחשבה חשובים ביותר שהתגבשו במהלך המאות ה-17 וה-18 באירופה המערבית על רקע המהפכה המדעית. הקורס דן במטפיזיקה ובתורת ההכרה של שישה פילוסופים: דיקרט, שפינוזה, לייבניץ, לוק, ברקלי ויום (Descartes, Spinoza, Leibniz, Locke, Berkeley, Hume). בעוד אשר שלושת הראשונים בני יבשת אירופה, הדגישו את תפקיד השכל בהכרה ונקראו על כן "רציונליסטים", הדגישו שלושת האחרונים, בני האיים הבריטיים, את תפקידם של החושים ונקראו על כן "אמפיריציסטים". הפלוגתא בין שתי ההשקפות האלה והשפעתן זו על זו מעצבות במידה רבה את התפתחותה של הפילוסופיה מאז ועד היום, והאקטואליות של הבעיות הנדונות בקורס לא פנה.

שיטת הלימוד

הקורס מתמקד בעיון בכתביהם של ששת הפילוסופים (בתרגום עברי). יחידות הלימוד מלוות את הדיון במקורות ומפרשות אותם, ובמידת הצורך מוסיפות דברי רקע והסבר.

חומר הלימוד

יחידות 1-2	רנה דיקרט
יחידות 3-4	ברוך שפינוזה
יחידות 5-6	ג'ון לוק
יחידה 7	ג'ורג' ברקלי
יחידות 8-9	דיוויד יום
יחידות 10-11	גוטפריד וילהלם לייבניץ
יחידה 12	מבט לאחור בעיני קאנט

ספרים נלווים

דיקרט, **הגיונות** (תרגום: דורי מנור); שפינוזה, **אתיקה** (תרגום: ירמיהו יובל); לוק, **מסה על שכל האדם** (תרגום: יוסף אור); ברקלי, **מסה על עקרונות דעת האדם** (תרגום: גיא אלגת); יום, **מסכת טבע האדם** (תרגום: יוסף אור); לייבניץ, **השיטה החדשה וכתבים אחרים** (תרגום: יוסף אור). מלבד ספרו של שפינוזה, כל הספרים הנלווים דרושים ללימוד הקורס.

10496 מבוא לאסתטיקה

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אלעזר וינריב, ד"ר בת-שבע שפירא, ד"ר גדעון כ"ץ

האסתטיקה עוסקת בשאלת טיבה של האמנות (במובן הרחב של המילה) ובאמות המידה להערכתה. לדיונים באסתטיקה מסורת פילוסופית ארוכה, והשפעתם של גדולי הפילוסופים, שהקדישו לה מחשבה רבה, ניכרת עד היום. מטרתו של הקורס להקנות מושגי יסוד רוחניים בתחום, ולהציג את מגוון הבעיות שהדיון הפילוסופי באמנות מנסה להתמודד אתן. הקורס מבקש להביא בפני הסטודנטים את עיקרי המשנות הפילוסופיות שהוצעו בעבר בתחום האסתטיקה, ולהצביע על מידת הרלוונטיות שלהן כיום, וכן לציין את המגמות העכשוויות המרובות בתחום.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על הספר **אסתטיקה: מבוא פילוסופי** (האוניברסיטה הפתוחה, 1999), שהוא תרגום של הספר: *Philosophical Aesthetics: An Introduction*, edited by O. Hanfling (Milton Keynes: Basil Blackwell & The Open University, 1992) ועל מדריך למידה.

חומר הלימוד

חלק ראשון: אמנות מהי?

- יחידה 1 **בעיית ההגדרה** / אוסוולד הנפלינג
- יחידה 2 **תכונות אסתטיות** / אוסוולד הנפלינג
- יחידה 3 **האוטולוגיה של האמנות** / אוסוולד הנפלינג

חלק שני: אמנות ורגש

- יחידה 4 **החוויה האסתטית** / דיאן קוליינסון
- יחידה 5 **אמנות, ריגוש והבעה** / רוברט וילקינסון

חלק שלישי: האמנות, העולם והחברה

- יחידה 6 **אמת וייצוג** / רוסלינד הרסטאהוס
- יחידה 7 **אמנות, חברה ומוסר** / תום סורל

חלק רביעי: אמנות וערך

- יחידה 8 **הערכת האמנות** / קולין ליאס
- יחידה 9 **ביקורת ופרשנות** / קולין ליאס
- יחידה 10 **סטרוקטורליזם ופוסט-סטרוקטורליזם** / סטיוארט סים
- יחידה 11 **מרקסיזם ואסתטיקה** / סטיוארט סים

1 קורס זה הוא גרסה חדשה של הקורס **רציונליזם ואמפיריציזם: מגמות פילוסופיות במאה ה-17 וה-18**.

מדעי הרוח

פילוסופיה

תואר ראשון

20202 פילוסופיה של המדע

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: מדעים – כללי

ידע קודם מומלץ: שני הקורסים **יסודות הפיסיקה א**, **יסודות הפיסיקה ב**, או אחד מבין הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **אשנב למדעי החיים**.

פיתוח הקורס: פרופ' גד פרוידנטל, פרופ' שמעונה גינצבורג, ד"ר חנה הרציג, ד"ר אורלי שנקר; קריין חזקיה (עריכה)
יועצים: פרופ' יוסף בן-דוד, פרופ' ימימה בן-מנחם, פרופ' ישעיהו ליבוביץ, פרופ' אבישי מרגלית, פרופ' עדנה מרגלית, אילנה קראוזמן

פילוסופיה של המדע היא תחום העוסק בשאלות פילוסופיות אשר עניינן הוא המדע, ובפרט מדע הטבע. הפילוסוף מקבל את המדע ואת טענותיו כ"נתונים" ושואל שאלות על **אודות המדע**; הוא מתבונן במדע כביכול "מבחוץ". עיסוקו הוא, אפוא, במטא-מדע. הקורס מורכב משני חלקים עיקריים. בחלקו הראשון עוסק הקורס בשאלות מטא-מדעיות הנוגעות למבנה המדע, בעוד שבחלקו השני נדונות שאלות מטא-מדעיות הנוגעות להתפתחות המדע. החלק הראשון מתייחס לספר **פילוסופיה של מדע הטבע** מאת קרל המפל¹; והחלק השני מתייחס לספר **המבנה של המכפכות מדעיות** שמחברו הוא תומס קון² (שני הספרים תורגמו לעברית).

הקורס מיועד בעיקר לסטודנטים למדעי הטבע והחיים המעוניינים להרחיב את אופקיהם ולראות את התחום שבו הם עוסקים במבט מקיף ומכליל יותר. מורים גם עשויים לגלות עניין מיוחד בקורס זה משום שלשאלות פילוסופיות על אודות טבעו של המדע יש קשר ישיר לשאלות הנוגעות לדרכי ה**וראת המדע**. הקורס עשוי גם לגרות את סקרנותו של המתעניין בשאלות פילוסופיות בכלל, ובשאלות על אודות טבעו של מדע הטבע בפרט. לכל המעוניינים בקורס מומלץ ללמוד קודם את אחד מקורסי המבוא למדעים, שכן, ללא היכרות עם אחד התחומים המדעיים יהיה הקורס תלוש מן התכנים שאליהם הוא מתייחס.

חומר הלימוד

יחידות 1-4 פילוסופיה אנליטית של המדע
יחידה 5 הפילוסופיה של המדע של קרל פופר

יחידות 7-11 הפילוסופיה של המדע של תומס קון
יחידות 12-13 "התכנית החזקה" בסוציולוגיה של המדע

1 Carl G. Hempel, *Philosophy of Natural Science* (1966)

2 Thomas S. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions* (1962, 1970)

10393 עיון ב"הקדמות" של קאנט

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מדיקרט עד יום**, אחד מבין הקורסים **פילוסופיה של המדע**, **בעיות בפילוסופיה של המוסר**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אלעזר וינריב (כתיבה); משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' גרשון ויילר, פרופ' יוחנן סילמן

הקורס עורך היכרות ראשונה עם עיקרי תורת ההכרה והמטאפיסיקה של עמנואל קאנט, אולי הפילוסוף החשוב ביותר בעת החדשה. הקורס מהווה מעין המשך לקורס **מדיקרט עד יום: פילוסופיה במאות ה-17 וה-18** (10266). קאנט ערך סינתזה בין שתי הגישות האלה, אך גם חלק על שתיהן והציע משנה מקורית ביותר, שפתחה את החשיבה הפילוסופית לכיוונים חדשים לגמרי. הקורס מתאר, מסביר ומפרש את משנתו של קאנט, משווה אותה למשנותיהם של קודמיו ומצביע לא רק על הישגיה, אלא גם על הקשיים שהיא מעוררת.

הקורס מהווה מעין קריאה מודרכת בספרו של קאנט **הקדמות לכל מטאפיסיקה בעתיד שתוכל להופיע כמדע**, שנכתב בשנת 1783. מדי פעם יידונו גם קטעים מתוך **ביקורת התבונה הטהורה**, שנכתב בשנת 1787 (מוסד ביאליק, תשמ"ג).

חומר הלימוד

בקורס ארבע יחידות לימוד, על פי חלקי **הקדמות**: יחידה 1 **הקדמה לקאנט וההקדמה (של קאנט) ל"הקדמות"**.

יחידה 2 **קאנט מראה איך מגיעים מ-12=7+5 לאידיאליזם טרנסצנדנטלי**. יחידה זו דנה במבוא ובחלק א (סעיפים 1-13). נושאי הדיון הם תפיסת החושים, המתמטיקה ומושגי החלל והזמן ("אסתטיקה" – בפי קאנט).

יחידה 3 **איך להבין את המשפט "השמש מחממת את האבן"?** יחידה זו דנה בחלק ב (סעיפים 14-39), שעניינו הקטגוריות ההכרחיות לכל הכרה ניסיונית ("אנליטיקה" – בפי קאנט).
יחידה 4 **מה אסור ומה (בכל זאת) מותר לומר בפילוסופיה על אלוהים, על העולם בכללותו ועל נפש האדם?** יחידה זו דנה בחלק ג (סעיפים 40-60). כאן קאנט מצביע על קשיי המטאפיסיקה המסורתית ועל הדרך לפתרונם ("דיאלקטיקה" – בלשוננו).

חומר הלימוד כולל גם את הספרים: ע' קאנט, **הקדמות לכל מטאפיסיקה בעתיד שתוכל להופיע כמדע** (תרגום: א' יערי; מאגנס, תשל"ט). א' ווד, **עמנואל קאנט** (רסלינג, תשס"ו).

במהלך הקורס יגישו הסטודנטים מטלות חובה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. תנאי להגשת עבודה סמינריונית בקורס זה הוא השתתפות והצגת העבודה באחד ממפגשי הדיון בעבודות סמינריוניות בפילוסופיה. מידע על מועדי המפגשים ומקומם יימסר בתחילת הסמסטר.

10750 סוגיות מרכזיות בפילוסופיה אנליטית

4 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: אחד מהקורסים **מבוא ללוגיקה או לוגיקה מתמטית**.

פיתוח הקורס: ד"ר יובל אילון (כתיבה)

אחראי אקדמי: פרופ' גלעד ברעלי
יועצים: פרופ' אמיר הורוביץ, ד"ר חגית בנג'י, ד"ר דליה דראי

הזרם האנליטי בפילוסופיה הוא הזרם הדומיננטי כיום בעולם האקדמיה הפילוסופי, ובעיקר במדינות דוברות האנגלית. מטרת הקורס לסקור את ההתפתחויות העיקריות בפילוסופיה האנליטית מראשיתה בסוף המאה ה-19 ועד לשלהי המחצית השנייה של המאה ה-20 ולהציג כמה מהשאלות המרכזיות עימן היא מתמודדת ואת הגישות השונות שפיתחה לפתרונן.

הפילוסופיה האנליטית איננה אסכולה. אין תזה מרכזית, נושא משותף, מתודה מוסכמת, או סגנון אופייני שמייחדים את כל מי שנחשבים לפילוסופים אנליטיים (אפילו מובהקים) ואותם בלבד. אם קיים מאפיין בולט אחד של הזרם האנליטי הרי הוא המקום המרכזי שתפס העיסוק בלשון, עד כדי יומרה (אשר רק מעטים עדיין אווזים בה) להפוך את הפילוסופיה של הלשון ליורשתה של האפיסטמולוגיה כפילוסופיה ראשונה. פילוסופים אנליטיים עוסקים בכל התחומים ה"קלאסיים" בפילוסופיה, כגון בעיות בפילוסופיה של הנפש, באתיקה, באסתטיקה, ועושים זאת באופנים שונים ומגוונים.

במוקד הקורס תעמודנה מחלוקות בנושאים שונים אשר שבים ועולים בזרם האנליטי במשך השנים, כגון מהי פילוסופיה, ודאות והכרח, היחס בין השפה לעולם, והקשרים בין הנושאים הללו. הדגש על מחלוקות ושאלות נועד להבהיר את הסוגיות העומדות על הפרק, כמו גם להקנות בסיס לקורסים מתקדמים בפילוסופיה בכלל, ובגישה האנליטית בפרט.

במהלך הקורס יידונו, פחות או יותר בסדר כרונולוגי, ההוגים והזרמים האנליטיים המרכזיים ובהם פרגה, ראסל, ויטגנשטיין, הפוזיטיביזם הלוגי, הפילוסופיה הלשונית של אוקספורד, קוויין, דייודיסון וקריפקי.

1 בשלב זה של פיתוח הקורס, אין עדיין ספרי קורס כתובים, וחומר הלימוד יועבר בצורה של הרצאות מוקלטות הנמצאות באתר הקורס.

מדעי הרוח

פילוסופיה

תואר ראשון

10337 חשיבה היסטורית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: היסטוריה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם שני קורסים בהיסטוריה או קורס בהיסטוריה² וקורס בפילוסופיה וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אלעזר וינריב (כתיבה), ד"ר אשר עידן; אילנה דן, משה שפרבר (עריכה) **יועצים:** פרופ' יהושע אריאלי, פרופ' גדי אלגזי, פרופ' ימימה בן-מנחם, פרופ' הנרי וסרמן, ד"ר אורה גרינגרד, ד"ר אשר עידן, ד"ר יובל שחר

הקורס משמש מבוא לדיונים פילוסופיים ומתודולוגיים בטיבה של ההיסטוריה ובמעמדה כתחום דעת, והוא מיועד בעיקר לסטודנטים המתמחים בהיסטוריה. הקורס מציג את הזרמים העיקריים בפילוסופיה של היסטוריה, תוך הדגשת הבעיות המתודולוגיות העולות מתוך התבוננות בפעילות המחקר והכתיבה של ההיסטוריונים.

חומר הלימוד

- חשיבה היסטורית א: פרקים בפילוסופיה של היסטוריה
- חשיבה היסטורית ב: קובץ מאמרים בפילוסופיה של היסטוריה
- חשיבה היסטורית ג: חוברת לעבודה עצמית
- היסטוריה – מיתוס או מציאות? – מחשבות על מצב המקצוע
- מוסט-מודרניזם והיסטוריה: מבחר מאמרים

נושאי הלימוד

- מבוא: היסטוריה והפילוסופיה שלה
- האירוע ותיאוריו
- הסבר
- קשרים סיבתיים
- הסבר מעשים
- הכרת תקופה אחרת
- גילוי וכינון
- פוסט-קולוניאליזם
- אובייקטיביות היסטורית
- נרטיביות היסטורית

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. תנאי להגשת עבודה סמינריונית בקורס זה הוא השתתפות והצגת העבודה באחד ממפגשי הדיון בעבודות סמינריוניות בפילוסופיה. מידע על מועדי המפגשים ומקומם יימסר בתחילת הסמסטר.
2 במקרים מיוחדים יאושר לימוד הקורס גם לתלמידים שלא למדו קורס בהיסטוריה, בהתאם לקורסים האחרים שלמדו.

10555 דת ומדינה: היבטים פילוסופיים¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מבין הקורסים בעיות בפילוסופיה של המוסר, מבוא למחשבה מדינית, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אלעזר וינריב (כתיבה); משה שפרבר (עריכה)

הקורס מתכוון להקנות לסטודנטים הבנה של משנות הפילוסופיה המדינית בת-זמננו, כדי להאיר באמצעותן את בעיית היחסים בין הדת והמדינה, שהיא מן הבעיות הנוצרות ביותר העומדות על סדר היום הציבורי במדינת ישראל. כמו כן, הוא מתרגל את הסטודנטים בקריאת חומר פילוסופי עכשווי. הקורס מתמקד בארבעה כיווני מחשבה:

- הליברליזם המדיני של רולס "המאוחר"
- הקהילתנות (קומוניטריאניזם)
- הליברליזם השלמותני של יוסף רו
- הגישה הרב-תרבותית

הקורס כמעט אינו עוסק בפילוסופיה יהודית.

הכוונה היא אפוא לערוך היכרות כללית עם כיווני מחשבה (כלליים) אלה, ולראות מה ניתן ללמוד מהם על שאלת יחסי דת-מדינה. כן תופנה תשומת הלב למושג הסובלנות, ויידון הקשר בינו לבין מושגי כבוד האדם והאוטונומיה כערכי יסוד במסורת הפילוסופית הליברלית.

חומר הלימוד כולל את ספר הקורס: אלעזר וינריב, **דת ומדינה: היבטים פילוסופיים** (הקיבוץ המאוחד, 2000), וכן מקראה ומדריך למידה.

נושאי הלימוד

- אפיון של דת
- פלורליזם מסוגים שונים: פלורליזם פרי מחלוקת סבירה (רולס) לעומת פלורליזם הנובע מאי-אפשרות ההשוואה (ברלין ורו)
- פשרה והשתקה
- עקרון ההזדמנות השווה, בעיית הפיצוי על נחיתות שרירותית ומקום הדת בשיקולי צדק
- תאוריית האמנה המדומה (ההיפותטית) של רולס וסקנלון
- השיקול לטובת חופש הדת והמצפון אצל רולס
- ניטרליות המדינה והפרדת הדת מהמדינה
- מושג ההנמקה הציבורית (public reason)
- הביקורת הקהילתנית על רולס
- שלמותנות (פרפקציוניזם) אצל אריסטו והרמב"ם
- אידיאל האוטונומיה האישית (על פי קאנט, מיל ורו)
- ליברליזם שלמותני אצל רו
- מושגי הסובלנות וכבוד האדם
- אוטונומיה, סובלנות, כבוד האדם והדת
- נקודת הראות הרב-תרבותית והשתמעויותיה לגבי הזכויות של מיעוטים דתיים
- בקורס זה מתקיימים שלושה מפגשי חובה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. תנאי להגשת עבודה סמינריונית בקורס זה הוא השתתפות והצגת העבודה באחד ממפגשי הדיון בעבודות סמינריוניות בפילוסופיה. מידע על מועדי המפגשים ומקומם יימסר בתחילת הסמסטר.
להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10924 שוויון ואי-שוויון: מבט פילוסופי¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מן הקורסים בעיות בפילוסופיה של המוסר, מבוא למחשבה מדינית, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אלעזר וינריב (כתיבה), משה שפרבר (עריכה) **יועץ:** פרופ' אלון הראל

העובדות ידועות – הפער בין עשירים ועניים בישראל ובעולם הולך ומעמיק. נושא השוויון נמצא במוקד השיח הציבורי, ונדון גם מבחינה פילוסופית. השאלה המרכזית מן ההיבט הפילוסופי היא אם שוויון כלכלי הוא ערך ראוי. בקורס זה נלמד להכיר את הבעיות, נעסוק בקריאה ביקורתית בספרות הפילוסופית הענפה בתחום זה, וננסה להבין, לבנות ולהפריך טיעונים בעד ונגד שוויון. הקורס מנסה גם להצביע על המשמעות המוחשית והמעשית של העקרונות והטיעונים המופשטים.

נושאי הלימוד

- חלוקה מחודשת מה היא?
- שוויון במה?
- עקרון הבעלות העצמית
- למי שייך העולם?
- החובה לעזור
- יתרון הדדי
- תאוריות גמול
- שוויון הזדמנויות
- עקרון הפער של רולס
- מזל ואחריות
- ביטוח הדדי
- שאלת הטעם האנוני והיקר
- היחס הראוי לנכים וחולים
- הנדסה גנטית ושוויון
- גלובליזציה ושוויון
- מקרה בוחרן: הבטחת הכנסת יסוד שווה לכול

חומר הלימוד מבוסס על הספר **על שוויון ואי-שוויון: מבט פילוסופי** מאת א' וינריב (אוניברסיטת חיפה ופרדס, 2007), מקראה ומדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. תנאי להגשת עבודה סמינריונית בקורס זה הוא השתתפות והצגת העבודה באחד ממפגשי הדיון בעבודות סמינריוניות בפילוסופיה. מידע על מועדי המפגשים ומקומם יימסר בתחילת הסמסטר.
להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

פילוסופיה

תואר ראשון

20914 בעיות בפילוסופיה של המדע¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: מדעים – כללי

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **פילוסופיה של המדע**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: קורס אחד במדעי הטבע והחיים.

פיתוח הקורס: פרופ' ימימה בן-מנחם
יועצים: פרופ' גלעד ברעלי, פרופ' ישעיהו ליבוביץ

הקורס נועד לאפשר לסטודנטים שמצאו עניין בקורס המבוא **פילוסופיה של המדע** (20202) להרחיב ולהעמיק את ידיעותיהם בתחום זה במסגרת קורס מתקדם יותר, כך שבסופו של הקורס יוכלו לכתוב עבודה סמינריונית בנושא הקשור בתחום. אין הכוונה למצות ענף כל שהוא בפילוסופיה של המדע, אלא לתרגל עיון פילוסופי, כלומר קריאה ביקורתית, דיון והתייחסות עצמאית לחומר.

הסטודנטים יקבלו כעשרה מאמרים בשפה האנגלית וחברות להדרכה ולהנחיות. ההדרכה תכלול דברי מבוא על אודות מחברי המאמרים, דברי מבוא למאמרים עצמם, דיון במאמרים ובהשלכותיהם, הצבעה על הקשרים בין המאמרים הנדונים, וכן בין המאמרים לבעיות שנידונו בקורס המבוא, שאלות לדיון ועבודה עצמית. למרות שלא ישולבו בקורס מקורות היסטוריים, יובלט הקשר בין נושאי הדיון לבין המתרחש במדע כיום או בתקופות קודמות.

סטודנטים שייבחרו לכתוב עבודה סמינריונית יכינו את עבודתם בהדרכת מדריך, ובסיום העבודה ינהלו דיון מסכם בנושא. העבודה הסמינריונית תסתמך על חומר הקורס או על חומר מועט אחר.

נושאי הלימוד

- **מדע ומציאות:** פרק זה דן בשאלה מרכזית בפילוסופיה של המדע: האם התאוריות המדעיות מוסרות לנו אמיתות על אודות העולם? הפרק דן בעמדותיהם של הילרי פטנס, פול פיראבנד ווילארד קוויין בשאלה זו.
- **תצפית ותאוריה:** הפרק עורך היכרות עם כמה מן הבעיות של הלוגיקה האינדוקטיבית. הפרדוקס של גודמן ודילמת התאורטיקן הם הנושאים המרכזיים בפרק.
- **הסבר וסיבתיות:** המודל של המפל להסבר מהווה נושא מרכזי בקורס המבוא. הפרק דן בביקורת על מודל זה. כן דן הפרק באנליזה של מושג הקשר הסיבתי.

1 קורס זה והקורס הסמינריוני **בעיות נבחרות בפילוסופיה של המדע** (20304) זהים בתכניהם. הקורס 20304 מיועד לסטודנטים לתכניות במדעים שבכוונתם לכתוב עבודה סמינריונית בנושאי הקורס. הקורס 20914 מיועד לכל שאר הסטודנטים, ובכלל זה לאלה שלומדים לאחת מהתכניות במדעים ואין בכוונתם לכתוב עבודה סמינריונית בנושאי הקורס. אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. הגשת העבודה הסמינריונית מותנית בעמידה בהצלחה בשניים מהקורסים: **מבוא ללוגיקה**, **מדיקרט עד יום פילוסופיה של הנפש בתקופתנו**, **בעיות מרכזיות בפילוסופיה אנליטית**, **מבוא למטאפיזיקה ותורת ההכרה**. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10952, 10967 סמינר מצטיינים בפילוסופיה א+ב¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: מדעי הקוגניציה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא ללוגיקה**, **פילוסופיה יוונית: מתאלס עד אריסטו**, **בעיות בפילוסופיה של המוסר**, **מדיקרט עד יום: פילוסופיה במאות ה-17-18**, אחד משני הקורסים **פילוסופיה של המדע**, **פילוסופיה של הנפש בתקופתנו**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

מטרת הסמינר

הסמינר נועד לסטודנטים מצטיינים בפילוסופיה ולמי שהתקבלו למסלול המצוינות של התכנית לתואר הדו-חוגי בפילוסופיה ובמדעי הקוגניציה. בסמינר יוצג נושא מהמחקר העכשווי בפילוסופיה באמצעות ספרות מחקרית עכשווית, והסטודנטים ירכשו כלים לכתוב עבודה פילוסופית ברמה גבוהה.

נושא הסמינר

נושא הסמינר ייקבע לפי תחום התמחותו ומחקריו של מנחה הסמינר, והוא עשוי להשתנות משנה לשנה.

הסמינר יתבסס על אסופת מאמרים בנושא הנלמד.

מבנה הסמינר

בשלב הראשון תיערך סקירה של נושא הסמינר והסטודנטים יקבלו הנחיה לקריאת המאמרים. בשלב השני יוקדשו המפגשים לדיון ביקורתי במאמרים, ולהצגת מאמרי סקירה על ידי הסטודנטים.

בסיום הסמינר יהא על הסטודנטים לכתוב עבודה סמינריונית או עבודת רפרט, לפי בחירתם.

הנחיית הסמינר

הסמינר יועבר לסירוגין על ידי אנשי הסגל בפילוסופיה, לעתים בשילוב מרצה אורח.

1 ההרשמה לסמינר מותנית בקבלת הזמנה להשתתף בו. ניתן ללמוד גם את **סמינר מצטיינים בפילוסופיה א** (10952) וגם את **סמינר מצטיינים בפילוסופיה ב** (10967), בתנאי שבכל פעם יילמד הקורס בנושא שונה.

מדעי הרוח

בלשנות

תואר ראשון

10730 מבוא לבלשנות תאורטית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר גלית אדם, ד"ר אירנה בוטוויניק, ד"ר אלדו סבי, ד"ר אוון כהן; ד"ר ורד זילבר-ורוד (עריכה) **אחריות אקדמית:** פרופ' טל סילוני **יועצים:** פרופ' שמואל בולוצקי, פרופ' אותי בת-אל, ד"ר אירנה בוטוויניק, ד"ר אביבית תמיר בן-דוד, ד"ר גבי דנון, ד"ר עידן לנדו, ד"ר אלדו סבי, ד"ר נירית קדמון, ד"ר גלית ששון

בלשנות תאורטית היא תחום מחקר העוסק ביכולת האנושית לרכוש שפה טבעית ולהשתמש בה. הקורס מציג את הנחות היסוד של הבלשנות התאורטית ואת מטרותיה בכל אחד מתחומי המחקר המרכזיים שלה: מילים ומשפטים (מורפולוגיה ותחביר), משמעות (סמנטיקה ופרגמטיקה), מערכות צלילים בשפה (פונטיקה ופונולוגיה), ורכישת הידע הלשוני על ידי ילדים.

הקורס מיועד בעיקר למתעניינים בחקר השפה, במדעים הקוגניטיביים ובמדעי הרוח, אך הוא מקנה ידע חיוני גם למתעניינים בתחומים נוספים העוסקים בשפה, כגון חקר המוח, חינוך, קלינאות תקשורת, מוסיקה ועוד.

מבנה הקורס

- חלק א: מבוא – שפה ובלשנות**
- יסודות הבלשנות התאורטית
  - התאוריה הבלשנית וחקר רכישת שפה
  - הבסיס הביולוגי של שפה
- חלק ב: מילים ומשפטים (מורפולוגיה ותחביר)**
- מורפולוגיה: מבנה המילים ויצירתן
  - אבני היסוד של המשפט
  - המבנה הלסקיקלי והמבנה התחבירי
- חלק ג: משמעות בשפה (סמנטיקה ופרגמטיקה)**
- יסודות התאוריה הסמנטית של שפה טבעית
  - סוגיות מרכזיות בסמנטיקה
  - משמעות בתוך הקשר: פרגמטיקה
- חלק ד: צלילים לשוניים ומבנים פרוזודיים (פונטיקה ופונולוגיה)**
- הצלילים הלשוניים: פונטיקה
  - מערכת הצלילים בשפה: פונולוגיה
  - ארגון הצלילים בשפה: פונולוגיה פרוזודית

10483 פרקים במורפולוגיה עברית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: לשון עברית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אורה שורצולד (כתיבה וריכוז הפיתוח); מיכל צימרמן (עריכה) **יועצים:** פרופ' רות ברמן, פרופ' רפאל ניר, רופ' מנחם צבי קדרי, ד"ר אסתר בנטור

הקורס מתאר היבטים של תצורת המילים (מורפולוגיה) בעברית, לאור התאוריות המורפולוגיות הבלשניות השונות, ומסביר במסגרתן את תהליכי השפה האחרים לתצורת המילים ולהבנתן. הקורס עוסק בעיקר באופן תצורת המילים, בהבנת התהליכים המובילים לתצורה כזו או אחרת, ובקשרים בין דרכי התצורה השונות. הדיון וההדגמות יתמקדו במבנה השפה העברית בת-זמננו. אין צורך בידיעה קודמת של הדקדוק העברי.

חומר הלימוד

- כרך א**
- 1 מבוא – רקע תאורטי ועקרונות
  - 2 מונחי יסוד
  - 3 מבנה המילה העברית
- כרך ב**
- 4 דרכים ביצירת מילה עברית
  - 5 גזירה ונטייה א
  - 6 גזירה ונטייה ב
- כרך ג**
- 7 ההברה והמורפמה העברית
  - 8 תהליכים מורפונמיים בעברית
- כרך ד**
- 9 שורשים, בניינים ומשקלים א
  - 10 שורשים, בניינים ומשקלים ב
  - 11 המין במורפולוגיה של העברית
  - 12 המספר במורפולוגיה של העברית

10143 חקר השפה: יסודות ויישומים¹

6 נקודות זכות ברמת פתיחה
שייך נוסף: לשון עברית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר נורית מלניק, ד"ר אירנה בוטוויניק **אחריות אקדמית:** ד"ר איה מלצר אשר

רובנו כלל איננו מודעים למבנה המורכב של השפה האנושית, בשל השימוש היומיומי והאוטומטי שאנו עושים בשפה. מטרתו העיקרית של הקורס היא לחשוף את הסטודנטים להיבטים המרכזיים של חקר השפה (כגון חקר מערכת הצלילים, מבנה המשפט וכדומה), ובכך לעורר את מודעותם למבנה. הצגת ההיבטים השונים תיעשה תוך כדי התמקדות בתופעות הלשוניות השונות, ביחוד אלו הקיימות בשפה העברית, ובשאלות שעובדות אלו מעוררות בקרב חוקרי השפה.

הקורס מיועד לסטודנטים המעוניינים להרחיב את השכלתם בתחום השפה בכלל והלשון העברית בפרט.

נושאי הלימוד

- חלק א: מבוא**
- שפה וחקר השפה
- חלק ב: הגאים ומילים**
- פונטיקה – הצלילים הלשוניים
  - פונולוגיה – מערכת הצלילים בשפה
  - מורפולוגיה – מבנה המילים ויצירתן
- חלק ג: משפטים ומשמעות**
- תחביר – אבני היסוד של המשפט
  - סמנטיקה – משמעות מילים ומשפטים
  - פרגמטיקה – משמעות בתוך הקשר
- חלק ד: היבטים בין-תחומיים של שפה**
- שפה וחשיבה – הקשר בין השפה שאנו מדברים לאופן שבו אנו חושבים
  - שפה וחברה – שונות לשונית
  - עיבוד שפה – הפקת דיבור ותפיסתו
  - שפה ומחשבים – עיבוד ממוחשב של השפה

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בבלשנות

יסודות תורת המשמעות: סמנטיקה ופרגמטיקה (10250) (ר) – משובץ בלשון עברית, עמי 50.

שפה וקוגניציה (10956) (ר) – משובץ במדעי הקוגניציה, עמי 147.

1 בגרסתו הקודמת נקרא הקורס **מבוא לבלשנות**. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

לשון עברית

תואר ראשון

91462 עברית כשפה שנייה¹

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' מאיה פרוכטמן (אחראית אקדמית), ד"ר אורנה בן נתן, ד"ר סיגל שלמה **יועצים:** פרופ' תמר סוברן, ד"ר רפיק אבו-באכר, ד"ר בתיה צור

מטרת הקורס לשפר את הבנת הנקרא ואת יכולת ההבעה בכתב של מי שאינו דובר עברית כשפה ראשונה. הקורס מיועד למי שכבר למד עברית כשפה שנייה, וידיעותיו בעברית הן ברמה בינונית לפחות. הקורס מקנה כלים להבנה טובה יותר של טקסטים, ומכין לקראת כתיבת המטלות הנדרשות במסגרת הלימודים לתואר אקדמי באוניברסיטה הפתוחה.

בין נושאי הלימוד:

- מבנה המשפט
- העשרת אוצר המילים
- התמצאות במילונים עבריים
- ניבים ופתגמים
- ראשי תיבות
- שימוש נכון במערכת הפועל
- שימוש נכון במילות קישור ובמילות יחס
- שימוש נכון בשם המספר

במהלך הקורס ייערכו סדנות כתיבה פרטניות לסטודנטים לפי הצורך, ולכן נדרשת השתתפות פעילה במפגשים.

10250 יסודות תורת המשמעות: סמנטיקה ופרגמטיקה¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: בלשנות

ידע קודם מומלץ: דקדוק עברי ואנגלי (ברמת בחינות הבגרות בישאל).

פיתוח הקורס: פרופ' רפאל ניר, פרופ' זהר לבנת; ד"ר זהר כוכבי (עריכה)
יועצים: פרופ' מאיה פרוכטמן, פרופ' תמר סוברן, ד"ר חנה שגי

הסמנטיקה והפרגמטיקה הם שני ענפים משלימים היוצרים יחדיו את תורת המשמעות. הסמנטיקה מטפלת במשמעויות המקודדות בסימנים הלשוניים – משמעויות הנגזרות באופן ישיר מן המילים, והפרגמטיקה מטפלת בכל היבטי המשמעות שאינם מקודדים בסימנים הלשוניים – משמעויות הנגזרות בתהליכים של פרשנות והיסק.

הקורס מציג את ההיבטים השונים של משמעות הסימנים הלשוניים (המילים והמבעים) ואת הזרמים העיקריים בהתפתחות ההיסטורית של הסמנטיקה ושל הפרגמטיקה.

חומר הלימוד

- 1 יחידה מהי משמעות?
- 2 משמעות וקשר
- 3 סמנטיקה מבנית, שדות ורכיבים
- 4 יחסי משמעות
- 5 סמנטיקה דיאכרונית: שינויי משמעות
- 6 סמנטיקה לוגית
- 7 סמנטיקה קוגניטיבית
- 8 פרגמטיקה חברתית
- 9 יחידה פרגמטיקה קוגניטיבית
- 10 משמעות בשיח

1 גרסה משוכתבת של הקורס **סמנטיקה עברית: משמעות ותקשורת**. להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10641 לשון, חברה ותרבות¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה; תקשורת

ידע קודם מומלץ: הקורסים **יסודות תורת המשמעות: סמנטיקה ופרגמטיקה**, **מבוא לסוציולוגיה**.

פיתוח הקורס: ד"ר מלכה מוצ'ניק (כתיבה); אדי זילצר (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' רפאל ניר
יועצים: פרופ' אורה שורצולד, ד"ר מוחמד אמארה

מטרות הקורס

תיאור וניתוח של תופעות לשוניות בהקשרים חברתיים ותרבותיים; הבנת ההשפעה ויחסי הגומלין בין הלשון, החברה והתרבות; הכרת תאוריות ומודלים לניתוח של תהליכים סוציו-לינגוויסטיים; הבנת תופעות לשוניות-חברתיות בעברית הישראלית בתקשורת המונים ובתקשורת בין-אישית.

יעדים לימודיים

הבנה של תופעות ושל תהליכים הקשורים ללשון ולחברה; פיתוח מודעות לשונות ולפלורליזם לשוני; הקניית קריטריונים לניתוח שימושי לשון בהקשרים חברתיים שונים; הבנת דרכי השימוש בלשון למטרות חברתיות ותרבותיות שונות.

חומר הלימוד

- כרך א**
- 1 פרק 1 מבוא: הלשון כפעילות חברתית
  - 2 פרק 2 שונות ופלורליזם בלשון: דיאלקטים וסוציולקטים
  - 3 פרק 3 הלשון בהקשר הנסיבתי: המשלב
- כרך ב**
- 4 פרק 4 לשון ומגדר
  - 5 פרק 5 לשון, אידיאולוגיה ועמדות
  - 6 פרק 6 הלשון בתקשורת המונים
  - 7 פרק 7 נורמות של לשון ותכנון לשון
  - 8 פרק 8 שינוי והתפתחות בלשון
- כרך ג**
- 9 פרק 9 אתנוגרפיה: תרבות ולשון
  - 10 פרק 10 הבדלים תרבותיים בתקשורת מילולית ופארא-מילולית

חומר הלימוד כולל **מקראה מוערת**.

1 להשלכות על צבירת נקודות זכות בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

לשון עברית

תואר ראשון

10440 פרקים בתולדות הלשון העברית: חטיבה קלאסית

3 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' רפאל ניר (ריכוז הפיתוח), מינה עפרון, ד"ר חיים כהן; אדי זילצר (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' מנחם צבי קדרי
יועצים: פרופ' אילן אלדר, פרופ' משה בר-אשר, פרופ' אבי הורוביץ, פרופ' יוסף יהלום, פרופ' אשר לאופר, פרופ' שלמה מורג, פרופ' רפאל ניר, פרופ' גד בן-עמי צרפתי, פרופ' חיים רבין, פרופ' אורה שורצולד

קורס זה הוא חטיבה אחת מתוך שלוש חטיבות המהוות מכלול שבו נסקרים רובדי הלשון העברית לתקופותיה. שלוש החטיבות מציגות תיאור דיאכרוני מקיף, ראשון מסוגו, ללשון העברית, המשתרע על פני כ-3,200 שנה, מלשון המקרא הקלאסית עד הלשון המודרנית של ימינו.

מטרות הקורס

- להקנות מושגי יסוד על הרבדים השונים בתולדות הלשון העברית.
- לסייע בהבנת בעיות המוצא וההתגבשות של כל רובד על חטיבותיו ומקורותיו.
- לפתח מודעות למערכות לשוניות מקבילות המלוות את העברית לתקופותיה.
- לתאר את הרקע החברתי-תרבותי של לשון התקופה ולהבחין הבחנות פנימיות בה, כגון: להגים, משלבים, לשונות מיוחדות ועוד.
- לדון בתופעות נבחרות (מאפיינות או מרכזיות) מתחומי הפונולוגיה, המורפולוגיה, התחביר ואוצר המילים של לשון התקופה.

חומר הלימוד

- מבוא** / פרופ' מנחם צבי קדרי
- יחידה 1 **הלשון המקראית** / ד"ר רבקה ירקוני
- יחידה 2 **העברית של ימי בית שני** / פרופ' אלישע קימרון
- יחידה 3 **לשון חכמים** / פרופ' שמעון שרביט

¹

- החטיבות הנוספות:
- 10441 **החטיבה הביניימית** (יחידות 4-7)
- 10442 **החטיבה המודרנית** (יחידות 8-11)

1 תיאורי החטיבות מופיעים בנפרד.

10441 פרקים בתולדות הלשון העברית: חטיבה ביניימית

3 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' רפאל ניר (ריכוז הפיתוח), מינה עפרון; אדי זילצר (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' מנחם צבי קדרי
יועצים: פרופ' אילן אלדר, פרופ' משה בר-אשר, פרופ' אבי הורוביץ, פרופ' יוסף יהלום, פרופ' אשר לאופר, פרופ' שלמה מורג, פרופ' רפאל ניר, פרופ' גד בן-עמי צרפתי, פרופ' חיים רבין, פרופ' אורה שורצולד

קורס זה הוא חטיבה אחת מתוך שלוש חטיבות המהוות מכלול שבו נסקרים רובדי הלשון העברית לתקופותיה. שלוש החטיבות מציגות תיאור דיאכרוני מקיף, ראשון מסוגו, ללשון העברית, המשתרע על פני כ-3,200 שנה, מלשון המקרא הקלאסית עד הלשון המודרנית של ימינו.

מטרות הקורס

- להקנות מושגי יסוד על הרבדים השונים בתולדות הלשון העברית.
- לסייע בהבנת בעיות המוצא וההתגבשות של כל רובד על חטיבותיו ומקורותיו.
- לפתח מודעות למערכות לשוניות מקבילות המלוות את העברית לתקופותיה.
- לתאר את הרקע החברתי-תרבותי של לשון התקופה ולהבחין הבחנות פנימיות בה, כגון: להגים, משלבים, לשונות מיוחדות ועוד.
- לדון בתופעות נבחרות (מאפיינות או מרכזיות) מתחומי הפונולוגיה, המורפולוגיה, התחביר ואוצר המילים של לשון התקופה.

חומר הלימוד

- מבוא** / פרופ' מנחם צבי קדרי
- יחידה 4 **לשון הפיוט הארץ-ישראלי** / חנוך גמליאל
- יחידה 5 **לשון המתרגמים** / פרופ' גד בן-עמי צרפתי
- יחידה 6 **לשון השירה העברית בספרד** / פרופ' אפרים חזן
- יחידה 7 **הלשון הרבנית של ימי הביניים שאינה משוערבת** / ד"ר צבי בצר

¹ החטיבות הנוספות:

- 10440 **החטיבה הקלאסית** (יחידות 1-3)
- 10442 **החטיבה המודרנית** (יחידות 8-11)

1 תיאורי החטיבות מופיעים בנפרד.

10442 פרקים בתולדות הלשון העברית: חטיבה מודרנית

3 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' רפאל ניר (ריכוז הפיתוח), מינה עפרון; אדי זילצר (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' מנחם צבי קדרי
יועצים: פרופ' אילן אלדר, פרופ' משה בר-אשר, פרופ' אבי הורוביץ, פרופ' יוסף יהלום, פרופ' אשר לאופר, פרופ' שלמה מורג, פרופ' רפאל ניר, פרופ' גד בן-עמי צרפתי, פרופ' חיים רבין, פרופ' אורה שורצולד

קורס זה הוא חטיבה אחת מתוך שלוש חטיבות המהוות מכלול שבו נסקרים רובדי הלשון העברית לתקופותיה. שלוש החטיבות מציגות תיאור דיאכרוני מקיף, ראשון מסוגו, ללשון העברית, המשתרע על פני כ-3,200 שנה, מלשון המקרא הקלאסית עד הלשון המודרנית של ימינו.

מטרות הקורס

- להקנות מושגי יסוד על הרבדים השונים בתולדות הלשון העברית.
- לסייע בהבנת בעיות המוצא וההתגבשות של כל רובד על חטיבותיו ומקורותיו.
- לפתח מודעות למערכות לשוניות מקבילות המלוות את העברית לתקופותיה.
- לתאר את הרקע החברתי-תרבותי של לשון התקופה ולהבחין הבחנות פנימיות בה, כגון: להגים, משלבים, לשונות מיוחדות ועוד.
- לדון בתופעות נבחרות (מאפיינות או מרכזיות) מתחומי הפונולוגיה, המורפולוגיה, התחביר ואוצר המילים של לשון התקופה.

חומר הלימוד

- מבוא** / פרופ' מנחם צבי קדרי
- יחידה 8 **החייאת העברית** / פרופ' מאיה פרוכטמן וד"ר עמנואל אלון
- יחידות 9-10 **העברית בת-זמננו** / פרופ' אורה שורצולד
- יחידה 11 **העברית המודרנית הכתובה** / ד"ר יצחק שלזינגר

¹

- החטיבות הנוספות:
- 10440 **החטיבה הקלאסית** (יחידות 1-3)
- 10441 **החטיבה הביניימית** (יחידות 4-7)

1 תיאורי החטיבות מופיעים בנפרד.

מדעי הרוח

לשון עברית

תואר ראשון וּמַאָר

10561 לא על המילה לבדה: סוגיות יסוד בתרגום¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: ספרות

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם לפחות קורס אחד מתחומי הספרות, הלשון, הקולנוע או התקשורת וקורס אחד נוסף במדעי הרוח או בתקשורת, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר רחל ויסברוד (כתיבה), פרופ' גדעון טורי (אחראי אקדמי), רוני אמיר (ריכוז הפיתוח ועריכה)
יועצים: פרופ' נורית גרץ, פרופ' נילי דינגוט, פרופ' אלדעה ויצמן, פרופ' זהר שביט, פרופ' מרים שלזינגר

הקורס מציג את תורת התרגום כתחום ידע אקדמי ורב-פנים, תוך בחינת מושגי יסוד וסוגיות מרכזיות בחקר התרגום בן-זמננו. בקורס נדון מגוון רחב של נושאים ותופעות – בלשון, בספרות ובתקשורת – מנקודת מבט רב-תחומית ובין-תרבותית, בלויית דוגמאות מן הספרות, העיתונות, הקולנוע והטלוויזיה.

הקורס סוקר את המחקר התיאורי, התאורטי והיישומי בתחום, תוך בחינת קשרי הגומלין בין תוצר התרגום, הפונקציה שלו ותהליך התרגום עצמו. כן דן הקורס בויקה שבין תרבות המקור לתרבות היעד, ובהשפעת האילוצים ונורמות התרגום על המתרגם ועל הכרעותיו.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **לא על המילה לבדה: סוגיות יסוד בתרגום** (האוניברסיטה הפתוחה, 2007).

- חלק 1 תרגום כנושא להגות ולמחקר
- חלק 2 הבדלים בין שפות והשלכותיהם על התרגומיות
- חלק 3 ערוצי תרגום ייחודיים: צפייה ודיבור
- חלק 4 תרבות היעד: דינמיקה של שינויים ברב-מערכת
- חלק 5 מאילוצים להכרעות
- חלק 6 הגורמים המשפיעים על הכרעות המתרגם
- חלק 7 מתרגום לתעביר: מעבר ללשון

ספר הקורס כולל דוגמאות תרגום מגוונות. חומר הלימוד כולל גם **מקראה** ובה 24 מאמרים (חלקם באנגלית) וכן **מדריך למידה**.

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בלשון עברית

פרקים במורפולוגיה עברית (10483) (פ) – משובץ בבלשנות, עמ' 49.

פרקים במורפולוגיה עברית (10483) (ר) – משובץ בבלשנות, עמ' 49.

חקר השפה: יסודות ויישומים (10143) (פ) – משובץ בבלשנות, עמ' 49.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

ספרות

תואר ראשון

10168 תולדות הספרות העברית החדשה

6 נקודות זכות ברמת פתיחה
נושא: ספרות עברית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר צפי זכה-אלרן, ד"ר מתן חרמוני, ד"ר עדיה מנדלסון מעוז, מי-טל נדלר **יועצים:** פרופ' שי גינצבורג, פרופ' נורית גרץ, ד"ר הדי שייט, ד"ר מימי חסקין, פרופ' חיה שחם **אחראית אקדמית:** ד"ר עדיה מנדלסון מעוז

הקורס מבקש לשרטט תמונה או מפה רחבת ידיים של הספרות העברית החדשה מראשיתה ועד ערב הקמת המדינה, רגע לפני שהספרות העברית הפכה ברובה לספרות ישראלית. הקורס סוקר תחנות משמעותיות בכתובה המודרנית בעברית, החל בניסיונות הראשונים והנחשונים במחצית השנייה של המאה ה-18 ועד לכתבתם של אלטרמן, שלונסקי ולאח גולדברג בשירה ודוד פוגל בפרוזה – יוצרים שעדיין מהווים נדבך מרכזי בספרות העברית הנכתבת כיום.

נושאי הלימוד

- **הספרות העברית עד אמצע המאה ה-19:** רמח"ל (רי משה חיים לוצאטו, 1707-1747), משה מנדלסון (1729-1786), נפתלי הרץ וייזל (1725-1805), יוסף האפרתי (1770-1804), אד"ם הכהן לבנון (1794-1878), מיכ"ל (מיכה יוסף לבנון, 1828-1852) ורחל מורפורגו (1790-1871)
- **הספרות העברית במחצית השנייה של המאה ה-19:** אברהם מאפו (1807-1867), יליג (יהודה לייב גורדון (1830-1892), משה לייב לילינבלום (1843-1910) ופרץ סמולנסקין (1840-1885)
- האבות הרוחניים של ספרות התחייה: מנדלי מוכר ספרים (1835-1917), מ"י ברדיצ'בסקי (1865-1921), מ"ז פיירברג (1874-1899), יעקב שטיינברג (1887-1947) ודבורה בארון (1887-1956)
- **שירת התחייה העברית:** אחד העם (אשר גינצברג, 1856-1927), ח"י ביאליק (1873-1934) ושאלו טשרניחובסקי (1893-1975)
- **הסיפור העברי בעשורים הראשונים של המאה ה-20:** יהודה בורלא (1886-1970), נחמה פוחצ'בסקי (1869-1934), יוסף חיים ברנר (1881-1921), אורי ניסן גנסין (1879-1913), דוד פוגל (1891-1944) ושמואל יוסף עגנון (1887-1970)
- **השירה העברית בעשורים הראשונים של המאה ה-20:** רחל (בלובשטיין) המשוררת (1890-1931), אסתר ראב (1894-1981), יוכבד בת מרים (1901-1980), אברהם שלונסקי (1900-1973), נתן אלטרמן (1910-1970), לאה גולדברג (1911-1970), אורי צבי גרינברג (1896-1981) ואלכסנדר פן (1906-1972)

10112 הסיפור העברי בראשית המאה ה-20

6 נקודות זכות ברמת פתיחה
נושא: ספרות עברית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר חנה הרציג, פרופ' אבנר הולצמן (כתיבה); קרין חזקיה (עריכה), רות רמות (עריכת יחידה 12), נירה ארבל (עיצוב) **אחראי אקדמי:** פרופ' דן מירון **יועצים:** פרופ' נורית גרץ, פרופ' אבנר הולצמן, פרופ' חנה נוה, ד"ר עדיה מנדלסון-מעוז (יחידה 12)

הקורס מנתח במפורט תשעה סיפורים נבחרים מתוך הסיפורת העברית של ראשית המאה ה-20. הסיפורים ממוקמים בתוך ההקשר ההיסטורי-ספרותי המשותף, ונבחנים מנקודת מוצא השוואתית. יחידה 12 מציגה ניתוח חדש של שלושה סיפורים מפרספקטיבה תאורטית בת-זמננו.

לקורס שתי מטרות מרכזיות: בבחינת קורס פתיחה בספרות, הכוונה היא להציג לסטודנטים מבחר של יצירות מופת בסיפורת העברית, ולהקנות כלים לניתוח ולפרשנות ספרותית. קריאה צמודה ומכוונת של כל סיפור תאפשר לסטודנטים להבין עקרונות ומבנים של סיפורת כפי שהם עולים מהיצירה האחת. המטרה האחרת היא לבחון את הסיפורים מתוך המכנים המשותפים הקשורים בהשתייכותם לתקופה אחת: הסטודנטים יעמדו הן על ההיסטוריה הספרותית של התקופה והן על נקודות השוואה המשתקפות מתוך הסיפורים עצמם.

חומר הלימוד

- 1 יחידה מבוא היסטורי-ספרותי
- 2 יחידה **מחניים** למיכה יוסף ברדיצ'בסקי
- 3 יחידה **מאחורי הגדר** לחיים נחמן ביאליק
- 4 יחידה **מאריאשקה** ל"ד ברקוביץ
- 5 יחידה **בת הרב** ליעקב שטיינברג
- 6 יחידה **דרך קוצים** לדבורה בארון
- 7 יחידה **מסיפורי גרשום** שופמן
- 8 יחידה **הצדה** לאורי ניסן גנסין
- 9 יחידה **לא כלום** ליוסף חיים ברנר
- 10 יחידה **עובדיה בעל מום** לש"י עגנון
- 11 יחידה סיכום: תמטיקה ופואטיקה בסיפורי ראשית המאה
- 12 יחידה **דרך קוצים, הצדה, מחניים** – ניתוח מפרספקטיבה תאורטית בת-זמננו

מקראה ובה שאר סיפורי הקורס

ספרים נלווים

ח"י ביאליק, **סיפורים** (דביר, 1997); ג' שופמן, **ילקוט סיפורים** (יחדיו, 1996), י' שטיינברג, **בת הרב** (בבל, 2001); א"י גנסין, **הצדה** (יחדיו, 1998). אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

1 הקורס הוא גרסה חדשה של הקורס: **פרקים נבחרים בסיפור העברי הקצר בראשית המאה ה-20**. הסיפורים הנלמדים נבחרו על ידי פרופ' מנוחה גלבוש. ביחידה 6 נעזרנו בגרסה הקודמת, שנכתבה על ידי פרופ' רות לורנד. להשלכות על צבירת ני"ו בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10107 גיבור ואנטי-גיבור ברומן המודרני

6 נקודות זכות ברמת פתיחה
נושא: ספרות כללית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' נילי דינגוט, פרופ' מאיר רוטטון, ד"ר אסתר בית-הלחמי, ד"ר חנה הרציג, נורית חרמון (רבינוביץ), אורנה קראוס **יועצים:** פרופ' הלל דלסקי, פרופ' אברהם שאן

קורס זה, העוסק בתחום ספרות העולם, נועד לבחון את הנושא "גיבור ואנטי-גיבור ברומן המודרני" כפי שהוא משתקף בשישה רומנים בני-זמננו. הקורס מנסה להגיע אל משמעותם של הרומנים באמצעות ניתוח דרכי עיצובם, תוך התודעות למגמות ספרותיות חדשות ברומן המודרני והקניית ידע בסיסי בניתוח טקסט של רומן.

נושאי הלימוד

- מבוא. הרקע למעבר מעיצוב הגיבור ברומן המסורתי לעיצוב האנטי-גיבור ברומן המודרני.
- ניתוח הרומן **לב החשכה** מאת ג'וזף קונרד: משמעותו הסמלית של המסע אל לב הגיוגל הפרימיטיבי, והטכניקות של הסופר להמחשת רעיונותיו.
- ניתוח הרומן **זרח השמש** מאת ארנסט המינגוויי. כיצד מייצג הגיבור מערכת ערכים קונסטרוקטיבית על רקע "הדור האבוד" שערכיו התערערו בעקבות מלחמת העולם הראשונה.
- ניתוח הרומן **הזר** מאת אלבר קאמי. דיון בטכניקת ההזרה של קאמי ובתפיסתו הפילוסופית.
- ניתוח הרומן **התפסן בשדה השיפון** מאת ג'ייד סלינגר. הבנת הגיבור המורד במוסכמות החברה ומשמעותו של מרד זה, והאמצעים שבעזרתם נוצרת ההזדהות עמו.
- ניתוח הרומן **המשפט** מאת פרנץ קפקא. כיצד מוצג עולם מציאותי כביכול אך סתום ומפחיד עקב ניתוק הקשרים ההגיוניים בין פרטיו.
- ניתוח הרומן **הקנאה** מאת אלן רוב-גרייה. היכרות עם סוג חדש של רומן.
- קריאה מחודשת של הרומן המודרני ופרשנות מפרספקטיבות תאורטיות בנות-זמננו (מגדריות, פוסט-קולוניאליסטיות ואחרות) לרומנים הנלמדים בקורס.

ספרים נלווים

ג' קונרד, **לב החשכה**; א' המינגוויי, **זרח השמש**; א' קאמי, **הזר**; ג'ייד סלינגר, **התפסן בשדה השיפון**; פ' קפקא, **המשפט**; א' רוב-גרייה, **הקנאה**. אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

1 קורס זה הוא מהדורה מתוקנת ומעודכנת על פי התרגומים החדשים של הספרים הנדונים בקורס.

מדעי הרוח

ספרות

תואר ראשון

10259 בין בדיון לממשות: סוגים בסיפור הישראלי

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות עברית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר ארנה גולן (כתיבה), ד"ר רחל ויסברוד, אבי שושני; אביבה בן-אז"ר, חדוה ארליך, משה שפרבר (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' דן מירון
יועצים: פרופ' הלל ברזל, פרופ' נילי דינגוט, רות הוכברג

הקורס נועד לבחון סוגים מרכזיים בסיפור הישראלי. בקורס ייבחנו המאפיינים המייחדים כל סוג, ובעיקר היחס הנבנה בו בין המציאות הבדיונית לזו הממשית, שמחוץ לסיפור. אגב כך ינתחו סיפורים ישראליים המשתייכים לסוגים השונים, וייבחנו התכונות המשייכות אותם לסוגיהם, וכיצד ההבחנה בתכונות אלה מסייעת על הבחן את משמעותם. בכך יתאפשר גם לעמוד על המגוון בסיפורת שנתנה בארץ משנות החמישים ואילך. בנוסף, תיבחן השאלה כיצד הגיבו החברה והביקורת על הסיפורים, וכיצד תגובות אלה מאירות את השתייכותם של הסיפורים לסוגיהם השונים.

כל יחידת לימוד או קבוצת יחידות לימוד מוקדשת לסוג סיפורי המודגם באמצעות סיפור אחד או יותר. בפתח כל יחידה או קבוצת יחידות מופיע מבוא לסוג האמור. לאחר מכן מתקיים דיון בסיפור ובתכונות המשייכות אותו לסוגו, ולבסוף מובאת תגובת החברה והביקורת.

חומר הלימוד

- יחידה 1 מבוא כללי: אהרון מגד, **בני** – סיפור ריאליסטי
- יחידה 2 משה שמיר, **עד אור הבוקר** – ריאליזם סוציאליסטי
- יחידה 3 חנוך ברטוב, **דוברין האדם** – ריאליזם ועמנומו
- יחידה 4 משה שמיר, **על סוסו בשבת** – סיפור היסטורי
- יחידה 5 ס' יזהר, **השבוי** – סיפור דידקטי
- יחידה 6 בנימין תמוז, **תחרות שחייה** – סיפור דידקטי
- יחידה 7 בנימין תמוז, **אופק** – סיפור לירי
- יחידה 8 ס' יזהר, **חבקוק** – סיפור לירי
- יחידה 9 יצחק אורפז, **נמרוד גיבור ציד** – ריאליזם סמלי
- יחידה 10 יצחק אורפז, **רחוב הטומוז'נה** – סיפור סמלי
- יחידה 11 יצחק אורן, **אנדרטת התחייה** – סיפור פנטסטי
- יחידה 12 יצחק בן-נר, **עתליה** – ריאליזם לירי

ספרים נלווים

אסופת סיפורים לקורס בין בדיון לממשות (הקיבוץ המאוחד, תשמ"ד); ס' יזהר, בטרם יציאה, השבוי (זמורה-ביתן, תשנ"ב); מומלץ לקרוא גם את ספרו של י' אורפז, הצליין החילוני (הקיבוץ המאוחד, תשמ"ב). אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

10246 עמוס עוז וא"ב יהושע: התחלות

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות עברית

ידע קודם מומלץ: הקורסים **בין בדיון לממשות: סוגים בסיפור הישראלי, הסיפור העברי בראשית המאה ה-20, תורת הספרות והתרבות: אסכולות נאות-זמננו.**

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, פרופ' דוד פישלוב, ד"ר חנה הרציג; אילנה דן (עריכה)
יועצים: פרופ' מנחם ברינקר, פרופ' דן לאור, פרופ' דן מירון, ד"ר יעל מונק
מהדורה חדשה: ד"ר עדיה מנדלסון-מעוז, פרופ' נורית גרץ; חיה וטנשטיין-מאיר (עריכה)
יועצים למהדורה החדשה: פרופ' ניצה בן-דב, ד"ר חנה הרציג, ד"ר יעל מונק

הקורס מציג את ראשית כתיבתם של עמוס עוז וא"ב יהושע. נבדוק את חילופי הדורות שהתחוללו בשנות החמישים, השישים והשבעים בסיפורת הישראלית; נדון באופן השתנותן של דרכי כתיבה מבחינה תמטית, במבנה העלילה, בעיצוב הגיבורים ובתיאור העולם; נתאר את התחלפותה של נורמה שלטת אחת בספרות בנורמה אחרת.

לפניכם מהדורה חדשה ומעודכנת, המשלבת בין הנרטיב של הקורס המקורי לבין פרספקטיבות היסטוריות ותאורטיות חדשות. במהדורה זו נתמקד בעבודותיהם של עמוס עוז וא"ב יהושע ונקרא אותן בכמה אופנים. אל הדיונים יתוספו קריאות מאוחרות, שיבחנו את היצירות באור אחר. הדיונים בקריאות מאוחרות אלה יציגו היבטים חתרניים-ביקורתיים ביצירות, יחשפו את הביקורת כלפי המרכז האידיאולוגי-פוליטי ויתארו את שורשיה של המשבר הערכי בחברה הישראלית, משבר שאותותיו מורגשים עד היום.

חומר הלימוד

- כרך ראשון**
- יחידה 1 מבוא
  - יחידה 2 **הוא הלך בשדות** / משה שמיר
- כרך שני**
- יחידה 3 **ארצות התימן** / עמוס עוז (שני סיפורים מתוך הקובץ)
  - יחידה 4 **מיכאל שלי** / עמוס עוז
  - יחידות 5-6 **עד מוות** / עמוס עוז (הנובלות "אהבה מאוחרת" ו"עד מוות")
- כרך שלישי**
- יחידה 7 "מסע הערב של יתיר" / א"ב יהושע²
  - יחידה 8 "מול היערות" / א"ב יהושע
  - יחידה 9 "שתיקה הולכת ונמשכת של משורר" / "בתחילת קיץ 1970" / א"ב יהושע
  - יחידה 10 **המאהב** / א"ב יהושע

- הקורס הוא גרסה חדשה של הקורס **סיפורת ישראלית בשנות השישים: עמוס עוז, א"ב יהושע ועמליה כהנא כרמון**. מי שלמד את הקורס במתכונתו הקודמת לא יהיה זכאי לקבל ניו נוספות בעבור קורס זה.
- כל סיפורי א"ב יהושע מקובצים באסופה **כל הסיפורים בהוצאת הקיבוץ המאוחד**.

10487 מיתוסים בתרבות הישראלית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות עברית
שיוך נושא: לימודי תרבות

ידע קודם מומלץ: הקורסים **עמוס עוז וא"ב יהושע – התחלות, מבוא לקולנוע ישראלי, סיפורת ישראלית ועיבודיה לקולנוע, מגמות בחברה הישראלית, ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, בין ציון לצינונות: 1881-1914**.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר בשמת אבן-זהר, מרי רייזל
יועצים: פרופ' זיוה בן-פורת, פרופ' אביבה חלמיש, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' רפאל ניר, פרופ' יעקב שביט, ד"ר אילן אבישר, ד"ר תמר ברוש, ד"ר רחל ויסברוד

הקורס מתבונן בשבע תקופות בתולדות התרבות הישראלית, משנות השלושים ועד שנות התשעים, דרך טקסטים שנוצרו בה בתוך מערכות תרבות שונות ובסוגי מדיה שונים: הפוליטיקה, הספרות, העיתונות, התקשורת, הקולנוע. ההתבוננות בטקסטים אלה מגלה כמה נרטיבים מרכזיים בתרבות הישראלית, החוזרים ומופיעים שוב ושוב, בגרסאות ובשילובים שונים, כשהם נושאים עמם מטענים אידיאולוגיים המובלעים בהם ומשקפים את דמותה של החברה העברית בארץ-ישראל ובישראל ואת יחסיה עם העולם בכל תקופה.

חומר הלימוד

- הספר **שביה בחלומה: מיתוסים בתרבות הישראלית** מאת נ' גרץ (עם עובד, 1995). פרקי הספר:
  - מעטים מול רבים** – כרוזים, נאומים ויצירות ספרות בשנות השלושים
  - עם במשפחת העמים** – עיתונות וספרות במלחמת השחרור
  - בני אור ובני חושך** – נאומי בחירות של מנחם בגין
  - קול העם** – תעמולת בחירות, 1977-1984
  - העולם כולו נגדנו** – רפורטז'ות עיתונאיות ממלחמת לבנון
  - גם חורבן גם גאולה** – הנרטיב ה"יימני-יהודי" מול הנרטיב האישי בספרות העברית
  - מלחמת המפרץ**
- מקראה** ובה קטעי מקורות שונים לפרקי הספר, וכן קטעים מחומר עיוני ומחקרי
- מדריך למידה** לקריאה מונחית של המקראה, כרקע וכהכנה ללימוד הספר
- קטעים וסרטים שונים **בתקליטורי DVD:** קטעים מיומני "מבט"; קטעים מסרטי קולנוע; פרקים מהסדרה "תקומה"

ספרים נלווים

א"ב יהושע, **כל הסיפורים**; ס' יזהר, **חירבת הזעה**. אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

מדעי הרוח

ספרות

תואר ראשון

10429 בימים אחרים: תמורות בשירה העברית בין תש"ח לתש"ך

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות עברית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר רחל ויסברוד (כתיבה), פרופ' זיוה בן-פורת, פרופ' נורית גרץ, פרופ' בעז ערפלי; אילנה דן, רוני אמיר (עריכה)

בשנות החמישים נתן זך מורד בשירתו של המשורר הלאומי דאז, נתן אלתרמן. "השיר של אלתרמן", אומר זך, "מורכב מאוסף של זיקוקין די-נו". זך ומשוררים נוספים דוגמת משה דור, יהודה עמיחי, דוד אבידן ודליה רביקוביץ, מקימים את חבורת "לקראת" ומכריזים שהגיעה העת לשינוי בשירה העברית. החבורה קובעת נורמות שירה חדשות ודוחה את נורמות השירה של דור הפלמ"ח ושל אלתרמן. המהפכה מתחילה.

בקורס נבחנים השינויים שהתרחשו בשירה העברית בשנות החמישים, תוך ניתוח קבצי השירה של המשוררים הבולטים באותם ימים ודיון בשינויים שחלו במגוון תחומים: דובר וסיטואציה, מטפוריקה, ארגון מוסיקלי, טון, לשון ותמטיקה. נראה כיצד אותה מהפכה עודנה משפיעה על תפיסתנו את השירה העברית.

חומר הלימוד

- הספר **בימים האחרים: תמורות בשירה העברית בין תש"ח לתש"ך** מאת ר' ויסברוד (האוניברסיטה הפתוחה, 2002-2006).
- **יחידת המבוא (יחידה 1)** מציגה בהכללה את המפנה שחל בשירה העברית בשנות החמישים ועומדת על גורמיו.
- **יחידות 2-3** דנות במשוררים הוותיקים (נתן אלתרמן, עיר היונה; יונתן רטוש, צלע).
- **יחידות 4-5** מוקדשות למשוררי דור הפלמ"ח (חיים גורי, שושנת רוחות; אמיר גלבוע, שירים בבוקר בבוקר).
- **יחידות 6-9** מתמקדות בכמה ממשוררי דור המדינה, ששירתם התגבשה בשנות החמישים (נתן זך, שירים שונים; יהודה עמיחי, עכשיו ובימים האחרים; דוד אבידן, בריזים ערופי שפתיים; דליה רביקוביץ, אהבת תפוח הזהב).
- **מקראה** הכוללת שירים שאינם נמצאים בקבצים הנלמדים, וכן מאמרים וקטעים מספרים הדנים במשוררים שהקורס מוקדש להם, בקבצים הנלמדים ובשירים ספציפיים מתוכם.
- **ספרי שירה נלווים:** נ' אלתרמן, עיר היונה; י' רטוש, שירים; ח' גורי, שושנת רוחות; א' גלבוע, כל השירים, חלק א'; נ' זך, שירים שונים; יהודה עמיחי, שירים 1948-1962; ד' אבידן, בריזים ערופי שפתיים; ד' רביקוביץ, אהבת תפוח הזהב.
- **ספרי עיון נלווים:** ד' מירון, מול האח השותק (האוניברסיטה הפתוחה וכתר, 1992); ב' ערפלי, הפרחים והאגר טל: שירת עמיחי 1948-1968, מבנה, משמעות, פואטיקה (סימן קריאה והקיבוץ המאוחד, תשמ"ז). אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

10647 שירת החול העברית בספרד המוסלמית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות עברית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' שולמית אליצור (כתיבה); משה שפרבר (עריכה)
יועצים: פרופ' נורית גרץ, ד"ר טובה בארי, ד"ר מתי הוס

הקורס עורך היכרות עמוקה עם שירת החול העברית שנכתבה בספרד בימי הביניים במאות ה-10-12, ומקנה כלים לניתוח שירה זו. לאחר הצגת הרקע ההיסטורי והחברתי ובירור שאלות מתודולוגיות, מוצגים הסוגים העיקריים של שירי החול, תוך הבאת דוגמאות רבות המלוות בניתוחים ספרותיים. בחלק השני של הקורס, לאחר התודעות לסוגיות חריזה ומשקל, נסקרים בפירוט האמצעים הרטוריים המרכזיים ששימשו בשירה העברית בספרד.

חומר הלימוד

- יחידה 1 הרקע הספרותי, ההיסטורי והחברתי לשירה העברית בספרד
- יחידה 2 מבוא מתודי
- יחידה 3 סוגים וקונוונציות בשירה העברית בספרד: שירי שעשועים
- יחידה 4 סוגים וקונוונציות בשירה העברית בספרד: שירי הגות ומוסר
- יחידה 5 סוגים וקונוונציות בשירה העברית בספרד: שירי שבח וידידות
- יחידה 6 שירים אישיים
- יחידה 7 יסודות פרוזודיים
- יחידה 8 הרטוריקה של השירה: צליל, תחביר ומילון
- יחידה 9 הרטוריקה של השירה: הלשון הצוירת (יחידת לימוד כפולה)
- יחידה 10 השיבוץ והרמיזה המקראית
- יחידה 11 הקומפוזיציה

10245 אלתרמן הצעיר ושירתו

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות עברית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' דן מירון (ספר הקורס), ד"ר יואב רינון-חמו (מדריך הלמידה); נילי לנדסברגר (עריכה)
יועצים: פרופ' בעז ערפלי, פרופ' רות קרטון-בלום

הקורס נועד להציג את חייו ואת אישיותו של נתן אלתרמן בתקופת עיצובו וגיבושו, ולעמוד על תהליך צמיחתו כמשורר (1910-1935); לבדוק את תרומותיה ובעיותיה של הביוגרפיה כמכשיר להבנת יצירה ספרותית; לנתח ביסודיות את שירתו המוקדמת של אלתרמן ולחשוף את קשריה עם מסורות קודמות בשירה העברית ועם זרמים והלכי רוח בשירה האירופית. הקורס מספר את תולדות חייו של אלתרמן, ובתוך כך משרטט ביוגרפיה אינטלקטואלית ופואטית שלו. הניתוח של שירי אלתרמן משולב בסיפורו הביוגרפי, ואגב כך נבחנות גישות שונות למסירת הביוגרפיה של הסופר והבהרת הקשר בינה לבין יצירתו.

הקורס מבוסס על ספרו של פרופ' דן מירון **פרפר מן התולעת** (האוניברסיטה הפתוחה, תשס"א), על מקראה ועל מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- שיחה 1 ילדותו של אלתרמן בוורשה
- שיחה 2 הבעיות והיתרונות של הגישה הספרותית הביוגרפית
- שיחה 3 נעוריו של אלתרמן בא"י
- שיחות 4-5 שהותו של אלתרמן הצעיר כסטודנט בצרפת, שיריו שנכתבו בפריז ובננסי
- שיחה 6 הזיקה של אלתרמן לאסכולת שלונסקי בשירה העברית הארץ-ישראלית – מקורותיה ומשמעותה
- שיחות 7-8 שירתו של אלתרמן כמשורר חבר באסכולת שלונסקי
- שיחה 9 חייו האישיים והציבוריים של אלתרמן עם שובו לארץ-ישראל
- שיחה 10 שירת האהבה המוקדמת של אלתרמן
- שיחה 11 השירים שבהם קרב אלתרמן לחריגה מסגנונו המוקדם ולעיצוב היסודות של סגנון "כוכבים בחוץ"
- שיחה 12 כתיבתו של אלתרמן הצעיר על תל-אביב, שירי העיתון שלו, פזמוני "המטאטא"

מדעי הרוח

ספרות

תואר ראשון

10221 מוסכמות יסוד של הרומן במאה ה-19

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות כללית

ידע קודם מומלץ: הקורס **גיבור ואנטי-גיבור ברומן המודרני**¹.

פיתוח הקורס: פרופ' הלל דלסקי, פרופ' נילי דינגוט, ד"ר יהושע אדלר, ד"ר יעל הרוסי, ד"ר חנה הרציגי, ד"ר רחל ויסברוד, ד"ר צביה צפריה, נורית חרמון (רבינוביץ), רותי יוליוס (עדכונים למהדורה השנייה);
חדוה ארליך (עריכה)
יועצים: פרופ' שמעון זנדבנק, פרופ' שלומית רמון-קינן

הקורס² בודק את מוסכמות הכתיבה האופייניות לרומן במאה ה-19 אגב ניתוח חמש יצירות מופת מהספרות האנגלית, הצרפתית והרוסית, ומנסה להראות כיצד מוסכמות כתיבה אלה משרתות את התמות ואת הרעיונות המופיעים ברומנים השונים. הסטודנטים יעמדו על השינויים שחלו במוסכמות אלה במהלך המאה ה-19, עד לערערן ברומן המודרני. חמש המוסכמות הנדונות הן: השימוש בעלילה; השימוש בקספר כול-יודע; ההצגה המפורטת של הרקע החברתי; נורמות של אפיון דמויות; הנטייה לשימוש בסיום סגור.

מבנה הקורס וחומר הלימוד

היחידה הראשונה היא יחידת מבוא, ובה נבדקות עמדותיהם של שלושה סופרים מודרניים (וירגיניה וולף, נטלי סארט ואלן רוב-גרייה), הדוחים את מוסכמות הרומן של המאה ה-19. מכאן עובר הקורס לדיון במוסכמות המאפיינות את הרומן של המאה ה-19, כפי שהן באות לביטוי בחמשת הרומנים שנבחרו. לכל רומן מוקדשות שתי יחידות. אף כי בדיון בכל אחד מן הרומנים ניתנת בסופו של דבר אינטרפרטציה של הרומן, אין מושם דגש בפרשנות, אלא בדיון תאורטי במוסכמות הכתיבה הנדונות.

יחידה 1	מבוא
יחידות 2-3	אבא גוריו / א' דה באלזאק
יחידות 4-5	אנה קארנינה / ל' טולסטוי
יחידות 6-7	החטא ועונשו / פ"מ דוסטויבסקי
יחידות 8-9	דיוקנה של גברת / ה' גיימס
יחידות 10-11	מאדאם בובארי / ג' פלובר

ספרים נלווים

הסטודנטים מתבקשים לרכוש את הספרים בתרגומים אלה: א' דה באלזאק, **אבא גוריו** (תרגום: י' סנד); ל' טולסטוי, **אנה קארנינה** (תרגום: נ' מירסקי); פ"מ דוסטויבסקי, **החטא ועונשו** (תרגום: פ' קריקסונוב); ה' גיימס, **דיוקנה של גברת** (תרגום: א' כספי); ג' פלובר, **מאדאם בובארי** (תרגום: א' עקרביל). אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

¹ קורס זה מומלץ ביותר משום שהוא נותן רקע בניתוח יצירות ספרות. נראה לנו כי סטודנטים שלא למדו את הקורס המומלץ ייתקלו בקשיים בהבנת החומר.
² מהדורה חדשה ומעודכנת על פי התרגומים החדשים לספרים הנדונים בקורס.

10290 הפואטיקה של הסיפורת

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות כללית

ידע קודם מומלץ: לפחות אחד מבין הקורסים **עמוס עוז וא"ב יהושע – התחלות, בין בדין לממשות:** סוגים בסיפור הישראלי, **גיבור ואנטי-גיבור ברומן המודרני, מוסכמות יסוד של הרומן במאה ה-19.** קורס זה אינו מומלץ כקורס ראשון באוניברסיטה הפתוחה.

פיתוח הקורס: פרופ' נילי דינגוט (ריכוז הפיתוח), נורית חרמון, הדר בן-אהרון, ד"ר רינה בן-שחר (כתיבת יחידות 9-10), ד"ר חנה הרציגי (כתיבת יחידה 2)
יועצים: פרופ' שלומית רמון-קינן (יועצת בכירה), פרופ' הלל דלסקי, פרופ' שמעון זנדבנק

קורס זה הוא אבן יסוד לכל המתעניינים בתאוריה של הסיפורת. הוא חיוני להבנת העקרונות המונחים ביסודו של כל סיפור, ויש בו כדי לעזור בהבנת הקורסים השונים המוצעים באוניברסיטה הפתוחה בתחום הספרות בכלל ובתחום הסיפורת בפרט. הוא מגדיר את הסיפורת כ"סיפור בלשון הבונה עולם בדיוני שצירו המרכזי הוא סדרת אירועים". מטרתו של הקורס לבחון ביסודיות את כל היבטיה של הגדרה זו, ולהדגימם על פי מבחר סיפורים קצרים הן מן הספרות העברית והן מספרות העולם.

כיון שאין הקורס מתמקד בפרשנות של טקסטים אלא בתאוריה של הטקסט הסיפורי, הוא לא יעסיק בניתוח פרשני של טקסטים, אלא ישתמש בהם לצורך הדגמת היסודות והעקרונות השונים הכלולים בהגדרה.

חומר הלימוד

יחידה 1	מבוא
יחידה 2	מסיפור לתאוריה
יחידה 3	תהליך הקריאה
יחידה 4	אירועים ודרכי קישורם
יחידה 5	דמויות ואפיון
יחידה 6	מספרים ורמות סיפוריות
יחידה 7	דרכי מבע וסוגי מיקוד
יחידות 9-10	סגנון הסיפורת

חומר הלימוד כולל **מקראה** ובה מבחר סיפורים המדגימים את נושאי יחידות הלימוד.

10292 מבוא לפואטיקה של ספרות ילדים

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות כללית

לא נדרש ידע קודם. קורס זה אינו מומלץ כקורס ראשון באוניברסיטה הפתוחה.

פיתוח הקורס: פרופ' זהר שביט, ד"ר בשמת אבן-זהר (כתיבה); רות שלם (עיצוב) **יועצים:** פרופ' איתמר אבן-זהר, פרופ' זיוה בן-פורת, פרופ' נורית גרץ, פרופ' נילי דינגוט, פרופ' גדעון טורי, ד"ר ניצה בן-ארי, ד"ר רחל ויסברוד

הקורס דן בהיבטים השונים של הפואטיקה של ספרות הילדים, ועוסק בשאלת ההתפתחות של המושגים "ילד" ו"ילדות" בתרבות, ובזיקתם להתפתחותה של ספרות הילדים. הקורס מתרכז בעיקר בשאלת מעמדה של ספרות הילדים בתרבות, וכיצד מעמד זה מכתוב את הפעילות במערכת הספרותית ואת אופי הטקסטים הנכתבים לילדים.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על הספר **מעשה ילדות: מבוא לפואטיקה של ספרות ילדים** מאת ז' שביט (האוניברסיטה הפתוחה, 1996). הספר מורכב מחמש חטיבות עיקריות, שבכל אחת מהן שניים-שלושה פרקים: פרק תאורטי המעלה לדיון בעיה בפואטיקה של ספרות הילדים, ופרק (או שני פרקים) המנתח מקרה מבחן כדוגמה.

פרק 1	צמיחת מושג הילד והילדות בתרבות המערב
פרק 2	כיפה אדומה – מקרה מבחן לשאלת מושג הילד
פרק 3	הדימוי העצמי של הסופר לילדים והאילוצים המערכתיים בכתיבה לילדים
פרק 4	מקרה מבחן: דני אלוף העולם מאת רואלד דאל
פרק 5	טקסטים בעלי מעמד אמביוולנטי
פרק 6	מקרה מבחן: הרפתקאות אליס בארץ הפלאות
פרק 7	מקרה מבחן: עיבודי הרפתקאות אליס בארץ הפלאות לילדים קטנים
פרק 8	ילדים ומבוגרים בספרות הילדים הלא-רשמית
פרק 9	מקרי מבחן: ייצוג עולם הילדים בטקסטים הלא-רשמיים
פרק 10	מקרה מבחן: סדרת חסמבה מאת יגאל מוסינון
פרק 11	מעמדה של ספרות הילדים ואופיים של הטקסטים המתורגמים
פרק 12	טקסטים שתורגמו ממערכת למערכת; מקרה מבחן: מסעי גוליבר
נספחים	לפרק 1, לפרק 3 ולפרק 4

ספרים נלווים

טקסטים ספרותיים (רצוי לקרוא במקור): ר' דאל, **דני אלוף העולם** (זמורה-ביתן, תשמ"ד); ל' קרול, **הרפתקאות אליס בארץ הפלאות** (הקיבוץ המאוחד, 1997). אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

רשימת טקסטים מחקריים מומלצים תפורט בחומר הקורס.

מדעי הרוח

ספרות

תואר ראשון

10734 תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: קולנוע; לימודי תרבות

ידע קודם מומלץ: לפחות קורס אחד בספרות וכן הקורסים **מבוא לאסתטיקה**, **תקשורת כתובות**. קורס זה אינו מומלץ כקורס ראשון באוניברסיטה הפתוחה.

פיתוח הקורס: ד"ר חנה הרציג (כתיבה ותרגום); ד"ר תמי עמיאל-האזור
אחריות אקדמית: פרופ' נורית גרץ
יועצים: פרופ' מיכאל גלזמן, פרופ' דוד פישלוב

הקורס סוקר התפתחויות בתורת הספרות המודרנית מאז כנינה כ"מדעי" אובייקטיבי בראשית המאה ה-20 ועד העשורים האחרונים, שבהם חלחלו אליה רעיונות מתחומי ההגות החברתית, התרבות והפוליטיקה. תפיסת רעיונית זו ערערה את תפיסותינו הבסיסיות ביותר בדבר האני"ש שלנו, אמונתנו, חירותנו, מושג ה"נורמליות" ושאר היררכיות וסדרים שהיו עד כה "מובנים מאלהם". רעיונות אלה מאפיינים את השיח השליט כיום בתחומים כמו היסטוריה, סוציולוגיה, פסיכולוגיה, לימודי תרבות, תקשורת ומכלול האמנויות, והקורס מבחיר אותם בלשון מובנת ונהירה.

חומר הלימוד

- הספר **מבוא לתורת הספרות והתרבות: צעדים ראשונים** (האוניברסיטה הפתוחה, 2004), שהוא תרגום של: P. Barry, *Beginning Theory: An Introduction to Literary and Cultural Theory* (Manchester University Press, 1995)
- הספר **תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו, צעדים נוספים** מאת ח' הרציג (האוניברסיטה הפתוחה, 2005). הספר מרחיב ומשלים את ספרו של בארי. הדיונים מלווים בהדגמות באמצעות מאמרי ביקורת.
- אסופה** ובה חמש סקירות (מתורגמות לעברית) הדנות בהרחבה בכמה אסכולות. הסטודנטים יתמקדו בשתיים מהן.
- אסופה** ובה מאמרי ביקורת המנתחים יצירות ספרות בכליהן של האסכולות השונות.

נושאי הלימוד

- מבוא ספרותי-תאורטי
- הפורמליסטים הרוסיים
- הביקורת החדשה האנגלו-אמריקנית
- הסטרוקטורליזם הצרפתי
- פוסט-סטרוקטורליזם ודקונסטרוקציה
- ביקורת ספרות פסיכואנליטית
- ביקורת ספרות פמיניסטית
- ביקורת ספרות הומו-לסבית
- ביקורת ספרות מרקסיסטית
- ביקורת ספרות פוסט-קולוניאלית
- סיכום: "מהי הספרות והאם חשוב מהי?" מאת גינתן קאלר

בקורס מתקיימים מפגשי **אופק** – מפגשי וידאו העומדים אחר כך לרשות הסטודנטים באתר הקורס.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10639 ציוני דרך בביקורת ספרות המערב

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: ספרות כללית

ידע קודם: מומלץ לסיים לפחות שלושה קורסים בספרות כללית וביניהם **הפואטיקה של הסיפור**.

פיתוח הקורס: פרופ' נילי דינגוט, פרופ' דבורה גילולה, ד"ר רד לב-כנען, ד"ר שולמית פוסטנברג-הלוי, ד"ר איזבל מרטיין, ד"ר יואב רינון (כתיבה), ד"ר אילה עמיר (שכתוב יחידות 5 ו-8); רוני אמיר (אסיסטנטית ועורכת), ד"ר דן דאור (תרגום גיונסון וארנולד), דניאלה יואל (תרגום טאסו),
אחריות אקדמית: פרופ' נילי דינגוט
יועצים: פרופ' אברהם עוז, פרופ' מרגלית פינקלברג, פרופ' דוד פישלוב

קורס זה דן בהרחבה בהגותם של כמה מבקרים מרכזיים, המייצגים מסורת ארוכה בת כאלפיים שנה בביקורת ספרות המערב, החל מראשיתה בכתבי אפלטון ועד שלהי המאה ה-19.

הכותבים מנתחים טקסטים נבחרים בביקורת ספרות המערב וממקמים אותם בהקשרם הרחב. הטקסטים, כולם בעברית, חלקם תורגמו במיוחד לקורס זה, שאובים מספרות גוונות: יוון ורומא, הרנסנס האיטלקי, הקלאסיקה הצרפתית, הנאו-קלאסיקה, והביקורת האנגלית במאה ה-18 וה-19.

במהלך הדיון נבחנים הדגשים משתנים בסוגיות עקרוניות, העוברות כחוט השני בביקורת הספרות ובלימודי תרבות ושומרות על חיוניותן גם במאה ה-21. הקורס מיועד הן לתלמידי ספרות והן לכל המתעניינים בחשיבה תאורטית-פילוסופית-ספרותית בתחומי הביקורת והתרבות.

חומר הלימוד

- חומר הלימוד מבוסס על הספר **ציוני דרך בביקורת ספרות המערב** (האוניברסיטה הפתוחה, 2005), שבו דיון בתשעה טקסטים:
  - פרק 1 העת העתיקה: אפלטון וקודמו
  - פרק 2 אריסטו: פואטיקה
  - פרק 3 הורטיוס: אמנות הפיוט
  - פרק 4 הפולמוס הביקורתי בספרות הרנסנס האיטלקי
  - פרק 5 קורניי: שלושה מאמרים על השירה הדרמטית
  - פרק 6 דריידן: משה על השירה הדרמטית
  - פרק 7 גיונסון: הקדמה לשייקספיר
  - פרק 8 וולטר: מכתבים אנגליים (18, 19, 20)
  - פרק 9 ארנולד: "תפקיד הביקורת בימינו אלה"

וכן על שני ספרי טקסטים: האחד **אסופת מאמרים**, והשני **מקראה ומדריך למידה**, הכוללים חלק מן הטקסטים וכן הבהרות והערות.

ספרים נלווים

אריסטו, **פואטיקה** (תרגום י' רינון); מאגנס, תש"ס); הורטיוס, **אמנות הפיוט** (תרגום: ד' גילולה; מאגנס, תשס"ד); דריידן, **משה על השירה הדרמטית** (ספריית פועלים, סדרת טעמים, 1988). אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

10799 סדנה בכתיבת סיפורת¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם: 18 נקודות זכות עבור קורסים קודמים בספרות.

הסדנה נועדה ללוות כותבים בראשית דרכם כיוצרים, וכן היא מיועדת לכותבים מנוסים יותר המבקשים לשכלל את יכולותיהם בכתיבת פרוזה ולמצוא לעצמם קהילת כותבים וקהל קוראים. בסדנה נדון בעקרונות היסוד של כתיבת הסיפור הקצר: היחס בין עלילה לנושא; נחיצותם ותפקודם של תיאורי חלל וזמן בעיצוב תודעה ואווירה; חשיבותו של טון הכתיבה; משמעותה של הבחירה הלשונית; בניית הדמויות ועולמן הפנימי, ועקרונות נוספים.

הסדנה היא שנתית ומחולקת לשני סמסטרים. בכל סמסטר יערכו שישה מפגשים.

הסמסטר הראשון יוקדש להקניית כלים בסיסיים לכתיבה: תיאור אובייקטיבי ותיאור סובייקטיבי, נקודת תצפית, הראיה והגדה, בניית דמות, דיאלוג, זרם תודעה וכלים אחרים. בכל מפגש יתבקשו המשתתפים לכתוב תרגיל בן עמוד וחצי או שניים במגוון נושאים שבהם נעסוק. העבודה בסמסטר א תהיה בעיקרה עבודה אישית של כל סטודנט/ית מול המנחה, תוך התייחסות מפורטת לתרגילים שיוגשו.

סמסטר ב יוקדש ליצירות פרי עטם של משתתפי הסדנה. נתרכז בסוגיות שיעלו במהלך הכתיבה, הן מצד המשתתפים והן מצד המנחה. על כל אחד מהמשתתפים להגיש סיפור אחד פרי עטו באורך של כ-1,500 עד 2,500 מילים, שיוכה להערותיהם והתייחסותם של המשתתפים האחרים.

אפשר להשתתף בסדנה בלמידה מרחוק, הן באמצעות התקשורת האישית באתר הקורס, הן באמצעות הפורום באתר הסדנה, והן על ידי צפייה ישירה בשיעורים מרחוק באמצעות וידאו קונפרנס. מפגשי ההנחיה יערכו במתכונת מסורתית של סדנת כתיבה. לאורך השנה יוזמנו להתארח בהם סופרים ועורכים בהוצאות ספרים ובמוספים הספרותיים בעיתונים.

מנחה את הסדנה **מתן חרמוני**, סופר ("היברו פבלישינג קומפני", "ארבע ארצות") וחוקר ספרות, זוכה פרס ברנשטיין, פרס התאחדות המו"לים ופרס היצירה לסופרים עבריים ע"ש לוי אשכול של משרד התרבות.

1 ההרשמה למסלול סדנת כתיבה יוצרת מותנית בפגישה ייעוץ עם יועץ אקדמי בתחום הספרות. מספר המקומות מוגבל. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

ספרות

תואר ראשון

10798 סדנה בכתיבת שירה¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: 18 נקודות זכות עבור קורסים קודמים בספרות.

לשאלה "מהו שיר?" ניתנו תשובות רבות במהלך הדורות. בסדנה נערוך היכרות ראשונית עם אפשרויות כתיבה שונות באמצעות ניתוח שירים והתנסות בכתיבת שירה. נתוודע ליצירתם של כמה משוררי מופת, נקבל מושג מעשי ראשוני בשאלות צורה ותוכן בשירה, ונקנה כלים אומונטיים מעשיים בכתיבת שירה. כן נדון בטכניקות אסתטיות מרכזיות בשירה, במבנים שיריים ובסגנונות בשירה, ונלמד את עקרונות החריזה והמשקל. כל אלה יתורגלו באמצעות כתיבת שירים בסגנונות ובמבנים שונים, לצד התנסות בכתיבת שירה חופשית יותר. כן נתרגל בניית פיגורות, מטפורות ומטונימיות בשירה.

בשלב ראשון של הסדנה נתמקד בלימוד צורות וקונוונציות שיריות קלאסיות, מתוך בחינה מתמדת של האופן שבו התאימו אותן משוררים מודרניים ועכשוויים לצרכיה של היצירה השירית בת-זמננו.

הסדנה נערכת במפגשים קבוצתיים אחת לשבועיים. במהלך הסדנה יידרשו הסטודנטים להגיש מטלות ובסופה יגישו מקבץ שירים מפרי עטם כעבודת גמר.

מנחה את הסדנה **מיטל נדלר**, משוררת וחוקרת ספרות ותרבות ישראלית, זוכת פרס לייב-גולדברג לכתב יד, פרס "טבע" לשירה לשנת 2014, פרס שר התרבות למשוררים בתחילת דרכם לשנת 2008 ותחרות "שירה על הדרך" מטעם עיריית תל אביב לשנת 2008.

חומר הלימוד כולל מקראה.

10335 הקבוצה הכנענית: בין אידיאולוגיה וספרות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

נושא: ספרות עברית

שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם לפחות קורס אחד בספרות, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס עמוס עוז וא"ב יהושע – התחלות.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר רחל ויסברוד, ד"ר רקפת סלע-שפי, מיכל לוי; לאה הספל (עריכה)

יועצים: פרופ' זיוה בן-פורת, פרופ' דן לאור

הקורס סוקר את צמיחת הכנעניות ואת פעילות הקבוצה הכנענית ומחולליה, דן באידיאולוגיה של הקבוצה וביצירות הספרות שלה ומנתח את הזיקה ביניהן. מטרתו:

- לתאר את תוכני האידיאולוגיה הכנענית, מקורותיה, ויחסיה עם הספרות הכנענית.
- לבסס כלים לניתוח עצמאי של יצירות פרוזה ושירה כנעניות ולבדיקת היחס בינן לבין האידיאולוגיה הכנענית, ובין ספרות לאידיאולוגיה בכלל.
- לנתח את אופי הקבוצה הכנענית ואת יחסיה עם המציאות שבה פעלה, ותוך כך להאיר היבטים חברתיים, תרבותיים וספרותיים במציאות זו.

חומר הלימוד

- יחידה 1 רקעה ומקורותיה של ההשקפה הכנענית, דרכי ביטוייה והשפעתה במציאות הישראלית
- יחידה 2 האידיאולוגיה הכנענית
- יחידה 3 תביעותיה של האידיאולוגיה הכנענית מן הספרות העברית
- יחידה 4 שירת רטוש ויחסיה עם האידיאולוגיה הכנענית
- יחידה 5 שירה אידיאולוגית מוצהרת (יונתן רטוש, אהרן אמיר)
- יחידה 6 הסיפורת הכנענית ואופני היענותה לתביעות האידיאולוגיות והספרותיות של הכנעניות

לקורס נלווית אסופה הכוללת מאמרים שעניינם הקבוצה הכנענית וספרותה, וכן התבטאויות של חברי הקבוצה שהתפרסמו בכתב העת אלף.

ספרים נלווים

ספריו של יונתן רטוש: **ספרות יהודית בלשון העברית, ראשית הימים, שירי חרב, חופה שחורה**; וספרו של סי' יזהר, **ארבעה סיפורים**. אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

10301 זוגות מיועדים ביצירתו של עגנון¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
נושא: ספרות עברית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם לפחות 2 קורסים בספרות עברית, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר עדיה מנדלסון מעוז
יועצים: ד"ר צחי וייס, ד"ר נינה פינטו-אבקסיס

יצירתו של ש"י עגנון היא אחת מפסגות הספרות העברית, ונחשבת בעיני תלמידים ומורים כאתגר שקשה להתגבר עליו. בקורס ננסה להוביל להבנה של היצירה העגנונית, הן באמצעות קריאה ביצירותיו והן באמצעות עיון במאמרי ביקורת.

הקורס עוסק בחמש מיצירותיו של ש"י עגנון שבוטל בהן המוטיב של "זוגות מיועדים". כל הסיפורים מציגים סכמה פרדיגמטית המעמידה שני בני זוג המיועדים להתאחד זה עם זה, ומגלגלים השתלשלות טרגית הנובעת מחוסר המימוש של האיחוד.

חומר הלימוד

בקורס חמש יחידות לימוד, מהן יילמדו ארבע בכל סמסטר. כל יחידה עוסקת באחת היצירות, וכוללת מקבץ מאמרים ומדריך למידה.

- יחידה 1: **עגונות** – עולם של מטה ועולם של מעלה
- יחידה 2: **סיפור פשוט** – בין גורל ובחירה חופשית
- יחידה 3: **בדמי ימיה** – מעוות לא יוכל לתקון
- יחידה 4: **שבועת אמונים** – הפנטסטי והנשגב מול הארצי והמורכב
- יחידה 5: **תהלה** – אהבה ומוות

1 בעבר הקורס נקרא ש"י עגנון: "עגונות" ו"עידו ועינים" – מקורות, מבנים, משמעויות.

1 ההרשמה למסלול סדנות בכתיבה יוצרת מותנית בפגישת ייעוץ עם יועץ אקדמי בתחום הספרות. מספר המקומות מוגבל. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי הרוח

ספרות

תואר ראשון

10962 הפואמה הביאליקאית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: ספרות עברית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **הסיפור העברי בראשית המאה ה-20, בימים האחרים: תמורות בשירה העברית בין תש"ח לתש"ד**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **בין ציון לציונות: 1881-1914**.

פיתוח הקורס: ד"ר שמואל טרטנר, ד"ר עדיה מנדלסון-מעוז, פרופ' זיוה שמיר (אחראית אקדמית)

הקורס מפיגש את הסטודנטים עם אחד הצמתיים החשובים ביותר בספרות העברית – שנות מפנה המאה ה-20, שבהן העם ותרבותו היו נתונים ב"תהייה" וב"תחייה". הקורס עומד על חידושי הפואטיים והתמטיים של ביאליק, ובמיוחד על חידושי בתחום הפואמה העברית. ביאליק כתב חמש פואמות ("שירות") בלבד, אך כל אחת מהן השפיעה על אי-ספור יצירות שנכתבו אחריה ובעקבותיה. בקורס נעסוק בכל אחת מן הפואמות, ונתוודע אל מאפיינים פואטיים, כלליים וספציפיים, ואל מציני סגנון ביאליקאיים ייחודיים. כן נעמוד על היבטים היסטוריים, ונראה שיצירות סמליות בלתי נדלות, המנותקות כביכול מן הזמן והמקום שבהם נוצרו, יכולות לשמש ראי לתקופתן ולבטא את הלכי הרוח שרווחו בעת כתיבתן.

חומר הלימוד

- מדריך למידה, מקראה ושלושה ספרי מאמרים:
- על **"מתי מדבר"** (מסות על פואמה לביאליק), בעריכת צבי לוז, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן, 1988.
- ב**מבואי עיר ההרגה** (מבחר מאמרים על שירו של ביאליק), בעריכת עוזי שביט וזיוה שמיר, מכון כץ לחקר הספרות העברית והוצאת הקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 1994.
- על **שפת הבריכה** (הפואמה של ביאליק בראי הביקורת) בעריכת עוזי שביט וזיוה שמיר, מכון כץ לחקר הספרות העברית והוצאת הקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 1995.

נושאי הלימוד

- מבוא
- "המתמיד"
- "מתי מדבר"
- "בעיר ההרגה"
- "הברכה"
- "מגילת האש"

¹ קורס זה מחליף את הקורס **שירתו המוקדמת של ח"נ ביאליק** (10340), שאינו מוצע עוד. אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (ים) אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

10963 ספרות ואתיקה: קריאה במבחר יצירות מן הפרוזה העברית של המאה ה-20¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: ספרות עברית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים ובכללן 12 נקודות זכות בספרות או 6 נקודות זכות בספרות ו-6 נקודות זכות בפילוסופיה, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **תורת הספרות והתרבות – אסכולות בנות זמננו, בעיות בפילוסופיה של המוסר**

פיתוח הקורס: ד"ר עדיה מנדלסון-מעוז
יועצות: ד"ר תמי עמיאל-האוזר, מי-טל נדלר

הקורס מחבר בין שתי דיסציפלינות: האתיקה או הפילוסופיה של המוסר מחד גיסא והספרות מאידך גיסא. הקשר בין אתיקה לבין ספרות העסיק חוקרים רבים משרח קיומן של הפילוסופיה והאמונת. המחויבות של טקסטים ספרותיים לערכים אסתטיים ועם זאת גם לתכנים מסוימים יצרה מערכת יחסים מורכבת בין שתי הדיסציפלינות. מערכת יחסים זו עוצבה והשתנתה במהלך ההיסטוריה. בקורס נברר את היחסים האלה מבחינה רעיונית והיסטורית, נציג מתודות פרשניות לקריאה ביצירות ספרות אשר יתוו דרכי קריאה שבאמצעותן נוכל לפרש טקסטים ספרותיים מתוך פרספקטיבות אתיות, ונקרא במבחר יצירות מן הספרות העברית לאור מתודות אלו.

חומר הלימוד

ספר הקורס: **הספרות כמעבדה מוסרית – קריאה במבחר יצירות בפרוזה העברית של המאה ה-20** מאת עדיה מנדלסון-מעוז (הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, 2009).

יצירות הספרות הנידונות בקורס:
המוצא מאת יוסף חיים ברנר
חרבת חיזעה מאת ס' יזהר
חימו מלך ירושלים מאת יורם קניוק
תהילה מאת ש"י עגנון
כבשת הרש מאת משה שמיר
מסע אל תום האלף מאת א"ב יהושע

10378 ג'יין אוסטן: גישות בביקורת הספרות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: ספרות כללית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם לפחות אחד מבין הקורסים **הפואטיקה של הסיפורת, גיבור ואנטי-גיבור ברומן המודרני, מוסכמות יסוד של הרומן במאה ה-19** (מביניהם מומלץ הקורס **הפואטיקה של הסיפורת**), וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' נילי דינגוט, ד"ר דולי בן-חביב (פרק 4); הדר יעקובסון, נגה שי (עריכה)
יועצים: פרופ' הלל דלסקי, ד"ר רות גינצבורג, ד"ר רחל ויסברוד, נורית חרמון, רוני אמיר

זהו קורס מונוגרפי, במהדורה מעודכנת, העוסק מצד אחד במכלול יצירתה הגמורה של ג'יין אוסטן, ומצד אחר בהיכרות עם היבטים שונים של ביקורת הספרות כפי שהם מתבטאים בפרשנויות של יצירותיה. אין הקורס מתמקד במתן פרשנויות ליצירותיה של ג'יין אוסטן, אלא בהצגת מבחר פרשנויות קיימות לששת הרומנים שלה, וזאת כדי להציג בעיות ספציפיות בביקורת על יצירותיה, לבדוק הנחות ביקורתיות מובלעות, ולהכיר היכרות כללית כמה זרמים בביקורת המאפיינים את המאה ה-20. כמו כן, הקורס מקנה מיומנות בקריאת מאמרי ביקורת על טקסט ספרותי.

חומר הלימוד

- ששת הרומנים הגמורים של אוסטן: **בינה ורחשי לב** (תרגום: א' אמיר; ספריית מעריב 1986); **גאוה ומשפט קדום** (תרגום: א' אמיר; ספריית מעריב 1984); **מנספילד פארק** (תרגום: א' אמיר; ספריית מעריב 1988); **אמה** (תרגום: ר' קלינוב; הקיבוץ המאוחד 1982); **הטיית לב** (תרגום: נ' כרמל; כתר 1983); **מנזר נורתאנגר** (תרגום: ט' בר; אור-עם 1986).
- ספר הקורס (בעברית) על ג'יין אוסטן (בהיקף של 3-4 יחידות לימוד)
- מקראה ובה סקירות על זרמים אחדים בביקורת הספרות (בתרגום עברי), אוסף מאמרים (**באנגלית**) על ג'יין אוסטן ועל יצירותיה, וכן שאלות ודיונים במאמרים.

המפגש הראשון בקורס הוא מפגש חובה.

¹ אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

¹ אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

ספרות

תואר ראשון ומאטר

10334 העולם בסיפורת: חיקוי-מציאות או ארגון אמנותי?

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: ספרות כללית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם שניים מבין הקורסים הסיפור העברי בראשית המאה ה-20, גיבור ואנטי-גיבור ברומן המודרני, עמוס עוז וא"ב יהושע: התחלות, מוסכמות יסוד של הרומן במאה ה-19, בין בדיון לממשות: סוגים בסיפור הישראלי, הפואטיקה של הסיפורת, תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר חנה הרציג (כתיבה); עמית מרקוס (שכתוב יחידה 7); אילנה דן (עריכה), אדי זילצר (עריכת יחידה 7) **יועץ בכיר:** פרופ' מאיר שטרנברג **יועצים ליחידה 7:** פרופ' דוד פישלוב, פרופ' נילי דינגוט, ד"ר גליה בנוימן, ד"ר דולי בן-חביב

הקורס עוסק במעמדו כפול הפנים של העולם הבדיוני ביצירה ספרותית כמבנה דמוי מציאות המתנהל על פי עקרונותיה של חוקיות "טבעית", וכמתווך של מגמות ואפקטים אסתטיים המתנהל על-פי חוקיות אמנותית. הקורס מקנה יסודות בתאוריות ספרותיות ומדגים את יישומן בטקסטים ספרותיים.

בקורס זה אפשר לכתוב עבודה סמינריונית המיישמת את התאוריה הנלמדת על חטיבות בספרות, על יצירה בודדת או על היבט ספרותי ספציפי – על פי קורסים קודמים שנלמדו או על פי בחירה.

מבנה הקורס וחומר הלימוד

הסוגיה התאורטית שבה עוסק הקורס משמשת כנקודת הצטלבות של שלושה מישורים: טקסטים ספרותיים, תאוריות כלליות של הספרות, תקופות ודורות בסיפורת.

- יחידה 1 יסודות התאוריה
יחידות 2-4 ניתוח של שתי יצירות ספרות, **אמה וטום ג'ונס**, המדגימות עמדה שונה ביחס למעמדו של העולם הבדיוני בטקסט הספרותי
- יחידה 5 אריסטו ושקלובסקי – שתי תאוריות על ספרות
- יחידה 6 יישום התאוריה לגבי חטיבות ספרות כפי שנלמדו בקורסים קודמים
- יחידה 7 תורת ההנמקה בפרספקטיבה תאורטית עכשווית

ספרים נלווים

גיין אוסטון, **אמה** (הקיבוץ המאוחד); הנרי פילדינג, **טום ג'ונס** (מוסד ביאליק); אריסטו, **פואטיקה** (הקיבוץ המאוחד). אפשר לרכוש את הספרים באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

- 1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **מגמות בסיפורת הישראלית של שנות השמונים** (10477), שאינו מוצע עוד.

10916 נרטיב: עיון רב-תחומי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: ספרות כללית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים ובכללם הקורס **הפואטיקה של הסיפורת**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' נילי דינגוט (כתיבה); נגה שי (עריכה) **יועצים:** פרופ' שולמית אלמוג, פרופ' אורה לימור, ד"ר ערן חיות (חלק מפרק 4), ד"ר עמית מרכוס, ד"ר אילה עמיר

מושג הנרטיב חרג זה מכבר מתחום התאוריה של הסיפורת וחדר למגוון תחומי ידע. על רקע הנרטולוגיה הסטרוקטורליסטית הקלאסית (כפי שהוצגה בקורס **הפואטיקה של הסיפורת**), קורס רב-תחומי זה בוחן את גלגוליו של המושג בארבעה תחומים: משפט, היסטוריה, פסיכולוגיה של שיח ונרטולוגיה פוסט-קלאסית. באמצעות קריאה צמודה וביקורתית ודיון תאורטי ב-16 מאמרים. הקורס עוקב אחר אופן השימוש במושג הנרטיב ואחר המובנים השונים שניתנו לו, ואגב כך בוחן את תפקיד הסיפור בשלל היבטיה של החוויה האנושית. גישת הקורס היא תיאורית, אך בכל אחד מהתחומים מוצגות עמדות נוגדות. הפרקים כוללים נספחים, המסבירים מושגים תאורטיים שמופיעים במאמרי הקורס, ותפקידם לתת רקע ולהסביר את המסגרת הקונספטואלית לכל אחד מהמאמרים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על ספר הקורס, **נרטיב – עיון רב-תחומי** (האוניברסיטה הפתוחה, 2009), שמשולב בו מדריך למידה, וכן על מקראת מאמרים.

- פרק 1 הקדמה
פרק 2 נרטיב ומשפט
פרק 3 נרטיב והיסטוריה
פרק 4 נרטיב ופסיכולוגיה של שיח
פרק 5 נרטיב ונרטולוגיה פוסט-קלאסית (פלודרניק)

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בספרות

לא על המילה לבדה: סוגיות יסוד בתרגום (10561) (מ) – משובץ בלשון עברית, עמ' 52.

החוויה התאורטית: מבוא לדרמה ולתאטרון (10154) (ר) – משובץ בתאטרון, עמ' 61.

החזיון השקספירי (10215) (ר) – משובץ בתאטרון, עמ' 61.

קומדיה: מאריסטופנס עד סיינפלד (10762) (ר) – משובץ בתאטרון, עמ' 61.

תאטרון בחברה (10738) (ר) – משובץ בתאטרון, עמ' 62.

התאטרון הישראלי: קונפליקטים ותהליכי שינוי (10919) (מ) – משובץ בתאטרון, עמ' 62.

מגדר ומפנינים בתאטרון המודרני (10928) (מ) – משובץ בתאטרון, עמ' 62.

המדיום באמנויות: סוגיות אסתטיות ותרבותיות (10931) (מ) – משובץ בתולדות האמנות, עמ' 77.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

תאטרון

תואר ראשון

10154 החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון

6 נקודות זכות ברמת פתיחה
שיוך נוסף: ספרות כללית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר זמירה הייזנר, קרין חזקיה (כתיבה); נילי לנדסברגר (עריכה)
אחראית אקדמית: פרופ' נילי דינגוט
יועצים: פרופ' דן אוריין, פרופ' הרי גולומב, פרופ' שמעון לוי, פרופ' אברהם עוז

הקורס מתחקה אחר החוויה התאטרונית באמצעות בחינתם של גורמים מהתרבות האנושית וממדיום התאטרון, גורמים המעצבים את החוויה ומשפיעים עליה. הקורס מקנה מושגי יסוד בדרמה ובתאטרון ופורס תחנות יסוד בתולדות התאטרון ומוסכמותיו, תוך הדגמה ממבחר מחזות הנחשבים בתרבות המערבית לקלאסיקה, החל בתקופה הקלאסית, עבור לימי הביניים והרנסנס, תקופת הרסטורציה באנגליה, הרומנטיקה של המאה ה-18, השינויים ההיסטוריים, החברתיים והתרבותיים במאה ה-19 וה-20, ועד ימינו אלה.

הקורס מיועד לכל שוחרי תרבות ואמנות הרוצים להרחיב את ידיעותיהם בתולדות התאטרון, האמנות והתרבות המערבית, ולרכוש כלים לניתוח הצגות תאטרון ומופעי אמנות.

צפייה מודרכת בהצגת תאטרון כלולה בדרישות החובה של הקורס (פרטים על ההצגה ומועדה מתפרסמים בתחילת כל סמסטר).

חומר הלימוד

- המחזות שהם קריאת חובה: סופוקלס, אדיפוס המלך; שקספיר, מקבת; איבסן, ברווז הפרא; בקט, מחכים לגודו; ח' לוי, ההולכים בחושך.
- ספר הקורס: החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון מאת ז' הייזנר וק' חזקיה (האוניברסיטה הפתוחה, 2006). הספר מתמקד בשאלות מרכזיות, כגון: מהי חוויה תאטרונית? מה מייחד את מדיום התאטרון? אילו שינויים חלו במוסכמותיו במהלך הדורות? כיצד השפיעו מוסכמות התאטרון על המחזות עצמם? התזמור של מרכיבי הדרמה והשפעתו על החוויה התאטרונית; השפעתן של מוסכמות התאטרון על עיצוב הדמויות בדרמה; מוסכמות תאטרון בהקשרן המציאותי-חברתי, כולל הסוציולוגיה של האירוע התאטרוני והממד הפוליטי-חברתי שלו.
- סרטי DVD: חזרות על "העלמה יוליה", פר גינט, ברווז הפרא, שלוש אחיות, סונטת הרפאים, אדיפוס המלך, מקבת, וויצק, ז'אן ד'ארק, התאומים מוונציה, דרכו של עולם, אובו המלך, סיווה בני מות, שש נפשות מחפשות מחבר, קדיש לנעמי. סרטי החובה מודגשים, השאר הם סרטי רשות. הסרטים מתומללים בחוברת תמלילים.
- חוברת צפייה ולמידה, המקשרת בין כל מרכיבי הקורס, מנחה את הסטודנטים בקריאה ובצפייה וכוללת את מטלות המנחה.

10215 החיזיון השקספירי

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: ספרות כללית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אליס שלוי, ד"ר אליזבת פרוינד (כתיבה);
רינה סקוטלסקי, לאה הספל (עריכה)
יועצים: פרופ' רות נבו, פרופ' מאיר רוסטון

הקורס מפגיש את הסטודנטים עם עולמו של שקספיר ועם ארבעה ממחזותיו, ומאפשר להבין את הקשר בין הרקע ההיסטורי, התרבותי והרוחני של התקופה לבין היצירות, ואת מורכבותו של הטקסט השקספירי.

מטרות הקורס

- הבנת המחזות הנלמדים
- הכרת התאטרון האליזבתני ומוסכמותיו
- הכרת מושגי יסוד של השקפת העולם האליזבתנית הנחוצים להבנת המחזות
- פיתוח כושר קריאה והבנה של טקסט דרמטי
- הקניית הכלים הדרושים לניתוח סוגים שונים של מחזות ופיתוח קריטריונים להבדלה בין ז'אנרים דרמטיים
- העמקת המודעות לבעיות התאטרון

יחידות הלימוד 1-2 הן יחידות מבוא העוסקות במושגי יסוד של השקפת העולם והבימה האליזבתנית, וכן בטקסט השקספירי. יחידות הלימוד 3-11 מוקדשות לניתוח ארבעה מחזות, ומדריכות את הסטודנטים בקריאתם תוך ניתוח היבטים שונים כגון: עלילה, מבנה, דמויות, לשון ודימויים, מוטיבים, ונושאים נוספים בכל אחד מן המחזות הנלמדים. **יחידות הלימוד והמחזות נלמדים בעברית.**

חומר הלימוד

יחידות 1-2 הרקע התרבותי והרוחני של התקופה; סקירה של מכלול יצירתו הדרמטית של שקספיר והבימה האליזבתנית
יחידות 3-4 **חלום ליל קיץ**
יחידות 5-6 **הנרי הרביעי – חלק א**
יחידות 7-9 **המלך ליר**
יחידות 10-11 **הסערה**

הסטודנטים מתבקשים לרכוש את המחזות, לבד מהמחזה **הנרי הרביעי – חלק א**. אפשר לרכוש את המחזות באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

אמצעי עזר: סרטי DVD: **הנרי הרביעי – א, המלך ליר**. הסרטים נשלחים לסטודנטים בהשאלה למשך הסמסטר של לימוד הקורס.

10762 קומדיה: מאריסטופנס עד סיינפלד

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: ספרות

ידע קודם מומלץ: **החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון.**

פיתוח הקורס: פרופ' דן אוריין, ד"ר לאה גילולה
יועצים: פרופ' דן אוריין, פרופ' הרי גולומב, פרופ' נילי דינגוט, פרופ' יהודה מורלי, פרופ' בן-עמי פיינגולד, ד"ר אנדריאה רוטשטיין, אהובה קרן

הקומדיה היא סוגה דרמטית בעלת מבנה ומאפיינים שאפשר לזהותם בקומדיות שנכתבו בתקופות היסטוריות שונות וכן בתרבויות שונות. בקורס יערך דיון בסוגת הקומדיה, תוך היכרות עם נקודות ציון חשובות בהתפתחותה ועם יצירות מרכזיות החל בקומדיות של אריסטופנס ביוון העתיקה ועד קומדיית המצבים הטלוויזיונית **סיינפלד**.

נושאי הלימוד

- מבוא תאורטי
- הקומדיה היוונית העתיקה
- הקומדיה הרומית
- קומדיה ופארסה בתאטרון ימי הביניים
- קומדיה דלי'ארטה
- קיוגן – הקומדיה הקלאסית ביפן
- הקומדיה הקלאסית
- הקומדיה השקספירית
- הקומדיות של מולייר
- **פיגמליון** מאת ג'ורג' ברנרד שאו
- הקומדיות של שלום עליכם
- הקומדיות של אפרים קישון
- הקומדיות של חנוך לוין
- וודי אלן
- קומדיית המצבים בטלוויזיה

חומר הלימוד

- ספר הקורס בעריכת דן אוריין ולאה גילולה (האוניברסיטה הפתוחה); הכותבים: שרון אהרונוסון-להבי, הנרי אונגר, דן אוריין, אהובה בלקין, ניצן בן-שאל, דבורה גילולה, תרז מלאכי, אברהם נוברשטרן, כנרת נוי, אלי רוזיק, בתיה רייכמן, חנה שקולניקוב
- מדריך למידה
- קריאת מחזות (עד שלושה מחזות לכל יחידת לימוד)
- צפייה בשלושה פרקים נבחרים מקומדיית המצבים **סיינפלד** ובעבודים קולנועיים של קומדיות נבחרות

מדעי הרוח

תאטרון

תואר ראשון

10738 תאטרון בחברה

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שינוי נוסף: ספרות; סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

ידע קודם מומלץ: החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון.

פיתוח הקורס: פרופ' דן אוריין, ד"ר נפתלי שם טוב, ד"ר מיכל סגל, מזלית חיים
יועצים: פרופ' נורית גרץ, פרופ' אלי רוזיק-רוזן, ד"ר שרון אהרונוסון-להבי, ד"ר זמירה הייזנר

הקורס מציע מתודולוגיה מקיפה ללימוד היבטיו החברתיים של התאטרון, ומדגים זאת בעזרת רפרטואר התאטרון בישראל. הנחת היסוד היא כי תאטרון אמנם אינו "משקף" מציאות כתיבתה, אלא הוא מעצב אותה לצרכים מסוימים של קבוצות בחברה. למרות זאת, ואולי דווקא בשל כך, הזיקות הקיימות בינו לבין המציאות החברתית מאפשרות חשיפה של קונפליקטים מוצנעים וגלויים. מושגי המתודה שאולים מתחומי התאוריה הספרותית, הסוציולוגית והתרבותית. הדיון במתודה ערוך כך שתחילתו ברקע החברתי והתרבותי, המשכו במרכיבי ההצגה וסופו בהתקבלותה. המתודולוגיה המוצעת היא מעין תפריט לחקר התאטרון וגם, בהמרה מתאימה, לחקר טקסטים תרבותיים אחרים.

נושאי הלימוד

- קונטקסט
- רפרטואר
- שדה
- התכונות
- אינטר-טקסטואליות
- טקסט: דמויות; סוציו-נרטיב;
- סוציו-סמיטיקה; סוציו-לינגוויסטיקה
- התקבלות והשפעות

חומר הלימוד

- ספרו של פרופ' ד' אוריין, **תאטרון בחברה** (האוניברסיטה הפתוחה, 2008)
- מקראה
- ארבעה מחזות
- מדרוך למידה
- צפייה בהצגות תאטרון

10919 התאטרון הישראלי קונפליקטים ותהליכי שינוי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שינוי נוסף: ספרות עברית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי החברה והרוח, ובכללם אחד מבין הקורסים החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון, תאטרון בחברה, מבית לאומי למדינה בדרך: היישוב היהודי בארץ-ישראל בין מלחמות העולם, ישראל בעשור הראשון, מגמות בחברה הישראלית, אמצעי תקשורת המונים בישראל, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו.

פיתוח הקורס: פרופ' דן אוריין, ד"ר נפתלי שם טוב, ד"ר זמירה הייזנר; קרין חזקיה (עריכה)
יועצים: פרופ' עוז אלמוג, פרופ' נילי דינגוט, ד"ר זמירה הייזנר, פרופ' ירון צור, ד"ר גד קינר, פרופ' מוטי רגב, פרופ' אלי רוזיק

הקורס עוסק בתאטרון הישראלי ובאופן התמודדותו עם שלושת השעשים החברתיים בישראל: הסכסוך הישראלי-פלסטיני, המתח האתני בין אשכנזים למזרחים ומלחמת התרבות בין דתיים לחילונים. באמצעות רפרטואר מגוון של מחזות והצגות, הקורס בודק כיצד ששעים אלה מעוצבים בתאטרון הישראלי והעברי לאורך מאה שנות קיומו, ואת השינויים שחלו ביחסים שבין הקבוצות במהלך מאה השנים האחרונות.

מלבד ספרי הקורס ואסופת מאמרים, הקורס כולל קריאת מחזות וצפייה חווייתית בקטעי הצגות שונים. הקורס עוסק בפרשנות על פי שיטות מחקר חדשניות, ומותיר מקום ליצירתיות של הסטודנטים בנייתו הטקסטים והמופעים.

הקורס מיועד לכל הרוצים להעמיק את ידיעותיהם בתחום התאטרון, האמנות והתרבות הישראלית בהיבטיהם החברתיים והפוליטיים. קורס זה יכול להתאים הן לתלמידי מדעי הרוח והאמנויות הן לאלה שעיקר עיסוקם הוא במדעי החברה.

נושאי הלימוד

- היבטים חברתיים של טקסטים תאטרוניים
- יהודים מזרחיים בתאטרון הישראלי
- ערבים בתאטרון הישראלי
- חילונים ודתיים בתאטרון הישראלי

חומר הלימוד

- ספרי הקורס: פרופ' ד' אוריין, **הבעיה העדתית בתאטרון הישראלי** (האוניברסיטה הפתוחה, 2004); פרופ' ד' אוריין, **יהדותו של התאטרון הישראלי** (הקיבוץ המאוחד, 1998)
- מקראה ובה אנתולוגיה של קטעי מחזות
- מדרוך למידה

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

10928 מגדר ופמיניזם בתאטרון המודרני

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שינוי נוסף: ספרות

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי החברה והרוח, ובכללם אחד מבין הקורסים החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון, תאטרון בחברה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו, מבוא ללימודי מגדר.

פיתוח הקורס: ד"ר שרון אהרונוסון-להבי (כתיבה), פרופ' דן אוריין (אחראי אקדמי)
יועצים: ד"ר תמי עמיאל האוזר

הקורס עוסק בגישות תאורטיות לייצוג נשים ונשיות על הבימה וביצירות מרכזיות של התאטרון הפמיניסטי במאה ה-20 וכיום, תוך הצגת ארבעה סגנונות ומודלים תאורטיים עיקריים: (א) היתרונות והחסרונות של הסגנון הריאליסטי בתאטרון מנקודת מבט פמיניסטית; (ב) התאטרון האפי/ברכטיאני והתאטרון הפמיניסטי; (ג) התאטרון הפמיניסטי ומושג "הכתיבה הנשית"; (ד) אמנות המופע הפמיניסטית.

מושגי היסוד והנושאים שבהם נעסוק: מגדר כהבניה וכתופעה תרבותית, אלימות נגד נשים, ייצוג הגוף הנשי על הבימה, נקודת המבט של הצופים, האם קיימת שפה בימתית "נשית" ועוד. הקורס כולל קריאת יצירות דרמטיות ויצירות אמנות המופע מתחילת המאה ה-20 ועד היום, וקריאת כתבים תאורטיים של הוגות בתחום התאטרון הפמיניסטי על אודות ייצוג נשים בתאטרון וכינונה של שפת תאטרון נשית.

נושאי הלימוד

- **ריאליזם ותאטרון פמיניסטי**
- **בית הבובות והדה גאבלר** מאת הנריק איבסן
- פעולה חתרנית או מחתרנית? כינונה של שפה אלטרנטיבית ב**זוטות** מאת סוזן גלספל
- השפה ככלי לדיכוי ולהעצמה חברתית: "ריאליזם חדש" ב**בוץ** מאת מריה איירין פורנס

תאטרון אפי ותאטרון פמיניסטי (על פי אלן דאימונד)

- יסודות אפיים במחזות **ברקיע השביעי** ו**נשים בצמרת** מאת קריל צ'רצ'יל
- תאטרון אפי וקריאה חדשה בקנון: **פרויקט התנ"ך** של רינה ירושלמי

תאטרון פמיניסטי ו"כתיבה נשית" (על פי הלן סיקסו)

- ייצוגים פמיניסטיים של "שפה נשית" וגוף נשי: **תמונתה של דורה** מאת הלן סיקסו, **הבתולה מלודמיר** מאת יוספה אבן-שושן, **מונולוגים מהוואגינה** מאת איב אנסלר

אמנות מופע ומופע פמיניסטי

- גוף, קהל וקהילה: **סיפורי סבתא** מאת תמר רבן וגיא גוטמן

לימוד הקורס מבוסס על ספר הקורס, על חוברת מאמרים ועל המחזות.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

קולנוע

תואר ראשון

10655 הקולנוע כהיסטוריה: לדמיין ולבנים את המאה ה-20

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שינוי נוסף: תקשורת

4 ידע קודם מומלץ: הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה זנד, דגנית בורובסקי
יועצים: פרופ' נורית גרץ, פרופ' נילי דינגוט, פרופ' אייל נוה, ד"ר מירי טלמון

במרכזו של הקורס עומדת הסוגיה כיצד סרטי הקולנוע, העלילתיים והתיאודיים כאחד, שיחזרו את האידיאולוגיות ואת המאורעות המרכזיים במאה ה-20. כמו כן, הקורס בוחן בצורה ביקורתית את מקומו של הקולנוע בבנייתה של תודעה היסטורית, תורם להרחבת הידע הכללי על העבר הקרוב, ויוצר באמצעות הקולנוע תובנה טובה של המאה ה-20. הקורס מראה שיש לא מעט תפיסות עולם משותפות בין סיפור ההיסטוריה בתמונות נעות לבין סיפורה במילים.

הלימוד מבוסס על ספרו של ש' זנד, **הקולנוע כהיסטוריה – לדמיין ולבנים את המאה העשרים** (האוניברסיטה הפתוחה בשיתוף עם עם עובד, 2001), וכן על צפייה בסרטים.

נושאי הלימוד

- **הדמוקרטיה והקולנוע:** ההמון, הריבון והדמוקרטיה – הרומן המוזר בין הקולנוע לפוליטיקה המודרנית
- **המהפכה הקומוניסטית בקולנוע:** מאוקטובר האדום ועד קץ האוטופיה – קומוניזם וחזון מהפכה ב-24 תמונות בשנייה
- **העוני בקולנוע:** אסתטיזציה של מצוקה? – תיעוש, מאבק מעמדי ומשברים כלכליים כאובייקטים פוטוגניים
- **פשיזם ונאציזם בקולנוע:** משחור-לבן לצבעי ה"רטרו" – הפשיזם והנאציזם מצטלמים
- **השואה בקולנוע:** תעשיית הקולנוע מול תעשיית ההשמדה – מזיס, היהודי הרע, אל שינדלר, הגרמני הטוב
- **המלחמה הקרה בקולנוע:** מלחמה קרה כמיתוס חם – מקרתיזם ועידן הגרעין על האקרן
- **קולוניאליזם וקולנוע:** הקולנוע כזירת קרב – מאקזוטיקה קולוניאליסטית עד התנערותו של העולם ה"לא מערבי"

10421 מבוא לקולנוע ישראלי

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם מומלץ: הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר יעל מונק

הקורס סוקר את העשורים הראשונים של הקולנוע העלילתי הישראלי ואת התפתחותו מימי הקולנוע הלאומי המגויס, דרך סרטי הבורקס והקולנוע האישי ("הרגישות החדשה") עד הופעתו של הקולנוע הפוליטי, המכונה גם בשם "הקולנוע של הזר והחריג". הסקירה נעשית מתוך התבוננות רטרופקטיבית לאור ההתפתחויות המאוחרות בקולנוע הישראלי, ומשלבת את הכתיבה הביקורתית המאוחרת והתייחסויות לאירועים מכוננים בהיסטוריה הישראלית שעיצבו את אופיו של הקולנוע העלילתי הישראלי.

נושאי הלימוד

- מהקולנוע הארצישראלי ועד לראשית הקולנוע הישראלי הלאומי המוקדם: **גבעה 24 אינה עונה, הם היו עשרה**;
- ראשיתו של קולנוע עממי בישראלי והופעת סרטי הבורקס: **סלאח שבת, צ'ארלי וחצי**;
- תמורות בקולנוע הלאומי: **הוא הלך בשדות, כל מזרז מלך**;
- הקולנוע העלילתי האישי בין מלחמת ששת הימים למלחמת יום הכיפורים: **שלושה ימים וילד**;
- הקולנוע של אורי זוהר: **מציצים**;
- הקולנוע הישראלי סביב מלחמת יום הכיפורים: **לאן נעלם דניאל ווקס, סוס עץ**;
- הקולנוע של הזר והחריג: **מסע אלונקות**;
- השיבה אל העבר: **נועה בת 17, החולמים, עתליה**;
- ביטויים קולנועיים למלחמת לבנון הראשונה: **אוונטי פופולו, בלוז לחופש הגדול**.

חומר הלימוד

- ספר הקורס: נ' גרץ, י' מונק, **במבט לאחור: העשורים הראשונים של הקולנוע הישראלי** (האוניברסיטה הפתוחה, 2014).
- מדריך הלמידה לקורס בעריכתם של יעל מונק ואמיר פרגיון.
- הסרטים יימסרו לסטודנטים בהשאלה למשך הסמסטר. עותקי הסרטים הנוספים הנדונים בקורס יעמדו לרשות הסטודנטים בספריית האוניברסיטה הפתוחה. מקצתם יופצו למרכזי לימוד ברחבי הארץ.

בקורס מתקיימים מפגשי אופק (מפגש וידאו חי הניתן לצפייה במחשב הביתי).

1 בגרסתו הקודמת נקרא הקורס **סיפורת ישראלית ועיבודיה לקולנוע**.

10640 להבין סרטים:

מבוא לאמנות הקולנוע

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שינוי נוסף: תקשורת

4 לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, נחמן אינגבר, ד"ר שמואל דובדבני, ד"ר רוז יוסף, ד"ר סנדרה מאירי, ארוז דבורה; **אהובה קרן** (עריכה), ד"ר דן דאור (תרגום), ד"ר אודיה כהן-רז

הקורס מספק היכרות עם הטכניקה והפואטיקה של המבצע הקולנועי, ומעניק כלים להבנת המרכיבים המגוונים והעשירים של היצירה הקולנועית, החל בצילום הבודד וברצף הקולנועי, וכלה בסרט כיחידה סיפורית וסגנונית שלמה. הקורס מאפשר להבין כיצד המדיום הקולנועי יוצר חוויה והתנסות בדומה לאמנויות אחרות, וכיצד המבצע הקולנועי מקדם את העלילה ומסייע בהעברת משמעות ומסרים ברמות שונות. כמכלול, הקורס מקנה כלים לניתוח, להבנה ולהערכה של יצירות קולנועיות. במסגרת הקורס יוקרנו סרטים וקטעי סרטים רבים, חלקם נדירים, מתקופות שונות ומסגנונות מגוונים, ואלה ינתחו במפגשי ההנחיה, לפי שיטת ניתוח שפותחה בקורס. זהו קורס בסיסי לא רק לאלה החפצים להעשיר את חוויית הצפייה, אלא גם לאלה המבקשים להשתלב בעתיד בתעשייה כבמאים וכתסריטאים.

חומר הלימוד

- ספר הקורס, **להבין סרטים** (האוניברסיטה הפתוחה, 2000), שהוא תרגום של הספר: L.D. Giannetti, *Understanding Movies*, 7th ed. (Prentice Hall, 1996)
- פרק 1: צילום
- פרק 2: מיינסצנה
- פרק 3: תנועה
- פרק 4: עריכה
- פרק 5: פסקול
- פרק 6: משחק
- פרק 7: דרמה
- פרק 8: סיפור
- פרק 9: ספרות
- פרק 10: אידיאולוגיה
- פרק 11: תאוריה
- פרק 12: סינתזה
- ספרו של א' אבישר, **אמנות הסרט: הטכניקה והפואטיקה של המבצע הקולנועי** (האוניברסיטה הפתוחה, 1995)
- חוברת הדרכה לתרגול החומר הנלמד
- חומרי העשרה והסברה באתר הקורס

ספר הקורס, הספר הנלווה ויתר החומרים מקנים מיומנות בנייתו סרטים ומנחים בלימוד נושאי הקורס. מפגשי ההנחיה בקורס אינם חובה, אך מומלץ מאוד להשתתף בהם.

סרטים נלווים

עשרה סרטים ממיטב יצירות הקולנוע יישלחו לסטודנטים בהשאלה. סרטים אלה נועדו להכנת מטלות הקורס וכחכנה לבחינה. תשעה סרטים נוספים – לעבודה עם חוברת ההדרכה – עומדים לרשות הסטודנטים בספריית האוניברסיטה הפתוחה.

מדעי הרוח

קולנוע

תואר ראשון

10648 תולדות הקולנוע א: 1939-1895

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר משה צימרמן, ד"ר סנדרה מאירי, דגנית בורובסקי-שיבר

הקורס מציג שתי תקופות בתולדות הקולנוע: (א) תקופת הקולנוע האילם – מסוף המאה ה-19 הולדת הקולנוע, כינון וביסוס עקרונות שפת הקולנוע הקלאסי בארצות הברית וכן סגנונות וזרמים שונים באירופה; (ב) תקופת הקולנוע הקלאסי – המעבר לקול והתפתחותם ומיסודם של סגנונות וז'אנרים ישנים וחדשים בארצות הברית ובקולנוע האירופי עד סוף שנות השלושים.

הקורס עוקב אחר הפיכתו של הקולנוע ממדיום פופולרי ועממי לאמנות גבוהה, "האמנות השביעית", וסוקר תחנות תרבות מרכזיות הקשורות לקולנוע בצרפת, בארצות הברית, ברסיה הסובייטית ובגרמניה. הקורס בוחן את **ההקשרים הטכנולוגיים** שהובילו להפיכת הקולנוע למדבר ולצבונות; את **ההקשרים הכלכליים** הקשורים לסגנונות ההפקה; את **ההקשרים האסתטיים** שהשפיעו על התפתחותם של זרמים קולנועיים שונים, ואת **ההקשרים ההיסטוריים** שהקולנוע נקשר בהם (מלחמת העולם הראשונה, השפל הכלכלי הגדול בארצות הברית ועוד).

הקורס מבוסס על פרקים 1-12 בספר **קיצור תולדות הקולנוע** מאת גירלד מסט וברוס פ' קאוויץ (האוניברסיטה הפתוחה, 2003), וכן על צפייה בסרטים.

נושאי הלימוד

- היוצרים הראשונים של תולדות הקולנוע: אדיסון, לומייר, מלייס ופורטר
- ד"ר גריפית ועיצובו של הדקדוק הקולנועי
- הקומדיה האילמת ויצירתו של צ'רלי צ'פלין
- המודרניזם בקולנוע הגרמני, הרוסי והצרפתי בשנות העשרים
- ראשיתה של הוליווד והתהוותה של שיטת האולפנים
- ז'אנרים הוליוודיים: הגנגסטר, הקומדיה המטורפת והמיוזיקל
- הבימאים הגדולים של הוליווד: לוביטש, קפרה, פורד, הוקס והיצ'קוק
- הסרטים הגדולים של הוליווד
- הקולנוע הצרפתי בשנות השלושים ועיצובו של סגנון הריאליזם הפיוטי

1 בגרסתו הקודמת נקרא הקורס **תולדות הקולנוע מראשיתו ועד הופעת הסרט המדבר**.

10683 תולדות הקולנוע ב: 1980-1940

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורסים להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע, תולדות הקולנוע א: 1939-1895.

פיתוח הקורס: דגנית בורובסקי-שיבר, שלמה דובדבני, אורי לוי, ד"ר סנדרה מאירי, אבנר שביט, יעל שוב, ד"ר ענבר שחם
יועצים: ד"ר אודיה כהן-רז, ד"ר סנדרה מאירי, ד"ר יעל מונק, ד"ר ענבר שחם

הקורס מציג תמורות מרכזיות בתולדות הקולנוע ההוליוודי והאירופי בין השנים 1940-1980, ובכללן תקופת השיא של הוליווד הקלאסית, קריסת האולפנים הגדולים, הרנסנס ההוליוודי עם שובי הקופות בשנות השבעים, הנאו-ריאליזם האיטלקי שלאחר מלחמת העולם השנייה והמודרניזם באירופה מראשית שנות השישים. בקורס נבחנים לעומק ההקשרים החיסטוריים שהביאו לתמורות והיסודות האסתטיים של זרמים קולנועיים ושל יצירות הבימאים המרכזיים שחוללו מהפכות בשפת הקולנוע: "הגל החדש" הצרפתי (טריפו וגודאר), הקולנוע הבריטי החדש (לינדי אונדרסון), המודרניזם האיטלקי (פליני, ברטולוצ'י, אנטוניוני ופולזיני) והקולנוע הגרמני החדש (פסבינדר, הרצוג ו-ונדרס). כן נידון הקולנוע המזרח-אירופי והסובייטי ביצירותיהם של מילוש פורמן, הצ'כ, אנדז'יי וידה הפולני ואנדרי טרקובסקי הסובייטי, והקולנוע היפני ביצירותיהם של אקירה קורסאווה, קנז'י מיזוגושי ויסהירו אוזו.

הקורס מבוסס על פרקים 11-17 בספר **קיצור תולדות הקולנוע** מאת גירלד מסט וברוס פ' קאוויץ (האוניברסיטה הפתוחה, 2003), על מדרך למידה וכן על צפייה בסרטים.

נושאי הלימוד

- האזרח קיין** של אורסון וולס
- הטלוויזיה, המקרניזם והתמוטטותה של הוליווד הקלאסית
- "הסרט האפל" וסרטי הבעיה החברתית בהוליווד בשלהי שנות הארבעים
- יוצרים בהוליווד בשנות החמישים: ניקולס ריי, ג'ון יוסטון ודגלס סירק
- הנאו-ריאליזם האיטלקי: רוברטו רוסליני וויטוריו דה-סיקה
- הקולנוע הצרפתי והבריטי בשנות החמישים
- הקולנוע הצרפתי והקולנוע הבריטי בשנות החמישים
- הוליווד בשנות החמישים – "הוליווד בתקופת מעבר"
- המודרניזם בצרפת ו"הגל החדש" הצרפתי
- המודרניזם בבריטניה ו"הגל החדש" הבריטי
- המודרניזם האיטלקי
- הקולנוע ההוליוודי החדש
- הקולנוע הגרמני החדש
- הקולנוע היפני
- הקולנוע המזרח-אירופי והקולנוע הרוסי

1 בגרסתו הקודמת נקרא הקורס **תולדות הקולנוע: מהוליווד הקלאסית לניאו-ריאליזם האיטלקי**.

10792 מבוא לתאוריות קולנועיות

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורסים להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע, תולדות הקולנוע א: 1939-1895.

פיתוח הקורס: ד"ר בני בן-דוד, ד"ר סנדרה מאירי
יועצים: פרופ' נורית גרץ, ד"ר רז יוסף, ד"ר אודיה כהן-רז, פרופ' רעיה מורג

במרוצת מאה השנים האחרונות הקולנוע הפך למדיום הנפוץ ביותר, בידור להמונים אך גם מכלול של טקסטים אמנותיים. במה מתייחד הקולנוע? מהם הכוחות הפועלים עליו? האם הוא מחויב למציאות חברתית, אידאולוגית והיסטורית, או שהוא נועד להעניק חוויות אסתטיות, חושיות ורגשיות חד-פעמיות? מהי תאוריה קולנועית וכיצד היא משמשת לניתוח ולהבנת סרטים? בספר הקורס נפרסות תאוריות קולנועיות שונות, משנות העשרים עד ימינו.

נושאי הלימוד

- ההוויה הקולנועית:** המדיום והאסתטיקה (סגנון) הקולנועיים, תוך התייחסות למושג הריאליזם בתאוריות ה"קלאסיות" של ורטוב, קרקאוואר ובאון, המשמשות כנקודת מוצא לדיונים ולמודלים תאורטיים של תאוריות מאוחרות יותר (של פולזיני ודלז).
- פורמליזם:** תחבולות צורניות, הן כאלה המשותפות לקולנוע ולספרות (סינקדוכה, מטפורה, מטונימיה) והן הייחודיות לקולנוע (קלוז-אפ, תנועה, עריכה, מעברים בין שוטים), על פי התאוריות של ארנהיים, באלאש, טיניאנוב ואייזנשטיין בדבר האסתטיקה הייחודית של הקולנוע.
- קוגניטיביזם:** מהו סוד הקסם של הקולנוע הפופולרי (מן הזרם המרכזי)? כיצד הצופה מעבד את המידע המועבר בסרט? דיון במודל הצפייה של נואל קרול, המציג את היבטי המבע הקולנועי ההופכים את הסרט לנגיש ומהנה, ובתאוריה של אנדרסון בדבר המשותף בין תהליך הצפייה לתהליכים קוגניטיביים ובדבר קליטת הסאונד.
- נאו-פורמליזם:** החיבור בין הפורמליזם הקלאסי לקוגניטיביזם על פי בורדוול ותומפסון, המערערים על הגישה הקוגניטיבית ועל ההבחנה בין קולנוע פופולרי לקולנוע "אמנותי".
- קולנוע ושפה:** האם הקולנוע הוא שפה? אם כן, כיצד אפשר להגדירה? נציג תאוריות קולנועיות הבודקות את מערכת הסימנים (סמיוטיקה) הייחודית של הקולנוע ואת המבנה (סטרוקטורה) שלה – שני תחומים שהתנגשו למתודולוגיה: סמיוטיקה וסטרוקטורליזם.
- קולנוע ואידאולוגיה:** אופיו של הייצוג הקולנועי וסוגיית צביונו של הייצוג/תאור הקולנועי בשלושה היבטים מרכזיים: טכנולוגיה, אסתטיקה ואידאולוגיה. דיון במסה המפורסמת של ולטר בנימין, "יצירת האמנות בעידן השעתוק הטכני" (1938) ובתאוריות מסוף שנות השישים המושפעות מן המרקסיזם ומן הנאו-מרקסיזם של אלטוסר.

מדעי הרוח

קולנוע

תואר ראשון

10747 הקומדיה הרומנטית:

היסטוריה, אידיאולוגיה ומגדר

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע. ידע קודם מומלץ: תולדות הקולנוע ב: 1980-1940.

פיתוח הקורס: ד"ר בני בן דוד, פרופ' נורית גרץ, ד"ר ענבר שחם (כתיבה) **יועצים:** פרופ' נורית גרץ, ד"ר אילן אבישר, ד"ר ענת זנגר, ד"ר מירי טלמון, ד"ר סנדרה מאירי, ד"ר ענבר שחם, דגנית בורובסקי-שיבר, עופרה הרץ

הקורס בוחן את ההקשר ההיסטורי, החברתי והאידיאולוגי שבו התפתח ז'אנר הקומדיה הרומנטית בהוליווד מאז שנות השלושים של המאה ה-20 ועד שנות האלפיים. נבדוק כיצד מחזורי סרטים בז'אנר מתייחסים לאהבה רומנטית, למוסד הנישואין, לתפקידי מגדר, ליחסי מגדר ולסוגיות חברתיות כגון מעמד, מוצא אתני ונטייה מינית. כמו כן נדון בתרומתם של יוצרים מרכזיים בז'אנר הקומדיה הרומנטית דוגמת וודי אלן. בין הסרטים שידונו בקורס: זה קרה לילה אחד (1934), לגדל את בייבי (1938), ליידי איב (1941), חמים וטעים (1959), דו-שיח בחדר המיטות (1959), הדירה (1960), הרומן שלי עם אנני (1977), מנהטן (1979), כשהארי פגש את סאלי (1989), אישה יפה (1990), מהומה רבה על לא דבר (1993), נודי שינה בסיאטל (1993), החתונה של החבר שלי (1997).

חומר הלימוד

- ספרו של בני בן דוד, **הקומדיה הרומנטית: היסטוריה, אידיאולוגיה ומגדר** (האוניברסיטה הפתוחה, 2011)
- מקראת מאמרים
- מדריך למידה וצפייה
- ערכת סרטים

10693 מיתוס ואתוס

בקולנוע הישראלי

6 נקודות זכות ברמה רגילה

שידור נוסף: מדעי הרוח / היסטוריה

4 ידע קודם מומלץ: הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

פיתוח הקורס: פרופ' אניטה שפירא, ד"ר ליאת שטייר-לבני (כתיבה), פרופ' נורית גרץ, ד"ר יעל מונק; בת-חן פירסט (עריכת מדריך צפייה ולמידה)

הקורס מתמקד בייצוג הקולנועי וההיסטורי של סוגיות נבחרות באתוס הציוני, כגון: דמות הצבר; ההתיישבות העובדת; מערכת היחסים בין יהודים לערבים בארץ-ישראל, מראשית ימי הציונות ועד 1948; מלחמת תש"ח; קיבוץ הגלויות ועוד. הקורס מעמת בין דימויים, מיתוסים וסיפורים מקובלים מהווי הציונות, לבין ראייה ביקורתית מאוחרת יותר של אותן סוגיות. הדיון משקף את השינויים שחלו בזיכרון הקולקטיבי הישראלי בנוגע להתיישבות למיתוסים ולסיפורים שעליהם נבנה האתוס הציוני.

נושאי הלימוד

- זיכרון קולקטיבי ומשמעותו
- הנרטיב הציוני בקולנוע
- דימויו של החלוץ
- ייצוגי מערכת היחסים עם העולם הקומוניסטי
- הדיון הקולנועי במערכת היחסים בין יהודים לערבים

סרטי הקורס

- פורסט גאמפ (רוברט זמקיס, 1994)
- לחיים חדשים (יהודה להמן, 1935)
- מציצים (אורי זוהר, 1972)
- ילדי סטאלין (נדב לויתן, 1987)
- נועה בת 17 (יצחק צפל ישרון, 1982)
- הוא הלך בשדות (יוסף מילוא, 1967)
- הם היו עשרה (ברוך דינר, 1960)
- חרבת חזעה (רם לוי, 1978)
- ארוכה היא הדרך (ישראל בקר, 1948)
- יום נפלא הוא המחר (הלמר לרסקי, 1949)

בקורס מתקיימים מפגשי אופק – מפגשי וידאו העומדים אחר כך לרשות הסטודנטים באתר הקורס.

10806 סדנת תסריטאות למתחילים

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

הסדנה מעניקה כלים לפיתוח תסריט עלילתי, החל בשלב הפורמט וההגדרות הייחודיות של שפת התסריט וסגנון הכתיבה הייחודי לו, וכלה בכתיבה בפועל של תסריט דרמטי לקולנוע ולסדרת טלוויזיה, על כל היבטיו. בסדנה יובהר תהליך כתיבת התסריט, משלב הרעיון הבסיסי עד לפיתוח התסריט המלא. במהלך הלימוד נצפה בקטעי סרטים ונקרא קטעי תסריטים רלוונטיים במטרה לעמוד על הקשר המורכב בין הטקסט של התסריט המקורי לבין פרשנות הבימאי וצוות ההפקה. נערוך היכרות עם טכניקות כתיבה תסריטאיות, עם מבני סיפור קלאסיים ועם כלי תחקיר, ניתוח ואפיון של דמויות בדיוניות המקבלות את השראתן מדמויות אמיתיות. נתח סצנות מתוך תסריט קולנוע קלאסיים ומתוך סדרות טלוויזיה אמריקניות בולטות. כן נבחן שיטות לפענוח האמירה של התסריט ונרכש כלים והנחיות לכתיבת דיאלוג.

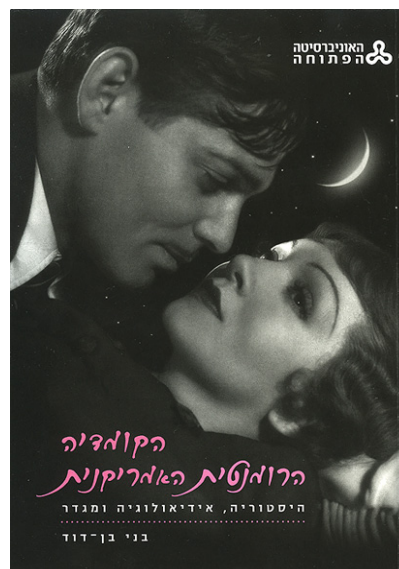
הסדנה מיועדת למי שנהנים לבטא את עצמם בכתיבה ורוצים לתעל את נטיות הכתיבה הטבעית שלהם ללימוד כתיבת תסריט כדי לעסוק בתחום זה בעתיד.

מנחה הסדנה הוא הקולנוען, התסריטאי והבימאי **צביקה קרצנר**, ראש מגמת תסריטאות בביה"ס לקולנוע סם שפיגל בירושלים, מרצה בביה"ס לקולנוע "חשיפה" של האוניברסיטה הפתוחה ובאוניברסיטת תל-אביב, יועץ אמנותי לקרן לקולנוע ישראלי ולקרן רבינוביץ'.

נושאי הלימוד

- הגדרות תסריט והיכרות עם הפורמט
- שלבים בתהליך פיתוח התסריט
- מבנה התסריט הקלאסי
- טכניקות אקספוזיציה
- שלושת מעגלי הקונפליקט
- שתיקות (beats) וטקסט סמוי (sub-text)
- בדיאלוג דרמטי
- הנחת יסוד תמטית
- כתיבה לסדרות טלוויזיה

הנוכחות במפגשים היא חובה.

מדעי הרוח

קולנוע

תואר ראשון

10805 סדנת צילום קולנוע בסיסי

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

הסדנה מיועדת לסטודנטים מתחילים בתחום הצילום, המבקשים ללמוד את עקרונות הצילום הקולנועי. הסדנה תקנה ידע בסיסי בהכרת מצלמות קולנוע ובתפעולן. נתמקד באפשרויות העומדות בפני צלמים לעצב שפה קולנועית המשפיעה על ההיבטים האסתטיים, הסגנוניים, הדרמטיים והנרטיביים של הסרט, תוך תרגול המרכיבים המאפיינים את השפה הקולנועית הזאת והיכרות עם מונחים טכניים מעולם הצילום. מושגי היסוד בצילום יילמדו וייבחנו תוך תרגול בניית פריים, שימוש בתאורה ובצבע, יחסי נושא-רקע ומיונסצנה. כך יורחב הידע המעשי והתאורטי בצדדיו האמנותיים והיצירתיים של הצילום הקולנועי.

הסדנה מבוססת על הרצאות תאורטיות ועל פעילות מעשית, ומשלבת צפייה בדוגמאות מתוך סרטי קולנוע ועבודות אמנות. במהלך הסדנה הסטודנטים יגישו תרגילי צילום שיידונו וינתחו בכיתה.

מנחה הסדנה: הצלם והבימאי ערן ברוך.

נושאי הלימוד

- הכרת המצלמה והפעלתה: מצבי צילום, צמצם, פוקוס, איזון ללבן
- עדשות המצלמה: תפקידן והשפעתן על בניית המרחב הקולנועי
- האור כמרכיב המשמעותי בפעולת הצילום: סוגי תאורה, כיווני תאורה, חשיפה
- הפריים הקולנועי: העמדה, קומפוזיציה, סטטיות ותנועה, גודלי שוטים
- פרספקטיבה, עומק שדה, הפיכת הדו-מימד לתלת מימד
- העמדת מצלמה: חלוקת עבודה אפשרית בין הצלם לבימאי
- תנועות מצלמה ומשמעותן

נוכחות והשתתפות פעילה בסדנה (כולל ביצוע המטלות המעשיות והתרגילים) – חובה.

10803 סדנת בימוי

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

הסדנה תקנה כלים בסיסיים בתחום הבימוי הקולנועי ומיומנות בעבודת צוות, תוך שימוש במושגים הטכניים הרלוונטיים. לא נדרש ניסיון קודם בבימוי. הסדנה מבוססת על הרצאות תאורטיות ועל צפייה בקטעי סרטים ובסרטים קצרים, וכן על תרגול מעשי של יסודות הבימוי הקולנועי, העלילתי והתיעודי כאחד. במהלך הסדנה הסטודנטים יציגו את הפרויקטים שיבצעו, הן בכתב והן בעל פה, וייערך בהם דיון בכיתה.

במהלך הסדנה על הסטודנטים להגיש שלושה תרגילי בימוי, שניים אישיים ואחד קבוצתי, שיידונו בכיתה, ותרגיל קבוצתי רביעי שיוגש לאחר תום הסמסטר. הציון הסופי בסדנה יורכב משקלול של ציוני ארבעת התרגילים (לא תתקיים בחינה).

מנחה: אושרה שורץ, תסריטאית ויוצרת סרטים תיעודיים.

נוכחות והשתתפות פעילה בסדנה (כולל ביצוע המטלות המעשיות והתרגילים) – חובה.

10804 סדנה לעריכה קולנועית למתחילים

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

סדנת העריכה מורכבת משני חלקים, מעשי ורעיוני.

סדנת עריכה מעשית

הסדנה מיועדת לסטודנטים המתחילים את דרכם בתחום העריכה ומבקשים ללמוד את העקרונות המעשיים של העריכה הקולנועית. הסדנה מקנה ידע בסיסי במבנה מערכת העריכה ובהפעלתה. במהלך השיעורים נתמקד בפונקציות ופקודות של תוכנת העריכה AVID Media Composer, נלמד טכניקות בסיסיות של עריכה, שימוש באפקטים וטיפול בקבצים מסוגים שונים. הסדנה מבוססת על הסברים והדגמות, וכוללת פעילות מעשית.

במהלך הסדנה על הסטודנטים להגיש שני תרגילי עריכה. על פי תוצאותיהם יקבע הציון הסופי (לא תתקיים בחינה).

מנחה הסדנה: שעה סטנילוב, צלם ועורך סרטים

נוכחות והשתתפות פעילה בסדנה (כולל ביצוע המטלות המעשיות והתרגילים) – חובה.

סדנת עריכה תאורטית

הסדנה מיועדת לסטודנטים המתחילים את דרכם בתחום העריכה ומבקשים ללמוד את עקרונות העריכה. הסדנה, המבוססת על תאוריות קולנועיות מרכזיות, מקנה מושגים בעריכה קולנועית ומלמדת את ה"שפה" הנהוגה בחדר העריכה (לדוגמה: גודלי פריים, זוויות צילום, עיקרון ה-180 מעלות, ועוד). כך יילמדו מתודות עריכה שונות ובחירת צורה המשרתת תוכן משתנה.

במהלך הסדנה נצפה בסרטים נבחרים ונתח אותם תוך התמקדות בפן של העריכה.

במהלך הסמסטר הסטודנטים יגישו תרגילי עריכה. נצפה בהם ונתח אותם בכיתה, ולפיהם ייקבע הציון הסופי (לא תתקיים בחינה).

מנחת הסדנה: ברכה זיסמן, בימאית של סרטים דוקומנטריים ועורכת קולנוע

נוכחות והשתתפות פעילה בסדנה (כולל ביצוע המטלות המעשיות והתרגילים) – חובה.

מדעי הרוח

קולנוע

תואר ראשון

10551 ניצולי השואה בקולנוע הישראלי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מבין הקורסים להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע או מבוא לקולנוע ישראלי, וכן קורס נוסף מתחום הקולנוע (או אחד מבין הקורסים בימי שואה ופקודה, ישראל בעשור הראשון, מגמות בחברה הישראלית), וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר ליאת שטייר-לבני (כתיבה); אהובה קרן (עריכה) **יועצים:** פרופ' דן מירון, ד"ר רחל ויסברוד, ד"ר אורלי לובין, ד"ר חנה הרציג

הקורס בוחן כיצד תוארו ניצולי השואה בקולנוע ובתרבות הישראלים משלהי שנות הארבעים עד ימינו. הקורס עוקב אחר המפגש המורכב בין ניצולי השואה לבין לידי הארץ, השינוי ההדרגתי שחל בתיאור הניצולים בתרבות הישראלית, והתהליכים שהביאו להכרת התרבות הישראלית בהווה, במרחבים ובזיכרונות זרים ולא־מוצג כחלק מההווה והתרבות הישראלית. נידונות תאוריות של טראומה ונבחן ייצוגן הקולנועי באמצעות שתי השקפות מרכזיות: (א) השינוי שחל בייצוג ניצולי השואה; (ב) הייצוג בקולנוע הדוקומנטרי לעומת הקולנוע העלילתי.

נושאי הלימוד

- שנות הארבעים והחמישים: ה"ציוניזציה" של השואה בקולנוע, סיפור תהליך החניכה בעשורים אלה והקשר בין הסרטים לבין הלכי הרוח הציבוריים באותה תקופה.
- שנות השישים והשבעים: השפעתם של אירועי מפתח היסטוריים, כגון משפט אייכמן (1961), תקופת ההמתנה שלפני מלחמת ששת הימים ומלחמת יום כיפור, על תודעת השואה בישראל ועל הקולנוע, והשינויים שחלו בעקבותיהם בקולנוע הדוקומנטרי והעלילתי.
- שנות השמונים והתשעים: הפיכת השואה לחלק בלתי נפרד מהשיח הציבורי, השינויים הרבים בקולנוע הדוקומנטרי בנושא והוויכוח בין החוקרים באשר לתדמיתם של ניצולי השואה בקולנוע העלילתי בעשורים אלה.
- שנות האלפיים: דיון בהבדלים בין התמונה המורכבת שמציג הקולנוע הדוקומנטרי לבין החזית האמביוולנטית שמציג הקולנוע העלילתי בשנים האחרונות, כאשר יש סרטים השבים ומשחזרים סטראוטיפים בעייתיים אודות ניצולי השואה, ואילו באחרים ניכרת התחלה של ייצוגים חדשים ומורכבים.

1 הקורס נקרא בגרסה קודמת **ניצולי שואה, זרים ואחרים בקולנוע ובספרות הישראלים**.

אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. הגשת עבודה סמינריונית בקורס זה מותנית בעמידה בהצלחה בקורסים להבין סרטים ומבוא לקולנוע ישראלי. מי שכבר למדו את הקורס לפני סמסטר 2013 וסיימו אותו בהצלחה, יוכלו לכתוב בו עבודה סמינריונית גם מבלי שעשו את הקורסים המתנים.

10534 מזרח ומערב בקולנוע הישראלי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מהקורסים להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע או מבוא לקולנוע ישראלי וכן קורס נוסף מתחום הקולנוע או אחד מהקורסים הבאים: מבית לאומי למדינה בדרך: היישוב היהודי בארץ-ישראל בין מלחמות העולם, ישראל בעשור הראשון, מגמות בחברה הישראלית, תקשורת המונים בישראל וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר אלדד קדם, ד"ר ליאת שטייר-לבני; תלמה מוקדי (עריכה) **יועצים:** פרופ' ירון צור, פרופ' יעקב שביט, ד"ר מירי טלמון, ד"ר אורלי לובין

הקורס מבוסס על ספרה של אלה שוחט, **הקולנוע הישראלי – מזרח/מערב והפוליטיקה של הייצוג** (האוניברסיטה הפתוחה, 2005), ועוסק באחד הקונפליקטים המרכזיים בחברה הישראלית, יחסי אשכנזים-מזרחים, תוך מעקב אחר ייצוגיו בקולנוע הישראלי. הקורס עוסק בתפיסות של המזרחיות בחברה הישראלית, וכן בהחלת תפיסות אלה על ייצוג היחסים בין ישראלים ופלסטינים. כמו כן, באמצעות עיון ביצירות הקולנוע נבדק תהליך התהוות זהותה של החברה הישראלית. הקורס מוגש עתה בגרסה מעודכנת.

חומר הלימוד

הקורס מתבסס על ספר הקורס, מדריך למידה וצפייה, מקראה ושלושה עשר סרטים מרכזיים בתולדות הקולנוע הישראלי.

נושאי הלימוד

- תאוריה ומתודולוגיה: פוסט-קולוניאליזם, אוריינטליזם, מבוא קולנועי
- הזיאנר ההרואי-לאומי: **גבעה 24 אינה עונה**, סרטי הבורקס וייצוג המזרח: **סאלח שבת, פורטונה, רק היום**
- ייצוג אלטרנטיבי של המזרח: **הבית ברחוב שלוש, אור מן ההפקר**
- הקולנוע האישי ומגוון הגלים החדשים: **חור בלבנה, לאן נעלם דניאל וקס, רובה חוליות**
- הגל הפלסטיני בקולנוע הישראלי: **מאחורי הסורגים, נישואים פיקטיביים**
- זהות מזרחית בקולנוע הישראלי העכשווי: **שחור, כיכר החלומות**

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. הגשת עבודה סמינריונית בקורס זה מותנית בעמידה בהצלחה בקורסים להבין סרטים (10640) ומבוא לקולנוע ישראלי (10421). מי שכבר למדו את הקורס לפני סמסטר 2013 וסיימו אותו בהצלחה, יוכלו לכתוב בו עבודה סמינריונית גם מבלי שעשו את הקורסים המתנים.

10578 הקולנוע הפלסטיני

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שינוי נוסף: היסטוריה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם קורס בקולנוע או הקורס החברה הערבית בישראל, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ג'ורג' ח'יליפי, מיטל אלון-אוליניק (כתיבה); רינה סקוטלסקי (עריכת מדריך למידה) **יועצים:** פרופ' מוסטפא כבא, פרופ' ג'אד טאמן, פרופ' מיכל פרידמן, פרופ' מוטי רגב, פרופ' אלי שאלתיאל, ד"ר רחל ויסברוד, ד"ר מירי טלמון, ד"ר אורלי לובין, ד"ר עאדל מנאע

הקורס מציע בחינה של קולנוע לאומי, זר ומוכר כאחד, באמצעות מגוון של סרטים מתקופות שונות, החל מהקולנוע התיעודי של שנות השבעים ועד הקולנוע העלילתי של ימינו. זהו קולנוע שנוצר בידי בימאים פלסטיניים תושבי ישראל, רצועת עזה ושטחי יהודה ושומרון, או בידי בימאים פלסטיניים גולים, המשרטטים מפה מורכבת של זהות לאומית בהתהוות. הסרטים מבטאים את הטראומה הלאומית (הנפכה) ואת הטראומה האישית הנגזרת ממנה. נושא זה נבחן בקורס באמצעות כלים פסיכואנליטיים. לצד העיסוק בטראומה הלאומית, סרטים אלה דנים גם בבעיות של המשפחה הפלסטינית, כגון היחלשות מעמד האב, תהליכי התבררות ויחסים בין בני זוג. בנוסף הם דנים בעולם המסורתי הניצב מול המודרנה, ובתוך כך – בעמדם הנשים ובמתח שבין קונפורמיזם בתוך קבוצה מוגדרת לבין חיים כאינדיבידואל בתוך החברה. במסגרת הקורס מוקדש מקום רחב לניתוח היצירות הקולנועיות עצמן, להכרתן ולהבנתן. רבים מן הסרטים הנידונים בקורס זכו בפרסים בפסטיבלים בין-לאומיים בשל איכותם הנדירה והאסתטיקה יוצאת הדופן שלהם.

חומר הלימוד

- ספר הקורס, **נוף בערפל** (האוניברסיטה הפתוחה ועם עובד, 2006)
- פרק 1 כרוניקה של קולנוע פלסטיני
- פרק 2 מזיכרונות מדממים לזיכרונות פוריים: הקולנוע של שנות השבעים
- פרק 3 על המקום והזמן: הקולנוע של מישל ח'יליפי
- פרק 4 בלא מקום, בלא זמן: הקולנוע של רשיד משהראוי
- פרק 5 הבית וחורבנו: הקולנוע של עלי נסאר
- פרק 6 דרך ללא מוצא: Roadblock movies
- פרק 7 בין הגלות למולדת: הקולנוע של אליה סולימאן

חומר הלימוד כולל גם **מקראת מאמרים ומדריך למידה**.

במפגשי ההנחיה מתקיימת צפייה מודרכת. המפגשים אינם חובה, אך מומלץ להשתתף בהם. סרטים הנידונים בהרחבה יינתנו לסטודנטים בהשאלה. סרטים נוספים עומדים לרשות הסטודנטים בספריית האוניברסיטה הפתוחה, ומקצתם יופצו גם למרכזי הלימוד ברחבי הארץ.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

קולנוע

תואר ראשון

10911 ז'אנרים של המותחן בקולנוע¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: **תולדות הקולנוע א: 1895-1939, תולדות הקולנוע ב: 1940-1980**.

פיתוח הקורס: ד"ר ענבר שחם (כתיבה), פרופ' נורית גרץ (אחראית אקדמית); רוני אמיר (עריכת מדריך המידה)

יועצים: ד"ר אילן אבישר, דגנית בורובסקי-שיבר

הקורס עוסק במותחן כמטא-ז'אנר, ובשישה ז'אנרים שלו: מותחן הבלש, מותחן המשטרה, מותחן הריגול, מותחן האימה, המותחן הפסיכולוגי והסרט האפל ("פילם נואר"). הקורס מעניק כלים לניתוח מאפיינים תמטיים וצורניים של כל ז'אנר, ומספק היכרות עם מושגי מפתח ושיטות ניתוח במחקר הז'אנרי. נדונות בו משמעויות מיתיות, פסיכולוגיות, חברתיות ופוליטיות של מוסכמות ז'אנריות, וההשפעות של גורמים היסטוריים, כלכליים וטכנולוגיים על ההתפתחויות בתוך כל ז'אנר.

נושאי הלימוד

- מחקר הז'אנרים הקולנועיים – מבוא כללי
- המותחן כמטא-ז'אנר: מאפיינים כלליים
- ז'אנרים של המותחן בתקופת הראינוע
- הבלש הקלאסי ומותחן הבלש
- מותחן המשטרה
- מותחן הריגול
- מותחן האימה
- המותחן הפסיכולוגי
- "פילם נואר"
- ז'אנר ואוטר (Auteur): רומן פולנסקי
- השוואה בין המותחן לז'אנר ההרפתקאות

חומר הלימוד

- הספר: M. Rubin, *Thrillers* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999)
- מקראת מאמרים
- מדריך למידה
- צפייה מודרכת בסרטים במפגשי ההנחה. המפגשים אינם חובה, אך מומלץ להשתתף בהם.
- סרטים באורך מלא ב-DVD (בהשאלה): M, *השינה הגדולה, האדם השלישי, זרים ברכבת, מגע של רשע, תינוקה של רוזמרי, הקשר הצרפתי, צ'יינטאון, מלתעות, שתיקת הכבשים*.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10927 זיכרון, טראומה ופנטזיה בקולנוע האמריקני¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייך נוסף: לימודי תרבות

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, בהן לפחות 12 נקודות זכות בתחום הקולנוע, ובכללן הקורס **להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע** וקורס נוסף בקולנוע, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: **תולדות הקולנוע א: 1895-1939, תולדות הקולנוע ב: 1940-1980, תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו**.

פיתוח הקורס: פרופ' תומס אלזסר, פרופ' נורית גרץ, ד"ר בועז חגין

יועצים: פרופ' נורית גרץ, ד"ר סנדרה מאירי, ד"ר יעל מונק, ד"ר רעיה מורג, ד"ר יוסף רז

הקורס מבוסס על סדרת הרצאות של פרופ' תומס אלזסר, שבהן נערכת היכרות עם מחקרים על טראומה, זיכרון ופנטזיה, הן של האדם הבודד הן של הקולקטיב, ודיון באופן שבו אפשר להשתמש בהם ככלי בחקר התרבות. הקורס מדגים גישות אלה על סרטים נבחרים מתוך הקולנוע האמריקני העכשווי. במהלך הקורס תוצגנה שלוש "טראומות גרעיני" מרכזיות וייחודיות לתרבות האמריקנית. בנוסף, ייבחנו הייצוגים הקולנועיים של טראומה והקשר שלהם לחברה האמריקנית העכשווית ולשינויים הכלכליים והחברתיים המתחוללים בה.

נושאי הלימוד

- יחידה 1 היכרות עם מרכיבים מרכזיים בעיסוק האקדמי בטראומה
- יחידה 2 זיכרון ושיכחה קולקטיביים: מיסטיק ריבר
- יחידה 3 היכרות עם טראומות כור ההיתוך, הגזע והאימפריה, ופנטזיות של אחרים: **שתיקת הכבשים**
- יחידה 4 טראומת כור ההיתוך: JFK **תיק פתוח**
- יחידה 5 טראומת הגזע וטכנולוגיה דיגיטלית: **פורסט גאמפ**
- יחידה 6 מסעות בזמן וטראומת הגזע: **בחזרה לעתיד וספרות זולה**
- יחידה 7 טראומת האימפריה וסרטי ההצלחה של שפילברג: **להציל את טוראי ראיון**
- יחידה 8 פנטזיה, מלודרמה ורב-תרבותיות: **האחות בטי**
- יחידה 9 זיכרון פרוסתטי וחברת הבקרה: **ממנטו**

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר **זיכרון, טראומה ופנטזיה בקולנוע האמריקני** מאת בועז חגין, ועל מקראת מאמרים, הרצאות מוקלטות וצפייה בתשעה סרטים באורך מלא (בהשאלה).

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10939 הקולנוע הישראלי במפנה האלף¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע**, **מבוא לקולנוע ישראלי**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר יעל מונק (כתיבה), **יועצים:** פרופ' נורית גרץ, פרופ' תמר הרמן, פרופ' אביבה חלמיש, פרופ' גיאד נאמן, ד"ר מירי טלמון

הקורס עוסק בקולנוע העלילתי הישראלי בעשור האחרון של המאה ה-20. היה זה עשור טעון, שראשיתו בשלהי האינתיפדה הראשונה וסופו עם פרוץ האינתיפדה השנייה ("אינתיפדת אל-אקצה"). דווקא בעשור כה עמוס באירועים פוליטיים בחר הקולנוע הישראלי להתנתק מהסוגיות הפוליטיות הבערות ולשקע עצמו בסוגיות של זהות ומקום. הקורס מציע עיון ביקורתי בסרטי העלילה הבולטים של אותה תקופה.

הקורס מבוסס על הספר **גולים בגבולם – הקולנוע הישראלי במפנה האלף** מאת יעל מונק (האוניברסיטה הפתוחה, 2011), ועל מקראת מאמרים.

הסרטים הנדונים בקורס

- אדי קינג (גידי דר, 1992)
- איה: אוטוביוגרפיה דמיונית (מיכל בת-אדם, 1994)
- זיכרון דברים (עמוס גיתאי, 1995)
- האח של דריקס (דורון צברי ואורי ענבר, 1994)
- החברים של יאנה (אריק קפלון, 1999)
- החיים על פי אנפא (אסי דיין, 1992)
- המרחק (דן וולמן, 1994)
- חולה אהבה בשיכון ג (שבי גביזון, 1995)
- לילסדה (שמאי זרחין, 1995)
- לנגד עיניים מערביות (יוסף פיצ'חדזה, 1996)
- מר באום (אסי דיין, 1997)
- נישואים פיקטיביים (חיים בוזגלו, 1988)
- נקודת תצפית (דינה צבי-ריקליס, 1990)
- קלרה הקדושה (ארי פולמן ואורי סיון, 1996)
- שחור (שמואל הספרי, 1994)
- שמיכה חשמלית ושמה משה (אסי דיין, 1994)

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בקולנוע

תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו (10734) (ר) – משובץ בספרות, עמ' 57.

המדיום באמנויות: סוגיות אסתטיות ותרבותיות (10931) (מ) – משובץ בתולדות האמנות, עמ' 77.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

מוסיקה

תואר ראשון

10148 מוסיקה ממבט ראשון

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר עדו אברבאיה, ד"ר רון וידברג, ד"ר בנימין פרל, ענת שרון (כתיבה), רון קולטון; ד"ר בת-שבע שפירא, לאה הספל (עריכה) **אחראי אקדמי:** פרופ' אריה ורדי

זהו קורס בסיסי המיועד בראש ובראשונה לחובבי מוסיקה שאינם בעלי רקע קודם. הקורס מומלץ גם לבעלי ניסיון בנגינה ולקוראי תווים המעוניינים להרחיב את השכלתם בתחום התאוריה המוסיקלית ובהכרת הרפרטואר.

מטרות הקורס

- הכרת המקלדת (פסנתר או אורגנית) עד כדי יכולת לנגן מנגינות פשוטות עם ליווי בסיסי (אפשר לקבל פטור מלימוד נגינה על סמך הוכחת ידע קודם)
- הקניית ערכי הקצב
- לימוד כתב התווים
- הכרת מונחי יסוד במוסיקה (כגון: טוניקה, מז'ור, מינור, מרווח וכדומה) והטמעתם בדרך של התנסות פעילה
- האזנה מודרכת ליצירות מתקופות שונות והכרת צורות מוסיקליות תוך שילוב הידע התאורטי והמעשי שנרכש, להעשרת החוויה המוסיקלית

נושאי הלימוד

- כיתת המקלדת שלב 1 – לימוד נגינה, ערכי קצב, כתב התווים ומושגים מוסיקליים ראשוניים
- נקודת עוגב
- מוטיב-צורה-משפט
- שירי שוברט – לומדת מולטימדיה
- נושא ווריאציות
- אשנב לאופרה – נישואי פיגארו מאת מוצרט

עזרי לימוד

יחידות הלימוד מלוות בהקלטות של הדוגמאות המוסיקליות המהוות חלק אינטגרלי מן הקורס. הסטודנטים יזדקקו למקלדת (פסנתר או אורגנית) לתרגול בבית. אפשר לקבל אורגנית בהשאלה.

מפגשי הנחיה

במהלך הקורס מתקיימים מפגשים שבועיים בכיתת מקלדות. המפגשים כוללים לימוד מושגי יסוד, לימוד נגינה והאזנה מודרכת ליצירות מוסיקליות. הנוכחות במפגשים חשובה ומומלצת ביותר. כמו כן מתקיימת קבוצת לימוד שבה מחצית מהמפגשים הם פרונטליים בכיתה, ומחציתם וירטואליים בלמידה מרחוק.

10158 מוסיקה ממבט ראשון: שלב ב

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

ידע קודם מומלץ: הקורס מוסיקה ממבט ראשון, מבוא למוסיקה.

פיתוח הקורס: פרופ' אריה ורדי (אחראי אקדמי), ד"ר עדו אברבאיה, ד"ר רון וידברג, ד"ר בנימין פרל, ד"ר בת-שבע שפירא; לאה הספל, אהובה קרן (עריכה)

הקורס מהווה המשך לקורס מוסיקה ממבט ראשון (10148), ונלמדים בו פרקים נוספים מן הרפרטואר של המוסיקה האמנותית לסוגיה ולתקופותיה, באמצעות האזנה וניתוח בכלים העומדים לרשותם של סטודנטים הנמצאים בראשית לימודיהם המוסיקליים. בקורס מתנסים הסטודנטים גם בתרגול פיתוח השמיעה ובהרחבת הידע התאורטי שנרכש בקורס מוסיקה ממבט ראשון.

נושאי הלימוד

- פרקי בארוק א – הקונצ'רטו לדורותיו; גלגולו של ניגון
- פרקי בארוק ב – סוויטה מה"י; רב-קוליות
- כלי הנגינה
- המוסיקה בראי הביצוע

הנוכחות במפגשים חשובה ומומלצת ביותר. אחד המפגשים מוקדש להרצאה של בונה כינורות. במהלך הקורס נערך סיור לצפייה בחזרה של תזמורת.

עזרי לימוד

יחידות הלימוד מלוות בהקלטות של הדוגמאות המוסיקליות, המהוות חלק אינטגרלי מן הקורס. הסטודנטים יזדקקו למקלדת (פסנתר או אורגנית) לתרגול בבית. אפשר לקבל אורגנית בהשאלה.

10167 פיתוח שמיעה

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

ידע קודם מומלץ: הקורסים מוסיקה ממבט ראשון, מבוא למוסיקה.

פיתוח הקורס: הדס גולדשמידט-חלפון **אחראי אקדמי:** ד"ר בנימין פרל **יועצים:** ד"ר רבקה אלקושי, ד"ר נחום אמיר, ד"ר מנחם ויזנברג

הקורס הוא סדנה לפיתוח השמיעה המוסיקלית ולהטמעת המרכיבים המוסיקליים המונחים בבסיסה של המוסיקה המערבית – מלודיה, קצב והרמוניה.

הקורס מכין את הלומדים באופן מתודי, צעד אחר צעד, לקראת קורסי הליבה במוסיקה, שבהם חומר הקריאה מלווה בדוגמאות תווים ובהקלטות, הדורשות יכולת לקשר בין הייצוג הגרפי לבין התופעה הצלילית.

נושאי הלימוד

- זיהוי מרווחים מלודיים
- זיהוי מרווחים הרמוניים
- רישום משמיעה של קווים מלודיים ושל מקצבים (הקתבה)
- שירת קו מלודי מתווים (סולפיג'ו)
- זיהוי אקורדים משולשים (מז'ור, מינור, מוקטן) והיפוכיהם

חומר הלימוד

- הספר: L. Edlund, *Modus Vetus* (Beekman Books Inc., 1994)
- מדריך למידה הכולל אסופת תרגילים
- אתרי אינטרנט שונים לתרגול

הקורס נלמד במתכונת שנתית (שני סמסטרים) בהנחיה מוגברת. המפגשים יוקדשו בעיקר לתרגול מעשי. סטודנטים שיזדקקו למקלדת לסיוע בלמידה יוכלו לקבל אורגנית בהשאלה.

מדעי הרוח

מוסיקה

תואר ראשון

10164 התנסויות סימפוניות

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מוסיקה מובט ראשון, מוסיקה מובט ראשון: שלב ב.**

פיתוח הקורס: ד"ר רון וידברג (כתיבה); ענת שרון; ד"ר בת-שבע שפירא (עריכה) **אחראי אקדמי על הפיתוח:** פרופ' אריה ורדי

הקורס מתמקד בצורה המוסיקלית המרכזית במוסיקה האמנותית המערבית – הסימפוניה. צורה זו, שנולדה באמצע המאה ה-18, התפתחה והתרחבה בד בבד עם צמיחתה של התזמורת הסימפונית, הפכה לצורה החשובה ביותר במאה ה-19, ולבשה צורות ומשמעויות חדשות במאה ה-20.

נושאי הלימוד

- היכרות עם אחדות מן היצירות הסימפוניות היפות והחשובות שחוברו במאה ה-18 (הסגנון הקלאסי), במאה ה-19 (הרומנטיקה) ובמאה ה-20, וניתוח פרקים מתוכם.
- היכרות מעמיקה עם צורת הסונטה, אחת הצורות המרכזיות במוסיקה המערבית מאמצע המאה ה-18 ואילך.
- יישום עקרונות של תאוריה וצורה במוסיקה המערבית ביצירות סימפוניות.

חומר הלימוד

הספר **מוסיקה מובט ראשון – התנסויות סימפוניות** (האוניברסיטה הפתוחה, 1989); חוברת השלמות, ובה, בין היתר, מאמרים של לאונרד ברנשטיין על שתי סימפוניות נוספות.

חומר הלימוד מלווה בהקלטות של היצירות הנדונות ושל הדוגמאות המוסיקליות המפורטות. סטודנטים שיוזקקו למקלדת לסיוע בלמידה יוכלו לקבל אורגנית בהשאלה.

10113 מבוא למוסיקה

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מוסיקה מובט ראשון, מוסיקה מובט ראשון: שלב ב.** הקורס אינו מומלץ למי שאין לו ידע ראשוני בקריאת תווים ושליטה בסיסית במקלדת או בכלי נגינה אחר.

פיתוח הקורס: פרופ' אריה ורדי (ראש צוות הפיתוח), ד"ר עדו אברבאיה, ד"ר רון וידברג, ד"ר בנימין פרל (כתיבה); ד"ר בת-שבע שפירא (עריכה), זאב פרל (עיצוב)

מטרות הקורס

לימוד יסודות התאוריה המוסיקלית על כל היבטיה, עם דוגמאות ממבחר יצירות ומסגנונות עיקריים בתולדות המוסיקה המערבית; הכרת מקומה של המוסיקה בתרבות כתחום הקשור באמנויות ובהגות ההומניסטית; פיתוח כושר הבחנה ומודעות בהאזנה למוסיקה.

הקורס מיועד בעיקר לבעלי ידע תאורטי בסיסי, אך גם מוסיקאים מנוסים יוכלו להעשיר ולהעמיק את הידע העיוני שלהם באמצעותו. שהקורס מקנה משמש כבסיס לקורסים האחרים במוסיקה המוצעים באוניברסיטה הפתוחה.

מפגשי ההנחיה יודגש התרגול המעשי של הנושאים הנלמדים בקורס, תוך הטמעתם בשמייעה.

חומר הלימוד

- 1 יחידה מערכת הצלילים
- 2-3 זמן ומקצב במוסיקה
- 4 המלודיה
- 5 מז'ור, מינור, מודוס
- 6 מערכת הסולמות
- 7-8 צעדים ראשוניים ברב-קוליות
- 9 הרמוניה
- 10 המשפט ההרמוני
- 11 מבנה, פסוק ומשפט
- 12 מוסיקה ומילים – היבטים היסטוריים

יחידות הלימוד מלוות בהקלטות של הדוגמאות המוסיקליות, המהוות חלק אינטגרלי מן הקורס. הסטודנטים יזדקקו למקלדת (פסנתר או אורגנית) לתרגול בבית. אפשר לקבל אורגנית בהשאלה.

10767 מוסיקה ויצירה בסביבה ממוחשבת

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא למוסיקה** או ידע מוסיקלי מקביל.

פיתוח הקורס: ד"ר שי כהן **אחראי אקדמי:** ד"ר רון וידברג **יועץ:** פרופ' איתן אביצור

בקורס זה נתנסה בכתיבת תווים בסביבה ממוחשבת באמצעות תוכנת התיווי "פינאלה" (Finale). התנסות זו מפתחת סקרנות וחשיבה יצירתית ומעמיקה את הידע המוסיקלי התאורטי. במהלך הקורס נתוודע לדרכי כתיבה לכלי נגינה שונים, נכיר את עולם ה-MIDI והאודיו ונתנסה בכתיבת יצירות מוסיקליות.

הידע הנצבר בקורס יקנה כלי עבודה חשוב ומרכזי למלחינים, למעבדים מוסיקליים ולסטודנטים ברמות הלימוד השונות.

מטרות הקורס

- הבנה והכרה מעמיקה של תוכנת התיווי "פינאלה" (Finale)¹
- היכרות עם תהליכי יצירה (מלודיה, הרמוניה, צורה) וכתיבה לכלי נגינה ולקול
- חשיפה למבנים מוסיקליים יסודיים המאפיינים את המוסיקה הפופולרית
- כתיבה ויצירה של קטעי מוסיקה באמצעות התוכנה
- היכרות עם פרוטוקול MIDI ואודיו על מגוון שימושים

נושאי הלימוד

- כתיבת תווים בתוכנת התיווי "פינאלה" (Finale)
- הקו המלודי
- הליווי ההרמוני
- זמן ומקצב במוסיקה
- רב-קוליות
- שילוב של טקסט ומלודיה
- הגיטרה
- הבס
- תופים וכלי נגישה
- יחידת הקצב
- הצורה המוסיקלית של השיר הפופולרי
- הדפסה ועיצוב של דף תווים
- הכרות מעמיקה עם פרוטוקול MIDI
- שילוב Audio-MIDI

חומר הלימוד בקורס כולל לומדה מתוקשבת המקנה ידע תאורטי ומעשי בנושאי הלימוד, סרטוני הדמיה, קבצי מולטימדיה ואפשרויות אינטראקטיביות המסייעות בהפגמת נושאי הלימוד.

1 מומלץ לרכוש את התוכנה (או את תוכנת Finale Song Writer הזולה ממנה) ולהתקינה במחשב הבית. לחילופין אפשר לתרגל בכיתת הלימוד במפגשי ההנחיה ובמפגשי תרגול מיוחדים שהוקצו לכך.

מדעי הרוח

מוסיקה

תואר ראשון

10411 האופרה¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר עדו אברבאיה, ד"ר בנימין פרל, ד"ר רון וידברג (כתיבה), ענת שרון; ד"ר בת-שבע שפירא, נילי וייס (עריכה) **יועצים:** פרופ' אריה ורדי, פרופ' אבי עוז, פרופ' אלכסנדר סינברגר, פרופ' מרדכי סתר, ד"ר נחום אמיר, ד"ר אריאל הירשפלד

הקורס נועד להפגיש את הסטודנטים עם ז'אנר מרכזי בתרבות העולם המערבי המשלב תאטרון, ספרות ומוסיקה. הקורס עוקב אחרי התפתחות האופרה מראשיתה במאה ה-17 ועד המאה ה-20, זאת באמצעות היכרות מעמיקה עם עשר אופרות מייצגות. לכל אופרה מוקדשת יחידת לימוד אחת ("מסך"), הדנה בה על כל היבטיה: הרקע ההיסטורי, מבנה העלילה, שילוב של מוסיקה וטקסט, מקומה של האופרה בין כלל יצירותיו של המלחין וסגנונה המוסיקלי.

תוך כדי לימוד מפורט של האופרות יילמדו מושגי יסוד הקשורים בעולם האופרה, כגון: רציטטיב, אריה, אנסמבל, פתיחה, הקולות האופראיים והתאמתם לתפקידים שונים, תפקידם של הבימאי והמנצח וכדומה.

הקורס מיועד לחובבי מוסיקה בכלל ולאובהי אופרה בפרט, אך גם לסטודנטים המעוניינים בהיכרות ראשונה עם תחום שאינו מוכר להם. לא נדרש ידע מוקדם במוסיקה או בקריאת תווים.

חומר הלימוד

- מסך ראשון
מסך שני
של אוליסס / מונטוורדי
נישואי פיגארו / מוצרט²
ריגולטו / ורדי
האנסמבל האופראי – קטעי
אנסמבל מתוך **ריגולטו** מאת ורדי,
נישואי פיגארו מאת מוצרט **ולה בהם** מאת פוצ'יני
הספר מסביליה / רוסיני
מסך שביעי³ **דון ג'ובאני** / מוצרט
מסך שמיני **הוולקירה** / ואגנר
מסך תשיעי **שלומית** / ריכרד שטראוס
מסך עשירי **הנער והקסמים** / ראול

חומר הלימוד כולל הקלטות של דוגמאות מוסיקליות מתוך האופרות הנדונות בספרי הלימוד. ספרי הלימוד כוללים גם את הליברית – מקור מול תרגום לעברית. בסרטי האופרות, עם כתוביות בעברית, תוכלו לצפות באתר האינטרנט של הקורס.

- להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
- חומר הלימוד ביחידה זו לקוח מן הקורס **תרבות ההשכלה – הגות ואמנות באירופה במאה ה-18** ומן הקורס **מוסיקה ממבט ראשון**.
- מסך זה אינו נלמד בקורס.

10719 תולדות הג'ז

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא למוסיקה** או ידע מוסיקלי מקביל.

פיתוח הקורס: יוסי מר חיים, ד"ר דן כהן; רוני אמיר (עריכה) **אחראי אקדמי:** ד"ר רון וידברג **יועצים:** פרופ' נפתלי וגנר, ד"ר אלונה שגיא

הקורס נועד להפגיש את הסטודנטים עם סגנון ייחודי ויוצא דופן בתולדות המוסיקה. הג'ז נוצר כמוסיקה של מיעוט בארצות-הברית, והתפתח במרוצת השנים לשפה מוסיקלית בין-לאומית, המנוגנת בכל קצווי תבל ומהווה בסיס לשיתוף ואחוה בין מוסיקאים מתרבויות שונות. מתוך כך, סגנון הג'ז מוגדר בדרך כלל כאמנות מאולתרת, תוססת, מרדנית, בעלת מסרים חברתיים ופוליטיים.

למרות מורכבותו של הג'ז ושפע גווניו, אפשר להכירו מקרוב. בקורס זה נחוה את אוירת הג'ז, נלמד לזהות ולהעריך סגנונות ודרכי ביצוע, נתוודע לקורות חייהם של גדולי הנגנים והיוצרים בעולם הג'ז, נאזין ליצירות מופת מפרי עטם וננתח אותן.

מטרות הקורס

- התוודעות להיסטוריה של הג'ז
- היכרות עם הסגנונות השונים במוסיקת הג'ז
- לימוד מבנים ועקרונות מוסיקליים בסיסיים האופייניים לג'ז
- היכרות עם ביוגרפיות של אישים בולטים

פרקי הלימוד

- פרק 1 הולדת הג'ז ומקורותיו
- פרק 2 רגטיים ובלוז
- פרק 3 מניו אורלינס לשיקגו
- פרק 4 עידן הסווינג
- פרק 5 ביבופ – מבדור לאמנות
- פרק 6 קול ג'ז
- פרק 7 "הרד בופ"
- פרק 8 ג'ז מודאל, ג'ז חופשי
- פרק 9 פיוז'ן, ג'ז ורוק

10677 מבנים הרמוניים א

3 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: הקורס **מבוא למוסיקה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **פיתוח שמיעה**, **תולדות המוסיקה המערבית א**, **תולדות המוסיקה המערבית ב**. מומלץ להתייעץ עם היועצת האקדמית לתחום המוסיקה.

פיתוח הקורס: יוסי פלס, הדס גולדשמיט-חלפון, ד"ר יונתן בר-יושפט, ד"ר רון וידברג; ענת שרון (עריכה) **יועצים:** פרופ' נפתלי וגנר, פרופ' מנחם צור, ד"ר בנימין פרל

הרמוניה היא אחד המרכיבים המוסיקליים החשובים והייחודיים במוסיקה המערבית. היא גם תופעה מצלולית מרתקת כשלעצמה, וגם יסוד מארגן ומבנה בחשיבה הקומפוזיטורית הטונלית. הקורס סוקר את תהליך התפתחותה והתגבשותה של ההרמוניה, דן בתופעת הטונליות, ומקנה את הכלים והעקרונות לניתוח הרמוני ולמימוש מהלכים הרמוניים. הקורס מתרכז בהצגת המבנים ההרמוניים הנפוצים, ובהמחשתם באמצעות שפע דוגמאות מתוך חתך רחב של תקופות וסגנונות מוסיקליים.

הקורס מקנה התמצאות תאורטית במושגים ובמבנים הדיאטוניים הבסיסיים של ההרמוניה הפונקציונלית, והוא מיועד ללומדי מוסיקה המבקשים להעמיק את הידע שלהם במונחים המוסיקליים, לכוון את שמיעתם לזיהוי מגוון של תופעות הרמוניות ולהתנסות בבנייה מעשית של פסוקים הרמוניים. למבקשים להעמיק בתחום, אנו ממליצים ללמוד גם את קורס ההמשך – **מבנים הרמוניים ב** (10743).

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר:

Y. Sadai, *Harmony in its Systemic and Phenomenological Aspects* (Trans. J. Davis & M. Shlesinger; Yanetz, 1980)

וכן על **מדריך למידה** הכולל אסופת דוגמאות תווים ותרגילים, והקלטות בתקליטורים נלווים.

פרקי הקורס

- יחידה 1 "התקופה הרמונית"
- יחידה 2 יסודות המבנה הטונלי
- יחידה 3 המדיום המקהלתי הארבע-קולי
- יחידה 4 תנועות הרמוניות
- יחידה 5 קדנצות הרמוניות
- יחידה 6 הבס ההרמוני
- יחידה 7 הרחבת מושגי הפונקציונליות

מדעי הרוח

מוסיקה

תואר ראשון

10743 מבנים הרמוניים ב

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס מבנים הרמוניים א. ידע קודם מומלץ: הקורס פיתוח שמיעה. מומלץ להתייעץ עם היועצת האקדמית לתחום המוסיקה.

פיתוח הקורס: ד"ר רון וידברג, הדס גולדשמיט-חלפון
יועצים: פרופ' נפתלי וגנר, פרופ' מנחם צור, ד"ר בנימין פרל

הקורס מהווה המשך לקורס מבנים הרמוניים א, ומטרתו להעמיק ולהרחיב את הידע ואת ההתמצאות במושגים בהרמוניה ובניתוח מוסיקלי-הרמוני. הקורס פותח בתהליכי המודולציה השונים, מרחיב בהדרגה את אוצר האקורדים הכרומטיים, ומציג את האפשרויות הצליליות הנגזרות מכך, כפי שבאו לידי ביטוי במוסיקה החל בתקופת הבארוק והקלאסיקה וכלה בתקופת הרומנטיקה המאוחרת ובראשית המאה ה-20.

הקורס עומד על השינויים הסגנוניים שחלו במוסיקה המערבית בעקבות התפתחותה של השפה ההרמונית, ועורך היכרות עם מערכת מסועפת של מושגים ועם תאוריה המהווה בסיס לניתוח מוסיקלי של היצירות בתקופות הנדונות.

הסטודנטים לא יידרשו ליישם את הידע שרכשו ברמה של מלחינים או של מעבדים מקצועיים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר:
Y. Sadai, *Harmony in its Systemic and Phenomenological Aspects* (Trans. J. Davis & M. Shlesinger, Yanetz, 1980)

וכן על מדריך למידה הכולל אסופת דוגמאות תווים והקלטות בתקליטורים נלווים.

פרקי הקורס

- יחידה 8 תהליך המודולציה
- יחידה 9 מינורזיציה ומז'ורזיציה
- יחידה 10 הרחבת הטווח של המז'ורזיציה והמינורזיציה
- יחידה 11 מודולציות כרומטיות ואנהרמוניות
- יחידה 12 הרמוניות משוטטות וערעורה של הטונליות

10732 תולדות המוסיקה המערבית א

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא למוסיקה או ידע מקביל בתאוריה של המוסיקה.

פיתוח הקורס: פרופ' דורית טנאי, ד"ר יונתן בר-יושפט
יועץ: ד"ר בני פרל

הקורס כולל סקירה כרונולוגית של המוסיקה המערבית על סגנונותיה השונים, הז'אנרים החשובים שהתפתחו בה והמלחינים המרכזיים ששיצבו אותה, נוגע בשורשיה ההיסטוריים, החברתיים וההגותיים בכל תקופה, ובוחן את השינויים שחלו בה מיוון העתיקה, דרך ימי הביניים והרנסנס, ועד סיומה של תקופת הבארוק בראשית המאה ה-18. מאפייני כל תקופה נלמדים באמצעות מגוון דוגמאות מייצגות (מהן נדירות) מייצרותיהם של המלחינים.

חומר הלימוד

- הרצאות מצולמות
- מדריך למידה
- הספר *A History of Western Music*, edited by D.J. Grout, C.V. Palisca & J.P. Burkholder, 7th ed. (W.W. Norton, 2006) ואתולוגיות התווים וההקלטות הנלוות.

נושאי הלימוד

- מבוא: המוסיקה בעת העתיקה**
- המורשת המוסיקלית של יוון הקלאסית
- חטיבה ראשונה: המוסיקה בימי הביניים**
- מוסיקה ליטורגית בראשית ימי הביניים
- מוסיקה חילונית בימי הביניים
- ראשית הפוליפוניה: מוסיקה רב-קולית
- סוף ימי הביניים: המוסיקה במאה ה-14
- חטיבה שנייה: המוסיקה ברנסנס**
- ראשית הרנסנס
- הרנסנס האיטלקי: המוסיקה במאה ה-16
- מוסיקה כלית במאה ה-16 והמעבר לקראת הבארוק
- חטיבה שלישית: המוסיקה בבארוק**
- הבארוק המוקדם: ז'אנרים חדשים במוסיקה של המאה ה-17
- המוסיקה של הבארוק הצרפתי
- הבארוק המאוחר: המוסיקה בגרמניה, באיטליה ובצרפת מהמחצית השנייה של המאה ה-17 עד ראשית המאה ה-18
- באך וסוף תקופת הבארוק
- מגמות במחצית הראשונה של המאה ה-18: באך, סקרלטי והנדל

1 ספר הקורס, האנתולוגיה והאתולוגיה המוקלטת ניתנים לסטודנטים בהשאלה. סטודנטים הממשיכים לקורס תולדות המוסיקה המערבית ב (10733) יאריכו את ההשאלה למשך לימוד קורס זה.

10733 תולדות המוסיקה המערבית ב

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא למוסיקה או ידע מקביל בתאוריה של המוסיקה, והקורסים תולדות המוסיקה המערבית א, מבנים הרמוניים א.

פיתוח הקורס: ד"ר בלה ברובר-לובובסקי, ד"ר יונתן בר-יושפט
יועץ: ד"ר בני פרל

קורס זה ממשיך את הקורס תולדות המוסיקה המערבית א בסקירה כרונולוגית של תולדות המוסיקה האמנותית המערבית מהמחצית השנייה של המאה ה-18 עד המאה ה-20. הקורס מתמקד ברפרטואר הקונצרטי שהפך לקנון המוסיקלי המערבי. כקודמו, הקורס נוגע בשורשים ההיסטוריים, החברתיים וההגותיים של המוסיקה בכל תקופה ותקופה, ובוחן את השינויים הסגנוניים ואת ההתפתחויות החשובות שחלו במוסיקה באמצעות עיון ביצירותיהם של המלחינים המרכזיים ששיצבו אותה.

חומר הלימוד

- הרצאות מצולמות
- מדריך למידה
- הספר *A History of Western Music*, edited by D.J. Grout, C.V. Palisca & J.P. Burkholder, 7th ed. (W.W. Norton, 2006) ואתולוגיות התווים וההקלטות הנלוות.

נושאי הלימוד

- חטיבה א: בין בארוק לקלאסיקה**
- יחידה 1 המאה ה-18 כתקופה וכסגנון
- יחידה 2 האופרה במאה ה-18
- יחידה 3 מוסיקה כלית במאה ה-18
- חטיבה ב: הקלאסיקה הווינאית**
- יחידה 4 הסגנון הקלאסי הווינאי; יוזף היידן
- יחידה 5 וולפגנג אמדאוס מוצרט – הדרמה העליונה
- יחידה 6 המוסיקה בתקופת המהפכה הצרפתית; לדוויג ואן בטהובן
- חטיבה ג: הרומנטיקה המוקדמת**
- יחידה 7 הרומנטיקה כתופעה תרבותית וכסגנון
- יחידה 8 המוסיקה בגרמניה במחצית הראשונה של המאה ה-19
- יחידה 9 המוסיקה בצרפת בתקופת הרסטורציה
- חטיבה ד: המוסיקה במחצית השנייה של המאה ה-19**
- יחידה 10 האופרה האיטלקית במאה ה-19
- יחידה 11 האופרה בגרמניה באמצע המאה ה-19; ריכרד ואגנר
- יחידה 11 מוסיקה כלית ברומנטיקה המאוחרת
- יחידה 12 אסכולות לאומיות במזרח ובצפון אירופה
- חטיבה ה: המוסיקה במאה ה-20**
- יחידה 13 המוסיקה בשלהי המאה ה-19 עד מלחמת העולם הראשונה
- יחידה 14 מוסיקה בעידן מלחמת העולם

מדעי הרוח

מוסיקה

תואר ראשון

10251 המוסיקה של יוהן סבסטיאן באך

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא למוסיקה** או ידע מקביל בתאוריה של המוסיקה, והקורסים **תולדות המוסיקה המערבית א**, **מבנים הרמוניים א**.

פיתוח הקורס: פרופ' יהודית כהן (כתיבת יחידות 1, 2, 3, 6), ד"ר עדו אברבאיה (כתיבת יחידות 4, 7, 8), ד"ר דניאל סנדלר, ד"ר רון וידברג (כתיבת יחידה 5); ענת שרון, ד"ר בת-שבע שפירא, ד"ר ורד זילבר-ורוד (עריכה)
יועצים: פרופ' אריה ורדי, פרופ' יהודית כהן, פרופ' יצחק סדאי, פרופ' אמנון שילוח

המוסיקה של באך נחשבת כסיכום וכפסגה של מוסיקת הברוק, ואחד משיאייה של המוסיקה בכלל. הקורס המוקדש ליצירותיו מתמקד בתחומי ההלחנה השונים שבאך עסק בהם, במטרות שניצבו לנגד עיניו ובדרכים שנקט להשגתן, תוך עיון ביצירות מייצגות מכל תחום.

במהלך הקורס יתבהרו לעומקן סוגיות כגון: מהו סגנון הברוק, ומהם מאפייניו הסגנוניים הייחודיים של באך, מהם ההקשרים ההיסטוריים והחברתיים שבהם נוצרה המוסיקה, מה היו הז'אנרים העיקריים בתקופה, מהן הטכניקות שעליהן התבסס באך ובאילו חידושים נקט ביצירותיו, אילו משמעויות חוץ-מוסיקליות (דתיות/רוחניות) מבטאות במוסיקה שלו ועוד.

מטרות הקורס

- עיון במקומו של באך על רקע התמורות הסגנוניות של תקופתו;
- היכרות עם הסגנונות, הטכניקות והמבנים הצורניים ביצירות באך;
- הרחבת הניסיון בביתוח צורני, מלודי והרמוני, ויישומו במוסיקה של באך.

חומר הלימוד

- יחידה 1 באך ושפת הברוק (מבוא)
- יחידה 2 באך כפדגוג
- יחידה 3 הכורל ועיבודו
- יחידה 4 מן הסולו אל הקונצ'רטו
- יחידה 5 המיסה בסי מינור
- יחידה 6 אמנות ואומנות במוסיקה של באך – **וריאציות גולדברג**
- יחידה 7 המוסיקה של באך הצעיר
- יחידה 8 מבוא ל**מתאוס פסיון**
- יחידה 9 פניה המשתנת של הביורגריה של באך (מקראת מאמרים)

הקורס מלווה בנספח תווים ובהקלטות.

10626 הסגנון הקלאסי

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא למוסיקה** או ידע מקביל בתאוריה של המוסיקה, והקורסים **תולדות המוסיקה המערבית ב**, **מבנים הרמוניים א**.

פיתוח הקורס: ד"ר עדו אברבאיה, ד"ר תמרה בלטר, ד"ר בנימין פרל, ד"ר טובה שני, ענת שרון, ד"ר יונתן בר-יושפט; קרין חזקיה (עריכה)
יועצים: פרופ' אריה ורדי, פרופ' יהודית כהן, פרופ' תומר לב, פרופ' יאיר קלס, ד"ר נחום אמיר, פרופ' נפתלי וגר, ד"ר ארו רפפורט

הסגנון הקלאסי במוסיקה, שהתפתח במחצית השנייה של המאה ה-18 באירופה, הוליד כמה מן הז'אנרים והצורות המוסיקליות החשובים ביותר בתולדות המוסיקה המערבית, בהם האופרה בופה (הקומית) והצורות של הסונטה, הסימפונייה, רביעיית המיתרים והקונצ'רטו הקלאסי. כמו כן נוצרו בו יצירות מופת רבות, בהן אופרות, סימפוניות ומוסיקה קאמרית. הקורס מתמקד ביצירותיהם של שניים מתוך שלושת המייצגים הראשיים של הסגנון הקלאסי במחצית השנייה של המאה ה-18: יוזף היידן ווולפגנג אמדאוס מוצרט (ליצירותיו של לודוויג ואן בטהובן, המייצג האחרון של הסגנון הקלאסי, מוקדש קורס נפרד).

לאורך הקורס ייבחנו היבטים שונים הנוגעים לסגנון הקלאסי, ובהם: האם "קלאסיקה" היא תקופה, סגנון או ערך; האם אפשר לזהות מאפיינים קלאסיים במוסיקה, ואם כן – מהם; במה שונות יצירותיהם של היידן ומוצרט מאלו של יתר מלחיני התקופה, ובמה שונות יצירותיהם של היידן ושל מוצרט אלה מאלה, וכן הלאה.

מטרות הקורס

- דיון ברקע ההיסטורי, החברתי וההגותי של התקופה
- הכרת מאפייני הסגנון הקלאסי במוסיקה של המאה ה-18
- התודעות למבחר מיצירותיהם של היידן, מוצרט ומלחינים נוספים בני התקופה
- התנסות בביתוח צורני (בדרגות שונות של התעמקות) ביצירות מתחומים ומז'אנרים שונים

חומר הלימוד

- יחידה 1 מקורות הסגנון הקלאסי
- יחידה 2 האופרה הקלאסית המוקדמת
- יחידה 3 מהשיר לסונטה
- יחידה 4 המוסיקה הקאמרית של היידן ומוצרט
- יחידה 5 המוסיקה הכנסייתית של מוצרט
- יחידה 6 מוצרט והקונצ'רטו לפסנתר
- יחידה 7 הסימפוניות של היידן
- יחידה 8 הסימפוניות של מוצרט
- יחידה 9 1791, השנה האחרונה בחייו של מוצרט
- יחידה 10 המוסיקה הקולית המאוחרת של היידן

חומר הלימוד כולל הקלטות של היצירות הנדונות בקורס ונספחי תווים.

10785 מוסיקה פופולרית בישראל

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מוסיקה ממבט ראשון**.

פיתוח הקורס: פרופ' מוטי רגב, מירב מירון
יועצת: ד"ר סימונה וסרמן

הקורס סוקר את שלוש תרבויות המוסיקה הפופולרית העיקריות בישראל: שירי ארץ-ישראל, פופ-רוק ישראלי ומוסיקה מזרחית, ובוחר את ההיסטוריה הסגנונית של כל תרבות, את המוסיקאים הבולטים, תופעות תרבותיות מרכזיות ושירים או אלבומים המזוהים איתן. כן מוצגת העשייה המוסיקלית בכל אחת משלוש התרבויות ונבחנים היחסים ביניהן במאבק על הגדרתה של "ישראליות" במוסיקה הפופולרית, ובתוך כך הגדרתה של "תרבות ישראלית" בכלל. מ"שיר העמק" עד "לו יהי", מ"יו-יה" עד "לילה לא שקט", מ"הפרח בגני" עד "רקדי", הקורס סוקר עיקרה של המוסיקה הפופולרית בישראל ואת תפקידה בעיצובה של תרבות ישראלית.

הקורס מבוסס על פרקי הספר **מוסיקה פופולרית ותרבות בישראל** מאת מוטי רגב ואדוין סרוסי. לכך נוספים מדריך למידה מפורט, מקראת מאמרים ואנתולוגיה (מילים ותווים) של שירים נבחרים.

נושאי הלימוד

- שירי ארץ-ישראל
- מוסיקה פופולרית בתקופת הישוב
- הלהקות הצבאיות
- פסטיבלי הזמר
- תחילתו של הרוק הישראלי
- הרוק הישראלי בשנות השמונים והלאה
- תחילתה של המוסיקה המזרחית
- הצלחתה של המוסיקה המזרחית
- מוסיקה פופולרית בישראל בשנות ה-2000

מדעי הרוח

מוסיקה

תואר ראשון

10740 המוסיקה הערבית במזרח התיכון

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיון נוסף: לימודי המזרח התיכון

ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא למוסיקה או ידע מוסיקלי מקביל.

פיתוח הקורס: ד"ר אמציה בר-יוסף, רוני איש רן (כתיבת יחידה 1), נתנאל מוסאי (כתיבת יחידה 7), פרופ' זאב פלדמן (כתיבת יחידה 8), דפנה דורי (כתיבת יחידה 9), ענת שרון (עריכה לשונית, פדגוגית וגרפית), נסים חלף ונביל שאער (עריכת הטקסטים בערבית)
אחראי אקדמי: פרופ' נפתלי וגנר
יועצים: פרופ' תייסיר אליאס, פרופ' דליה כהן, פרופ' אדווין סרוסי, ד"ר רון וידברג, ד"ר יוליה רובנוביץ, השופט בדימוס דוד מועלם, בלאל בדארנה, נואר רחנא, מוחמד חאמד

בפסיפס התרבותיות המוסיקליות המצוי בארצנו, המוסיקה הערבית של מצרים, סוריה ולבנון תופסת מקום חשוב. זוהי המוסיקה של הציבור הערבי הגדול, זוהי גם המוסיקה שהביאו עמם היהודים שעלו מארצות ערב והועברה במידה לא מבוטלת גם לצאצאיהם. בקורס נפרוס קשת רחבה של נושאים מתחום המוסיקה הערבית בתחומי התאוריה, ההיסטוריה והביצוע.

מטרות הקורס

- לימוד המרכיבים המרכזיים של המוסיקה הערבית: מערכת הצלילים, המקאם, ארגונים קבציים ותהליכים מבניים
- הכרת סוגות שונות במוסיקה הערבית
- מאפייני הביצוע של המוסיקה הערבית
- הכרת ההיסטוריה של המוסיקה הערבית
- הכרת המוסיקה של תרבויות שכנות במזרח התיכון: הפרסית, הטורקית והעיראקית
- האזנה וניתוח של רפרטואר מן המוסיקה הערבית

נושאי הלימוד

- הביצוע כההליך יצירתי במוסיקה הערבית
- המקאם – יסודות תאורטיים כלליים
- משפחות המקאם ומודולציות
- ארגונים קבציים במוסיקה הערבית
- סוגות קוליות וכליות במוסיקה הערבית
- תולדות המוסיקה הערבית
- מבוא למוסיקה הפרסית
- מבוא למוסיקה הטורקית-עות'מאנית
- המוסיקה העיראקית
- המוסיקה הערבית העממית
- המוסיקה הדתית המוסלמית

10934 בטהובן: מורד ורומנטיק!

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים ובכללם הקורסים **מבנים הרמוניים ב, תולדות המוסיקה המערבית ב**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **הסגנון הקלאסי**.

פיתוח הקורס: ד"ר רון וידברג (כתיבה), הדס גולדשמידט-חלפון; רינה סקוטלסקי, נילי וייס (עריכה)
יועצים: פרופ' אריה ורדי, ד"ר בנימין פרל, ד"ר עדו אברבאיה, ד"ר נחום אמיר

הקורס מתמקד ביצירותיו של אחד הגיבורים הנערצים בתרבות המערב ואחד המלחינים האהובים והמחוללים ביותר בתולדות המוסיקה: לדוויג ואן בטהובן. הקורס בוחן את יצירתו של בטהובן מתוך ההקשר ההיסטורי והסגנוני שלתוכו נולד ובו פעל, ובדק את השפעתם העמוקה של שני הגיבורים הראשיים שקדמו לו, היידן ומוצרט (שהקורס **הסגנון הקלאסי** מוקדש להם), ואת האופן שבו הפך ליורשם וליוצר מרכזי ברפרטואר הקוננטי. סגנונו של בטהובן חרג מזה של בני תקופתו, ומחייב התייחסות כאל תקופה בפני עצמה.

הקורס מתמקד בז'אנרים החשובים שהעסיקו את בטהובן, בהם הסונטות לפסנתר, הסימפוניות, רביעיות המיתרים, הקונצ'רטו ועוד. הדיון עוסק בהיבטים הקשורים בקונטקסט של חיבור היצירות השונות (האקלים הסוציו-פוליטי של התקופה, אירועים מתחום הביורגריה האישית ועוד), ומתעמק בניתוח המוסיקה ותהליך כתיבתה.

חומר הלימוד

- יחידה 1 תקופת בון (1770-1792)
- יחידה 2 תקופת וינה הראשונה (1792-1800)
- יחידה 3 הסונטות לפסנתר בתקופת וינה הראשונה
- יחידה 4 ימי משבר ויצירה (1800-1802)
- יחידה 5 הסימפוניות (א): עד 1806
- יחידה 6 הסונטות לפסנתר של "העשור ההרואי" (1803-1814)
- יחידה 7 הסימפוניות (ב): 1807-1812
- יחידה 8 רביעיות המיתרים (א) אופוס 18 ו-59 (רזומובסקי)
- יחידה 9 האופרה **פידלי**
- יחידה 10 רביעיות המיתרים (ב) ומוסיקה קאמרית (1808-1814)²
- יחידה 11 המראה והתכנסות (א): סונטות לפסנתר מאוחרות²
- יחידה 12 **המיסה סולמניס** והסימפונייה התשיעית²
- יחידה 13 המראה והתכנסות (ב): רביעיות מיתרים אחרונות (1816-1826)²

חומר הלימוד כולל תקליטור ובו הקלטות של היצירות הנלמדות ודוגמאות התווים.

- אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. העבודה תוכל להיות עבודת ניתוח, עבודה בעלת אופי עיוני, או שילוב של שתי הגישות.
- יחידות אלה עדיין אינן נלמדות.

10959 מבעד לצלילים:

מוסיקה בשיח הביקורתי¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיון נוסף: לימודי תרבות

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי הרוח (מתוכן לפחות 18 במדעי הרוח), וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא למוסיקה** (או ידע מקביל), **מבוא לאסתטיקה, תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו, סוציולוגיה של התרבות**.

כתיבה ופיתוח: ד"ר יונתן בר-יושפט
אחראי אקדמי: פרופ' משה צוקרמן
יועצים: פרופ' מיכל גרובר-פרידלנדר, פרופ' נפתלי וגנר, פרופ' צבי טאובר, פרופ' יהודית כהן

הקורס מציג נושאים מרכזיים בתולדות פרשנות המוסיקה, כפי שעלו לאורך ההיסטוריה למן העת העתיקה ועד ימינו, תוך הדגשת המתח שבין גישות נאו-מרקסיסטיות לבין גישות פוסט-מודרניות מן העשורים האחרונים. הדיון יעסוק בצלילים ובמשמעויותיהם, ביחסי הגומלין שבין המלחין ויצירתו לסביבתו ובין המוסיקה לחברה מנקודות מבט פילוסופיות, דתיות, לאומיות וסוציולוגיות, בנייתו ובהרמוניטיקה מוסיקלית, באוטונומיה של האמנות ובחרושת התרבות (לפי גישת אסכולת פרנקפורט), בשיח הפוסט-מודרני במוסיקה (ה"מוסיקולוגיה החדשה") ובאופן שבו הושפע השיפוט המוסיקלי משיח זה, ועוד.

הקורס מיועד אמנם לסטודנטים למוסיקה, אך אינו דורש בהכרח רקע תאורטי קודם במוסיקה ולכן מתאים גם לסטודנטים מתחומים אחרים המתעניינים בנושאים שהוא מעלה.

חומר הלימוד

מדריך למידה ומקראת מאמרים

נושאי הלימוד

- איך לדבר על מוסיקה, ומדוע
- יסודות השיח המוסיקלי המערבי: מהעת העתיקה עד ראשית העידן המודרני; מנאורות לרומנטיקה; נרטיבים "אוניברסליים" ולאומיים בביקורת; מאנליזה לפרשנות; פסיכולוגיה, סוציולוגיה ואוטונומיה של המוסיקה
- הטקסט המוסיקלי כמצע לגישות פרשניות – ה"אותנטיות" של הקומפוזיציה ושל הביצוע
- מוסיקה וזהויות – סגנונות, משמעויות והתקבלות
- בעיית השיפוט בעידן הפוסט-מודרני – מוסיקה אמנותית "גבוהה" ומוסיקה פופולרית

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות במוסיקה

המדעים באמנויות: סוגיות אסתטיות ותרבותיות (10931) (מ) – משובץ בתולדות האמנות, עמ' 77.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי הרוח

תולדות האמנות

תואר ראשון

10489 תולדות האמנות: מבוא כללי

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר אליק מישורי (כתיבה); קרין חזקיה (עריכה), נירה ארבל (עיצוב) **יועצת אקדמית:** פרופ' גילה בלס **יועצים:** פרופ' נורית גרץ, פרופ' יורם קירש, ד"ר אסתר לוינגר, ד"ר בנימין פרל, ד"ר מירה בנאי

הקורס מיועד לכל העוסקים במידע חזותי, ולסטודנטים המעוניינים להמשיך בלימוד קורסים בתולדות האמנות וקורסים מעשיים בוודאו ובמולטימדיה.

הקורס עוסק בעקרונות השפה החזותית ובמרכיבי הבסיסיים של דימוי חזותי באשר הוא, באמצעות התבוננות מודרכת. במהלך הקורס הסטודנטים יכירו את תפקידיהם ואת מאפייניהם של המרכיבים הצורניים של הדימוי החזותי: קו, צורה, צבע, מרקם, מרחב (חלל אמיתי או אשלייתי); יכירו את תפקידיהם ומאפייניהם של המרכיבים התוכניים של הדימוי החזותי: סמלים, מטפורות ואלגוריות חזותיות, האנשות חזותיות, משחקי מילים, כפל משמעויות וכדומה; יתחילו להתמצא במגוון של טכניקות ושל דרכי עבודה שבהן נוצרים דימויים חזותיים, במיוחד ביצירות אמנות; יבינו כיצד נבחן הדימוי החזותי בהקשרים חוץ-אמנותיים: חברתיים, פסיכולוגיים, היסטוריים, תרבותיים, לאומיים וכדומה.

חומר הלימוד מבוסס על הספר **תולדות האמנות: מבוא כללי** מאת א' מישורי (האוניברסיטה הפתוחה, 2000).

פרקי הספר

חלק א: מרכיביה הצורניים של יצירת האמנות

- הקו, הצורה והדגם
- המרחב
- הצבע והמרקם
- המחבר (קומפוזיציה)

חלק ב: התכנים של יצירת האמנות

- סימנים, סמלים ואיקונוגרפיה
- איקונולוגיה: גישות היסטוריות, חברתיות ואסתטיות

חלק ג: חומרים ודרכי עבודה ביצירות

- דו-ממדיות ותלת-ממדיות
- טכניקות הרישום והציור
- טכניקות החדפס
- טכניקות הפיסול (א): טכניקות מסורתיות
- טכניקות הפיסול (ב): טכניקות מודרניות

במהלך הקורס ייערך ביקור באחד המוזאוניס בארץ או בגלריה לאמנות. הנוכחות במפגש ההנחה הראשון ובסיום במוזאון היא חובה.

10124 אמנות בעידן הטכנולוגי

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא ידע קודם מומלץ: הקורס **תולדות האמנות: מבוא כללי**.

פיתוח הקורס: פרופ' זיוה עמישי-מייזלש, ד"ר ביאטריס איזנברג, רות אפטר, נעמי ורמן, נדירה יקיר, נורית לוי, נועה פריצקי, רות מרגלית (כתיבה), ד"ר אליק מישורי; קרין חזקיה (עריכה) **אחראית אקדמית:** פרופ' זיוה עמישי-מייזלש **יועצים:** פרופ' משה ברש, פרופ' אברהם קאמפף

מטרת הקורס להקנות יכולת קריאה והבנה של עולם הביטוי והצורות שמציגה האמנות המודרנית. התקופה המודרנית באמנות, שראשיתה במאה ה-19 ועיקרה במאה ה-20, מבטאת שינויים צורניים, רעיוניים וחברתיים, שהתרחשו עם התפתחות הטכנולוגיה החדשה. יחידות הלימוד סוקרות את התפתחות הזרמים והסגנונות בתחומי הציור, הפיסול והאדריכלות במאה ה-20, תוך ניסיון לפענח את הסיבות והגורמים להיווצרותם ולהצביע על השפעתם בעיצוב עולמנו החזותי.

נושאי הלימוד

- מבוא: אמנות וטכנולוגיה במאה ה-19
- הקוביזם בציור ובפיסול
- פוטוריזם, לז'ה ומונדריאן
- גישות טכנולוגיות לעיצוב ולאמנות – קונסטרוקטיביזם רוסי, דה סטיל ובאוהאוז
- אדריכלות במאה ה-20
- המכונה בשירות האדם
- הגישה הסובייקטיבית, פוביזם ואקספרסיוניזם גרמני
- האמנות המופשטת: קנדיסקי, מארק וברנקוויז
- דאדא: היחס הדו-ערכי למכונה
- הסוריאליזם: הבריחה מכבלי ההיגיון
- אקספרסיוניזם מופשט: מהדמות להפשטה וחזרה
- הגלגל חוזר: אמנות הפופ, אמנות מינימליסטית ואמנות מושגית

במהלך הקורס ייערך ביקור באחד המוזאוניס בארץ. הנוכחות במפגש ההנחה הראשון ובסיום במוזאון היא חובה.

עזרי לימוד

הקורס מלווה בתכניות טלוויזיה המטפלות בשלבי ההתפתחות של הסגנונות השונים במאה ה-20. במרכזי הלימוד יוכלו הסטודנטים לצפות בתכניות טלוויזיה נוספות.

10232 אמנות הרנסנס באיטליה

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא ידע קודם מומלץ: הקורס **תולדות האמנות: מבוא כללי**.

פיתוח הקורס: ד"ר אליק מישורי (כתיבה), פרופ' אלעזר וינריב, ד"ר יוני אשר, עדה טיבר, צבי ברס, נעמי דן; לאה הספל, קרין חזקיה (עריכה) **יועצים:** ד"ר סימונה כהן, ד"ר נבט דולב, ד"ר דליה חייטובסקי, פרופ' אביגדור פוסק, פרופ' ישראל שצמן

קורס זה עוסק בהרחבה בציור, בפיסול ובאדריכלות של אמנות הרנסנס באיטליה במאה ה-14 וה-15.

חומר הלימוד

- 1 יחידה "לידה מחדש"
  - 2 יחידה "האורות הראשונים"
  - 3 יחידה "אבות הציור המודרני" – דוצ'ו די בוואונטיניא וג'וטו די בונדונה
  - 4 יחידה ממשיכי דרכם של דוצ'ו וג'וטו
  - 5 יחידה "התיאור הנכון"
  - 6 יחידה אדריכלות המאה ה-15
  - 7 יחידה הפיסול במחצית הראשונה של המאה ה-15 – טבע, אדם, אמנות
  - 8 יחידה אספקטים הומניסטיים בפיסול במחצית השנייה של המאה ה-15
  - 9 יחידה הציור במאה ה-15 – ניצנים ראשונים של סגנון הרנסנס
  - 10 יחידה פרסקטיבה, צבע והבעה בציור במאה ה-15
  - 11 יחידה הציור בשלהי המאה ה-15 – מחקר אנטומי, דיוקנאות, תיאורי נוף ואור
  - 12 יחידה אמנות בוונציה; הרנסנס בשיאו
- מפגשי ההנחה ילוו בהקרנת שקופיות ובקטעי וידאו.

מדעי הרוח

תולדות האמנות

תואר ראשון

10675 "טבע דומם" ממקבץ חפצים לחפצים ברשות עצמם

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **תולדות האמנות: מבוא כללי**.

פיתוח הקורס: ד"ר אליק מישורי (כתיבה), ד"ר אסתר לוינגר (אחראית אקדמית); קרין חזקיה (עריכה)
יועצות: ד"ר דליה חייטובסקי, ד"ר מירה פרידמן
ציור של "טבע דומם" מתרכז, בדרך כלל, במקבץ של חפצים ערוכים על שולחן או אצטבה. האובייקטים מופקעים מסביבתם היומיומית, והתבוננותו בהם נעשית מקרוב, מעין פעולת התמקדות.

הקורס מנסה להתוות רצף רעיוני בהתייחסות האנושית לחפצים ובעמדת האמן כלפיהם, בעיקר באמנות הציור. הקורס מספק הסבר כיצד מבטאת יצירת האמנות בתרבות המערבית את הלכי הרוח המשתנים מתקופה לתקופה. באמצעות דוגמאות נבחרות מודגמים תהליכי השתנות של חפצים יומיומיים במסגרת ייצוגם האמנותי. הכרת המסורת של ציורי "טבע דומם" תאפשר לסטודנטים להבין עקרונות ומושגים באמנות המודרנית והפוסט-מודרנית, ולעמוד על יחס האמן לחפצים. בחלקו האחרון של הקורס נסקרת תופעה ייחודית לאמנות המודרנית והפוסט-מודרנית: החפץ היומיומי זוכה בעצמאות ו"עומד ברשות עצמו".

חומר הלימוד מבוסס על הספר **"טבע דומם": מייצוג של חפצים לחפצים של ממש** מאת א' מישורי (האוניברסיטה הפתוחה, 2008).

פרקי הספר

חלק א': "טבע דומם" בציור מהעולם העתיק עד למאה ה-17

פרק א טבע דומם באמנות העולם העתיק ובאירופה של ימי הביניים והרנסנס
פרק ב בדרך לעצמאות: טבע דומם באמנות המאה ה-15 וה-16

חלק ב: טבע דומם כתחום אוטונומי בציור
פרק ג חפצים כאמצעי הגות על אפסותם המתוקה של החיים הגשמיים
פרק ד "טוילפֶּמְנֶה"
פרק ה שולחן ערוך לסעודה ולניתוחים

חלק ג: טבע דומם באמנות המודרנית
פרק ו טבע דומם משלהי המאה ה-18 עד אמצע המאה ה-19
פרק ז טבע דומם במחצית השנייה של המאה ה-19

חלק ד: ממקבץ של חפצים לחפצים של ממש – טבע דומם באמנות המאה ה-20
פרק ח "חפצים נחשקים" בסגנון הקוביסטי ונגזרותיו
פרק ט שיבה למסורת משתנה של "טבע דומם" ואובייקטים טכנולוגיים-מְכַנְיִים מודרניים
פרק י אובייקטים במרחב: "טבע דומם" בציור הקְּטִיפִי ובאמנות הסוריאליסטית
פרק יא החפץ בחברה הצרכנית: אמנות הפופ
פרק יב ייצוג של חפצים וחפצים של ממש באמנות הישראלית

10783 מבוא לאמנות בארצות האסלאם

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **תולדות האמנות: מבוא כללי, האסלאם: מבוא להיסטוריה של הדת**.

פיתוח הקורס: פרופ' רחל מילשטיין (כתיבה); בת-חן פירסט (עריכה)
יועצות: ד"ר מתי מאיר, פרופ' דפנה אפרת, ד"ר קטיה ציטרין סילברמן, פרופ' יוסף סדן, ד"ר בלהה מור, ד"ר יוליה רובנוביץ', ד"ר תאופיק דעאדלה, ד"ר מיכל בירן, ד"ר אייל גינאו

ההיסטוריה של האמנות בארצות האסלאם נפרסת על פני התקופה שבין המחצית השנייה של המאה ה-7 לספירה ועד ימינו, ומשתרעת על פני המרחב הגאוגרפי שבין ספרד במערב לאינדונזיה במזרח.

קורס זה מתמקד בתקופה שבין המאה ה-7 למאה ה-17, ובמרחב שבין ספרד להודו. במסגרתו נסקרים מונומנטים ויצירות אמנות שונות, בהם כיפת הסלע בירושלים, הטאג'-מאהל שבהודו, כתבי יד מאוירים, שטיחים, כלי קרמיקה ומתכת, תכשיטים מרהיבים מחצרות המלכים ועוד. היצירות המועלות לדיון בקורס מייצגות מגמות חברתיות ותרבותיות מרכזיות בתולדות הארצות והעמים תחת שלטון האסלאם.

מטרת הקורס לעקוב אחר התגבשות השפה האמנותית המיוחדת לאסלאם, ולהקנות לסטודנטים הולמים בו כלים בסיסיים להבנה ולפענוח יצירות האמנות.

הקורס מבוסס על הרצאות מוקלטות, המלוות בחוברת עזר ללמידה.

נושאי הלימוד

- האמנות במזרח הקרוב ערב הופעת האסלאם
- התפתחות המסגד הערבי הקלאסי – המסגד הגדול של דמשק
- ארמונות אומיים על גבול המדבר
- המהפכה העבאסית – בגדד וסאמרא
- מבגד וסאמרא אל המערב האסלאמי
- ארצות המערב במאות ה-10-11 – בין מדינת אל-זהרא לקהיר
- אמנות פאטימית
- פרסים וטורקים בחילופות העבאסית
- אמנות על הגבול – מול הודו במזרח והצלבנים במערב
- אנטוליה בימי הסלג'וקים של רום
- איורים לכתבי יד בשלהי התקופה העבאסית
- אדונים-עבדים: אמנות הסולטנות הממלוכית במצרים ובסוריה ואמנות בארצות המערב
- התקופה האילח'אנית
- מהאילח'אנים אל תימור ושולתו
- איראן במאה ה-15: תימורים וטורקמנים
- אמנות צפונית במאה ה-16
- האימפריה העות'מאנית
- האימפריה המוע'ילית בהודו

10755 אמנות ימי הביניים באירופה ובביזנטיון

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **תולדות האמנות: מבוא כללי**.

פיתוח הקורס: ד"ר מתי מאיר, ד"ר רננה ברטל
אחראית אקדמית: פרופ' קטרין קוג'מן-אפל
יועצות: ד"ר יעקב אשכנזי, פרופ' רחל מילשטיין, ד"ר מרגו סטרומזה-אוזן, ד"ר גיל פישוף, פרופ' אסף פינקוס, פרופ' אלישבע רבל-נהר, ד"ר איריס שגיר

הקורס מוקדש להיכרות ראשונית עם התהליכים המרכזיים של היצירה החזותית בתקופה שבין המאה ה-3 לספירה עד אמצע המאה ה-15 בקירוב, במרחב הנוצרי הלטיני והמזרחי מאנגליה, צרפת וספרד במערב, דרך האגן המזרחי של הים התיכון (טורקיה, סוריה, מצרים) עד הקווקז במזרח (גאורגיה וארמניה). הקורס מציע דרכי התבוננות וניתוח ביצירה החזותית לבחינת ההיבטים הצורניים-סגנוניים והתכניים שלה בתחומי עשייה שונים: אדריכלות, ציור, פיסול, חפצים ועצמים ואמנות האזור. בתוך כך הקורס בוחן מגמות אמנות מקומיות ובין-לאומיות, חפצי אמנות ואומנות, סגנונות יצירה מגוונים וטכניקות עשייה שונות, וכן אמנים. הלימוד מבוסס על שיטות של ביקורת עכשווית, תוך מתן הדעת על הקשרים תרבותיים כגון אסתטיקה, פילוסופיה, היסטוריה, דת וחברה.

חומר הלימוד מתבסס על הספר **אמנות ימי הביניים באירופה ובביזנטיון** מאת ד"ר מתי מאיר (האוניברסיטה הפתוחה, 2015).

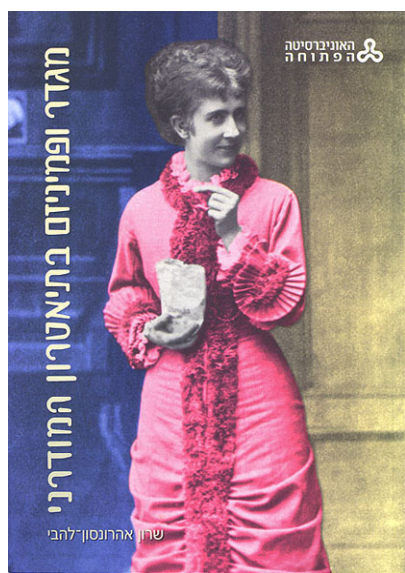
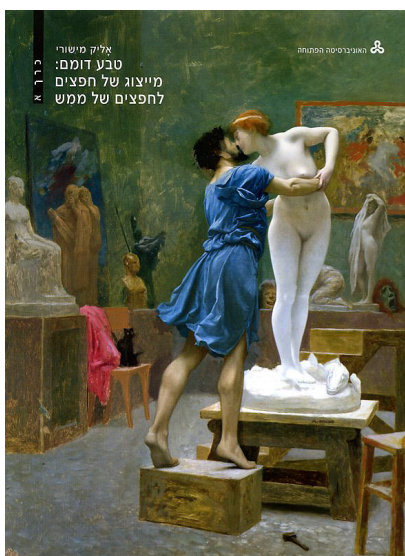
נושאי הלימוד

- המשכיות ושינוי: אמנות בשלהי העת העתיקה (המאה ה-3 עד המאה ה-6)
- אמונה ואמנות: מקורות נוצריים ליצירה האמנותית בימי הביניים
- מחופי הים התיכון לים הצפוני: אמנות בימי הביניים המוקדמים באירופה
- מן המנזר ומן האחוז: אמנות בימי הביניים התיכוניים באירופה
- "אמנות בינלאומית": היצירה החזותית בימי הביניים המאוחרים באירופה
- בין זהב לארגמן: אמנות באימפריה הביזנטית ובמרחב הנתון להשפעתה
- ממזרח: אמנות קופטית, ארמנית וגאורגית בימי הביניים
- אמנות האזור בימי הביניים

מדעי הרוח

תולדות האמנות

תואר ראשון

10594 סמלים חזותיים ציוניים בתרבות הישראלית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מהקורסים **תולדות האמנות: מבוא כללי, מבית לאומי למדינה בדרך: היישוב היהודי בארץ-ישראל בין מלחמות העולם, מיתוסים בתרבות הישראלית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: ³ הקורסים להבין סרטים, **מבוא לאמנות הקולנוע, תולדות האמנות: מבוא כללי, החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון, מבוא לאסתטיקה.**

פיתוח הקורס: ד"ר אילק מישורי (כתיבה); קרין חזקיה (עריכה)

אחראי אקדמי: פרופ' מוטי רגב
יועצים: פרופ' דבורה ברנשטיין, ד"ר איילת כהן, פרופ' דוד דה פריס, ד"ר שלום צבר

הקורס עוסק בדימויים חזותיים, המבטאים כמה מהרעיונות הציוניים המוכרים בתרבות הישראלית. הוא סוקר את ההיסטוריה של העיצוב הישראלי-יהודי, תוך אזכור אופי הוועדות הציבוריות שהורכבו כדי להנחות את האמנים ביצירתם. הקורס מדגים את קשריה של אמנות העיצוב הישראלית-יהודית עם תהליכים ואירועים האופייניים לחברה ולתרבות הישראלית-יהודית. מטרת העל של הקורס היא להקנות לסטודנטים כלים בסיסיים לניתוח כמה מהסמלים והדימויים הגרפיים המוכרים להם מהתרבות הישראלית-יהודית המקיפה אותם. לימוד הקורס יקנה לסטודנטים הבנה ושליטה בתהליכים המורכבים של מלאכת התרגום של רעיונות למונחים חזותיים.

חומר הלימוד

- ספרו של א' מישורי, **שורו הביטו וראו: איקונות וסמלים חזותיים ציוניים בתרבות הישראלית** (עם עובד, תש"ס);
- **אסופת מאמרים וטקסטים חזותיים:** לצד המאמרים מופיעים במקראה טקסטים חזותיים כגון כרזות, שטרי כסף, בולים ועוד. אלה ישמשו את הסטודנטים בלימוד דרכי הניתוח של דימויים חזותיים;
- **חברת הדרכה ללומדים**, המסבירה את שיטות הניתוח של דימויים חזותיים שהקורס עוסק בהם.

10931 המדיום באמנויות: סוגיות אסתטיות ותרבותיות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: ספרות; קולנוע; מוסיקה; לימודי תרבות

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם לפחות שני קורסים בלפחות שניים מתחומי האמנויות,² וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: ³ הקורסים להבין סרטים, **מבוא לאמנות הקולנוע, תולדות האמנות: מבוא כללי, החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון, מבוא לאסתטיקה.**

כתיבה ופיתוח הקורס: ד"ר חנה הרציג
כותבים: ד"ר אפרת ביברמן, ד"ר מיכל בן-חורין, לליב מלמד

אחראי אקדמי: פרופ' מנחם ברינקר
יועצים: פרופ' נורית גרץ, פרופ' גבריאל צורן, ד"ר אפרת ביברמן, פרופ' שמעון לוי, פרופ' עודד זהבי

קורס אינטרדיסציפלינרי הקושר בין כל תחומי האמנות הנלמדים במחלקה לספרות, לשון ואמנויות. הקורס מקנה ידע בתחום כל אחת מהאמנויות ומאיר אותן זו ביחס לזו על ידי השוואות והדגמות. הקורס נועד בעיקר לתלמידים המתמקדים בלימודי האמנויות השונות ובלמודי תרבות.

חומר הלימוד

ספר הקורס, **המדיום באמנויות: סוגיות אסתטיות ותרבותיות**, עוסק בסוגיות עקרוניות הקשורות לשון האמנויות בתחומי הספרות, הקולנוע, האמנות הפלסטית, התאטרון, המוסיקה והצילום. סוגיית המדיום באמנויות נדונה כנקודת מפגש בין שאלות אסתטיות, תרבותיות, חברתיות ופוליטיות, ובין הגות קלאסית, להגות מודרנית ופוסט-מודרנית. לספר הקורס נלווית אסופה הכוללת את עיקר המאמרים הנידונים בספר.

שערי הספר

- השוואות בין מדיומים אמנותיים;
- תאוריות של נרטיב;
- דיונים במדיומים ספציפיים;
- אמנות, חברה ופוליטיקה בהגות האסתטית במאה ה-20;
- מדיום, דימוי וייצוג באמנות המאה ה-20.

בין פרקי הספר: השוואה בין ספרות לציור על פי "לאוקון" ללסינג; השוואה בין ספרות לקולנוע; הנרטיב בציור; המימטי והקונוונציונלי במופע התאטרוני באוריינטציה סמיוטית; רגש, משמעות וערך במוסיקה; עמדת הצפייה בקולנוע; ממודרניזם לפוסט-מודרניזם באמנות הפלסטית; שפות האמנות העכשוויות ואמנויות המולטי-מדיה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. הבוחרים בקורס זה במסגרת התכנית לתואר בהדגשת מוסיקה חייבים לכלול בעבודה הסמינריונית היבט מוסיקלי מובהק.

2 לפחות שני קורסים בשניים מן הנושאים ספרות, קולנוע, מוסיקה, תאטרון או תולדות האמנות. אפשר לקבל פטור מחובת לימוד קורס בתחום האמנויות כנגד הוכחת ידע קודם.

3 אפשר לבחור בקורסי פתיחה נוספים, אך אין לצבור יותר מ-36 נ"ז בקורסים ברמת פתיחה.

מדעי החברה

מדעי החברה – כללי / 81

כלכלה / 83

ניהול / 90

חשבונאות / 99

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה / 104

תקשורת / 112

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים / 118

חינוך / 132

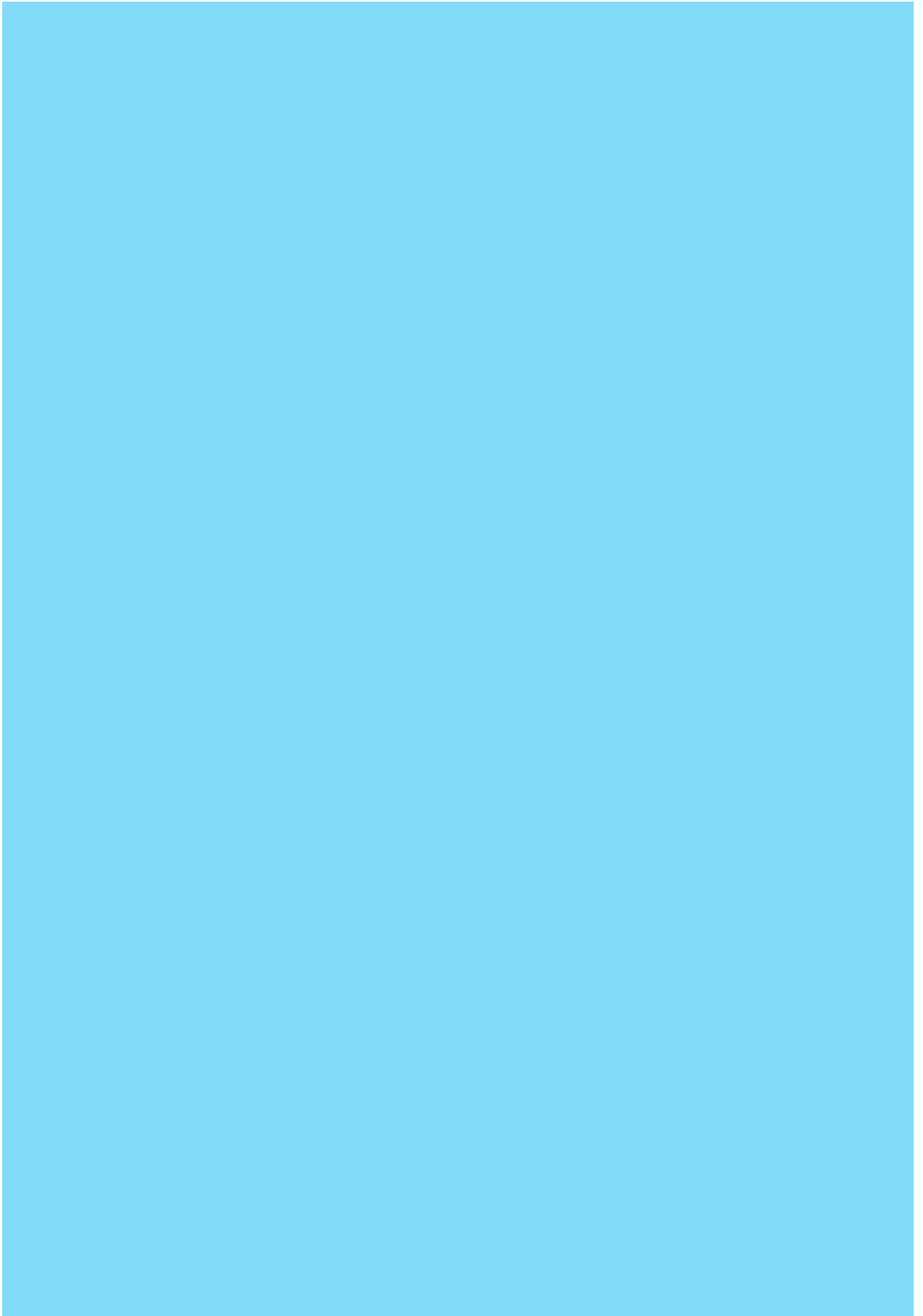

פסיכולוגיה / 138

מדעי הקוגניציה / 147

מדעי החברה

מדעי החברה – כללי

תואר ראשון

95001 סודנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה¹

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הסדנה: יחזקאל נוימן

מטרת הסדנה

להקנות או לרענן ידע מתמטי ברמה תיכונית, הדרוש ללימוד הקורסים **חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול** (10142), **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (20406), קורסי המבוא בסטטיסטיקה וקורסי המבוא בכלכלה.

קורסים אחדים מבין אלה הם חובה במסלולי לימוד לקראת מגוון תארים, כגון:

- בוגר אוניברסיטה בניהול ובכלכלה.
- בוגר אוניברסיטה במדעי המחשב-מערכות ויישומים.
- בוגר אוניברסיטה בכלכלה ובמדעי המחשב-מערכות ויישומים.
- בוגר אוניברסיטה בחינוך: מגמת תכניות לימודים ושיטות הוראה ובמדעי המחשב-מערכות ויישומים.

קהל היעד

סטודנטים שרמת ידיעותיהם במתמטיקה היא של בגרות בהיקף מצומצם (3 י"ל), וכן סטודנטים שלמדו מתמטיקה בהיקף מורחב (4 או 5 י"ל), אך לא עסקו בה זה זמן רב, או שהשיגיהם היו נמוכים.

מבנה הסדנה

הסדנה מבוססת על הוראה פרונטלית. היא נמשכת שמונה שבועות, ומתקיימת בכל מרכז לימוד שמספר הנרשמים בו מצדיק את פתיחתה. בכל שבוע יש מפגש של ארבע שעות. החומר הנלמד מתורגל בעבודות בית שנבדקות על-ידי המנחים. לא תהיה בחינת גמר בתום הסדנה. ההשתתפות בסדנה אינה בגדר חובה לשום סטודנט, והיא לא תקנה נקודות זכות אקדמיות או כל זכות אחרת.

מועדי הוראה

הסדנה מוצעת פעמיים בשנה, פעם בסמסטר הקיץ (לקראת סמסטר הסתיו) ופעם נוספת במחצית השנייה של סמסטר הסתיו (לקראת סמסטר האביב).

נושאי הלימוד

- התכנים הנלמדים נבחרים מבין הנושאים הבאים (לעיתים בהתאמה לצרכים הייחודיים של כל קבוצת לומדים):
- **אלגברה בסיסית** – נוסחאות כפל מקוצר, חוקי חזקות, פירוק לגורמים, פתרון משוואות פשוטות
- **תורת הקבוצות** – סימונים ופעולות בין קבוצות
- **פונקציות** – מושגי יסוד, הפונקציה הליניארית, הפונקציה הריבועית, גרפים של פונקציות פשוטות, הפונקציה המעריכית, הפונקציה הלוגריתמית
- **טריגונומטריה** – לפי הצורך
- **הנוגזת**

1 לפרטי תשלום ראו טבלת שכר לימוד לקורסים ספציפיים.

2 לקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (20406) נדרש ידע תיכוני בנושאים נוספים שאינם נכללים בסדנה.

20127 יישומי מחשב מתקדמים¹

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות
שיוך נוסף: מדעים – כללי

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' ציפי ארליך, רבקה גדות

הקורס נועד להקנות ידע בנושא המחשב האישי ויישומיו, בהדגשת הגיליון האלקטרוני Excel 2010, ובנוסף לאפשר התנסות במרכיבים השונים של התקשוב כדי להכשיר את הסטודנטים להשתתף בקורסים מתוקשבים בהמשך לימודיהם. בקורס יוצגו כלי עזר ממוחשבים שישרתו את הסטודנטים הן במהלך לימוד הקורסים ובעת כתיבת עבודות סמינריוניות, והן בעבודתם בעתיד.

מבנה הקורס

הקורס הוא קורס מתוקשב הכולל קבוצות דיון, הורדת מטלות מאתר הקורס, שליחת מטלות במערכת שליחת המטלות הממוחשבת. המטלות בקורס כוללות יישום של התוכנות הנלמדות.

לצורך לימוד הקורס דרוש מחשב אישי עם תמיכה בעברית וחייבר לאינטרנט, תוכנת חלונות ותוכנות Office 2010 הנלמדות בקורס.²

נושאי הלימוד

- לימוד בהיקף נרחב ומעמיק של הגיליון האלקטרוני Excel
- האינטרנט ויישומיו
- חיפוש מידע באינטרנט
- מאגרי מידע ותוכנה ביבליוגרפית
- נושאים מתקדמים במעבד התמלילים Word
- נושאים מתקדמים בתוכנת המצגות Power Point

1 סטודנטים השולטים בחומר הלימוד של הקורס יכולים לגשת לבחינת פטור במקום ללמוד את הקורס. הבחינה כרוכה בתשלום. פרטים באתר הקורס ובפרק **בחינות** בידעון האקדמי.

בקורס זה יש חפיפת תוכן עם הקורסים **יישומי מחשב למדעי החברה** (10159), **יישומי מחשב למדעים** (20126), שאינם מוצעים עוד. מי שלמד קורסים אלו, יהיה פטור מלימוד הקורס **יישומי מחשב מתקדמים**.

2 לרוב החומר הנלמד בקורס אפשר להשתמש גם בגרסת Office 2007.

10285 שיטות מחקר במדעי החברה¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א** או **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**,² ואחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב** או **הסקה סטטיסטית**. ידע קודם מומלץ: אחד מבין הקורסים **מבוא לפסיכולוגיה, מבוא לסוציולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' שמואל אלס, ד"ר מיכאל אשכנזי, ד"ר גלית גורדוני, ד"ר מינה צמח, ד"ר קלי ספורטה-סורוון (כתיבה); ענת אראל-גפני (עריכה)

יועצים: ד"ר אבישי אנטונובסקי, פרופ' דוד בודסקו, ד"ר דן בונה, פרופ' גרי בורונשטיין, פרופ' גרשון בן שחר, פרופ' אבישי הניק, ד"ר משה הרטמן, פרופ' תמר הרמן, ד"ר שלווה וייל, פרופ' דן זכאי, פרופ' אפרים יער, פרופ' נח לוי-אפשטיין, פרופ' אריה נדלר, פרופ' נחמיה פרידלנד, פרופ' יוסף צלגוב, פרופ' אשר קוריאט, פרופ' אריה קרוגלנסקי, פרופ' אביעד רז, פרופ' מיכל שמיר

הקורס נועד להקנות לסטודנטים מושגים וכלים בסיסיים להבנת החקירה המדעית בכלל והמחקר ההתנהגותי בפרט. הבנה זו תאפשר להעריך מחקר בצורה ביקורתית ולתכנן מחקר שאמור לבחון סוגיה חברתית העומדת על הפרק.

הקורס מציג את העקרונות הכלליים העומדים בבסיס תהליך החקירה המדעית, מפרט את השלבים השונים המרכיבים תהליך זה, מתאר שלושה סגנונות שונים של מחקר במדעי החברה, דן בבעיות המתעוררות עקב הנסיבות החברתיות שבהן מתבצע המחקר ההתנהגותי, ומציג כלים המסייעים בהערכת המחקר והמסקנות המשתמעות ממנו.

חומר הלימוד

עקרונות המחקר

יחידות 1-2 מושגי יסוד בחקירה מדעית
יחידה 3 עקרונות המדידה

סגנונות המחקר

יחידה 4 מחקר אתנוגרפי
יחידה 5 הסקר
יחידה 6 הניסוי

הטיות במחקר, אתיקה וסיכום

יחידה 7 על הנסיבות החברתיות של המחקר ההתנהגותי

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

2 סטודנטים לתואר הדו-חוגי במדעי המחשב ובמדעי הקוגניציה ילמדו את הקורס **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב** (20425) במקום אחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א** (30111), **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים** (30203).

מדעי החברה

מדעי החברה – כללי

תואר ראשון

30111 מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א¹

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

4 לא נדרש ידע קודם.²

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל זמיר, פרופ' רות בייט-מרום, נורית חלוזין, סטנלי ברקן, מרגלית פיין, ד"ר מיכל שטרן
יועצים: פרופ' שמואל אביטל, פרופ' יוסף גיליס, פרופ' יוסף יהב, פרופ' אמנון יקימובסקי, פרופ' גד נתן, ד"ר אפרים דרום, פרופ' יוסף רינות

קורס זה נועד להקנות מושגים בסיסיים בשיטות של תיאור נתונים ובתורת ההסתברות. למרות שהקורס חופף בתוכנו לקורס **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים** (30203), המושגים המתמטיים הנדרשים נרכשים כאן בצורה הדרגתית ופשוטה יותר. הקורס מהווה בסיס הכרחי לקורס **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב** (30112).

חומר הלימוד

יחידות 1-5: היחידות עוסקות בסטטיסטיקה תיאורית. ביחידות אלה נערכת היכרות עם מושגים כמו היסטוגרמה, ממוצע, חציון, שכיח, סטיית תקן, התפלגות נורמלית סטנדרטית ומדדי קשר. כמו כן נלמדים שימושי הסטטיסטיקה ואופי עבודת הסטטיסטיקאי.

יחידות 6-8: היחידות עוסקות בהסתברות. ביחידות אלה נערכת היכרות עם מושגים כמו מרחב מדגם, הסתברות, מאורעות, הסתברות מותנה, משתנים מקריים ומשתנה בינומי, וכן תוחלת ושונות של משתנים מקריים.

30112 מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**. ידע קודם מומלץ: **יישומי מחשב מתקדמים**.

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל זמיר, פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' גד נתן, מרגלית פיין, ריבה נדם, ד"ר מיכל שטרן
יועצים: פרופ' שמואל אביטל, פרופ' יוסף יהב, פרופ' יוסף רינות

קורס זה הוא המשכו של הקורס **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א** (30111). הקורס מציג את השיטות העיקריות להיסק מנתוני מדגם לאוכלוסייה כולה. בקורס זה נלמד השימוש בתוכנה הסטטיסטית SPSS.

חומר הלימוד

יחידה 11 **דגימה ומשפטי גבול**
יחידה 12 **אמידה**
יחידה 13 **בדיקת השערות**
יחידה 14 **מבחנים אי-פרמטריים**

חומר הלימוד כולל **תוכנת SPSS ומדריך למידה** לשימוש בתוכנה.

10286 רגרסיה וניתוח שונות¹

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**. ידע קודם מומלץ: הקורס **שיטות מחקר במדעי החברה**.

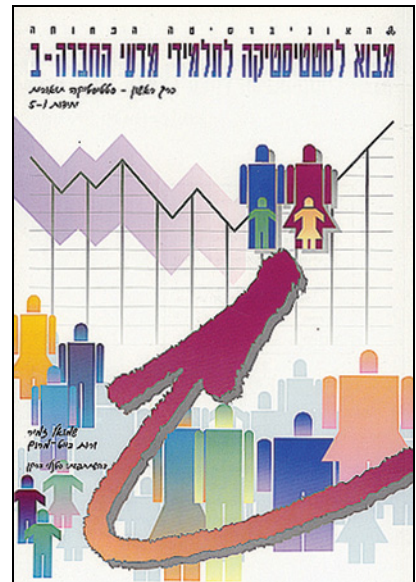
פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' שמואל אליס (כתיבה), ד"ר קלי ספורטה-סורוזון; ענת אראל-גפני (עריכה)
יועצים: פרופ' דוד בודסקו, פרופ' אבישי הניק, פרופ' נחמיה פרידלנד, פרופ' יוסף צלגוב

הקורס מציג שיטות סטטיסטיות מתקדמות לניתוח נתונים הנאספים במחקר. כמו כן נלמד השימוש בתוכנת SPSS.

חומר הלימוד

יחידה 9 ניתוח רגרסיה
יחידה 10 רגרסיה ושימושיה
יחידה 11 ניתוח שונות חד-כיווני
יחידה 12 ניתוח שונות דו-כיווני

חומר הלימוד כולל **תוכנת SPSS ומדריך למידה** לשימוש בתוכנה.

1 קורס זה חופף בתוכנו לקורס **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים** (30203). להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 כדי להצליח בקורס נדרש ידע מתמטי ברמה תיכונית (בגרות של 3 יחידות לימוד). לסטודנטים שאינם בעל ידע זה מומלץ מאוד ללמוד את הקורס **סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה** (95001) לפני שירשמו לקורס.

1 קורס זה חופף בתוכנו לקורס **התנסות במחקר, רגרסיה וניתוח שונות** (10686). להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

כלכלה

תואר ראשון

10142 חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול

3 נקודות זכות ברמת פתיחה
שיוך נוסף: ניהול

ידע קודם: נדרש ידע בסיסי במתמטיקה (אלגברה) ברמה תיכונית של 3 יחידות לימוד לפחות.²

פיתוח הקורס: פרופ' עוזי סגל (כותב ראשי), יחזקאל נוימן; אורה מאור (עריכה) **יועצים:** פרופ' אברהם גינבורג, פרופ' שמואל ניצן, ד"ר ציפי ברגר

הקורס נועד לסטודנטים לכלכלה ולניהול. מטרתו להקנות את הרקע המתמטי הדרוש בתחום החשבון הדיפרנציאלי והאינטגרלי ללימודי התואר הראשון.

חומר הלימוד

יחידות 1-2 **פונקציות** – הגדרת מושג הפונקציה, גרפים, פונקציות קוויות וריבועיות, חזקות ולוגריתמים, המספר e, הרכבת פונקציות, פונקציות הפכיות. יחידות 3-4 **נגזרות** – מושג הנגזרת, נגזרות של פונקציות מורכבות, פונקציות מונוטוניות, פונקציות קמורות וקעורות, נקודות קיצון, נקודות פיתול, גמישות.

יחידות 5-6 **פונקציות של שני משתנים** – פונקציות של שני משתנים, עקומות שוות ערך, נגזרות חלקיות, משפט הפונקציות הסתומות, נקודות קיצון של פונקציה של שני משתנים, כופלי לגרנז', פונקציות הומוגניות. יחידה 7 **אינטגרציה** – פונקציה קדומה, האינטגרל הלא מסוים, שיטות אינטגרציה, האינטגרל המסוים ושימושי (חישובי שטחים), משוואות דיפרנציאליות מסדר ראשון.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 לסטודנטים שרמת ידיעותיהם במתמטיקה היא של בגרות בהיקף מצומצם (3 י"ל), וכן לסטודנטים שלמדו מתמטיקה תיכונית בהיקף מורחב (4 או 5 י"ל), אך לא עסקו בה זמן רב, או שהשיגהם היו נמוכים, מומלץ ללמוד את הקורס **סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה** (95001).

10131 מבוא למיקרוכלכלה

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

לא נדרש ידע קודם.¹

פיתוח הקורס: ד"ר גדעון יניב (כתיבה); ישראלה הנגאל (עריכה) **יועץ:** פרופ' מנחם יערי

מטרת הקורס להקנות מושגים וכלי ניתוח בסיסיים במיקרו-כלכלה.

נושאי הלימוד

- **הבעיה הכלכלית** – תופעת המחזור (גורמי הייצור, אפשרויות הייצור, תעסוקה מלאה וייצור יעיל, בחירה וויתור, התמחות וחליפין, צמיחה כלכלית); מקבלי החלטות (בתי עסק ומשקי בית, מבנה השוק, תכנון על ידי השוק, כשל השוק, יזמה מעורבת).
- **תחרות משוכללת: התנהגות היצרן** – ייצור, עלויות ורווח בטווח הקצר (פונקציית הייצור, תפוקה שולית פוחתת, עלויות הייצור, פדיון ורווח, קביעת היקף הייצור); פונקציית ההיצע (הכמות המוצעת, עקומת ההיצע, עודף היצרן).
- **תחרות משוכללת: התנהגות הצרכן** – קביעת הרכב הצריכה (מערכת הטעמים, מגבלת התקציב, שיווי משקל); פונקציית הביקוש (הכמות המבוקשת, נחיתות ונורמליות, תחליפיות ומשלימות, עקומת הביקוש, ביקוש ותועלת, תועלת שולית פוחתת, מחיר הביקוש, עודף הצרכן).
- **קביעת מחיר בשוק תחרותי** – מנגנון השוק התחרותי (ביקוש והיצע מצרפיים, שיווי משקל בשוק תחרותי, שינויים בשיווי המשקל, גמישות הביקוש וההיצע); התערבות ממשלתית (הטלת מס קנייה, מתן סובסידיה, קביעת מחיר מינימום, קביעת מחיר מקסימום, הטלת מכס על יבוא, מתן פרמיה ליצוא).
- **מונופול ותחרות לא-משוכללת** – מונופול (קביעת מחיר והיקף ייצור בטווח הקצר, מונופול מול תחרות משוכללת, התערבות ממשלתית, אפליית מחירים); תחרות לא-משוכללת (אוליגופול, קביעות מחירים, שיתוף פעולה בין יצרנים, תחרות מונופוליסטית).

1 כדי להצליח בקורס נדרש ידע מתמטי ברמה תיכונית (בגרות של 3 יחידות). לסטודנטים שאינם בעלי ידע זה מומלץ מאוד ללמוד את הקורס **סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה** (95001) לפני שירשמו לקורס.

10126 מבוא למקרוכלכלה

4 נקודות זכות ברמת פתיחה

לא נדרש ידע קודם.²

פיתוח הקורס (מהדורה מעודכנת ומורחבת): ד"ר אריה נחמיאס, גליה עופר; חוה ניומן (עריכה) **יועצים** (מהדורה מעודכנת): פרופ' אורי בן-ציון, פרופ' ישראל לוסקי, פרופ' משה קים, ד"ר דורון סונסינו

הקורס נועד להקנות מושגי יסוד בתורת המיקרוכלכלה. הקורס עוסק בחשבונאות לאומית ובניתוח קביעת התוצר הלאומי והרכב שימושי, תוך שילוב בין המערכת הריאלית – שוק המוצרים, והמערכת המוניטרית – שוק הכסף. בחלק א של הקורס מוצג המשק כמשק סגור. בחלק ב, הדיון המיקרו-כלכלי מביא בחשבון את הקשרים עם שאר העולם, והקורס מנתח את הפעילות הכלכלית החורגת מתחומו של המשק הלאומי היחיד – המשק הפתוח.

נושאי הלימוד

- **חלק א**
- מבוא: הצגת התחום והצגת מושגי יסוד החשבונאות הלאומית
- מרכיבי הביקוש המצרפי
- שיווי משקל בשוק המוצרים
- הכסף במשק ומערכת הבנקאות
- שוק הכסף
- שיווי משקל משולב – שוק המוצרים ושוק הכסף
- **חלק ב**
- מאזן התשלומים ושוק מטבע החוץ
- משק פתוח
- אינפלציה

1 לסטודנטים המבקשים ללמוד את שני המבואות בכלכלה, מומלץ ללמוד את הקורס **מבוא למיקרוכלכלה** (10131) לפני הקורס **מבוא למקרוכלכלה** (10126).
2 כדי להצליח בקורס נדרש ידע מתמטי ברמה תיכונית (בגרות של 3 יחידות). לסטודנטים שאינם בעלי ידע זה מומלץ מאוד ללמוד את הקורס **סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה** (95001) לפני שירשמו לקורס.

מדעי החברה

כלכלה

תואר ראשון ומוסמך

10284 מושגי יסוד באקונומטריקה

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: מבוא למיקרוכלכלה, מבוא למקרוכלכלה, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, ואחד מהקורסים מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים. ידע קודם מומלץ: הקורסים חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול, נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה.

פיתוח הקורס: ד"ר עמיר שמואלי, פרופ' ערן ישיב, אייל בן-שלוש; ריבה נדם (עריכה) **יועץ:** פרופ' יואל חייטובסקי **פיתוח הקורס** (מהדורה מעודכנת ומורחבת): פרופ' משה קים, ד"ר נסים בן-דוד; חוה ניומן (עריכה) **יועצים** (מהדורה מעודכנת): פרופ' יוסף דויטש, ד"ר אריה נחמיאס, ד"ר דורון קליגר, ד"ר דרורה קרוטקין

הקורס נועד לצייד את הסטודנט בכלים הבסיסיים של שיטות המחקר האמפירי בכלכלה, להקנות את עקרונות החשיבה של שיטות אלה ואת היכולת להבין מחקרים אמפיריים שנעשו על ידי אחרים כדי שיוכל לבצע בעצמו מחקרים כאלה.

מבנה הקורס

הקורס מורכב מארבעה חלקים הכוללים 12 יחידות לימוד:

החלק הראשון (יחידות 1-4) עוסק במודל הרגרסיה הקלאסי עם משתנה מסביר אחד. חלק זה מהווה בסיס לקורס כולו.

החלק השני (יחידות 5-8) מרחיב את הניתוח למודל הרגרסיה המרובה עם מספר משתנים מסבירים.

החלק השלישי (יחידות 9-10) מציג כמה הרחבות למודל הקלאסי המאפשרות שימוש במודל זה במגוון רחב של יישומים.

החלק הרביעי (יחידות 11-12) מציג את ההשלכות של סילוק ההנחות הקלאסיות על אומדי הריבועים הפחותים שהתקבלו ונדונו ביחידות הקודמות.

שימוש במחשב

השימוש במחשב ביישומים אמפיריים של שיטות המחקר בכלכלה הוא חלק בלתי נפרד ממטרות הקורס ומיעדיו. לאחר לימוד החלק הראשון של הקורס, השימוש בתוכנות סטטיסטיות במחשב ילווה את הלימוד העיוני של יחידות הקורס.

10627 תורת המחירים א

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס מבוא למיקרוכלכלה, ואחד מהקורסים חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א, חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474).

פיתוח הקורס: פרופ' מנחם יערי, פרופ' שמואל ניצן, ד"ר ז'ראר עמייאש; ישראלה הנגאל (עריכה)

הקורס עוסק בתורת הצרכן הפועל בסביבה תחרותית וביישומיה. חלקו הראשון של הקורס (יחידות 1-2) מוקדש למושגי יסוד הנוגעים לצרכן ולסביבה שבה הוא פועל. בחלק זה מוצגות האקסיומות של תורת הצרכן ושל תורת התועלת. בחלקו השני של הקורס (יחידות 3-4) נדונה בהרחבה תורת הביקוש. חלקו השלישי של הקורס מוקדש ליישומים של תורת הצרכן: היצע עבודה, צריכה על פני זמן, אי-ודאות, מדדי רמת מחיה ומדדי יוקר מחיה, מדדים של שינויי רווחה ומושג הגמישות.

חומר הלימוד

יחידות 1-2 תורת הצרכן א
יחידות 3-4 תורת הצרכן ב
יחידה 5 (פרק 6) יישומים

10628 תורת המחירים ב

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס תורת המחירים א.

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל ניצן, ד"ר ז'ראר עמייאש, דוד דילנברגר, שי בז'ה; דינה קרן, יהודית גוגנהיימר (עריכה) **יועץ:** פרופ' מנחם יערי

חלקו הראשון של הקורס (יחידות 6-9) עוסק בתורת היצרן הפועל בסביבה תחרותית. חלקו השני של הקורס (יחידות 10-11) עוסק ביצרנים הפועלים בסביבות לא תחרותיות.

חומר הלימוד

יחידות 6-7 תורת היצרן א
יחידות 8-9 תורת היצרן ב
יחידה 10 המונופול
יחידה 11 תחרות בין מעטים

1 או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

מדעי החברה

כלכלה

תואר ראשון

10629 תורת המחירים ג

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **תורת המחירים ב**.

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל ניצן, ד"ר ז'ראר עמיאש, ד"ר רוני בר-אל, ענת אלכסנדרון; יהודית גוגנהיימר (עריכה)

חלקו הראשון של הקורס (יחידות 12-13) עוסק ביחסי גומלין בין היחידות הכלכליות – צרכנים ויצרנים, ובפרט בהקצאת מקורות בסביבה התחרותית. חלקו השני של הקורס מוקדש לשלושה נושאים: סטיות מיעילות, מוצרים ציבוריים והשפעות חיצוניות.

חומר הלימוד

יחידה 12 כלכלת חליפין
יחידה 13 יחסי גומלין בין צרכנים ובין יצרנים
יחידה 14 סטיות מיעילות פארטו, מוצרים ציבוריים והשפעות חיצוניות¹

מומלץ ללמוד את הקורס בסמסטר א או ב.

10793 מקרו כלכלה א

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **מבוא למקרוכלכלה**, ואחד מהקורסים: **חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א**, **חשבון אינפיניטסימלי** 1 (20474).²

פיתוח הקורס: ד"ר ישי מעוז (כתיבה); רונית טבעון (אסיסטנטית), חוה ניומן (עריכה).
יועצים: פרופ' בני בנטל, ד"ר משה חזן, ד"ר אבי שמחון

מטרת הקורסים **מקרו כלכלה א** ו**מקרו כלכלה ב** היא לערוך לתלמידים היכרות מעמיקה עם יסודות המקרו כלכלה. בתום לימודי הקורסים יוכלו התלמידים לתאר במפורט כל אחד מהרכיבים העיקריים של המערכת המקרו כלכלית ולנתח בפרוטרוט התרחשויות מקרו כלכליות מהמציאות הישראלית והעולמית.

נושאי הלימוד

- החשבונאות הלאומית
- הייצור המצרפי
- צמיחה כלכלית
- הצריכה והחיסכון הפרטיים
- השקעה וחיסכון
- כסף

10794 מקרו כלכלה ב

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **מקרוכלכלה א**.²

פיתוח הקורס: ד"ר ישי מעוז (כתיבה); רונית טבעון (אסיסטנטית), חוה ניומן (עריכה).
יועצים: פרופ' בני בנטל, ד"ר דרור גולדברג, ד"ר משה חזן, ד"ר אבי שמחון

לאחר שבקורס **מקרו כלכלה א** נערכה הכרה מעמיקה עם כל אחד ממרכיבי המערכת המקרו כלכלית בנפרד משאר המרכיבים – בקורס **מקרו כלכלה ב** משולבים מרכיבים אלה במודל כוללני של המשק, דבר המאפשר ניתוח של קשרי הגומלין ביניהם. הכרת המודל מאפשרת ניתוח מקיף של האופן שבו אירועים כמו הרחבת תקציב הממשלה, שינוי הריבית במשק ושיפור טכנולוגי משפיעים על המשק בכללותו ועל מרכיביו השונים.

נושאי הלימוד

- שיווי משקל כללי במשק סגור: המקרה הקלאסי
- שיווי משקל כללי במשק סגור: המקרה הקיינסיאני
- משק פתוח: יסודות
- שיווי משקל כללי במשק פתוח
- אינפלציה
- אבטלה

1 הקורס החליף את הקורס **מקרוכלכלה ב** (10458), שאינו מוצע עוד. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורס **מקרוכלכלה א** (10457), שאינו מוצע עוד.

1 הקורס מחליף את **מקרוכלכלה א** (10457), שאינו מוצע עוד. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

1 יחידת לימוד מצולמת.

מדעי החברה

כלכלה

תואר ראשון ומוסמך

10230 תורת המימון

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: ניהול

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **מבוא למקרוכלכלה**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**.

פיתוח הקורס: ד"ר אריה נחמיאס (כתיבה), ד"ר צבי לרמן; ישראלה הנגאל, חוה ניומן (עריכה)
יועצים: פרופ' חיים לוי, פרופ' משה בן-חורין, פרופ' יוסי יגיל

הקורס כולל מגוון רחב של נושאים בתורת המימון. הנושאים העיקריים מטפלים בניית דוחות פיננסיים, ניהול החוזר של הפירמה, תקצוב הון בתנאי ודאות ובתנאי אי-ודאות, גיוס מקורות מימון פנימיים וחיצוניים, מבנה הון, מחיר הון של פירמה. דגש מיוחד ניתן ליישומים במציאות הישראלית. החומר מוצג בדרך מילולית, בעזרת גרפים, ובעת הצורך גם בעזרת כלים כמותיים של אלגברה ותורת ההסתברות.

מטרות הקורס

הקניית ידע בסיסי במימון; הקניית כלי הניתוח העיקריים לקבלת החלטות בתחום המימון. כמו כן נעשה שימוש נרחב בתרגילים כדי לתת לסטודנטים ניסיון ביישום פתרונות.

נושאי הלימוד

- חלק א: הפונקציה המימונית**
- מטרת הפירמה ותפקידי המנהל הפיננסי, משבר פיננסי ויציבות פיננסית
- חלק ב: ניתוח פיננסי, תכנון ובקרה**
- חשבונאות ניהולית וניתוח דוחות כספיים
- תכנון פיננסי ותקצוב
- חלק ג: ניהול הון חוזר**
- ניהול הון חוזר
- חלק ד: ניהול נכסים קבועים**
- החלטות השקעה לטווח ארוך והיוון זרמי מזומנים
- תקצוב הון בתנאי ודאות
- בניית זרמי מזומנים בתקצוב הון
- תקצוב הון בתנאי אי-ודאות
- חלק ה: מקורות המימון לטווח ארוך**
- מקורות המימון לטווח ארוך
- חלק ו: הערכת חברות, מבנה הון ומחיר הון**
- מבנה הון והערכת חברות
- מחיר הון
- חלק ז: ניהול פיננסי בתנאי אינפלציה**
- ניהול פיננסי בתנאי אינפלציה

10954 כלכלת ישראל

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים, ובכללם **מבוא למיקרוכלכלה**, **מבוא למקרוכלכלה**, **מקרו כלכלה א**, **מקרו כלכלה ב**, **תורת המחירים א**, **תורת המחירים ב**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין בנטל, עמי ברנע, אתי וידאל-אברהם (אסיסטנטית); חוה ניומן (עריכה)
יועצים: פרופ' צבי אקשטיין, פרופ' דוד ביגמן, פרופ' אריה מלניק, פרופ' שושנה נוימן, פרופ' יעקב פרוש, ד"ר אבנר אחיטוב, ד"ר ישי יפה, פרופ' ערן ישיב, ד"ר עומר מואב, ד"ר ישי מעוז

הקורס מיישם תאוריות מתקדמות כדי לתאר ולהסביר מגוון רחב של התפתחויות מרכזיות בכלכלה ישראל, מאז הקמת המדינה ועד סוף המאה ה-20.

נושאי הלימוד

- תולדות המשק הישראלי מאז 1948
- צמיחה כלכלית: תאוריה
- הצמיחה הכלכלית בישראל ומקורותיה
- כסף ואינפלציה
- האינפלציה בישראל בהשוואה בין-לאומית
- שוק העבודה
- שוק ההון
- הסקטור הציבורי והמדיניות הפיסקלית
- סחר החוץ ומאזן התשלומים

10397 כלכלה בין-לאומית ריאלי

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **תורת המחירים א**, **תורת המחירים ב**, **תורת המחירים ג**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' גימי וינבלט, ד"ר ז'ארא עמיאש (כתיבה); פרופ' אביעד חפץ, אליהו ירט (מדריך למידה); ישראלה הנגאל (עריכה)
יועצים: פרופ' אריה ארנון, פרופ' אלחנן הלפמן, ד"ר תקוה לקר, פרופ' שמואל ניצן, פרופ' דני צידון

הקורס עוסק במערכת קשרי המסחר בין מדינות והוא מיועד להקנות לסטודנט הבנה תאורטית של הכוחות הכלכליים הקובעים את נפח המסחר, כיווניו ומאפייניו האחרים. הקורס סוקר את עיקרי התאוריה הכלכלית המסבירה את דפוסי המסחר, תוך התייחסות לגישות שונות הרווחות בספרות. מקצת הקורס מוקדש להבנת המניעים והתוצאות של המדיניות הכלכלית של ממשלות בנושאי מסחר.

חומר הלימוד

- יחידה 1 תורת המסחר הבין-לאומי – המודל של ריקרדו
- יחידה 2 תורת המסחר הבין-לאומי – מודל של שיווי-משקל כללי
- יחידות 3-4 תורת המסחר הבין-לאומי – המודל של הקשר-אולן
- יחידה 5 תורת המסחר הבין-לאומי – גישות חלופיות
- יחידה 6 תורת המסחר הבין-לאומי – מדיניות מסחרית

את יחידות הלימוד מלוות דוגמאות עדכניות מהספר:

R.C. Feenstra & A.M. Taylor, *International Trade*, 2nd ed. (Worth Publishers, 2010)

בצירוף מדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. סטודנטים שלמדו את הקורס **כלכלת ישראל** (10665), 3 נ"ז ברמה רגילה, שאינו מוצע עוד, רשאים לבקש אישור לכתיבת עבודה סמינריונית. מספר הסטודנטים שיוכלו לכתוב עבודה סמינריונית מוגבל. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

2 או הקורס **מקרוכלכלה א** (10457), שאינו מוצע עוד.

3 או הקורס **מקרוכלכלה ב** (10458), שאינו מוצע עוד.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

כלכלה

תואר ראשון

10949 מכרזים ושווקים אלקטרוניים¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **תורת המחירים א**, **תורת המחירים ב**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר ריקה גוֹן
יועצים: פרופ' אביעד חפץ, פרופ' ספי נאור, ד"ר ענת לרנר

מטרת הקורס להקנות ידע בסיסי לתלמידי כלכלה בתכנון מכרזים ובמנגנונים אינטרנטיים העושים שימוש בתורת החישוביות והאלגוריתמים מתחום מדעי המחשב. הקורס כולל מגוון נושאים, ביניהם הכרת התוצאות הקלאסיות בתורת המכרזים, תכנון מנגנונים, סוגי מכרזים, מכרזים ברשת, כמו גם מחקרים עדכניים בתחום. לימוד הקורס אינו מחייב הכרה מוקדמת של נושאים מתקדמים וידיעה מוקדמת של נושאים במדעי המחשב אלא רק ידע מתמטי בסיסי וידע בסטטיסטיקה והסתברות.

נושאי הלימוד

- מושגים בסיסיים בתורת המשחקים
- מושגים בסיסיים בתורת המכרזים
- מנגנוני מכרזים קלאסיים
- משפט הפדיון השקול
- תכנון מנגנונים
- מכרזים מרובי יחידות
- מהו מכרז קומבינטורי?
- מכרזים מקוונים
- מכרזים ברשת האינטרנט

10574 כלכלה בין-דורית¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **מבוא למקרוכלכלה**, **תורת המחירים א**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מקרו כלכלה א**,² **מקרו כלכלה ב**,³ **תורת המחירים ב**, **תורת המחירים ג**, **מושגי יסוד באקונומטריקה**.

פיתוח הקורס: ד"ר מרדכי א' שורץ (כתיבה), פרופ' שמואל ניצן (יועץ אקדמי בכיר); יהודית גוגנהיימר (עריכה)
יועצים: פרופ' בנימין בנטל, פרופ' יפה מכנס, פרופ' איתן ששינסקי

הקורס עוסק בקשרי הגומלין הכלכליים בין דורות חופפים במשק. הקורס מחולק לדיון בהיבטים המיקרו-כלכליים והמקרו-כלכליים של תופעת ההעברות הבין-דורית וכן לאינטראקציה בין שני התחומים הללו, הנראים לכאורה כזרים זה לזה.

חומר הלימוד מבוסס על הספר **כלכלה בין-דורית** מאת מ"א שורץ (האוניברסיטה הפתוחה, 2007).

חומר הלימוד

- 1 יחידה 1 העברות בין-דוריות מזווית מיקרו-כלכלית
- 2 יחידה 2 העברות בין-דוריות מזווית מקרו-כלכלית
- 3 יחידה 3 החשבונאות הדורית
ליחידה זו מצורפים שני נספחים: הראשון מציג את החשבונות הדוריים של מדינת ישראל, והשני מציג השוואות בין-לאומיות.
- 4 יחידה 4 הביטוח הסוציאלי מזווית בין-דורית (ליחידה זו מצורף נספח העוסק בקיצור תולדות מערכת הפנסיה הישראלית).
- 5 יחידה 5 רציונליות חסומה, פטרנליזם והתערבות ממשלתית

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **מקרוכלכלה א** (10457), שאינו מוצע עוד.
3 או הקורס **מקרוכלכלה ב** (10458), שאינו מוצע עוד.

10519 כלכלת עבודה¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **תורת המחירים א**, **מושגי יסוד באקונומטריקה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם וייס, ד"ר נסים בן דוד, ד"ר אבי טילמן
יועצים: פרופ' דוד וטשטיין, ד"ר אבי וייס, ד"ר אבי שוורץ

הקורס עוסק בניתוח תאוריות כלכליות תוך התייחסות למגוון נושאים מתחום שוק העבודה. בקורס ניתנות דוגמאות משוק העבודה של ישראל, ארצות הברית ומדינות אירופה. דגש מיוחד ניתן למקומן של נשים בשוק העבודה. כמו כן, הקורס דן גם בשאלות של מדיניות וחקיקה.

חומר הלימוד

- היצע עבודה
- עבודה בבית, עבודה מחוץ לבית, ופרישה משוק העבודה
- השקעה בהון אנושי
- הפרשי שכר מפצים
- הביקוש לעובדים
- מבנה שוק העבודה, איגודים ואבטלה

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

כלכלה

תואר ראשון ומוסמך

10398 כלכלה מוניטרית בין-לאומית¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **מבוא למקרוכלכלה**, **מקרו כלכלה א**,² **מקרו כלכלה ב**,³ **תורת המחירים א**, **תורת המחירים ב**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' ערן ישיב (כתיבה), ד"ר עירית מלכה, אריאל רשף (אסיסטנט);
חנה ניומן (עריכה)
יועצים: פרופ' בני בנטל, פרופ' דני צידון

הקורס עוסק בשוק המט"ח, במקרוכלכלה של משק פתוח, בקביעת שערי החליפין, בתנועות הון בין-לאומיות ובמוסדות והסדרים מוניטריים בין-לאומיים.

חומר הלימוד

- 1 יחידה התאוריה המוניטרית של הכלכלה הבין-לאומית – מושגי יסוד
- 2-3 יחידות 3-2 מקרו-כלכלה של משק פתוח
- 4 יחידה משטר שער חליפין קבוע
- 5 יחידה משטר שער חליפין נייד
- 6 יחידה מוסדות בין-לאומיים ובעיות תיאום מדיניות

10502 העדפה ובחירה חברתית¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול**, **תורת המחירים א**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: **הקורסים תורת המחירים ב**, **תורת המחירים ג**.

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל ניצן; יהודית גוגנהיימר (עריכה)
יועצים: פרופ' יצחק גלבע, פרופ' מרק גרדשטיין, פרופ' אייל וינטר

הקורס עוסק בהבהרה של הבעיות המרכזיות הכרוכות במושגים העדפה חברתית ובחירה חברתית.

חלקו הראשון של הקורס מוקדש לשלושה נושאים: הסיבות הגורמות לכך שהמעבר מהעדפה ובחירה אינדיבידואלית להעדפה ובחירה חברתית הוא בעייתי, סקירה תמציתית של הבעיות בהן מתמקד הקורס והבהרת הקשר בין העדפה ובחירה.

חלקו העיקרי של הקורס מוקדש לשאלות הבאות: האם קיימת העדפה חברתית? מהו כלל הבחירה הרצוי? האם בחירות עלולות להביא לתוצאות פרדוקסליות? כיצד אפשר להתמודד עם בעיית עריצות הרוב? האם ההחלטה החברתית (בהקשר של הספקת מוצרים ציבוריים) היא יעילה? האם הפרטים מגלים את העדפותיהם האמיתיות? בהקשר של בחירה דיכוטומית בתנאי אי-וודאות, איזה כלל החלטה עדיף? כלל המומחה או כלל הרוב הפשוט? ומהו כלל ההחלטה האופטימלי?

חומר הלימוד מבוסס על הספר **העדפה ובחירה חברתית** מאת ש' ניצן (האוניברסיטה הפתוחה, 2008).

10599 חשיבה אסטרטגית: תורת המשחקים¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: ניהול

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, אחד מהקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**, אחד מהקורסים **חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א**, **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474),² וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: **הקורס תורת המחירים א**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד חפץ (כתיבה); יהודית גוגנהיימר (עריכה)

יועצים: פרופ' צביקה נאמן, פרופ' שמואל ניצן, פרופ' מוטי פרי, ד"ר אלה שגב

תורת המשחקים עוסקת ביחסי גומלין אסטרטגיים בין מספר מקבלי החלטות. במפגש אסטרטגי כזה כל שחקן מודע לכך שפעולתו ושפיעות על רווחת השחקנים האחרים, מנתחת כיצד השפעות הדדיות אלה מנתבות את החלטות השחקנים ומובילות לתוצאה הסופית.

הקורס עוסק במשחקים עם אינפורמציה מלאה, ומתמקד בשימושים של תורת המשחקים בכלכלה ובניהול, וכן בתחומים נוספים כגון מדע המדינה, משפטים וביולוגיה. בין השימושים מופיעים מכרזים, מיקוח, תחרויות פוליטיות ומנגוני הצבעה, סכסוכים בין-לאומיים, תחרויות בין יצרנים, משכורות ותמריצים בחברות עסקיות, השקעה במוצרים ציבוריים, פיתוח פטנטים, פשיעה ומדיניות אכיפה, חיפוש עבודה ואבטלה, התקפות על שערי מטבע ומשברים פיננסיים, סובסידיות ומכסים במסחר בין-לאומי.

המושגים התאורטיים המרכזיים הנלמדים בקורס הם משחקים בצורה אסטרטגית, אסטרטגיות שולטות ונשלטות, שווי משקל נאש, העדפות בתנאי אי-וודאות ושליטת סיכון, אסטרטגיות טהורות ומעורבות, אסטרטגיות ביטחון ומשפט המינימקס, אסטרטגיות ניתנות להצדקה, יציבות של שווי משקל, משחקים ואבולוציה, בחירה בין שווי משקל, משחקים בצורה רחבה, שווי משקל תת-משחקי משוכלל, אינדוקציה לאחור, מהלכי טבע ומשחקים חוזרים.

חומר הלימוד מבוסס על הספר **חשיבה אסטרטגית: תורת המשחקים ושימושיה בכלכלה ובניהול** מאת אביעד חפץ (האוניברסיטה הפתוחה, 2014).

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **מקרוכלכלה א** (10457), שאינו מוצע עוד.
3 או הקורס **מקרוכלכלה ב** (10458), שאינו מוצע עוד.

מדעי החברה

כלכלה

תואר ראשון

10917 כלכלה ציבורית:

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **תורת המחירים א**, **תורת המחירים ב**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: **מקרו כלכלה א**,² **מקרו כלכלה ב**,³ **חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול**, **מושגי יסוד באקונומטריקה**.

פיתוח הקורס: ד"ר מרדכי א' שורץ (כתיבה) **יועצים:** פרופ' איתן ששינסקי (יחידות 1, 2, 3, 4, 5), פרופ' שמואל ניצן (כל היחידות), פרופ' נאוה כהנא (יחידות 1, 2, 3), ד"ר מישל סטרבצינסקי (יחידה 5), ד"ר אסטבן קלור (יחידות 5, 6).

הקורס דן בתפקידיה הכלכליים של הממשלה בתחומים שבהם התערבותה רצויה ובמקרים שבהם היא מזיקה, מוויית מיקרו-כלכלית. נדון בכלכלת הרווחה, נגדיר את מושג היעילות ונתח את הקשר שלו למושגים כגון צדק, הגינות ושוויוניות. נבחן את הבעייתיות הקשורה לאגראציה של העדפות, בחירה חברתית והתערבות הממשלה, ונבחן את תפקיד הממשלה בנסיבות של קיום השפעות חיצוניות וקיומם של מוצרים ציבוריים ומונופולים, כלכלת מסים וכלכלה פוליטית.

חומר הלימוד

כלכלת הרווחה: שיווי משקל כללי (מודל ארו-דברת). תיבת אדג'וורת', עקומת התמורה, משפט ארו-דברת, משפטי הרווחה.

תועלת חברתית: אקסיומטיזציה של תועלת חברתית, יעילות, שוויוניות, צדק, קנאה. אסכולות נורמטיביות להערכת תועלת חברתית וצדק חלוקתי: תועלתנות ושוויוניות. הבעייתיות במושג תועלת חברתית, בחירה והעדפה חברתית. אקסיומטיזציה של העדפה חברתית, משפט מאי, משפט אי-האפשרות של ארו.

כשלי שוק (א): השפעות חיצוניות, תנאי סמואלסון, משפט קואזו, מסים מתקנים ומדיניות ציבורית. מוצרים ציבוריים, אספקה פרטית ואספקה אסטרטגית של מוצר ציבורי, פתרון לינדלה.

כשלי שוק (ב): העודף החברתי הנקי, שווקים לא תחרותיים, נטל עודף של מונופול, תחרות לרכישת כוח מונופוליסטי, הימורים ותחרויות, חדשנות טכנולוגית, מודלים לא שיתופיים, מדיניות ציבורית בשווקים לא תחרותיים, מודלים שיתופיים, כשלי שוק כתוצאה ממידע א-סימטרי, ברירת נגד וסיכון מוסרי. מדדי ריכוזיות וכוח שוק.

מימון ציבורי: מושגי יסוד בכלכלת מסים, מערכת מסים אופטימלית, כלל רמזי, מיסוי הכנסה אופטימלי, מיסוי פרוגרסיבי, מס רווחי הון, בחירת תיק נכסים אופטימלי, תחולת מס במשק סטטי ובמשק דינמי, רפורמות מס.

כלכלה פוליטית: שלטון החוק ואגרכיה, שיווי משקל פוליטי, משפט הבחור החציוני, נטל העודף, ביורוקרטיה, שחיתות, שלטון דה-יורה ושלטון דה-פקטו. משחקים דינמיים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

3 או הקורס **מקרוכלכלה א** (10457), שאינו מוצע עוד. או הקורס **מקרוכלכלה ב** (10458), שאינו מוצע עוד.

10960 תאוריות עכשוויות של צדק כלכלי וחברתי:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: ניהול; מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם צמד הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה ומבוא למקרוכלכלה**, או אחד מבין הקורסים **מבוא לסוציולוגיה**, **מבוא למחשבה מדינית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד חפץ (מדריך למידה) **יועצים:** פרופ' אלחנן בן-פורת, פרופ' אבנר דה-שליט, פרופ' שמואל ניצן, ד"ר שלומי סגל

הקורס מתמקד בתאוריות של צדק כלכלי וחברתי, שהעיסוק בהן זכה לפריחה מחודשת החל מהמחצית השנייה של המאה ה-20. הקורס נפתח בדיון בתאוריה של ג'ון רולס על צדק כהוגנות, וממשיך לתאוריות נוספות, מתחרות ומשלימות – ליברטריאניזם, תועלתנות, גישת היכולות, הביקורת הקהילתנית, תאוריות של גמול וזכאות, רב-תרבותיות, צדק גלובלי וגישות פמיניסטיות לצדק. דרך העיון בתורות הצדק השונות, נבקש לשאול אילו הסדרים חברתיים, כלכליים ופוליטיים דרושים כדי ליצור חברה מתוקנת, צודקת ומוסרית? מהם אמות המידה הצודקים לחלוקת טובין כגון, הכנסה, עושר, חירויות, הזדמנויות וחובות? ומהו המעשה הצודק לעשות במגוון דילמות חברתיות, כלכליות ופוליטיות אקטואליות, ומדוע?

שיטת ההוראה בקורס מבוססת על הגישה הדיאלוגית, בה שותפים הסטודנטים באופן פעיל בתהליך הלמידה. השיטה הדיאלוגית מתבטאת בין השאר באופי הסדנתני של מפגשי הנחיה, והגשת מרכיבים ממטלות הקורס באתר לדיון מצד סטודנטים עמיתים. כל חומרי הלימוד נגישים מאתר הקורס, ומוטבעים בתוכס דגשים, הסברים וקישורים פנימיים כדי להעמיק את הקשרים בין חומרי הלימוד השונים.

חומרי הלימוד

- **מקראת מאמרים:** ספרות ראשונית, חלקה בתרגום לעברית וחלקה באנגלית, מכתביהם של רולס, האייק, נוזיק, מיל, הרסאני, נוסבאום, וולצר, סנדל, מקינטאיר, טיילור, סינגר, גיליגן ואוקין.
- פרקים מהספר **תיאוריות של צדק חברתי** מאת יוסי דהאן.
- **מדריך למידה**

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

ניהול

תואר ראשון וואטראשון

10800 דיני חוזים

6 נקודות זכות ברמת פתיחה
שיוך נוסף: משפטים

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' גבריאלה שלו (כתיבה), עו"ד איל גור, עו"ד אורית גירמן, עו"ד אייל גלובוס, עו"ד אבישלום תור; נילי וייס (עריכה) מהדורה מחודשת לכרכים א ו-ב: פרופ' גבריאלה שלו בהשתתפות ד"ר ליאת פרידגוט-נצר; אדי זילצר (עריכה)
יועצים: פרופ' מיגל דויטש, פרופ' סיני דויטש, פרופ' איל זמיר

מטרות הקורס

- עריכת היכרות עם המתודה המשפטית המקובלת של שילוב הוראות החוק הרלוונטיות עם פסיקת בית המשפט העליון שפירשה ויישמה הוראות אלה, תוך התייחסות לספרות המשפטית בתחום דיני החוזים.
- הבנת העקרונות המשפטיים בדיני החוזים, ויישומם של עקרונות אלה בחיי המעשה.
- הכרת דיני החוזים הכלליים בישראל, והבנתם של דינים אלה כמסכת הרמונית של עקרונות וכללים הנגזרים מן העקרונות.
- מתן כלים הכרחיים ונאותים לפתרון בעיות מעשיות בתחום דיני החוזים.

חומר הלימוד מבוסס על הספר **דיני חוזים** מאת ג' שלו (האוניברסיטה הפתוחה, 1999-2008). כל פרק מוקדש להצגת סוגיה ובהמשכו מופיע חומר רקע ביבליוגרפי של חקיקה, פסיקה ולעתים גם קטעים מתוך ספרות משפטית. בכל פרק משולבים אירועים היפותטיים ושאלות לשם בדיקה עצמית של הסטודנט.

חומר הלימוד

כרך א
1 יחידה מבוא ועקרונות כלליים
2 יחידה יצירת החוזה
3 יחידה צורת החוזה, פירושו והשלמתו

כרך ב
יחידות 4-5 פגמים בחוזה
יחידה 6 חוזה על תנאי
יחידה 7 חוזה פסול

כרך ג
יחידה 8 חוזה לטובת אדם שלישי
יחידה 9 הפרת חוזה וסיכול חוזה
יחידה 10 אכיפת חוזה וביטול חוזה
יחידה 11 פיצויים בשל הפרת חוזה
יחידה 12 חוזים אחידים ותניות פטור

10280 יסודות החשבונאות

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא למיקרוכלכלה**.

פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' יוסי אהרוני (כתיבה), ד"ר יעקב קמין (ריכוז הפיתוח), רו"ח מנחם פס; חוה ניומן (עריכה) (מהדורה שנייה): פרופ' יוסי אהרוני (כתיבה), רו"ח דורון ישראלי
יועצים (מהדורה ראשונה): פרופ' יהושע לבנת, פרופ' עמיהוד דותן, ד"ר אייל סולגניק (מהדורה שנייה): פרופ' אלי אמיר, ד"ר אתי איינהורן

הקורס נועד להקנות לסטודנטים מושגי יסוד בחשבונאות פיננסית ובכללי הדיווח הכספי, באופן שיאפשר הבנת המשמעות של הדוחות הכספיים של גוף עסקי, תוך פיתוח כושרם של הסטודנטים בניתוח אותם הדוחות. כדי להשיג מטרות אלה ילמדו הסטודנטים את תהליך איסוף הנתונים ועיבודם החשבונאי, ויכירו את הדוחות הכספיים. הקורס מעודכן לתקניה החשבונאית הבין-לאומית (באתר הקורס).

חומר הלימוד

כרך א
1 יחידה היסודות התאורטיים של חשבונאות ודיווח כספי
2 יחידה מדידת הרווח והצגתו בדוחות הכספיים
3 יחידה המאזן: דוח על המצב הכספי
4 יחידה התהליך החשבונאי להכנת הדוחות הכספיים

כרך ב
5 יחידה נכסים שוטפים: מזומנים, חייבים והשקעות לזמן קצר
6 יחידה נכסים שוטפים: מלאי
7 יחידה נכסים קבועים מוחשיים ובלתי מוחשיים
8 יחידה התחייבויות

כרך ג
9 יחידה הון עצמי
10 יחידה הדוח על תזרימי המזומנים
11 יחידה I. השקעות קבע במניות של חברות אחרות; II. מבוא לניתוח דוחות כספיים

10404 מבוא לחשבונאות ניהולית ותמחיר

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: כלכלה

ידע קודם: דרוש הקורס **יסודות החשבונאות**.

פיתוח הקורס: פרופ' יהושע לבנת (כתיבה), ד"ר יאיר בהר, ד"ר ניצה גרי, רו"ח אהרון פילין, ד"ר יעקב קמין
יועצים: פרופ' חיים פלק, פרופ' בועז רונן, ד"ר יעקב גולדשמידט, ד"ר משה וייסמן, ד"ר אריה נחמיאס

נושאי הלימוד

- מושגי העלות:** האם אנו יודעים כמה עולה לנו לתת שירות, למכור מוצר, לייצר מוצר ומה כולל התהליך.
- קבלת החלטות:** הכרת שיטות שונות העוזרות בעיבוד נתונים רלוונטיים לצורך קבלת החלטות.
- התייחסות לנתונים:** ההבדל בהתייחסות לנתונים תמחיריים לפי הגישה המסורתית ולפי הגישה המודרנית העכשווית, זאת על רקע השינויים הכלכליים שהתחוללו בעשורים האחרונים.
- הכנת תכנית פעולה של העסק:** תכנית פעולה מחייבת מקורות מימון (הכנסות מפעילות, מקורות פנימיים, מקורות חיצוניים), והתקציב עוזר לתכנן את מקורות המימון ואת פעילות החברה מבחינה כספית. הקורס בוחן כיצד בונים תקציב על פי השלבים השונים, מהו תקציב שוטף ומהו תקציב פיתוח.
- שימוש בנתוני התמחיר לבקרה ניהולית:** כיצד בדקים ממה נבעו הסטיות בפעילות בין המתוכנן לבין ההתרחשות בפועל, ומהם הגורמים להן.
- המערכת התמחירית בעסק:** היכרות עם מערכת תמחיריות השונות זו מזו בהתאם לסוגי השירותים או המוצרים.

חומר הלימוד

1 יחידה מבוא: הגדרת עלויות וסיווגן
2 יחידה מערכת תמחיר הזמנה
3 יחידה מערכת תמחיר תהליך
4 יחידה העמסת עלויות עקיפות: מחלקות שירות
5 יחידה עלויות משותפות ומוצרים משותפים
6 יחידה ניתוח נקודת האיזון
7 יחידה תמחיר תרומה ותמחיר ספיגה
8 יחידה עלויות רלוונטיות לקבלת החלטות
9 יחידה תקצוב
10 יחידה מערכת תמחיר תקן: ניתוח סטיות בתמחיר
11 יחידה בקרה ניהולית
12 יחידה תמחיר מבוסס-פעילויות

חומר הלימוד כולל מדריך למידה המרחיב בנושאי ניהול עלויות עקיפות ותמחיר מבוסס-פעילויות (ABC).

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

ניהול

תואר ראשון

10426 כלכלה ניהולית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **מבוא למקרוכלכלה**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, ואחד מהקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**.

פיתוח הקורס: פרופ' אורי בן-ציון, פרופ' איילה כהן, ד"ר ניר בקר, ד"ר שלומית הון, ד"ר איילה משיח, ד"ר נעמי זיתוני, ד"ר גרגורי יום-דין, ד"ר אריה נחמיאס, ד"ר רינת שאגן-סאצי, ד"ר שושנה שהרבני, ליעד גרינפלד, ישראל גרופר (כתיבה); יהודית גוגנהיימר (עריכה)

יועצים: פרופ' ב' בנטל, פרופ' מ' גרדשטיין, פרופ' י' דויטש, פרופ' ד' וטשטיין, פרופ' א' חפץ, פרופ' י' לוסקי, פרופ' י' פליסקין, פרופ' א' שפיגל, ד"ר ג' אפשטיין, ד"ר ת' בלומקין, ד"ר י' ברבי-מאיר, ד"ר ד' וייס, ד"ר ע' לוינגרט, ד"ר ע' מלכה

זהו קורס אינטגרטיבי המתמקד בקבלת החלטות ניהוליות בתחומי כלכלה, מימון, ייצור, שיווק ומדיניות ציבורית, המדגיש היבטים מיוחדים ובעיות ספציפיות במשק הישראלי.

הקורס מתמקד ביישום התאוריה והמתודולוגיה הכלכלית בבעיות של קבלת החלטות ניהוליות, ונועד להקנות לתלמיד הבנה בסיסית, גישה וכלים הנדרשים לניתוח ולפתרון הבעיות בעולם המעשה.

יעדים לימודיים

- עריכת היכרות מעמיקה עם ההיבטים של הגישה הכלכלית בקבלת החלטות ניהוליות.
- הכרת האילוצים, הגלויים והסמויים, הנכפים על מקבל החלטות.
- פיתוח היכולת לתח בעיות והתרחשויות בארגון ובסביבתו, ולשפר את שליטתו בבעיית הארגון.
- שיפור היכולת ביישום מושגים כלכליים, אנליטיים ובשימוש בכלים המתאימים בתחומי הפעילות השונים של הארגון.

חומר הלימוד

חלק א: מבוא

יחידה 1 ארגונים, מנהלים וכלכלה

חלק ב: כלים לניתוח ולקבלת החלטות ניהוליות

יחידה 2 שיטות אופטימיזציה

יחידה 3 שיטות אקונומטריות

יחידה 4 חיזוי עסקי וכלכלי

חלק ג: ביקוש

יחידה 5 תורת הביקוש ואמידה אמפירית

חלק ד: ייצור, הוצאות ואמידות

יחידה 6 תורת הייצור

יחידה 7 תורת ההוצאות והחלטות ניהוליות בתחום הייצור

חלק ה: קביעת מחיר

יחידה 8 מבני שוק ושיווי משקל שוק

חלק ו: יישומים נוספים לבעיות ניהוליות

יחידה 9 החלטות ניהוליות בתנאי אי-ודאות

יחידה 10 החלטות ניהוליות בתחום השיווק

יחידה 11 החלטות ניהוליות בתחום המימון

יחידה 12 ניתוח עלות תועלת והחלטות ניהוליות במגזר הציבורי

10281 ניהול השיווק

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא למיקרוכלכלה**.

פיתוח הקורס: פרופ' יעקב הורניק, אורלי מרגלית; ד"ר רינת שאגן-סאצי, טובה צורף (עריכה)

יועצים: פרופ' אריה גולדמן, פרופ' יחיאל זיו, פרופ' יהושע ליברמן, פרופ' אריה רייכל, פרופ' אביב שהם

מטרות הקורס

- לימוד מושגי יסוד המשמשים ככלי ניתוח בניהול בכלל ובשיווק בפרט;
- הקניית כלי הניתוח העיקריים לקבלת החלטות בשיווק;
- לימוד חומר תאורטי כתשתית להבנת תהליכים שיווקיים;
- פיתוח גישה ביקורתית לתאוריות הנלמדות תוך הדגשת קיומם של היבטים תאורטיים מתחרים.

חומר הלימוד

ספר הקורס, **ניהול השיווק: המהדורה הישראלית** (תרגום: א' פרידלנד; האוניברסיטה הפתוחה, 2012), הוא עיבוד ללמידה עצמית של הספר:

P. Kotler & K. L. Keller, *Marketing Management*, 13th ed. (Prentice Hall, 2009)

הספר מלווה במדריך למידה שבו הכוונה לקריאה בספר, הבהרות, הרחבות, שאלות ותשובות.

פרקי הספר

- פרק 1 תמורות בשיווק במאה ה-21
- פרק 2 פיתוח אסטרטגיות ותכניות שיווק
- פרק 3 נתונים ומחקרים בשיווק
- פרק 4 יצירת ערך לקוח, שביעות רצון ונאמנות
- פרק 5 התנהגות צרכנים
- פרק 6 התנהגות לקוחות עסקיים
- פרק 7 זיהוי פלחי שוק ושוקי מטרה
- פרק 8 אסטרטגיות מיתוג
- פרק 9 מיצוב ובידול המותג
- פרק 10 ניתוח מתחרים
- פרק 11 אסטרטגיית המוצר
- פרק 12 עיצוב וניהול שירותים
- פרק 13 אסטרטגיות המתחרה
- פרק 14 ניהול ערוצי שיווק
- פרק 15 תכנון וניהול תקשורת שיווקית משולבת
- פרק 16 ניהול תקשורת המונים: פרסום
- פרק 17 ניהול תקשורת המונים: קידום מכירות, אירועים ויחסי ציבור
- פרק 18 ניהול שיווק ישיר והידודי
- פרק 19 שיווק בין-לאומי
- פרק 20 ניהול שיווק הוליסטי של הארגון

10430 התנהגות ארגונית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסוציולוגיה**, **פסיכולוגיה חברתית**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד בר-חיים (ראש צוות הפיתוח וכותב ראשי), ד"ר הילה הופשטר, ד"ר ורדה וסרמן, ליאור לב; אהובה קרן (עריכה), נירה ארבל (עיצוב)

יועצים: פרופ' רבקה בר-יוסף, פרופ' מינה וסטמן, פרופ' דן כספי, ד"ר ישראל כ"ץ, פרופ' אריה נדלר, פרופ' יצחק סמואל, פרופ' ענת רפאלי, ד"ר רונית קרק, פרופ' אריה שירום, פרופ' בועז שמיר

הקורס עוסק בהכרת התחום החדש יחסית של התנהגות הארגונית שצמח מן הסוציולוגיה התעשייתית והפסיכולוגיה התעשייתית – כלכלת הפירמה ותורת הניהול.

הקורס עוסק במפגש האדם עם ארגון העבודה – מפגש שנוצר מן הצורך ההדדי להשיג מטרות משותפות שאין להשיג לבד, מחוץ לארגון ובלא אחרים שישתפו פעולה תכליתית ומתואמת. מרבית הסוגיות העיוניות והמעשיות בהתנהגות ארגונית מתחבטות בשאלה כיצד לקיים סדר ארגוני אפקטיבי. לכך מכוונות מערכות קבלת החלטות, הפיקוח, התקשורת, המוטיבציה, התגמול, הכוח, המנהיגות והתרבות הארגונית. תחום ההתנהגות הארגונית גם מציע שיטות מעשיות לטיפול במשברים ארגוניים ולפיתוח ארגונים חסונים – הווה אומר, כאלה המיטיבים להמיר תשומות סביבתיות למוצרים ולשירותים מועילים ומספקים את צורכיהם של אלה העובדים למענם.

חומר הלימוד

כרך א

- יחידה 1 תיחומה של ההתנהגות הארגונית
- יחידה 2 מבנים ותהליכים בארגוני עבודה פורמליים
- יחידה 3 למידה ארגונית
- יחידה 4 מוטיבציה בעבודה

כרך ב

- יחידה 5 קבוצות עבודה בארגון
- יחידה 6 תקשורת בארגונים פורמליים: רשתות ותהליכים
- יחידה 7 לחצים ושחיקה בעבודה: התנהגויות ארגוניות במשבר
- יחידה 8 תרבות הארגון

כרך ג

- יחידה 9 כוח ופוליטיקה בארגונים: דינמיקה של משאבי שליטה
- יחידה 10 קבלת החלטות: הצופן המפועיל התנהגות ארגונית
- יחידה 11 מנהיגות בארגון
- יחידה 12 התחדשות ארגונית: עיצוב מחדש של התנהגות ארגונית יעילה

מדעי החברה

ניהול

תואר ראשון

10645 תכנון, ניתוח ועיצוב מערכות מידע

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: אחד מבין הקורסים **יישומי מחשב מתקדמים**, **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (או **יסודות התכנות בשפת Java**).

פיתוח הקורס: פרופ' פרץ שובל (כתיבה); טובה צורף (עריכה)
יועצים: פרופ' פיליפ עין דור, פרופ' ישראל שפיגלר, ד"ר עופר עציון

מטרת הקורס להציג את שלבי התכנון, הניתוח והעיצוב של מערכת מידע, ובכלל זה: ניתוח המצב ומערכת המידע הקיימת, אפיון ראשוני של צרכי המידע, חקר ישימות והשוואת חלופות למחשוב, ניתוח מפורט של המערכת החדשה ועיצוב מרכיבי התוכנה החדשה. הסטודנטים יכירו עקרונות בהנדסת תוכנה, גישות שונות לפיתוח מערכת, שיטות, טכניקות וכלים המשמשים מפתחי מערכות מידע בשלבי הפיתוח השונים.

הסטודנטים יידרשו לבצע מטלות, שהן חלק מפרויקט של תכנון, ניתוח ועיצוב מערכת מידע.

חומר הלימוד

כרך א: תכנון

- 1 מבוא לפיתוח מערכות מידע
- 2 ייזום מערכת מידע וחקר מצב קיים
- 3 אפיון ראשוני וניתוח דרכי פעולה לפיתוח מערכת מידע
- 4 הערכת הצעות למערכת מידע והשוואתן

כרך ב: ניתוח ועיצוב

- 5 ניתוח מערכת מידע – גישות ותרשים זרימה מידע
  - 6 ניתוח מערכת מידע – פירוק פונקציונלי-היררכי ומילון נתונים
  - 7 עיצוב מערכת מידע – הטרונואקציות והממשקים
  - 8 עיצוב מערכת מידע – הקלטים והפלטות
  - 9 עיצוב מערכת מידע – בסיס הנתונים
- כרך ג: אב-טיפוס, כלי פיתוח, יישום וגישת העצמים**
- 10 גישת אב-טיפוס וכלי הנדסת תוכנה
  - 11 הקמה, יישום ואחזקה של מערכות מידע
  - 12 מבוא לניתוח ולעיצוב מונחי עצמים

10777 ניהול טכנולוגיה וחדשנות

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר יורם קלמן (כתיבה), פרופ' בועז רוני (יועץ אקדמי בכיר).
יועצים: פרופ' ערן כרמל, פרופ' ישע סיון, ד"ר ניצה גרי, ד"ר שרה לב, ד"ר גלעד רביד

ניהול נכון של טכנולוגיה וחדשנות הוא חיוני הן לעובדים במגזרים עתירי טכנולוגיה כמו תעשיות ההיי-טק והביוטכנולוגיה, הן לעובדים בתעשיות מסורתיות ובארגונים ממשלתיים וארגונים ללא מטרת רווח. הקורס מתמקד בארגונים עתירי ידע שבהם לניהול הידע חשיבות אסטרטגית. בארגונים אלו מקבלי החלטות מתמודדים באופן קבוע עם אתגרים הדורשים חדשנות ברמת המוצר, ברמת התהליך, ברמת השירות או ברמת הארגון. הקורס דן בחדשנות בכל אחת מארבעת הרמות האלו, תוך מתן דוגמאות ממגוון ארגונים בארץ ובעולם.

נושאי הלימוד

חלק ראשון: מושגי יסוד בניהול טכנולוגיה וחדשנות

- החשיבות החברתית של חדשנות
- חדשנות בארגון עתיר הידע
- ידע ומערכות מידע בארגון עתיר הידע

חלק שני: חדשנות ממוקדת בארגון עתיר הידע

- טכניקות התמקדות ניהולית
- שיפור תפוקה בארגון
- קיצור זמני תגובה בארגון

חלק שלישי: היבטים אסטרטגיים וניהוליים של טכנולוגיה וחדשנות

- דיפוזיה של חדשנות
- ניהול אסטרטגי ממוקד
- תהליכים ארגוניים ממוקדי חדשנות
- ניהול משאבי אנוש ממוקד חדשנות

חלק רביעי: ניהול אסטרטגי ממוקד של טכנולוגיה וחדשנות

- אינטגרציה של נושאי הקורס

10455 התנהגות צרכנים

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **ניהול השיווק**, **מבוא למיקרוכלכלה**, **שיטות מחקר במדעי החברה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביבה גבע (כתיבה), יוליה גלפרין (עריכה)
יועצים: פרופ' דוד מזורסקי, ד"ר יורם קלמן

הקורס נועד להפגיש את הסטודנטים עם תאוריות בסיסיות להסבר התנהגות הצרכן, תוך כדי הדגשת משמעותן לניהול השיווק. סקירת הגישות השונות משקפת את האופי הבין-תחומי של תחום מדעי צעיר זה, שהתפתח כענף של השיווק וניזון מן הפסיכולוגיה, הכלכלה, הסוציולוגיה והאתרופולוגיה. הקורס עוסק בתהליכי קבלת החלטות של הצרכן בנוגע לקנייה ולצריכה ובהשפעות הסביבה על התנהגותו. בחומר הלימוד משובצים דוגמאות ואירועים הממחישים את האופי המיוחד של דפוסי הצריכה בארץ.

חומר הלימוד

- 1 מבוא
- 2 הכרה בצורך
- 3 הקנייה השקולה: חיפוש מידע
- 4 התגבשות עמדות והערכת חלופות
- 5 שכנוע הצרכן
- 6 קנייה
- 7 התנהגות אחרי קנייה
- 8 התנהגות הצרכן במעורבות נמוכה
- 9 פילוח השוק
- 10 תרבות הצרכן
- 11 תרבויות משנה והפצת חידושים
- 12 אתיקה של צרכנות

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

ניהול

תואר ראשון

10279 ניהול משאבי אנוש

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **התנהגות ארגונית**, **מבוא לסוציולוגיה**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד בר-חיים (ראש צוות הפיתוח וכותב ראשי), פרופ' דוד בר-גל, פרופ' יואב ורדי, פרופ' אהרון צינר, ד"ר עוזר כרמי, מרדכי ששון; נילי וייס, ד"ר ורד זילבר-ורוד (עריכה)

יועצים: פרופ' דוב אליצור, פרופ' רות בן-ישראל, פרופ' רבקה בר-יוסף, פרופ' אמירה גלין, פרופ' שמעון דולן, פרופ' גדי הרצל, פרופ' אמנון כספי, פרופ' אברהם פרידמן, פרופ' אדגר קראו, פרופ' אליעזר רוזנשטיין, פרופ' מנחם רוזנר, פרופ' אריה שירום, פרופ' הדרה בר-מור, פרופ' נוח לוי-אפשטיין, פרופ' רות קלינוב

מטרת הקורס היא הכרת התחום של ניהול משאבי אנוש וזיקתו לניהול בכלל, תוך בירור הנושאים הבאים:

- היסודות הסוציולוגיים, הפסיכולוגיים והכלכליים של העבודה ושל מקום העבודה;
- תהליכי גיוס, מיון והערכת עובדים;
- יחסי עבודה וניהול המערכת התעסוקתית במקום העבודה;
- גישות חדשות בניהול משאבי אנוש.

חומר הלימוד

- מבוא
- מקום העבודה – זירת הפעולה הארגונית של ניהול משאבי אנוש
- עבודה והנעה
- שוק העבודה וזיקתו למקום העבודה
- ניתוח עיסוקים והערכות
- מיון עובדים
- הערכת של ביצועי עובדים
- ניהול המערכת התעסוקתית: הדרכת עובדים, פיתוח ארגוני וניהול קריירות ארגוניות
- יחסי עבודה
- ניהול שירותי רווחה ועבודה סוציאלית במקום העבודה
- אלטרנטיבות לניהול מסורתי של משאבי אנוש (ניהול כוח אדם)

לקט מאמרים

- "הכרה בתרומות אישיות באמצעות תשלום"
- "איך נסביר את התחלפותן המהירה של אפנות ניהול?"
- "פרקטיקות ניהול משאבי אנוש וצמיחה ארגונית נתפסת"

10908 ניהול אסטרטגי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **התנהגות ארגונית**, **ניהול השיווק**, **שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר וסגנונותיו**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אבי פיינגבאום (כתיבה), ד"ר זכי שפר, עמרי מורג; טובה צורף (עריכה)

אסטרטגיה עסקית אמורה לייצר לארגון תכנית עסקית לטווח הקצר, הבינוני והרחוק, על מנת להוביל אותו ליצירת יתרון תחרותי בר-קיימא מול המתחרים בענף. הקורס עוסק בתהליך האסטרטגי המובנה המוביל לניסוח האסטרטגיה של הארגון, החל בשלב ניתוח הענף והסביבה, וכלה בניסוח הארגון על כלל משאביו ויכולותיו, ניסוח האסטרטגיה, יישום האסטרטגיה ומערכת הבקרה על התהליך ותוצאותיו.

הקורס כולל את המודלים, התאוריות והאסטרטגיות המובילות בתחום זה, כגון: אסטרטגיות גנריות, אסטרטגיות שיתופיות, אסטרטגיות מיוזגים ורכישות, אסטרטגיות בין-לאומיות, ועוד. הקורס מקנה לסטודנטים ראייה מערכתית רחבה לגבי האסטרטגיה של הארגון ומעניק לו כלים לניסוח ולניתוח האסטרטגיה העסקית של חברות ושל תאגידים.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על הספר **ניהול אסטרטגי** (תרגום: בוריס לוין; האוניברסיטה הפתוחה, 2004), שהוא תרגום לעברית של הספר: M.A. Hitt, R.D. Ireland & R.E. Hoskisson, *Strategic Management: Competitiveness and Globalization*, 4th ed. (South-Western College Publishing, 2001)

הספר מלווה במדריך למידה הכולל שאלות חזרה, שאלות יישום ודיון, שאלות בתחום האתיקה ותרגילים מבוססי אינטרנט, וכן תשובות מפורטות לשאלות, הנחיות דידקטיות ויישום לאירועים בזירה העסקית הישראלית.

פרקי הספר

- ניהול אסטרטגי ותחרותיות אסטרטגית
- הסביבה החיצונית: הזדמנויות, איומים, תחרות ענפית וניתוח מתחרים
- הסביבה הפנימית: משאבים, יכולות ויכולות ליבה
- אסטרטגיה ברמת העסק
- דינמיקה תחרותית
- אסטרטגיה ברמת התאגיד
- אסטרטגיות של רכישות וארגון מחדש
- אסטרטגיה בין-לאומית
- ניהול ושלטיה תאגידית
- אסטרטגיה של שיתופי פעולה
- מבנה ארגוני ובקורות ארגוניות
- מנהיגות אסטרטגית
- יזמות וחדשנות תאגידית

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר. מסמסטר 2017 יתווסף לתנאי הקבלה הקורס **ניהול טכנולוגיה וחדשנות** (10777). סטודנטים שלא למדו את הקורס עד סמסטר 2016, יהיה עליהם לעמוד בתנאי הקבלה החדשים.

10350 מתודולוגיה של סקרים

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **שיטות מחקר במדעי החברה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' נח לוי-אפשטיין (אחראי אקדמי), ד"ר גלית גורדוני; טובה צורף (עריכת מדריך הלמידה)

יועצים: פרופ' רות בייט-מרום, ד"ר מאיר יעיש, פרופ' קמיל פוקס, פרופ' יוסי שביט

השימוש בסקרים רווח הן במחקר המדעי, כבסיס לפיתוח תאוריות, הן במגזר הציבורי והעסקי, ככלי עזר בקבלת החלטות. התרומה של הסקר להבנת תופעות חברתיות ועסקיות תלויה במידת הדיוק של הנתונים הנאספים במסגרתו. הסקר חשוף לטעויות אפשריות רבות, שמקורן, בין היתר, בסירוב להשתתף בסקר, בקשיים שחווים המשיבים בתהליך מתן המענה לשאלות ובאינטראקציה החברתית המתקיימת בין המראיי למראייין.

הקורס עוסק בעקרונות שיטתיים לביצוע סקרים והערכתם, והוא מבוסס על תחום המחקר 'מתודולוגיה של סקרים', שהתפתח בעשורים האחרונים כמענה למורכבות הגוברת של ביצוע סקרים בחברה בת-זמננו ולדרישה הבלתי נמנעת להגברת איכותם.

מטרות הקורס

- הבהרת ההחלטות המרכזיות בתכנון סקרים ועריכתם
- לימוד שלבי בניית שאלון והערכתו
- הקניית עקרונות שיטתיים המבוססים על תאוריות ומחקר אמפירי, לזיהוי, הסבר וצמצום הגורמים לטעויות בשלבי הסקר השונים
- רכישת ידע אופרטיבי ופיתוח מיומנויות ליישום העקרונות השיטתיים לתכנון, ביצוע וקריאה ביקורתית של סקרים, במגוון נושאים ואוכלוסיות

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר:

R.M. Groves, F.J. Fowler Jr., M.P. Couper, J.M. Lepkowski, E. Singer & R. Tourangeau, *Survey Methodology*, 2nd ed. (John Wiley & Sons, 2009)

הספר מלווה במדריך למידה הכולל הנחיה מפורטת בלימוד הפרקים השונים ובקריאת המאמרים הנדונים בהם, דוגמאות של סקרים שוטפים המבוצעים בישראל במגוון תחומים, כגון בכלכלה, בניהול, בשיווק, בחינוך, בקרימינולוגיה וברפואה וכן תרגילים ליישום הנושאים הנלמדים בספר בהקשר הישראלי.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

ניהול

תואר ראשון

10596 מערכות מידע תחרותיות-אסטרטגיות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא למיקרוכלכלה**, **ניהול השיווק**, ואחד מבין הקורסים **תכנון**, **ניתוח ועיצוב מערכות מידע**, **עקרונות פיתוח מערכות מידע**, **ניהול טכנולוגיה וחדשנות**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב נוימן (כתיבה), ד"ר ניצה גרי, ד"ר זכי שפר; יהודית גונגהיימר (עריכה)

הקורס נועד להקנות ידע לזיהוי, לניתוח ולתכנון מערכות מידע התומכות באסטרטגיה העסקית-תחרותית של ארגונים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **תחרות באמצעות טכנולוגיות-מידע – מערכות מידע אסטרטגיות** (תרגום: א' פרידלנד; האוניברסיטה הפתוחה, 1998), שהוא תרגום לעברית של הספר: S. Neumann, *Strategic Information Systems* (Macmillan, 1994)

חומר הלימוד כולל אף מקראה (באנגלית), מדרך למידה וחוברת אירועים מהסביבה העסקית הגלובלית והישראלית. האירועים עוסקים בארגונים אמיתיים ובהתמודדותם עם אתגרים עסקיים באמצעות מערכות מידע. אחת מהפעילויות המוצעות באתר הקורס היא גלישה מונחית באתרים המדגימים את נושאי הלימוד.

נושאי הלימוד

- מהן מערכות מידע אסטרטגיות?
- מסגרות מושגיות לניתוח מערכות מידע אסטרטגיות
- השפעת מערכות מידע אסטרטגיות על ענפים, על ארגונים ועל אסטרטגיות עסקיות
- השפעת מערכות מידע אסטרטגיות על מבנים ותהליכים ארגוניים
- מערכות מידע אסטרטגיות ובריתות אסטרטגיות
- שילוב מערכות מידע
- מערכות מידע אסטרטגיות גלובליות
- השגת יתרון תחרותי בעזרת מערכות מידע
- סיכונים מערכות מידע אסטרטגיות
- תנאים ארגוניים להטמעה מוצלחת של מערכות מידע אסטרטגיות
- איתור הזדמנויות למערכות מידע אסטרטגיות
- ניצול טכנולוגיות מידע חדשות להקמת מערכות מידע אסטרטגיות

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10354 דיני עבודה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייך נוסף: משפטים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **ניהול משאבי אנוש**, אחד מבין הקורסים **מבוא לסוציולוגיה**, **התנהגות ארגונית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בן-ישראל (כתיבה), פרופ' אביעד בר-חיים (ריכוז הפיתוח); טובה צורף (עריכה)

יועצים: השופט סטפן אדלר, פרופ' הדרה בר-מור, פרופ' אמירה גלין, פרופ' צבי שרייבר

הקורס נועד להקנות לסטודנטים ידע בסיסי במשפט העבודה הקיבוצי והאינדיבידואלי, כפי שהוא מתבטא בחקיקה, בפסיקה ובספרות המשפטית.

בקורס יילמדו הנושאים האלה: תכלית משפט העבודה והתפתחותו בעולם ובישראל; זכויות חברתיות שעניין בעבודה; התקשרויות לביצוע עבודה; יחסי עובד מעביד ותבניות העסקה גמישות ובלתי שגרתיות; חוזה עבודה אישי; חופש ההתארגנות; הסכמים והסדרים קיבוציים שביתות והשבתות; זכויות עובדים בשינויים מבניים.

הקורס מבוסס על הספר **דיני עבודה** (האוניברסיטה הפתוחה, 2002).

כל פרק בספר כולל:

- הצגת הנושא המוסדר בפרק וסיכומו;
- מקורות משפטיים משלושה סוגים לגבי אותה סוגיה: (1) חקיקה המסדירה את הנושא האמור; (2) פסיקת בית הדין לעבודה ובית המשפט העליון המפרשת את הנושא האמור; (3) מאמרים מן הספרות המשפטית;
- שאלות לתרגול הבנת החומר הנלמד וליישומו במערכת יחסי העבודה.

מבנה הקורס

בשלב הראשון יקראו הסטודנטים את ספר הקורס, כולל את החקיקה, הפסיקה והמקורות האחרים הכלולים בספר ובנספח לספר, המהווה חלק בלתי נפרד ממנו. **בשלב השני** יתרגלו הסטודנטים את החומר הנלמד והידע הנרכש באמצעות השאלות והאירועים המובאים בפרקי הספר.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10901 שוויון הזדמנויות ואיסור אפליה בעבודה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייך נוסף: משפטים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם שניים מבין הקורסים **ניהול משאבי אנוש**, **התנהגות ארגונית**, **בעיות בפילוסופיה של המוסר**, **מגמות בחברה הישראלית**, **מבוא לסוציולוגיה**, **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בן-ישראל (כתיבה), טובה צורף (עריכה)

יועצים: השופט סטפן אדלר, פרופ' הדרה בר-מור, פרופ' אמירה גלין

קורס זה מהווה פן אחד ומיוחד של דיני העבודה וזכויות האדם. קיימים יחסי גומלין הדוקים בין ההתפתחות ההיסטורית של תופעת השוויון בעבודה לבין תחומים חוץ-משפטיים הנלמדים במסגרת דיסציפלינות אחרות בעיקר בהקשר הסוציולוגי, הפוליטי, ההיסטורי והפילוסופי. מהיבט זה מהווה הקורס נדבך משלים לקורסים **מבוא לסוציולוגיה** (10134) ו**ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל** (10406).

הקורס נועד להקנות ידע בסיסי בהתפתחותו, במהותו, בהגדרתו, בתחולתו ובפרשנותו של עיקרון השוויון התעסוקתי במישור הבין-לאומי, במישור ההשוואתי ובמשפט העבודה הישראלי. במסגרת הקורס תיערך היכרות עם הגישות הרווחות כיום בעולם בתחום הבטחת השוויון בעבודה, עם הצורות השונות של הבטחת העיקרון ועם הכלים המשמשים לאכיפתו. יירכשו כלי עבודה שניתן יהיה ליישם בחיי המעשה במערכת יחסי העבודה, ויוקנו אמות מידה להבנת המשמעות והחשיבות של ההכרה בזכויות אדם במישור העבודה ולהבטחתן המשפטית. במהלך הקורס גם יובהרו כיווני ההתפתחות של עיקרון השוויון בעבודה, המתגבשים לקראת המאה ה-21.

חומר הלימוד מבוסס על הספר **שוויון הזדמנויות ואיסור אפליה בעבודה** מאת ר' בן-ישראל (האוניברסיטה הפתוחה, 1998).

נושאי הלימוד

- ריקנות מושג השוויון
- התפתחות השאיפה לשוויון בעבודה וביטוייה השונים
- מודלים של שוויון בעבודה
- השוויון בעבודה כזכות אדם
- השוויון בעבודה כזכות חוקתית
- שוויון הזדמנויות ואיסור אפליה בעבודה כזכות חוקתית
- העדפה מתקנת
- שוויון בעבודה מטעמי מין, היריון, לידה ואחריות משפחתית
- שכר שווה
- הטרדה מינית בעבודה
- שוויון בעבודה מטעם של נטייה מינית
- שוויון בעבודה מטעם של גיל

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

ניהול

תואר ראשון

10588 יחסי עבודה:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **ניהול משאבי אנוש**, או שניים מבין הקורסים **התנהגות ארגונית**, **מגמות בחברה הישראלית**, **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, **מדיניות ציבורית**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**, או קבלה ללימודי תואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך.

פיתוח הקורס: פרופ' אמנון כספי, רות קסטיאל; שלומית רוז (עריכה)

יועצים: פרופ' אביעד בר-חיים, פרופ' אמירה גלן, פרופ' גד הראל, פרופ' רן חרמש, עו"ד נחמן אורי

הקורס נועד להקנות ידע והבנה במערכות יחסי העבודה בכמה מדינות וישראל בכללן. במסגרת הקורס נבחנות סוגיות כגון: השפעת הגלובליזציה על יחסי עבודה, הגנה על העובדים, מידת מעורבות הממשל והאופן בו הממשל מתערב ביחסי עבודה. כמו כן, נדונים בהרחבה יחסי הגומלין בין המעסיקים ונציגיהם לבין העובדים ונציגיהם: אופן ניהול משא ומתן, הגורמים והעילות לסכסוכים, שביטות וכיצד ניתן ליישב את חילוקי הדעות ברמות השונות.

לקט המאמרים והמקורות מרחיב את הידע בנושאים המרכזיים הנדונים בקורס, ומדריך הלמידה מסייע לסטודנטים לזהות ולהגדיר את הבעיות המרכזיות הנדונות במאמרים.

נושאי הלימוד

- גישות תאורטיות נבחרות ביחסי עבודה
- ממשל
- מעסיקים וארגוני מעסיקים
- איגודים מקצועיים
- מערכות יחסי עבודה בהיבט הבין-לאומי
- משא ומתן קיבוצי
- הסכמים קיבוציים
- סכסוכי עבודה ודרכי יישובם
- שביטות
- מגמות לעתיד

10526 דינמיקה של משא ומתן:

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שינוי נוסף: מדעי החברה – כללי

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **התנהגות ארגונית**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. מומלצים הקורסים **מבוא לסוציולוגיה**, **פסיכולוגיה חברתית**.

פיתוח הקורס: פרופ' אמירה גלן, אילאל טייבר
יועצים: פרופ' רות בן-ישראל, פרופ' אריה גלברזון, פרופ' יורם זעירא

הקורס עוסק בהקניית ידע בתחומי המשא-ומתן השונים, במטרה לשפר את כישוריהם ותפקודיהם של נושאים ונותנים בתחומים שונים ומגוונים. הקורס מתמקד בהתנהגות אנושית בתהליכי משא ומתן. בין אם מדובר במשא ומתן אישי, מדיני, עסקי או אחר, לתהליכי משא ומתן חוקיות דומה. חוקיות זו תילמד ותתרגל בקורס.

מטרות הקורס

- לנתח באופן שיטתי את תהליכי המשא ומתן תוך כדי ניתוח תרומתן של הגישות התאורטיות השונות לניהול משא ומתן מעשי;
- להציג ולהמחיש את הבעיות הכרוכות בדינמיקה של המשא ומתן;
- ליישם את הידע למצבים שונים של משא ומתן.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על שתי מקראות ומדריך למידה. המדריך נועד לסייע לסטודנטים בקריאת הספר ובקריאת המאמרים שבמקראה, ולתרגול החומר הנלמד באמצעות שאלות ומטלות.

נושאי הלימוד

- משא ומתן ויישוב סכסוכים
- תהליכים "מלווים" של המשא ומתן
- מקורות הכוח, אסטרטגיות וטקטיקות במשא ומתן
- תרבות ומשא ומתן
- התנהגות אנושית והשכלותיה על תהליך המשא ומתן ועל תוצאותיו
- מעבר למשא ומתן ישיר: נציגים והתערבות צד שלישי

10523 מוסר ועסקים:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שינוי נוסף: כלכלה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא למיקרוכלכלה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביבה גבע (כתיבה), עו"ד יפה צרפתי
יועצים: פרופ' אביעד חפץ, פרופ' מאיר חת, פרופ' ברוך מבורך, פרופ' חיים פלק

מטרות הקורס

- הקניית מושגי מוסר רלוונטיים להתמודדות עם שאלות מוסריות בניהול עסקים;
- זיהוי הבעיות המוסריות הכרוכות בתחומים שונים של הפעילות העסקית;
- טיפוח מיומנויות של חשיבה ביקורתית וניתוח מוסרי הדרושות ליישום עקרונות המוסר בהחלטות עסקיות;
- חשיפה לדילמות מוסריות ממשיות באמצעות אירועים מהמציאות העסקית בישראל ובעולם.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספרה של א' גבע, **מוסר ועסקים: מקבילים נמשכים** (הוצאת המרכז לאתיקה בירושלים והקיבוץ המאוחד, 2011). הספר מציג את התחום ובונה מסגרת מושגית לניתוח דילמות ולקבלת החלטות מוסריות בעסקים.

לספר מצורפים **מקראה ומדריך למידה** המלווה את פרקי הספר במגוון אירועים מהמציאות העסקית בישראל ובעולם.

נושאי הלימוד

- 1 יחידה 1 מבוא: תפיסות של היחס בין מוסר ועסקים
- יחידות 2-6 תיאור המנגנונים המוסדיים המעצבים את ההתנהגות העסקית: השוק, הארגון העסקי, החוק, הסביבה החברתית ותכניות אכיפה
- יחידות 7-11 נקודת המבט המוסרית ביישומה לעולם העסקים; טיפולוגיה של בעיות מוסריות בעסקים, עקרונות מוסר; מוסר הארגון; אחריות חברתית תאגידית; קוד אתי ומנהיגות בארגון; ממשל תאגידי
- יחידה 12 גישות מחקריות במוסר ועסקים
- יחידה 13 מודל קבלת החלטות מוסריות בעסקים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

ניהול

תואר ראשון

10344 ניהול הפרסום:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **ניהול השיווק**, **שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר וסגנונותיו**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אביבה גבע, אתי וידל-אברהם, ד"ר יורם קלמן (אחראי אקדמי לעדכון)
יועצים: פרופ' אריה גולדמן, פרופ' גבי וימן, פרופ' ברק ליבאי

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות את מושגי היסוד של הפרסום ושל המחקר הפרסומי, להציג את תפקיד הפרסום בהעברת מידע, בשכנוע, במכירה וביצירת תרבות עממית, לעמוד על התמורות שהתחוללו בענף במהלך ההיסטוריה ובשנים האחרונות ולהבין את השלכותיהן על ניהול הפרסום. הסטודנטים ילמדו את עקרונות הפרסום, יכירו את השלבים השונים של עבודת הפרסום, ידעו כיצד לתפח קמפיין פרסומי על כל היבטיו וירכשו כלים להערכת תהליכי פרסום. בקורס משולבות הדגמות רבות מהארץ ומהעולם.

חומר הלימוד

S. Moriarty, N. Mitchell. & W. Wells, *Advertising & IMC: Principles & Practice*, 10th ed. (Pearson Education Ltd., 2015)

הספר מלווה במדריך למידה שמסייע בלימוד הספר, בהגדרת הבעיות המרכזיות וביישום חומר הלימוד לזירת הפרסום בישראל.

נושאי הלימוד

- מבוא: מטרות הפרסום
- פרסומות והתנהגות הצרכן
- מחקר פרסומי ותכנון אסטרטגי
- המסר הפרסומי
- תכנון המדיה
- שיווק ישיר ומדיה דיגיטליים
- קידום מכירות ויחסי ציבור
- מקומה של הפרסומות בחיי החברה

10517 ניהול בין-לאומי:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **התנהגות ארגונית**, **שיטות מחקר במדעי החברה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא למקרוכלכלה.

פיתוח הקורס: פרופ' עודד שנקר, ד"ר אורלי יחזקאל, טלי מנדלסון; יעל אונגר (עריכה)

מטרת הקורס להקנות מסגרת מושגית ותאורטית רחבה להבנת הפעילות הבין-לאומית, המערכות הסביבתיות השונות (כלכלית, פוליטית, אקולוגית ותרבותית) שבתוכן היא מתרחשת, והבעיות הניהוליות הייחודיות לה. במסגרת הקורס ייחשף הסטודנט לספרות עדכנית בתחום ולאירועים המדגימים את המערכת הבין-לאומית ואת בעיותיה הניהוליות דרך תיאור פעילותן של חברות רב-לאומיות.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מתבסס על ספר הקורס **ניהול בין-לאומי** (האוניברסיטה הפתוחה, 2005) המציג בהרחבה את המסגרת התאורטית הרלוונטית ואת הנושאים העיקריים שבו; על **מקראה** המכילה עשרים מאמרים המרחיבים כל אחד מנושאי הקורס; ועל **מדריך למידה**.

פרקי הלימוד

פרק 1 – התפתחות הפעילות העסקית הבין-לאומית ותיאור הגישות התאורטיות השונות לסחר בין-לאומי. הפרק דן בשאלה מהי חברה רב-לאומית, ומה הן הסיבות לכניסת חברות לפעילות בין-לאומית, וסוקר את הסוגים השונים של הפעילות הבין-לאומית, החל ביבוא ויצוא וכלה בהקמת שלוחות בבעלות מלאה בארצות זרות. בסופו עוסק הפרק בקצרה בבעיות מתודולוגיות מרכזיות בחקר הפעילות הבין-לאומית.

פרק 2 – זירת ההתרחשות – תיאור הסיבה העסקית שבה מתרחשת הפעילות הרב-לאומית, וניתוח השפעותיהן של תת-הסביבות העיקריות של החברה הרב-לאומית – הסיבה האקולוגית, התרבותית, הפוליטית, הכלכלית והחוקית – על פעילות החברה.

פרק 3 – בדיקת הפעילות הבין-לאומית מנקודת ראותן של גישות ניהוליות, המשמשות להסבר פעילות ארגונית מקומית.

פרק 4 – היבטים ניהוליים פנים-ארגוניים של הפעילות הבין-לאומית: מבנה ארגוני, פיקוח ושליטה, קבלת החלטות וניהול משא ומתן, סוגיות מרכזיות בניהול משאבי אנוש בחברה הרב-לאומית.

פרק 5 – הצגת סוגים שונים של שותפויות אסטרטגיות בין-לאומיות והתמקדות באחת מהן: המיזם המשותף הבין-לאומי: הסבר הסיבות להקמה, והבעיות הניהוליות האופייניות לה, והדגמת הנושאים שנדונו בפרקים הקודמים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10389 ניתוח דוחות פיננסיים:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: חשבונאות

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **תורת המימון**, אחד מבין הקורסים **יסודות החשבונאות**, **יסודות החשבונאות לחשבונאים**, אחד מבין הקורסים **מבוא לחשבונאות ניהולית ותמחיר**, **חשבונאות ניהולית – לחשבונאים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר יעקב קמין (ריכוז הפיתוח), ד"ר יאיר בהר, ד"ר אריה נחמיאס; חוה ניומן (עריכה)

יועצים: פרופ' שרון בר-יוסף, פרופ' יהושע לבנת, פרופ' עמיהוד דותן

הקורס נועד להקנות כלים לניתוח דוחות פיננסיים של ארגונים עסקיים; להעמיק את הידע החשבונאי מנקודת ראותו של המשתמש בדוח הכספי – המשקיע ונותן האשראי; להקנות ידע בהערכת שווי של חברה עסקית וביישום הניתוח לבדיקת מצבה הפיננסי.

במהלך הקורס יכירו הסטודנטים את מטרות הניתוח הפיננסי ואת הכלים המשמשים לניתוח דוחות פיננסיים. חלקו האחרון של הקורס מבוסס על עבודה עצמית של הסטודנטים, שמטרתה ניתוח מקיף ומעמיק של דוחות כספיים, תשקיף ומידע אחר על חברה או על חברות ישראליות נסחרות. העבודה תיעשה בהנחיית סגל ההוראה.

מבנה הקורס

חלק א

- יחידה 1 השוק למידע פיננסי – ביקוש והיצע
- יחידה 2 הכלים, המקורות והמתודולוגיה לניתוח פיננסי
- יחידה 3 היחסים הפיננסיים – ניתוח הנוזליות לטווח הקצר ולטווח הארוך
- יחידה 4 ניתוח היעילות והרווחיות
- יחידה 5 ניתוח תזרים של חברה
- יחידה 6 הערכת השווי של חברה
- יחידה 7 יישום הניתוח הפיננסי – חיזוי כישלון עסקי
- יחידה 8 יישום הניתוח – דוגמה מקיפה

חלק ב – יישום הניתוח

במהלך הקורס ייושם החומר הנלמד על ידי ניתוח של חברות ישראליות הנסחרות בבורסה והערכת שוויין. היישום ייעשה במסגרת המטלות ומפגשי ההנחיה במשך הסמסטר.

חלק ג – עבודה עצמית של הסטודנטים – ניתוח מקיף של חברה ישראלית נסחרת והערכת שווייה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. סטודנטים הלומדים לתואר **בוגר בחשבונאות עם חטיבה בכלכלה** אינם רשאים לכתוב עבודה סמינריונית בקורס זה.

מדעי החברה

ניהול

תואר ראשון

10516 תכנון מערכות דינמיות בזמן למשאבי אנוש¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד משלושת הקורסים **חשבון דיפרנציאלי ותלמידי כלכלה וניהול**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א**, **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474);² אחד משני הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**; אחד משני הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **הסקה סטטיסטית**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. מומלצת היכרות עם מטריצות, עם וקטורים ועם פעולות מתמטיות (נושאים אלה כלולים בקורס **נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה או אלגברה לינארית 1**).

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד בר-חיים (ריכוז הפיתוח), ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי (אחריות אקדמית), ד"ר רונית ניראל, אילת רוזנברג; יהודית גונגהיימר (עריכה)

יועצים: פרופ' אברהם מחרז, פרופ' עופר קלע, ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי

הקורס נותן כלים תאורטיים ומעשיים לתכנון, להערכה ולחיזוי של מערכות משאבי אנוש העוברות שינויים בזמן. הכלים שילמדו בקורס הם בעלי יישומים רחבים למערכות ולתחומים מגוונים, כגון: מערכות כוח אדם, מערכות רפואיות, מערכות חינוך, ניתוחים דמוגרפיים ואקטואריה.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **שיטות סטטיסטיות לתכנון כוח-אדם** (האוניברסיטה הפתוחה, 2001), שהוא תרגום של הספר: D.J. Bartholomew, A.F. Forbes & S.I. McClean, *Statistical Techniques for Manpower Planning* (Wiley, 1991)

הנושאים העיקריים בספר:

- ניתוח תהליכי פחת באמצעות טבלאות ומודלים
- מודלים של מעבר המבוססים על שרשראות מרקוב
- מודלים של התחדשות ומשרות פנויות
- מודלים סמי-מרקוביים
- דפוסי קריירה, סטציונריות ובקרה

אל הספר מצורף **מדריך למידה** המלווה פרקים נבחרים של הספר. מטרת המדריך לסייע בקריאת הספר, להשלים ולהבהיר את הנושאים המתמטיים, ולהביא דוגמאות מתחומים מגוונים. המדריך כולל תרגילי הבהרה וחשיבה רבים. הסטודנטים יקבלו תוכנת תרגול, שכתבה במיוחד עבור הקורס, לביצוע חלק מהתרגילים.

- 1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. סטודנטים למתמטיקה ולמדעי המחשב עשויים למצוא עניין בקורס, אך עליהם לשים לב שנקודות הזכות עבורו הן בתחום מדעי החברה.
- 2 או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

10522 שיפוט והערכה לתלמידי ניהול וכלכלה:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: כלכלה, פסיכולוגיה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, אחד מבין הקורסים **מושגי יסוד באקונומטריקה**, **שיטות מחקר במדעי החברה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, ד"ר רות פיק-אלוני, פרופ' דן זכאי, ד"ר שחר אייל, ענת אראל גפני (עריכה)

הקורס מציג בפני אנשי ניהול וכלכלה את ההיבטים הפסיכולוגיים של שיפוט והערכה שרלוונטיים לתחומי הכלכלה והניהול. הקורס משווה את ההתנהגות האנושית למודלים נורמטיביים של סטטיסטיקה וקבלת החלטות, מדגים פערים בין "מה שטוב למחליט" לבין מה שהמחליט נוהג לעשות, ובוחן מהם המנגנונים הפסיכולוגיים שבסיס ההתנהגויות המוטות.

מטרות הקורס

- להציג תחום מחקר מרתק ועדכני;
- להצביע על ההשלכות שיש למחקר בתחום זה על תופעות התנהגותיות בתחומים שונים, תוך התמקדות ביישומים ניהוליים וכלכליים;
- לחדד את החשיבה הביקורתית בקריאת מחקרים ובניתוח אירועים במציאות.

נושאי הלימוד

התפתחות התחום מבחינה היסטורית; אפקט הבעלות; עלות שקועה; היגיון ורגש בקבלת החלטות; חשבונאות מנטלית ואמוציונלית; היפוך העדפות; השפעת ציפיות על העדפות; ביטחון, ידע וכיול; דחינות; טכניקות התערבות לשיפור הטיות.

חומר הלימוד

- **מקראה** של מאמרים;
- **מדריך למידה** הכולל מבוא לתחום והנחיה מפורטת בקריאתם של שני מאמרים במקראה ושאלות מנחות למאמרים האחרים;
- **תוכנת מולטימדיה:** קריאה מונחית אינטראקטיבית של אחד מהמאמרים המרכזיים בקורס, תוך התנסות אישית במחקר כחוקר וכמשתתף.

- 1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10558 ביטחון סוציאלי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: מדע המדינה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, משפטים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **דיני עבודה** או שניים מבין הקורסים **התנהגות ארגונית**, **ניהול משאבי אנוש**, **מגמות בחברה הישראלית**, **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, **מדיניות ציבורית**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

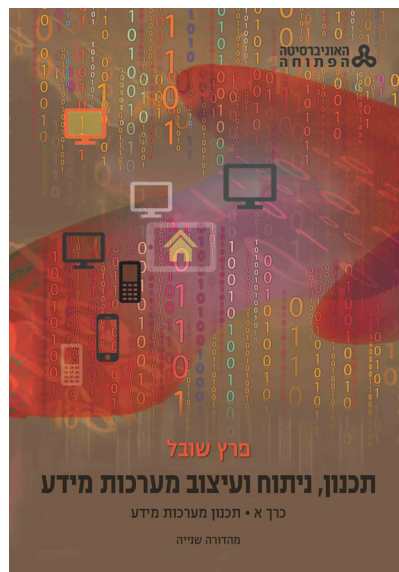
פיתוח הקורס: פרופ' רות בן-ישראל (כתיבה); טובה צורף (עריכה)
יועצים: השופט סטפן אדלר, פרופ' הדרה בר-מור, פרופ' אמירה גלין

הקורס מפגיש את הסטודנטים עם תאוריות בסיסיות בקשר למהותו, טיבו ותכליתו של הביטחון הסוציאלי ולאמצעים הנקוטים במסגרתו, כפי שאלה התגבשו במאה ה-21. הקורס מבהיר מהם הסיכונים החברתיים שמערכת הביטחון הסוציאלי אמורה לספק הגנה בפניהם, ולהציג את טיבם של יחסי הגומלין המתקיימים בין מערכת הביטחון הסוציאלי לבין מדינת הרווחה, על דגמיה השונים.

חומר הלימוד

- 1 יחידה – **ביטחון סוציאלי: תכלית**
- 2 יחידה – **ביטחון סוציאלי: אמצעים**
- 3 יחידה – **ביטחון סוציאלי: עיצוב מחדש – מגמות מתפתחות**
- 4 יחידה – **ביטחון סוציאלי: זכות אדם וזכות סוד**
- 5-6 יחידות – **ביטוח אימהות וביטוח ילדים** – מצבי סיכון חברתי המתייחסים למשפחה: היריון, לידה, הרחבת המשפחה והורות.
- 7-8 יחידות – **ביטוח אבטלה, הבטחת הכנסה והבטחת זכויות עובדים בהדלת פירעון של מעביד** – מצבי סיכון חברתי המתייחסים להיעדר אמצעי קיום: דמי אבטלה, גמלת הבטחת הכנסה והבטחת תשלום שכ"ע ופי"פ.
- 9-10 יחידות – **ביטוח זקנה, שאירים וסיעוד** – מצבי סיכון חברתי המתייחסים לגיל, תשיות, אלמנות ומוות: קצבת פנסיה, קצבת שאירים וגמלת סיעוד.
- 11-12 יחידות – **ביטוח נפגעי עבודה, נפגעי תאונות ונכות** – מצבי סיכון חברתי המתייחסים לנכות: פגיעה בעבודה, נכות כללית ונכות תאונות.

- 1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10900 דיני תאגידים¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: חשבונאות; משפטים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מהקורסים **יסודות החשבונאות, יסודות החשבונאות לחשבונאים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' הדרה בר-מור (כתיבה); יעל אונגר (עריכה)
יועצים: פרופ' יצחק הדרי, פרופ' ציפורה כהן, ד"ר יחיאל בהט, ד"ר יורם דנציגר, ד"ר עמרי ידלון

הקורס מקיף את ההיבטים המשפטיים הנדרשים מתלמידי חשבונאות, ניהול ומדעי החברה. בראשית הקורס יידונו סוגי תאגידים שאינם חברות, ואף כל סוגי התאגידים שניתן להקים בישראל.

במוקד הקורס עומדת החברה המוגבלת שהיא התאגיד היעיל ביותר לפעילות כלכלית. הסטודנטים יתודעו לעיקרי פעילותה של אישיות משפטית נפרדת ולכללי גיוס ההון. כמו כן, יילמדו עקרונות המשפט בפירמה וכללי האחזיות של נושאי משרה ובעלי מניות, שהם נושאים בעלי משמעות רחבה ביחסי הגומלין בין המשקיעים, בין המנהלים ובין נושאי משרה אחרים. כך ייבחנו סעדים נגד מעוולים בחברה ועקרונות סדרי הדין של סוגי תביעות שונות, כמו תביעות נזרות וייצוגיות. חלקו האחרון של הקורס עוסק בהיבטים שונים של הפירמה: כינוס נכסים, ושינויי מבנה לרבות פירוק.

חומר הלימוד

- כרך א**
חלק ראשון: התאגיד – מהות, מיון, סיווג
חלק שני: האישיות המשפטית
- כרך ב**
חלק שלישי: הון חברה
- כרך ג**
חלק רביעי: המשטר בחברה והממשל התאגידי
- כרך ד**
חלק חמישי: חובות דיווח וגילוי, תרופות וסעדים בחברה
- חלק שישי: שינוי מבנה של חברה

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית בניהול במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. סטודנטים הלומדים לתואר **בוגר בחשבונאות עם חטיבה בכלכלה** אינם רשאים לכתוב עבודה סמינריונית בקורס זה.

מדעי החברה

חשבונאות

תואר ראשון

10696 יסודות החשבונאות לחשבונאים¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: עמידה בבחינת פטור ב"הנהלת חשבונות וחישובים מסחריים"².

פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' יוסי אהרוני (כתיבה), ד"ר יעקב קמין (ריכוז הפיתוח), רוי"ח מנחם פס; חוה ניומן (עריכה) (מהדורה שנייה): פרופ' יוסי אהרוני (כתיבה), דורון ישראלי

אחראי אקדמי: רוי"ח שלומי שוב

יועצים (מהדורה ראשונה): פרופ' יהושע לבנת, פרופ' עמיהוד דותן, ד"ר אייל סולנגיק (מהדורה שנייה): פרופ' אלי אמיר, ד"ר אתי איינהורן

קורס זה הוא קורס מבוא המקיף חומר רב. הקורס מקנה לסטודנטים כלים מעשיים ותאורטיים בתחום החשבונאות ומכשיר את הסטודנטים ללימודי המשך של החשבונאות הפיננסית והניהולית.

הקורס מציג בפני הסטודנטים את ההיבט הפיננסי של הדיווח הכספי של פירמה. הסטודנטים יעמיקו את ידיעתם בתחום הרישומים החשבונאיים בתאגידים ובעסקים שונים, וילמדו את היסודות התאורטיים של החשבונאות והדיווח הכספי. בקורס יילמדו כללים ותקנים חשבונאיים, והסטודנטים יכירו את מוסדות התקנה והחקיקה הקשורים לחשבונאות.

נוסף על כך ילמדו הסטודנטים כיצד לרשום, למיין, לדווח, לערוך ולהציג את הדוחות הכספיים של הפירמה: דו"ח על המצב הכספי (מאזן), דו"ח רווח והפסד ורווח כולל ודו"ח על השינויים בהון העצמי. הקורס מעמיק בנושאים של הכרה בהכנסה, מלאי, רכוש קבוע, נדל"ן להשקעה, הנפקת אגרות חוב ועוד.

חומר הלימוד

- 1 יחידה היסודות התאורטיים של חשבונאות ודיווח כספי
- 2 יחידה מדידת הרווח והצגתו בדוחות כספיים
- 3 יחידה המאזן: דוח על המצב הכספי
- 4 יחידה התהליך החשבונאי להכנת הדוחות הכספיים
- 5 יחידה נכסים שוטפים: מזומנים, חייבים והשקעות לזמן קצר
- 6 יחידה נכסים שוטפים: מלאי
- 7 יחידה נכסים קבועים מוחשיים ובלתי מוחשיים
- 8 יחידה התחייבות
- 9 יחידה הון עצמי
- 10 יחידה הדוח על תזרימי המזומנים
- 11 יחידה התאמת הדוחות הכספיים לשינויים במחירים
- 12 יחידה I. השקעת קבע במניות של חברות אחרות; II. מבוא לניתוח דוחות כספיים

חומר הלימוד כולל גם את שני כרכי ספר הלימוד של פרופ' גילה בניסטי **חשבונאות פיננסית תיאוריה ויישומים עידן התקנה הבינלאומית** (IFRS) ותקנים חשבונאיים.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 החל מסמסטר 2012 הוגבל מספר הפעמים בהן ניתן לגשת לבחינת הפטור ל**ארבע** פעמים בלבד. ההרשמה לבחינה כרוכה בתשלום.

10706 חשבונאות פיננסית א

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **יסודות החשבונאות לחשבונאים**.

פיתוח הקורס: רוי"ח שלומי שוב (כתיבה), רוי"ח קובי שקולניק (כתיבה) **אחראי אקדמי:** רוי"ח שלומי שוב **יועץ:** פרופ' יוסי אהרוני

הקורס נועד להעמיק את ההבנה והידע בנושאי החשבונאות הפיננסית ולהקנות ידע בבעיות הכרה, מדידה ודיווח בתחומים מגוונים של הפעילות העסקית. נושאי הקורס יידונו ברמה העיונית והמעשית על בסיס תקני דיווח כספי בין-לאומיים (IFRS).

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר **חשבונאות פיננסית חדשה – IFRS 2010**, מאת שלומי שוב וגיל כץ, ועל **מדריך למידה**. יחידות הלימוד הן:

- 1 יחידה היוון עלויות אשראי
- 2 יחידה ירידת ערך נכסים
- 3 יחידה חוזי הקמה
- 4 יחידה הקמת בניינים למכירה: קבלן בונה
- 5 יחידה השקעה בניירות ערך סחירים
- 6 יחידה חכירה לזמן ארוך

10720 חשבונאות פיננסית ב

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **חשבונאות פיננסית א**.

פיתוח הקורס: רוי"ח שלומי שוב (כתיבה), רוי"ח קובי שקולניק (כתיבה) **אחראי אקדמי:** רוי"ח שלומי שוב **יועץ:** פרופ' יוסי אהרוני

הקורס נועד להעמיק את ההבנה והידע בנושאי החשבונאות הפיננסית ולהקנות ידע בבעיות הכרה, מדידה ודיווח בתחומים מגוונים של הפעילות העסקית ופעילות של מוסדות ללא כוונת רווח. נושאי הקורס יידונו ברמה העיונית והמעשית על בסיס תקני דיווח כספי בין-לאומיים (IFRS) ועל בסיס תקני חשבונאות ישראליים בנושא הרלוונטי.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר **חשבונאות פיננסית חדשה – IFRS 2010** מאת שלומי שוב וגיל כץ, ועל **מדריך למידה**. יחידות הלימוד בקורס הן:

- 1 יחידה מלכ"רים
- 2 יחידה ייחוס מסים
- 3 יחידה דוחות ביניים
- 4 יחידה דוח על תזרימי המזומנים

מדעי החברה

חשבונאות

תואר ראשון

10713 יסודות תורת ההחלטות וחקר ביצועים¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: ניהול; כלכלה

ידע קודם מומלץ: הקורס **חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול**, ואחד מהקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**.

פיתוח הקורס: ד"ר חנה קלבר; יהודית גוגנהיימר (עריכה)
אחראית אקדמית: פרופ' ציפי ארליך

הקורס נועד להקנות ידע בסיסי במודלים של חקר ביצועים דטרמיניסטי וסטוכסטי. הסטודנטים יעשו שימוש במודלים של חקר ביצועים לניסוח בעיות בסיסיות בתחום הניהול ופתרוןן.

נושאי הלימוד

אופטימיזציה קלאסית; תכנון לינארי כולל פתרון גרפי; תכנון בשלמים; תכנון דינמי; ניתוח פלט מחשב לבעיות תכנון לינארי; תורת המלאי; תכנון פרויקטים – רשתות PERT-CPM; עצי החלטה ומודלים של קבלת החלטות.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר **מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים** (האוניברסיטה הפתוחה, 1995), שהוא תרגום של הספר: F.S. Hillier & G.J. Lieberman, *Introduction to Mathematical Programming* (McGraw Hill, 1990) וכן על מדריך למידה הכולל הסברים, דוגמאות, שאלות ופתרונות.

10697 חשבונאות ניהולית – לחשבונאים¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: עמידה בבחינת הפטור בהנהלת חשבונות וחישובים מסחריים.²

פיתוח הקורס: פרופ' יהושע לבנת (כתיבה), ד"ר יאיר בהר, ד"ר ניצה גרי, רוי"ח אהרון פילין, ד"ר יעקב קמין
יועצים: פרופ' חיים פלק, פרופ' בועז רוני, ד"ר יעקב גולדשמידט, ד"ר משה וייסמן, ד"ר אריה נחמיאס

מטרות הקורס

- הכרת המערכת התמחירית בעסק
- הכרת הנתונים הרלוונטיים מתוך מערכת התמחיר הנדרשים לקבלת החלטות שונות
- שימוש בנתוני תמחיר למטרות בקרה ניהולית
- רישומי הנהלת חשבונות תמחירית

חומר הלימוד

- 1 יחידה מבוא: הגדרת עלויות וסיווגן – מטרות החשבונאות הניהולית, הגדרת עלויות וסיווגן
- 2 יחידה מערכת תמחיר הזמנה – תיאור מערכת תמחירית בסיסית
- 3 יחידה מערכת תמחיר תהליך – תיאור מערכת תמחירית מורכבת
- 4 יחידה העמסת עלויות עקיפות: מחלקות שירות – מרכזי אחריות בארגון
- 5 יחידה עלויות משותפות ומוצרים משותפים – בעיות בייחוס עלויות
- 6 יחידה ניתוח נקודת האיזון – היחסים שבין עלות מחיר והיקף המכירות
- 7 יחידה תמחיר תרומה ותמחיר ספיגה – נקודות מבט שונות לדוח רווח והפסד בהתייחס להוצאות הקבועות בייצור
- 8 יחידה עלויות רלוונטיות לקבלת החלטות – נתונים תמחיריים הדרושים להחלטות לטווח קצר ולטווח ארוך
- 9 יחידה תקצוב – תכנון פעילות העסק בעתיד
- 10 יחידה מערכת תמחיר תקן: ניתוח סטיות בתמחיר
- 11 יחידה בקרה ניהולית – מערכות פיקוח על פעילות העסק
- 12 יחידה תמחיר מבוסס-פעילויות

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 החל מסמסטר א' 2012 הוגבל מספר הפעמים בהן ניתן לגשת לבחינת הפטור **לארבע** פעמים בלבד. ההרשמה לבחינה כרוכה בתשלום.

10705 ביקורת חשבונות

6 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: **הקורס יסודות החשבונאות לחשבונאים**.

פיתוח הקורס: פרופ' הרצל פטל, רוי"ח (כתיבה) **אחראי אקדמי:** פרופ' צבי טלמון **יועץ:** ד"ר (רו"ח) דוד רביע

הקורס נועד להקנות הבנה של העקרונות הבסיסיים בתורת הביקורת ובנוסף, להקנות ידע בנהלי ביקורת וטכניקות בביקורת דוחות כספיים.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על כרכים א, ב של ספרו של פרופ' הרצל פטל, **יסודות הביקורת**, מהדורה חמישית (2010). הסטודנטים יקראו את פרקי הספר הרלוונטיים בעזרת מדריך למידה, וינתחו אירועים המהווים סימולציה למצבים אמיתיים בהם נתקל רואה החשבון בעבודתו.

נושאי הלימוד

- תיאור המקצוע
- תקני הביקורת: תקנים אישיים
- בקרה פנימית
- תקני הביקורת: תקני ביצוע
- נוהלי הביקורת (פרקטיקה): אימות הרכוש
- נוהלי הביקורת (פרקטיקה): אימות ההתחייבות
- תקני הביקורת: תקני דיווח
- אחריותו החוקית של רואה החשבון
- טעויות והונאות
- אתיקה מקצועית
- בקרת איכות במשרד רואה החשבון ומכתב התקשרות לביקורת

מדעי החברה

חשבונאות

תואר ראשון

10666 מסים א

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס יסודות החשבונאות לחשבונאים או יסודות החשבונאות.

פיתוח הקורס: עו"ד רמי יוליוס, רו"ח אילי פיטרמן, רו"ח נסים כהן (כתיבה); ד"ר אבי אלטר (אחראי אקדמי); מתן חרמוני (עריכה)
יועצים: פרופ' יוסי אהרוני, ד"ר (רו"ח) דוד רביע, רו"ח אבי הלר, רו"ח גלעד שובל

הקורס מוקנה לסטודנטים ידע בדיני מסים תוך הדגמת אירועים רלוונטיים וניתוחם.

מטרות הקורס

להבין מהי מטרת הטלת המס וללמוד את שיטת הטלת המס; להכיר מושגים בסיסיים והגדרות בפקודת מס הכנסה; ללמוד עקרונות מיסוי הכנסות בישראל ומחוצה לה; לבחון את כללי התרת הוצאות וקיצוץ הפסדים; להבין את המערכת הכוללת של מיסוי הכנסות פירותיות בישראל.

חומר הלימוד

- 1 יחידה מבוא למסים ומבוא להכנסות
- 2 יחידה הכנסות מעסק, משלח יד ועסקת אקראי בעלת אופי מסחרי
- 3 יחידה הכנסות עבודה
- 4 יחידה הכנסות פסיביות – סעיפים 2(4)-(9)
- 5 יחידה הכנסות אחרות ועסקאות מיוחדות
- 6 יחידה מיסוי בין-לאומי
- 7 יחידה הכנסות מיוחדות ופטורים
- 8 יחידה הוצאות כחלק מחישוב ההכנסה החייבת – סעיף 17 רישא
- 9 יחידה סעיף 17(1) לפקודה – ניכוי הוצאות מימון
- 10 יחידה הוצאות אחרות – עדכון סעיפים 17(2) (14)
- 11 יחידה הוצאות מיוחדות
- 12 יחידה הוצאות פחת וקיצוץ הפסדים

10735 מבוא למשפט ויסודות המשפט

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: משפטים

4 לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' הדרה בר-מור
יועצים: פרופ' אייל זמיר, פרופ' גבריאלה שלו, ד"ר (רו"ח) דוד רביע

הקורס נועד להקנות ללומד מושגי בסיס משפטיים ולפרוס את היריעה הרחבה של מונחי משפט יסודיים. המשפט, כמו כל דיסציפלינה מקצועית אחרת, הוא גוף נורמטיבי של ידע, תאוריות והוראות בעלי השפעות הדדיות. המשפט קולט מציאות והתנהגות אנושית ופולט נורמות התנהגות מחייבות. הוא יונק ממשטר מדינתי ותלוי במבנהו. הוא מורכב מתשתית סבוכה של הוראות יחידניות מחד (חוקי יסוד, חוקים), ומרשת מוסדית-ממלכתית מאידך (לדוגמה: רשות מחוקקת, בתי משפט).

נושאי הלימוד

בין הנושאים הנדונים: מקורות משפט, שיטות משפט, מבנה המשטר של מדינת ישראל, יסודות האחריות הפלילית, יסודות המשפט המינהלי, דיני חיובים שכוללים דיני חוזים, דיני נזיקין ודיני קניין.

10736 יסודות המשפט העסקי

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: משפטים

4 תנאי קבלה: הקורס מבוא למשפט ויסודות המשפט.

פיתוח הקורס: פרופ' הדרה בר-מור
יועצים: פרופ' אייל זמיר, פרופ' גבריאלה שלו, ד"ר (רו"ח) דוד רביע

הקורס נועד לשמש כקורס המשך לקורס מבוא למשפט ויסודות המשפט (10735), ולהקנות בסיס ידע מעמיק יותר בנושאים הקשורים לתחום העסקי והמסחרי. חלק מן הנושאים הנלמדים כאן, דוגמת דיני חוזים מיוחדים ודיני קניין רוחני, הם שלב מתקדם של הנושאים שנלמדו בקורס המבוא.

נושאי הלימוד

בין הנושאים הנדונים: דיני חוזים וחיובים מיוחדים, דיני מסמכים סחירים, יסודות בדיני ביטוח, דיני בנקאות, דיני תחרות הוגנת ודיני צרכנות, מינהל ציבורי, דיני הגבלים עסקיים, הלבנת הון.

חומר הלימוד מבוסס על הרצאות מוקלטות.

מדעי החברה

חשבונאות

תואר ראשון

10556 מסים ב'

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מסים א'** וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: עו"ד רמי יוליוס, רו"ח אילי פיטרמן, רו"ח ניסים כהן (כתיבה), ד"ר אבי אלטר (אחראי אקדמי); מתן חרמוני (עריכה) **יועצים:** פרופ' יורם מרגליות, רו"ח איציק אהרון, רו"ח גלעד שובל, ד"ר (רו"ח) דוד רביע

הקורס הינו קורס מתקדם שמהווה את המשכו של הקורס **מסים א'** ונועד להקנות ידע נוסף בדיני מס הכנסה, תוך הדגמת אירועים רלוונטיים וניתוחם. הסטודנטים ירכשו הבנה במטרות הטלת המס ובשיטות הטלת המס השונות; יכירו מושגים בסיסיים והגדרות בפקודת מס הכנסה; ילמדו את עקרונות מיסוי ההכנסות בישראל ומחוץ לישראל; יבחנו את כללי התרת הוצאות וקיצוז הפסדים; וילמדו את המערכת הכוללת של מיסוי הכנסות פירותיות בישראל.

נושאי הלימוד

- רווחי הון
- מיסוי תאגידים
- שינויי מבנה
- חוק עידוד השקעות הון ותעשייה
- עקרונות מיסוי שוק ההון

1 במסגרת קורס זה אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית.

10549 מערכות מידע חשבונאיות ממוחשבות

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **יסודות החשבונאות לחשבונאים**, **ביקורת חשבונות**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: רו"ח יהודה אורבך, שמואל גלייזנר, רו"ח אלון כהן (כתיבה); פרופ' יוסי אהרוני (אחראי אקדמי למהדורה ראשונה); ד"ר ניצה גרי (אחראית אקדמית למהדורה שנייה); חוה ניומן, יהודית גוגנהיימר (עריכה) **יועצים:** פרופ' הרצל פטל (מהדורה שנייה); ד"ר משה אורגד, רו"ח מנחם פס (מהדורה ראשונה)

הקורס מציג את אופן תמיכת מערכות המידע הממוחשבות במעגלים החשבונאיים ובעלי התפקידים בארגון. הקורס מתמקד בפיתוח של מערכות מידע חשבונאיות, במבנה של מערכות ממוחשבות להנהלת חשבונות ולניהול מלאי, וכן בדרישות של מס הכנסה מאותן מערכות ממוחשבות ובאבטחת המידע.

חומר הלימוד

חלק ראשון

- 1 יחידה מערכות מידע חשבונאיות; המידע החשבונאי בארגון; המשתמשים במערכות החשבונאיות; חשיבות שלבי הפיתוח והתכנון בהקמת מערכות מידע ממוחשבות
- 2 יחידה מחזור החיים של מערכת חשבונאית ממוחשבת
- 3 יחידה המערכת הכספית; הגורמים השונים המשפיעים על מתכנן מערכת החשבונות הממוחשבת; הוראות ניהול ספרים; הספר הראשי
- 4 יחידה המערכת הכספית – רכיבים נוספים ומעגלים חשבונאיים
- 5 יחידה יסודות תורת אבטחת המידע
- 6 יחידה אבטחת המידע

חלק שני

- 7 יחידה תכנון הביקורת וביצועה
- 8 יחידה ביצוע הביקורת
- 9 יחידה טכניקות ביקורת באמצעות מחשב
- 10 יחידה טכניקות ביקורת באמצעות מחשב – המשך
- 11 יחידה הסתמכות על גורמים אחרים במסגרת ביקורת על טכנולוגיות המידע
- 12 יחידה ביקורת בסביבת מסחר אלקטרוני

1 במסגרת קורס זה אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית.

10910 דוחות כספיים מאוחדים

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **תורת המימון: ניהול פיננסי של גופים עסקיים**, **חשבונאות פיננסית ב'**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: רו"ח שלומי שוב (כתיבה ואחריות אקדמית) **יועץ:** פרופ' יוסי אהרוני

הקורס נועד להקנות ידע והבנה של כללי החשבונאות והוראות הדיווח הכספיים בכל הסוגיות הקשורות בצירופי עסקים ואיחוד דוחות כספיים. הקורס מתמקד בסקירת התנאים הנדרשים לאיחוד דוחות של חברות, ביישום שיטות האיחוד השונות, בלימוד תקני החשבונאות הבין-לאומיים הנהוגים בישראל ובמקומות אחרים ובהקניית ידע בסוגיות איחוד מורכבות. בקורס מושם דגש על הבנת עקרונות הדיווח ומשמעות המידע המוצג בדוחות הכספיים המאוחדים.

נושאי הקורס יידונו ברמה העיונית והמעשית של דוחות כספיים מאוחדים על בסיס **התקנים הבין-לאומיים** בחשבונאות פיננסית.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר **חשבונאות פיננסית חדשה – IFRS 2010**, מאת שלומי שוב וגיל כץ, ועל **מדריך למידה הכולל הרצאות מוקלטות**. יחידות הלימוד בקורס הן:

- 1-4 יחידות 4- צירופי עסקים
- 5 יחידה 5 שווי מאזני
- 6-8 יחידות 8- דוחות כספיים מאוחדים ונפרדים
- 9 יחידה 9 שינויים בשיעורי החזקה

1 סטודנטים הלומדים את הקורס במסגרת הלימודים לתואר **בוגר בחשבונאות עם חטיבה בכלכלה** חייבים לכתוב עבודה סמינריונית בקורס זה. כתיבת העבודה הסמינריונית והגשתה הן במסגרת **סמינריון בחשבונאות פיננסית (96032)**, אליו הסטודנטים יכולים להירשם לאחר שסיימו בהצלחה את הקורס. ההשתתפות בכל מפגשי הסמינריון במלואם הינה **חובה**. מומלץ ללמוד את הקורס **ניתוח דוחות פיננסיים (10389)** לפני ההרשמה לסמינריון.

מדעי החברה

חשבוונאות

תואר ראשון

10922 חשבוונאות פיננסית מתקדמת¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **זוחות כספיים מאוחדים**, **חשבוונאות פיננסית א**, **חשבוונאות פיננסית ב**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם עדן, פרופ' בעז רוני, ד"ר ניצה גרי
יועצים: פרופ' עמיהוד דותן, ד"ר אריה ברן, ד"ר צבי ליבר

הקורס מתמקד בשילוב מערכות החשבוונאות הניהולית עם גישות ניהול חדשניות, במטרה להשביח את ערך הארגון.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר **חשבוונאות פיננסית חדשה – IFRS 2010** מאת שלומי שוב וגיל כץ, בנושאים הבאים:

- מכשירים פיננסיים: הצגה
- רווח למניה
- תשלום מבוסס מניות
- השפעות השינויים בשערי החליפין על מטבע חוץ
- דוח מגזרי פעילות

10913 חשבוונאות ניהולית מתקדמת לחשבונאים

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **חשבוונאות ניהולית – לחשבונאים** או **מבוא לחשבוונאות ניהולית ותמחיר** וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם עדן, פרופ' בעז רוני, ד"ר ניצה גרי
יועצים: פרופ' עמיהוד דותן, ד"ר אריה ברן, ד"ר צבי ליבר

הקורס מתמקד בשילוב מערכות החשבוונאות הניהולית עם גישות ניהול חדשניות, במטרה להשביח את ערך הארגון.

מטרות הקורס

- לנתח את השפעת התמחיר על תהליכי קבלת החלטות ניהוליות ועל ביצועי הארגון.
- להציג גישות ושיטות תמחיר, ניהול עלויות וניהול תפעול מתקדמות, ולהעריך באופן ביקורתי את תרומתן להשגת מטרות הארגון.
- לבחון לעומק את הקשרים בין היקפי פעילויות, עלויות ורווחים.
- לנתח שיטות תכנון ובקרה ולהעריך את האפקטיביות שלהן.
- להקנות כלים לתמיכה בקבלת החלטות ניהוליות בנושאים: המחרה, בחירת תמהיל מוצרים או שירותים, הוצאת עבודות לקבלנות משנה, השתתפות במכרזים, השקעות ועוד.

חומר הלימוד

- 1 יחידה 1 מבוא – אובדן הרלוונטיות של התמחיר המסורתי
- 2 יחידה 2 גישות ניהול חדשניות, תמחיר וקבלת החלטות
- 3 יחידה 3 מדדי ביצוע וניהול לפי אילוצים
- 4 יחידה 4 תמחיר מבוסס פעילויות וניהול מבוסס פעילויות
- 5 יחידה 5 היקפי פעילות, עלויות ורווחים
- 6 יחידה 6 בקרה תפעולית וניתוח סטיות
- 7 יחידה 7 עקום למידה
- 8 יחידה 8 קבלת החלטות וערך המידע
- 9 יחידה 9 תמחיר ככלי לתכנון ובקרה
- 10 יחידה 10 מתודולוגיית שלושת השלבים לקבלת החלטות גלובלית
- 11 יחידה 11 מרכזי רווח ומחירי העברה
- 12 יחידה 12 השבחת חברות
- 13 יחידה 13 ניתוח אירוע מסכם

1 אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.

מדעי החברה

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תואר ראשון

10134 מבוא לסוציולוגיה

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא לחשיבה חברתית.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב רוזנהק, פנחס שטרן
יועצים: פרופ' מוטי רגב, ד"ר יעל אנוך, ד"ר אורנה ששון-לוי

הקורס נועד לערוך היכרות עם הפרספקטיבה הסוציולוגית כדרך להבנת המציאות החברתית על מרכיביה. מטרה כללית זו מתורגמת ליעדים הלימודיים האלה:

- לימוד מושגי היסוד המשמשים ככלי ניתוח בסוציולוגיה;
- לימוד תאוריות סוציולוגיות ושימושן בתחומי מחקר שונים, כגון: משפחה ויחסים אינטימיים, ריבוד ואי-שוויון, מיניות ומגדר, דת, סטייה, פוליטיקה, ועוד;
- פיתוח היכולת ליישם את המושגים והתאוריות האלה להבנת מצבים חברתיים ממשיים;
- פיתוח גישה ביקורתית לתאוריות הנלמדות, תוך הדגשת קיומן של פרספקטיבות תאורטיות מתחרות.

חומר הלימוד

הספר **סוציולוגיה**, מאת אנתוני גידנס (תרגום: יורם שדה; האוניברסיטה הפתוחה, 2013), מקראת מאמרים ומדריך למידה.

נושאי הלימוד

- מהי סוציולוגיה
- שאלות ותשובות סוציולוגיות
- תאוריות ופרספקטיבות סוציולוגיות
- גלובליזציה ועולם משתנה
- אינטראקציה חברתית וחיי היומיום
- מהלך החיים
- משפחה ויחסים אינטימיים
- ריבוד ומעמד חברתי
- מיניות ומגדר
- גזע, אתניות והגירה
- דת
- ארגונים ורשתות
- עבודה והחיים הכלכליים
- פשיעה וסטייה
- פוליטיקה, ממשל ותנועות חברתיות

10153 מבוא לאנתרופולוגיה

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר מתת אדר-בוניס
אחראי אקדמי: פרופ' מוטי רגב
יועצים: פרופ' תמר אלאור, פרופ' אייל בן ארי, פרופ' חיים חזן, ד"ר דפנה הירש, ד"ר אנדרה לוי

הקורס מציג את הצורות המגוונות של החשיבה האנתרופולוגית על התרבות האנושית מאז שלהי המאה ה-19 ועד תחילת המאה ה-21, ובכללן: אנתרופולוגיה אבולוציונית, אנתרופולוגיה מבנית-תפקודית (סטרוקטורלית-פונקציונלית), אנתרופולוגיה מבנית (סטרוקטורליסטית), אנתרופולוגיה פמיניסטית, אנתרופולוגיה פרשנית, אנתרופולוגיה מטריאליסטית-חדשה (כלכלית, אקולוגית, ביולוגית), אנתרופולוגיה פוסטמודרנית ואנתרופולוגיה גלובלית.

נושאי הלימוד

- עבודה (ציד, דיג, ליקוט, גידול פרות, גידול דבורים, סחר בסמים ועוד)
- מיתוסים, סמלים, טקסים, משחקים והחלפת מתנות
- גבריות ונשיות, שוויון ואי-שוויון בין המינים
- דמיון ושוני בין תרבויות שונות
- השפה והשפעתה על החשיבה
- משפחה
- משברים באנתרופולוגיה ועתיד התחום

חומר הלימוד

- הספר **תאוריה אנתרופולוגית** – מבוא **היסטורי**, בעריכת ג'ון מגי וריצ'רד וורמס, המציג בעיקר חברות לא מערביות: חברות אפריקניות, חברות אינדיאנים בצפון ארצות-הברית, חברות בדרום-מזרח אסיה, בדרום אסיה (הודו) ובמזרח (סין) ומיעוטים לא מערביים החיים בחברות מערביות, כגון האבוריגינים באוסטרליה והפרטוריקנים בניו יורק, או בחברות לא מערביות (סינים בדרום-מזרח אסיה).
- מקראת מאמרים הכוללת בחלקה הגדול מאמרים על ישראל.

10161 מבוא לחשיבה חברתית

3 נקודות זכות ברמת פתיחה
שינוי נוסף: מדע המדינה, תקשורת

שינוי נוסף: מדעי החברה / תקשורת
לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר יעל אנוך, יואב רודניקי;
מיכל צימרמן (עריכה)

הקורס מהווה מפגש ראשוני עם מושגי יסוד בתחומי הדעת השונים במדעי החברה.

חומר הלימוד

- הלימוד מבוסס על חמשת כרכי הספר **מבוא לחשיבה חברתית** (תרגום: ה' סלע; האוניברסיטה הפתוחה, 2005), שהם תרגום לעברית של הקורס *Introduction to the Social Sciences* של האוניברסיטה הפתוחה באנגליה (2000). כל אחד מן הכרכים עוסק בנושא מרכזי אחד, כגון: המשפחה, שוק העבודה, גלובליזציה ועוד. במסגרת העיסוק בנושאים אלה יערכו הסטודנטים היכרות ראשונית עם נקודות המבט של הדיסציפלינות השונות במדעי החברה: סוציולוגיה, מדע המדינה, כלכלה ופסיכולוגיה.
- **מדריך למידה:** המדריך ממקד את הנושאים הנלמדים בקורס, מבהיר נושאים שאינם מוכרים לסטודנטים בישראל ומקשר אותם להיבטים ולנתונים ממחקרים ישראליים מקבילים. במדריך אף משולב תרגול של מיומנויות למידה כדי לאפשר לסטודנטים חדשים מעין "נחיתה קלה" בזירה האקדמית, כולל היכרות עם השפה המדעית שאותה ייתכן ולא פגשו בעבר, ניסוח תשובות וביצוע אינטגרציה בין נושאים וחומרים שונים. מיומנויות אלה יועילו לסטודנטים גם בהמשך לימודיהם.

מדעי החברה

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תואר ראשון

10769 יסודות המחקר הכמותי א¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: מדע המדינה; תקשורת

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים מבוא לגישות ושיטות במדע המדינה, מבוא לסוציולוגיה, מבוא לתקשורת המונים, מבוא לחשיבה חברתית.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר הרמן,
פרופ' זאב רוזנהק, ד"ר מעוז רוזנטל
יועצים: פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' יגיל לוי

מטרת הקורס להקנות לסטודנטים הכרה והבנה של ההיגיון המדעי, העקרונות והכלים לביצוע מחקרים כמותיים בתחומי מדע המדינה, הסוציולוגיה והתקשורת, תוך הדגשת היחסים ההדוקים בין הממדים התאורטיים והאמפיריים של המחקר המדעי.

הקורס יתמקד במושגים ובמודלים המהווים בסיס למחקר המדעי ובאופנים הספציפיים בהם הוא מתבצע בדיסציפלינות האמורות. כמו כן, הקורס יתייחס לשלבים השונים של עיצוב מערכי המחקר וביצועם – מניסוח שאלת המחקר ועד הצגת ממצאים, ויסקור את השיקולים התאורטיים והמתודולוגיים המנחים הכרעות שונות שעל החוקר/ת לעשות בתהליך המחקרי.

בחלקו הראשון של הקורס הסטודנטים יכירו את ההיגיון התאורטי-אנליטי העומד מאחורי ביצוע מחקרים כמותיים בתחומי מדע המדינה, סוציולוגיה ותקשורת, ואת המושגים הבסיסיים המבטאים את אותו היגיון, כמו סיבתיות, משתנים, השערות, הנחות, וכ'. בחלקים הבאים של הקורס נעסוק בהכרת סוגי מערכי מחקר שונים, בשיטות שונות לעיצוב מערך המחקר ובשיטות לאיסוף נתונים.

10775 יסודות המחקר הכמותי ב¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: מדע המדינה; תקשורת

4 תנאי קבלה: יסודות המחקר הכמותי א.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר הרמן, פרופ' זאב רוזנהק, ד"ר מעוז רוזנטל
יועצים: פרופ' רות בייט-מרום,
פרופ' דוד לוי-פאור, פרופ' מיכל שמיר

מטרת הקורס להקנות לסטודנטים ידע וכלים כדי להבין את השימוש בשיטות ניתוח סטטיסטיות במחקרים בתחומי מדע המדינה, סוציולוגיה ותקשורת. הידע הסטטיסטי יילמד בקורס בראש ובראשונה ככלי חיוני להבנה ולביצוע של מחקרים כמותיים באותן דיסציפלינות. הקורס יבהיר וימחיש לסטודנטים את החשיבות של החשיבה הסטטיסטית במחקר החברתי ואת היישומיות של שיטות הניתוח המקובלות להמשגה, בחינה והבנה של תופעות חברתיות, פוליטיות ותקשורתיות.

נושאי הלימוד

- תיאור משתנים
- הסתברות ובדיקת השערות
- קשר בין משתנים

10748 שיטות מחקר איכותניות

3 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: תקשורת

4 לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר ליבס, פרופ' מוטי רגב, ד"ר דוד לוי
יועצים: פרופ' ורד ויניצקי-סרוסי, פרופ' ענת פירסט, ד"ר זירום בורדון, ד"ר עפרה גדעוני-גולדשטיין, ד"ר עדנה לומסקי-פדר, ד"ר אורן מאיירס, ד"ר פול פרוש

הקורס מציג את מהותו ואופיו של המחקר האיכותני, את ההיגיון האמפירי והפרשני שמנחה אותו, וכן את התפתחותו במדעי החברה. הקורס מנחה ומדריך כיצד ללקט נתונים בשיטות מחקר מגוונות: ראיונות מסוגים שונים, תצפיות, חומרים חזותיים וקוליים מתוך ארכיונים או באמצעות הקלטות. הקורס גם מדריך כיצד לנתח סוגים שונים של טקסטים: כתובים, מדוברים וחזותיים (תמונות וסרטי קולנוע). פרק מרכזי בקורס מציג את הבסיס התאורטי לעמדה האנתרופולוגית והאתנוגרפית כלפי שדה המחקר, וכן מדריך ומדגים כיצד יש לגשת לביצוע עבודה אתנוגרפית, כלומר, כיצד ליצור מגע עם השדה וכיצד לבצע בפועל תצפיות בקרב נחקרים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר מחקר איכותני: שיטות לניתוח טקסט, תמונה וקול (תרגום: אורית פרידלנד, האוניברסיטה הפתוחה, 2011), שהוא תרגום של הספר:

Qualitative Researching with Text, Image and Sound, edited by M. Bauer & G. Gaskell (Sage, 2000)

וכן על מקראה ומדריך למידה.

בין נושאי הלימוד

- בניית קורפוס: עקרונות לאיסוף נתונים
- ראיונות של יחיד וקבוצה
- וידאו, סרטים ותצלומים כמסמכי מחקר
- ניתוח תוכן קלאסי
- ניתוח שיח, שיחה ודיבור
- ניתוח סמיוטי של תמונות, סרטים ומוסיקה
- אתיקה במחקר איכותני
- נקודת המבט של הילד
- כניסה לשדה, תצפית ולמידה
- עבודת השדה כעבודת בית

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תואר ראשון

10691 בין מדינה לחברה:

סוציולוגיה של הפוליטיקה:

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: מדע המדינה

ידע קודם מומלץ: אחד מהקורסים **מבוא לסוציולוגיה, מבוא לגישות ושיטות במדע המדינה**.

פיתוח הקורס: פרופ' ברוך קימרינג (כתיבה), פרופ' תמר הרמן, ד"ר גל לוי, ד"ר אילנה קופמן, אליזבת פיינגולד; טובה צורף, עדה כהן, אורנה כהן-שורף (עריכה)
יועצים: ד"ר יעל אנוך, ד"ר אורי בן-אליעזר, פרופ' חנה הרצוג, פרופ' יעל ישי, פרופ' ישעיהו ליבמן, פרופ' משה ליסק, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' ויקטור עזריה

הקורס נועד לתח את התהליך הסוציו-פוליטי, ולבחון מושגי יסוד המסבירים את אופיו הפוליטי של הסדר החברתי. במסגרת הקורס תוצגנה גישות תאורטיות שונות להבנת התהליך הפוליטי, ויידונו מחקרים שונים הבוחנים את מכלול יחסי הגומלין בין מדינה לחברה, תוך מתן דוגמאות מחברות שונות.

הקורס מציע מסגרת תאורטית ומושגית להבנתם של הסדרים סוציו-פוליטיים, תוך מתן דגש מיוחד על ניתוח מושג **העוצמה** והגישות השונות לפירושה בחברה. במהלך הקורס יידונו מושגים מרכזיים נוספים כמו תרבות פוליטית, חברה אזרחית, קבוצות ומפלגות. כמו כן, הקורס מציע (באמצעות מקראת מאמרים עדכנית) דיון בתהליכים הפוליטיים והחברתיים המרכזיים במחצית האחרונה של המאה ה-20, ופיתח צוהר להבנת תהליך הגלובליזציה והשלכותיו על התמורות ביחסי מדינה-חברה בראשית המאה ה-21.

הקורס מיועד לסטודנטים המתעניינים בחקר החברה והפוליטיקה, והמעוניינים להבין לעומק את התהליכים המעצבים את המציאות הפוליטית שבה אנו חיים.

נושאי הלימוד

- התהליך הסוציו-פוליטי
- העוצמה ומגבלותיה
- התרבות הפוליטית ואידיאולוגיה
- הסדרים סוציו-פוליטיים השוואתיים
- החברה האזרחית, קבוצות ומפלגות
- המדינה המודרנית והחברה

חומר הלימוד כולל שש יחידות לימוד ומקראת מאמרים עדכניים העוסקים בסוגיות מרכזיות בסוציולוגיה הפוליטית העכשווית.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10495 מגמות בחברה הישראלית:

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא לסוציולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב רוזנהק, רונית גרוסמן
יועצים: פרופ' דניאל ממן, ד"ר זאב שביט

מטרות הקורס

- להציג פרספקטיבות סוציולוגיות לניתוח החברה הישראלית, תוך התמקדות במורכבותה של החברה הישראלית באמצעות ניתוח גבולותיה השונים ומוקדים של הסכמה ומחלוקת.
- להקנות ידע על תופעות ותהליכים של שינוי והמשכיות המתחוללים במציאות החברתית בישראל על מישוריה השונים, כגון תרבות, דת, פוליטיקה וכלכלה.
- לעמוד על דפוסי אי השוויון ועל יחסי הגומלין המורכבים בין קבוצות חברתיות שונות המוגדרות על פי מגדר, לאום, אתניות, דתיות, ומעמד.
- לאפשר שימוש ראשוני בשיטות הניתוח והמושגים הסוציולוגיים שאותם למדו הסטודנטים בקורס **מבוא לסוציולוגיה** (10134), ולהכניס לקראת לימוד מעמיק וממוקד יותר של נושאים נבחרים במסגרת קורסים מתקדמים.

חומר הלימוד מבוסס על מקראה הכוללת חלקים נבחרים מתוך הספר **מגמות בחברה הישראלית** בעריכת א' יער וז' שביט (האוניברסיטה הפתוחה, 2001) ומאמרים שפורסמו בבמות אקדמיות שונות, על הרצאה של פרופ' זאב רוזנהק ועל מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- מבוא אנליטי: על גבולות החברה בישראל וגבולות הדיון הסוציולוגי
- מבוא סוציולוגי היסטורי
- מעמד ואי-שוויון חברתי
- הגירה ואתניות
- ההיררכיה הלאומית
- יחסי מגדר
- דת, דתיות וחילוניות
- השדה הפוליטי
- כלכלה, חברה ומדינה
- תרבות

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10270 סטייה חברתית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסוציולוגיה, פסיכולוגיה חברתית**.

פיתוח הקורס: פרופ' גיורא רהב, פרופ' משה אדד, ד"ר ברכה כץ-שיבאן, פנחס שטרן; עדה כהן (עריכה)

אחראי אקדמי: פרופ' גיורא רהב
יועצים: פרופ' מנחם אמיר, פרופ' ישראל נחשון, פרופ' גדעון פישמן, פרופ' גירלד קרומר, פרופ' אריה רטנר

מטרות הקורס

- להקנות הבנה אינטלקטואלית של התחום על ידי הכרת הספרות התאורטית בנושא הסטייה החברתית;
- להקנות הבנה "מעשית", כלומר יכולת יישום התאוריה במצבים מחיי היומיום;
- להקנות הבנה "רגשית", כלומר יכולת הבנה של הסוטים ושל מעשיהם וכן הבנת הגיוני כלפיהם.

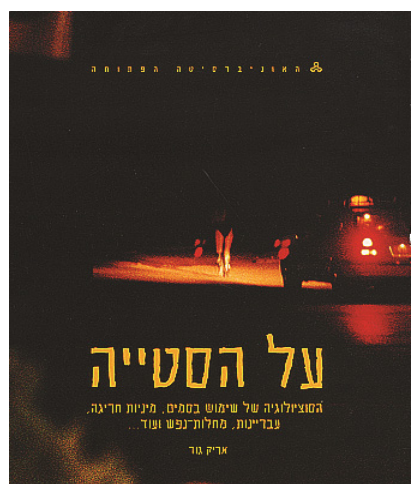
הלימוד בקורס מבוסס על הספר **על הסטייה** (תרגום: יורם שדה; האוניברסיטה הפתוחה, 2002) שהוא תרגום הספר: E. Goode, *Deviant Behavior*, 6th ed. (Prentice Hall, 2000)

וכן על מדריך למידה.

מבנה הקורס

חלק א עומד בעיקר על ההבחנה בין תאוריות פוזיטיביסטיות לתאוריות קונסטרוקציוניסטיות של הסטייה. בחלק זה נלמדות חלק מיחידות הלימוד של הקורס.

חלק ב מתמקד בצורות סטייה נפוצות: התנהגות עבריינית (בעיקר: רצח, אונס, ועבריינות הצווארון הלבן); שימוש בסמים חוקיים (אלכוהול וטבק) ובסמים בלתי חוקיים; סטיות הטרוסקסואליות והומוסקסואליות בקרב גברים ונשים כאחת; תכונות גופניות כסטייה (נכויות, כתובות קעקע, השמנת-יתר); סטייה קוגניטיבית (הצטרפות לכתות דתיות, פארא-פסיכולוגיה); וכן במחלות נפש כצורה של סטייה חברתית.

מדעי החברה

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תואר ראשון

10721 תאוריות סוציולוגיות קלאסיות

6 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: הקורס מבוא לסוציולוגיה, קורס נוסף בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה וקורס במדעי החברה או הרוח.

פיתוח הקורס: ד"ר יעל אנוך, הדר יעקבסון, זאב סוקר; ליאורה גרינברג (עיצוב)

הקורס מציג את גישותיהם התאורטיות של שבעה מאבות הסוציולוגיה: קונט, מרקס, טוקוויל, דירקהיים, פארטו, ובר וזימל. נדונות בו הסוגיות המרכזיות, האינטלקטואליות והמתודולוגיות, שעליהן נסב הוויכוח בסוציולוגיה הקלאסית (המוקדמת).

הקורס נפתח בהצגת התהליכים החברתיים והאינטלקטואליים שמתוכם צמחה החברה המודרנית בכלל והסוציולוגיה בפרט. המשכו מתאר את המושגים והרעיונות התאורטיים שפיתחו הסוציולוגים הקלאסיים במטרה להבין ולהסביר את תהליכי השינוי האלה ואת מאפייני החברה החדשה – המודרנית – המתהווה לגד עיניהם. הקורס מאפשר ללומדים להבין את הבסיס התאורטי שעליו נשענים רבים מהמחקרים המודרניים וכן את המקורות הקלאסיים של התאוריות המתחרות בסוציולוגיה בת-זמננו.

הקורס מבוסס על הספר **ציוני דרך בהגות הסוציולוגית** מאת רמון ארון (תרגום: ק' פרלשטיין; האוניברסיטה הפתוחה, 1993), על אסופת מאמרים ועל מדריך למידה.

10722 תאוריות סוציולוגיות בנות-זמננו

6 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: הקורס מבוא לסוציולוגיה, קורס נוסף בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה וקורס במדעי החברה או הרוח. ידע קודם מומלץ: הקורס **תאוריות סוציולוגיות קלאסיות**.

פיתוח הקורס: ד"ר יעל אנוך, זאב סוקר; יעל אונגר (עריכה)

הקורס נועד להציג את הפרדיגמות ואת הגישות התאורטיות המרכזיות שהתפתחו בסוציולוגיה מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 ועד ימינו, ולעמוד על השינויים שהתחוללו בחשיבה הסוציולוגית לקראת סוף המאה ה-20 ותחילת המאה ה-21.

חלקו הראשון של הקורס דן בהתפתחויות שמקורן בחשיבה התאורטית הקלאסית, כגון: הפונקציונליזם, הקונפליקט, הנאו-מרקסיזם והאינטראקציוניזם הסימבולי. שני חלקיו האחרים מתמקדים בהתפתחויות תאורטיות מאוחרות יותר, דוגמת: הפמיניזם, הפוסט-סטרוקטורליזם והפוסט-מודרניזם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **תאוריות סוציולוגיות מודרניות** מאת ג'ורג' ריצר (תרגום: יורם שדה; האוניברסיטה הפתוחה, 2006), על אסופת מאמרים ועל מדריך למידה.

10737 חברה, פוליטיקה וכלכלה

6 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים מבוא לסוציולוגיה, מבוא לחשיבה חברתית, מבוא למקרוכלכלה.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב רוזנהק (כתיבה)

הקורס נועד להציג דרכי ניתוח שבאמצעותן הסוציולוגיה יכולה לתרום להבנה של החיים הכלכליים. הקורס מסביר ומדגים את יחסי הגומלין בין גורמים חברתיים, פוליטיים ותרבותיים לבין הפעילות והמוסדות הכלכליים. הקורס מציג גישות תאורטיות ומידע אמפירי הקשורים לשלושה תחומים מרכזיים הנוגעים ביחסים בין חברה, פוליטיקה וכלכלה: הסוציולוגיה הכלכלית, הסוציולוגיה של אי-שוויון והריבוד, והכלכלה המדינית. בין היתר, הקורס עוסק ביסודות החברתיים והתרבותיים של השווקים, בפעילות של רשתות חברתיות בכלכלה, במשמעות החברתית של הכסף, במקורות ובהשלכות החברתיות של אי-שוויון, באי-שוויון ואתניות, באי-שוויון ומגדר, במעורבות המדינה בכלכלה, במדינת הרווחה, ובהשלכות הגלובליזציה על היחסים בין חברה, פוליטיקה וכלכלה.

חומר הלימוד

- ספר הקורס
- מקראה
- מדריך למידה

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תואר ראשון

10659 סוציולוגיה של התרבות

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: תקשורת; לימודי תרבות; תולדות האמנות

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסוציולוגיה, מבוא לאנתרופולוגיה**.

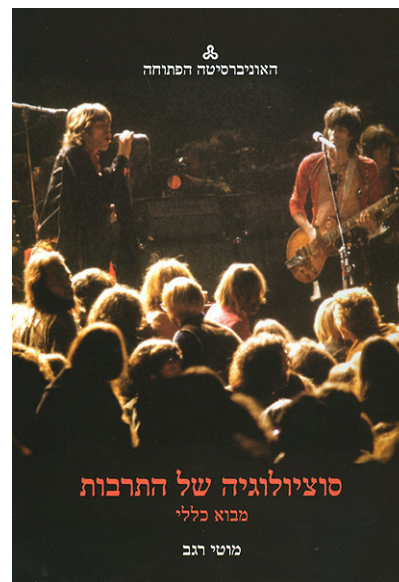
פיתוח הקורס: פרופ' מוטי רגב (כתיבה),
ד"ר רוני פרידמן
יועצים: פרופ' חיים חזן, פרופ' תמר ליבס,
ד"ר דפנה הירש, ד"ר סשה וייטמן,
ד"ר גרסיאלה טרכטנברג, ד"ר טלי כץ-גרו

במוקד הקורס מצויה סוגיית התפקיד החברתי של התרבות והאמנות, לאור תהליכי השינוי התרבותי שהתרחשו במחצית השנייה של המאה ה-20. הקורס פורס את גישות המחקר והתאוריות המרכזיות אשר בוחנות ומסבירות את ההיבטים השונים של סוגיה זו, ובהן: פריחתה של התרבות הפופולרית ושחיקת ההבדלים בינה לבין אמנות גבוהה; תפקידן של האמנויות ככלי של ביקורת וחתרנות; תפקידם של הטעם, השיפוט האסתטי והצרכנות התרבותית בשימור ובשינוי המבנה החברתי; התרבות והאמנות בהקשרים לאומיים ובתהליכי הגלובליזציה; והמסגרות הארגוניות בהן מתקיימת הפעילות התרבותית.

חומר הלימוד כולל את ספר הקורס **מבוא לסוציולוגיה של התרבות**, ומדריך למידה.

נושאי הלימוד

- סוציולוגיה ותרבות: גישות ותחומי מחקר
- ה"עבודה" של התרבות
- ההקשר המוסדי של תרבות ואמנות
- אמנות ותרבות פופולרית: בין מודרניות לפוסט-מודרניות
- אידיאולוגיה, הגמוניה, ביקורתיות וחתרנות
- הון תרבותי ושדה היצור התרבותי
- מיון אמנותי, בידול חברתי וצריכה תרבותית
- תרבויות לאומיות וגלובליזציה תרבותית

10680 מבוא ללימודי מגדר

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: מדע המדינה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא לסוציולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' ניצה ינאי, פרופ' חנה נווה, פרופ' תמר אלאור, ד"ר אורלי לובין, ד"ר תמי עמיאל-האזור, ד"ר ניצה ברקוביץ, ד"ר אמירה גלבול, ד"ר שרית הלמן, ד"ר עמליה זיו, ד"ר פנינה מוצפי-הלר, ד"ר ליאת פרידמן, פרופ' אריאלה פרידמן, ד"ר אורית קמיר (כתיבה); יעל אונגר (עריכה)
יועצים: פרופ' חנה הרצוג, פרופ' מאירה וייס, ד"ר איילה מלאך-פינס, ד"ר עמליה סער, ד"ר דניס שרביט, ד"ר אורנה ששון-לוי

הקורס נועד למפות ולהציג את ההתפתחויות המרכזיות של החשיבה הפמיניסטית המודרנית והפוסט-מודרנית, אשר סביבן נבנה תחום ידע עשיר של תאוריות, מתודולוגיות ופרקטיקות של מגדר. הקורס מעמיד לחשיבה ביקורתית את הסדר המגדרי ההגמוני, את היחסים החברתיים בין המינים, את מעמדן וכוחן של נשים בחברות שונות, את ייצוגן של נשים בתרבות ואת כינונם של סובייקטים מגדריים.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על הספר **דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר** (האוניברסיטה הפתוחה, 2007) הכולל דיון, פרשנות וביקורת על יצירות חשובות שהפכו לצירים המרכזיים בהתפתחות החשיבה הפמיניסטית מאז שנות החמישים של המאה ה-20. לספר נלווית המקראה **דרכים לחשיבה פמיניסטית**, שבה פרקים נבחרים מתורגמים מתוך הכתבים הנדונים בספר.

נושאי הלימוד

- **המין השני:** סימון דה בובואר והפרובלמטיקה של אי-השוויון בין המינים
- **האם הנקבה לזכר כמו טבע לתרבות?** שרי אורטנר והוויכוח בין טבע לתרבות
- **נשים וגברים של הארגון:** רוזבתי מוס קנטר וייצור הנשיות והגבריות באמצעות ארגון העבודה
- **שעתוקה של אימהות:** ננסי צ'ודורו והפסיכולוגיה של מגדר
- **המשוגעת בעלית הגג:** סנדרה גילברט וסוזן גובר וייצוג האישה היוצרת בתרבות.
- **כוחות הזוועה:** ג'וליה קריסטיבה והסובייקט הנשי שאינו מובנה באופן פשוט כמו שפה
- **שאלת המדע בפמיניזם:** סנדרה הרדינג וסוגיית החקירה המדעית בפמיניזם
- **פמיניזם בלתי מוגבל:** קתרין מקינן על סוגי שיח שונים על חיים וחוק
- **מגדר והפוליטיקה של ההיסטוריה:** ג'ואן סקוט על היסטוריה של נשים וניתוח מגדרי של ההיסטוריה
- **החווה המיני:** קרול פייטמן על הפטריארכיה ומושג האזרחות
- **לייחל:** בל הוקס והפוליטיקה התרבותית של גזע ומגדר
- **צרות של מגדר:** ג'ודית בטלר והחתרנות של זהות בין-מגדרית

10682 משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסוציולוגיה, מבוא לאנתרופולוגיה**.

פיתוח הקורס: ד"ר מתת אדר-בוניס (כתיבה), ד"ר יעל אנוך; חיה וטנשטיין, מיכל צימרמן (עריכה)
אחריות אקדמית: פרופ' רבקה בר-יוסף
יועצים: פרופ' אבינעם אדם, פרופ' רות כץ, ד"ר אילנה ברוש, ד"ר רות גונט, ד"ר מרדכי פרישטיק, בתיה זלינגר

בקורס נערך דיון ביקורתי על מרחב היחסים המשפחתיים, ועל קשריו של מרחב זה עם גורמים חברתיים, ביניהם לאום, מדינה, דת, גזע, מעמד וכלכלה. בקורס מתקיים דיון נרחב על משפחות בישראל ועל הקשרים שהן מקיימות עם החברה הישראלית ועם מדינת ישראל.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על הספר **משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית** מאת מ' אדר-בוניס (האוניברסיטה הפתוחה, 2008).

נושאי הלימוד

- בחינת הגישות התאורטיות ושיטות המחקר בתחום.
- הצגת מחקרים סוציולוגיים ואנתרופולוגיים שבאמצעותם נחשפים הסטודנטים למגוון העצום של יחסי משפחה ושארות ברחבי העולם ובתקופות שונות בהיסטוריה.
- הקשרים שבין משפחות ושלושה משתנים דמוגרפיים מרכזיים: פרייון, תמותה והגירה.
- הקשר שבין ארגון הרכוש או העבודה במשפחה לבין יחסי העוצמה במשפחה, כפי שהוא בא לידי ביטוי בחברות מלקטים וציידיים, חברות גננים, חברות רועים, חברות חקלאיות וחברות מתועשות.
- הקשרים שבין יחסי נישואים וזוגיות, יחסי אימהות וילדים, יחסי אבות וילדים ויחסי סבים ונכדים לבין מדינת הרווחה ומערכת המשפט.
- בחינת הניסיון להסביר את יחסי השארות כתוצאה של הביולוגיה של האדם.

מדעי החברה

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תואר ראשון

10728 סוציולוגיה של ארגונים

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס תאוריות סוציולוגיות קלאסיות.

פיתוח הקורס: ד"ר ניצה ברקוביץ, ד"ר דנה קחטן; יורם שדה, יעל אונגר (תרגום), נילי וייס (עריכה)
יועצים: פרופ' עמליה אוליבר, פרופ' גדעון קונדה, פרופ' יהודה שנהב, פרופ' אילן תלמוד, ד"ר מיכל פרנקל

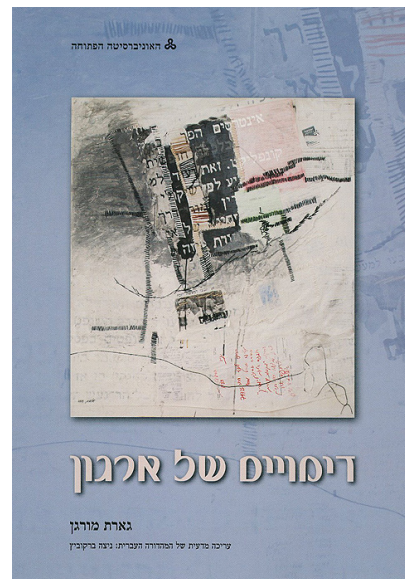
הקורס מתוודע לגישות הסוציולוגיות המרכזיות לחקר ארגונים ולסוגיות ולדינמיקים המרכזיים המתנהלים כיום בתחום. ההיכרות עם התחום תיעשה באמצעות דימויים שונים של הארגון כמו: הארגון כמכונה, הארגון כתרבות, הארגון כמערכת פוליטית, הארגון כמערכת שלטת ועוד. באמצעות דימויים אלה, העומדים במרכז של הפרספקטיבות התאורטיות הנדונות, נבחן סוגיות כמו: כיצד הסיבה המוסדית, הפוליטית והכלכלית משפיעה על אופני הפעולה ודרכי ההתארגנות, כיצד צומחת תרבות בתוך ארגונים וכיצד ניתן לראות בארגון עצמו תוצר תרבותי וסימבולי, כיצד מתרחשים תהליכי למידה בארגונים, מה הקשר בין יעילות ארגונית לבין אידיאולוגיה ניהולית, כיצד "מתורגמים" מודלים ארגוניים גלובליים להקשר המקומי, מה תרומת הקטגוריה המגדרית להבנת תהליכים ארגוניים וכד'.

חומר הלימוד

• הקורס מבוסס על הספר **דימויים של ארגון** (האניברסיטה הפתוחה, 2010), שהוא תרגום לעברית של הספר:

G. Morgan, *Images of Organization* (Sage Publications, 1997)

- קובץ מאמרים
- מדריך למידה

10349 ריבוד: סוגיות באי-שוויון חברתי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא לסוציולוגיה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **יסודות המחקר הכמותי א: עקרונות המחקר ועיצובו** או **שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר וסגנונותיו, יסודות המחקר הכמותי ב: ניתוח נתונים סטטיסטיים**.

פיתוח הקורס: ד"ר יעל אנוך, רונית גרוסמן

הקורס מציג גישות תאורטיות מרכזיות, קלאסיות ומודרניות, המתייחסות לשאלת אי-השוויון בחברה. כמו כן מוצגות בו כמה סוגיות מרכזיות: ריבוד וניעות חברתית; ריבוד וסגנון חיים; היבטים אתניים ומגדריים; גלובליזציה ואי-שוויון.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על אסופת מאמרים באנגלית ובעברית ועל מדריך למידה.

10376 מעמד, מגדר ואתניות בחינוך: מבט סוציולוגי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא לסוציולוגיה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**, או קבלה ללימודי תואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך. ידע קודם מומלץ: הקורסים **יסודות המחקר הכמותי א: עקרונות המחקר ועיצובו** או **שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר וסגנונותיו, יסודות המחקר הכמותי ב: ניתוח נתונים סטטיסטיים**.

פיתוח הקורס: ד"ר יעל אנוך, זאב סוקר,

ד"ר מוחמד מסאלחה
יועצים: פרופ' גד יאיר, פרופ' אברהם יוגב, פרופ' דבורה קלקין-פישמן, ד"ר גל לוי

בעשורים האחרונים התחוללו בשדה החינוך, בישראל ובמדינות רבות אחרות, שינויים מרחיקי לכת, כמו למשל, התרחבות ההשכלה הגבוהה, הופעתן של תפיסות חינוכיות חדשות (רב-תרבותיות), תהליכי נאו-ליברליזציה (פתיחת אזורי רישום, בתי ספר ייחודיים) וגלובליזציה (מבחינים השוואתיים בין-לאומיים, חינוך בין-לאומי).

הקורס מציג את מגוון הדרכים שבהן מנסים התאוריה והמחקר הסוציולוגיים להסביר שינויים אלה. הקורס בוחן את הקשרים בין השינויים המתחוללים בשדה החינוכי לבין גורמים חברתיים, תרבותיים ופוליטיים כמו סטטוס, מעמד, מגדר ואתניות, ודן בהשלכות של קשרים אלה על שאלות המתייחסות לצדק חברתי, זהות חברתית והכרה חברתית.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על שני קובצי מאמרים (בעברית ובאנגלית) ועל מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- התפתחויות תאורטיות בסוציולוגיה של החינוך
- סטטוס, מעמד, מגדר, אתניות ואי-שוויון בחינוך
- נאו-ליברליזציה וגלובליזציה של החינוך
- תפיסות חדשות של צדק חברתי ושוויון בחינוך

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. עבודה זו תוכל להיות פיתוח של הנושא שנדון במטלה המורחבת, או כל נושא אחר שנבחר בתיאום עם מרכז ההוראה בקורס. מי שרצה ללמוד גם את הקורס **פערים ואי-שוויון בישראל** (10576) ולכתוב בו עבודה סמינריונית, יהיה רשאי לכתוב עבודה סמינריונית בקורס **ריבוד: סוגיות באי-שוויון חברתי**, בתנאי שיבחר בנושא שאינו קשור בחברה הישראלית.

1 בתואר ראשון אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. בעבר נקרא הקורס **סוציאליזציה**. מי שלמד את הקורס במתכונת הקודמת אינו רשאי ללמוד קורס זה.

מדעי החברה

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תואר ראשון

10566 תרבות ארגונית

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: ניהול

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא לסוציולוגיה** או הקורס **התנהגות ארגונית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **יסודות המחקר הכמותי א**: עקרונות המחקר ועיצובו, **יסודות המחקר הכמותי ב**: ניתוח נתונים סטטיסטיים או **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, ישראל בעשור הראשון**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד רוז, טל פירשט; אהובה קרן (עריכה)
יועצים: פרופ' בועז שמיר, פרופ' אילן תלמוד, פרופ' ענת רפאלי

מטרות הקורס

- להציג פרספקטיבה לניתוח סוציולוגי של ערכים ונורמות בארגונים, הכוללת ניתוח ביקורתי של "תרבות ארגונית" בתור אידיאולוגיה ופרקטיקה;
- לעמוד על סוגיות נבחרות בתחום התרבות הארגונית, כגון ניהול משאבי אנוש, ניהול איכות כוללת, השתלה ושינוי תרבותי, ניהול רגשות בארגוני שירותים, תרבות ארגונית ביפן, ארצות-הברית וישראל, מגדר ותרבות ארגונית;
- להקנות ניסיון בשילוב מובנה של שיטות מחקר לצורך מיפוי ואבחון של תרבות ארגונית בפועל. שיטות המחקר כוללות ניתוח טקסטים, תצפיות, ראיונות וכתביבת שאלון.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה ועל מדריך למידה. פרקי הספר הם:

שער ראשון: תרבות ארגונית במבט כללי

יחידה 1 תאוריות ומודלים מתודולוגיה: מיפוי ואבחון של תרבות ארגונית

שער שני: סוגיות בתרבות ארגונית

יחידה 2 תרבות ארגונית כפרקטיקה ניהולית: אפקטיביות ארגונית, ניהול משאבי אנוש ושיתוף עובדים
יחידה 3 תרבות ארגונית ביפן ובארצות-הברית
יחידה 4 השתלה ושינוי תרבותי
יחידה 5 ניהול רגשות
יחידה 6 מגדר ותרבות ארגונית
יחידה 7 תרבות ארגונית בישראל

10583 ספורט וחברה

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות, ובכללם אחד מבין הקורסים **מבוא לסוציולוגיה**, **מבוא לחשיבה חברתית**, **מבוא לאנתרופולוגיה**, **תקשורת המונים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר יאיר גלילי, פרופ' רוני לידור, פרופ' אמיר בן-פורת; בת-חן פירסט (עריכה), יואב ויכסלפיש (אימות נתונים והכנת נספח)
יועצים: פרופ' נתן אוריאל, פרופ' עוז אלמוג, פרופ' מיכאל בר-אלי, ד"ר עליזה ברנשטיין, ד"ר יואב מקל, ד"ר נעמי פייגין, ד"ר חיים קאופמן, ד"ר שולמית רביב, ד"ר שלמה רוניק, ד"ר תמיר שורק

הקורס עוסק במקומו ובתפקידו של הספורט בחברה המודרנית והפוסט-מודרנית וקושר את אירועי הספורט לבמנה החברה והתפתחותה. כדי לתת הסבר ממצה באשר לטבעו, תפקידו ובעיותיו של הספורט המודרני, מחבר הקורס בין דיסציפלינות שונות (סוציולוגיה, תקשורת, פסיכולוגיה ומדע המדינה) ותאוריות שונות.

בקורס יידונו סוגיות שונות לצד מחקרים שעיצבו את התחום. הסטודנטים ייחשפו לתאוריות מרכזיות בחקר הספורט והחברה, יתנסו בחשיבה ביקורתית ובניתוח תופעות מרכזיות בספורט המקומי והעולמי, תוך העמקת הידע בספרות המחקר העכשווי והמחקר המשקי.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר **במגרש המשחקים: ספורט וחברה בתחילת האלף השלישי** (האוניברסיטה הפתוחה, 2009). כל פרק בספר מסתמך על דיון ביצירה קלאסית (פרק מספר או מאמר).

- פרק 1 יריית הזינוק: מהו ספורט והאם השתנה במהלך ההיסטוריה?
- פרק 2 הזירה: תאוריה סוציולוגית וספורט
- פרק 3 הכדור הוא הכול: ספורט וגלובליזציה
- פרק 4 לכבד את ההמונים: לאומיות ואתניות
- פרק 5 גם נשים יכולות: ספורט ומגדר
- פרק 6 כסף הוא שם המשחק: התמסחרותו של הספורט
- פרק 7 ידם ככול: ספורט, פוליטיקה ומדינה
- פרק 8 שירים ושערים: ספורט ותקשורת המונים
- פרק 9 הילכו שניים יחדיו: ספורט וחינוך
- פרק 10 "אל אל ישראל": מגמות בספורט הישראלי
- פרק 11 משחק הגוף: הגינות ואלימות בספורט המודרני
- פרק 12 איך וכמה: ספורט ומדע

חומר הלימוד כולל גם מקראה ובה מבחר מן הכתבים הקלאסיים בתחום ומדריך למידה.

10576 פערים ואי-שוויון בישראל

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לסוציולוגיה**, **מגמות בחברה הישראלית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **יסודות המחקר הכמותי א**: עקרונות המחקר ועיצובו, **יסודות המחקר הכמותי ב**: ניתוח נתונים סטטיסטיים או **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, ישראל בעשור הראשון**.

פיתוח הקורס: פרופ' משה ליסק, ד"ר נטע האילן

פערים ואי-שוויון מתפתחים בכל חברה. הם משתנים במהלך של תמורות פוליטיות, כלכליות, דמוגרפיות ואידיאולוגיות, ויוצרים תמונה מורכבת של הריבוד. סוציולוגים המתחקים אחרי התהליכים וחוקרים את הריבוד החברתי בישראל, עוסקים בנושא מנקודות ראות מגוונות המבליטות את מורכבותו. בקורס זה ידונו נושאים משמעותיים להבנת הריבוד בישראל באמצעות מחקרים שבוחנים את אי-השוויון הכלכלי, התפלגות התעסוקות, הניעות (מוביליות) החברתית ואת ההיבטים הגיאוגרפיים, המגדריים, הלאומיים והעדתיים של הפערים החברתיים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראה ובה מאמרים (רובם בעברית) ומבואות לנושאי הקורס, וכן על מדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

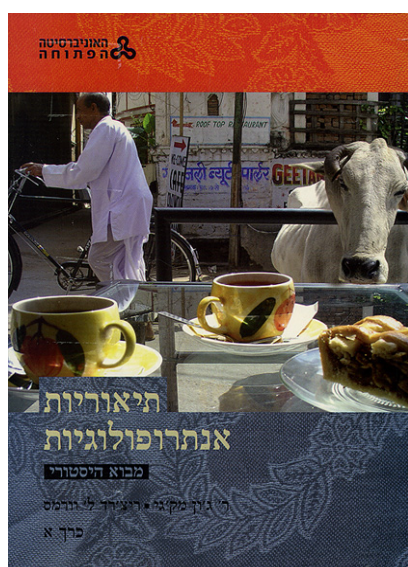
1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 בתואר ראשון אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תואר ראשון

10347 נושאים נבחרים בהבנת הקהילה היהודית-ארה"ב¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: מדע המדינה
שיוך נוסף: היסטוריה של עם ישראל בעת החדשה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא לסוציולוגיה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **מגמות בחברה הישראלית**.

פיתוח הקורס: פרופ' אליעזר בן-רפאל, ד"ר ליאור בן-חיים רפאל; עדה כהן (עריכה)
יועצים: פרופ' יוסף גורני, פרופ' יהודה ניני, פרופ' ארנסט קראוס

הקורס עוסק בהיבטים שונים של חיי הקהילה היהודית בארצות-הברית. נדונים בו ערכיה, תפיסותיה היסטוריות, מוסדותיה, דפוסי פעילותה של הקהילה היהודית ואופני התארגנותה להשגת מטרות פוליטיות. כמו כן דן הקורס במקומה של ישראל בחייהם הציבוריים והפרטיים של יהודי ארצות-הברית, ומוקדש בו דיון נרחב על הדעות השונות לגבי עתיד היהדות באמריקה.

נושאי הלימוד

- מבוא היסטורי
- המבנה הארגוני של הקהילה היהודית בארצות-הברית
- פלורליזם דתי והקהילה היהודית בארצות-הברית
- החינוך היהודי
- התארגנות להשגת מטרות פוליטיות
- ישראל והקהילה היהודית האמריקנית
- נושאים נבחרים על סדר היום הפוליטי היהודי
- עתידה של הקהילה היהודית האמריקנית

ספרים נלווים

א' גרטנר, **היישוב היהודי בארצות-הברית מראשיתו ועד ימינו** (מהדורה מעודכנת ומורחבת, הקיבוץ המאוחד, 2004); י' אלמן, **יהדות אמריקה בחברה פלורליסטית** (מהדורה שנייה, ספריית הפועלים, 1997). הספרים ניתנים לרכישה באמצעות האוניברסיטה הפתוחה.

¹ אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. מי שכותב עבודה סמינריונית בקורס זה מנוע מכתובת עבודה סמינריונית במסגרת הקורס **פיקים נבחרים בתולדות יהודי ארצות הברית 1850-1820** (10589).

10569 זהויות יהודיות בעידן רב-מודרני¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא לסוציולוגיה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **מגמות בחברה הישראלית**.

פיתוח הקורס: פרופ' אליעזר בן-רפאל, ד"ר ליאור בן-חיים רפאל; עדה כהן (עריכה)
יועצים: פרופ' יוסף גורני, פרופ' יהודה ניני, פרופ' ארנסט קראוס

הקורס זה דן בזהות היהודית ומתמקד בתשובות הרבות שניתנו לשאלה "מהו ומיהו יהודי?". בקורס נבחנו השאלה האם תשובות אלה עדיין נותנות ביטוי למידה כלשהי של המשכיות היסטורית-תרבותית, או שמא מבטאות נטייה לפיצול ולהפרדות של הזהות היהודית. הדיון ב"מהו ומיהו יהודי" משיק להתייחסות של הסוציולוגים לזהות הקולקטיבית כדבר הפתוח לפרשנויות שונות, העשוי לקבל ניסוחים שונים בחוגים שונים ובתקופות שונות.

בהתייחס למטרות אלו, מבקש הקורס לעמוד על השאלה האם עדיין מתאים לדבר על זהות יהודית אחת, או שמא מתאים יותר לדבר על "משפחה" או "משפחות" של זהויות יהודיות, ואולי אף על התפתחויות המובילות ליצירת "עמים יהודיים" שונים. חקירת הזהויות היהודיות בנות-זמננו מפרספקטיבה זו מחייבת, בין היתר, תשומת לב לשינויים שחלו בסמני תרבות אשר גילמו תפקיד מכריע אצל היהודים מדורי דורות, כגון: הממד הדתי, היחס ל"ארון הספרים", וההיבט הלשוני. כמו כן, הקורס עוסק בשאלת ה"הזדהות" עם הזהות, קרי, המידה שבה מי שרואה עצמו כחלק של הקולקטיב היהודי אמנם רואה את זהותו היהודית כעובדה משמעותית בעיצוב חייו.

הפרקים השונים של הקורס מתמקדים בתקופות ובנסיבות השונות שהיהודים הכירו מאז נכנסו לעידן המודרני – קרי, התקופה שלאחר האמנציפציה, המאה ה-20 ותחילת המאה ה-21. עבור כל תקופה ידונו הזרמים שפיצלו את היהודים מבחינת האופן שבו הגדירו את עצמם ככאלה ומבחינת האופן שבו התפתחה הרבגוניות הנוכחית. בתחילתו, מתייחס הדיון לזהות המסורתית של היהדות כפי שאפשר לדלות אותה מארון הספרים היהודי, שם ניתן למצוא מה הן נקודות המוצא הזהותיות, שביחס אליהן מה שאנו מוצאים מאוחר יותר הוא בחזקת שינוי, טרנספורמציה או מהפכה.

חומר הלימוד מבוסס על הספר **זהויות יהודיות בעידן רב-מודרני** מאת א' בן-רפאל ולי בן-חיים (האוניברסיטה הפתוחה, 2007) ועל מקראה.

¹ אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

תקשורת

תואר ראשון

10408 מבוא לתקשורת המונים

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר ליבס,
פרופ' אורן סופר, ד"ר דוד לוי, סיגל רבינא
יועץ: פרופ' מוטי רגב

קורס זה מניח את התשתית ללימודי התקשורת באוי"פ, ויכול לשמש גם כקורס מרחיב-דעת לסטודנטים שאינם לומדים לקראת תואר בתקשורת.

הקורס עוסק בהרחבה בסוגיות שונות שעניינן תקשורת המונים, בהן מודלים ותאוריות מרכזיים בתחום חקר התקשורת, שאלות פוליטיות-נורמטיביות שקשורות בתקשורת המונים כמו דיון במקומה של התקשורת בחברה דמוקרטית, הפוטנציאל של מדיה חדשים לשינוי השיח החברתי, התנגשות האוריינטציה המסחרית של אמצעי התקשורת עם המחויבויות החברתיות שלהם ועוד. כמו כן דן הקורס גם בסוגיות ששייכות לעיצוב ה"טקסט" התקשורתי ובכוחות הכלכליים, המקצועיים והחברתיים המשפיעים על הבניית תכני התקשורת. לבסוף, הקורס מציג שינויים שחלו בהיצע ובשימוש בתקשורת בתחילת המאה ה-21, בזיקה למדיה חדשים, לתהליכי גלובליזציה ולשינויים בכלכלת התקשורת.

מטרות הקורס

- לאפשר היכרות רחבה עם תחומים וסוגיות בתקשורת.
- להקנות כלים ומושגים בחקר התקשורת.
- לפתח יכולת לזהות את הכוחות והקונפליקטים המעצבים את השיח התקשורתי.
- להדגיש את רב-התחומיות של מחקר התקשורת, במיוחד כנקודת מפגש בין כלים ומושגים מתחומי הסוציולוגיה, מדע המדינה ומדעי הרוח.

חומר הלימוד

- הספר **מבוא לתקשורת המונים** מאת דניס מקווייל (מתורגם לעברית)
- הספר **סוגיות מפתח בתאוריית המדיה** מאת דן לאפי (מתורגם לעברית)
- מדריך למידה
- אתר קורס שבו עזרים והדרכות מפורטות ללמידה

10612 תקשורת המונים בישראל

3 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא לתקשורת המונים**.

פיתוח הקורס: פרופ' אורן סופר
יועצים: פרופ' תמר ליבס, פרופ' מוטי רגב, פרופ' דב שנער, ד"ר זירום בורגון, ד"ר אורן ליבין, ד"ר אורן מאירס, ד"ר חנן נוה

הקורס בוחן את התפתחות התקשורת בישראל ככלי להבניית לאומיות מצד אחד, וכאמצעי להתחברות אל העולם מצד שני. במסגרת הקורס תשורטט מפת התקשורת בארץ, ויוזוהו תהליכים ותמורות שעברו עליה מאז הקמת המדינה.

נושאי הלימוד

- העיתונות הכתובה
- הרדיו בישראל
- הטלוויזיה בישראל
- הלשון והרטוריקה של אמצעי התקשורת
- הקהל של תקשורת המונים: דפוסי חשיפה והתנהגות

חומר הלימוד

- יחידות לימוד על העיתונות המודפסת, הרדיו הטלוויזיה והאינטרנט
- שתי מקראות של מאמרים בעברית

10724 דיני תקשורת ואתיקה עיתונאית בישראל

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **תקשורת המונים בישראל**.

פיתוח הקורס: משה נגבי (כתיבה), אבי וינברג
יועצים: פרופ' אורן סופר, פרופ' עמית שכטר, ד"ר דוד לוי, ד"ר יובל קרניאל

הקורס מציג את התשתית הערכית והמשפטית-חקיקתית הקשורה בחופש העיתונות והתקשורת בישראל. במסגרת הקורס נלמדים הדינים והתקדימים וכן ההסדרים שמכוחם פועלת ומוגבלת התקשורת בישראל. כל זאת, תוך התייחסות למקורותיהם של הדינים הנוהגים, שינויים שחלו בהם לאורך השנים, פסיקות המהוות אבני דרך בחופש העיתונות והתקשורת, דיון בהתפתחות כללי האתיקה של העיתונאים, השלכות של המצב הביטחוני על התקשורת הישראלית, דיון בשאלת תקפות עקרון החיסיון העיתונאי בישראל, ההשלכות המשפטיות של עליית המדיה החדשים ועוד. מעבר לכך, נדונות בקורס הגבלות אתיות ומשפטיות המוטלות על העיתונאים, ובכלל זה איסור פגיעה בצנעת הפרט, איסור לשון הרע והגבלות סיקור ביחס להליכי משפט.

בסיום הקורס הסטודנטים אמורים להתמצא ולגלות הבנה ביחס לדינים ולפסיקות הנוגעים לפעולת התקשורת, תוך יכולת ליישם את הדינים והתקדימים הללו בהתמודדות עם חומר תקשורתי ומשימות עיתונאיות.

מדעי החברה

תקשורת

תואר ראשון

10439 תקשורת: טכנולוגיה, חברה, תרבות

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שידור נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

ידע קודם מומלץ: אחד מבין הקורסים **מבוא לסוציולוגיה, מבוא לתקשורת המונים**.

פיתוח הקורס: ד"ר חנן גולן ואורן טוקטלי (כתיבה), פרופ' אורן סופר, נאוה סגל; רות רמות, אורנה כהן-שורץ, זהר לביא (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' דב שנער
יועצים: פרופ' חנה אדוני, פרופ' דן כספי, פרופ' עמית שכטר, ד"ר זירום בורדון, ד"ר אלי דרזנר, ד"ר יאיר עמיחי-המבורגר, ד"ר עמית פינצ'בסקי, ד"ר פול פרוש, ד"ר דנה קפלן, ד"ר רבקה ריב"ק

מטרות הקורס

- לעמוד על יחסי הגומלין בין טכנולוגיה של תקשורת לבין חברה ותרבות.
- לחשוף את ריבוי וגיוון דגמי התקשורת הנובעים משינוי חברתי-תרבותי ומפיתוח טכנולוגי.
- להציג היבטים ומגמות טכנולוגיים של תקשורת, תוך כדי הדגשת אמצעי התקשורת שהתפתחו בעשורים האחרונים.

הסוגיות המרכזיות הנדונות בקורס הן: ההתפתחות ההיסטורית והנוכחית של טכנולוגיות תקשורת; הביטויים החברתיים והתרבותיים של טכנולוגיות התקשורת; ההשפעה ההדדית בין טכנולוגיות התקשורת לבין אופיין של חברות; יחסי הגומלין בין השינויים בטכנולוגיות התקשורת, ההתארגנות החברתית והפוליטית והתפיסות התרבותיות המלוות אותם; דיגיטליות, אמצעי תקשורת חדשים והחברה הפוסט-תעשייתית; הקשרים בין טכנולוגיות תקשורת, חברה ותרבות בישראל.

חומר הלימוד

- יחידה 1 טכנולוגיה, תקשורת וארגון חברתי
  - יחידה 2 טכנולוגיה וחברה: גישות תאורטיות
  - יחידה 3 השלכות חברתיות של תקשורת עכשווית
  - יחידה 4 אמצעי תקשורת חדשים ופיקוח על המידע
  - יחידה 5 טכנולוגיות של תקשורת בסדר העולמי החדש
  - יחידה 6 מדיניות תקשורת בסביבה משתנה: ישראל
- מקראה אינטרנט: תקשורת, חברה ותרבות

10698 לגדול עם הטלוויזיה והאינטרנט:

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שידור נוסף: חינוך

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לתקשורת המונים, מבוא לפסיכולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' דפנה למיש (כתיבה), נטע זיסקינד; בת-חן פירסט (עריכה)
יועצים: ד"ר סבירינה אופנהיימר, פרופ' ענת פירסט, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' עקיבא כהן, פרופ' הלל נוסק, פרופ' עמית שכטר, ד"ר רבקה ריב"ק, ד"ר חווה תדהר

מטרות הקורס

- להתוודע למקומה ולתפקידיה הייחודיים של הטלוויזיה בעולמם של ילדים ובני נוער;
- לחשוף את מאפייני ההתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית וההתנהגותית של ילדים באינטראקציה עם הטלוויזיה;
- להתמודד עם שאלות יסוד של מדיניות שידור, חקיקה וחינוך לצריכה ביקורתית ביחס לחשיפה של ילדים לטלוויזיה;
- לזמן התעמקות בתאוריות מרכזיות בתחומי התקשורת באמצעות התמקדות בקהל יעד ספציפי – ילדים – שהוא בעל מאפיינים וצרכים ייחודיים.

הקורס עוסק במקומה של הטלוויזיה בחייהם של ילדים ובני נוער תוך עיון בין-תחומי בתאוריות ובמחקרים מדיסציפלינות שונות, ביניהן בעיקר תקשורת, פסיכולוגיה, סוציולוגיה וחינוך. לאורך הקורס מובלט המתח הקיים בין הטלוויזיה לבין סוכני החברות האחרים בחברה – כדוגמת המשפחה ומערכת החינוך, נבחנות סוגיות מרכזיות בחקר טלוויזיה וילדים כדוגמת האינטראקציה בין התפתחות קוגניטיבית לבין יכולת ההבנה של טלוויזיה, השפעותיה בתחומי ההתנהגות, תפיסת עולם ולמידה, וההשלכות האפשריות על מדיניות שידור ועל חינוך.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על הספר **לגדול עם הטלוויזיה** מאת ד' למיש (האוניברסיטה הפתוחה, 2002) ועל המקראה **לגדול עם הטלוויזיה** בעריכת ד' למיש (האוניברסיטה הפתוחה, 2006).

- יחידה 1 הטלוויזיה בהקשר המשפחתי
- יחידה 2 טלוויזיה והתפתחות קוגניטיבית
- יחידה 3 טלוויזיה והשפעות התנהגותיות
- יחידה 4 טלוויזיה והבניית המציאות
- יחידה 5 טלוויזיה ולמידה
- יחידה 6 השלכות על מדיניות שידור ועל חינוך מקראה לגדול עם הטלוויזיה

1 שם הקורס בגרסתו הקודמת היה **לגדול עם הטלוויזיה: המסך הקטן בחייהם של ילדים ובני נוער**. להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10758 שיח התקשורת

4 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' שושנה בלום-קולקה, פרופ' אורן סופר, ד"ר ארן לבין, פנחס שטרן, יעל אונגר (תרגום), ד"ר איילת כהן, ד"ר מיכל חמו, ד"ר קרן טננבוים-וינבלט
יועצים: פרופ' אלדעה ויצמן, פרופ' תמר ליבס, פרופ' אורן סופר, ד"ר מיכל חמו, ד"ר ארן ליבין, ד"ר זוהר קמפף

הקורס נועד לערוך היכרות עם תאוריות וכלים מחקרניים בסיסיים בחקר השיח (discourse analysis) לסטודנטים שאינם בהכרח בעלי רקע קודם בלימודי בלשנות, זאת לנוכח החשיבות הגוברת של תחום מחקר זה במדעי החברה בכלל, ובחקר התקשורת בפרט. בין היתר, מציג הקורס דיון ביחס בין השיח ל"מציאות". כן מציג הקורס בהרחבה היבטים תאורטיים ומעשיים הקשורים בתאוריות חקר השיח הביקורתית, ניתוח שיחה, פרגמטיקה, תאוריות סוציולינגוויסטיות, ניתוח נרטיבי ואתנוגרפיה לשונית.

חומר הלימוד

- ספרה של ברברה ג'ונסטון, **ניתוח שיח**, שהוא תרגום לעברית של: Barbara Johnstone, *Discourse Analysis*, 2nd ed. (Oxford: Blackwell, 2008).
- הספר הותאם ללימוד בעברית והוא כולל תרגילים ויישומים הרלוונטיים לשיח עברי.
- מקראה המרחיבה את הדיון המוצג בספרה של ג'ונסטון. המקראה כוללת מאמרים תאורטיים ואמפיריים בחקר השיח (בדגש על מאמרים העוסקים בנושאים ישראלים); חלקם נכתבו לטובת הקורס וחלקם פורסמו בכתבי עת ובספרים.

מדעי החברה

תקשורת

תואר ראשון

10716 תקשורת ודעת קהל¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שידוך נוסף: מדע המדינה

4 ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא לתקשורת המונים**.

פיתוח הקורס (מהדורה חדשה): פרופ' דן כספי, סיגל רבינא, ד"ר אורנית קליין-שגריר; יוליה גלפרין (עריכה)

יועצים למהדורה החדשה: פרופ' תמר הרמן, פרופ' אליהוא כ"ץ, פרופ' תמר ליבס, רופ' יעקב שמיר

פיתוח הקורס (מהדורה מקורית): פרופ' דן כספי, ד"ר דוד לוי, סיגל רבינא; נילי וייס (עריכה)

יועצים למהדורה המקורית: פרופ' תמר הרמן, פרופ' שמואל ליימן-וילציג, פרופ' יורם פרי, פרופ' יעקב שמיר

אחראי אקדמי: פרופ' דן כספי

דעת קהל היא גורם מכריע בדמוקרטיה מודרנית. על השלטון להתחשב בדעת הקהל ולנסות לגייס תמיכה למדיניות שלו. לקראת בחירות, מועמדים ומפלגות מנסים לשכנע מצביעים ואמצעי התקשורת מרבים לערוך סקרים כדי לנבא את סיכוייהם. קבוצות אינטרסים וארגונים שונים מנסים להשפיע על הציבור שיתמוך במטרותיהם. כך גם בקונפליקטים, כדוגמת זה של ישראל עם הפלשתינים, מתנהלת מלחמה על דעת הקהל שכל צד מנסה להטות אותה לטובתו. תקשורת המונים היא הזירה העיקרית בה מתנהלים מאבקים אלה.

במהלך הקורס נדון בסוגיות של עיצוב ושינוי דעה; הגורמים המשפיעים על דעת קהל ויחסי הגומלין בין דעת קהל לבין תקשורת וממשל. כמו כן, הקורס יעסוק בדעת קהל בעתות שלום ומלחמה ובדעת הקהל בישראל.

נושאי הלימוד

- מבוא: הגדרות של דעת קהל
- התהוותה של דעת קהל ושינויה
- אמצעי התקשורת ודעת הקהל
- דעת קהל ומדיניות
- סקרים ודעת הקהל
- דעת קהל במלחמה ושלום
- דעת קהל בישראל

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

10712 קלאסיקה בחקר התקשורת: מבט מחודש

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **מבוא לתקשורת המונים**.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר ליבס, ד"ר אורנית קליין-שגריר; נילי וייס (עריכה)

יועצים: פרופ' חנה אדוני, פרופ' דן כספי, פרופ' תמר כתרמאל, פרופ' דפנה למיש, פרופ' ענת פירסט, פרופ' דב שנער

הקורס עורך היכרות עם הכותבים והמאמרים הקאנוניים במסורות המרכזיות של חקר התקשורת המונים, תוך פיתוח מיומנות קריאה ביקורתית של מאמרים מחקריים ותאורטיים.

קורס זה מהווה המשך והשלמה לקורס המבוא **תקשורת המונים**, ובו ירחיבו הסטודנטים ויעמיקו את היכרותם עם ההוגים והאסכולות המרכזיים בראשית חקר התקשורת, על רקע התקופה בה הם פעלו.

הלימוד בקורס בנוי משלושה רבדים מרכזיים:

- המאמרים הקלאסיים המקוריים שנכתבו על ידי חוקרים והוגים מרכזיים מראשית חקר התקשורת: לורספלד ומרטון, אדורנו והורקהיימר, מרשל מקלוהן, איניס, ולטר בנימין ואחרים.
- מאמרי ביקורת על המאמרים הקלאסיים שנכתבו על ידי חוקרים מרכזיים בני-זמננו.
- הבנת הטקסטים בהקשר ההיסטורי של התפתחות חקר התקשורת: התפתחות מסורות המחקר השונות, המחלוקות האידיאולוגיות בין חוקרי התקשורת, השפעת התנאים הפוליטיים והתרבותיים על חקר התקשורת ועוד.

חומר הלימוד

- הספר **טקסטים קאנוניים בחקר התקשורת חלק א** (האוניברסיטה הפתוחה, 2008), המציג מבחר של 13 מאמרים מהווים תשתית חיונית ללימודי התקשורת. המאמרים מייצגים את חמש האסכולות המרכזיות בחקר התקשורת: קולומביה, פרנקפורט, שיקגו, טורונטו ומחקרי תרבות בריטיים.
- הספר **טקסטים קאנוניים בחקר התקשורת חלק ב** (האוניברסיטה הפתוחה, 2007), המציג 13 מאמרי תגובה עדכניים המייצגים קריאה ביקורתית של המאמרים הקאנוניים. הכותבים מתמצתים ומנתחים את המאמרים הקאנוניים ובוחנים את הרלוונטיות שלהם לימינו.

10618 סדנה בכתיבה עיתונאית¹

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **מבוא לתקשורת המונים**.

פיתוח הקורס: פרופ' יחיאל לימור, רפי מן (כתיבה); נילי וייס (עריכה)

אחראי אקדמי: פרופ' דן כספי
יועצים: פרופ' דינה גורן, פרופ' גבריאל וימן, פרופ' יורם פרי, פרופ' דב שנער

קורס זה הוא סדנה ללימוד יסודות הכתיבה העיתונאית. במסגרת הסדנה יתורגלו דפוסי הכתיבה העיתונאית: איסוף מידע והכנת ידיעות וכתבות. התרגול כולל עבודות במהלך מפגשי הסדנה וכן עבודות בית מעשיות. אין הכוונה להכשיר כותבים לעבודה מעשית, אף שהסדנה תאפשר להתנסות בכתיבה עיתונאית.

הלימוד בקורס מתבסס על הספר **עיתונאות – איסוף מידע, כתיבה ועריכה**, מאת י' לימור ור' מן (האוניברסיטה הפתוחה, 1997).²

פרקי הספר

- פרק 1 העיתונאות הכתובה בעולם ובישראל: ציוני דרך
- פרק 2 העיתון: היבטים ארגוניים
- פרק 3 העיתון: היבטים תוכניים
- פרק 4 עבודת הכתב: איסוף מידע
- פרק 5 הכתיבה העיתונאית: כללי יסוד
- פרק 6 הכתיבה העיתונאית: הידיעה
- פרק 7 הכתיבה העיתונאית: הכתבה
- פרק 8 הכתיבה העיתונאית: פרשנות, מאמרים, ביקורת, כתיבה אישית
- פרק 9 עריכה עיתונאית
- פרק 10 הכותרת
- פרק 11 עיצוב ועימוד
- פרק 12 תצלומים ועזרים גרפיים
- פרק 13 הקווים האדומים: מותר ואסור – חוק ואתיקה

הפרקים 1-8, 13 מתייחסים ישירות לנושא הסדנה.

ההשתתפות במפגשי ההנחה היא חובה.

1 לא ניתן לצבור לתואר יותר מ-4 נ"ז בסדנות בתקשורת, אלא אם מצוין אחרת בדרישות תכנית הלימודים לתואר.

2 ספר הלימוד משמש את שני הקורסים **סדנה בכתיבה עיתונאית** (10618) ו**סדנה עיתונאית** (10658). סטודנטים שנרשמו לשתי הסדנות יקבלו את הספר עם הרשמתם לקורס הראשון מבין השניים.

מדעי החברה

תקשורת

תואר ראשון

10658 סדנה בעריכה עיתונאית¹

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס מבוא לתקשורת המונים.

פיתוח הקורס: פרופ' יחיאל לימור, רפי מן (כתיבה), פרופ' דן כספי (אחראי אקדמי); נילי וייס (עריכה)
יועצים: פרופ' דינה גורן, פרופ' גבריאל וימן, פרופ' יורם פרי, פרופ' דב שנער

קורס זה הוא סדנה ללימוד יסודות העריכה העיתונאית. במסגרת הסדנה יתורגלו דפוסי העריכה העיתונאית: שיקולי עריכה, טיפול בחומרים מערכתיים, כותרות ועימוד. התרגול כולל עבודות במהלך מפגשי הסדנה וכן עבודות בית מעשיות. אין הכוונה להכשיר כתבים לעבודה מעשית, אף שהסדנה תאפשר להתנסות בעריכה עיתונאית.

הלימוד בקורס מתבסס על הספר **עיתונאות – איסוף מידע, כתיבה ועריכה**, מאת י' לימור ור' מן (האוניברסיטה הפתוחה, 1997).²

פרקי הספר

- פרק 1 העיתונאות הכתובה בעולם ובישראל: ציוני דרך
- פרק 2 העיתון: היבטים ארגוניים
- פרק 3 העיתון: היבטים תוכניים
- פרק 4 עבודת הכתב: איסוף מידע
- פרק 5 הכתיבה העיתונאית: כללי יסוד
- פרק 6 הכתיבה העיתונאית: הידיעה
- פרק 7 הכתיבה העיתונאית: הכתבה
- פרק 8 הכתיבה העיתונאית: פרשנות, מאמרים, ביקורת, כתיבה אישית
- פרק 9 עריכה עיתונאית
- פרק 10 הכותרת
- פרק 11 עיצוב ועימוד
- פרק 12 תצלומים ועזרים גרפיים
- פרק 13 הקווים האדומים: מותר ואסור – חוק ואתיקה

הפרקים 1-3, 9-13 מתייחסים ישירות לנושא הסדנה.

ההשתתפות במפגשי ההנחיה היא חובה.

10621 סדנת סרטי תעודה לטלוויזיה: מתחקיר לתסריט¹

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס מבוא לתקשורת המונים או הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

פיתוח הקורס: פרופ' אלן רוזנטל, נואית גבע; נטע זיסקינד (תרגום); מיכל צימרמן, בת-חן פירסט (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' דן כספי
יועצים: פרופ' רם לוי, פרופ' ישעיהו ניר, פרופ' דב שנער

בסדנה יכירו הסטודנטים את הסרט התיעודי הטלוויזיוני, ילמדו כיצד להפוך כל רעיון ראשוני להצעה/תסריט מגובש משלהם, ויתוודעו לכל שלבי עשיית הסרט. במסגרת הסדנה ייצפו הסטודנטים בסרטים, ינתחו אותם, ויתרגלו כתיבת תסריטים לסרטים תיעודיים.

הלימוד בסדנה מתבסס על ספרו של אלן רוזנטל, **אמנות התיעוד החזותי – עשיית סרטי תעודה לטלוויזיה** (האוניברסיטה הפתוחה, 2001), וכן על מודריך למידה.

נושאי הלימוד

- היכרות עם הקולנוע התיעודי
- ההיסטוריה של הקולנוע התיעודי
- סוגי הקולנוע התיעודי
- בחירת נושא וגיבור לסרט תיעודי
- עיצוב הסרט
- מושגים בצילום ועריכה
- כתיבת טיוטת תסריט
- סגנונות קולנועיים מיוחדים

ההשתתפות במפגשי ההנחיה היא חובה.

1 לא ניתן לצבור לתואר יותר מ-4 נ"ז בסדנות בתקשורת, אלא אם מצוין אחרת בדרישות תכנית הלימודים לתואר.

10746 סדנה בעריכת וידאו בעידן דיגיטלי¹

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס מבוא לתקשורת המונים או הקורס להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע.

פיתוח הקורס: ד"ר דוד לוי, ד"ר טלי זילברשטיין, גולי זילברשטיין
אחראי אקדמי: פרופ' יורם עשת
יועצים: פרופ' יואב יאיר, פרופ' תמר ליבס, פרופ' יעל קציר, פרופ' דב שנער

מטרת הסדנה

הסדנה משלבת בין הקניית מיומנויות בעריכת וידאו ממוחשבת לבין הקניית ידע תאורטי בסוגיות של ייצוג בתקשורת ועריכה קולנועית. הסדנה עוסקת בשאלות כמו: כיצד מבטאות בחירות בתחום העריכה עמדות אידיאולוגיות? מהי עריכה "קונוונציונלית", ומה בינה לבין עריכה בעלת משמעויות ביקורתיות?

מבנה הסדנה

בחלקה התאורטי עוסקת הסדנה בתאוריות ובמושגים מתחום חקר התקשורת והקולנוע. בחלקה המעשי נלמדת שפת העריכה על היבטיה הטכניים והתמטיים, בין היתר ילמדו הסטודנטים לשלב מקורות שונים של תמונה ופס קול.

במסגרת הפרויקט המרכזי יידרשו הסטודנטים לערוך סרטון אישי בו ישתמשו בעריכה לצורך אמירה אידיאולוגית-חברתית ולהתכתבות עם המציאות המוצגת במדיה. חומרי הגלם לתרגול ולפרויקט המרכזי יהיו חומרי מדיה המופצים באמצעות ערוצי הטלוויזיה ורשת האינטרנט. הפרויקט המרכזי יוקדש גם לבחינת הדרכים שבהן ניתן לשלב את הסרטון בשיח הציבורי (למשל באמצעות אתרי אינטרנט בעלי גוון חברתי).

חומר הלימוד

חומר הלימוד כולל מקראת מאמרים, הרצאות מקוונות וסרטוני הדרכה לתוכנת עריכה.

המפגשים נערכים בכפר הירוק בלבד, וההשתתפות בהם היא חובה.

1 לא ניתן לצבור לתואר יותר מ-4 נ"ז בסדנות בתקשורת, אלא אם מצוין אחרת בדרישות תכנית הלימודים לתואר.

מדעי החברה

תקשורת

תואר ראשון

10749 סדנת רדיו

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס מבוא לתקשורת המונים.

פיתוח הקורס: זיו יונתן (כתיבה);
רות רמות (עריכה)

יועצים: פרופ' אורן סופר, פרופ' מוטי רגב

סדנה זו עורכת היכרות ראשונית עם תחום הרדיו ופורסת את ריבוי פניו של המדיום הרדיופוני ואת האפשרויות המגוונות שהוא מציע. הסדנה מתמקדת במאפיינים המיוחדים ללשון הרדיו ולסגנונו, ופורסת בפני הסטודנטים את אופני ההגשה השונים, את היחסים בין המילה הכתובה למילה המדוברת ואת עקרונות העריכה הרדיופונייה. במהלך הסדנה מומחשים הסגנונות והסוגות השונים שניתן לעשות בהם שימוש, ונערך דיון תאורטי והיסטורי ביחס לשידורי הרדיו בעולם ובישראל.

הסדנה מבוססת על התנסות מעשית בעבודת האולפן הדיגיטלי. הסטודנטים יכירו את האמצעים הטכנולוגיים באולפן הרדיו, כמו ציוד השידור, ההקלטה והעריכה, ויידרשו ללמוד לתפעל את ציוד האולפן ולהפיק משדרי רדיו.

הסדנה מתקיימת באולפן רדיו במרכז ללימודי תקשורת בכפר הירוק.

ההשתתפות במפגשי ההנחיה היא חובה.

10763 סדנה ביחסי ציבור

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורסים **מבוא לתקשורת המונים**, **סדנה בכתיבה עיתונאית**.

פיתוח הקורס: פרופ' יחיאל לימור,
ד"ר לאה מנדלוזיס, ד"ר ברוך לשם
יועצים: פרופ' גבי וימן, פרופ' תמר ליבס,
ד"ר רות אבידר, ד"ר אלי אברהם

הסדנה מיועדת להקנות מושגי יסוד ומיומנויות מקצועיות יסודיות בתחום יחסי הציבור. הסדנה מבוססת על ספרם של י' לימור, ב' לשם ולי' מנדלוזיס, **יחסי ציבור: אסטרטגיה וטקטיקה**, שנכתב עבור האוניברסיטה הפתוחה. בין היתר, יידונו בקורס מודלים תאורטיים רלוונטיים לדיון אקדמי בתחום יחסי הציבור, ההיסטוריה של יחסי ציבור בעידן הגלובלי. כן יוצגו ויתורגלו בסדנה ובמטלות הבית היבטים יישומיים רבים הקשורים לעיסוק ביחסי ציבור, ובכלל זה ניסוח הודעות לעיתונות, הכנת "בריף", הכנת מסיבת עיתונאים ותכנון אסטרטגי של קמפיין יחסי ציבור. הסדנה עוסקת גם בסוגיות אתיות הקשורות ביחסי ציבור.

ההשתתפות במפגשי ההנחיה היא חובה.

1 לא ניתן לצבור לתואר יותר מ-4 נ"ז בסדנת תקשורת, אלא אם מצוין אחרת בדרישות תכנית הלימודים לתואר.

10532 תקשורת כתבות

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מבין הקורסים **מבוא לתקשורת המונים**, **סוציולוגיה של התרבות**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר ליבס, ד"ר מירי טלמון, ד"ר עמית קמה, ד"ר דוד לוין (כתיבה);
נילי וייס (עריכה)

אחריות אקדמית: פרופ' תמר ליבס
יועצים: פרופ' שושנה בלום-קולקה,
פרופ' נורית גרץ, פרופ' תמר כהנא

הקורס עוסק בתקשורת המונים כאשר של משא ומתן יומיומי על משמעות ועל זהות תרבותית ופוליטית. חלקו הראשון של הקורס בוחן תפיסות שונות של המושג 'תרבות' (פופולרית, 'גבוהה', עממית), מצביע על המאבק על הבניית המציאות בתהליכי ההפקה של תוצרי תקשורת, ומציג גישות לפרשנות של טקסטים ושל זיאורים שונים (פרסומות, אופרות סבון, סרטי קולנוע, כתבות בעיתונות האלקטרונית והמודפסת) באמצעי התקשורת.

חלקו השני של הקורס עוסק בהתקבלות של התקשורת הפופולרית בקרב קהלים שונים. המפגש של הצרכנים עם אמצעי התקשורת נבחן לאור אילוצי הטכנולוגיות של המדיה, הקשרי הצפייה, אופני הפענוח והמעורבות, ודפוסי המשמעות של המפגשים.

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס **תקשורת כתבות** (תרגום: א' פרידלנד; האוניברסיטה הפתוחה, 2003), הכולל שני כרכים של מבואות ומאמרים רלוונטיים (בעברית ובאנגלית).

פרקי הלימוד

- כרך א: טלוויזיה כסביבה של תרבות היומיום**
- פרק א תקשורת פופולרית היא גם תרבות
  - פרק ב מהי תרבות
  - פרק ג תקשורת המונים כתרבות יומיומית
  - פרק ד הפקת טקסטים כמשא ומתן
  - פרק ה ניתוח סמיוטי-מבני של תרבות פופולרית
  - פרק ו אופרת סבון, שיח חדשותי, מודעת פרסומת – הדגמת הניתוח הסמיוטי-מבני

כרך ב: יצירת משמעות כמפגש בין טקסט לבין קוראים

- פרק ז המפגש עם התקשורת: אילוצי ההקשר
- פרק ח המפגש עם התקשורת: אילוצי המדיום
- פרק ט המפגש עם התקשורת: אילוצי הטקסט
- פרק י קריאה פעילה: פענוח בקהילות פרשניות
- פרק יא קריאה פעילה: יכולת ביקורתית, עונג וחתרנות
- פרק יב קריאה פעילה: רב-תרבותיות ואילוצי השיח ההגמוני

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

תקשורת

תואר ראשון

10503 תרבות, תקשורת ופנאי בישראל:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מבין הקורסים **מבוא לסוציולוגיה**, **מבוא לתקשורת המונים**, **סוציולוגיה של התרבות**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **יסודות המחקר הכמותי א: עקרונות המחקר ועיצובו** או **שיטות מחקר במדעי החברה**.

פיתוח הקורס: פרופ' חנה אדוני, פרופ' מיכאל גורביץ, פרופ' אליהו כ"ץ, ד"ר שושנה ויץ, ד"ר דוד לוי, דפנה גולדברג-ענבי, הדסה האז, יצחק ינוביצקי, מרים שיף; קרין חזקיה (עריכה) **יועצים:** פרופ' נורית גרץ, פרופ' ברנדה דנט, פרופ' גבריאל וימן, פרופ' תמר כתרילאל, פרופ' ישעיהו ליבמן

הקורס, שעבר עדכון ב-2012, מנתח את סוגיית הפנאי בישראל ובעולם המערבי, ובוחר את הנושא בהקשר הרחב – כחלק אינטגרלי של כלל הפעילויות האנושיות, הן ברמת הפרט הן ברמת החברה. בקורס אף ייבדקו קשרי הגומלין בין פנאי לבין עבודה, חברה, דת, צריכת תרבות ותקשורת בישראל ובעולם.

נושאי הלימוד

- סוציולוגיה של התרבות
- סוציולוגיה של הזמן
- מוסדות תרבות ודפוסי הייצע התרבותי: ייצור, הפקה והפצה
- תרבות כמנגנון מבחין ומבדל
- דפוסי הצריכה של תקשורת המונים
- מדיניות תרבות: מקומה של המדינה בחיי התרבות

חומר הלימוד

- הספר **תרבות הפנאי בישראל: תמורות בדמוסי הפעילות התרבותית 1970-1990** (האוניברסיטה הפתוחה, 2000). הספר מסכם שני מחקרים מקיפים על דפוסי הייצע והצריכה של תרבות הפנאי בישראל;
- **מקראה** – קובץ מאמרים ופרקי ספרים מרכזיים בתחום תרבות, תקשורת ופנאי בישראל ובעולם. המקראה כוללת חומר באנגלית;
- **מדריך למידה**.

כחלק מלימוד הקורס מוקנות לסטודנטים מיומנויות אקדמיות, שמטרתן (א) לסייע בהטמעה טובה יותר של חומרי הקורס ובביצוע מטלות הקורס ובעיקר (ב) להקנות לסטודנטים כלים לכתיבה אקדמית בכלל ולהכין אותם לקראת כתיבת עבודה סמינריונית בפרט (יודגש כי אין חובה לכתוב עבודה בקורס זה). עבודה סמינריונית בקורס זה היא אמפירית. במסגרתה סטודנטים מתבקשים לבצע מחקר שטח קטן ועצמאי. ניתן לבצע את המחקר בשיטה כמותנית המבוססת על הפצת שאלונים וניתוח סטטיסטי שלהם או בשיטה איכותנית המבוססת על ראיונות פנים-אל-פנים או על ניתוחי תוכן במדיה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 למי שלמדו את הקורס **מבוא לסוציולוגיה (10134)** מומלץ ללמוד גם את הקורס **מבוא לתקשורת המונים (10408)**.

10921 סוגיות בסוציולוגיה של האינטרנט:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא לסוציולוגיה** או שני הקורסים **תקשורת המונים** ו**מבוא לחשיבה חברתית** וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **תקשורת: טכנולוגיה, חברה, תרבות, תקשורת המונים**.²

פיתוח הקורס: ד"ר נטע האילן (כתיבה); חדוה ארליך (עריכה) **אחראי אקדמי:** פרופ' דב שנער **יועצים:** פרופ' גוסטבו מש, פרופ' שיזף רפאלי, ד"ר רבקה ריבק, ד"ר מיכאל די' בירנהק

תקשורת מקוונת מאפשרת להיות לבד מול המחשב האישי, ובאותה עת לנהל קשרים חברתיים. מלבד היות הרשת תשתית להפצת מידע, לבידור, למעורבות חברתית, לעזרה הדדית, למסחר או לפעילות פוליטית, הרשת היא גם מדיום אינטראקטיבי, כך שההבחנה בין קהלים לבין יוצרים ומפצים מיטשטשת.

נקודות המוצא של הקורס היא הרשת כמושג חברתי. הקורס עוסק באופנים שבהם אנשים מסתמכים על טכנולוגיה כדי ליצור ולטפח קשרים והוא עוסק בזיקה שבין האינטרנט והתקשורת המקוונת לבין תרבות בחברה המודרנית. באמצעות בחינת נושאים כזהות, אינטראקציה חברתית, קהילות וגבולות חברתיים, תנועות חברתיות ושינוי חברתי מנסה הקורס לעמוד על המשמעות של האינטרנט כמדיום שפותח אפשרויות חדשות, אך יוצר אילוצים בו-זמנית.

הקורס נועד ליישם גישות וכלים אנליטיים המוכרים לכם מקורסים קודמים, על תהליכי התיווך שהתקשורת המקוונת משתפת בהם ולבחון את תקפותם לאור השינויים הכרוכים בקליטת מדיום חדש.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראה של מאמרים באנגלית ועל מדריך למידה המלווה את קריאתם.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 למי שלמדו את הקורס **מבוא לסוציולוגיה (10134)** מומלץ ללמוד גם את הקורס **מבוא לתקשורת המונים (10408)**.

10946 יריבים או שותפים: יחסי דמוקרטיה ותקשורת:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא לתקשורת המונים**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' ענת פירסט, ד"ר פול פרוש, ד"ר דוד לוי **יועצים:** פרופ' תמר ליבס, פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר יריב צפתי, ד"ר תמיר שפר

במסגרת הקורס אנו מבקשים לבחון את מערכת היחסים שבין התפיסה הדמוקרטית לבין התקשורת והמדיה בעזרת מבט כפול: פעם בעזרת משתנים הלוקחים מהגדרת הדמוקרטיה ופעם בעזרת אותם משתנים שמסבירים את התהליך התקשורתי. הצגה כזו אינה מחייבת הכרעה בין הגישות השונות ומציעה נקודות מבט מגוונות.

קורס זה מפגיש את הסטודנטים עם מורכבותן של ההגדרות לגבי דמוקרטיה בכלל ובהקשר הישראלי בפרט. כמו כן יידונו התפקידים השונים והסותרים שהתקשורת אמורה למלא בחברות דמוקרטיות, ובנקודות ההשקפה שבין מוסד התקשורת ומוסדות אחרים בחברות דמוקרטיות: המרחב הציבורי, דמוקרטיה ועיתונות ויחסי כלכלה-תקשורת-דמוקרטיה בעידן של בעלות תאגידית על אמצעי התקשורת. היחידה האחרונה בקורס תעסוק במעמדם של יחסי תקשורת-דמוקרטיה בעולם הגלובלי.

נושאי הלימוד

- איזו מין דמוקרטיה היא ישראל?
- מדיה וערכים דמוקרטיים בארץ ובעולם
- מדיה, קהלי תקשורת והמרחב הציבורי
- עיתונאות ודמוקרטיה
- דמוקרטיה, מדיה וקפיטליזם
- דמוקרטיה, הלאום ומדיה גלובליים

חומר הלימוד

- מקראות מאמרים באנגלית ובעברית
- מדריך למידה

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

מדע המדינה יחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10611 מבוא למחשבה מדינית¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' מיכאל קרן, עליזה קורנשטיין (כתיבה); חדוה ארליך (עריכה)
יועצים: פרופ' אלה בלפר, פרופ' עמונאל גוטמן, פרופ' אבנר דה-שליט, פרופ' אברהם יסעור, נעמי זוסמן

מחשבה מדינית היא הגות השואלת שאלות ומעלה רעיונות הנוגעים לתופעות פוליטיות, אקטואליות והיסטוריות. בעיקר מבקשת המחשבה המדינית לעמוד על טיבה של המדינה, על הצדקת קיומה ועל איתור מסגרת חברתית-מדינית הולמת לאדם ולטיבו.

מטרת הקורס לערוך היכרות ראשונית עם תחום המחשבה המדינית ועם התפתחות הרעיון המדיני, מימי קדם ועד ימינו, דרך ניתוח טקסטים של מספר הוגים נבחרים, שהגותם מהווה ציון דרך מרכזי בהבנת התפתחות הרעיון המדיני.

חומר הלימוד מבוסס על המקראה **תולדות המחשבה המדינית**. המקראה כוללת קטעי מקור נבחרים מאת הוגים מרכזיים בתולדות המחשבה המדינית, ועל מדרוך למידה שנועד לשמש אמצעי עזר ללימוד המקראה.²

נושאי הלימוד

- מחשבה מדינית במקרא
- המחשבה הקלאסית: סוקרטס, אפלטון, אריסטו
- מחשבת ימי הביניים: אוגוסטינוס, אלמאורדי, הרמב"ם, תומס מאקווינס
- מחשבת הרנסנס: מקיאוולי
- הרפורמציה: לותר
- תורת האמנה החברתית: הובס, לוק, רוסו
- שמרנות וליברליות: ברק, מדיסון, הגל, דה-טוקוויל, מיל
- העידן המודרני ומבקריו: מרקס ואנגלס, ניטשה
- מחשבת המאה ה-20: לנין, קפקא, קרל שמיט, מוסוליני, גנדי, סארטר, סימון דה-בובואר, פאנון, מרקוזה, רולס, פוקו

1 קורס השלמה נדרש לתואר שני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים.
2 בכל סמסטר יילמדו רק חלק מן ההוגים המופיעים במקראה.

10165 מבוא לגישות ושיטות במדע המדינה¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לחשיבה חברתית**, **מבוא למחשבה מדינית**.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר הרמן, יובל לבל, עליזה קורנשטיין; יעל אונגר (עריכה)
יועצים: פרופ' אלה בלפר, פרופ' גד ברזילי, פרופ' אבנר דה-שליט, פרופ' שמואל ליימן-ווילציג, פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר מנחם קליין

האם מדע המדינה הוא אכן "מדעי"? אם כן – כיצד חוקרים את המערכת הפוליטית בצורה מדעית שיטתית, ואם לאו – האם לא נותר לנו אלא להישאר ברמת הפרשנות האישית? או שמא ישנם כלים משובחים יותר להבנת המדינה, על מערכותיה השונות והשפעותיה על חייו, גם אם אלה אינם תואמים את מודל החקירה המדעי הקלאסי? הקורס תאורטי במהותו ונועד לחדד את מודעות הסטודנטים לכלי המחקר והחשיבה האקדמיים הקיימים במדע המדינה. הקורס כולל סקירה מקיפה, מעמיקה ועדכנית של גישות ושאלות מחקר יסודיות בתחום מדע המדינה, כמו גם עיון מפורט בשיטות המחקר הנהוגות בדיסציפלינה זו.

חומר הלימוד

- הספר **תאוריות וגישות במדע המדינה** (האוניברסיטה הפתוחה, 2005) שהוא תרגום של: *Theory and Methods in Political Science*. Edited by D. Marsh & G. Stoker, 2nd ed. (Macmillan, 1995)
- הספר עורך היכרות עדכנית ושיטתית עם הגישות המחקריות בתחום מדע המדינה, ועוסק בנושאים: אונטולוגיה ואפיסטמולוגיה; הגישה ההתנהגותית; גישת הבחירה הרציונלית; הגישה המוסדית; הגישה הפמיניסטית; תאוריות פרשניות; מרקסיזם; תאוריות נורמטיביות; שיטות כמותניות ואיכותניות; שיטות השוואתיות; מבנה וסוכנות; מוסדות ורעיונות
- הספר **מבוא למחקר פוליטי** (האוניברסיטה הפתוחה, 2005) שהוא תרגום של: L. Harrison, *Political Research: An Introduction* (Routledge, 2001)
- הספר עורך היכרות עם שיטות המחקר הנהוגות בתחום, ועוסק בנושאים: הניתוח הכמותני; שימוש בסקרים; ניתוח נתונים רשמיים; הניתוח האיכותני; הראיון ככלי מחקר; שימוש במקורות היסטוריים וארכיוניים; מדרוך לכתיבת עבודת מחקר של סטודנטים
- חומר הלימוד כולל גם **מדרוך למידה** מקיף ובו שאלות, מושגים וקטעי מחקר לצורכי ניתוח והדגמה. במדרוך כלולים גם תרגומים של מאמרים עדכניים בנושא, וכן מומחשים הנושאים הנדונים בהקשרם הישראלי.

1 קורס השלמה נדרש לתואר שני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים.
לא מומלץ ללמוד קורס זה כקורס ראשון במדע המדינה.
להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10660 דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר (כתיבה), ד"ר אמירה גלבלום (עריכה מדעית); חדוה ארליך (עריכה)
יועצים: פרופ' תמר הרמן, פרופ' ברוך זיסר, פרופ' אייל נוה, פרופ' מריו שניידר, ד"ר אמירה גלבלום, ד"ר רפי ואגו, ד"ר אילנה קופמן, ד"ר דניס שרביט

הקורס נועד להקנות לסטודנטים ידע על המושגים הבסיסיים במדע המדינה – פוליטיקה, ממשל, מדינה – תוך שימת דגש בחלוקה הבסיסית בין משטר דמוקרטי ליברלי, משטר דמוקרטי לא ליברלי ומשטר אוטוריטרי (פשיסטי, תאוקרטי, קומוניסטי). הגישה התאורטית המייחדת את הקורס היא הגישה ההשוואתית, השמה לה למטרה לא לדון בכל מדינה ומדינה בנפרד אלא לתחם ולפרש את הדמיון והשוני בין המערכות הפוליטיות כדי להבין טוב יותר את התהליכים הפוליטיים המתקיימים בהם בפועל, מעבר לנאמר בחוקה המגדירה תהליכים אלה בצורה פורמלית ומשפטית גרידא.

הקורס עוסק במוסדות המרכזיים בכל מערכת פוליטית: הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת, הרשות השופטת, בחירות, מפלגות, קבוצות אינטרס, ובוחרן בנוסף מושגים מרכזיים כגון: תרבות פוליטית, תקשורת פוליטית, השתתפות פוליטית, יחסי דת ומדינה, יחסי צבא ומדינה, כדי להבין את הדינמיקה הפנימית של המערכות הפוליטיות הנתונות למחקר.

חומר הלימוד

- ספרו של בנימין נויברגר **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (האוניברסיטה הפתוחה, 2004-2007)
- ספרם המתורגם של רוד הייג ומרטין הרופ **פוליטיקה השוואתית** (תרגום: חדוה ארליך; האוניברסיטה הפתוחה, 2011)
- מקראת מאמרים
- מדרוך למידה

1 בעבר נקרא הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (3 נ"ז).
קורס השלמה נדרש לתואר שני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים.
להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10661 משטרים דמוקרטיים¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר (אחראי אקדמי), ד"ר אמירה גלבולום (עריכה מדעית); חדוה ארליך, רוני אמיר, חיה וטנשטיין-מאייר (עריכה) **יועצים:** פרופ' יאיר אורון, פרופ' אברהם בן-צבי, פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' אפרים דוד, פרופ' גבי הרמן, פרופ' יו ורצברגר, פרופ' שלמה זנד, פרופ' ר' כהנא, פרופ' בת-עמי צוקר, פרופ' זאב רובינזון, פרופ' חיים שמיר, פרופ' ישראל שצמן, ד"ר זיק ארנפורנד

הקורס מציג מגוון משטרים דמוקרטיים, כל ספר בקורס מוקדש למשטר מסוים, וכולם יחד יוצרים את התמונה המגוונת, המשתרעת מהפוליס היוונית, דרך הדמוקרטיה הפרלמנטרית בבריטניה, המשטר הנשיאותי בארצות-הברית, תהפוכות המשטרים הרפובליקניים בצרפת ועד הדמוקרטיה החדשות ביפן ובהודו.

הקורס נפתח בדמוקרטיה האתונאית ועובר לדיון במשטרים דמוקרטיים בני-זמננו, בדמוקרטיה מערבית, ולא מערביות, במשטרים דמוקרטיים יציבים ובמערכות דמוקרטיות שברות. במסגרת הקורס נעמד על מאפייני כל אחד מהמשטרים הנדונים ועל אופן כינונו, ונבחן את מוסדותיו הייחודיים ואת תרבותו הפוליטית.

ספרי הלימוד

- הדמוקרטיה האתונאית העתיקה / רחל צלניק (האוניברסיטה הפתוחה, 2004)
- משטר פרלמנטרי: בריטניה / סטיוארט כהן
- ארצות הברית: דמוקרטיה בהתהוות מתמדת / אייל נוה (האוניברסיטה הפתוחה, 2007)
- ממשל ופוליטיקה בארצות-הברית / אלן גרנט (תרגום: ח' ארליך; האוניברסיטה הפתוחה, 2007)
- משטרים רפובליקניים בצרפת במאה ה-19: בין יציבות למשברים / יאיר זלטרייך (האוניברסיטה הפתוחה, 2004)
- הודו: דמוקרטיה בחברה משועשת / פי"ר קומרסוואמי (תרגום: א' תגרי; האוניברסיטה הפתוחה, 2009)
- יפן: דמוקרטיה מתבגרת / אהוד הררי

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10662 דיקטטורות במאה ה-20¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר (אחראי אקדמי), ד"ר אמירה גלבולום (עריכה מדעית); חדוה ארליך, חיה וטנשטיין-מאייר, משה שפרבר (עריכה) **יועצים:** פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' גליה גולן, פרופ' שולמית וולקוב, פרופ' ברוך זיסר, פרופ' משה צימרמן, ד"ר דנה אריאל-הורוביץ

הקורס מציג שורה של משטרים לא-דמוקרטיים, תוך שילוב ניתוח השוואתי מתחום מדע המדינה במסגרת היסטורית. מטרת הקורס היא להכיר את האידיאולוגיה העומדת בלב כל משטר ואת האופן בו היא קשורה לעשייה הפוליטית, לעמוד על מרכיבי העוצמה של המשטרים השונים ולפתח את הכלים התאורטיים של סיווג משטרים ומאפייניהם.

כל אחד מספרי הקורס מציג משטר מסוים על פי מקרה בוחן ספציפי: משטר אוטוריטרי וטוטליטרי ימני – איטליה; משטר טוטליטרי ימני – גרמניה; משטר טוטליטרי שמאלי – ברית המועצות; משטר טוטליטרי שמאלי ומשטר פוסט-טוטליטרי אוטוריטרי – סין; משטר פופוליסטי ומשטר צבאי – ארגנטינה; משטר אוטוריטרי שמרני – המלוכה במזרח התיכון). בכל אחד מהספרים מוצג אופן עלייתו לשלטון של המשטר, מבנהו המוסדי, האידיאולוגיה השלטת, יחסי מדינה-חברה, יחסי מדינה-פרט, תפקיד המפלגה השלטת ותפקיד המנהיג.

ספרי הלימוד

- הפשעים האיטלקי / בנימין נויברגר (האוניברסיטה הפתוחה, 2009)
- "עם אחד, רייד אחד, מנהיג אחד": גרמניה הנאצית / אמירה גלבולום (האוניברסיטה הפתוחה, 2005)
- ברית-המועצות בתקופת סטלין – משטר טוטליטרי קומוניסטי / ערד ערן (האוניברסיטה הפתוחה, 2004)
- הממשל בסין: ממהפכה לרפורמות / קנת ליברטל (תרגום: א' תגרי; האוניברסיטה הפתוחה, 2007)
- הכול נשאר במשפחה: אבסולוטיזם, מהפכה ודמוקרטיה במלוכות המזרח התיכון / מייקל הרב (תרגום: ח' ארליך; האוניברסיטה הפתוחה, 2007)

לקורס מצורף מדריך למידה הכולל מסגרת תאורטית.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

10664 ג'נוסייד (רצח עם)

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה
שיוך נוסף: יחסים בין-לאומיים; סוציולוגיה ואנתרופולוגיה; היסטוריה של העת החדשה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' יאיר אורון, יונתן אלשך; רות רמות, טובה צורף (עריכה) **יועצים:** פרופ' דן בר-און, פרופ' ארנון גוטפלד, פרופ' ישראל גרשוני, פרופ' יחיעם ויץ, פרופ' שלמה זנד, פרופ' אביבה חלמיש, פרופ' ישראל טשרני, פרופ' מי מלול, פרופ' אייל נווה, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' גליה צבר, פרופ' ר' רובין, פרופ' י' רוז, פרופ' מרדכי תמרקין, ד"ר דוד בנקיר, ד"ר אמירה גלבולום, ד"ר ג' גליל, ד"ר אריאל הורביץ, ד"ר זאב כץ, ד"ר מתתיהו מייזל, ד"ר עודד ערן, ד"ר אלה צור, א' כרם, ד"ר דניס שרביט

מקרי השמדת המונים מלווים את ההיסטוריה האנושית לדורותיה. אולם נראה שבמאה-20 בוצעו מעשי גינוסייד, או מעשים בעלי אופי של גינוסייד, רבים יותר מאשר בכל מאה אחרת.

מטרתו הכללית של הקורס היא להקנות לסטודנטים ידע בסוגיית הגינוסייד ויכולת לנתח כתופעה היסטורית, במיוחד בהתייחס למקרים של השמדת המונים שבוצעו במאה ה-20; אחת ממטרותיו הספציפיות היא לעורר את רגישות הסטודנטים להיבט זה בחיי האנושות, ולעודד את התלבטותם האישית בנושא. גם אם אין בידנו את כל התשובות לכך, יש לנסות להבין למה, כיצד ומתי מתרחשים מעשי גינוסייד. על כן הקורס מנסה לברר מי מעורב בביצוע מעשים אלה, מהן הנסיבות המידיות, המקומיות, האזוריות והבין-לאומיות שבהן הם בוצעו, ומה היו התהליכים, הזרמים והכוחות ההיסטוריים שהובילו להתרחשותם. ננסה להבין גם כיצד קורה שמשטרים פוליטיים מוכרים מחליטים, אף בימינו, שהדרך לפתור סכסוך – אמיתי או מדומה – עם בני קבוצה אחרת היא באמצעות חיסול בני אותה הקבוצה.

ספרי הלימוד

- מחשבות על הבלתי נתפס: היבטים תאורטיים בחקר רצח עם / יאיר אורון
- השמדת עם ב"ארץ החופש": האינדיאנים של צפון-אמריקה 1776-1890 / ארנון גוטפלד
- רצח העם הארמני: השכחה והכחשה / יאיר אורון
- גרמניה הנאצית והצוענים / גלעד מרגלית
- רואנדה 1994: רצח-עם ב"ארץ אלף הגבעות" / בנימין נויברגר
- טיבט 1950-2000: השמדת תרבות / לידיה ארן
- טיהורים פוליטיים ואתניים בברית המועצות, 1918-1953 / אלק ד' אפשטיין
- חורבן: השמדת היהודים בידי גרמניה הנאצית / אריאל הורביץ
- על מנת שלא אהיה בין השותקים: התנגדות, מניעה והצלה / יאיר אורון
- השמדת העמים האינדיאנים של אמריקה הספרדית / איתן גינזברג

מדעי החברה

מדע המדינה יחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10406 ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר דניס שרביט, ד"ר אילן בן-עמי, עליזה קורנשטיין
אחראי אקדמי: ד"ר דניס שרביט
יועצים: פרופ' אסאד גאנס, פרופ' אמל ג'מל, פרופ' תמר הרמן, פרופ' מוסטפא כבהא, פרופ' דני פילק

הקורס נועד להציג לסטודנטים את המערכת הפוליטית הישראלית מקום המדינה ועד היום. בחלק הראשון מתאר הקורס את המוסדות המרכזיים: הרשות המחוקקת (הכנסת), הרשות המבצעת (הממשלה), והרשות השופטת (בג"ץ) והמפלגות, וסוקר את סמכויותיהם, כינונם, התשתית החוקית לפעילותם, התפתחותם הפורמלית ותפקודם בפועל במציאות הולכת ומשתנה ונוכח עליית כוחן והשפעתן של התקשורת והחברה האזרחית.

בחלקו השני מתמקד הקורס בסוגיות העיקריות המונחות על סדר היום של הפוליטיקה הישראלית, בהן: מעמד הדת במדינה, היחס בין הרוב היהודי למיעוט הערבי, מדיניות החוץ והביטחון של מדינת ישראל, המחלוקת על עתיד השטחים הנמצאים תחת ריבונות ישראלית מאז 1967, הכלכלה הפוליטית והשפעת המערכת הפוליטית על השוויין ואי השוויון בישראל.

לצד רכישת ידע ראשוני על המוסדות והסוגיות שעמם מתמודדת המערכת הפוליטית בישראל, הקורס יחשוף את הסטודנטים גם לתאוריות ולגישה ביקורתיות באמצעות מאמרים שזורים אור על המורכבות, הסתירות והקשיים של מערכת זו.

חומר הלימוד

- יצחק גלנור ודנה בלנאדר, **המערכת הפוליטית בישראל**, (עם עובד, 2013)
- בנימין נויברגר, **הדמוקרטיה הישראלית שורשים, התפתחות, משברים, כתמים** (האוניברסיטה הפתוחה, 2015)
- בנימין נויברגר, **ממשל צבאי למסמכי החזון: המיעוט הערבי בפוליטיקה הישראלית** (האוניברסיטה הפתוחה, 2015)
- דניס שרביט (עורך), **מקראת מאמרים** אילן בן-עמי, **מדריך למידה**

נושאי הלימוד

- הדמוקרטיה בישראל
- שורשי המערכת הפוליטית הישראלית וסוגיות החוקה
- הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת והרשות השופטת
- מפלגות, בחירות וקואליציות
- החברה האזרחית והתקשורת הפוליטית
- דת ומדינה בישראל
- אזרחיה הערבים של ישראל והאופי האתני-לאומי והדמוקרטי של המדינה
- מדיניות חוץ וביטחון, צה"ל והשליטה הישראלית בשטחים
- הכלכלה הפוליטית של ישראל

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10657 החברה הערבית בישראל

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

שיוך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה; היסטוריה של המזרח התיכון; היסטוריה של העת החדשה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, **בין מדינה לחברה: סוציולוגיה של הפוליטיקה**, **ישראל בעשור הראשון**, **מבוא לסוציולוגיה**, **מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה**, **המזרח התיכון בין מלחמות העולם**.

פיתוח הקורס: ד"ר אילנה קופמן, פרופ' מוסטפא כבהא; רוני אמיר, רות רמות (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' שאול משעל
יועצים: פרופ' עמי איילון, פרופ' סילביה פוגל-ביאורי, פרופ' גד ברזילי, פרופ' ישראל גרשוני, פרופ' אביבה חלמיש, פרופ' דן כספי, פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר ח'אולה אבו בקר, ד"ר מתת אדר-בוניס, ד"ר שרה אוסצקי-לור, ד"ר אמל ג'מל, ד"ר הגר הלל, ד"ר מוחמד חאגי יחיא, ד"ר גל לוי, ד"ר דיאנה לוצאטו, ד"ר אילן פפה

הקורס נועד להציג בפני הסטודנטים את מאפייניה החברתיים והפוליטיים של הערבים הפלסטינים בישראל. הקורס בוחן את החברה הערבית במגוון עשיר של נושאים ומוזויות ראייה שונות של תחומי ההיסטוריה, מדע המדינה, משפט, תקשורת, חינוך, תרבות, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה וגיאוגרפיה.

חומר הלימוד

- יחידה 1 **החברה הערבית-פלסטינית כמיעוט לאומי** / אילנה קופמן
- יחידה 2 **החברה הערבית-פלסטינית בתקופת המנדט הבריטי** / מוסטפא כבהא
- יחידה 3 **בצל הממשל הצבאי: הממסד הישראלי והאזרחים הערבים, 1948-1967** / שרה אוסצקי-לור ויאיר בוימל
- יחידה 4 **הפסיפס העדתי** / אילנה קופמן
- יחידה 5 **המשפחה הפלסטינית** / ח'אולה אבו בקר
- יחידה 6 **מגדר ויחסים בין המינים: סוגיות נבחרות** / עמליה סער
- יחידה 7 **קול אחד לכל אחד: מפלגות ובחירות במגזר הערבי** / בנימין נויברגר
- יחידה 8 **דפוסי מנהיגות ופעילות ארגונית** / ראובן אהרוני
- יחידה 9 **יחסים טריטוריאליים: היבטים דמוגרפיים ותמורות חברתיות** / ראסם חימאייסי
- יחידה 10 **חינוך במגזר הערבי** / אסמאעיל אבו-סעד
- יחידה 11 **התקשורת הערבית בישראל** / מוסטפא כבהא

10486 ישראל בעשור הראשון¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

שיוך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אלן דאוטי, פרופ' יחיעם ויץ, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' זכי שלום, ד"ר שרה אוסצקי-לור, ד"ר יעל אנוך, ד"ר אילן בן-עמי, ד"ר ארנון גולן, ד"ר דן גלעדי, ד"ר יצחק גרינברג, ד"ר צבי צמרת, ד"ר משה שוורץ; חדוה ארליך (עריכה)

יועצים: פרופ' רחל אלבוים-דרור, פרופ' אורי ביאלר, פרופ' חיים ברקאי, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' נחום גרוס, פרופ' אביבה חלמיש, פרופ' יעל ישי, פרופ' משה לייסק, פרופ' ברוך מבורך, פרופ' זאב צחור, פרופ' גדעון קרסל, ד"ר יוסי אמיתי, ד"ר ישי גבע, ד"ר אמל ג'מל, ד"ר הלל פריש, ד"ר יצחק רייטר

מטרת הקורס להקנות לסטודנטים ידע בסיסי וגישה לניתוח התקופה הפרמטביית של מדינת ישראל, בעשור הראשון לקיומה. הקורס מתייחס לתקופה זו מוזויות ראייה שונות של מדעי החברה. יש להדגיש כי אין בכוונת הקורס להציג סקירה היסטורית מקיפה של התקופה הנדונה, אלא לנתח, בכלים סוציולוגיים, כלכליים, פוליטיים ותרבותיים, תופעות מרכזיות של החברה הישראלית בשנות התהוותה הראשונות.

נושאי הלימוד

- הקמת מדינה ובניין אומה
- עלייה וקליטה: ניתוח סוציולוגי
- ההתיישבות החקלאית
- המערך העירוני ופריסת האוכלוסייה
- מצנע לצמיחה כלכלית
- ההסתדרות: בין שיקולים כלכליים לשיקולים לאומיים-תרבותיים
- התפתחות מערכת החינוך
- בראי התרבות והאמנות
- הבחירות לכנסת ומשברים ממשלתיים
- מחלוקות פוליטיות ואידיאולוגיות: משפטי פראג והוויכוח על הסכם השילומים
- סוגיות מדיניות-ביטחוניות נבחרות
- הערבים בעשור הראשון

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10454 תנועות חברתיות ומחאה פוליטית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

4 ידע קודם מומלץ: הקורסים **דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**,² **בין מדינה לחברה: סוציולוגיה של הפוליטיקה**.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר הרמן (כתיבה), אדיר אולשנצקי, יובל לבל; חדוה ארליך (עריכה), נאוה שנקמן (עיצוב)
יועצים: פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' נעמי חזן, פרופ' יעל ישי, פרופ' שמואל ליימן-וילציג, פרופ' אריאל מררי, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' אהוד שפרינצק

עוד בעבר הלא רחוק היה מקובל להניח כי אפילו בדמוקרטיה מובהקות מרכז הכובד של התהליך הפוליטי מצוי בדרג הממסד הפוליטי ולא ברמת הציבור הרחב. ואולם, המציאות מורה כי בשנים האחרונות חלה העתקה משמעותית – מלמעלה למטה – של מוקד הפעולה הפוליטית. הציבור אינו תמיד אדיש או נבער, אזרחים מן השורה מתארגנים במטרה להשפיע על הפוליטיקה. למשל, התנועות האקולוגיות, התנועות לשוויון זכויות האזרח, תנועות טרור וכדומה, וכולן מנצלות את החידושים הטכנולוגיים והתקשורתיים לתועלתן. המחאות הפוליטיות במדינות ערב, שהביאו להפלת משטרים אוטוריטריים, כמו זה של נשיא מצרים מובראק, מוכיחות כי גם מחוץ לעולם הדמוקרטי לציבור תפקיד פוליטי נכבד.

מטרתו העיקרית של הקורס היא אפוא להציג את "הפוליטיקה האזרחית" החדשה הזאת. נעמוד על הגורמים המבניים והתפיסתיים המשפיעים על פתיחת ערוצי השתתפות אזרחית, נבחן את המתח המתגלע בין ההתארגנויות האזרחיות לבין הממסד הפוליטי, נאתר את המגזרים שהיוזמות האזרחיות צומחות בהם, נעמוד על דיוקנם החברתי-דמוגרפי של הפעילים, ונבחן את האסטרטגיות ואת הטקטיקות שנוקטות התנועות.

חומר הלימוד

- **כרך א: דפוסי השתתפות פוליטית** – השתתפות פוליטית ציבורית; השתתפות פוליטית חוץ-ממסדית
- **כרך ב: תנועות חברתיות** – דפוסי גיוס ופעילות; יחסי הגומלין עם הסביבה
- **כרך ג: אסטרטגיות של השתתפות פוליטית חוץ-ממסדית** – מחאה לא אלימה; טרור
- **מקראת מאמרים:** החברה האזרחית, השתתפות חוץ-ממסדית, מיונים ואפיונים, כיצד חוקרים תנועות חברתיות, יחסי גומלין בין תנועה וסביבתה, מחאה לא אלימה, טרור אחרי 9/11, גלובליזציה, תנועות ברשת.

1 בעבר נלמד הקורס במתכונת שהקנתה 3 נ"ז. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

10206 צמיחת המדינות החדשות באפריקה

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה
שיוך נוסף: היסטוריה של העת החדשה

4 לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר אירית בק, ד"ר אלה קרן, לאה לשם, אסנת שגב, רחל בקר; חדוה ארליך, אילנה דן, נילי וייס, טובה צורף, רוני אמיר (עריכה), נירה ארבל (עיצוב)
כותבים ויועצים: פרופ' מישל אביטבול, פרופ' חגי ארליך, פרופ' יקותיאל גרשוני, פרופ' נעמי חזן, פרופ' נחמיה לבציון, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' עמנואל סיון, פרופ' גליה צבר, פרופ' סטיב קפלן, פרופ' סעדיה תובל, פרופ' מרדכי תמרקין, ד"ר נורית השמשוני-יפה, ד"ר דניאל זיסנווין, ד"ר אלה קרן

שחרור מדינות אסיה ואפריקה משלטון קולוניאלי אירופי לאחר מלחמת העולם השנייה שינה את מפת העולם. הבנת המערכת הבין-לאומית בימינו – הפוליטית, הכלכלית והחברתית – מחייבת להרחיב את האופקים אל מעבר לארצות אירופה ואמריקה. מטרת הקורס להפגיש את הסטודנטים עם אפריקה ולהעניק כלים בסיסיים להבנת המציאות הפוליטית, החברתית והכלכלית בה. הקורס דן בנתיבי ההתפתחות הייחודיים של אפריקה, ולמרות תחושת הריחוק – מצביע על הרלוונטיות שלה בימינו. נושאים כמו שורשיה וביטוייה של הגזענות המודרנית ומאבקי שחרור לאומיים, מספקים ממד השוואתי מעניין להבנתם בחיינו כיום. התגייסותם של אמנים במופעי ראוה למען אפריקה מלמדת רבות על הסדר העולמי הנוכחי ועל מיקומה בתוכו.

נושאי הלימוד

- מבוא – אפריקה עד ההשתלטות הקולוניאלית
- קולוניאליזם אירופי ותהליכי השחרור ממנו
- הלאומיות האנטי-קולוניאלית באפריקה
- אתיופיה – ממדינה עצמאית לתלות נאו-קולוניאלית
- הריבוי האתני והבעיה הלאומית באפריקה
- אפריקה בין דיקטטורה לדמוקרטיזציה – משטרים וחילופי שלטון
- מדוע אפריקה מתקשה להיחלץ מן העוני ומן התלות?

בקורס משולבים סרטים, שמוקרנים במפגשי ההנחה.

10779 הסחורה האנושית: עבדות וסחר עבדים באפריקה וממנה

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר אלה קרן, פרופ' אהוד טולידאנו, ד"ר יובל רוטמן, נעמי לבנקרון
אחראי אקדמי: פרופ' בנימין נויברגר
יועצים: פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' עוזי רבי, פרופ' מרדכי תמרקין

עבדות וסחר בבני אדם התקיימו ברוב החברות והתרבויות משחר ההיסטוריה, אך הם מזוהים עם אפריקה ועם אפריקנים. כדי להבין איך נוצר הזיהוי הזה, יבחן הקורס את תפקידה של אפריקה כשוק של עבדים וכיצואנית עבדים למזרח התיכון, לאסיה ולאירופה. במרכז הקורס יעמוד סחר העבדים הטרנס-אטלנטי, שבמסגרתו הועברו בכפייה מיליוני בני אדם ליבשת אמריקה.

נושאי הלימוד

- מבוא וניסיון להגדיר עבדות מהי
- מערבה מכאן – התפתחותו של סחר העבדים הטרנס-אטלנטי
- תהליכי היצור הכלכליים והחברתיים בסחר העבדים הטרנס-אטלנטי
- סחר בעבדים מאפריקה צפונה, ועבדות בחברות אסלאמיות
- עבדות וסחר בעבדים באוקיאנוס ההודי
- המסע הימי אל השעבוד
- "משחק המספרים": כמה אפריקנים שועבדו?
- התנגדות לשעבוד והתמודדות עם העבדות – קולם של המשועבדים
- ביטולם של הסחר בעבדים ושל העבדות
- חותמו של סחר העבדים על אפריקה ועל אפריקנים במוצאם
- הזיכרון של עבדות וסחר בעבדים
- עבדות וסחר בבני אדם – האמנם נחלת העבר?

חומר הלימוד כולל הרצאות מוקלטות, מקראת מאמרים ומדריך למידה.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10653 דמוקרטיה וחינוך: הממד הרעיוני

3 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה
שיוך נוסף: מדעי החברה / חינוך

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא למחשבה מדינית**, **מבוא לסוציולוגיה**, **דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**¹.

פיתוח הקורס: דן זקס (כתיבה); אבי שבת (אסיסטנט), מיכל צימרמן (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' בנימין נויברגר
יועצים: פרופ' דניאל בר-טל, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

מטרות הקורס

הכרת השקפות שונות בדבר טבע האדם, כתשתית לחשיבה פוליטית ופדגוגית; ליבון ההגיונות הסותרים בין עקרונות החשיבה הדמוקרטית; ליבון ההגיונות הסותרים בין חינוך כהכוון לבין חינוך כפיתוח עצמאות ויצירתיות; בחינת יחסי הגומלין בין ערכי דמוקרטיה לבין ערכים פדגוגיים; בחינת יחסי הגומלין בין נורמות במשטרים דמוקרטיים לבין פרקטיקה חינוכית; בחינת הזיקה בין דמוקרטיה וחינוך לבין חתירה לשלום; פיתוח היכולת להתמודד עם הגיונות סותרים בדמוקרטיה ובחינוך.

הקורס כולל מקראה ומדריך למידה.

נושאי הלימוד

- טבע האדם: נקודת מוצא
- יחיד וחברה
- "החברה הטובה"
- דמוקרטיה, שלום וחינוך
- בין חברה לחינוך
- חינוך לדמוקרטיה
- תקשורת, דמוקרטיה וחינוך
- מקרה בוחן: עתיד החינוך לדמוקרטיה במדינת ישראל

1 או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

10723 מדיניות ציבורית

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה
שיוך נוסף: יחסים בין-לאומיים, ניהול, מדיניות ציבורית

ידע קודם מומלץ: הקורס **יסודות המינהל הציבורי**.

פיתוח הקורס: פרופ' דוד נחמיאס, ד"ר אורי ארבל-גנץ, ד"ר אסף מינדי (כתיבה); ד"ר ענת הרבסט (מדריך למידה); אילנה גולן (עריכה)
יועצים: פרופ' רפי בר-אל, פרופ' אביעד בר-חיים, פרופ' ערן ויגודה-גדות, פרופ' יגיל לוי, פרופ' דוד לוי-פאור, פרופ' אריה נאור

הקורס נועד להקנות ידע במושגי היסוד ובגישות התאורטיות והיישומיות לניתוח מדיניות ציבורית ולבחינתה, ולהעמיק ההבנה בנושאי מדיניות מרכזיים בישראל.

חקר המדיניות הציבורית תפס תאוצה החל מן המחצית השנייה של המאה ה-20, וכיום הוא נחשב כדיסציפלינה מדעית עצמאית. במסגרת דיסציפלינה זו מתוארים ונחקרים מודלים של מדיניות, גישות נורמטיביות ופוזיטיביסטיקות לעיצוב וליישום מדיניות, טיפוסים מדיניות, תחומי מדיניות, יכולת ודפוסי משילות (איכות הממשל) והערכת מדיניות, ואלו אף משתנים לא פעם בכפוף למאפיינים המשטריים, השלטוניים, הפוליטיים, הכלכליים, החברתיים ואף הגלובליים. חשיבותה של המדיניות הציבורית להבנת התהליכים ההדדיים שבין המדינה, החברה והפרט עולה ככל שמאפייניה של המדינה הדמוקרטית מורכבים והולכים.

מדינת ישראל, כמקרה מבחן (case study), עשירה במאפיינים ייחודיים, בגורמים ובנסיבות המשפיעים באופן ישיר ועקיף על הליכי העיצוב, היישום והערכה של המדיניות הציבורית, קל וחומר על תפוקותיה.

הקורס נוקט בגישה רב-תחומית מולטי-דיסציפלינרית ולפיכך מכיל את עיקרי המחשבה המדינית, וכן יסודות סוציולוגיים ונקודות מבט כלכליות, פוליטיות, משפטיות, ניהוליות ואתיות.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10437 מבוא למינהל וניהול ציבורי

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה
שיוך נוסף: מדיניות ציבורית

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר ניסים כהן (כתיבה), פרופ' שלמה מזרחי (כתיבה), שי שקרוב; יעל אונגר (עריכה)

אחראי אקדמי: פרופ' יגיל לוי
יועצים: פרופ' אביעד בר-חיים, פרופ' חיים גזיאל, פרופ' ערן ויגודה-גדות, פרופ' אסף מינדי, פרופ' קרין נהון, ד"ר דגנית אופק, ד"ר איתן בארי, ד"ר אבישי בניש, ד"ר עמוס זהבי, ד"ר מיקי מלול, ד"ר מעוז רוזנטל, ד"ר דניאלה שנקר-שרק, ד"ר תהילה שוורץ-אלטשולר

המינהל הציבורי הוא הזרוע הביצועית של הממשל, האחראית להוצאה לפועל של מדיניות. ככזה, יש למינהל הציבורי השפעה משמעותית על חיי האזרחים ועל המשק. תכליתו של קורס זה היא להקנות מושגי יסוד, גישות תאורטיות ומודלים יישומיים הכרוכים בהבנת המינהל והניהול הציבורי. מלבד ההיכרות עם הבסיס התאורטי, מודגש בקורס מקרה הבוחן הישראלי (מינהל וניהול ציבורי בישראל).

נושאי הלימוד

- המינהל הציבורי: מטרות ותיחום
- פוליטיקה ומינהל
- הארגון הביורוקרטי
- ניהול ציבורי
- קבלת החלטות
- תרבות ארגונית ואתיקה במינהל הציבורי
- תכנון ותקצוב
- פיקוח, ביקורת ובקרה במינהל הציבורי
- הניהול הציבורי החדש
- חלוקת עבודה ורפורמות במינהל הציבורי
- המינהל הציבורי בעידן המידע והגלובליזציה

1 בגרסתו הקודמת נקרא הקורס **יסודות המינהל הציבורי**. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10459 יסודות השלטון המקומי

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה
שיוך נוסף: ניהול, מדיניות ציבורית

4 ידע קודם מומלץ: **הקורס ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל.**

פיתוח הקורס: פרופ' ראסם ח'מאסי, פרופ' יגיל לוי, פרופ' אסף מידני, פרופ' נור מנוחין, פרופ' דן סואן, פרופ' יוסף קטן, פרופ' ברוך קיפניס, פרופ' ערן רזין, ד"ר מירב אהרון, ד"ר לביאה אפלבוס, ד"ר איתי בארי, ד"ר טליה מרגלית, ד"ר אורבך גדליה, ד"ר ארז צפדיה, ד"ר אתי שריג, אנה חזן (כתובה)
אחראי אקדמי: פרופ' יגיל לוי
יועצים: פרופ' חיים גזיאל, פרופ' יהודה גרדוס, פרופ' ערן ויגודה-גדות, פרופ' שבת וייס, פרופ' אפרים טורגובניק, פרופ' אהרון כהן, פרופ' אבינועם מאיר, פרופ' מיכאל סופר, פרופ' מוטי רגב, פרופ' ערן רזין, פרופ' יצחק שני, ד"ר חמי אבנרי, ד"ר אפרת אייזנברג, ד"ר נורית אלפסי, ד"ר לביאה אפלבוס, ד"ר איתי בארי, ד"ר אפרת בלומנפלד-ליברטל, ד"ר רחל וילקנסקי, ד"ר פני יובל, ד"ר חיים יעקובי, ד"ר אמנון להבי, ד"ר ארז צפדיה, ד"ר אלכסנדר (סנדי) קדר, יניב ריינגולד

הקורס נועד להקנות ידע בסיסי בסוגיות המרכזיות של השלטון המקומי בישראל, וזאת תוך שימוש בדוגמאות אקטואליות, בהשוואות למדינות אחרות ותוך שימוש בתאוריות שונות ומתוך פרספקטיבה בין-תחומית להבנת הנושא. הקורס עוסק בנייתו תפקודו של השלטון המקומי, הן בהיבטיו המוסדיים-מבניים והן בהיבטיו הפוליטיים-התנהגותיים, מתוך פרספקטיבה משווה רחבה: החל בהתחקות אחר שורשי צמיחתו של השלטון המקומי בעולם ובישראל, דרך ניתוח היבטים כלכליים, משפטיים, פוליטיים וחברתיים של השלטון המקומי, המבנה הארגוני והתהליכים המינהליים ברשות המקומית, וכלה בהתמודדות עם סוגיות היעדים המגוונים של הרשות המקומית ומערכת היחסים המורכבת בין השלטון המקומי שלטון המרכזי.

נושאי הלימוד

- היסטוריה של השלטון המקומי בעולם
- השלטון המקומי בעולם בן-זמננו
- היסטוריה של השלטון המקומי בישראל
- יחסי שלטון מרכזי-שלטון מקומי: מאפיינים מבניים ופוליטיים
- משפט השלטון המקומי
- השלטון המקומי כחידת ניהול
- כלכלת השלטון המקומי
- הרשויות המקומיות הערביות: בין מאפיינים ייחודיים למאפיינים אוניברסליים
- פוליטיקה מקומית
- מדיניות מרחבית
- תכנון ובנייה בערי ישראל
- השלטון המקומי במרחב הכפרי
- העיר כתופעה סוציולוגית
- עיר וגלובליזציה
- רפורמות בשלטון המקומי
- קהילה ורווחה בשלטון המקומי
- מגמות בשלטון המקומי בראשית המאה ה-21

10608 סדנה: סוגיות במינהל ציבורי בישראל

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדיניות ציבורית
שיוך נוסף: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: הקורס ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, ושניים מבין הקורסים **מבוא למינהל וניהול ציבורי, מדיניות ציבורית, יסודות השלטון המקומי.**

פיתוח הסדנה: ד"ר דניאלה שרק-שנקר
אחראי אקדמי: פרופ' יגיל לוי
יועצים: ד"ר עופר אריאן, ד"ר הני זובידה, פרופ' משה מאור, ד"ר אסף מידני

הסדנה חושפת את הסטודנטים לסוגיות המרכזיות המעסיקות את חוקרי המינהל הציבורי במאה ה-21, ובהן: הניהול הציבורי החדש הפועל בישראל מתחילת המאה ה-21, המושפע בעת ובעונה אחת משינויים שחלו בתפקיד המדינה, מצורכי השוק המקומי ומאופנות גלובליות; רפורמות במינהל הציבורי; טוהר המידות במינהל הציבורי; ביקורת ופיקוח על עבודת המינהל; השתתפות פוליטית במינהל הציבורי, לרבות היבטי מגדר ושיתוף אזרחים.

הסדנה תאפשר לסטודנטים להכיר את מערך האילוצים, המגבלות והמגמות המאפיינות את הניהול הציבורי בישראל ושמספיע על יכולת הניהול הציבורי להשיג את יעדיו בצורה אפקטיבית ויעילה.

מטרת הסדנה לאפשר לסטודנטים לנתח סוגיות אקטואליות שונות הקשורות בתפקוד המינהל הציבורי בישראל תוך שימוש בכלים תאורטיים וביקורתיים שונים. המטלה המסכמת בסדנה היא כתיבת מחקר מדיניות קצר (במקום בחינה).

חומר הלימוד

הלימוד בסדנה מבוסס על מקראת מאמרים.

בסדנה חלה חובת השתתפות במפגשים.

10760 סדנה: מדיניות ציבורית, צבא וביטחון

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: הקורס ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, ושניים מבין שלושת הקורסים **מבוא למינהל וניהול ציבורי, מדיניות ציבורית, יסודות השלטון המקומי.**

פיתוח הסדנה: פרופ' יגיל לוי
יועצים: פרופ' איל בן-ארי, פרופ' שלמה מזרחי, ד"ר שרית הלמן, ד"ר אורנה ששון-לוי, ד"ר עדנה לומסקי-פדר, ד"ר דניאל ממן

הסדנה מלבנת סוגיות מרכזיות שעניינן ההשפעות ההדדיות בין הצבא לבין המדיניות הציבורית, ונבחנת גם מידת תרומתם של כלים תאורטיים אחדים למקרה של ישראל.

בניגוד לדימוי הרווח בישראל של "צבא שיש לו מדינה", הסדנה מנסה להראות את ההשפעה המשתנה של הצבא על עיצוב המדיניות הציבורית לאורך השנים, ואת ההשפעה הגוברת והולכת שיש למדיניות האזרחית על אופני התנהלותו של הצבא.

המטלה המסכמת בסדנה היא כתיבה של מחקר מדיניות קצר (במקום בחינה).

חומר הלימוד

הלימוד בסדנה מבוסס על מקראת מאמרים.

בסדנה חלה חובת השתתפות במפגשים.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10609 סדנה: מדיניות מרחבית, קרקע ותכנון

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדיניות ציבורית
שיוך נוסף: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: הקורס ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, ושניים מבין הקורסים מבוא למינהל וניהול ציבורי, מדיניות ציבורית, יסודות השלטון המקומי.

פיתוח הסדנה: ד"ר ארו צפדיה
אחראי אקדמי: פרופ' יגיל לוי
יועצים: ד"ר נורית אלפסי, ד"ר חיים יעקובי, ד"ר עידו נבו, ד"ר אמיר פז-פוקס

הסדנה בוחנת סוגיות אמפיריות הנוגעות למדיניות המרחבית ולניהול משאב הקרקע והתכנון בישראל תוך כדי התמודדות עם חומר תאורטי. הסדנה חושפת את הסטודנטים בפני היבטיה המרחביים של המדיניות הציבורית והשפעותיה על מבנים ויחסים חברתיים, ואת השינויים שחלו בה בעקבות שינויים חברתיים וערכיים.

מטרת הסדנה לאפשר לסטודנטים להגיע להערכה ביקורתית של מדיניות מרחבית בפרט ומדיניות ציבורית בכלל. המטלה המסכמת בסדנה היא כתיבה של מחקר מדיניות קצר (במקום בחינה).

חומר הלימוד

הלימוד בסדנה מבוסס על מקראת מאמרים.

בסדנה חלה חובת השתתפות במפגשים.

10607 סדנה במדיניות ציבורית בעידן הגלובלי

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדיניות ציבורית
שיוך נוסף: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: הקורס ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, ושניים מבין הקורסים מבוא למינהל וניהול ציבורי, מדיניות ציבורית, יסודות השלטון המקומי, או קבלה לתואר שני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים.

פיתוח הסדנה: ד"ר גיא בן-פורת
אחראי אקדמי: פרופ' יגיל לוי
יועצים: פרופ' ערן ויגודה-גדות, פרופ' דוד לוי-פאור, פרופ' שלמה מזרחי

בפוליטיקה, בכלכלה, בתרבות ובאקדמיה הפכה הגלובליזציה בשנים האחרונות למושג מרכזי אך בעל משמעות שלא תמיד ברורה. מטרת הסדנה לנסות ולהבין את השפעות התהליך על החיים החברתיים, הכלכליים, התרבותיים והפוליטיים ואת השלכותיו המעשיות והתאורטיות לגבי סוגיות מרכזיות של מדיניות ציבורית בכלל, ובישראל בפרט.

חלקה הראשון של הסדנה יעסוק בהסברת תופעת הגלובליזציה בקווים כלליים ויצגי את התאוריות המרכזיות העוסקות בנושא. חלקה השני של הסדנה יציג את מדינת הרווחה כחלק מהסדר העולמי האמריקני, את היתרונות והחולשות של סדר זה ואת משבר מדינת הרווחה. החלק השלישי יציג את שינוי היחסים בין מדינה-הון-עבודה והשלכותיו לגבי מדינת הרווחה ומערכת הזכויות הכלכליות-חברתיות. בחלק הרביעי של הסדנה ייבחנו התמורות הנוגעות לדמוקרטיה ביחסי מדינה-הון-עבודה, וכן סוגיית המעורבות האזרחית והיכולת להשפיע על עיצוב מדיניות ציבורית. בחלק החמישי יוצגו אתגרים גלובליים ולוקליים למדיניות הציבורית במאה ה-21.

חומר הלימוד

הלימוד בסדנה מבוסס על מקראת מאמרים.

בסדנה חלה חובת השתתפות במפגשים.

10811 סדנה לכתובה של נייר מדיניות

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: הקורס ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, ושניים מבין הקורסים מבוא למינהל וניהול ציבורי, מדיניות ציבורית, יסודות השלטון המקומי.

פיתוח הסדנה: פרופ' יגיל לוי, ד"ר אתי שריג
יועצים: פרופ' אלי וייץ, פרופ' אסף מידני, ד"ר אור קרסין

הסדנה נועדה לפתח יכולת כתיבת נייר מדיניות (policy paper). נייר מדיניות הוא מסמך שמציג בעיה מעשית בתחום המדיניות הציבורית ומתווה לה חלופות לפתרון מתוך בחירה מנומקת בחלופה הנבחרת, וזאת במטרה לשכנע את מקבלי החלטות בשיקולי ההעדרה של העמדה המובעת. נייר מדיניות נבדל מעבודה אקדמית רגילה בכך שאין הוא מתמודד עם הצורך להסביר או לנתח תופעה, אלא מציע דרך פעולה יישומית.

הסדנה מכשירה את הסטודנטים לאתר בעיה מעשית בתחום המדיניות הציבורית ולהתוות לה פתרון בצורה של נייר מדיניות, והיא מתבססת על עולם התוכן של השלטון המקומי. המטלה המסכמת בסדנה היא כתיבה של נייר מדיניות (במקום בחינה).

בסדנה חלה חובת השתתפות במפגשים.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10482 היסטוריה דיפלומטית, 1945-1900

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: יחסים בין-לאומיים

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' סטיוארט כהן (כתיבה);
ד"ר אריאלה גרוס-רופא (עריכת מקראה וקובץ מקורות); חדוה ארליך, בת-שבע שפירא (תרגום ועריכה)
יועצים: פרופ' משה גת, פרופ' ריימונד כהן, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' נורמן רוז, פרופ' אהרון שי
יועצים למקראה ולקובץ מקורות: פרופ' תמר הרמן, פרופ' גליה גולן, פרופ' סטיוארט כהן, פרופ' נורמן רוז, ד"ר נעם כוכבי

מטרת הקורס להפגיש את הסטודנטים עם התהליכים העיקריים שעיצבו את המערכת הבין-לאומית במהלך המחצית הראשונה של המאה ה-20. הקורס דן בגורמים שכרסמו בהדרגה ביציבות הבין-לאומית שאפיינה את היחסים בין המעצמות בראשית המאה וחוללו את שתי מלחמות העולם.

הקורס מיועד, בראש ובראשונה, לכל אלה השואפים להעמיק את היכרותם עם אירועים שעדיין משפיעים על חיינו. הוא גם מספק מנוון רחב של דוגמאות, התורמות להבנת תהליכי קבלת החלטות בנושאי חוץ וביטחון במצבי משבר.

הקורס מציג את האירועים והתהליכים בשנים 1945-1900, ובמהלכו נבחנים המהלכים הדיפלומטיים, המדיניים והצבאיים ותהליכי קבלת החלטות, שעיצבו תקופה רבת תפוחות זו ואף השפיעו על העידן שלאחריה. הקורס עוסק, בין השאר, במערכת הבין-לאומית ערב מלחמת העולם הראשונה, במלחמה ובתוצאותיה, בכינון הסדר העולמי החדש שהתגלה כעידן של אשליות, בהידרדרות היחסים הבין-לאומיים בשנות השלושים עד מלחמת העולם השנייה, במהלכה של מלחמה זו, בהטלת הפצצות האטומיות על יפן ובוועידות הבין-לאומיות שעיצבו את סיומה ואת הסדר הבין-לאומי החדש שאחריה.

חומר הלימוד

חומר הלימוד כולל 9 יחידות שנכתבו על ידי פרופ' סטיוארט כהן, מקראת מאמרים וכן קובץ מקורות ראשוניים (הסכמים ותעודות).

10205 מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: יחסים בין-לאומיים

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס (מהדורה חדשה): פרופ' תמר הרמן, יובל לבל; פרופ' שרון סופר, פרופ' שמואל סנדלר, פרופ' אפרים ענבר, פרופ' גירלד שטינברג, ד"ר שמואל צבאג (כתיבה); חדוה ארליך (תרגום ועריכה), אדי זילצר, אהובה קרן (עריכה), נאוה שנקמן (עיצוב)
אחראי אקדמי: פרופ' אהרון קליימן
יועצים: פרופ' אורי ביאלר, פרופ' אברהם בן-צבי, פרופ' יעקב בר-סימן-טוב, פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' אהרון קליימן, פרופ' סעדיה תובל

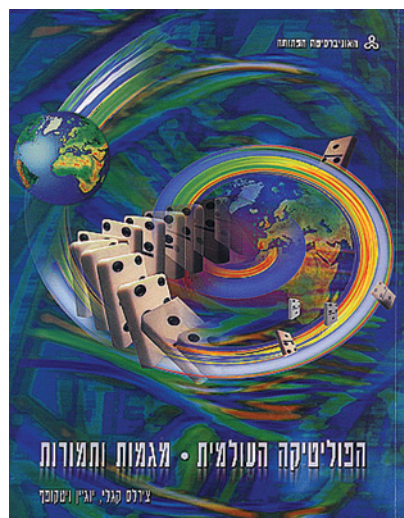
הקורס נועד להפגיש את הסטודנטים עם תחום היחסים הבין-לאומיים כענף במדע המדינה העוסק בחקר תופעות פוליטיות בזירה הבין-לאומית. הקורס מקנה מושגים בסיסיים וכן תפיסות והשערות המקובלות בתחום מדעי צעיר יחסית זה.

הקורס מיועד לאלה שמקצועם מצריך ניתוח של תופעות בין-לאומיות, ולכל אלה שסקרנות אינטלקטואלית גרידא מקרבת אותם לנושא.

נושאי הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספרים המתורגם לעברית של צ'רלס קגלי ויג'ין ויטקופף, הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות (האוניברסיטה הפתוחה, 2001). הספר עוסק במגוון נושאים, ומדגיש במיוחד שינויים שחלו במערכת הבין-לאומית בתקופה האחרונה, ובהם שינויים בכלכלה, באקולוגיה, בטכנולוגיה ובתקשורת. בנוסף לספר, נלמדות בקורס גם יחידות הלימוד הבאות:

- מדינת הלאום
- המלחמה
- אסטרטגיה של נשק בלתי קונבנציונלי
- הדיפלומטיה
- עוצמה

10795 חברות מזרח תיכוניות במבט השוואתי: מצרים, ישראל, סוריה, ירדן ולבנון

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מדע המדינה

שיוך נושא: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה; היסטוריה של המזרח התיכון

א תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, מגמות בחברה הישראלית.¹

פיתוח הקורס: פרופ' תמר הרמן, פרופ' עמנואל סיון, יובל לבל

מטרתו העיקרית של הקורס היא לבחון חמישה שחקנים במרחב המזרח התיכון מנקודת מבט תמטית, היסטורית-חברתית-פוליטית-כלכלית שאינה מתמקדת בסכסוך, אם כי אינה מתעלמת ממנו, בהיותו גורם בעל השפעה אדירה על התנהלותן של החברות המערבות בו. הכוונה היא להשתמש בכלים השוואתיים כדי לעמוד על ממדים של דמיון ושוני בין החברה הישראלית לחברות הערביות השכנות לה, אשר גם הן, אינן עשויות מקשה אחת. אין הכוונה לדרג בין החברות המשוות ובוודאי שלא להציג שיפוט ערכי של מאפייניהן, אלא לבחון באופן מושכל כיצד מתפקדות החברות הללו בתחומי נושא שונים והאם הן אכן כה רחוקות ושונות זו מזו כפי שמשמעת מנרטיב הסכסוך שכל אחת מהן מספרת לעצמה ולעולם.

מטרה נוספת של הקורס היא להציג וליישם בהקשר המדובר תאוריות מתחום מדע המדינה והסוציולוגיה, למשל, "תאוריית המובלעת", ומושגי יסוד כמו "אוטוריזם", "פופוליזם", "דת עממית", "חברה אזרחית", "מדינת רנטה".

נושאי הלימוד

- המתודה השוואתית
- דמוגרפיה וחברה
- חברה אזרחית
- קולקטיביזם ואינדיווידואליזם
- לאומיות
- כלכלה ושסעים חברתיים-כלכליים
- דת
- תרבות עממית
- מגדר
- אינטליגנציה וחינוך

חומר הלימוד

- סדרת שיחות מוקלטות סביב כל אחד מהנושאים הללו בין מפתחי הקורס, לעתים בהשתתפות אורחים מומחים לחברות או לנושאים שונים
- מקראה דיגיטלית
- מדריך למידה
- סרטים רלוונטיים שיועלו באתר הקורס

1 תנאי קבלה לתלמידי לימודי המזרח התיכון: אחד מבין הקורסים המזרח התיכון בין מלחמות עולם (10425) או האסלאם: מבוא להיסטוריה של הדת (10432).

מדעי החברה

מדע המדינה יחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10717 ארצות-הברית בזירה הבין-לאומית מאז 1945

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: יחסים בין-לאומיים

4 תנאי קבלה: הקורס מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים.

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם בן-צבי (כתיבה), ד"ר ירון גיאן, רות מידן; חדוה ארליך (עריכה) **יועצים:** פרופ' אלן דאוטי, פרופ' בנימין מילר, פרופ' אהרון קליימן, ד"ר אורי בר-יוסף, ד"ר גיל מרום

הקורס מנתח את קווי היסוד, המגמות, האסטרטגיות וההתפתחויות העיקריות במדיניות החוץ האמריקנית מ-1945 ועד 2005. תקופה זו מגלמת שישים שנות דיפלומטיה ואסטרטגיה אמריקנית, מאז הפכה ארצות-הברית למעצמת-על ועד התבססותה בראשית המאה ה-21 כמעצמה הגמונית יחידה במערכת הבין-לאומית.

הקורס מציג אינטגרציה של גישות, אסכולות ופרשנויות, ומשלב ניתוח היסטורי-כרונולוגי הן בעיצוב המדיניות האמריקנית הן במישור הגלובלי והן במישור המזרח-תיכוני. חומר הלימוד משחזר ומנתח החלטות קריטיות בתולדות ארצות-הברית, כמו התערבות טרומן במלחמת קוריאה, הטלת הסגר הימי על קובה בתקופת קנדי, החלטת רייגן לפתח מערכת הגנה חללית והמדיניות בהקשר העיראקי של הנשיאים לבית בוש.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **ארצות-הברית בזירה הבין-לאומית מאז 1945** מאת א' בן-צבי (האוניברסיטה הפתוחה, 2006), על מקראה המכילה מקורות ראשוניים המתארים לציוני דרך בתולדות התקופה הנדונה ועל מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- שורשי המלחמה הקרה
- הנשיא טרומן וראשית המלחמה הקרה
- מלחמת קוריאה
- הנשיאים קנדי וג'ונסון ודוקטרינת התגמול הגמיש
- הנשיא ניקסון, קיסינג'ר ואסטרטגיית הדטאנט
- הנשיא קרטור והדרך למלחמה הקרה
- הנשיאים רייגן ובוש וסיום המלחמה הקרה
- הנשיא קלינטון וסדר היום העולמי החדש
- ממשל בוש הבן, ה-11 בספטמבר והנתיב למלחמה בעיראק

10431 מדיניות החוץ של ברה"מ/רוסיה

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: יחסים בין-לאומיים
שיך נוסף: היסטוריה של העת החדשה

4 ידע קודם מומלץ: הקורסים **מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים**, **דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**¹.

פיתוח הקורס: ד"ר עודד ערן (כתיבה), סופי קוצר; טובה צורף, ענת אראל-גפני, קרין חזקיה (עריכה)

יועצים: פרופ' ליאון בויס, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' אהרון קליימן, פרופ' יעקב רואי

קורס זה דן בהתפתחות מדיניות החוץ של ברית-המועצות משנת 1917 ועד 1991, ובמדיניות החוץ של רוסיה לאחר התפרקותה של ברית-המועצות. הדיון מגיע עד 2002, ועוסק בקווי מדיניות כלפי סוגיות מגוונות ואזורי עולם שונים, בממד האידיאולוגי והפרגמטי ובהיבטים הביורוקרטיים והפוליטיים הפנימיים.

חומר הלימוד

כרך ראשון

חלק א היסטוריה, אידיאולוגיה ומבנה ביורוקרטי

חלק ב מלחמת העולם השנייה והמלחמה הקרה

כרך שני

חלק א מדיניות החוץ של כרושצ'וב

חלק ב מדיניות החוץ של ברז'נייב

חלק ג מדיניות החוץ של ברית-המועצות, 1975-1985

כרך שלישי (מקראה)

חלק א החשיבה הסובייטית על העולם השלישי

חלק ב התנועה הקומוניסטית הבין-לאומית

כרך רביעי: מדיניות החוץ של רוסיה – מן העידן הקומוניסטי לשנות האלפיים

1 או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 ני"ז), שאינו מוצע עוד.

10801 האיחוד האירופי: היסטוריה, מוסדות, מדיניות, סוגיות

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: ד"ר שרה קאהן-ניסר (כתיבה) **אחראי אקדמי:** ד"ר דניס שרביט

האיחוד האירופי הוא אחת הישויות הפוליטיות המורכבות ביותר בנוף הפוליטי בן-זמננו. הקורס פותח צוהר אל הווייתו של הארגון ואל תחום הדעת המרתק של לימודי האיחוד האירופי. נכיר את ההיסטוריה של הארגון, את מוסדותיו ואת מדיניותו בתחומים שונים. נלמד את מגוון התאוריות והמושגים שפותחו לניתוחו ונתייחס גם לסוגיות בוערות שונות.

חומר הלימוד

ספר קורס, מדריך למידה, מקראת מאמרים, הרצאות מצולמות.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10375 מדע המדינה לגונוניו:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **דמוקרטיזם ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**,² מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים, **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' ברוך זיסר, ד"ר עמוס כרמל, ד"ר גילה קורץ; חדוה ארליך (תרגום), אילנה דן (עריכה)
יועצים: פרופ' תמר הרמן, פרופ' אלעזר וינריב, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' דוד ריצ'י, ד"ר שמואל צבאג

מטרת הקורס להציג בצורה ביקורתית את מגוון הגישות במדע המדינה. כמו כן מיועד הקורס להבהיר לסטודנטים ששאלת הגישה המחקרית איננה עניין ביצועי גרידא, אלא קשורה עמוקות בהחלטות עקרוניות לגבי מהותה של ההתנהגות האנושית והבנת אופיו של המדע המודרני.

הקורס מורכב מסדרת מאמרים המציגים את הגישות השונות, ממאמרי ביקורת על גישות ספציפיות וממאמרי סיכום.

נושאי הלימוד

- מאפייני הגישה הביהביורלית והביקורתית שנמתחו עליה
- פוליטיקה כמערכת של תשומות ותפוקות
- הגישה המערכתית
- הגישה הפונקציונלית
- הגישה הקיברנטיקה-תקשורתית
- פוליטיקה כהתנהגות "רציונלית"
- תורת המשחקים
- הפוליטיקה כשוק כלכלי
- הגישה הפסיכולוגית לגונוניה
- הביקורת המרקסיסטית
- הביקורת של ליאו שטראוס

10538 אידיאולוגיות פוליטיות מודרניות:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **מבוא למחשבה מדינית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' ברוך זיסר, יעל בלוך, אבי שבת, נטע לב-טוב, עליזה קורנשטיין
יועצים: פרופ' שלמה אבינרי, פרופ' אלה בלפר, פרופ' אברהם יעזור

הקורס נועד להציג בצורה שיטתית את האידיאולוגיות הפוליטיות המובילות בתקופה המודרנית, ולחדד ולהבהיר את המורכבות של הסוגיות הכרוכות בשיח האידיאולוגי. במוקד הקורס דיון תאורטי במאפייני השיח האידיאולוגי המודרני, וסקירת עמדות אידיאולוגיות שונות, תוך בחינתן מזוויות הסתכלות מגוונות – פרשניות וביקורתיות.

חומר הלימוד כולל את ספר הקורס **על ימין ועל שמאל – אשנב לשיח אידיאולוגי בין-זמנני**, מאת ב' זיסר, (שוקן, 2000), מקראות מאמרים, ומדריך למידה.

נושאי הלימוד

- מבוא – שיח אידיאולוגי מודרני ומאפייניו
- ליברליזם (ליברליזם קלאסי, ליברליזם של רווחה)
- מרקסיזם – (סוציאליזם, מרקסיזם קלאסי, קומוניזם, שמאל חדש, סוציאלי-דמוקרטיה)
- פשיזם
- לאומיות כאידיאולוגיה, מדינת לאום ולאומנות
- סוגיות אידיאולוגיות עכשוויות: פמיניזם ורב-תרבותיות
- הרלוונטיות של הדיון האידיאולוגי בראשית המאה ה-21

10342 דת, מדינה ופוליטיקה:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, ואחד מהקורסים **דמוקרטיזם ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**,² מבוא לסוציולוגיה, מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **נגמנות בחברה הישראלית**, **המזרח התיכון בימינו**, **משטרים דמוקרטיים**.

פיתוח הקורס: פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר משה ברנט
יועצים: פרופ' גבריאל בן-דור, פרופ' אליעזר דון יחיא, פרופ' ראובן חזן

הקורס עוסק בחשיבות הדת בחברה, במדינה ובפוליטיקה בת-זמננו. דתות ממלאות תפקיד חשוב בעיצובם של משטרים ודפוסים פוליטיים, בתרבות פוליטית ובהתנהגות פוליטית. ממסדים דתיים וקהילות דתיות נמצאים לעתים תכופות במאבקים כנגד מתנגדיהם בזירה הפוליטית, משום שדתות מראות פעמים רבות סמלי הזדהות המסוגלים לגייס צבור נרחב למטרות פוליטיות.

בין היתר עוסק הקורס בהיבטים כלליים של סוגיות הדת, המדינה והפוליטיקה, ובחלק זה הדגש יהיה בעיקר על המדינות הדמוקרטיות באירופה ובצפון-אמריקה. בהמשך ננסה להשליך את התובנות הכלליות לכדי הבנת הסוגיה במזרח התיכון המוסלמי ובמדינת ישראל.

נושאי הלימוד

- הצגת הנושא ומבט היסטורי/תאורטי
- דתיות, חילונית, פונדמנטליזם
- דת ודמוקרטיה
- דת אזרחית ודת פוליטית
- דת ולאומיות
- דת, סכסוכים ומהפכות
- דת, מדינה וכנסייה
- מפלגות, תנועות וארגונים דתיים
- הצבעה דתית
- דת ומדיניות ציבורית
- דת, מדינה ופוליטיקה במזרח התיכון
- דת, מדינה ופוליטיקה בישראל

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראה בנושא דת, מדינה ופוליטיקה – היבטים כלליים; על מקראה בנושא דת, מדינה ופוליטיקה במזרח התיכון ובישראל; ועל מדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **דמוקרטיזם ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **דמוקרטיזם ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10326 סוגיות נבחרות בדמוקרטיה המודרנית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**², וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר הרמן, פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר אילנה קופמן, ד"ר משה ברנט
יועצים: פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' אילן גרילסהמר, פרופ' ברוך זיסר, פרופ' פנחס מדינג

הקורס עוסק בניתוח סוגיות ובעיות בדמוקרטיה המודרנית תוך שילוב של תאוריות וגישות אנליטיות עם מחקרים אמפיריים.

בקורס נדונות סוגיות כמו גישות לפיזור העוצמה בחברות המערביות, דמוקרטיה בעידן הגלובליזציה, אדישות והשתתפות פוליטית, דמוקרטיה ומשפט, הזכות לדעת, דמוקרטיה וציות.

נושאי הלימוד

- דמוקרטיזציה וגלובליזציה
- פיזור העוצמה בדמוקרטיה המודרנית
- מפלגות, ייצוג ואופוזיציה
- אדישות, ניכור והשתתפות
- משפט ודמוקרטיה
- הזכות לדעת
- רב-תרבותיות ודמוקרטיה

חומר הלימוד כולל מקראה ומדריך למידה.

10903 אזרחות: תאוריה ופוליטיקה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

שיוך נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד משני הקורסים **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, **בין מדינה לחברה: סוציולוגיה של הפוליטיקה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **משטרים דמוקרטיים**, **דיקטטורות במאה ה-20**, **מבוא למחשבה מדינית**.

פיתוח הקורס: ד"ר גל לוי (כתיבה);
אורנה כהן-שורף (עריכת מדריך הלמידה)
אחראי אקדמי: פרופ' יואב פלד
יועצים: פרופ' רות גביוון, פרופ' חיים גזו, פרופ' ברוך זיסר, פרופ' יעל ישי, ד"ר בקי קוק

קשה להפריז בחשיבותה של האזרחות כמושג פוליטי-חברתי מודרני המגדיר את יחסי הגומלין בין הפרט לבין המדינה והחברה. בשנים האחרונות היתה האזרחות מושאו של דיון תאורטי עשיר. דיון זה רואה באזרחות כלי חשוב להבנת מכלול יחסי העוצמה החברתיים, ובכך הוא מרחיב את הבנתו של מוסד האזרחות אל מעבר למשמעותיותו החוקיות.

מבנה הקורס

בחלקו הראשון של הקורס נתודע למושג האזרחות כמושג היסטורי-פוליטי. נעמוד במיוחד על משמעותה ותפקידה של האזרחות בהקשר הליברלי-דמוקרטי, ועל הזרמים הביקורתיים שהוא הצמיח. חלק זה של הקורס מבוסס על **ספר הקורס** המאגד בתוכו מאמרים קלאסיים ועכשוויים העוסקים בסוגיות אלה.

חלקו השני של הקורס עומד על הדיון העכשווי בפוליטיקה של האזרחות בישראל מנקודות מבט שונות, וזאת במטרה לפתח מודעות וחשיבה ביקורתית בנוגע ליחסי הגומלין החברתיים בישראל, תוך היכרות עם מורכבותו של הדיון בנושא זה ובפוליטיקה של האזרחות בכלל. חומר הלימוד בחלק זה מבוסס על **מקראת מאמרים**, ממיטב הכתיבה על האזרחות בישראל.

10509 דמוקרטיה וביטחון לאומי בישראל¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה
שיוך נוסף: יחסים בין-לאומיים

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**².

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר אילן בן-עמי, ד"ר אריאלה גרוס-רופא;
חדוה ארליך (עריכה)

יועצים: פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' משה ליסק, פרופ' אפרים ענבר, פרופ' מנחם הופנונג, ד"ר עמי פדהצור

בקורס זה נדונה הבעייתיות בקשר בין ביטחון ודמוקרטיה, בעיקר במדינת ישראל הנמצאת עשרות שנים במצבי חירום ומלחמה. בין השאלות והסוגיות הנדונות בקורס: האם אפשר לקיים דמוקרטיה תקינה במצב מלחמה או שמדינה במצב מלחמה דינה להיות מדינת קסרקטין; השוואת המצב בישראל למצבן של דמוקרטיה אחרות במצבי מלחמה; האם פוגעת בולטות הביטחון בנורמות ובתהליכים דמוקרטיים.

חומר הלימוד מורכב ממקראה ומקובץ מקורות ראשוניים. המקראה כוללת מאמרים ופרקים מהספרות הקלאסית בנושא ביטחון ודמוקרטיה וכן מהספרות הישראלית העוסקת בנושא. קובץ המקורות הראשוניים כולל – פסיקות בג"ץ, חוקים, תקנות והסכמים.

נושאי הלימוד

- דמוקרטיה וביטחון
- יחסה של החברה בישראל לצבא ולצבאיות
- ציות לחוק וחופש המצפון
- צנוורה וחופש הביטוי
- דמוקרטיה, שלטון החוק והמאבק בטרור
- המיעוט הערבי
- השטחים והדמוקרטיה הישראלית
- קביעת מדיניות בענייני שלום, ביטחון ומלחמה
- דמוקרטיה וביטחון במדינות אחרות
- מדיניות העמימות הגרעינית

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10392 תנועות חברתיות ומחאה פוליטית בישראל¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **תנועות חברתיות ומחאה פוליטית** וכן אחד מבין הקורסים **בין מדינה לחברה: סוציולוגיה של הפוליטיקה**, **דמוקרטיה ודיקטטורה: פוליטיקה השוואתית**² וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר הרמן, יובל לבל
יועצים: פרופ' עמואל גוטמן, פרופ' נעמי חזן, פרופ' יעל ישי, פרופ' שמואל ליימן-וילציג, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' אהוד שפרינצק

בעשורים הראשונים לקיומה של מדינת ישראל היתה הפוליטיקה בארץ בעלת אופי מפלגתי וממסדי מובהק. מאפיין זה של הפוליטיקה הישראלית תאם גם את התפיסה שרווחה אז בעולם, על כך שהציבור הרחב אדיש ובור פוליטית, ולכן מן הראוי שמעורבותו הפוליטית תצומצם. ואולם, בעשורים האחרונים חל שינוי ניכר, תפיסתי ומעשי, בתחום זה: המעורבות של הציבור הרחב בתהליך הפוליטי גברה בבירור. שינוי זה – שהיו לו השלכות ניכרות על מידת האחריותיות (accountability) של הפוליטיקאים לבוחריהם ועל הנושאים העולים על סדר היום הציבורי בישראל – עומד במוקד הקורס.

חומר הלימוד

מקראת הקורס, המחולקת לתשעה שערים, כוללת מבחר מאמרים, קטעי מחקר ופרקי ספרים (בעברית ובאנגלית) העוסקים בתנועות חברתיות ובגילויי מחאה פוליטית בישראל של מגזרים שונים ובנושאים שונים. למקראה נלווה מדריך למידה.

שער ראשון: הרקע הפוליטי והתרבותי

להתפתחות הפעילות החוץ-פרלמנטרית בישראל.

שער שני: גילויים שונים של מחאה כלכלית-חברתית.

שער שלישי: התארגנויות חוץ-פרלמנטריות

בימין הלאומי-דתי.

שער רביעי: גילויים של השתתפות פוליטית

בשמאל ובמחנה השלום.

שער חמישי: ביטויי מחאה של המגזר החרדי.

שער שישי: ההשתתפות הפוליטית והחוץ-פרלמנטרית של הציבור הערבי.

שער שביעי: פעילות חוץ-פרלמנטרית של נשים.

שער שמיני: השתתפות בפעילות בנושאי סביבה

וגרעין.

שער תשיעי: המאבק לכינון חוקה לישראל.

10929 הכלכלה המדינית: עיון במקרה הישראלי¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: **דמוקרטיה ודיקטטורה: פוליטיקה השוואתית**² מבוא לחשיבה חברתית.

פיתוח הקורס: ד"ר עופר אריאן (כתיבה), פרופ' עמואל גוטמן (אחראי אקדמי); רוני אמיר (עריכה)

יועצים: פרופ' תמר הרמן, פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר אילנה קופמן

בסיסה של הכלכלה הפוליטית הוא בניסיון לתת מענה על שאלות המפתח הבאות: מהו תפקידה של הממשלה בכלכלה? האם היא צריכה להתערב בנעשה במשק הכלכלי? ואם כן, מתי ובאיזו מידה היא צריכה להתערב? מה צריך להיות תפקידה ועד כמה תפקודה מועיל לכלכלה הלאומית?

הקורס מציג תובנות כלכליות ופוליטיות במשולב, באופן מקיף שמאפשר עיון בשאלות היסוד הללו גם למי שאינו בעל רקע כלכלי קודם. בנוסף, הקורס עוסק בכלכלה פוליטית בראי הסחר הבין-לאומי ובאמצעים להסדרתו – הסדרי מסחר בין-לאומי ברמה אזורית, קרטלים, מונופולים ושוק הכספים הבין-לאומי (למשל, המרת מטבעות).

לימוד הכלכלה הפוליטית חוצה את גבולות המחקר הכלכלי והמחקר הפוליטי. מטרתו של הקורס יהיו אפוא לערוך היכרות עם הסוגיות המרכזיות הנוגעות לחקר הכלכלה הפוליטית בחברות דמוקרטיות, ולהציג את בעיותיה החברתיות, הכלכליות והפוליטיות של מדינת ישראל באמצעות הכלכלה הפוליטית.

10314 סוגיות נבחרות במדיניות החוץ של ישראל¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: יחסים בין-לאומיים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים**, **דמוקרטיה ודיקטטורה: פוליטיקה השוואתית**² ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר אריה גרוניק; חדוה ארליך (עריכה)

יועצים: פרופ' אורי ביאלר, פרופ' אברהם בן-צבי

הקורס עוסק בפיתוח מדיניות החוץ של מדינת ישראל על פי התחומים האלה:

- הממד הפנימי במדיניות החוץ הישראלית: תהליכי קבלת החלטות במצבי משבר ומלחמה; דוקטרינת הביטחון של ישראל; דעת קהל והשפעתה על עיצוב מדיניות חוץ;
- הסכסוך הישראלי-ערבי: גורמים ושלבי התפתחות, ניסיונות וגישות לפתורו; תפיסות ועמדות בישראל לגביו; אירועים ספציפיים במהלכו;
- ישראל בזירה הבין-לאומית: יחסיה הדו-צדדיים של ישראל עם ארצות-הברית, ברית-המועצות, סין, מערב-אירופה, אמריקה הלטינית ואפריקה.

מבנה הקורס

בקורס זה יתבקשו הסטודנטים לגלות יכולת שילוב של תאוריות וגישות מהקורס **מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים** (10205) עם חומר גלם עובדתי-היסטורי הנוגע למדיניות החוץ הישראלית.

הסטודנטים יקראו ביבליוגרפיית חובה הכוללת שתי מקראות בעריכת בנימין נויברגר ואריה גרוניק, וכן מאמרים נוספים בעברית ובאנגלית. בבחינה המסכמת יצטרכו הסטודנטים להפגין ידע בנושאי הקורס ויכולת יישומית של תאוריות וגישות מהקורס **מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים**.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורה: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורה: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורה: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10390 מלחמה ואסטרטגיה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: יחסים בין-לאומיים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' יהושפט הרכבי, פרופ' תמר הרמן, ד"ר אריאלה גרוס-רופא (כתיבת מדריך הלמידה)
יועץ פיתוח: פרופ' יגיל לוי
יועצים: פרופ' גרלד שטיינברג, פרופ' גבי בן-דור, פרופ' אברהם בן-צבי

מטרת הקורס היא הכרת הגישות בתחום הביטחון, המלחמה והאסטרטגיה וניתוחן, תוך כדי שילוב תאוריות וגישות אנליטיות עם מקורות היסטוריים.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מורכב מספרו של יהושפט הרכבי **מלחמה ואסטרטגיה**, ממקראה (הכוללת מאמרים בעברית ובאנגלית), מהרצאות וידאו מוקלטות וממדריך למידה.

נושאי הלימוד

הקורס עוסק בהיבטים שונים של מלחמה ושל ביטחון לאומי, ובהם: הגדרות, תאוריות וגישות; מוסר ומלחמה במשפט הבין-לאומי; ארגונים בין-לאומיים; נשק לא קונבנציונלי והרתעה גרעינית; לוחמה אסימטרית; הפיקוח האזרחי על הצבא; יחסי חברה-צבא והרגישות לחללים; מלחמה, התקשורת ודעת קהל; כלכלת ביטחון; טכנולוגיה; סיום מלחמות וסכסוכים.

10925 הקולוניאליזם האירופי: רעיון, יישום¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד משלושת הקורסים **צמיחת המדינות החדשות באפריקה, מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים, ג'נוסייד (רצח עם)**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר רות גיינאו (כתיבה)
אחראי אקדמי: פרופ' בנימין נויברגר
יועצים: פרופ' נעמי חזן, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' גליה צבר, ד"ר אלה קרון, ד"ר דני שרביט

הקולוניאליזם והאימפריאליזם קשורים לשני גלים של התפשטות אירופית. הגל הראשון, עיקרו במסעות הגילויים הראשונים ביבשת אמריקה החל משלהי המאה ה-15 ובאיתור דרכי מסחר למזרח הרחוק. הגל השני קשור למרוץ הכיבושים האירופיים באסיה ובאפריקה לקראת סוף המאה ה-19, ושבו היו מעורבות בריטניה, צרפת, ספרד, פורטוגל, הולנד, בלגיה, גרמניה ואיטליה.

מטרת קורס היא לבחון את הקולוניאליזם כתופעה היסטורית, פוליטית, חברתית ותרבותית, תוך התמקדות בתקופה של סוף המאה ה-19 והמחצית הראשונה של המאה ה-20 ובהשתלטות האירופית (בעיקר של בריטניה וצרפת) על חלקים נרחבים מאסיה וכמעט על כל אפריקה. למרות התמקדות זו, הקורס עוסק בקולוניאליזם כתופעה היסטורית רחבה המעצבת את עולמנו גם כיום, ומתייחס גם לפעילות של מעצמות קולוניאליות נוספות.

נושאי הלימוד

שער ראשון

- הגדרת המושגים: קולוניאליזם, אימפריאליזם, מושבה
  - התפתחות הגזענות המדעית באירופה של המאה ה-19
  - הגורמים להתפשטות הקולוניאלית של מדינות אירופה באסיה ובאפריקה
  - התעמולה הקולוניאלית באירופה: הקולוניאליזם בתערוכות, בקולנוע ובפרסומות
- ##### שער שני
- הקשר בין ידע וכוח
  - ניצול המשאבים הכלכליים והאנושיים של המושבות
  - "השליחות התרבותית" של הקולוניאליזם האירופי
  - תלותו של הקולוניאליזם באנשי ביניים
  - ההשפעות התרבותיות של המושבות על המעצמות הקולוניאליות
- ##### שער שלישי
- אנטי-קולוניאליזם במושבות ובאירופה
  - הקולוניאליזם לאחר תום התקופה הקולוניאלית
  - המורשת של הקולוניאליזם באירופה ובמושבות לשעבר

10330 אפריקה בסבך היחסים הבין-לאומיים¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: יחסים בין-לאומיים
שיוך נוסף: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מבין הקורסים **צמיחת המדינות החדשות באפריקה, מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר אלה קרון; חדוה ארליך (תרגום ועריכה)
יועצים: פרופ' נעמי חזן, פרופ' גליה צבר, פרופ' מרדכי תמרקין

מעמדה של אפריקה ביחסים הבין-לאומיים עבר טלטלה עזה במאה ה-20 ממצב של מעורבות יתר להזנחה. במחצית הראשונה של המאה הייתה אפריקה נתונה תחת כיבוש קולוניאלי מלא. בעקבות תהליך הדה-קולוניזציה, חלו שינויים באופי ובעוצמת המעורבות החיצונית באפריקה, ומעמדה הבין-לאומי דעך. הקורס בוחן את התמורות האלה מאז הקולוניאליזם ועד ימינו.

בין הנושאים הנדונים: יחסי אפריקה ומעצמות העל (ארצות-הברית וברית-המועצות) בתקופת המלחמה הקרה; יחסי אפריקה ו"מדינות האם" הקולוניאליות לשעבר (בריטניה, צרפת); היחסים הדו-צדדיים עם סין, קובה, יפן, האיחוד האירופי, והמזרח התיכון; אפריקה, סוף המלחמה הקרה והסדר העולמי החדש; אפריקה והכלכלה הבין-לאומית; היחסים בין מדינות אפריקה; הסיבות למלחמות בין מדינות ובתוך מדינות; מעורבות בין-לאומית במלחמות אזרחים; פתרון סכסוכים על ידי כוחות אזוריים ועל ידי האיחוד האפריקני (וקודמו – הארגון לאחדות אפריקה); אפריקה והאוי"ם; "הפרטת" הדיפלומטיה.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה ועל מדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים

תואר ראשון

10329 משטר ופוליטיקה באפריקה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **צמיחת המדינות החדשות באפריקה**, אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**², **בין מדינה לחברה: סוציולוגיה של הפוליטיקה**, **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**, **מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' נעמי חזן, פרופ' בנימין נויברגר

קורס זה מכוון עדשה ממוקדת למדינות האפריקניות בחמישים שנות עצמאותן. הקורס דן בתהליכי התגבשותן הפוליטית, בוחן את יחסיהן המורכבים עם החברות המגוונות בתוכן, ומציג את האתגרים הקשים שבפניהן הן ניצבות ואת דרכי התמודדותן עימם. למשל, כיצד מתמודדות המדינות האפריקניות עם המורשת הקולוניאלית המעיקה? מדוע ממלא הצבא תפקיד מרכזי בחיים הפוליטיים באפריקה? איך אפשר להסביר שני תהליכים מנוגדים מתרחשים ביבשת מאז העשור האחרון של המאה ה-20, דמוקרטיזציה של משטרים אפריקניים מזה והתפוררותן של מדינות מזה?

חומר הלימוד כולל מקראת מאמרים. רוב מאמרי החובה תורגמו לעברית.

נושאי הלימוד

- הדרך ממדינה קולוניאלית למדינה עצמאית
- משטרים סמכותניים ומדינה "רכה"
- יחסי חברה ומדינה באפריקה
- משטרים וחילופי שלטון
- דמוקרטיה באפריקה – שורשי הכישלון, זרעי התקווה
- כלכלה ופוליטיקה בצל הגלובליזציה
- הנסיגה מן המדינה ותהליכי התפוררותן של מדינות

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

10504 השאלה הלאומית בברית-המועצות, 1917-1991¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: מדע המדינה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם שניים מבין הקורסים **דמוקרטיה ודיקטטורות: פוליטיקה השוואתית**², **מדיניות החוץ של ברית-המועצות**, **אירופה ערש הלאומיות**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' יעקב רואי, סופי קוצר, קטרין קרייזגור; טובה צורף (עריכה)
יועץ: פרופ' בנימין נויברגר

הקורס דן בהתפתחות מדיניות המשטר הסובייטי כלפי השאלה הלאומית בתחומי ברית-המועצות וכלפי העמים הרבים החיים בתוכה. הוא מתייחס גם להיבטים השונים של השאלה הלאומית באותה מדינה ופניהם הרבים של היחסים בין השלטון המרכזי לבין הפריפריה, בין מוסקבה לבין רפובליקות הברית ושאר האזורים הלאומיים. הקורס מתאר את ניסיונות המשטר לפתור את הבעיה ברמה התאורטית והמעשית כאחת, את הפערים בין המישור ההצהרתי לבין הקו הננקט בפועל, את המטוטלת בין ויתורים וקשיחות, ולבסוף את הכישלון הכולל עת גברו המתחים ועלו מעל פני השטח. כן סוקר הקורס את המאמצים של עמי ברית-המועצות לממש את מאווייהם וזכויותיהם בתקופות השונות שבין 1917 ל-1991, את תחושת התסכול הגוברת של התנועות הלאומיות למיניהן, ולבסוף את ההידרדרות אל עבר שבר מוחלט והתפרקותה של ברית-המועצות – תהליך שבו הנושא הלאומי מילא תפקיד נכבד למדי.

הקורס מורכב ממקראה הכוללת מאמרים בעברית ובאנגלית, וממדרך למידה.

נושאי הלימוד

- האידיאולוגיה המרקסיסטית-לניניסטית והשאלה הלאומית
- המבנה הפדרלי של ברית-המועצות
- מדיניות הלאומים של השלטון הסובייטי הלכה למעשה
- פניה הכלכליים, הדמוגרפיים והאקולוגיים של הבעיה הלאומית
- התהוות והתפתחותן של קבוצות אופוזיציה בקרב הלאומים
- השאלה הלאומית ומדיניות החוץ של ברית-המועצות
- תרומת הבעיה הלאומית להתפוררותה של ברית-המועצות
- השאלה הלאומית בחבר המדינות לאחר התפרקותה של ברית-המועצות

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורס **דמוקרטיה ודיקטטורות: רעיונות, הקשרים, משטרים** (10660, 3 נ"ז), שאינו מוצע עוד.

10535 זכויות האדם ביחסים הבין-לאומיים¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מהקורסים **מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים** או **מבוא למחשבה מדינית**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אלן דאוטי (אחראי אקדמי), ד"ר ציון אברוני (ריכוז הפיתוח וכתביה), גדי ליימן; אורנה ברקאי (עריכה)
יועצים: פרופ' מנחם הופנונג, פרופ' תמר הרמן, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' אהרון קירשנבאום, ד"ר שרון סופר, ד"ר אדי קאופמן, ד"ר יובל שני, ד"ר דניס שרביט

אף שההיסטוריה האנושית רצופה פגיעות בקיומם הפיזי, בחירותם ובאורשם של בני אנוש, קשה לדמיין היום את השיח הפוליטי הבין-לאומי ללא המושג 'זכויות אדם'. בשלהי המאה ה-20 החל להתגבש משטר בין-לאומי של זכויות אדם, הכולל נורמות, חוקים ומוסדות פיקוח ואכיפה, שחותר להרחיב את תחולת הזכויות ולהבטיח את השמירה עליהן ברחבי העולם.

הקורס פותח צוהר להתפתחות המושג 'זכויות אדם' ולהבנת חשיבותו הגוברת ביחסים הבין-לאומיים. מהן 'זכויות אדם': רעיון פילוסופי? עיקרון משפטי? ממשות היסטורית? מהן 'הזכויות' ומי הוא 'האדם' הראוי להן? מתי וכיצד הן צמחו, התפתחו וכנסו למרכז השיח הפוליטי הבין-לאומי? איך חברות, מדינות וארגונים בין-לאומיים מנסים לתת תוקף ל'זכויות אדם'? מהם הקשרים בין זכויות אדם לבין תהליכי גלובליזציה, דמוקרטיזציה, שלום ויציבות בין-לאומיים?

נושאי הלימוד

- צמיחת רעיון זכויות האדם ושורשיו הרעיוניים והדתיים.
- תפיסות תרבותיות שונות לזכויות אדם והקשיים בגיבוש הגדרה אוניברסלית.
- התפתחות המשטר הבין-לאומי של זכויות אדם, מהצהרה האוניברסלית בדבר זכויות האדם של האו"ם משנת 1948, ועד הקמת בית הדין הפלילי הבין-לאומי בתחילת המאה ה-21.
- זכויות הפרט וזכויותיהן של קבוצות ייחודיות כמו מיעוטים, פליטים, נשים וילדים.
- ארגוני זכויות אדם בין-לאומיים, פעילותם ויעילותם.
- זכויות אדם במדיניות החוץ של ארצות הברית, של כמה מדינות אירופיות ושל האיחוד האירופי.
- זכויות אדם בישראל ובמדיניות החוץ שלה.
- הפעילות הבין-לאומית למען זכויות אדם בתחילת המאה ה-21 – כישלונות והצלחות.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

חינוך

תואר ראשון

91412 השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך:

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

לא נדרש ידע קודם.

הרבה מהמחקר בפסיכולוגיה ובחינוך מתוכנן ומבוצע על ידי חוקר, ושותפים לו נחקרים שממלאים שאלונים, פותרים בעיות או שותפים לניסוי במעבדת מחקר. במסגרת הקורסים המתודולוגיים לומדים הסטודנטים לפסיכולוגיה ולחינוך את הנדרש מחוקר בתחום: את עקרונות תכנון המחקר, איסוף הנתונים, עיבודם והסקת המסקנות. הקורס הנוכחי נועד לאפשר לסטודנטים לחוות את המחקר כמשתתף בו.

מבנה הקורס

הקורס אינו קורס רגיל. במסגרתו על הסטודנטים לקחת חלק פעיל כמשתתפים במחקרים בפסיכולוגיה. עמידה בקורס זה מחייבת השתתפות בשלוש שעות של מחקר. סיום חובת ההשתתפות במחקר הוא תנאי קבלה לקורסים אישיים: **תאוריה ומחקר (10269) ופסיכולוגיה קוגניטיבית (10264)** ולקורסים מתקדמים בפסיכולוגיה ובחינוך. מילוי חובה זו חל רק פעם אחת ומהווה מילוי החובה עבור כל הקורסים שהוא מהווה תנאי קבלה אליהם.

תיאור המחקרים

המחקרים בהם ישתתפו הסטודנטים יהיו בעיקר משני סוגים:
א. מחקרי מעבדה המתבצעים ברובם במעבדת הפסיכולוגיה שבמפוס האוניברסיטה הפתוחה. (ברוב הניסויים הסטודנטים מבצעים מטלות כתובות או מטלות מחשב).
ב. מחקרים המתבססים על שאלונים וראיונות.

המחקרים נערכים במסגרת עבודתם המחקרית/מדעית של סגל המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה או במסגרת חלק מעבודותיהם הסמינריוניות האמפיריות של סטודנטים לפסיכולוגיה.

כלל, כל המחקרים שנחקרים הם בני אדם עוברים אישור של ועדת אתיקה כדי להבטיח שהם עומדים בעקרונות האתיקה של המחקר הפסיכולוגי.

הרשמה

ההרשמה נעשית דרך שאילתא: תפריט פניות בנושא הרשמה – הרשמה למחקר. ניתן לפנות גם בפנייה ישירה אל "מתאם המחקרים" במחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה באוניברסיטה הפתוחה, בכתובת דואר אלקטרוני: asisc@openu.ac.il. ההרשמה לקורס זה היא ללא תשלום שכן לימוד.

1 לפרטי תשלום ראו טבלת שכר לימוד לקורסים ספציפיים.

10125 פסיכולוגיה בחינוך

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אבנר זיו, ד"ר רחל קדרון, ד"ר דבורה בן-שיר, יורם שדה (תרגום) **יועצים:** פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' תמר לויך, פרופ' מלכה מרגלית, ד"ר אבי קפלן, פרופ' שלמה שולמן

הקורס נועד להקנות ללומד ידע והבנה בתהליכים הפסיכולוגיים הקשורים לחינוך וללמידה. הקורס מבוסס על ספרם של פרופ' אבנר זיו וד"ר נעמי זיו, **פסיכולוגיה בחינוך במאה ה-21; מקראת מאמרים** (האוניברסיטה הפתוחה) הכוללת 13 מאמרים הנלווים לפרקי הספר; ומדריך למידה שמטרתו לקשר בין הרכיבים השונים בקורס, ולאפשר גם התנסות עצמית ותרגול.

פרקי הלימוד

מבוא המבוא מציג את תחום הפסיכולוגיה בכלל ואת התחום המקצועי של הפסיכולוגיה החינוכית בפרט, ומתאר את הנושאים המרכזיים בתחום, שיטות איסוף הידע והנהגות בו וקהל הצרכנים שלו.

פרק 1 גורמי הנעה: הפרק עוסק בגורמים הפנימיים המשפיעים על הלמידה, כגון מניע ההישג, הסקרנות, הדימוי העצמי וכד', באופן שהם משפיעים על הלמידה, בגורמים להתפתחותם ובדרכים לשינויים.

פרק 2 גורמים חברתיים: הפרק דן בהשפעתם של גורמים קוגניטיביים על הלמידה. מוצגות בו תאוריות המציגות את התפתחות ההכרה, המשכל, הזיכרון, היצירתיות ועוד, ונדונות בו שאלות יסוד הקשורות לגורמים אלה וליישומיהם בתחום הפסיכולוגיה החינוכית.

פרק 3 גורמים חברתיים: הפרק מציג את מכלול ההיבטים החברתיים של חיי הכיתה, והשפעתם על הלמידה. במסגרת זו מוצגים נושאים כגון: קבוצה ולכידות, נורמות וקונפורמיות, תחרות ושיתוף פעולה.

פרק 4 למידה: בפרק זה מוצגות תאוריות מרכזיות וותיקות בתחום: התאוריות הביהביוריסטיות ויישומיהן בהוראה והתאוריות ההכרתי-פנומנולוגיות. כמו כן מתוארים בפרק תהליכים מרכזיים שמייעלים את הלמידה בבית הספר כגון: למידת גילוי, העברה ועוד, ומולם גורמים המקשים על הלמידה, כגון ליקויי למידה לסוגיהם.

פרק 5 בית הספר והמורה: פרק זה מתמקד במורה – תפקידיו, הגורמים לבחירתו בהוראה, דרכי ההתמודדות שלו עם בעיות משמעת ואליומות, ושיטות הוראה שונות.

10765 פילוסופיה של החינוך

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, ד"ר דבורה בן-שיר, גדי פרודובסקי (תרגום) **יועצים:** פרופ' נמרוד אלוני, פרופ' יובל דרור, פרופ' אדיר כהן, ד"ר דבורה קורט

הקורס מציג את תחום הפילוסופיה של החינוך בהתבסס על מגוון עשיר של אסכולות, תקופות היסטוריות והוגים מרכזיים בתחום. הקורס בוחן את תשובותיהם המגוונות של פילוסופים ואנשי הגות בחינוך לשאלות כגון – מהו חינוך, לשם מה בעצם הוא נחוץ, אילו תפיסות חינוכיות מתחרות ביניהן ועל מה בדיק הן ניצות, מהו הקשר בין חינוך ובין פוליטיקה, מה בין פילוסופיה לבין עשייה חינוכית בשטח, ושאלות מעניינות רבות אחרות.

הקורס מתבסס על ספרה המתורגם של נל נודינגס, **פילוסופיה של החינוך**, מקראת מאמרים ומדריך למידה מפורט.

נושאי הלימוד

שער ראשון – פילוסופיה של החינוך: היבט היסטורי

סקירה היסטורית של פילוסופיות חינוכיות מובילות מתקופת יוון העתיקה ועד תקופת ההשכלה. מקום מיוחד מוקדש למורשת החינוך היהודי, כפי שהיא משתקפת מכתבי חז"ל.

שער שני – הוגי דעות בחינוך מבחר מצומצם של פילוסופים חינוכיים, שלא רק הגו רעיונות, אלא גם היו מעורבים בחינוך הלכה למעשה, ושימשו באישיותם דוגמה ומופת לתורותיהם, דוגמת ג'ון דיואי, א"ד גורדון ויאנוש קורצ'אק.

שער שלישי – מחשבת החינוך בעת החדשה:

חלוצים ומשפיעים בחינה מושגית-אנליטית של מונחים ושאלות יסוד בהגות החינוך, כגון: מהי פילוסופיה? מהו חינוך? מה הקשר בין שניהם?

שער רביעי – זרמים מודרניים ופוסט-מודרניים בפילוסופיה של החינוך זרמים פילוסופיים, מודרניים ופוסט-מודרניים, שמקורם באירופה – הומניזם, אקזיסטנציאליזם, פנומנולוגיה, תאוריה ביקורתית, הרמנויטיקה ופוסט-מודרניזם. חלקם הצמיחו תאוריות רבות השפעה בחינוך של ימינו.

שער חמישי – פילוסופיה חברתית-פוליטית הפילוסופיה החברתית-פוליטית עוסקת בסוגיות כגון צדק, שוויון וחירות. בשער זה נפרשים האתגרים והקשיים הכרוכים במימושם של אידיאלים כגון אלה במערכות חינוך. בכך גם מודגם תפקידה החשוב של הפילוסופיה של החינוך בעיצוב פני החברה בה אנו חיים.

מדעי החברה

חינוך

תואר ראשון

10106 תכנון לימודים, הוראה והערכה¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' יורם עשת, ד"ר אינה בלאו, ד"ר תיקי זהר, ד"ר אמירה רוס
יועצים: פרופ' דוד חן, פרופ' מרים מבורך, פרופ' מרדכי מירון, פרופ' רפי נחמיאס, ד"ר דבורה בן-שיר, ד"ר ניבה ולנשטיין, ד"ר תיקי זהר, ד"ר דוד מצר, ד"ר דבורה קורט, ד"ר גילה קורץ

הקורס מפגיש את הסטודנטים עם המורכבות של תכנון לימודים, הוראה והערכה בעידן המודרני ובוחן גישות ועמדות שונות בסוגיות מרכזיות הנוגעות למפגש שבין חומרי למידה-תלמידים-מורים במערכות למידה בחינוך הפרמלי והבלתי-פרמלי, במסגרות הדרכה מגוונות במגזר הציבורי ובמגזר העסקי ובסביבות למידה עתירות טכנולוגיה.

הקורס פורס בפני הלומדים את הרקע התאורטי בבסיס התכנון של תכניות לימודים (בין אם לגילאי הגן או לעובדי הייטק), מנתח מודלים ותהליכים מורכבים, המלווים את הפיתוח של חומרי למידה ואת הבחירה של שיטות הוראה וטכנולוגיות מתאימות, ובוחן את ההטמעה וההערכה של תכניות לימודים במערכות למידה מגוונות באמצעות דוגמאות וניתוח אירוע מישאור וממדינות אחרות.

נושאי הלימוד

- תכנון לימודים, הוראה והערכה: המורכבות
- מטרות
- פיתוח והטמעה
- שיטות הוראה-למידה
- טכנולוגיות דיגיטליות בתהליכי למידה, הוראה ותכנון לימודים
- הערכה תכנית לימודים
- הערכת הישגים

1 בגרסתו הקודמת נקרא הקורס **תכנון, פיתוח ויישום תכניות לימודים**.

10139 סוגיות בחינוך מיוחד

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם. מומלץ לא ללמוד קורס זה כקורס ראשון באוניברסיטה הפתוחה.

פיתוח הקורס: ד"ר דורית אולניק-שמש (מרכזת הפיתוח); פרופ' שמעון זקס, פרופ' שמואל שולמן, פרופ' שונית רייטר, ד"ר חנן רוטן, ד"ר ורדה שרוני, פרופ' אמציה ויזל, ד"ר איה מסר-אמיר, ד"ר גלעדה אבישר, ד"ר שרה זנדברג, מרים לוי, נורית וייסקופף, חנה קדמון, רחל זקס, כרמלה ארנון, אופירה גיל (כתובה); חדוה ארליך, שולמית שנער, עדה כהן, איה ברסקי (עריכה)
עדכון: ד"ר טלי היימן, ד"ר דורית אולניק שמש, ד"ר גלעדה אבישר, ד"ר ורדה שרוני, דפנה ארליך
יועצים: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' יונה כהן, פרופ' ראובן כהן-רוז, פרופ' מלכה מרגלית, פרופ' אריה סלומון, פרופ' שונית רייטר, פרופ' עמירם רביב, פרופ' אריק רימרמן, ד"ר נוי ספקטור, ד"ר מאיר חובב, ד"ר ליליאנה טולציינסקי, ד"ר שושנה שרני, רינה בירן, ד"ר דיצה צחור, ד"ר שמואל לברטובסקי, ד"ר גל בן-יהודה, ד"ר טלי היימן, ד"ר דורית אולניק שמש

הקורס דן בסוגיות מרכזיות של החינוך המיוחד, תוך התמקדות בליקויים קוגניטיביים, התנהגותיים, רגשיים וחושיים. בקורס מוצגות גישות שונות להבנת הלקויות, דרכי אבחון, טיפול ושיקום ומניעה. הקורס דן גם בנושאים המשותפים לכל אוכלוסיות החינוך המיוחד: עקרונות עבודה מרכזיים, שירותי עזר והתמודדות המשפחה עם גידולו וחינוכו של ילד עם צרכים מיוחדים. דגש מיוחד מושם על העיון והמעש בתחום זה במדינת ישראל.

חומר הלימוד

- 1 יחידה מהות החינוך המיוחד
- 2 יחידה מוגבלות שכלית התפתחותית
- 3 יחידה נכויות פיסיות
- 4 יחידה לקויות למידה
- 5 יחידה עזובה ועבריינות-נוער
- 6 יחידה הפרעות רגשיות אצל ילדים
- 7 יחידה עיוורון ולקויות ראייה
- 8 יחידה ליקויי שמיעה: חינוך תלמידים חירשים וכבדי שמיעה
- 9 יחידה הספקטרום האוטיסטי ולקויות בתקשורת
- 10 יחידה משפחות לילדים עם צרכים מיוחדים

10711 מחוננות וכישרונות מיוחדים¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: אחד מבין הקורסים **פסיכולוגיה בחינוך, סוגיות בחינוך מיוחד**.

פיתוח הקורס: פרופ' אבנר זיו, ד"ר איריס מנור-בנימיני, ד"ר דורית אולניק-שמש; רינה סקוטלסקי, נילי וייס (עריכה)
עדכון הקורס: פרופ' אבנר זיו, דנה כספי צחור; יעל אונגר (עריכה)
יועצים: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' אמציה ויזל, פרופ' מלכה מרגלית, פרופ' ברוך נבו, פרופ' שונית רייטר, ד"ר טלי היימן

הקורס נועד להקנות ידע בסיסי בנושא מחוננות אינטלקטואלית וכישרונות מיוחדים. מוצגות בו התאוריות והעבודות האמפיריות המרכזיות בנושא. במהלך הקורס יתודע הסטודנט לצרכים המיוחדים ולבעיות הייחודיות המאפיינים ילדים מחוננים בתחומים הקוגניטיביים, החברתיים והרגשיים. כמו כן נבחנים בקורס גורמים פנימיים וחיצוניים מסוגים שונים, המשפיעים על מימוש הפוטנציאל של הילדים. הקורס מציג תכניות שונות לטיפוח מחוננים, על יתרונותיהן וחסרונותיהן. בפרק האחרון בקורס מוצגת תת-קבוצה של המחוננים – מחוננים לקויי למידה.

מבנה הקורס

לקורס שני חלקים:

חלק א

ספר הקורס **מחוננים וכישרונות מיוחדים** (האוניברסיטה הפתוחה, 2011);
מקראה (17 מאמרים מתורגמים ומאמר אחד באנגלית).

- פרק א כישרון, מחוננות ומצוינות
- פרק ב אינטליגנציה – בסיסה של המחוננות
- פרק ג כישרונות מיוחדים ויצירתיות
- פרק ד מצוינות והגורמים שמשפיעים על מימושה
- פרק ה טיפוח מצוינות

חלק ב

הכרך **מחוננים לקויי למידה** (האוניברסיטה הפתוחה, 2005), הכולל מדריך למידה ומקראה (9 מאמרים מתורגמים).

- פרק א הגדרות, איתור ואבחנה מובדלת של מחוננים לקויי למידה
- פרק ב מאפיינים של ילדים מחוננים לקויי למידה
- פרק ג השמה של תלמידים מחוננים לקויי למידה
- פרק ד אסטרטגיות הוראה
- פרק ה הורים לילדים מחוננים לקויי למידה

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

חינוך

תואר ראשון

10256 הוראה יחידנית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' דוד חן, ד"ר אריאלה בריקנר, ד"ר אווה גוטרמן, ד"ר תקווה זוהר, ד"ר ניבה ולנשטיין, חווה אפלבוים, אסתר בן-זקן, דבורה גסר; אהובה קרן (עריכה), נאוה בן-עמי (עיצוב) **יועצים:** פרופ' דוד חן (יועץ בכיר), פרופ' דניאל בר-טל, פרופ' רחל הרץ-לורוביץ, פרופ' אריה ווהל, פרופ' שמעון זקס, פרופ' גבי סלומון, ד"ר משה זילברשטיין, פרופ' דרורה כפיר, ד"ר יונה פלס, אסתר חכם, בטי פוליטי

הקורס נועד לגבש תפיסה חינוכית כוללת הדוגלת באינדיבידואליזציה של תהליכי הוראה-למידה, להציג את היבטיה הפילוסופיים והפסיכולוגיים, ולעמוד על דרכים שונות לפיתוח תכניות לימודים להפעלה, למינהל חינוכי, לאבחון ולהערכה. דגש מיוחד מושם על ניתוח הפילוסופיה החינוכית וההפעלה המעשית של פרויקט ההוראה היחידנית במסגרת המרכז לטכנולוגיה חינוכית.

חומר הלימוד

- 1 השונות באוכלוסייה
  - 2 הוראה יחידנית – מרכיביה ומקורותיה ההיסטוריים והחינוכיים
  - 3 שיתוף פעולה והלומד האוטונומי בהוראה היחידנית
  - 4 טכנולוגיה בחינוך – לקראת אינדיבידואליזציה של ההוראה-למידה
  - 5 עקרונות קוריקולאריים כבסיס לתכנון לימודים בהוראה היחידנית
  - 6 אבחון והערכה בהוראה היחידנית
  - 7 מינהל בית ספר, מינהל כיתה
  - 8 עיצוב סביבת הלימוד
- חומר הלימוד כולל מדריך למידה.

ספרים נלווים

הוראה מותאמת – מקראה (האוניברסיטה הפתוחה); **מינהל בית ספר ומינהל כיתה** (מט"ח, 1982).

10123 קריאה: תאוריה ומעשה

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: אחד מבין הקורסים **הוראה יחידנית, סוגיות בחינוך מיוחד.**

פיתוח הקורס: פרופ' אריה ווהל (ראש צוות הפיתוח), ד"ר אוה גוטרמן, ד"ר מירי הורביץ, ד"ר רחל יפעת, פרופ' חנה עזר, ד"ר רוני רון, ציפי אלדן, רות ארדון, בלהה ארצי, ניצה זילברשטיין, רחל לביא-דגן, יעל רפאלי, חנה שלו (כתיבה); ענת אראל-גפני, טובה צורף, ישראל רוני (עריכה) **ערכון הקורס:** ד"ר גל בן-יהודה, חנה שלו **יועצים:** פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' מרים גיליס, פרופ' ידן דודאי, פרופ' רפאל ניר, פרופ' נורית פלד, פרופ' לאה קוזמינסקי, פרופ' לוי רחמני, פרופ' מיכל שני, פרופ' גיסי שריג, ד"ר טלי היימן, ד"ר רחל יפעת, ד"ר צבי שראל, ד"ר אלי קוזמינסקי, ד"ר דוד שוורצר

הקורס עוסק בשפה הכתובה – בקריאה ובכתיבה. מוצגים בו תאוריות ומודלים המתארים תהליכים אורייניים מנקודות מבט שונות, וכן גישות ומודלים לפיתוח כשירויות השפה. בקורס מוצגות תאוריות הנוגעות להתפתחות הקריאה והכתיבה החל מהגיל הרך, דרכי הערכה של קשיים ברכישת השפה הכתובה ודרכי הטיפול בהן. בנוסף, מוצג ידע על אסטרטגיות קריאה-למידה שבאמצעותן ניתן ללמוד כיצד לשכלל תהליכי למידה.

נושאי הלימוד

- קריאה יעילה – סקירה והתנסות
- על קריאה ואוריינות
- הפיזיולוגיה של הקריאה
- הפסיכולוגיה של הקריאה
- לשון, קורא, טקסט
- אוריינות מוקדמת
- גישות להוראת הקריאה
- הבניית משמעות (א)
- הבניית משמעות (ב)
- כתיבה והוראתה – גישה תהליכית
- קשיים בקריאה, בכתיבה ובכתיב – דרכי הערכה וטיפול

10485 פרקים בסוציולוגיה של החינוך

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שינוי נוסף: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסוציולוגיה, מגמות בחברה הישראלית.**

פיתוח הקורס: ד"ר רחל פסטרנק (כתיבה); עדה כהן (עריכה) **אחראי אקדמי:** פרופ' אריה כהן **יועצים:** פרופ' יהודה אמיר, פרופ' אפרים בן-ברוך, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' אברהם יוגב, פרופ' תמר הורוביץ, פרופ' דן עמיר, פרופ' זאב קליין, פרופ' ישראל ריץ, פרופ' הלל שמיד, פרופ' מרים שמידע, ד"ר אביבה אביב, ד"ר מרדכי בלטנר, ד"ר ברוך בליך, ר' רינה ברקול, ד"ר ירדנה הרפז, ד"ר אליעזר מרקוס, ד"ר דבורה קלקין-פישמן, ד"ר מוטי שרצר

מטרות הקורס

- רכישת ידע תאורטי ומחקרי עדכני על סוגיות מרכזיות בסוציולוגיה ובחינוך;
- למידת סוגיות חינוכיות מגוונות וניתוחן באמצעות כלים סוציולוגיים;
- פיתוח עמדה וחשיבה ביקורתית בכל סוגיה חינוכית נלמדת;
- פיתוח ההתעניינות והמעורבות באקטואליה החינוכית בישראל.

חומר הלימוד

חומר הלימוד כולל שש יחידות לימוד שבהן משולבים מאמרים רלוונטיים.

- 1 סוציולוגיה של החינוך – מבוא
- 2 שוויון הזדמנויות ומצוינות בחינוך
- 3 אינטגרציה בחינוך
- 4 קהילתיות בחינוך
- 5 פלורליזם בחינוך
- 6 בית ספר כארגון

מדעי החברה

חינוך

תואר ראשון

10318 הכנסת שינויים למערכת החינוך¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם שניים מבין הקורסים פילוסופיה של החינוך, תכנון פיתוח ויישום תכניות לימודים, הוראה יחידנית, אתגרים בניהול בית ספר, מבוא לסוציולוגיה, פרקים בסוציולוגיה של החינוך, התנהגות ארגונית, וכן השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך ועמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, ד"ר אביקם גיית
יועצים: פרופ' חיים גזיאל, פרופ' אברהם יוגב, פרופ' דן ענבר

הקורס עוסק בניית תוכן התהליכים של הכנסת חידושים והתמודדות עם שינויים במערכות חינוך ברחבי העולם, תוך שימת דגש על מערכת החינוך בישראל. יש בקורס משום עניין לקובעי מדיניות חינוך, לאנשי מנהל ולמורים ברמות שונות של מערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית. גם קהלי יעד נוספים, דוגמת הורים, אנשי מנהל וקובעי מדיניות במערכות מגוונות של למידה והדרכה במגזר הציבורי ובמגזר הפרטי, עשויים למצוא בו תחומי עניין רלוונטיים.

חומר הלימוד

הלימוד מתבסס על מאמרים משני ספרים ולקט של מאמרים נבחרים בעברית ובאנגלית בהיקף של כ-500 עמודים. הקורס מחולק לחמישה נושאי משנה, שיפורטו להלן. לחומר הקריאה מצורף מדרוך לנווה המציג בקווים כלליים את התחום שבו עוסקים המאמרים בכל נושא ומנחה את הלומדים לזהות ולהגדיר את הבעיות המרכזיות הנדונות במאמרים ובפרקים השונים. הקורס כולל גם אתר קורס, שבו תתקיים פעילות לימודים שוטפת, יתנהלו דיונים בסוגיות נבחרות, יפורסמו חומרי עזר עדכניים, מטלות וקישורים לאתרים רלוונטיים לנושאי הלימוד בקורס.

נושאי הלימוד

- גישות לחקר ארגונים ומערכות חינוך
- גורמים וסיבות להכנסת שינויים למערכות חינוך
- הגורם האנושי בהכנסת שינויים במערכות חינוך
- הפעלת שינויים במערכות חינוך
- הערכת שינויים במערכות חינוך

10328 פעילות גומלין בכיתה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם שלושה מבין הקורסים פילוסופיה של החינוך, מבוא לפסיכולוגיה, פסיכולוגיה בחינוך, פסיכולוגיה חברתית, מבוא לסוציולוגיה, תכנון פיתוח ויישום תכניות לימודים, הוראה יחידנית, אתגרים בניהול בית ספר, פרקים בסוציולוגיה של החינוך, וכן השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך ועמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה, או קבלה ללימודי תואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך.

פיתוח הקורס: פרופ' דניאל בר-טל, ד"ר אביקם גיית
יועצים: פרופ' רונית בוגלר

הקורס עוסק בניית תוכן פעילות הגומלין המתנהלת בכיתה במהלך ההוראה-למידה, על כל המשתנים המשפיעים עליה, אפיוניה ודינמיות התרחשותה, תוך התמקדות בשני בעלי התפקידים הבאים במגע – המורה והתלמיד – בסביבה חברתית ופסיטית.

חומר הלימוד

הלמידה בקורס מבוססת על קריאת מאמרים בעברית ובאנגלית. הקורס מחולק לשישה נושאי משנה המפורטים להלן. לחומר הקריאה מצורף מדרוך למידה, הערוך גם הוא על פי ששת הנושאים, ומציג לפני הסטודנטים את התחום הכללי שבו עוסקים המאמרים, מסייע בידי הלומד לזהות ולהגדיר את הבעיות המרכזיות הנדונות במאמרים, ומציג תרגילים ומטלות. לחומר הקורס מצורפים שני דיסקים ובהם קטעים על מורים ברחבי העולם.

נושאי הלימוד

- גישות ושיטות מחקר לפעילות גומלין בכיתה
- עולמו של המורה
- עולמו של התלמיד
- הסביבה החברתית והארגונית בפעילות גומלין בכיתה
- הסביבה הפיסיטית בפעילות גומלין בכיתה
- פעילות גומלין מורה-תלמיד

10363 הוראה: מקצוע, אומנות, אמנות?¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם שניים מבין הקורסים פילוסופיה של החינוך, תכנון לימודים, הוראה והערכה, הוראה יחידנית, אתגרים בניהול בית ספר, וכן השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך ועמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה, או קבלה ללימודי תואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך. ידע קודם מומלץ: הקורסים מבוא לסוציולוגיה, ניהול משאבי אנוש, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב.

פיתוח הקורס: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, ד"ר ניבה ולנשטיין

הקורס עוסק בהוראה מזוויות שונות, עומד על אופני ההכשרה הנדרשים למבקשים לעסוק בה ובוחן מודלים שונים להפעלתה.

הקורס נועד להציג לפני הסטודנטים מגוון של פילוסופיות חינוכיות, שעליהן מושתת עיסוק ההוראה מאז ימי קדם ועד היום; לבחון את המאפיינים המקצועיים, השוליים והאמנותיים של ההוראה; להתודע לתבחינים שונים להגדרת מקצועות שונים כפרופסיה, ולבחון את עיסוק ההוראה לאור תבחינים אלו; לבחון את הנחות היסוד בבסיס דגמים שונים של הכשרת מורים במקומות שונים בעולם, תוך שימת דגש בדגמים מרכזיים להכשרת מורים בישראל; לנתח את המאפיינים של כוח העבודה בהוראה, תוך בחינת המניעים לבחירה במקצוע ההוראה; להבין את המשמעות של תהליך הפמיניזציה של מקצוע ההוראה ואת השלכות התופעה על מיצוב ההוראה כמקצוע; לדון בפוטנציאל ההתפתחות המקצועית של המורים, תוך כדי עבודתם; לנתח את הגורמים לתופעה הרווחת של "שחיקת מורים" ולבחון דרכים אפשריות להתמודדות עם התופעה; להתודע לבעייתיות של הפער הקיים בין חוקרי חינוך לבין אנשי השדה במערכות חינוך ולמידה ולדון בדרכים לצמצום הפער; לסקור מגמות עתידיות של הכשרת מורים והסמכת מורים במקומות שונים בעולם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על קריאת מאמרים בעברית ובאנגלית, ועל מדרוך המלווה את הקריאה ומכוון אותה. כמו כן נלווים לקורס הספרים:

ד' כפיר, ת' אריאב (ערוכות), **משבר ההוראה: לקראת הכשרת מורים מתוקנת**. (מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, 2008).

J. Sachs, *The Activist Teaching Profession* (Open University Press, 2003)

נושאי הלימוד

- הוראה מהי?
- כוח העבודה בהוראה
- קונטקסט חברתי-מוסדי של ההוראה
- יחסי חוקר-מורה בחינוך
- הוראה בראי העתיד

1 בתואר ראשון אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 בתואר ראשון אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

חינוך

תואר ראשון

10527 ליקויי למידה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **סוגיות בחינוך מיוחד**, אחד מבין הקורסים **פסיכולוגיה בחינוך**, **מבוא לפסיכולוגיה**, וכן **השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך** ועמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**, או קבלה ללימודי תואר שני בחינוך בטכנולוגיות ובמערכות למידה או קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **שיטות מחקר במדעי החברה**, **רגרסיה וניתוח שונות**.

פיתוח הקורס: פרופ' מלכה מרגלית (יועצת אקדמית בכירה), ד"ר טלי היימן, ד"ר דורית אולניק-שמש; דינה הורביץ (עריכה) **עדכון הקורס:** ד"ר טלי היימן, נוי רגב, עדי ארבל **יועצים:** פרופ' שלמה בנטין, פרופ' מרים גיליס, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, ד"ר ורדה שרוני; ד"ר גל בן-יהודה (עדכון)

מי הם התלמידים עם לקויות הלמידה? מה הם המאפיינים הייחודיים שלהם וכיצד הם מתמודדים בתחומי חיים שונים? הקורס מציג גישות שונות ומחקרים עדכניים הדנים באוכלוסיית לקויי הלמידה, תוך התייחסות להיבטים לימודיים, חברתיים, רגשיים והתנהגותיים. הקורס דן בסוגיית השילוב במערכות חינוכיות בארץ ובעולם, וכן נבחנות דרכי התמודדות המשפחה עם ילד ובוגר עם לקויי למידה.

מטרות הקורס

- להציג לפני הסטודנטים מגוון הגדרות, תאוריות ומחקר עדכני בנושא לקויות למידה;
- לנתח את הבעיות הייחודיות של ילדים עם לקויות למידה בתחומים לימודיים, חברתיים, רגשיים והתנהגותיים;
- לבחון את התמודדות המערכת המשפחתית עם ילד עם לקויות למידה;
- לדון בקשייהם הייחודיים של מבוגרים עם לקויות למידה בתחומי חיים שונים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על קריאת מאמרים בעברית ובאנגלית (בהיקף של כ-600 עמודים) המחולקים לשישה נושאי-משנה. לחומר הקריאה מצורף מדריך למידה הערוך על פי נושאי הלימוד ומכוון למאמרים שבמקראה.

נושאי הלימוד

- לקות למידה ספציפית – הגדרות ותיחום
- לקויות למידה ספציפיות (Specific Learning Disorders) – התמקדויות וסוגים
- אפיונים חברתיים, רגשיים והתנהגותיים
- שילוב תלמידים עם לקות למידה
- המשפחה
- מבוגרים עם לקות למידה

1 בתואר ראשון אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10528 מנהיגות ויישומיה בחינוך¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם שניים מבין הקורסים **פילוסופיה של החינוך**, **מבוא לפסיכולוגיה**, **פסיכולוגיה חברתית**, **התנהגות ארגונית**, **מבוא לסוציולוגיה**, **תכנון לימודים**, **הוראה והערכה**, **הוראה יחידנית**, **פסיכולוגיה בחינוך**, **פרקים בסוציולוגיה של החינוך**, **אתגרים בניהול בית ספר**, וכן **השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך**, ועמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**, או קבלה ללימודי תואר שני בחינוך; טכנולוגיות ומערכות למידה.

פיתוח הקורס: פרופ' רונית בוגלר; בת-חן פירסט (עריכה) **אחראי אקדמי:** פרופ' דן ענבר **יועצים:** פרופ' אפרים בן-ברוך, פרופ' אביעד בר-חיים, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' חיים גזיאל, פרופ' גבריאל סלומון, פרופ' אריה שירום, פרופ' בעז שמיר, ד"ר זהר טל

הקורס מתבסס על שלושה מעגלים השזורים זה בזה. **המעגל הראשון** מתאר את תופעת המנהיגות בכלל וכולל סקירה היסטורית על התפתחות תאוריות המנהיגות. **המעגל השני** בודק את ההשתמעויות של המנהיגות בחינוך, תוך הדגשת המאפיינים הייחודיים של מסגרות החינוך המשפיעים על עיצוב דפוסי המנהיגות בהן. **המעגל השלישי** נוגע לפני המנהיגות בחינוך במאה ה-21.

מטרות הקורס

- ללמוד על תופעת המנהיגות ולסקור את התפתחותה ההיסטורית;
- להבין את תופעת המנהיגות במסגרות החינוך השונות תוך היכרות עם מאפייני כל מסגרת;
- לאבחן דפוסי מנהיגות וטיפוסי מנהיגים שונים, ולבודק את יישומם במסגרות חינוך שונות;
- לאבחן ולנתח דילמות עתידיות הקשורות לשינויים מבניים ותוכניים במסגרות הלימוד הפרמליות;
- להסיק ולהעריך את ההשתמעויות וההשלכות של השינויים העתידיים בבית הספר על הדפוסים והטיפוסים של המנהיגות החינוכית.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על מדריך למידה ולקט של מאמרים ופרקים נבחרים בעברית ובאנגלית.

נושאי הלימוד

- תופעת המנהיגות** – הגדרות ומאפיינים; התפתחות תאוריות המנהיגות; מנהיגות ומינהל; מנהיגות כריזמטית, מעצבת ומתגמלת; מנהיגות אתית.
- השתמעויות המנהיגות בחינוך** – רמת המוסד החינוכי: מנהיגות בניהול בית ספר; רמת הכיתה: המורה והתלמידים בתפקידי מנהיגות; חזון ארגוני; מנהיגות מבוזרת.
- פני המנהיגות בחינוך במאה ה-21** – מאפייני המוסד החינוכי במאה ה-21; מאפייני הלמידה; מנהיגות חינוכית במוסד החינוכי העתידי.

1 בתואר ראשון אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10563 הפרעת קשב והיפראקטיביות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **סוגיות בחינוך מיוחד**, ואחד מבין הקורסים **פסיכולוגיה בחינוך**, **מבוא לפסיכולוגיה**, וכן **השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך** ועמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**, או קבלה ללימודי תואר שני בחינוך בטכנולוגיות ובמערכות למידה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **שיטות מחקר במדעי החברה**.

פיתוח הקורס: ד"ר טלי היימן (כתיבה), ד"ר קרן פרצל, חנה שלו; ענת גפני (עריכה) **יועצים:** פרופ' מלכה מרגלית (יועצת בכירה), פרופ' אלי וקיל, פרופ' שונית רייטר, פרופ' לילך שלו-מברוך

הפרעת קשב והיפראקטיביות (Attention Deficit Disorder – ADHD) היא אחת ההפרעות הנפוצות בשנות הילדות. הקורס בוחן את התפתחותן של ההגדרות להפרעה ואת הגישות השונות שבמסגרתן היא נחקרת, תוך התייחסות לתאוריות ולמחקרים עדכניים. כמו כן, הקורס מציג היבטים לימודיים, חברתיים ורגשיים הנוגעים לאוכלוסייה זו ובוחן את התמודדות המערכת המשפחתית. נסקרות גם גישות שונות לאבחון ההפרעה ולטיפול בה, ופרק נפרד מוקדש למבוגרים עם הפרעת ADHD.

נושאי הלימוד

- הגדרות להפרעה ומאפייניה
- השפעות במעגלי החיים: בלימודים, בחברה, במשפחה
- הפרעות נלוות
- דרכי אבחון והערכה
- דרכי טיפול
- מבוגרים עם הפרעת ADHD

חומר הלימוד בקורס כולל מקראת מאמרים באנגלית ובעברית ומדריך למידה הערוך על פי נושאי הקורס ומלווה את קריאת המאמרים.

1 בתואר ראשון אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

חינוך

תואר ראשון

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בחינוך

לגדול עם הטלוויזיה והאינטרנט: המסכים בחייהם של ילדים ובני נוער (10698) (ר) – משובץ בתקשורת, עמ' 113.

דמוקרטיה וחינוך: הממד הרעיוני (10653) (ר) – משובץ במדע המדינה ויחסים בין-לאומיים, עמ' 122.

ליקויי קריאה (10593) (מ) – משובץ בפסיכולוגיה, עמ' 144.

ליקויי למידה בחשבון: היבטים קוגניטיביים, נירופסיכולוגיים וחינוכיים (10905) (מ) – משובץ בפסיכולוגיה, עמ' 145.

נירופסיכולוגיה קוגניטיבית (10935) (מ) – משובץ בפסיכולוגיה, עמ' 144.

10568 מטפורה בחשיבה החינוכית:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מבין הקורסים מבוא לפסיכולוגיה, פסיכולוגיה קוגניטיבית, פסיכולוגיה בחינוך, ואחד מבין הקורסים פילוסופיה של החינוך, הוראה יחידנית, אתגרים בניהול בית ספר, הוראה: מקצוע, אומנות, אמנות? פרקים בסוציולוגיה של החינוך, וכן השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך ועמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה, או קבלה ללימודי תואר שני בחינוך בטכנולוגיות ובמערכות למידה או קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך.

פיתוח הקורס: פרופ' ישעיהו שן, ד"ר ניבה ולנשטיין; טובה צורף (עריכה)

יועצים: פרופ' זיוה בן-פורת, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, פרופ' רחל גיורא, פרופ' יעל זיו, פרופ' דוד פישלוב, פרופ' סידני שטראוס

הקורס מנתח תאוריות מרכזיות בתחום החשיבה המטפורית והאנלוגית, תוך שימת דגש על תחום החינוך. נקודת המוצא היא שהמטפורה מהווה מנגנון הכרחי לחשיבה, להבנה, לקומוניקציה, וללמידה, ושבאמצעותו רוכשים ידע חדש על בסיס אנלוגיה לידע קודם.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על קריאת מאמרים בעברית ובאנגלית (בהיקף של 600 עמודים), ועל מדריך למידה המציג את התחום הכללי שבו עוסקים המאמרים ומסייע לזהות ולהגדיר את הבעיות המרכזיות הנדונות במאמרים. המדריך כולל גם מטלות שונות.

מבנה הקורס

- שע א מבוא: המטפורה בשפה ובחשיבה
- שע ב מטפורות של למידה
- שע ג תפיסות מטפוריות של המערכת הבית-ספרית
- שע ד המטפורה והאנלוגיה כמכניזם ללמידה ולרכישת ידע
- שע ה מטפורות בטיפול ובייעוץ חינוכי

1 בתואר ראשון אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

91412 השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך:

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

לא נדרש ידע קודם.

הרבה מהמחקר בפסיכולוגיה ובחינוך מתוכנן ומבוצע על ידי חוקר, ושותפים לו נחקרים שממלאים שאלונים, פותרים בעיות או שותפים לניסוי במעבדת מחקר. במסגרת הקורסים המתודולוגיים לומדים הסטודנטים לפסיכולוגיה ולחינוך את הנדרש מחוקר בתחום: את עקרונות תכנון המחקר, איסוף הנתונים, עיבודם והסקת המסקנות. הקורס הנוכחי נועד לאפשר לסטודנטים לחוות את המחקר כמשתתף בו.

מבנה הקורס

הקורס אינו קורס רגיל. במסגרתו על הסטודנטים לקחת חלק פעיל כמשתתפים במחקרים בפסיכולוגיה. עמידה בקורס זה מחייבת השתתפות בשלוש שעות של מחקר. סיום חובת ההשתתפות במחקר הוא תנאי קבלה לקורסים אישיים: **תאוריה ומחקר (10269) ופסיכולוגיה קוגניטיבית (10264)** ולקורסים מתקדמים בפסיכולוגיה ובחינוך. מילוי חובה זו חל רק פעם אחת ומהווה מילוי החובה עבור כל הקורסים שהוא מהווה תנאי קבלה אליהם.

תיאור המחקרים

המחקרים בהם ישתתפו הסטודנטים יהיו בעיקר משני סוגים:
א. מחקרי מעבדה המתבצעים ברובם במעבדת הפסיכולוגיה שבקמפוס האוניברסיטה הפתוחה. (ברוב הניסויים הסטודנטים מבצעים מטלות כתובות או מטלות מחשב).
ב. מחקרים המתבססים על שאלונים ו/או ראיונות.

המחקרים נערכים במסגרת עבודתם המחקרית/מדעית של סגל המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה או במסגרת חלק מעבודותיהם הסמינריוניות האמפיריות של סטודנטים לפסיכולוגיה.

ככלל, כל המחקרים שנחקריהם הם בני אדם עוברים אישור של ועדת אתיקה כדי להבטיח שהם עומדים בעקרונות האתיקה של המחקר הפסיכולוגי.

הרשמה

ההרשמה נעשית דרך שאילתא: תפריט פניות בנושא הרשמה – הרשמה למחקר. ניתן לפנות גם בפנייה ישירה אל "מתאם המחקרים" במחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה באוניברסיטה הפתוחה, בכתובת דואר אלקטרוני: asisc@openu.ac.il. ההרשמה לקורס זה היא ללא תשלום שכן לימוד.

1 לפרטי תשלום ראו טבלת שכר לימוד לקורסים ספציפיים.

10136 מבוא לפסיכולוגיה

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום (ראש צוות הפיתוח ועריכה מדעית); רות פוי-גולדברג (עריכה מדעית); תמי דומאי (תרגום); אהובה קרן, דורון מגן (עריכת תרגום)

הקורס מפגיש את הסטודנטים עם הפסיכולוגיה המדעית על תכניה ושיטות המחקר שלה. מפגש זה יאפשר לסטודנטים להכיר את תחומי הפעילות והמחקר של הפסיכולוגיה היום, וישמש בסיס לקורסים אחרים וספציפיים יותר.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על תרגום לעברית של הספר: R.J. Gerrig & P.G. Zimbardo, *Psychology and Life*, 18th ed. (Pearson Education, Inc., 2008)

נושאי הלימוד

הפסיכולוגיה בחינוך; שיטות מחקר בפסיכולוגיה; היסודות הביולוגיים והאבולוציוניים של ההתנהגות; חשיה ותפיסה; למידה וניתוח התנהגות; זיכרון; תהליכים קוגניטיביים; משכל והערכת משכל; התפתחות האדם במהלך החיים; מוטיבציה; רגש, עקה ובריאות; הבנת האישיות; הפרעות פסיכולוגיות; טיפול בהפרעות פסיכולוגיות; קוגניציה חברתית ויחסים חברתיים; תהליכים חברתיים, חברה ותרבות.

10104 פסיכולוגיה חברתית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא לפסיכולוגיה.

פיתוח הקורס: ד"ר רות נוסניסון (ראש צוות הפיתוח ועריכה מדעית); חנה בהק (עריכה מדעית); תמי דומאי (תרגום); ענת אראל-גפני (עריכת תרגום)

יעצת: פרופ' סוניה רוקס

הפסיכולוגיה החברתית עוסקת באופן שבני אדם מתייחסים אל זולתם, חושבים ומשפיעים זה על זה. הקורס מפגיש את הסטודנטים עם תחומי המחקר של הפסיכולוגיה החברתית, עם שיטות המחקר שלה, עם ביטויי התופעות שהיא חוקרת בחיי היומיום, ועם יישום לקחיה בתחומים אחרים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על תרגום לעברית של הספר: D.G. Myers, *Social Psychology*, 10th ed. (Boston, MA: McGraw-Hill, 2010)
מקראה הכוללת מאמרים מתורגמים לעברית ותרגום לעברית של שלושה פרקים מתוך הספר:
E. Aronson, E., Wilson, T.D., & R.M. Akert, *Social Psychology*, 7th ed. (New Jersey, NJ: Prentice, 2010)

נושאי הלימוד

- חשיבה חברתית:** העצמי בעולם החברתי; כיצד אנו חושבים על העולם החברתי; כיצד אנו תופסים את הזולת; התנהגות ועמדות.
- השפעה חברתית:** גנים, תרבות ומגדר; קונפורמיות וציות; שכנוע; השפעת הקבוצה.
- יחסים חברתיים:** דעות קדומות; תוקפנות; משיכה בין-אישית ואינטימיות; הושת עזרה; קונפליקטים והשכנת שלום.
- יישומי הפסיכולוגיה החברתית** בטיפול הפסיכולוגי, בבית המשפט ובהבטחת עתיד בר-קיימא לאנושות.

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

10493 פסיכולוגיה התפתחותית

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא לפסיכולוגיה.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום (ראש צוות הפיתוח ועריכה מדעית);
הדר יעקובסון (תרגום ועריכה תרגום);
ד"ר חוה אפלמן ואביב נוף (כותבים);
צבי להב (אסיסטנט)

הקורס מחולק לפי תקופות: ינקות, הגיל הרך, גיל הגן, גיל בית ספר, התבגרות. בכל אחת מהתקופות הללו דן הקורס בהתפתחות קוגניטיבית ובהתפתחות חברתית ואמוציונלית. הקורס מציג תאוריות וממצאי מחקר ומתמקד, בין היתר, בשתי תאוריות המתארות את ההתפתחות המוקדמת: תאוריית ההיקשרות של בולבי ותאוריית הספריצה והאינדידואציה של מאהרל.

חומר הלימוד

- ספר הקורס: **התפתחות הילד: טבעה ומהלכה** (תרגום: ה' יעקובסון; האוניברסיטה הפתוחה, 1998), שהוא תרגום של:
L.A. Sroufe, R.G. Cooper & G.B. DeHart, *Child Development: Its Nature and Course*, 3rd ed. (McGraw Hill, 1996)
- חוברת נלווית (2010), שכוללת את המאמרים: של תהליך הספריצה והאינדידואציה (התאוריה של מרגרט מאהרל) / א' נוף; היקשרות (התאוריה של בולבי) / ד"ר ח' אפלמן
- מדריך למידה הכולל הסברים ושאלות על חומר הלימוד ותוספות מהמהדורה החדשה של ספר הקורס (2004).
- הרצאה מוקלטת באתר הקורס בנושא ההיקשרות

10264 פסיכולוגיה קוגניטיבית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך. מומלצים הקורסים **מבוא לפסיכולוגיה**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **שיטות מחקר במדעי החברה**.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' דן זכאי, פרופ' יונתן גושן-גוטשטיין, ד"ר נורית גרונאו, ד"ר ערן חיות, פרופ' לילך שלו-מבורך, דקל שלו; חדוה ארליך, אהובה קרן (עריכה) **יועצים:** פרופ' דני אלגום, פרופ' אבישי הניק, פרופ' משה נוה-בנימין, פרופ' יהושע צאל, פרופ' יוסי צלגוב, ד"ר מורי גולדשמיד, ד"ר גתית קוה

מטרת הקורס להציג את שיטות החקירה של הפסיכולוגיה הקוגניטיבית, ולהדגים אותן באמצעות הדיון בסוגיות מרכזיות בתחום התפיסה והזיכרון.

חומר הלימוד

- כרך א**
יחידה 1 מבוא
יחידות 2-3 זיכרון
- כרך ב**
יחידות 4-5 תפיסה
יחידה 6 נירופפסיכולוגיה קוגניטיבית

10269 אישיות: תאוריה ומחקר

4 נקודות זכות ברמה רגילה

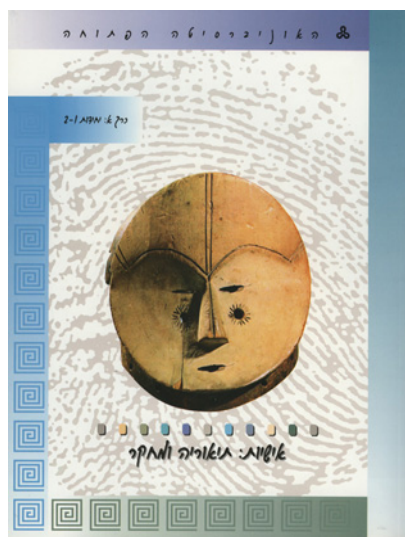
ידע קודם מומלץ: הקורס השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך. ידע קודם מומלץ: קורס כלשהו בפסיכולוגיה. לסטודנטים המתמקדים בפסיכולוגיה מומלץ הקורס **מבוא לפסיכולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום (כתיבה וריכוז הפיתוח), פרופ' סוניה רוקס, פרופ' גולן שחר, ד"ר אירית ביטמן, אירית בן-עטר כהן, צבי להב, חן פוד, טל פלג-שגיא (כתיבה);
נילי וייס, ענת גפני (עריכה) **יועצים:** פרופ' שאול אורג, פרופ' עמנואל ברמן, פרופ' אורי הדר, פרופ' תלמה לבל, פרופ' עמיה ליבלך, פרופ' מריו מקולינסר, פרופ' מיכאל רוזנבאום, פרופ' לילך שגיב, פרופ' דב שמוטקין, פרופ' רות שרבני, ד"ר ליעד עוזיאל, צבי להב

הקורס נועד להקנות ידע בסיסי בתחום הפסיכולוגיה של האישיות: לעמוד על הגדרותיה של האישיות, להבין את התאוריות המרכזיות של האישיות ואת ההבדלים ביניהן, ולהכיר את שיטות המחקר והמדידה בתחום זה.

חומר הלימוד

- כרך א**
יחידה 1 מבוא: מונחים והגדרות
יחידה 2 תאוריות דינמיות
- כרך ב**
יחידה 3 תאוריות ביהביוריסטיות וקוגניטיביות
יחידה 4 תאוריות אקסיסטנציאליסטיות והומניסטיות
- כרך ג**
יחידה 5 הבדלים בין-אישיים – גישת התכונות
יחידה 6 הבדלים בין-אישיים – תאוריות כלליות ותאוריות ספציפיות

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

10252 מבחנים פסיכולוגיים: תאוריה ומעשה

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **שיטות מחקר במדעי החברה**. ידע קודם מומלץ: **מבוא לפסיכולוגיה**.

צוות פיתוח מדריך הלימוד: פרופ' רות בייט-מרום, גילי לויתן; ענת אראל-גפני (עריכה) **תרגום הספר:** עדנה כהן (מתרגמת); ענת אראל-גפני (עריכה) **עריכה מדעית למהדורה העברית:** פרופ' רות בייט-מרום, גילי לויתן

הקורס נועד להקנות מושגי יסוד בפיתוח כלי מדידה בפסיכולוגיה ובהערכתם. לפיכך, נעסוק בעקרונות הסטטיסטיים והמתודולוגיים המשמשים לבנייה ולבדיקת איכותם של מבחנים פסיכולוגיים. במסגרת הקורס תיערך היכרות ראשונית עם מספר מבחנים המקובלים בתחום, ובאמצעות מבחנים אלו, נדגים את העקרונות הטכניים-מתודולוגיים שנלמדים בו.

נושאי הלימוד

מבוא למבחנים פסיכולוגיים: סקירה היסטורית, מאפיינים של מבחנים פסיכולוגיים, סוגיות אתיות בתחום המבחנים הפסיכולוגיים; היכרות ראשונית עם מספר מבחנים פסיכולוגיים מקובלים; יסודות סטטיסטיים בתחום המדידה; נורמות ופירושי ציוני המבחן. מהימנות: הבסיס התאורטי לדיון במהימנות ושיטות מעשיות למדידת מהימנות. תוקף ויישומיו: סוגי תוקף, פירושם של מקדמי תוקף וקבלת החלטות. ניתוח פריטים: המודל הקלאסי לניתוח פריטים, מודל מודרני לניתוח פריטים; בניית מבחנים; תרגום והתאמה של מבחנים; הוגנות והטיה במדידה; הכנה לבחינות. מדדי אישיות: מדדי אישיות מובנים, מבחני השלכה והערכה קלינית. גישות חלופיות להערכה.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על:

- הספר **מבחנים פסיכולוגיים: תאוריה ומעשה** (האוניברסיטה הפתוחה, 2008), שהוא תרגום לעברית של הספר:
- L.H. Janda, *Psychological Testing: Theory and Applications* (Allyn & Bacon, 1998)
- ספר נלווה: ר' בייט-מרום וגי לויתן **מבחנים פסיכולוגיים: תאוריה ומעשה** (2009)
- **מספר מאמרים**
- **הרצאות מוקלטות** של מומחים

הספר הנלווה נועד להנחות את התלמידים כיצד לשלב בין חומרי הלימוד השונים (ספר הקורס, המאמרים וההרצאות), והוא כולל הסברים והרחבות של סוגיות שונות, שאלות מנחות ותשובות לחלק מן השאלות.

10615 פסיכולוגיה פיזיולוגית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא לפסיכולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום וד"ר רביד דורון (ראשי צוות הפיתוח); עדנה כהן וד"ר יעל לביא אבנון (תרגום); ד"ר רביד דורון ועדנה כהן (עריכה מדעית); ענת אראל-גפני (עריכת תרגום וריכוז פיתוח)

הקורס הוא קורס שנתי שנועד להעניק לסטודנטים ידע בסיסי בפיזיולוגיה של ההתנהגות, כלומר – בחלקה של מערכת העצבים בקביעת ההתנהגות. תחום זה, השייך למדע העצב (Neuroscience), משלב את שיטות המחקר של הפסיכולוגיה הניסויית ושל הפיזיולוגיה הניסויית.

חומר הלימוד

- הספר **הפיזיולוגיה של ההתנהגות** (האוניברסיטה הפתוחה, 2008), שהוא תרגום של הספר: N.R. Carlson, *Physiology of Behavior*, 9th ed. (Allyn & Bacon, 2007)
- בספר חמישה חלקים. החלק הראשון עוסק ביסודות: ההיסטוריה של התחום, המבנה והתפקוד של נוירונים, תקשורת עצבית, נוירואנטומיה ושיטות מחקר. החלק השני עוסק בתשומות ובתפוקות: מערכות החושים והמערכת המוטורית. החלק השלישי דן בהתנהגות ספציפית למין: שירה, רבייה, התנהגות רגשית, אכילה ושינה. החלק הרביעי עוסק בלמידה ובשכחה. החלק החמישי דן בתקשורת מילולית ובהפרעות נפשיות.
- למרבית פרקי הספר נלווה מדריך למידה ובו הבהרות ושאלות לתרגול.

תוכנות מולטימדיה

1. יסודות ביולוגיים של ההתנהגות. בתוכנה חמישה פרקים, העוסקים בפעילות עצבית, באנטומיה של מערכת העצבים המרכזית, בשיטות מחקר, בתפיסה חזותית ומעגלי בקרה ובתכנון של תנועה.
2. תוכנה הכוללת הדגמות ושאלות (בהוצאת המהדורה המקורית באנגלית).

10619 פסיכופתולוגיה

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **מבוא לפסיכולוגיה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **אישיות: תאוריה ומחקר**.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' אבי שדה, הדר יעקובסון

הקורס נועד לאפשר לסטודנטים להתוודע לעולם התוכן של הפסיכופתולוגיה, תוך כדי הסתכלות ביקורתית. הקורס עוסק, בין השאר, בסוגיות בהגדרה ובאבחנה של נורמליות ואבנורמליות, בהיסטוריה של התחום, באסכולות שונות להבנת התחום והפרעות ספציפיות, כגון: הפרעות חרדה, הפרעות אישיות, הפרעות אפקטיביות (מאניה ודפרסיה), סכיזופרניה ועוד.

הקורס מבוסס על טלקורס אמריקני המורכב משני חלקים:

- ספר הקורס **פסיכופתולוגיה והחיים המודרניים** (האוניברסיטה הפתוחה, 1998) שהוא תרגום של: R.C. Carson, J.N. Butcher & S. Mineka, *Abnormal Psychology and Modern Life*, 10th ed. (Harper Collins College Publishers, 1998)
- שני פרקים מהמהדורה החדשה (2010) של ספר הקורס.
- **10 סרטים** (משך כל סרט – שעה), מתוך הסדרה "פסיכולוגיה אבנורמלית".

חומר הלימוד כולל גם **מדריך למידה** המוצג באתר הקורס. המדריך מקשר בין הספר לסרטים ומתרגל את הסטודנטים.

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

10686 התנסות במחקר, גרסיה וניתוח שונות¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, שיטות מחקר במדעי החברה, מבוא לפסיכולוגיה.** מומלץ לעמוד בדרישות האנגלית, ולקבל הדרכה בספרייה לפני תחילת הקורס.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' שמואל אלס, ד"ר ערן חיות (כתיבה), קלי ספורטה

מבנה הקורס

לקורס שני חלקים. מטרת **החלק הראשון** לאפשר לסטודנטים שלמדו את עקרונות המחקר וסגנונותיו ואת שיטות העיבוד הסטטיסטי השונות, להתנסות במחקר שהם עצמם יבצעו, ובפרט:

- להפגיש את הסטודנטים עם מאמרים (בעיקר אמפיריים) בתחום הפסיכולוגיה;
- להקנות ידע בנושא הכתיבה המדעית;
- לאפשר התנסות במחקר, כגון: קריאת מאמרים, תכנון מחקר והרצתו, וכתיבת דוח מלא (מבוא, שיטה, תוצאות ודיון).

בחלק זה יקבלו הסטודנטים חוברת הדרכה שתספק ידע בתחום עריכת מחקר אמפירי וכתיבתו: ע' חיות, **מדריך למחקר וכתיבה מדעית: מהלכה למעשה** (2004).

מטרת **החלק השני** להציג שיטות סטטיסטיות מתקדמות לניתוח נתונים הנאספים במחקר. כמו כן נלמד השימוש בתוכנה הסטטיסטית SPSS. בחלק זה נלמדות היחידות הבאות:

יחידה 9 ניתוח גרסיה
יחידה 10 גרסיה ושימושיה
יחידה 11 ניתוח שונות חד-כיווני
יחידה 12 ניתוח שונות דו-כיווני

חומר הלימוד כולל **תוכנת SPSS ומדריך למידה** לשימוש בתוכנה.

בנוסף למפגשים הקבוצתיים המקובלים, מתקיימים בקורס ארבעה מפגשים אישיים עם המנחה, לשם הדרכה בעריכת המחקר האמפירי. על הסטודנטים חלה **חובת השתתפות** במפגש הראשון הקשור בעריכת המחקר האמפירי.

10759 אינטליגנציה רגשית

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: **מבוא לפסיכולוגיה, ואחד מהקורסים מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים.** ידע קודם מומלץ: **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, שיטות מחקר במדעי החברה.**

פיתוח הקורס: פרופ' משה זיידנר, ד"ר דורית אולניק-שמש
יועצים: פרופ' עמירם רביב, פרופ' מיכאל רוזנבאום, ד"ר נורית גרוטאו, ד"ר שלמה הראלי

אינטליגנציה רגשית היא מבנה מושגי השייך לתחום הפסיכולוגיה הפוזיטיבית (positive psychology) המבטא את ההדדיות ביחסי רגש-קוגניציה. זהו מערך יכולות רגשיות הקשורות זו לזו ואשר משמשות זיהוי, הבנה, יישום, ויסות וניהול רגשות אצל הפרט. יישומיה מהווים חלק מרכזי מן הגורמים המכוונים כלפי שיפור החיים וצמיחה אישית במגוון תחומים.

הקורס נועד להציג את תחום האינטליגנציה הרגשית לעומקו, ולהבחין בין אינטליגנציה רגשית כמושג הנחקר במדעי החברה, לבין המיתוסים האופפים אותה.

מטרות הקורס

- הכרת הגישה המדעית לאינטליגנציה רגשית, חשיפת הסטודנטים לכלי המחקר, המדידה וההערכה של אינטליגנציה רגשית ופיתוח כלים לקריאה וחשיבה ביקורתית בתחום.
- הכרת תרומתה של האינטליגנציה הרגשית לתפקודים בין-אישיים וחברתיים בתחומים שונים.

נושאי הלימוד

- תאוריות של אינטליגנציה רגשית והצגה אינטגרטיבית וביקורתית של מחקרים עדכניים.
- עקרונות במדידה והערכה של אינטליגנציה רגשית.
- מחקרים על הקשר בין אינטליגנציה רגשית למשתנים אחרים.
- יישומי אינטליגנציה רגשית בתחומי חיים שונים: חינוך, ארגונים ותעסוקה, התמודדות עם לחץ ויישומים קליניים-אישיים.

חומר הלימוד

- מקראה** של מאמרים ופרקי ספרים בעברית ובאנגלית
- מדריך למידה** הכולל יחידת מבוא, מבוא לכל נושא, הנחיה בקריאת המאמרים, שאלות ותשובות.

10781 פסיכולוגיה של הזדקנות וזיקנה

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: **מבוא לפסיכולוגיה, ואחד מהקורסים מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים.**

פיתוח הקורס: ד"ר גתית קוח, ד"ר ערן חיות
יועצים: פרופ' ליאת איילון, פרופ' פרלה ורנר, פרופ' דב שמוטקין

טווח החיים שמתחיל בבגרות המוקדמת ונמשך עד לזיקנה המאוחרת מהווה למעשה יותר ממחצית חייו. העלייה המשמעותית בתוחלת החיים שהתרחשה במהלך המאה ה-20 שינתה את פני החברה המערבית ללא הכר וכיום חלקה של קבוצת הגיל המבוגרת באוכלוסייה בכללותה גדול מאי פעם. בקורס הנוכחי הסטודנטים ייחשפו למגוון תאוריות וגישות לחקר הזדקנות והזיקנה בתחומים שונים. הקורס מתמקד בהזדקנות נורמלית, תוך מתן דגש מרכזי לתהליכים שכל אדם עשוי לעבור לכשיזדקן ודגש מופחת למחלות שמאפיינות את הגיל המבוגר.

מטרות הקורס

- להקנות ידע עדכני לגבי פסיכולוגיה של הגיל המבוגר והתהליכים הנורמטיביים שמאפיינים אנשים במחצית השנייה של חייהם;
- להציג שינויים תלויי-גיל בתפקוד פיזיולוגי, קוגניטיבי, חברתי ורגשי-אישי;
- להכיר שיטות מחקר שמשמשות בחקר ההזדקנות ולדון ביתרונות ובחסרונות של השיטות הללו.

נושאי הלימוד

הקורס עוסק בחמישה נושאים עיקריים: מושגים ושיטות מחקר בתחום הזיקנה, הזדקנות גופנית, שינויים קוגניטיביים, תאוריות חברתיות ושינויים רגשיים-אישיים לאורך החיים.

חומר הלימוד

- הספר **פסיכולוגיה של הזדקנות וזיקנה**
- מקראה ובה מאמרים בעברית ובאנגלית
- מדריך למידה ובו הקדמה ושאלות מנחות על המאמרים

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

91410 התנסות בעבודה מעשית בפסיכולוגיה

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

תנאי קבלה: **מבוא לפסיכולוגיה, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, שיטות מחקר במדעי החברה, אישיות: תאוריה ומחקר, פסיכופתולוגיה.**

קורס שנתי (כולל חופשת סמסטר). זהו קורס בחירה שנועד לאפשר לסטודנטים המתמקדים בפסיכולוגיה, והמעוניינים להמשיך לתואר שני במגמה קלינית/טיפולית, להתנסות בעבודה מעשית בתחום זה, תוך כדי הנחיה. ההתנסות גם מאפשרת לסטודנט להרחיב את הניסיון והידע, ולברר לעצמו את מידת התאמתו לעבודה מסוג זה.

תיאור ההתנסות

הסטודנטים ישובצו במוסדות העוסקים בתחום הקליני. היקף ההתנסות יהיה לפחות שעתיים בשבוע (ובהתאם לדרישות המוסד). כל סטודנט יקבל הדרכה אישית או קבוצתית על ידי צוות מקום ההתנסות. בנוסף, ייערכו מפגשי חובה של סטודנטים ממקומות התנסות שונים בהדרכת פסיכולוגים מומחים מטעמה. הסטודנטים מחויבים להגיש דוח על עבודתם למוסד המארח, בהתאם לדרישות המוסד. בסיום השנה יגישו הסטודנטים דוח מסכם דומה למנחה באוניברסיטה הפתוחה. ההערכה בקורס היא בציון "עובר" או "לא עובר".

תנאי קבלה והשתתפות בהתנסות

עבודה טיפולית עם בני אדם איננה מתאימה לכל אחד. משום כך, קבלה לקורס אינה מובטחת ותלויה בהחלטת צוות הקורס לאחר תהליך מיון. אם במהלך ההתנסות והעבודה יתברר למנחה במקום ההתנסות, או למנחה האוניברסיטה, שסטודנט מסוים אינו מתאים לעבודה הטיפולית שלקח על עצמו, תוכל האוניברסיטה להפסיק את השתתפותו. במקרה כזה לא תוכל האוניברסיטה להחזיר לו את שכר הלימוד. מובן, שהפסקה ביוזמת הסטודנט מסיבה כלשהי דינה כדין הפסקה ביוזמת האוניברסיטה.

שכר לימוד ונוהלי הרשמה

קורס זה נועד לאפשר לסטודנטים התנסות בעבודה טיפולית אך הוא אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות. בשל כך הוא אינו נכלל במניין יחידות שכר הלימוד המצטברות לצורך מאזן שמי"א (שכר לימוד מצטבר ואחיד). כמו כן, לא ניתן להירשם לקורס ללא תשלום במסגרת זכאות הנובעת ממאזן שמי"א. בגלל אופיו המיוחד של הקורס והקשר עם בתי חולים, מוסדות וכדומה, לא יוחלו כללי החלפת קורס, דחיית הלימודים בו וביטול הרשמה, הנהוגים באוניברסיטה הפתוחה, על קורס זה. ההרשמה היא סופית ואפשרית רק במהלך תקופת ההרשמה הסדירה לסמסטר הראשון (שימו לב: מספר המקומות בקורס זה מוגבל).

1 לפרטי תשלום ראו טבלת שכר לימוד לקורסים ספציפיים.

10525 קשב חזותי

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, שיטות מחקר במדעי החברה, מבוא לפסיכולוגיה, פסיכולוגיה קוגניטיבית, התנסות במחקר, רגרסיה וניתוח שונות, השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.**

פיתוח הקורס: פרופ' לילך שלו-מבורך (כתיבה), ד"ר אבנר כספי, אמיר כץ, דקל שלו; אחובה קרן (עריכה) **יועצים:** פרופ' אשר כהן, פרופ' יהושע צאל, פרופ' רות קמחי

קשב ממלא תפקיד מרכזי בחיי היומיום. כיצד אפשר להסביר את העובדה שאנו שומעים כשקוראים בשמנו גם כאשר אנו עסוקים בפעילות מעניינת? מדוע אין אנו מסוגלים לקרוא ספר ולשמוע סיפור בו-זמנית, אך לעומת זאת אנו מסוגלים לנהוג בדרך מוכרת ולנהל שיחה עם הנוסע שלצדנו? שאלות אלו ואחרות מתייחסות להיבטים שונים של קשב הנדונים בקורס.

הקורס עוסק באחד התחומים המובילים בפסיכולוגיה קוגניטיבית, המתפתח ומתעדכן באופן בלתי פוסק. התפתחותו המודרנית של מושג הקשב החלה בשנת 1953, ומאז העיסוק התאורטי והמחקרי בתחום זה הולך וגובר. במסגרת הקורס יוצגו לסטודנטים הגישות התאורטיות המוקדמות והשיטות הניסוייות שנגזרו מאותן תאוריות. כמו כן, נערוך היכרות עם תאוריות מרכזיות עכשוויות, עם סוגיות מובילות בתחום כיום, ועם היבטים הנייורופסיכולוגיים של הקשב החזותי.

חומר הלימוד

- **מקראה** של מאמרים;
- **מדריך למידה** הכולל מבוא לתחום והנחיה מפורטת בקריאתם של המאמרים שבמקראה;
- **תקליטור ניסויים** שבאמצעותו יתנסו הסטודנטים בביצוע ניסויים ובניתוח תוצאותיהם.

על הסטודנטים חלה **חובת** השתתפות במפגש ההנחיה **הראשון** ובמפגש **נוסף** בו מציג הסטודנט רפרט בכיתה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. הקורס יילמד בפעם האחרונה בסמסטר 2016. סטודנטים אשר ילמדו קורס זה בסמסטר 2016 יוכלו לכתוב עבודה סמינריונית בקורס זה רק במסגרת הסדנה אשר תוצע באותה שנה. החל מסמסטר 2017 יוחלף הקורס **קשב חזותי** בקורס **קוגניציה חזותית** (10966).

10524 היסטוריה של הפסיכולוגיה

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לפסיכולוגיה, ומחקר, פסיכולוגיה קוגניטיבית, השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה** וכן תואר ראשון בפסיכולוגיה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, שיטות מחקר במדעי החברה.**

פיתוח הקורס: פרופ' אריה נדל, ד"ר גל הרפז-גורודיסקי; יואב ברזיר (עריכה)

מדע הפסיכולוגיה הוא מדע רב-פנים, תוסס ומתפתח, ולכן מרבית הקורסים בתחום מתארים את התכנים העכשוויים שלו. אולם השאלות שעמן מתמודדת הפסיכולוגיה הן שאלות שעמן מתמודדים הוגים בכל הדורות. הפסיכולוגיה של היום אינה אלא חוליה אחרונה, מתקדמת ככל שתהיה, בשרשרת ארוכה של גישות להבנת ההתנהגות וההווייה האנושית. הבנה מעמיקה של הידע הפסיכולוגי הנוכחי מחייבת התייחסות להקשר ההיסטורי של יצירת אותו ידע. הבאת ההקשר ההיסטורי של התפתחות הרעיונות בפסיכולוגיה מהווה הזדמנות חשובה לסטודנטים להבין בצורה טובה יותר את הרעיונות והממצאים העכשוויים, וכן לעשות אינטגרציה של הפסיפס המורכב של מדע הפסיכולוגיה לכלל תמונה אחת רבת-פנים.

חומר הלימוד

- מבוא לתחום;
- מבחר כתבים של דמויות מרכזיות המהוות נקודות ציון בהתפתחות הפסיכולוגיה;
- 15 הרצאות באתר הקורס;
- מדריך למידה.

1 אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

10575 הזדהות עם קבוצות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם אחד מבין הקורסים **מבוא לפסיכולוגיה**, **מבוא לסוציולוגיה**, **מבוא לאנתרופולוגיה**, וכן הקורסים **פסיכולוגיה חברתית**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **שיטות מחקר במדעי החברה**, **התנסות במחקר**, **רגרסיה וניתוח השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית והדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' סוניה רוקס, ליהי סגל-כפסי, קרן פרצל; בת-חן פירסט (עריכה)

עליית הלאומנות שחלה בשנים האחרונות במקומות שונים ברחבי העולם, מעוררת מחדש את סוגיית הקשר בין הפרט לבין הקבוצות השונות שאליהן הוא משתייך. מנקודת מבט פסיכולוגית, מעניינים במיוחד המנגנונים המוטיבציוניים והקוגניטיביים הגורמים לאדם להזדהות עם קבוצות. הקורס יחדד את ההבנה של מנגנונים אלה. במרכז הקורס נדונה השאלה מה מביא אדם לבסס את זהותו על שייכותו לקטגוריה חברתית רחבה. הדיון יחול מנקודות מבט שונות: תאוריות המדגישות צרכים ומוטיבציות, תאוריות המדגישות תהליכים קוגניטיביים ואת ההקשר החברתי המיידי ותאוריות המדגישות את התרבות.

מטרות הקורס

- להקנות ידע לגבי המנגנונים המוטיבציוניים והקוגניטיביים הגורמים לאדם להזדהות עם קבוצות;
- להקנות ידע בסוגיות מתודולוגיות הנוגעות לפסיכולוגיה חברתית;
- להקנות כלים שיאפשרו לסטודנטים קריאה ביקורתית של מחקרים בפסיכולוגיה.

חומר הלימוד

- מקראה של מאמרים**
- מדריך למידה** הכולל מבוא לתחום, מבוא לכל נושא, והנחיה בקריאת המאמרים.

על הסטודנטים חלה **חובת** השתתפות במפגש ההנחיה **הראשון** ובמפגש **נוסף** בו מציג הסטודנט פרט בכיתה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10557 פסיכולוגיה בין-תרבותית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לפסיכולוגיה**, **פסיכולוגיה חברתית**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **שיטות מחקר במדעי החברה**, **התנסות במחקר**, **רגרסיה וניתוח שונות**, **השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מבוא לסוציולוגיה**, **מבוא לאנתרופולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' סוניה רוקס, ד"ר גל גורודיסקי
יועצים: פרופ' אריה נדלר, פרופ' לילך שגיב, פרופ' שלום שוורץ

אחת השאלות המרכזיות העומדות בפני הפסיכולוגיה הבין-תרבותית היא שאלת האוניברסליות של תהליכים פסיכולוגיים. האם תופעות שנחקרו באופן מעמיק במערב קיימות גם בתרבויות אחרות? מה משמעותם של ממצאים בדבר הבדלים בין-תרבותיים בתהליכים פסיכולוגיים בסיסיים? בקורס זה יידונו נושאים רבים העומדים במרכז המחקר הפסיכולוגי מתוך גישה בין-תרבותית. ייסקרו מחקרים בין-תרבותיים שבדקו את מושג העצמי, התפתחות מוסרית, תוקפנות, שיתוף פעולה, תהליכי ייחוס, ועוד. יודגשו במיוחד מושגים המסייעים להבין הבדלים הקיימים בין אנשים מתרבויות שונות. בנוסף, בקורס יידונו השלכות של מפגשים בין אנשים מתרבויות שונות והשפעתם הן על בודדים והן על קבוצות.

חומר הלימוד

- מקראה של מאמרים** (באנגלית)
- מדריך למידה** הכולל מבוא לתחום, מבוא לכל נושא והנחיה בקריאתם של המאמרים במקראה.

על הסטודנטים חלה **חובת** השתתפות במפגש ההנחיה **הראשון** ובמפגש **נוסף** בו יציגו פרט בכיתה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10352 הפסיכולוגיה של השיפוט האינטואיטיבי¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **שיטות מחקר במדעי החברה**, **מבוא לפסיכולוגיה**, **התנסות במחקר**, **רגרסיה וניתוח שונות**, **השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **פסיכולוגיה קוגניטיבית**, **פסיכולוגיה חברתית**.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, ד"ר שחר אייל; ענת אראל-גפני (עריכה)
יועצים: פרופ' מיה בר-הלל, פרופ' דן זכאי, פרופ' נירה ליברמן, פרופ' אילנה ריטוב, פרופ' יחיאל קלר

הקורס מציג תחום מחקר בקוגניציה חברתית המנתח את אופני החשיבה האינטואיטיבית בתנאי אי-ודאות. הקורס מתמקד בפער השיטתי בין שיפוטים המתבססים על קיצורי דרך אינטואיטיביים (המצול) לבין שיפוטים נורמטיביים המבוססים על תורת הסטטיסטיקה וההסתברות (הרצוי). תחום מחקר זה הוא בעל השלכות ויישומים במגוון תחומים.

מטרות הקורס

- להציג את נושאי המרכזיים של תחום מחקר מרתק ועדכני בפסיכולוגיה;
- להצביע על ההשלכות שיש למחקר בתחום זה על תופעות התנהגותיות בתחומים רבים ומגוונים של הפסיכולוגיה ושל דיסציפלינות אחרות;
- לחדד את החשיבה הביקורתית בקריאת מאמרים ובניתוח אירועים במציאות;
- להקנות מיומנויות לתכנון וביצוע מחקר בתחום הנדון.

חומר הלימוד

- מבחר מאמרים** מתוך הספר: T. Gilovich, D. Griffin & D. Kahneman (Eds.), *Heuristics and Biases: The Psychology of Intuitive Judgment* (Cambridge University Press, 2002)

- מקראת מאמרים**
- מדריך למידה** הכולל מבוא לתחום והנחיה מפורטת לקריאת המאמרים.
- תוכנת מולטימדיה** המאפשרת קריאה מונחית אינטראקטיבית של אחד מהמאמרים המרכזיים בקורס, תוך התנסות אישית במחקר כחוקר וכמשתתף.

הסטודנטים יתבקשו להגיש מטלות חובה המתייחסות לנושאי המאמרים ולהציג מאמר באחד המפגשים. השתתפות חובה במפגש הראשון ובמפגש נוסף.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

10593 ליקויי קריאה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שינוי נוסף: חינוך / ליקויי למידה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים פסיכולוגיה פיזיולוגית, פסיכולוגיה קוגניטיבית, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, שיטות מחקר במדעי החברה, התנסות במחקר, רגרסיה וניתוח שונות, השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס קריאה: תאוריה ומעשה, ליקויי למידה.

פיתוח הקורס: פרופ' לילך שלו-מבורך (כתיבה), ליהי כספי-סגל, קרן פרצל; ענת גפני (עריכה)

קריאה היא אחת המיומנויות המרכזיות בחינוך. למרות שרוב הילדים רוכשים קריאה באופן תקין, יש ילדים שמוגדרים כלקויי קריאה. הקורס מציג הסברים שונים ללקות קריאה (דיסלקסיה), החל מהסברים ביולוגיים-מוחיים וכלה בהסברים קוגניטיביים. כל השערה נבחנת בצורה ביקורתית, הן מבחינה תאורטית והן מבחינת טיב המחקר שהוביל למסקנות העיקריות.

מטרות הקורס

- להקנות ידע על לקות קריאה ומאפייניה;
- להקנות ידע על השערות תאורטיות שונות שמסבירות לקות קריאה;
- לבסס הרגלים של קריאה ביקורתית של מאמרים בתחום לקות הקריאה.

נושאי הלימוד

הקדמה ורקע בסיסי בתחום הקריאה (מודלים של רכישת קריאה אצל קוראים רגילים, בסיס ביולוגי כללי של קריאה); לקויות קריאה נרכשות; הבסיס הפיזיולוגי (ביולוגי, גנטי) של קריאה ולקות קריאה; סיבות שונות ללקות קריאה (קושי במודעות פונולוגית, בקצב עיבוד המידע, באוטומטיזציה ובקשב חזותי); שיטות טיפול בלקויות קריאה (אימון שמיעתי, אימון חזותי); דיון אינטגרטיבי (שאלת הספציפיות של לקות הקריאה, שאלת הלקויות הנלוות).

חומר הלימוד

- מקראה של מאמרים
- מדריך למידה הכולל יחידת מבוא, מבואות לפרקים השונים, הנחיה מפורטת בקריאת המאמרים הראשוניים במקראה ושאלות מנחות לכל יתר המאמרים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10904 שינה והפרעות שינה בילדות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים מבוא לפסיכולוגיה, פסיכולוגיה התפתחותית: מינקות להתבגרות, שיטות מחקר במדעי החברה, התנסות במחקר רגרסיה וניתוח שונות, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס פסיכולוגיה פיזיולוגית.

פיתוח הקורס: פרופ' אבי שדה, ד"ר ליאת טיקוצקי
יועצים: פרופ' פרץ לביא, פרופ' אריה נדלר, פרופ' ענת שר

השינה היא התנהגות מרכזית והכרחית בחייהם של מבוגרים וילדים. נושא השינה בילדות חשוב במיוחד, כיוון שלהפרעות השינה בינקות ובילדות השלכות רבות על תפקודו של הילד בתחומים שונים.

הקורס עוסק במחקר של תחום השינה אצל ילדים ובהיבטים ההתפתחותיים והפסיכולוגיים של שינה בקרב ילדים. הקורס מתמקד, בין השאר, בנושאים כמו: הפרעות שינה שכיחות בינקות ובילדות, טיפול בהפרעות שינה והקשר שבין שינה של ילדים לבין תפקודי למידה, קשב, רגש ופסיכופתולוגיה.

מטרות הקורס

הקורס נועד לחשוף את הסטודנטים לעולם השינה של ילדים, תחום שהוא בעל חשיבות מיוחדת עקב הזמן הרב בו מבנים ילדים בשינה ועקב ההשלכות שיש לשינה ולהפרעות שינה על תפקודו של הילד.

מטרה נוספת הנה להיעזר במאמרים מחקרניים בתחום השינה של כדי להרחיב את ההבנה של שיטות המחקר החשיבה המדעית בתחום.

חומר הלימוד

- מקראה של מאמרים
- מדריך למידה הכולל מבוא לתחום והנחיה בקריאת המאמרים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10935 נירופסיכולוגיה קוגניטיבית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שינוי נוסף: חינוך / ליקויי למידה

תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים ובכללם הקורסים פסיכולוגיה פיזיולוגית, פסיכולוגיה קוגניטיבית, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר וסגנונותיו, התנסות במחקר רגרסיה וניתוח שונות, השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' מרים פאוסט, ד"ר גתית קוה
יועצים: פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' שלמה בנטין, פרופ' ליאון דעואל, פרופ' לילך שלו-מבורך, ד"ר אסף גלבוע, ד"ר נורית גרונאו

נירופסיכולוגיה היא תחום העוסק בקשר בין מוח והתנהגות קוגניטיבית. כלומר, באופן בו אנו חושבים, מדברים, זוכרים, או תופסים את הסביבה. יש דרכים רבות לחקור את הקשרים הללו והקורס הנוכחי מתמקד בעיקר בתיאור המחקר עם אנשים שסובלים מליקויים קוגניטיביים בעקבות פגיעה מוחית. לצד הצגת מודלים תאורטיים הקיימים בתחום, יוצגו תיאורי מקרה מפורטים של אנשים שמוחם נפגע והם סובלים מליקויים ספציפיים בתפיסת עצמים או פרצופים, קשב, זיכרון, שפה מדוברת, או חשבון. הצצה נדירה זו אל תיאורי המקרים תאפשר להבין טוב יותר את התפקוד הבריא בכל אחד מן התחומים הללו.

מטרות הקורס

- לעמוד על טיבם של הליקויים הקוגניטיביים הנגרמים בעקבות פגיעות מוחיות שונות.
- להקנות ידע לגבי המחקר עם אנשים שמוחם נפגע.
- להרחיב את הידע התאורטי לגבי מודלים קוגניטיביים מקובלים בחקר אנשים בריאים.

נושאי הלימוד

הקדמה ורקע בסיסי לגבי מהות הנירופסיכולוגיה הקוגניטיבית ושיטות המחקר המקובלות בתחום (אמצעי הדמיה, הנחות בסיסיות בפסיכולוגיה קוגניטיבית, מחקר עם אנשים שמוחם נפגע); אסימטריה מוחית וההבדל בין ההמיספירה הימנית והשמאלית; תפיסת עצמים ואגנוזיה; תפיסת פרצופים ופרוזופנוזיה; עיבוד מרחבי והזנתת צד; שפה מדוברת ואפזיה; שפה כתובה ודיסלקסיה; זיכרון ואמנזיה; תפקודים אקזוקטיביים; דיון אינטגרטיבי ביתרונותיה וחסרונותיה של שיטת המחקר הנעזרת בתיאורי מקרה.

חומר הלימוד

- מקראה של מאמרים ובהם תיאורי מקרה נבחרים בתחומים קוגניטיביים שונים.
- מדריך למידה הכולל יחידת מבוא, מבואות לפרקים השונים והנחיה מפורטת לקריאת המאמרים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

10905 ליקוי למידה בחשבון: היבטים קוגניטיביים¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: חינוך / ליקוי למידה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא לפסיכולוגיה**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **שיטות מחקר במדעי החברה**, **פסיכולוגיה פיזיולוגית**, **התנסות קוגניטיבית**, **רגרסיה וניתוח שונות**, **השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך**, **אחד מבין הקורסים פסיכולוגיה חברתית**, **פסיכולוגיה קוגניטיבית**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אבישי הניק, ד"ר אורלי רובינשטיין

יועצים: פרופ' אנדראה ברגר, פרופ' יוסף צלגוב, פרופ' רות שלו

הקורס מתייחס לנושאים של עיבוד מושג המספר ותהליכי חישוב על היבטים השונים שלהם (מודלים, התפתחות, ייצוג מוחי, הוראה), תוך שימת דגש על מגוון של פרדיגמות מחקריות עדכניות ותאוריות מקובלות. בנוסף, קיימת התייחסות ללקויות התפתחותיות ונרכשות בחשבון (דיסקלקוליה התפתחותית ואקלקוליה נרכשת), תוך סקירה של התפתחות התחום ב-15 השנים האחרונות.

מטרות הקורס

- לדון בממדים ההתפתחותיים, ניירו-קוגניטיביים וחינוכיים של מושג המספר ושל מיומנויות חישוביות, תוך התייחסות למגוון של פרדיגמות מחקריות עדכניות (לדוגמה: מחקרים התנהגותיים שבוחנים מטלות של השוואת מספרים וגדלים, מחקרי הדמיה מוחית ועוד) ולתאוריות מקובלות.
- לדון בלקויות התפתחותיות ונרכשות בחשבון (דיסקלקוליה התפתחותית ואקלקוליה נרכשת, בהתאמה), תוך התייחסות לגורמים, לביטויים, לדרכי האבחון וההתמודדות במערכת החינוך ובחברה.
- לפתח חשיבה מדעית וביקורתית באמצעות קריאת מאמרים עדכניים בתחום.

חומר הלימוד

- **מקראה** של מאמרים
- **מדריך למידה** הכולל מבוא לתחום, מבוא לכל פרק, הנחיה בקריאת המאמרים, ואחרית דבר.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

10914 סמינר מחקר בפסיכולוגיה – למצטיינים¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם **מבוא לפסיכולוגיה**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר** ו**סגנונותיו**, **התנסות במחקר**, **רגרסיה וניתוח שונות**, **השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך**, **אחד מבין הקורסים פסיכולוגיה חברתית**, **פסיכולוגיה קוגניטיבית**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. יתקבלו רק סטודנטים מצטיינים שהסמינר יוצע להם באופן אישי.

הסמינר מועבר על ידי איש סגל מהמחלקה לפסיכולוגיה וסטודנטים מצטיינים יוזמנו ליטול בו חלק.

נושא הסמינר

נושא הסמינר ייקבע לפי תחום התמחותו ומחקריו של מרכז הסמינר. הסמינר מתבסס על אסופת מאמרים בנושא הנלמד.

מבנה הסמינר

הסמינר הוא **שנתי** וכולל שני חלקים.

חלק א (סמסטר ראשון)

החלק הראשון כולל שמונה מפגשי **חובה** בנושא הסמינר. בשלב הראשון תיערך סקירה של נושא הסמינר והסטודנטים יקבלו הנחיה לקריאת המאמרים. המפגשים יוקדשו לדיון ביקורתי על המאמרים, להצגת מאמרי סקירה על ידי הסטודנטים ולחיפוש מאמרים עדכניים הרלוונטיים לנושא הנלמד ולהצגתם במפגש (ובאתר הסמינר).

חלק ב (סמסטר שני)

בחלק השני מתקיימת סדנת עבודה סמינריונית הכוללת כשבעה מפגשי **חובה**. במהלך הסדנה יכתבו הסטודנטים את העבודה הסמינריונית על כל שלביה. המפגשים יוקדשו לדיונים ביקורתיים על שאלות המחקר שאותם ינסחו הסטודנטים (בסיוע המרכז), לבחירת המתודולוגיות ולניתוח הממצאים והמסקנות. בתום חלק זה יגישו הסטודנטים עבודה סמינריונית אמפירית.

עם הגשת העבודה הסמינריונית יקבל הסטודנט ציון אחד לקורס, שיתבסס על השתתפות פעילה, מטלות והעבודה הסמינריונית.

סמינר המצטיינים נחשב כקורס לכל דבר במסגרת הלימודים לתואר, ונכלל ברשימת הקורסים לתואר של הסטודנט.

1 בקורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית אמפירית.

10936 השפעת לחץ וחרדה בינקות על תפקוד בבגרות¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים ובכללם הקורסים **פסיכולוגיה פיזיולוגית**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר** ו**סגנונותיו**, **התנסות במחקר**, **רגרסיה וניתוח שונות**, **השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. נדרש אישור מרכז הוראה.

פיתוח הקורס: ד"ר רביד דורון

הקורס עוסק בתחום בדיקת תרופות עתידיות חדשות להפרעות לחץ וחרדה הנובעות ממשקעי עבר. הקורס עוסק בהבנת המנגנון הפיזיולוגי העומד בבסיס תופעת הלחץ בכלל והחרדה בפרט. דגש יושם בהבנת המנגנונים הפיזיולוגיים המתווכים את השפעות מצבי דחק על הבריאות ועל בדיקת משתנים סביבתיים והתנהגותיים המעורבים בוויסות קשרים אלו.

מבנה הקורס

הקורס מתפרש על שנת לימודים מלאה. **בסמסטר הראשון** נערכים שיעורים שבמסגרתם הסטודנטים מציגים מאמרים על מחקרים אמפיריים עדכניים ו**בסמסטר השני** הסטודנטים עובדים על עבודת מחקר אמפירית במעבדה, שכוללת שימוש בכלי מחקר ביו-פסיכולוגיים ובכלי המחקר ושיטות המחקר המקובלות בתחום. כמו כן הסטודנטים עוברים הכשרה בטכניקות מעבדתיות שמושמות על בעלי חיים, ולעומדים בדרישות ההכשרה יוענק רישיון לעבודה עם מכרסמים.

הקורס מתקיים במעבדות המחקר החדשות בקמפוס המכללה האקדמית של תל-אביב-יפו וישתתפו בו סטודנטים של המכללה האקדמית וסטודנטים מצטיינים מהאוניברסיטה הפתוחה שיוזמנו ליטול בו חלק.

חומר הלימוד כולל מקראת מאמרים.

הנוכחות בשיעורים ובמפגשים האישיים היא **חובה**.

סמינר זה נחשב כקורס לכל דבר במסגרת הלימודים לתואר.

1 בקורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית אמפירית.

מדעי החברה

פסיכולוגיה

תואר ראשון

10941 מוח וקוגניציה:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים התנסות במחקר, רגרסיה וניתוח שונות,² פסיכולוגיה קוגניטיבית, פסיכולוגיה פיזיולוגית, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, שיטות מחקר במדעי החברה, השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר נורית גרוטאו, פרופ' ליאון דעואל

יועצים: פרופ' לילך שלו-מבורך, פרופ' גלית יובל, ד"ר גליה אבידן

הקורס שייך לתחום מדעי המוח הקוגניטיביים (Cognitive Neuroscience), תחום בין-תחומי אשר חובק בתוכו שדות מחקר שונים מתחומי הפסיכולוגיה, מדעי העצב, נוירוביולוגיה, חישבוניות עצבית ועוד. הקורס פותח צוהר לשיטות המחקר ולנושאים המרכזיים המעסיקים את החוקרים המתעניינים בהבנת הקשר שבין מוח והתנהגות. בקורס מוצגים ממצאים עדכניים הקיימים בתחומי קוגניציה שונים, כגון תפיסה, קשב, זיכרון, שפה, פעולה ותהליכים ניהוליים. בנוסף, התלמידים ייחשפו לשיטות המחקר המגוונות הקיימות בתחום, כגון מחקר עם אנשים בעלי פגיעות מוחיות, שיטות הדמיה מוחית ורישום חשמלי מהמוח. הקורס ידון באופן שבו שיטות שונות שופכות אור על הבנתנו את התהליכים הקוגניטיביים השונים.

מטרות הקורס

- הקניית ידע עדכני על הממצאים שנאספו בתחום מדעי המוח הקוגניטיביים על ההתנהגות האנושית, ובפרט על תפיסה, זיכרון, קשב ומודעות, שפה, תכנון, שליטה, בקרה ופעולה ותפקודים רגשיים וחברתיים;
- לימוד שיטות המחקר העיקריות לחקר המוח והקוגניציה. דיון באופן שבו חקר המוח תורם להבנה של תהליכים קוגניטיביים מחד גיסא, ובאופן שבו פרדיגמות ושיטות מחקר קוגניטיביות תורמות להבנה של החלוקה התפקודית במוח, מאידך גיסא.

חומר הלימוד

ספר הקורס: M.S. Gazzaniga, R.B. Ivry & G.R. Mangun, *Cognitive Neuroscience, the Biology of the Mind*, 4th ed. (W.W. Norton, 2013)
מבחר מאמרים, הרצאות וידאו מוקלטות ומדריך למידה הכולל הסברים נלווים והנחיה בקריאת פרקי הספר והמאמרים.

- 1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
- 2 מסמסטר א2015 ואילך נוסף קורס זה לתנאי הקבלה. סטודנטים שלומדים לתואר דו-חוגי במדעי הקוגניציה בשילובים שאינם עם פסיכולוגיה, או שלומדים חוג במדעי הקוגניציה לאחר תואר, פטורים מתנאי קבלה זה באישור של מרכז ההוראה של הקורס. עם זאת, לא מומלץ לכתוב עבודה סמינריונית אמפירית בקורס זה למי שלא למד את הקורס התנסות במחקר, רגרסיה וניתוח שונות (10686).

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בפסיכולוגיה

שימוט והערכה לתלמידי ניהול וכלכלה (10522) (מ) – משובץ בניהול, עמ' 97.

מדעי החברה

מדעי הקוגניציה

תואר ראשון

10756 יסודות מדעי הקוגניציה

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורסים פילוסופיה של הנפש בתקופתנו, מבוא למדעי המחשב ושפת Java (או יסודות התכנות בשפת Java), או צמד הקורסים מבוא למדעי המחשב ושפת Java א + מבוא למדעי המחשב ושפת Java ב, ואחד מבין הקורסים מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה והסתברות למדעים, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב, תורת ההסתברות, פסיכולוגיה פיזיולוגית.¹

פיתוח הקורס: פרופ' יוסף גרודז'ינסקי, פרופ' אמיר הורוביץ

הקורס מציג סוגיות מרכזיות במדעי הקוגניציה מנקודת מבט של הדיסציפלינות השונות השייכות אליהם: בלשנות, פסיכולוגיה, מדעי המוח, פילוסופיה ומדעי המחשב. כמו כן מציג הקורס את תחומי ההשקפה ואת היסודות התאורטיים של מדעי הקוגניציה.

בקורס משולבות הרצאות של חוקרים מהאוניברסיטה הפתוחה וממוסדות אחרים.

במסגרת קורס זה תילמד תוכנת Matlab. לימוד תוכנה זו נסמך על ידע קודם מסוים באלגברה ליניארית. לפיכך מומלץ לסטודנטים ללמוד את הקורס לאחר שלמדו קורס באלגברה ליניארית או לפחות במקביל ללימוד קורס כזה. סטודנטים שילמדו את הקורס ללא רקע באלגברה ליניארית, מתבקשים לפנות למרכז ההוראה של הקורס כדי שיתאם עבורם את לימוד התוכנה במועד מאוחר יותר, בנפרד מהקורס.

הקורס משודר בוועידת וידאו וחלה בו חובת השתתפות במפגשים, במקום המפגש או באחד ממרכזי הלימוד (בתל אביב, חיפה, ירושלים או באר שבע).

1 מי שלא סיים את הקורס פסיכולוגיה פיזיולוגית, אך ניגש לבחינת מחצית א של קורס זה, ועומד בכל שאר תנאי הקבלה, מתבקש לפנות למרכז ההוראה לקבלת אישורו להרשמה לקורס.

10942 פילוסופיה של מדעי הקוגניציה¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייך נוסף: פילוסופיה

4 תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס פילוסופיה של הנפש בתקופתנו, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אמיר הורוביץ

הקורס עוסק בסוגיות הפילוסופיות החשובות על אודות מדעי הקוגניציה:

- תחומיהם ומהותם של מדעי הקוגניציה
- ריאליזם, פרשנות ואינסטרומנטליזם בפסיכולוגיה
- המודולריות של הנפש
- ידע טבוע מלידה לעומת ידע נרכש, בדגש על סוגיית הידע השוני
- מדעי הקוגניציה ורציונליות
- תפקידים של כללים בתהליכים קוגניטיביים מודעות וקוגניציה
- הסביבה ותהליכים קוגניטיביים

הקורס מבוסס בעיקרו על הספר: Robert J. Stainton, Ed. *Contemporary Debates in Cognitive Science* (Blackwell, 2006).

10956 שפה וקוגניציה¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייך נוסף: בלשנות

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים מבוא לבלשנות תאורטית, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א (או מבוא לסטטיסטיקה והסתברות לתלמידי מדעים),² פסיכולוגיה קוגניטיבית (או יסודות מדעי הקוגניציה).

פיתוח הקורס: ד"ר נורית מלניק
אחריות אקדמית: פרופ' נעמה פרידמן

חמש יחידות הלימוד בקורס כוללות מבוא העוסק ביחסי הגומלין שבין הבלשנות התאורטית למחקר הקוגניטיבי ומתחקה באמצעות מתודות אמפיריות אחר תהליכים פסיכולוגיים ונירולוגיים המעורבים בהבנת שפה, בהפקתה, ברכישתה ובפגיעותה. ארבע יחידות הלימוד הבאות מוקדשות כל אחת לתחום אחר בבלשנות: פונולוגיה, מורפולוגיה, תחביר וסמנטיקה. כל יחידה מתמקדת בתופעה לשונית מרכזית בתחומה ובוחנת אותה מתוך נקודות מבט שונות, הן בלשוניות והן קוגניטיביות.

חומר הלימוד

- ספר קורס הכולל הסבר על כל אחת מהתופעות הלשוניות בהן עוסק הקורס וכן דיון בשאלות תאורטיות העומדות ברקע כל יחידה
- מקראה של מאמרים
- מדריך למידה הכולל הנחיה מפורטת לקריאת המאמרים

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 סטודנטים לתואר הדו-חוגי במדעי המחשב ובמדעי הקוגניציה ילמדו את הקורס תורת ההסתברות (20416) או את הקורס הסתברות לתלמידי מדעי המחשב (20425) במקום אחד מבין הקורסים מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א (30111), מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים (30203).

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. תנאי להגשת עבודה סמינריונית בקורס זה הוא השתתפות והצגת העבודה באחד ממפגשי הדיון בעבודות סמינריוניות בפילוסופיה. מידע על מועדי המפגשים ומקומם יימסר בתחילת הסמסטר.

מדעי החברה

מדעי הקוגניציה

תואר ראשון

10944 מודלים חישוביים במדעי הקוגניציה:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים, ובכללם יסודות מדעי הקוגניציה, פסיכולוגיה קוגניטיבית, שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר וסגנונותיו, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א (או מבוא לסטטיסטיקה והסתברות לתלמידי מדעים או הסתברות לתלמידי מדעי המחשב), הסקה סטטיסטית (או מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב + רגרסיה וניתוח שונות, או מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב + התנסות במחקר, רגרסיה וניתוח שונות), חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א, 2, אלגברה לינארית 1 (או אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע), וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: מבוא למדעי המחשב ושפת Java או יסודות התכנות בשפת Java (או מבוא למדעי המחשב ושפת Java + מבוא למדעי המחשב ושפת Java ב).

פיתוח הקורס: ד"ר נעם שנטל (כתיבה)
אחראי אקדמי: ד"ר יונתן לוינשטיין

מטרת הקורס להכיר מודלים מתמטיים בתחומים השונים של מדעי הקוגניציה, ולהכשיר את הסטודנטים למדל תופעה בעצמם, או לפחות להבין ולבקר מודלים מתמטיים שפותחו על ידי אחרים. במסגרת הקורס יידרשו הסטודנטים לממש אלגוריתמים שונים.

לקורס שני חלקים עיקריים:

החלק הראשון מציג מודלים מכאניסטיים במדעי הקוגניציה, ובמהלכו יילמדו בעיקר מודלים של רשתות נוירונים וייבחנו סוגיות כגון: כיצד המוח אוגר ומאחר מספר גדול של זיכרונות, מהם המודלים הבסיסיים לביצוע סיווג על-ידי המוח, וכן מודלים ללמידה ברשת נוירונים עם ובל מורה.

החלק השני עוסק במודלים פונקציונליים (נורמטיביים) ובמודלים דסקריפטיביים, ובמסגרתו נדון בקבלת החלטות בתנאי אי-ודאות, בלמידה באמצעות חיזוקים (reinforcement learning) ובמודלים הסתברותיים של קוגניציה.

שימו לב: במסגרת הקורס יסודות מדעי הקוגניציה מתקיימת סדנה ללימוד תוכנת Matlab אשר בה נעשה שימוש נרחב בקורס מודלים חישוביים במדעי הקוגניציה. הסטודנטים נדרשים ללמוד ולתרגל את התוכנה בהתאם לדרישות הסדנה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית עיונית בלבד במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או אחד מבין הצמידים חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475), חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי (20492), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות במדעי הקוגניציה

סמינר מצטיינים בפילוסופיה (10952, 10967) (מ) – משובץ בפילוסופיה, עמ' 48.

מדעים

מדעים – כללי / 151

מתמטיקה / 152

מדעי המחשב / 166

מדעי הטבע והחיים – כללי / 178

פיסיקה / 179

כימיה / 191

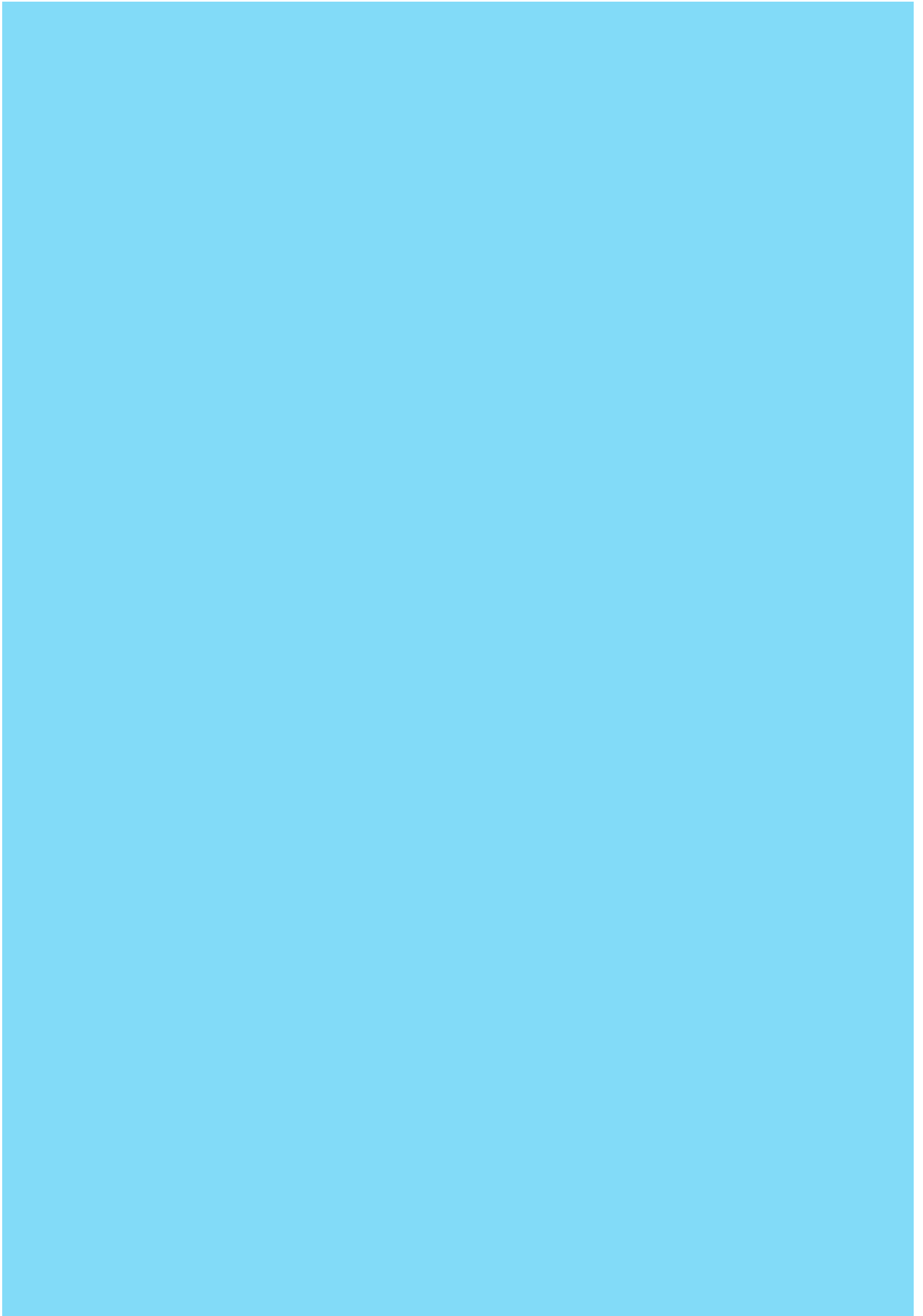

מדעי החיים / 201

מדעי כדור-הארץ / 220

מדעים

מדעים – כללי

תואר ראשון

20127 יישומי מחשב מתקדמים¹

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות
שייך נוסף: מדעים – כללי

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' ציפי ארליך, רבקה גדות

הקורס נועד להקנות ידע בנושא המחשב האישי ויישומיו, בהדגשת הגיליון האלקטרוני Excel 2010, ובנוסף לאפשר התנסות במרכיבים השונים של התקשוב כדי להכשיר את הסטודנטים להשתתף בקורסים מתקדמים בהמשך לימודיהם. בקורס יוצגו כלי עזר ממוחשבים שישרתו את הסטודנטים הן במהלך לימוד הקורסים ובעת כתיבת עבודות סמינריוניות, והן בעבודתם בעתיד.

מבנה הקורס

הקורס הוא קורס מתקדם הכולל קבוצות דיון, הורדת מטלות מאתר הקורס, שליחת מטלות במערכת שליחת המטלות הממוחשבת. המטלות בקורס כוללות יישום של התוכנות הנלמדות.

לצורך לימוד הקורס דרוש מחשב אישי עם תמיכה בעברית וחיבור לאינטרנט, תוכנת חלונות ותוכנות Office 2010 הנלמדות בקורס.²

נושאי הלימוד

- לימוד בהיקף נרחב ומעמיק של הגיליון האלקטרוני Excel
- האינטרנט ויישומיו
- חיפוש מידע באינטרנט
- מאגרי מידע ותוכנה ביבליוגרפית
- נושאים מתקדמים במעבד התמלילים Word
- נושאים מתקדמים בתוכנת המצגות Power Point

1 סטודנטים השולטים בחומר הלימוד של הקורס יכולים לגשת לבחינת פטור במקום ללמוד את הקורס. הבחינה כרוכה בתשלום. פרטים באתר הקורס ובפרק **בחינות** בדיעוון האקדמי. בקורס זה יש חפיפת תוכן עם הקורסים **יישומי מחשב למדעי החברה** (10159), **יישומי מחשב למדעים** (20126), שאינם מוצעים עוד. מי שלמד קורסים אלו, יהיה פטור מלימוד הקורס **יישומי מחשב מתקדמים**.

2 לרוב החומר הנלמד בקורס אפשר להשתמש גם ברשת Office 2007.

20468 גנטיקה של האדם: היבטים רפואיים ואתיים¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' גדעון בך, ד"ר נטע אלטמן, מיכל מקרוב
ליויי אקדמי וייעוץ: ד"ר יואל קלמס, ד"ר דרור בר-ניר

הקורס מיועד לסטודנטים חסרי רקע קודם ביולוגיה ובגנטיקה.

התגליות החשובות במחקר הגנטי שנעשו במהלך העשורים האחרונים תרמו רבות לידע הביולוגי על גוף האדם ולהבנת התהליכים המתרחשים בו. לידע הרב שהצטבר יש השלכות מעשיות ומרחיקות לכת באבחון מחלות גנטיות, בפיתוח תרופות ואמצעי טיפול חדשים במחלות אלה, בחקלאות, בפיתוח מיזמים ופטנטים בעלי ערך כלכלי, בחקירת פשעים, במחקר היסטורי ובחקר מוצא האדם. גם משפטיים ומלומדים בתחומי הרוח והחברה נדרשים לידע בגנטיקה של האדם כדי להכריע בשאלות אתיות ולהשמיע את דעתם בנושאים בעלי היבטים מוסריים.

הקורס עוסק ביסודות הגנטיקה וחוקיה, במבנה הגנום האנושי ותפקודו, בשינויים במבנה הגנים, במחלות גנטיות וביישומים רפואיים של הממצאים הגנטיים. הקורס דן גם בהשלכות שיש לידע הגנטי וליישומו על הפרט והחברה ובסוגיות האתיות המתעוררות כתוצאה מכך.

חומר הלימוד

הקורס מתבסס על הרצאות מצולמות בהיקף של כ-45 שעות. המרצה ברובן הוא פרופ' גדעון בך, אם כי מיעוטן ניתנו על-ידי מומחים אחרים מתחום האתיקה והמשפט. ההרצאות ניתנות לצפייה ברשת האינטרנט או על גבי תקליטורים. הקורס מלווה במדריך למידה ובמאמרים בנושא.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

20304 בעיות נבחרות בפילוסופיה של המדע¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
שייך נוסף: פילוסופיה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **פילוסופיה של המדע**, שניים מבין הקורסים **מבוא ללוגיקה**, **מדיקרט עד יום, פילוסופיה של הנפש בתקופתנו**, **בעיות מרכזיות בפילוסופיה אנליטית**, **מבוא למטאפיזיקה ותורת ההכרה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: קורס אחד במדעי הטבע והחיים.

פיתוח הקורס: פרופ' ימימה בן-מנחם
יועצים: פרופ' גלעד ברעלי, פרופ' ישעיהו ליבוביץ

הקורס נועד לאפשר לסטודנטים שמצאו עניין בקורס המבוא **פילוסופיה של המדע** (20202) להרחיב ולהעמיק את ידיעותיהם בתחום זה במסגרת קורס מתקדם יותר, כך שבסופו של הקורס יוכלו לכתוב עבודה סמינריונית בנושא הקשור בתחום. אין הכוונה למצות ענף כל שהוא בפילוסופיה של המדע, אלא לתרגל עיון פילוסופי, כלומר קריאה ביקורתית, דיון והתייחסות עצמאית לחומר.

הסטודנטים יקבלו כעשרה מאמרים בשפה האנגלית וחברות להדרכה ולהנחיות. ההדרכה תכלול דברי מבוא על אודות מחברי המאמרים, דברי מבוא למאמרים עצמם, דיון במאמרים ובהשלכותיהם, הצבעה על הקשרים בין המאמרים הנדונים, וכן בין המאמרים לבעיות שנידונו בקורס המבוא, שאלות לדיון ועבודה עצמית. למרות שלא ישולבו בקורס מקורות היסטוריים, יובלט הקשר בין נושאי הדיון לבין המתרחש במדע כיום או בתקופות קודמות. העבודה הסמינריונית תסתמך על חומר הקורס או על חומר מועט אחר. הסטודנטים יכינו את עבודתם בהדרכת מדריך, ובסיום העבודה ינהלו דיון מסכם בנושא העבודה.

נושאי הלימוד

- מדע ומציאות:** פרק זה דן בשאלה מרכזית בפילוסופיה של המדע: האם התאוריות המדעיות מוסרות לנו אמיתות על אודות העולם? הפרק דן בעמדותיהם של הילרי פטנס, פול פייראבנד ווילארד קוויין בשאלה זו.
- תצפית ותאוריה:** הפרק עורך היכרות עם כמה מן הבעיות של הלוגיקה האינדוקטיבית. הפרדוקס של גודמן ודילמת התאורטיקן הם הנושאים המרכזיים בפרק.
- הסבר וסיבתיות:** המודל של המפל להסבר מהווה נושא מרכזי בקורס המבוא. הפרק דן בביקורת על מודל זה. כן דן הפרק באנליזה של מושג הקשר הסיבתי.

1 קורס זה והקורס המתקדם **בעיות בפילוסופיה של המדע** (20914) זהים בתכניהם. הקורס 20304 מיועד לסטודנטים לתכניות במדעים שבכוונתם לכתוב עבודה סמינריונית בנושאי הקורס. הקורס 20914 מיועד לכל שאר הסטודנטים, ובכלל זה לאלה שלומדים לאחת מהתכניות במדעים ואין בכוונתם לכתוב עבודה סמינריונית בנושאי הקורס.

להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

04101 אשנב למתמטיקה

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

לא נדרש ידע על-תיכוני קודם.

עדכון הקורס (מהדורת 2014): ד"ר אלעד פארן, ישראל פרידמן, ליאור קמה
פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' דניאלה ליבוביץ (ריכוז הפיתוח), פרופ' עמוס אלטשולר, פרופ' מקסים ברוקהיימר, פרופ' יאיר טאומן, ד"ר אהוד ארצי, ד"ר יצחק ציקוני (כתיבה); רינה דכטר, דבורה יעקובי (אסיסטנטים);
קריין חזקה, ד"ר ברוך לשם (עריכה)
יועצים (מהדורה ראשונה): פרופ' עמוס אלטשולר, פרופ' מקסים ברוקהיימר, פרופ' אמנון יקימובסקי, ד"ר חנה ליפסון, יונה אוברמן

קורס זה הוא קורס מבוא המציג לסטודנטים נושאים בסיסיים במתמטיקה. הוא אינו קורס טכני ואין רוכשים בו מיומנות חישובית תיכונית או אחרת. הקורס מכשיר את הסטודנטים לקראת חשיבה מתמטית נכונה ומקנה כלים מתמטיים בסיסיים. נדונים בו בצורה מפורטת ומדויקת נושאים שרובם מופיעים בצורה "עממית" יותר במסגרות הלימוד המקובלות. בשל כך, הקורס מתאים גם למורים, בייחוד למורים בחטיבות הביניים.

מן הסטודנטים הלומדים בקורס כמעט לא נדרשות ידיעות מוקדמות ואיננו מניחים מראש שליטה בחומר מתמטי כלשהו. עם זאת, נדרשים מן הסטודנטים בגרות מחשבתית ועניין בחשיבה מופשטת.

נושאי הלימוד

- **קבוצות** – מושג הקבוצה, קבוצות סופיות ואינסופיות, שוויון עצמות של קבוצות ופעולות בין קבוצות.
- **פעולות בינאריות** – תכונות אפשריות ומושג החבורה.
- **פונקציות** – מושג הפונקציה, מכפלות קרטזיות, גרפים ופעולות על פונקציות.
- **איזומטריות** – אפיון כל האיזומטריות במישור.
- **אקסיומות** – מושגי יסוד, אקסיומות, מודלים והמחשות, משפטים הנובעים ממערכות שונות של אקסיומות, חוסר סתירה, אי-תלות, קטגוריות ושלמות.
- **גיאומטריה אוקלידית** – התפתחות הגיאומטריה, "היסודות" של אוקלידס וצעדים בבסיס אקסיומטי של הגיאומטריה האוקלידית.
- **פרק מתורת המספרים ואינדוקציה מתמטית** – מספרים ראשוניים, האינסופיות של קבוצת המספרים הראשוניים ואינדוקציה מתמטית.

לקורס נלווים עזרי לימוד לשם גיוון הלימודים.

קורס זה אינו משמש להקניית ידע מתמטי ברמה תיכונית.

20474 חשבון אינפיניטסימלי 1

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **אשנב למתמטיקה**.

פיתוח הקורס: ד"ר גיל אלון
יועצים: פרופ' אלי לוי, פרופ' דניאלה ליבוביץ, פרופ' אהוד דה-שליט, פרופ' אינה שצירבק

הקורס מיועד בעיקר לסטודנטים המתעתדים להמשיך בלימודי מתמטיקה או מדעי המחשב ומומלץ גם לסטודנטים לפסיקה. מטרת הקורס היא הקניית המושגים הבסיסיים של החשבון האינפיניטסימלי תוך שימת דגש על דיוק מתמטי.

יחד עם הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475) מקביל הקורס לקורסים בחשבון אינפיניטסימלי הניתנים בשנה א במחלקות למתמטיקה באוניברסיטאות השונות. מרבית הנושאים הנדונים בקורס מופיעים גם בקורס **חדו"א א** (20406) אך הגישה שונה. כאן, לצד הטכניקות והיישומים של החומר, מודגש הביסוס התאורטי של החשבון הדיפרנציאלי, וניתנות הוכחות מלאות ומדויקות לכל המשפטים המוצגים בקורס. מפאת הקושי והעומס של חומר הלימוד, רצוי מאוד לחזור על נושאים ברמה תיכונית של 5 יחידות לימוד במתמטיקה לפני לימוד הקורס (בפרט כדאי לחזור על אלגברה, טריגונומטריה, אינדוקציה, אי-שוויונים וחשבון דיפרנציאלי). כמו כן, מומלץ לא לבחור קורס זה כקורס ראשון במתמטיקה.

חומר הלימוד

- אקסיומות המספרים הממשיים
- גבולות של סדרות
- חסמים עליונים ותחתונים של קבוצות
- גבולות חלקיים
- גבולות של פונקציות
- פונקציות רציפות ותכונותיהן
- רציפות במידה שווה
- פונקציות מעריכיות
- הנגזרת ושימושיה

1 הקורס החליף את הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד. אין חפיפה מלאה בין שני הקורסים: הנושאים אקסיומות המספרים הממשיים וגבולות של סדרות כלולים בקורס 20474 ולא בקורס 20106, ונושא האינטגרל כלול בקורס 20106 ולא בקורס 20474. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

20475 חשבון אינפיניטסימלי 2

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474).

פיתוח הקורס: ד"ר גיל אלון (כתיבת יחידה 7); ד"ר ודים גרינשטיין (עריכת המהדורה החדשה).

קורס זה מהווה המשך לקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474). באמצעות צמד הקורסים **אינפי 1 + אינפי 2** יגיעו הסטודנטים לרמת הידע בנושא חשבון אינפיניטסימלי, המוקנית בשנה א במחלקות למתמטיקה באוניברסיטאות אחרות בארץ.

הכרת תוכנו של קורס זה חיונית ללימוד קורסים מתקדמים יותר במתמטיקה.

חומר הלימוד

- 1 היחידה האינטגרל המסוים
- 2 שיטות אינטגרציה
- 3 האינטגרל המוכלל
- 4 פיתוחי טיילור ומקלורן
- 5 טורים
- 6 סדרות וטורים של פונקציות
- 7 חשבון דיפרנציאלי של פונקציות בשני משתנים

יחידות 1-6 הן מהדורה חדשה של יחידות מתוך הקורסים הישנים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106) ו**חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

1 הקורס נלמד החל מסמסטר 2015. הקורס מחליף את הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212), שיוצע במקביל לקורס החדש בסמסטר 2016, ולאחר מכן לא יילמד עוד. אין חפיפה מלאה בין שני הקורסים: הנושאים ביחידות 1, 2, 7 כלולים בקורס 20475 ולא בקורס 20212, ונושא הסדרות כלול בקורס 20212 ולא בקורס 20475. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

2 ולא הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

3 אינפי – קיצור של חשבון אינפיניטסימלי.

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

20492 השלמות בחשבון אינטגרלי¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קבלה: הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474).

פיתוח הקורס: פרופ' דניאלה ליבוביץ, ד"ר נעמי שקד-מונדרר, שמואל ברגר, פרופ' אלי לוי; יאיר טאומן, רינה דכטר (אסיסטנטים); ד"ר ודים גרינשטיין (עריכת המהדורה החדשה)

קורס זה מקנה ידע בחשבון אינטגרלי של פונקציות במשתנה אחד. חומר הלימוד בקורס הוא חלק מחומר הלימוד בקורס **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475).

הקורס מתאים לסטודנטים הנדרשים ללמוד את הצירוף **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב** (20423), ומקנה את הידע בחשבון אינטגרלי הנדרש לצירוף קורסים זה. ניתן ללמוד את הקורס לפני הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**, או במקביל לו.

בנוסף, ניתן ללמוד את הקורס כהשלמה ל**חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) בתכניות לימודים שבהן לא נדרש הצירוף **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475).

חומר הלימוד

יחידה 1 האינטגרל המסוים
יחידה 2 שיטות אינטגרציה

20212 חשבון אינפיניטסימלי²

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106).

פיתוח הקורס: פרופ' דניאלה ליבוביץ, פרופ' דב סמט (ריכוז הפיתוח), פרופ' אלי לוי, שמואל ברגר, יוסף הרצמן, פרופ' איתמר פיטובסקי (כתיבה); חנית איש שלום, ריבה נדם, רינה דכטר, חיים לויטה, יצחק שטולץ (אסיסטנטים ועריכה) **יועצים**: פרופ' אמנון יקימובסקי, פרופ' דוד מייזלר, פרופ' דן עמיר, פרופ' ראובן רוטנברג, ד"ר אלחנן ליבוביץ

קורס זה מהווה המשך לקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106). באמצעות צמד הקורסים **אינפי 1 + אינפי 2** יגיעו הסטודנטים לרמת הידע בנושא החשבון האינפיניטסימלי של פונקציות של משתנה אחד, המוקנית בשנה א במחלקות למתמטיקה באוניברסיטאות אחרות בארץ.

הכרת תוכנו של קורס זה חיונית ללימוד קורסים מתקדמים יותר במתמטיקה.

חומר הלימוד

יחידות 1-3 סדרות
יחידה 4 האינטגרל המוכלל
יחידה 5 פיתוחי טיילור ומקלורן
יחידה 6 טורים
יחידות 7-8 סדרות וטורים של פונקציות

1 החל מסמסטר 2015 מוצע הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), שמחליף קורס זה. הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212) יוצע במקביל לקורס החדש **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475) בסמסטר 2016, ולאחר מכן לא יילמד עוד. אין חפיפה מלאה בין שני הקורסים. לפירוט ההבדלים, ראו הערה 1 בתיאור הקורס 20475. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 ולא הקורס החדש **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474). מי שלמדו את הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474), ילמדו בעקבותיו את הקורס החדש **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), ולא את הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).
3 אינפי – קיצור של חשבון אינפיניטסימלי

20224 חשבון אינפיניטסימלי³

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), והקורס **אלגברה לינארית 1**.

פיתוח הקורס: פרופ' יהודית גל-עזר (אחראית אקדמית וכתיבה), שמואל ברגר, פרופ' אלי לוי, ד"ר ציפי ברגר, פרופ' דב מונדרר (כתיבה), פרידה חנקס-ורבין (אסיסטנטית); מרגלית פיין (עריכה) **יועצים**: פרופ' אמנון יקימובסקי, פרופ' דוד מייזלר, פרופ' ראובן רוטנברג

קורס זה מהווה המשך לקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** ו**חשבון אינפיניטסימלי 2**. הוא עוסק בחשבון הדיפרנציאלי והאינטגרלי של פונקציות של משתנים אחדים, ומשלים בכך את הנושאים היסודיים של החשבון האינפיניטסימלי.

חומר הלימוד

יחידה 1 המרחב R^n
יחידה 2 פונקציות של משתנים אחדים – גבולות ורציפות
יחידה 3 חשבון דיפרנציאלי של פונקציות ממשיות של שני משתנים
יחידה 4 פונקציות סתומות
יחידה 5 אלגברה של וקטורים
יחידה 6 חשבון דיפרנציאלי של פונקציות וקטוריות
יחידות 7-8 אינטגרלים כפולים ומשולשים
יחידה 9 מסילות בעלות אורך
יחידה 10 אינטגרלים מסילתיים
יחידה 11 משפט גרין
יחידה 12 אינטגרלים משטחיים, משפט גאוס ומשפט סטוקס

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

20406 חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א'

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע על-תיכוני קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' דניאלה ליבוביץ (ריכוז הפיתוח), ד"ר מירי אביגל, ד"ר ציפי ברגר; אורה מאור (עריכה)

ספר הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א'** (תרגום: נ' שקד-מונדרר; האוניברסיטה הפתוחה, 1997) הוא תרגום לעברית של 11 הפרקים הראשונים מתוך הספר:

H. Anton, *Calculus*, 5th ed. (John Wiley & Sons, 1995)

לספר הקורס נלווית חוברת פתרונות לתרגילים נבחרים.

הקורס מקנה לסטודנטים בתחום המדעים את הכלים הדרושים בתחום החדו"א² במשתנה אחד. הוא מדיק את הטכניקה והיישומים יותר מאשר את התאוריה המתמטית ובשל כך הוא מתאים יותר לסטודנטים למדעי הטבע והחיים, לניהול ולהנדסה, ולא לסטודנטים המתכוונים להעמיק בלימוד מתמטיקה ומדעי המחשב.

להשלמת הרקע הדרוש לקורס ולחזרה, מכיל ספר הקורס נספח קצר בתורת הקבוצות ונספח מקיף בטריגונומטריה. נושאי רקע אחרים נסקרים בפרק הראשון של הספר. עם זאת, מומלץ לסטודנטים לרענן את הרקע של לימודי המתמטיקה בתיכון (ברמה של 4 יחידות לימוד ומעלה) על ידי עיון בספרות המקובלת או על ידי השתתפות בקורס **סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה** (95001).

פרקי הספר כרך ראשון

- פרק 1 קואורדינטות, גרפים וישרים
- פרק 2 פונקציות וגבולות
- פרק 3 גזירה
- פרק 4 יישומי הגזירה
- כרך שני**
- פרק 5 אינטגרציה
- פרק 6 יישומים של האינטגרל המסוים
- פרק 7 פונקציות לוגריתמיות ופונקציות מעריכיות
- פרק 8 פונקציות טריגונומטריות הפוכות ופונקציות היפרבוליות הפוכות
- פרק 9 שיטות אינטגרציה
- פרק 10 אינטגרלים מוכללים; כלל לופיטל
- פרק 11 טורים אינסופיים

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 חדו"א – קיצור של חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי.

20423 חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב'

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא ידע קודם דרוש: **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א'** או צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי 2**

פיתוח הקורס: פרופ' דניאלה ליבוביץ (ריכוז הפיתוח), ד"ר מירי אביגל, ד"ר ציפי ברגר; אורה מאור (עריכה)

ספר הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב'** (תרגום: נ' שקד-מונדרר; האוניברסיטה הפתוחה, 1998) הוא תרגום לעברית של פרקים 12-19 מתוך הספר:

H. Anton, *Calculus*, 5th ed. (John Wiley & Sons, 1995)

המהדורה העברית של פרקים 11-1 בספר הנ"ל היא ספר הקורס **חדו"א א'**.

לפני התחלת לימוד הספר, ילמדו הסטודנטים את פרק 11 מתוך ספרו של הווארד אנטון, המצורף לקורס כהשלמה למי שלא למדו את **חדו"א א'**.

פרקי הספר

- פרק 11 טורים אינסופיים
- כרך ראשון**
- פרק 12 נושאים בגאומטריה אנליטית
- פרק 13 קואורדינטות קטביות והצגות פרמטריות
- פרק 14 המרחב התלת-ממדי; וקטורים
- פרק 15 פונקציות וקטוריות
- פרק 16 גזרות חלקיות
- כרך שני**
- פרק 17 אינטגרלים כפולים ומשולשים
- פרק 18 נושאים באנליזה וקטורית
- פרק 19 משוואות דיפרנציאליות מסדר שני

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד. אפשר ללמוד את הקורס במקביל לקורס **השלמות בחשבון אינטגרלי** (20492).
3 חדו"א – קיצור של חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי.

20109 אלגברה לינארית 1

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא ידע קודם מומלץ: הקורס **אשנב למתמטיקה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אלי לוי, פרופ' דניאלה ליבוביץ (ריכוז הפיתוח וכתביה), פרופ' אברהם אורנשטיין, פרופ' אורי לירון, פרופ' דב סמט, פרופ' איתמר פיטובסקי (כתיבה); חיים לויטה, ורדה בדי"ט, ראובן גלעד, ריבה נדם (אסיסטנטים ועריכה)

יועצים: פרופ' אברהם גינזבורג, פרופ' אמנון יקימובסקי, פרופ' מיכאל משלר

הכרת הנושאים הכלולים בקורס הכרחית לכל הסטודנטים המתעתדים להעמיק בלימודי מתמטיקה או מדעי המחשב. הקורס מומלץ גם לסטודנטים שבכוונתם להתרכז בלימוד הפיסיקה, אם כי יש מהם שיעדיפו את הקורס המצומצם **אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע** (20430).

דרישות רקע

לפני לימוד הקורס רצוי מאוד לחזור על נושאים ברמה תיכונית של 5 יחידות לימוד במתמטיקה (בפרט כדאי לחזור על אלגברה וטריגונומטריה). אמנם היחידה הראשונה של הקורס כוללת חזרה על חלק ניכר של חומר הרקע הדרוש, אבל אין בה די אלא למי שכבר למד חומר זה בעבר.

אנו ממליצים לשקול את האפשרות ללמוד לפני קורס זה את הקורס **אשנב למתמטיקה** (04101) שבו הסטודנטים רוכשים הרגלי ניסוח וחשיבה מתמטית מהסוג החיוני בקורס זה.

חומר הלימוד

- יחידה 1 פרקי הכנה
- יחידות 2-3 משוואות לינאריות והמרחב R^n
- יחידות 4-5 מטריצות וטרמיננטות
- יחידה 6 שדה המספרים המרוכבים
- יחידות 7-8 מרחבים לינאריים
- יחידות 9-10 טרנספורמציות לינאריות
- יחידה 11 ערכים עצמיים
- יחידה 12 המרחב האוקלידי ה- n ממדי

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

20229 אלגברה לינארית 2

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורס **אלגברה לינארית 1**.

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם אורנשטיין, פרופ' אלי לוי, פרופ' דוד צילג (כתיבה); ורדה בד"ט, ענת בורשטיין, ריבה נדס, מיכל שטרן (אסיסטנטים ועריכה)

יועצים: פרופ' אברהם גינזבורג, פרופ' אמנון יקמובסקי, פרופ' שלום פייגלשטוק

קורס זה הוא המשך והשלמה לקורס **אלגברה לינארית 1** (20109). באמצעות צמד הקורסים הזה ירכשו הסטודנטים את רמת הידע באלגברה לינארית המוקנית בשנה א במחלקות למתמטיקה באוניברסיטאות האחרות בארץ. הקורס מיועד לסטודנטים בדיסציפלינות מתמטיקה ומדעי המחשב וממלץ גם לסטודנטים לפסיקה.

חומר הלימוד

יחידות 1-3 מרחבי מכפלה פנימית
יחידות 4-6 תבניות בילינאריות ותבניות רבועיות
יחידות 7-9 צורות קנוניות

20430 אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: לפחות קורס אחד של האוניברסיטה הפתוחה במדעי הטבע או **במתמטיקה**.

פיתוח הקורס: ד"ר נעמי שקד-מונדרר, פרופ' יוסף ורביץ

יועצים: פרופ' אברהם גינזבורג, פרופ' ראובן חן, פרופ' אלי לוי, פרופ' דניאלה ליבוביץ, פרופ' דוד סודרי, פרופ' יורם קירש, ד"ר ציפי ברגר

מטרות הקורס

קורס זה מיועד לספק לסטודנטים בדיסציפלינות של מדעי הטבע היכרות עם מושגים מתמטיים מן האלגברה הלינארית הנחוצים לקורסים אחרים בפסיקה ובכימיה.

על הסטודנטים להבחין בין קורס זה לבין הקורס **אלגברה לינארית 1** (20109). בשני הקורסים נלמדים נושאים דומים, אך החיקף של **אלגברה לינארית 1** רחב יותר, והוא ברמת העמקה המתאימה לסטודנטים למתמטיקה ולמדעי המחשב.

מבנה הקורס

הקורס מבוסס על יחידות 5-1 של הקורס **אלגברה לינארית 1** (20109) (שיעורים 1-3) בתוספת שלושה שיעורים חדשים (4-6), שכתבו על ידי ד"ר נעמי שקד-מונדרר.

חומר הלימוד

שיעור 1 פרקי הכנה
שיעור 2 משוואות לינאריות והמרחב R^n
שיעור 3 מטריצות וטרמיננטות
שיעור 4 מרחבים וקטוריים
שיעור 5 טרנספורמציות לינאריות (כולל ערכים עצמיים ולכסון מטריצות)
שיעור 6 המרחב האוקלידי ה- n ממדי
נספח המספרים המרוכבים

20476 מתמטיקה בדידה 1

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם מומלץ: הקורס **אשנב למתמטיקה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם גינזבורג, פרופ' זאב נוטוב, פרופ' תמיר טסה, איתי הראבן; טלי צורף-עילם, יוסי קאופמן; אורה מאור, תלמה מוקדי (עריכה)

יועצים: פרופ' מרצל הרצוג, פרופ' עמירם יהודאי, ד"ר לאוניד גרינבלט, ד"ר ורדה ליברמן

מטרת הקורס היא ללמד מושגים, תוצאות ודרכי עבודה בנושאים מתמטיים המהווים כלים חשובים לטיפול ביסודות התאורטיים של מדעי המחשב ולתרום לפיתוח התחכום המתמטי של הסטודנט.

נושאי הלימוד

- **מבוא קצר ללוגיקה** – פסוקים, קשרים, לוחות אמת. משתנים, פרדיקטים, כמתים. זהויות שימושיות.
- **תורת הקבוצות** – קבוצה, איבר, שוויון והכלה בין קבוצות. פעולות בין קבוצות. קבוצת החזקה. עצמה. מכפלה קרטזית. יחס (רלציה). כפל יחסים. יחס הפוך. יחס רפלקסיבי, סימטרי, טרנזיטיבי. סגור של יחס לגבי תכונה. יחס שקילות. מחלקות שקילות. קבוצות מנה. פונקציות. פונקציות על, פונקציות חד-חד-ערכיות. סדר חלקי ומלא. אינדוקציה. קבוצות בנות מנייה. עצמת הרצף. משפט קנטור-שרדר-ברנשטיין. חיבור, כפל וחזקה של עצמות. משפט קנטור.
- **קומבינטוריקה** – עקרונות החיבור והכפל. תמורות, צירופים וחליפות עם חזרות ובלחזרות. הבינום של ניוטון. זהויות במקדמים בינומיים. עקרון ההכלה וההפרדה. פונקציית אוילר. אי-סדר מלא. עקרון שובך היונים. יחסי נסיגה, פתרון יחסי נסיגה לינאריים. פונקציות יוצרות.
- **תורת הגרפים** – גרף: דרגה, מסלול, מעגל, מרחק, קשירות, תת-גרף, תת-גרף פורש, גרף מלא, גרף משלים, גרף דו-צדדי. אפיון של גרפים דו-צדדיים. עצים. משפט קיילי. סדרות פרופר. מעגלי אוילר ומעגלי המילטון. משפט אוילר, משפט אור ומשפט דירק. זיווגים, כיסויים, קליקים וקבוצות בלתי-תלויות. משפטי ברגי והול. כיסויים בקשתות של צמתים וכיסויים בצמתים של קשתות. גרפים מישוריים: נוסחת אוילר ומסקנות פשוטות ממנה. העדנה של גרף. צביעת גרפים: משפט חמשת הצבעים.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מתמטיקה

20281 תורת הקבוצות¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם מומלץ: לפחות אחד מבין הקורסים **אשנב למתמטיקה**, **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474)², **אלגברה לינארית 1**.

פיתוח הקורס: שמואל ברגר (כתיבה); אורה מאור (עריכה)
יועצים: פרופ' אברהם אורנשטיין, פרופ' עזריאל לוי, ד"ר תלמה לויתן

מטרת הקורס היא הקניית מושגים יסודיים של תורת הקבוצות (קבוצה כאוסף איברים, חיתוך קבוצות, איחוד וכדומה), וכן מושגים ומשפטים לא טריוויאליים של תורה זו (מספרים סודרים, משפט צרמלו, הלמה של צורן וכדומה). בנוסף להייתה נושא חשוב ומרכזי בפני עצמו, תורת הקבוצות היא גם יסוד מוסד עליו מתבססים בתחומים אחרים במתמטיקה.

אף על פי שקורס זה אינו דורש מהסטודנטים ידע קודם, נחוץ ניסיון כלשהו בעיסוק במתמטיקה ברמה אקדמית, ונחוצה הכרת דוגמאות של קבוצות מקורסים אחרים. נוסף על כך, רמת הפירוט נקורס מניחה שאין זה הקורס הראשון במתמטיקה שלומד הסטודנט, ולפיכך המלצנו על הידע הקודם המפורט לעיל.

פרקי הספר

- כרך א**
פרק 1 מושגים ראשוניים
פרק 2 יחסים
פרק 3 פונקציות
פרק 4 שקילות בין קבוצות; עוצמות של קבוצות
פרק 5 סדר בין עוצמות ופעולות על עוצמות
נספח קבוצות סופיות וקבוצות אינסופיות
כרך ב
פרק 6 קבוצות סדורות
פרק 7 קבוצות סדורות היטב
פרק 8 קבוצות סדורות חלקית
פרק 9 אקסיומות לתורת הקבוצות
פרק 10 מספרים סודרים ומספרים מונים

בנוסף לשני הכרכים של ספר הלימוד מקבלים הסטודנטים כרך ובו מבחר שאלות לתרגול.

10444 נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: מדעי החברה – כללי

4 ידע קודם: דרוש ידע בסיסי במתמטיקה (אלגברה) ברמה של 3 יחידות לימוד תיכוניות לפחות.² מומלץ להקדים ללימוד קורס זה כמה קורסים באוניברסיטה הפתוחה.

פיתוח הקורס: פרופ' דניאלה ליבוביץ (כתיבה), ליאת פרידלנדר
יועצים: פרופ' ציפי ארליך, ד"ר ציפי ברגר, פרידה חניקס ורביץ

קורס זה הוא חובה באחדות מתכניות הלימודים במדעי החברה ובאחדות מן התכניות הדו-חוגיות הבין-תחומיות. הוא מתאים כקורס בחירה גם בחלק מתכניות הלימודים בתחום המדעים.

בקורס נלמדים נושאים בתורת הקבוצות, בלוגיקה ובאלגברה לינארית. הקורס אינו קל, בעיקר משום שרוב עוסק בחומר מתמטי מופשט. לכן מומלץ ללמוד אותו לאחר השלמת לימוד קורסים אחדים באוניברסיטה הפתוחה. כדאי לפנות לאחד מן היועצים במתמטיקה לפני ההרשמה לקורס.

נושאי הלימוד

- **יסודות בתורת הקבוצות ועוד:** קבוצות, יחסים, פונקציות, פולינומים, אינדוקציה מתמטית, נוסחת הבינום
- **לוגיקה בסיסית:** לוגיקת הפסוקים – קשרים פסוקיים, לוחות אמת, שקילות טאוטולוגית, נביעה טאוטולוגית, כללי היסק והוכחות; לוגיקת הפרדיקטים – שפת הפרדיקטים, אמיתויות לוגית, שקילות לוגית, נביעה לוגית, הוכחות
- **אלגברה לינארית – תשתית:** מערכות לינאריות; מרחבים לינאריים – R^n ומרחבים לינאריים כלליים, צרופים לינאריים, פרישה, אי-תלות, בסיסים, העתקות לינאריות; מטריצות – חיבור, כפל בסקלר וכפל משוואות וקטוריות, שילוף, מטריצות הפיכות; דטרמיננטות – משפט הפיתוח, חישוב דטרמיננטות ביעילות, דטרמיננטה של מכפלת מטריצות, נוסחת קרמר

30203 מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 לא נדרש ידע על-תיכוני קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל זמיר, פרופ' רות בייט-מרום, מרגלית פיין, ריבה נדם, סטנלי ברקן
יועצים: פרופ' שמואל אביטל, פרופ' יוסף גיליס, פרופ' יוסף יהב, פרופ' אמנון יקימובסקי

הקורס נועד להקנות מושגים בסיסיים בתורת ההסתברות ובעיבוד נתונים, שהם שני המרכיבים העיקריים של הסטטיסטיקה, ולשמש תשתית לקורס **הסקה סטטיסטית** (30204).

חומר הלימוד

היחידה הראשונה בקורס היא הקדמה כללית לסטטיסטיקה, ובה מתוארת ההתפתחות ההיסטורית של הסטטיסטיקה, וניתן מושג על אופי עבודת הסטטיסטיקאים.

היחידה הבאה אחריה מציגה דרכים לתיאור, לסיכום ולקיצוץ נתונים בעזרת טבלות, גרפים ומדדים שונים – אלה הם יסודות הסטטיסטיקה התיאורית.

בשאר היחידות של הקורס יונחו היסודות לתורת ההסתברות, שהיא המכשיר המתמטי החשוב ביותר לסטטיסטיקה. זהו ענף המתמטיקה, העוסק בתופעות שיש בהן אי-ודאות. נכיר את המושגים: ניסוי מקרי, מרחב מדגם, פונקציות הסתברות, משתנה מקרי, תוחלת, שונות וסטיות תקן.

הגישה לנושאי הלימוד היא מתמטית, אבל לא נדרש ידע קודם מעבר למתמטיקה ברמה תיכונית סבירה.²

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 לסטודנטים שרמת ידיעותיהם במתמטיקה היא של בגרות בהיקף מצומצם (3 יחידות לימוד), וכן לסטודנטים שלמדו מתמטיקה בהיקף מורחב (4 או 5 יחידות לימוד) אך לא עסקו בה זמן רב, או שהישיגיהם היו נמוכים, מומלץ לעיין בתיאור הקורס **סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה** (95001).

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 לסטודנטים שרמת ידיעותיהם במתמטיקה היא של בגרות בהיקף מצומצם (3 יחידות לימוד), וכן לסטודנטים שלמדו מתמטיקה בהיקף מורחב (4 או 5 יחידות לימוד), אך לא עסקו בה זמן רב או שהישיגיהם בה היו נמוכים, מומלץ לעיין בתיאור הקורס **סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה** (95001).

30204 הסקה סטטיסטית¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: אחד מבין הקורסים מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב.

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל זמיר, פרופ' רות בייט-מרום, פרופ' גד נתן, מרגלית פיון, ריבה נדם, מיכל שטרן
יועצים: פרופ' שמואל אביטל, פרופ' יוסף יהב, פרופ' יוסף רינות

קורס זה מציג את הנושאים העיקריים ואת השיטות העיקריות במחקר הסטטיסטי וביישומיו. לצורך הבנתו דרושה היכרות ראשונה עם תורת ההסתברות ועם שיטות תיאור נתונים, כמצויין בידיע הקודם הדרוש.

חומר הלימוד

היחידות הראשונות דנות בדגימה. הן מהוות את החוט המקשר בין תורת ההסתברות שהיכרו בקורס המבוא לבין היחידות הבאות העוסקות בהסקה סטטיסטית מתוצאות מדגם לאוכלוסייה כולה. בין המושגים המובאים: דגימה, חוק המספרים הגדולים, משפט הגבול המרכזי, אמידה ורווח-סמן.

היחידות הבאות דנות בבדיקת השערות, כלומר, בדרכים להיסק מנתוני מדגם להשערות המתייחסות לכלל האוכלוסייה.

הפרקים על **מתאם ורגרסיה** עוסקים בקשר לינארי בין משתנים סטטיסטיים, ובשיטות לניבוי משתנה אחד ממשתנה אחר (או ממספר משתנים אחרים). כמו כן מובאות שיטות להסקה על השערות בדבר טיב הניבוי ועוצמת הקשר בין המשתנים.

הפרק האחרון בקורס מציג **ניתוח שונות חד כיווני וניתוח שונות רב משתני.** זהו הפרק הן בבדיקת השערות על הדמיון והשוני בין שתי אוכלוסיות, או בין מספר רב של אוכלוסיות, ביחס למשתנה אחד או למספר משתנים.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר. 2 או צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי,** או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד. אפשר ללמוד את הקורס **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב** במקביל לקורס **השלמות בחשבון אינטגרלי** או במקביל לקורס **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475).

20425 הסתברות לתלמידי מדעי המחשב¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א.2**

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם גינזבורג (ריכוז הפיתוח), פרופ' דניאלה ליבוביץ, ד"ר ציפי ברגר, יוסי קאופמן, פרופ' גיא קורצרס, נעמי מילאנו-רוזנטל; אורה מאור (עריכה)
יועצים: פרופ' סרגיי הרט, פרופ' אורי ליברמן, פרופ' ורדה ליברמן

קורס זה הוא גרסה מצומצמת של הקורס **תורת ההסתברות** (20416) המכילה את החומר החיוני לסטודנטים למדעי המחשב. גם בקורס זה נלמד ספר הקורס **הסתברות - קורס ראשון** (תרגום: מ' גולן; האוניברסיטה הפתוחה, 2001) שהוא תרגום לעברית של שמונת הפרקים הראשונים מתוך: S. Ross, *A First Course in Probability*, 5th ed. (Prentice Hall, 1998)

לספר מצורף מודיק למידה. הסטודנטים ילמדו חלק מן הטקסט שבספר הקורס, לפי הפניות במודיק. כתחליף לחלקים המושמטים, יובאו במודיק הלמידה הסברים והשלמות בהיקף מצומצם. נוסף על כך המודיק מכיל פתרונות מפורטים לשאלות מתוך הספר.

פרקי הספר

- פרק 1 קומבינטוריקה
- פרק 2 אקסיומות ההסתברות
- פרק 3 הסתברות מותנית ואי-תלות
- פרק 4 משתנים מקריים
- פרק 5 משתנים מקריים רציפים (נורמלי, מעריכי ואחיד)
- פרק 6 התפלגות משותפת של משתנים מקריים (בדידה)
- פרק 7 תכונות של תוחלת
- פרק 8 משפטי גבול

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר. 2 או צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי,** או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד. אפשר ללמוד את הקורס **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב** במקביל לקורס **השלמות בחשבון אינטגרלי** או במקביל לקורס **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475).

20416 תורת ההסתברות¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), או הצמד **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב.2**

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם גינזבורג (ריכוז הפיתוח), פרופ' דניאלה ליבוביץ, פרופ' גיא קורצרס, ד"ר ציפי ברגר, יוסי קאופמן, נעמי מילאנו-רוזנטל; אורה מאור (עריכה)
יועצים: פרופ' סרגיי הרט, פרופ' אורי ליברמן, פרופ' ורדה ליברמן

ספר הקורס **הסתברות - קורס ראשון** (תרגום: מ' גולן; האוניברסיטה הפתוחה, 2001) הוא תרגום לעברית של שמונת הפרקים הראשונים בספר: S. Ross, *A First Course in Probability*, 5th ed. (Prentice Hall, 1998)

הסטודנטים ילמדו את הספר בעזרת מודיק למידה. המודיק כולל הסברים נוספים ופתרונות מפורטים לשאלות רבות מתוך הספר.

הקורס משמש מבוא לתורת ההסתברות לסטודנטים למתמטיקה ועשוי לעניין גם סטודנטים להנדסה ולמדעים שיש להם הרקע הדרוש בחשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי.

לסטודנטים שיש להם רקע חלש יותר, מומלץ ללמוד את הקורס המצומצם בהיקפו **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב** (20425). בקורס מוצגים מושגים רבים בהסתברות ומגוון רחב של יישומים באמצעות שפע דוגמאות ותרגילים.

פרקי הספר

- פרק 1 קומבינטוריקה
- פרק 2 אקסיומות ההסתברות
- פרק 3 הסתברות מותנית ואי-תלות
- פרק 4 משתנים מקריים
- פרק 5 משתנים מקריים רציפים
- פרק 6 התפלגות משותפת של משתנים מקריים
- פרק 7 תכונות של תוחלת
- פרק 8 משפטי גבול

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר. 2 או השלמה **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב,** או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב,** או השלמה **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212) + **חשבון אינפיניטסימלי 3.**

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

20466 לוגיקה למדעי המחשב:

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: מדעי המחשב

ידע קודם דרוש: שני קורסים במתמטיקה, כולל הקורס: מתמטיקה בדידה: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים² ושני קורסים במדעי המחשב.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם הירשפלד, יוסי קאופמן; יהודית גוגנהיימר (עריכה) **יועצים:** פרופ' נחום דרשוביץ, פרופ' דוד הראל, פרופ' עמירם יהודאי, ד"ר לארי מנביץ

הקורס דן בשפות הפורמליות הייעודיות ובשימוש בהן. במרכז הקורס השפה החשובה ביותר – שפת היחסים המתמטית.

מטרות הקורס

הקורס נועד להנחיל הבנה של מנגנון השפות הפורמליות הייעודיות והכרה של תפקידן במדעי המחשב. הסטודנטים ילמדו להבחין בין תחביר לסמנטיקה, ובין דרכי הטיפול בעצמים תחביריים לעומת עצמים סמנטיים. הקורס מקנה גם את יסודות הלוגיקה המתמטית הקלאסית, מבסס את מושג ההוכחה הפורמלית ומציג את הלוגיקה המשמשת במדעי המחשב לאפיון ואימות תכניות ולניהול בסיסי נתונים.

נושאי הלימוד

- מבוא – שפות טבעיות ופורמליות
- השפה הפסוקית – דקדוק ומשמעות
- תחשיב הפסוקים – משפטי השלמות הנאותות והקומפקטיות
- שפת הפרדיקטים – דקדוק ומשמעות
- תחשיב הפרדיקטים – משפטי השלמות הנאותות והקומפקטיות
- מבוא לתורת המודלים
- מבני שמות (של הרברנד)
- לוגיקה רב-סוגית ולוגיקה מסדר שני
- לוגיקה מודלית וטמפורלית לאימות תכניות

20462 אנליזה נומרית 1

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: מדעי המחשב

ידע קודם דרוש: אחד מבין הקורסים מבוא למדעי המחשב ושפת Java, מבוא למדעי המחשב ושפת Java, יסודות התכנות בשפת Java. אחד מבין הקורסים אלגברה לינארית 1, אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע, וכן אחד מבין הצמדים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475)², **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**.

פיתוח הקורס: פרופ' תמיר טסה, ד"ר מירי אביגל **יועצים:** פרופ' יהודית גל-עזר, פרופ' אלי טורקל, פרופ' דוד לוי, פרופ' גרמי שיף

אנליזה נומרית היא אחד ממקצועות היסוד של המתמטיקה השימושית. המקצוע עוסק בשיטות יעילות לפתרון מקורב של בעיות מספריות של המתמטיקה הרציפה, כולל הערכת השגיאה הכרוכה בחישובים מקורבים שכלאה. הדיון הנומרי בעיה מסוימת כולל את פיתוח השיטה, הצגת דרכים להפעלת השיטה, לרוב באמצעות תכנית מחשב, הערכת היעילות החישובית של השיטה (סיבוכיות זמן וזיכרון) והוכחת משפטים בדבר גודל השגיאה הכרוכה בחישוב שכזה. לפיכך, למרות שמדובר במקצוע מתמטי מובהק, ניתן לראות באנליזה הנומריה מקצוע בין-תחומי השייך גם למדעי המחשב.

ספר הקורס

R.L. Burden & J.D. Faires, *Numerical Analysis*, 8th ed. (Brooks/Cole, 2005)
לספר הקורס נלווה מדריך למידה.

נושאי הקורס

- פתרון משוואות לא לינאריות בנעלם אחד
- אינטרפולציה וקירובים פולינומיאליים
- גזירה ואינטגרציה נומריות
- מבוא לתורת הקירובים
- שיטות לפתרון מערכות משוואות לינאריות

הקורס משלב תאוריה ויישום. הסטודנטים נדרשים לממש חלק מן האלגוריתמים הנלמדים בתוכנה.

20218 מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות:

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** או צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**². ידע קודם מומלץ: **הקורס אלגברה לינארית 1**.

פיתוח הקורס: פרופ' אלי לוי (ריכוז הפיתוח), פרופ' יהודית גל-עזר, שמואל ברגר; ריבה נדם, ורדה בדי"ט (עריכה), ד"ר עופר חדס (עריכת המהדורה החדשה) **יועצים:** פרופ' אמנון יקימובסקי, ד"ר דוד מישלוב

הקורס מבוסס בעיקרו על רשימות שהכין ד"ר אלחנן ליבוניץ עבור האוניברסיטה הפתוחה.

הקורס מיועד לסטודנטים שעשו את צעדיהם הראשונים בחשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ומעוניינים להתקדם בלימוד אנליזה מתמטית, במסגרת לימודים לתארים במדעי הטבע, או כקורס בחירה בתוכניות שונות. חומר הלימוד בקורס הוא חלק מחומר הלימוד בקורס המקיף יותר, **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1** (20280).

הכרת החומר הבסיסי באלגברה לינארית (משוואות לינאריות והמרחב R^n , מטריצות ודטרמיננטות, מספרים מרוכבים) תקל על לימוד קורס זה. למרות זאת אין אנו מניחים כי הסטודנטים למדו את הקורס **אלגברה לינארית 1** (20109); תמצית החומר הדרוש נמצאת בנספחים של ספרי הלימוד.

מטרת הקורס היא להקנות מושגים ראשוניים בתורת המשוואות הדיפרנציאליות הרגילות ואימון בשיטות האלמנטריות המשמשות בה. במסגרת הקורס יקבלו הסטודנטים תחושה לגבי שאלות היסוד בתאוריה זו, כמקצוע מרכזי באנליזה מתמטית. הקורס אמור גם לאפשר למסיימיו להשתמש בטכניקות הראשוניות של התאוריה ככלי חיוני במדעים הפיסיקליים והטכנולוגיים.

חומר הלימוד

- משוואות דיפרנציאליות רגילות מסדר ראשון
- משוואות דיפרנציאליות מסדר שני
- מד"ר לינאריות מסדר כלשהו
- מערכות של מד"ר מסדר ראשון
- הוכחת משפטי הקיום והיחידות

1 ראו גם **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1** (20280). שימו לב לידע הקודם הדרוש לכל אחד מן הקורסים ולהבדל בהיקפם.
להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או אחד מבין הצמדים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (2012), **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורס **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

20280 משוואות דיפרנציאליות רגילות 1:

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), והקורס **אלגברה לינארית 1**. ידע קודם מומלץ: הקורס **אלגברה לינארית 2**.

פיתוח הקורס: פרופ' אלי לוי (ריכוז הפיתוח), פרופ' יהודית גל-עזר, שמואל ברגר, ד"ר ציפי ברגר; ריבה נדס, ורדה בדי"ט, יהודית גוגנהיימר (עריכה), ד"ר עופר הדס (עריכת המהדורה החדשה).

יועצים: פרופ' אמנון יקימובסקי, ד"ר דוד מישלוב, פרופ' שושנה קמין

חומר הלימוד של הקורס כולל שני חלקים: בחלק הראשון חמישה פרקים שהם חומר הלימוד של הקורס **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות** (20218) והם מבוססים בעיקר על רשימות שהכין ד"ר אלחנן ליבוניץ עבור האוניברסיטה הפתוחה; בחלק השני שתי יחידות, יחידות 8-9, שנכתבו על ידי ד"ר ציפי ברגר ובהן נלמדים נושאים מתקדמים יותר.

הקורס מיועד לסטודנטים המעוניינים להמשיך בלימודי המתמטיקה. מומלץ כי גם סטודנטים למדעי הטבע יבחרו בו – בתנאי שהם בעלי הידע הקודם הדרוש.

הידע הקודם הדרוש לקורס זה רחב יותר מזה של **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות** (20218). הדרישות הרחבות יותר נחוצות בעיקר ללימוד שתי היחידות הנספות.

חומר הלימוד

- משוואות דיפרנציאליות רגילות מסדר ראשון
- משוואות דיפרנציאליות מסדר שני
- מד"ר לינאריות מסדר כלשהו
- מערכות של מד"ר מסדר ראשון
- הוכחת משפטי הקיום והיחידות
- טורי פורייה טריגונומטריים
- מערכות של פונקציות אורתוגונליות

1 ראו גם **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות** (20218). שימו לב לידע הקודם הדרוש לכל אחד מן הקורסים ולהבדל בהיקפם.

להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

20293 השלמה למשוואות דיפרנציאליות רגילות:

1 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות**. ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), והקורס **אלגברה לינארית 1**. ידע קודם מומלץ: הקורס **אלגברה לינארית 2**.

פיתוח הקורס: ד"ר ציפי ברגר; יהודית גוגנהיימר (עריכה)
יועצים: פרופ' אלי לוי, פרופ' שושנה קמין

סטודנטים שסיימו בהצלחה את הקורס **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות** (20218) יוכלו להירשם לקורס זה. במסגרת ההשלמה הם ילמדו רק את יחידות 8, 9 של הקורס **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1** (20280).

חומר הלימוד

- טורי פורייה טריגונומטריים
- מערכות של פונקציות אורתוגונליות

המסיימים בהצלחה את קורס ההשלמה יזוכו בנקודת זכות אחת נוספת על השלוש שקיבלו עבור הקורס **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות** (20218).

20295 תורת הגרפים¹

2 נקודות זכות ברמה רגילה + 2 ברמה מתקדמת

4 ידע קודם דרוש: הקורס **אלגברה לינארית 1**. דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 24 נקודות זכות במתמטיקה. דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. מומלץ ידע בסיסי בקומבינטוריקה שאפשר לרכוש מתוך הקורס **מתמטיקה בדידה: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים**² או מתוך אחד מהקורסים **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב, תורת ההסתברות**.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב נוטוב, ד"ר עופר הדס
יועצים: פרופ' תמיר טסה, ד"ר שוני גלבו

תורת הגרפים היא תחום מתמטי בעל שימושים רבים בענפים שונים של המתמטיקה ושל מדעי המחשב. המושגים של תורה זו קלים להבנה אפילו למי שהשכלתם המתמטית מצומצמת; עם זאת, לימוד תורת הגרפים מצריך בשלות מתמטית ומידה לא מבוטלת של תחכום מתמטי.

הקורס מיועד בעיקר לסטודנטים למתמטיקה ו/או למדעי המחשב, אך יוכלו ליהנות ממנו גם סטודנטים מתאימים ממקצועות אחרים.

ספר הקורס (באנגלית)

D. B. West, *Introduction to Graph Theory*, 2nd ed. (Prentice Hall, 2001)

הספר מלווה במדריך למידה מפורט (בעברית).

מדריך הלמידה מלווה את סעיפי הספר באופן צמוד. הוא מכיל תרגומים והסברים של רבים מהמושגים, הבהרות על הכתוב בטקסט, וכן פתרונות לשאלות נבחרות.

נושאי הלימוד

- הגדרות ומושגים בסיסיים
- מעגלי אוילר
- גרפים מכוונים
- עצים
- זיווגים, קבוצות בלתי תלויות וקליקות
- קשירות
- זרימה ברשתות
- צביעת גרפים
- גרפים משוריים
- צביעת קשתות
- מעגלי המילטון
- תורת רמזי

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.

2 או הקורס **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

בשל ההיקף המצומצם של הקורס יהיה שכר הלימוד מופחת (כ-50% משכר לימוד לקורס). לפרטי תשלום ראו טבלת **שכר לימוד לקורסים ספציפיים**.

2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

20413 תורת המספרים האלמנטרית

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של כ-15 נקודות זכות במתמטיקה.

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם גינבורג, פרופ' יונתן סטאנצ'סקו, פרופ' דניאלה ליבוביץ (ריכוז הפיתוח), ישראל פרידמן (פיתוח מדריך הלמידה), ליאת פרידלנדר (עריכה מדעית); מיכל פרנקל (עריכה)

הקורס מבוסס על הספר **תורת המספרים האלמנטרית** (תרגום: נ' שקד-מונדרר; האוניברסיטה הפתוחה, 2003) שהוא תרגום של הספר:

D.M. Burton, *Elementary Number Theory*, 5th ed. (McGraw Hill, 2002)

תורת המספרים תופסת מקום מיוחד במתמטיקה. זהו נושא עתיק-יומין, שעסקו בו גדולי המתמטיקאים בכל הדורות ושעורר מאז ומעולם עניין רב גם בקרב חובבים. הבעיות בתורת המספרים מתאפיינות ביופי ובפשטות של הצגתן, אך גם, לעתים, בתחכום ובמאמץ הרב הדרושים לפתרונן. הקורס מציג נושאים בסיסיים בתורת המספרים, בדרך אלמנטרית, ללא שימוש בידע מתקדם במתמטיקה. הנושאים מלווים בסקירות היסטוריות מאלפות ובמספר רב של תרגילים.

לימוד קורס זה אינו דורש ידע קודם מסוים במתמטיקה. עם זאת, נדרשות מן הסטודנטים יכולת חשיבה מתמטית ומיומנות חישוב. בשל אלה **הקורס מתאים לסטודנטים שכבר למדו לפחות שלושה קורסים במתמטיקה.**

תלמידי הקורס ילמדו את ספר הקורס בעזרת מדריך למידה; המדריך מדגיש נושאים מסוימים מתוך הספר ומספק פתרונות מפורטים למרבית השאלות הכלולות בו.

פרקי הספר

- פרק 1 כמה עובדות בסיסיות
- פרק 2 תורת ההתחלקות של השלמים
- פרק 3 המספרים הראשוניים והתפלגותם
- פרק 4 תורת הקונגרואנציות
- פרק 5 משפט פרמה
- פרק 6 פונקציות אריתמטיות
- פרק 7 ההכללה של אוילר למשפט פרמה
- פרק 8 שורשים פרימיטיביים ואינדקסים
- פרק 9 כלל ההדדיות הריבועית
- פרק 10 מספרים משוכללים
- פרק 11 השערת פרמה
- פרק 12 הצגת מספר טבעי כסכום של ריבועים
- פרק 13 מספרי פיבונאצ'י
- פרק 14 שברים משולבים
- פרק 15 התפתחויות במאה ה-20

20296 תורת הקודים¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: מדעי המחשב

4 ידע קודם דרוש: הקורס **אלגברה לינארית 1**. דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 24 נקודות זכות במתמטיקה. דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידע קודם מומלץ: הקורס **מבנים אלגבריים**.

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם גינבורג (מכין הקורס), ד"ר מירי אביגל, ד"ר אלעזר בירנבוים

ספר הקורס

R. Hill, *A First Course in Coding Theory*, 4th printing (Clarendon Press, 1991)

תורת הקודים היא מקצוע מתמטי שיש לו שימוש רב במדעי המחשב.

הקורס עוסק בצפנים מתקני שגיאות בלבד. הוא יכול לשמש כמבוא לכל המעוניינים לקבל מושג על הנושא – בין אם הם רוצים להעמיק ולהרחיב בו ובין אם הם מסתפקים רק בהכרת המושגים והתוצאות היסודיות.

הקורס דורש ידע באלגברה לינארית ובתורת השדות הסופיים, לא מעט תחכום מתמטי וגם נכונות להקדיש זמן ניכר לפתרון בעיות.

הסטודנטים ילמדו את הספר של Hill (באנגלית) בעזרת מדריך למידה (בעברית) המלווה את פרקי הספר, והכולל גם השלמות הלקוחות מתוך הפרקים 1, 3, 4, 7, 9, 10 ו-12 של הספר: F.J. MacWilliams & N.J.A. Sloane, *The Theory of Error-Correcting Codes* (North Holland Publishing Company, 1977)

נושאי הלימוד

מבוא לצפנים מתקני שגיאות, שדות סופיים, מרחבים וקטוריים מעל שדות סופיים, צפנים לינאריים, הצפנה ופענוח עם צופן לינארי, הצופן הדואלי, מטריצת בדיקת זוגיות, פענוח בעזרת סינדרומים, הצפנים של Hamming, צפנים מושלמים, צפנים וריבועים לטיניים, צופן עשורני מתקן שגיאה כפולה, צופני BCH, צפנים ציקליים, צופני Reed-Solomon.

20297 מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: אחד מבין הקורסים נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה: **פרקים בתורת הקבוצות, בלוגיקה ובאלגברה לינארית, אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע, אלגברה לינארית 1.**

פיתוח הקורס: פרופ' ציפי ארליך (ריכוז הפיתוח), ד"ר חנה קלבנר; יהודית גוגנהיימר (עריכה) יועץ: ד"ר צביקה פירסט

הקורס מבוסס על הספר **מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים** (תרגום: ו' לב; האוניברסיטה הפתוחה, 1995) שהוא תרגום של הספר: F.S. Hillier & G.J. Lieberman, *Introduction to Mathematical Programming* (McGraw Hill, 1990)

מטרת הקורס היא להציג שיטות לפתרון בעיות באמצעות מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים. חקר ביצועים הוא גישה מדעית מתמטית לקבלת החלטות ולפתרון בעיות אופטימיזציה בתחומים שונים. השיטה המקובלת בחקר ביצועים היא בניית מודל מתמטי המתאר את הבעיה או קירוב טוב שלה, ופיתוח אלגוריתמים שבאמצעותם ניתן לקבל פתרון אופטימלי. בדיקת המודל וניתוח הפתרון שהתקבל עוזרים לקבלת החלטות אופטימליות.

הסטודנטים ילמדו את 11 הפרקים הראשונים של ספר הקורס, בעזרת מדריך למידה הכולל הסברים, דוגמאות, שאלות ופתרונות.

פרקי הלימוד

- פרק 1 מבוא
- פרק 2 תיאור כללי של בניית מודלים
- פרק 3 מבוא לתכנון לינארי
- פרק 4 פתרון בעיות תכנון לינארי: שיטת הסימפלקס
- פרק 5 התאוריה של שיטת הסימפלקס
- פרק 6 דואליות וניתוח רגישות
- פרק 7 סוגים מיוחדים של בעיות תכנון לינארי
- פרק 8 ניסוח מודלים בתכנון לינארי כולל תכנון יעדים
- פרק 9 אלגוריתמים נוספים לפתרון בעיות בתכנון לינארי
- פרק 10 ניתוח רשתות, כולל PERT-CPM
- פרק 11 תכנון דינמי

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

1 סטודנטים הלומדים לתארים במתמטיקה או במדעי המחשב שימו לב: נקודות הזכות הנצברות בקורס זה תיחשבה במניין נקודות הזכות במתמטיקה או במדעי המחשב, לפי הצורך.

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

20472 תולדות המתמטיקה:

מיוון העתיקה ועד אוילר

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: 1 יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית, ואחד מהקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474), 2 **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א**. ידע קודם מומלץ: **הדרכה ביבולוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' ליאו קורי, עידית סיקורל; פרופ' דניאלה ליבוביץ (ריכוז הפיתוח) **יועצים:** פרופ' שבתאי אונגרו, פרופ' רויאל נץ, ד"ר מייקל פריד (ליווי אקדמי)

הקורס מבוסס על סדרת הרצאות מוקלטות מפי פרופ' ליאו קורי, בתוספת קטעי קריאה מודרכת.

חקר תולדות המתמטיקה הוא תחום מחקר אקדמי תוסס, המתאפיין במחלוקות מהותיות על פרשנות והבנה של שאלות היסטוריות-מתמטיות. הקורס בוחן תהליכי יצירה והטמעה של ידע מתמטי בתוך הקשרם התרבותי, ובדרך זו פותח צוהר להבנת המורכבות של הגורמים המשפיעים על התפתחות רעיונות.

הקורס סוקר מהלכים מרכזיים בהתפתחות המחשבה המתמטית מימי יוון העתיקה עד למאה ה-18. נבחנת בו הזיקה בין התפתחות הרעיונות המתמטיים הייחודיים לכל תקופה, לבין המסגרות האינטלקטואליות והמוסדיות שבהן הם נהגו. המתמטיקה מצטיירת מתוכו כמערכת ידע שמתפתחת תוך כדי התלבטות והתמודדות עם בעיות; מערכת שנקלעת לא אחת למבוי סתום, שזוכה מידי פעם לפריצת דרך רעיונית, וישש תקופות בהן היא מתפתחת בהדרגה. הוא מאפשר מבט שונה על המתמטיקה מזה המוכר מקורסים שמקיים ידע בענפים שונים שלה. למורי מתמטיקה הוא עשוי לספק נקודת מבט מעניינת על נושאים שבהוראתם הם עוסקים בעבודתם היומיומית.

נושאי הלימוד

- היסטוריה של המתמטיקה מהי;
- המתמטיקה היוונית הקדומה
- **האלמנטים** של אוקליד
- ארכימדס ואפולוניוס
- המתמטיקה היוונית המאוחרת
- מתמטיקה אסלאמית והשפעותיה
- מתמטיקאים יהודיים בימי הביניים
- מתמטיקה ברנסנס ובראשית העת החדשה: האלגברה החדשה
- מתמטיקה במאה ה-17: פרמה, דקארט, וואליס
- לקראת הקלוקולוס: קאבאליירי, רוברבאל, פסקל, בארו ואחרים
- תחילתו של הקלוקולוס: ניוטון ולייבניץ
- מניוטון ולייבניץ עד אוילר

1 למי שמעוניינים לבחור בקורס זה ואין להם הידע הקודם הדרוש, מומלץ לפנות ליועץ למתמטיקה.
2 או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

20216 תורת המשחקים:

2 נקודות זכות ברמה רגילה + 2 ברמה מתקדמת

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **אלגברה לינארית 1**, **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) ואחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב, תורת ההסתברות**. ידע קודם מומלץ: **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475).

פיתוח הקורס: פרופ' שמואל זמיר, ד"ר גוני אורשן

מטרת הקורס היא לעמוד על מהותו של הענף המתמטי הנקרא "תורת המשחקים". עקרונות התורה מיושמים בתחומים שונים כמו כלכלה, מדעי המדינה וביולוגיה. תורת המשחקים עוסקת במידול ובניתוח מצבי החלטה שבהם משתתפים מספר מקבלי החלטות (שחקנים) שלהם מטרות שונות. ההחלטה של כל אחד מהם עשויה להשפיע גם על התוצאות לגבי כל מקבלי החלטות האחרים. מצבים אלה נקראים מצבי החלטות אינטראקטיביות, שכן יש אינטראקציה בין החלטות של השחקנים השונים. התורה בונה מודלים מתמטיים לתיאור מצבים כאלה, חוקרת אותם ומנסה לנבא את התנהגות השחקנים.

הקורס מבוסס על פרקים נבחרים מתוך הספר **תורת המשחקים**, מאת שמואל זמיר, מיכאל משלר ואילון סולן (האוניברסיטה הפתוחה, 2015).

החלק הראשון של הקורס (פרקים 1, 3, 4, 5 ו-7 מהספר) מוקדש לתורה האסטרטגית (לא שיתופית) והחלק השני (פרקים 15, 16, 17 ו-18) מוקדש לתורה הקואליציונית (שיתופית).

פרקי הלימוד

- פרק 1 משחק השחמט
- פרק 3 משחקים בצורה רחבה
- פרק 4 משחקים בצורה אסטרטגית
- פרק 5 אסטרטגיות מעורבות
- פרק 7 עידונים של מושג שיווי המשקל
- פרק 15 משחקי מיקוח
- פרק 16 משחקים בצורה קואליציונית
- פרק 17 הליבה
- פרק 18 הערך של שפלי

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.

2 או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

3 למי שלמדו את **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) מומלץ **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), ולמי שלמדו את **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) מומלץ צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212) + **חשבון אינפיניטסימלי 3**, או הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**.

20243 פונקציות מרוכבות:

3 נקודות זכות ברמה רגילה + 3 ברמה מתקדמת

4 ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475). דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 24 נקודות זכות במתמטיקה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **אלגברה לינארית 1**, **חשבון אינפיניטסימלי 3**.

פיתוח הקורס: ד"ר נעמי שקד-מונדרר, פרופ' דב מונדרר (תרגום), ד"ר ודים גרינשטיין (עיבוד ספרי הקורס למהדורה החדשה); ד"ר גוני אורשן, ישראל פרידמן, שמואל ברגר (אסיסטנטים); ריבה נדם (עריכה) **אחראי אקדמי:** פרופ' אלי לוי

הקורס הוא תרגום מעובד, הכולל הרחבות, של הקורס *Complex Analysis* של האוניברסיטה הפתוחה באנגליה (1975), בתוספת מודרך למידה.

תורת הפונקציות המרוכבות היא אחד הכלים הבסיסיים באנליזה מתמטית מתקדמת ויש לה שימושים רבים בענפים שונים של מתמטיקה ופיסיקה. הכרת תורה זו הכרחית לכל הסטודנטים המעוניינים להעמיק בלימודי המתמטיקה. ימצאו עניין בקורס זה גם אלה המעמיקים בלימודי הפיסיקה או מדעי המחשב.

נושאי הלימוד

המישור המרוכב, פונקציות רציפות, גזירות, אינטגרציה, משפט קושי, טור טיילור, נקודות סינגולריות, טור לורן, משפט השארית ושימושיו, סדרות וטורים של פונקציות אנליטיות, המשכה אנליטית, העתקות קונפורמיות, משפט העתקה של רימן.

לתשומת לבכם! הקורס נלמד במתכונת שנתית. במקרים מיוחדים יותר חריגות מקצב לימודים זה: א. מי שהחלו את לימוד הקורס בסמסטר א ומעוניינים לסיימו במהלך סמסטר אחד, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה, אשר יחליט בהתאם לקריטריונים שייקבעו, אם לאפשר להם להאיץ את הקצב.

ב. המעוניינים להצטרף לקורס בתקופה שלאחר תחילת סמסטר א ועד תחילת סמסטר ב של אותה שנה אקדמית, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה אשר יבחן את האפשרות לאשר את הרשמתם לקורס כהרשמה מיוחדת לסמסטר א של אותה שנה אקדמית. מסטודנטים אלה ייגבו דמי טיפול ועלויות בגין הרשמה מאוחרת.

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.

2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

מדעים

מתמטיקה

20230 מבנים אלגבריים¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה + 3 ברמה מתקדמת

1 ידע קודם דרוש: הקורס **אלגברה לינארית 1**. דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 24 נקודות זכות **במתמטיקה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **אשנב למתמטיקה**, **אלגברה לינארית 2**, וצמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475).

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם אורנשטיין (כתיבה וריכוז הפיתוח), ד"ר נור ארד, ליאת פרידלנדר, דניאל רוטנברג (אסיסטנט); ריבה נדס (עריכה) **יועץ:** פרופ' אברהם גינזבורג

מטרת הקורס להקנות ידע והבנה בתחום האלגברה המופשטת. הוא מיועד לסטודנטים למתמטיקה או למדעי המחשב, וגם סטודנטים לפסיקה יכולים למצוא בו עניין.

הקורס מופשט מאוד ודורש בגרות מתמטית ניכרת. לפיכך הוא מומלץ לסטודנטים אשר כבר למדו כמה קורסים במתמטיקה.

פרקי הלימוד

- פרקים 1-6 קבוצות, מספרים שלמים, יחסות, פונקציות, אגודות, תמורות
- פרקים 7-13 תבורות ותת-חבורות, חבורות מנה, משפטי האיזומורפיזם, משפטי סילו, מכפלות ישירות, חבורות אבליות נוצרות סופית, סדרות נורמליות
- פרקים 14-18 חוגים ואידיאלים, הרחבות ושיכונים של חוגים, חוגי פולינומים, החוג $F[x]$ (שהו F), חוגים בעלי פריקות יחידה

לתשומת לבכם! הקורס נלמד במתכונת שנתית. במקרים מיוחדים יותרו חריגות מקצב לימודים זה: א. מי שהחלו את לימוד הקורס בסמסטר א ומעוניינים לסיימו במהלך סמסטר אחד, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה, אשר יחליט בהתאם לקריטריונים שייקבעו, אם לאפשר להם להאיץ את הקצב. ב. המעוניינים להצטרף לקורס בתקופה שלאחר תחילת סמסטר א ועד תחילת סמסטר ב של אותה שנה אקדמית, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה אשר יבחן את האפשרות לאשר את הרשמתם לקורס כהרשמה מיוחדת לסמסטר א של אותה שנה אקדמית. מסטודנטים אלה ייגבו דמי טיפול ועלויות בגין הרשמה מאוחרת.

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.
2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

20521 טופולוגיה קבוצתית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

1 תנאי קבלה: עמידה בדרישות **האנליזה** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475). כמו כן דרוש ידע בסיסי בתורת הקבוצות, שאפשר לרכוש מתוך פרקי ההכנה הנלווים לקורס **לוגיקה מתמטית** או לקורס **תורת המידה**, או מאחד הקורסים **מתמטיקה בידה: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים²** או **תורת הקבוצות**. דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 36 נקודות זכות **במתמטיקה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **אלגברה לינארית 1**.

פיתוח הקורס: פרופ' דניאלה ליבוביץ **יועצים:** פרופ' אלי לוי, פרופ' אלדו לור, ד"ר דוד בלנק

הקורס עוסק במרחבים מטריים ובטופולוגיה קבוצתית, תורות שהפכו במהלך המאה ה-20 ליסודות האיננים שעליהם נבנית האנליזה המודרנית.

בשל רמת הקושי של הקורס הוא מומלץ בעיקר לסטודנטים ותיקים במתמטיקה.

פרקי הלימוד

- פרק א מרחבים מטריים
- פרק ב מרחבים טופולוגיים
- פרק 3 בניית טופולוגיות
- פרק 4 קשירות
- פרק ג הפרדה
- פרק 5 הפרדה
- פרק 6 מנייה
- פרק 7 קומפקטיות

לתשומת לבכם! הקורס נלמד במתכונת שנתית. במקרים מיוחדים יותרו חריגות מקצב לימודים זה: א. מי שהחלו את לימוד הקורס בסמסטר א ומעוניינים לסיימו במהלך סמסטר אחד, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה, אשר יחליט בהתאם לקריטריונים שייקבעו, אם לאפשר להם להאיץ את הקצב. ב. המעוניינים להצטרף לקורס בתקופה שלאחר תחילת סמסטר א ועד תחילת סמסטר ב של אותה שנה אקדמית, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה אשר יבחן את האפשרות לאשר את הרשמתם לקורס כהרשמה מיוחדת לסמסטר א של אותה שנה אקדמית. מסטודנטים אלה ייגבו דמי טיפול ועלויות בגין הרשמה מאוחרת.

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.
2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).
3 או הקורס **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.

20525 מבוא לאנליזה פונקציונלית¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

1 תנאי קבלה: עמידה בדרישות **האנליזה** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), והקורסים **אלגברה לינארית 1**, **אלגברה לינארית 2**, **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1**. דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של כ-50 נקודות זכות **במתמטיקה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 3**, **תורת המידה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אלי לוי, ד"ר ודים גרינשטיין **יועצים:** פרופ' יפים גלוסקין, פרופ' ליאוניד לרר, פרופ' אינה שצ'רבק

כתשתית להכנת הקורס שימש הספר: I. Gohberg & S. Goldberg, *Basic Operator Theory* (Birkhäuser, 1981)

בשל רמת הקושי של הקורס, הוא מומלץ בעיקר לסטודנטים ותיקים במתמטיקה. עשויים למצוא בו עניין גם סטודנטים לפסיקה בעלי רקע מתמטי הולם.

נושאי הלימוד

- מרחבי הילברט, אופרטורים לינאריים, פונקציונלים לינאריים, המשפט הספקטרלי עבור אופרטורים קומפקטיים צמודים לעצמם ושימושיו, פונקציות של אופרטור.
- מרחבי בנך, פונקציונלים לינאריים, משפט האן-בנך ושימושיו, אופרטורים לינאריים, משפט הגרף הסגור ועקרון החסימות במידה שווה ושימושיהם, האלטרנטיבה של פרדהולם.
- משפט נקודת השבת ושימושיו.

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.
2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

20324 תורת המידה¹

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475).² דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 36 נקודות זכות **במתמטיקה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **אלגברה לינארית 1**.

עדכון מחודש (מהדורת 2001): פרופ' אלי לוי (ריכוז הפיתוח), אסף שרון, ד"ר ציפי ברגר **פיתוח הקורס** (מהדורה ראשונה): פרופ' דניאלה ליבוביץ, פרופ' דב מונדרר, ד"ר ציפי ברגר, ד"ר נעמי שקד-מונדרר, שמואל ברגר; ריבה נדם (עריכה) **יועצים** (מהדורה ראשונה): פרופ' אמנון יקימובסקי (יועץ בכיר), פרופ' הילל פירסטברג

כתשתית לקורס שימשו רשימות בתורת המידה של פרופ' אמנון יקימובסקי.

נושאי הלימוד

הקורס כולל יחידת הכנה ועשרה פרקי לימוד. יחידת ההכנה מקנה מושגים מתורת הקבוצות וכוללת פרק על תכונות של הישר הממשי. בפרקי הלימוד נלמדים נושאים: אלגבראות ו- σ -אלגבראות, מרחבי מידה, המידה החיצונית של לבג, מידת לבג, פונקציות מדידות, כמעט בכל מקום והתכנסות כמעט במידה שווה, האינטגרל של פונקציות פשוטות בעלות תומך סופי, האינטגרל של פונקציות מדידות חסומות ובעלות תומך סופי, האינטגרל של פונקציות מדידות, הקשר בין גזירה לבין אינטגרציה של לבג.

לתשומת לבכם! הקורס נלמד במתכונת שנתית. במקרים מיוחדים יותרו חריגות מקצב לימודים זה: א. מי שהחלו את לימוד הקורס בסמסטר א ומעוניינים לסיימו במהלך סמסטר אחד, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה, אשר יחליט בהתאם לקריטריונים שייקבעו, אם לאפשר להם להאיץ את הקצב.

ב. המעוניינים להצטרף לקורס בתקופה שלאחר תחילת סמסטר א ועד תחילת סמסטר ב של אותה שנה אקדמית, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה אשר יבחן את האפשרות לאשר את הרשמתם לקורס כהרשמה מיוחדת לסמסטר א של אותה שנה אקדמית. מסטודנטים אלה ייגבו דמי טיפול ועלויות בגין הרשמה מאוחרת.

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.

2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

20599 משוואות דיפרנציאליות רגילות 2:

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), והקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 3**, **אלגברה לינארית 1**, **אלגברה לינארית 2**, **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1**, **פונקציות מרוכבות**.

פיתוח הקורס: פרופ' אלי לוי (ריכוז הפיתוח), ד"ר ציפי ברגר **יועצים:** פרופ' אורי אליאש, פרופ' יהודית גל-עזר, פרופ' אריה לורוביץ

הקורס הוא המשך לקורס **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1** (20280), וכולל הרחבות לחלק מן הנושאים שנלמדו בקורס הראשון וכן נושאים חדשים.

הקורס מבוסס על הספר (באנגלית):

S.B. Hsu, *Ordinary Differential Equations with Applications* (World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2006)

המלווה במדריך למידה מפורט בעברית. פרק נוסף של הקורס, שאינו כלול בספר, נכתב באוניברסיטה הפתוחה.

נושאי הלימוד

- **רקע תאורטי:** קיום ויחידות של פתרונות של בעיות התחלה; המשכה של פתרונות; תלות רציפה וגזירות ביחס לתנאי התחלה ולפרמטרים; אי-שוויונים דיפרנציאליים
- **מערכות לינאריות:** מטריצות יסודיות; מערכות לינאריות במקדמים קבועים ובמקדמים מחזוריים; מערכות צמודות
- **יציבות של מערכות לא-לינאריות:** הגדרות; לינאריות; יציבות מסלולית
- **שיטת פונקציות ליאפונוב:** מבוא למערכות דינמיות; פונקציות ליאפונוב; תנודות פשוטות
- **מערכות דו-ממדיות:** משפט פואנקרה-בנדיקסון
- **משוואות לינאריות מסדר שני:** משפטי ההשוואה וההפרדה של שטורם ובעיות שטורם-ליוביל; פונקציות מוכללות; פונקציית גרין; האלטרנטיבה של פרדהולם
- **פתרונות טוריים של משוואות דיפרנציאליות לינאריות מסדר שני:** פתרון טורי סביב נקודה רגולרית וסביב נקודה סינגולרית-רגולרית; שיטת פרובניוס; נקודה רגולרית/סינגולרית באינסוף

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.

2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

20394 משוואות דיפרנציאליות חלקיות:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), והקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 3**, **אלגברה לינארית 1**, **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1**. דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 36 נקודות זכות **במתמטיקה**. דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידע קודם מומלץ: הקורס **פונקציות מרוכבות** וקורס **בפיסיקה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אלי לוי (אחראי אקדמי), ד"ר ציפי ברגר, ד"ר ודים גרינשטיין **יועצים:** פרופ' מתניה בן-ארצי, פרופ' תמיר טסה

הקורס חשוב להשכלתו הבסיסית של הסטודנטים למתמטיקה ולפיסיקה. הוא משמש מבוא לתורה של המשוואות הדיפרנציאליות החלקיות, ודן בבעיות השפה וההתחלה הקלאסיות של הפיסיקה המתמטית הקשורות למשוואות לפלס, למשוואות הגלים ולמשוואות החום, וכן במשוואות דיפרנציאליות חלקיות מסדר ראשון.

ספר הקורס

Y. Pinchover & J. Rubinstein, *An Introduction to Partial Differential Equations* (Cambridge University Press, 4th printing, 2008)

הסטודנטים ילמדו את פרקים 1-9 מתוך הספר (באנגלית), חוץ מסעיפים בודדים, בעזרת מדריך למידה (בעברית), הכולל הסברים, דוגמאות והרחבות לטקסט.

נושאי הלימוד

- משוואות מסדר ראשון – שיטת האופיינים, שיטת לגרנז', קיום ויחידות
- משוואות לינאריות מסדר שני בשני משתנים – מיון, משפט קושי-קובלבסקי
- משוואות הגלים החד-ממדית – נוסחת דלמבר
- הפרדת משתנים, בעיות שטורם-ליוביל ופיתוח לפי פונקציות עצמיות
- שיטת האנרגיה ויחידות הפתרון
- משוואות אליפטיות – תכונות, עקרון המקסימום ויישומיו, בעיית דיריכלה, נוסחת פואסון, שיטת פרון
- פונקציות גרין והצגות אינטגרליות
- משוואות החום – גרעין החום, עקרון המקסימום
- משוואות ממדמים גבוהים

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.

2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212).

מדעים

מתמטיקה

20900 אנליזה נומרית 2

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוף נוסף: מדעי המחשב

תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס אנליזה נומרית 1, ואחד מבין הקורסים משוואות דיפרנציאליות רגילות 1, מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות.

פיתוח הקורס: פרופ' תמיר טסה, ד"ר מירי אביגל
יועצים: פרופ' אלי טורקל, פרופ' יהודית גל-עזר, פרופ' גדי פיביך, ד"ר עדי דיטקובסקי

מטרות הקורס

אנליזה נומרית היא אחד ממקצועות היסוד של המתמטיקה השימושית. המקצוע עוסק בשיטות יעילות לפתרון מקורב של בעיות מספריות במתמטיקה הרציפה, כולל הערכת השגיאה הכרוכה בחישובים מקורבים שכאלה. הדיון הנומרי בבעיה מסוימת כולל את פיתוח השיטה, הצגת דרכים להפעלת השיטה, לרוב באמצעות תכנית מחשב, הערכת היעילות החישובית של השיטה (סיבוכיות זמן וזיכרון) והוכחת משפטים בדבר גודל השגיאה הכרוכה בחישוב שכזה.

זהו קורס המשך לקורס אנליזה נומרית 1 (20462). הוא עוסק בנושאים באלגברה נומרית שלא נלמדו בקורס אנליזה נומרית 1, כגון בפתרון מערכות משוואות לא לינאריות וכן בפתרון נומרי של משוואות דיפרנציאליות רגילות.

ספר הקורס

R.L. Burden & J.D. Faires, *Numerical Analysis*, 8th ed. (Brooks/Cole, 2005)
לספר נלווה מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- שיטות איטרטיביות לפתרון מערכות לינאריות
- שיטות לחישוב ערכים עצמיים
- פירוק הערכים הסינגולריים (SVD)
- פתרון נומרי של מערכות משוואות לא לינאריות
- פתרון בעיות ערכי התחלה למשוואות דיפרנציאליות רגילות
- פתרון בעיות ערכי שפה למשוואות דיפרנציאליות רגילות

הקורס משלב תאוריה ויישום. הסטודנטים מתבקשים לממש חלק מן האלגוריתמים בתוכנה.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20327 לוגיקה מתמטית 1

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 36 נקודות זכות במתמטיקה. ידע קודם מומלץ: צמד הקורסים חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475), והקורסים אלגברה לינארית 1, תורת הקבוצות, מבנים אלגבריים.

פיתוח הקורס: פרופ' עזריאל לוי, פרופ' דניאלה ליבוביץ, שמואל ברגר; איתי הראבן, עידו אפרת, יחיאל קמחי (עריכה)
יועצים: פרופ' יורם הירשפלד, פרופ' ויקטור הרניק, פרופ' שלמה וינר

הקורס עוסק בשאלות הבסיסיות הבאות: מהי אקסיומה, ומה היא טענה מתמטית? האם ניתן להגדיר מושגים כגון אמת ונכונות? מהי הוכחה? האם כל דבר שיש לו הוכחה הוא נכון? האם כל דבר נכון ניתן להוכחה?

חטיבה ראשונה – תחשיב הפסוקים. פסוקים (תחביר) ונכונותם בעולמות שונים (סמנטיקה). נביעה לוגית, משפט הקומפקטיות. מערכות היסק בתחשיב הפסוקים, תורות, משפט השלמות. מבני יצירה. הגדרות ברוקסיה.

חטיבה שנייה – תחשיב היחסים. נוסחאות, פסוקים ונכונותם במבנים שונים. מבנים, ערכי אמת של נוסחות ופסוקים. שקילות ונביעה לוגית. איזומורפיזם. גזירות. שפות מסדר ראשון, שפות מונדיות ושפות מסדר שני. תורות, קטגוריות, תת-מבנים אלמנטריים, משפט סקולם-לוונהיים עצי אמת, משפט הקומפקטיות. מבוא לתורת החישוב, כריעות וכריעות למחצה. תורת ההיסק בתחשיב היחסים: מערכות היסק, הוכחות, משפט השלמות. על משפט האי-שלמות ומשמעותו.

לתשומת לבכם! הקורס נלמד במתכונת שנתית. במקרים מיוחדים יותרו חריגות מקצב לימודים זה: א. מי שהחלו את לימוד הקורס בסמסטר א ומעוניינים לסיימו במהלך סמסטר אחד, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה, אשר יחליט בהתאם לקריטריונים שייקבעו, אם לאפשר להם להאיץ את הקצב. ב. המעוניינים להצטרף לקורס בתקופה שלאחר תחילת סמסטר א ועד תחילת סמסטר ב של אותה שנה אקדמית, יוכלו לפנות אל מרכז ההוראה אשר יבחן את האפשרות לאשר את הרשמתם לקורס כהרשמה מיוחדת לסמסטר א של אותה שנה אקדמית. מסטודנטים אלה ייגבו דמי טיפול ועלויות בגין הרשמה מאוחרת.

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.
להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20212).

20511 הרחבת שדות ותורת גלואה 1

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים אלגברה לינארית 1, מבנים אלגבריים, חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474). דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי צבירה של לפחות 36 נקודות זכות במתמטיקה.

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם גינזבורג (כתיבה), ישראל פרידמן, ליאת פרידלנדר
יועצים: פרופ' אברהם אורנשטיין, פרופ' מרצל הרצוג

הקורס מהווה המשך טבעי לקורס מבנים אלגבריים (20230), ומיועד לסטודנטים שלמדו קורס זה (או מכירים את החומר המתאים ממקור אחר).

תורת גלואה ידועה ביופיה הפנימי וגם בשימושיותה הרבה במתמטיקה. בעזרתה נפתרו בעיות יסודיות רבות ומעניינות.

פרקי הלימוד

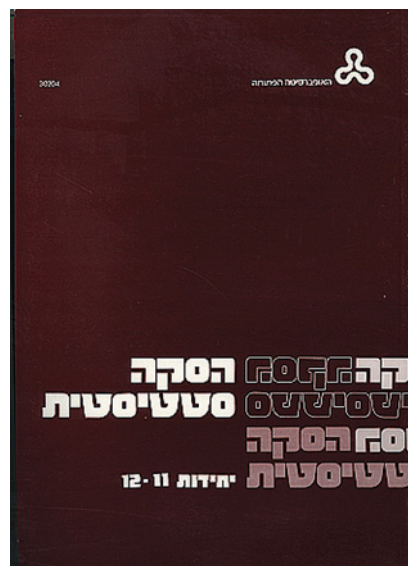
- פרק 1 הרחבת שדות
- פרק 2 שדה הרחבה כשדה וקטורי מעל השדה הנתון
- פרק 3 הרחבות פשוטות
- פרק 4 מספרים אלגבריים
- פרק 5 בניית בעזרת סרגל ומחוגה
- פרק 6 שדה פירוק של פולינום
- פרק 7 המשפט היסודי של האלגברה
- פרק 8 הרחבות נורמליות
- פרק 9 אוטומורפיזמים של שדה
- פרק 10 ספרביליות
- פרק 11 פולינומים סימטריים
- פרק 12 המשפט היסודי של תורת גלואה
- פרק 13 פתרון משוואות בשורשים
- פרק 14 בניית מצולעים משוכללים

1 אפשר לכלול סמינר במסגרת הקורס הזה. לשם כך יש לעמוד, לאחר השלמת הקורס, בדרישות נוספות. ההשתתפות בסמינר טעונה אישור של האחראי לסמינרים במתמטיקה. סמינר כזה אינו מקנה נקודות זכות נוספות, אבל עונה על הדרישה של השתתפות בסמינר בתכניות לתארים במתמטיקה ובמדעים.
2 או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מתמטיקה

תואר ראשון

קורסים שאינם מקנים נקודות זכות במתמטיקה

סימטריה (20334) (מ) – משובץ בכימיה, עמ' 198.
סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה (95001) – משובץ במדעי החברה-כללי, עמ' 81.
חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול (10142) (פ) – משובץ בכלכלה, עמ' 83.

20381 סמינר במתמטיקה

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: לפחות 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במתמטיקה, ובכללם צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475),¹ הקורסים **אלגברה לינארית 1**, **אלגברה לינארית 2**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ההרשמה לקורס מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים במתמטיקה, המוסמך לקבוע לסטודנטים תנאי קבלה נוספים לפי התוכן שייקבע לסמינר.

מטרת הסמינר היא לימוד של נושא מתקדם במתמטיקה. האחראי לסמינרים במתמטיקה ימנה מדריך לכל סטודנט, ובעזרתו יקבע, לכל סטודנט בנפרד, את נושא הקורס ומבנהו.

במסגרת הסמינר יתבקשו הסטודנטים ללמוד חומר מתקדם שיוקצה להם על ידי המדריך (לרוב באנגלית מתוך מאמר או ספר), להבין אותו היטב ולעבד אותו באופן שמאפשר ללמד אותם אחרים. תוצר הלימוד היא עבודה כתובה (בעברית) המציגה את נושא הסמינר, וכן הרצאה באורך של כשעה לפני קבוצה של סטודנטים ואנשי סגל.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון וואט

20441 מבוא למדעי המחשב ושפת Java¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע מוקדם: דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידע קודם מומלץ: קורס אחד במתמטיקה.

פיתוח הקורס: פרופ' ג'פרי רוזנשיין, תמר וילנר
יועצים: פרופ' עמירם יהודאי, פרופ' רון קימל

הקורס נועד לשמש מבוא למדעי המחשב ומבוא לתכנות. הקורס דן בנושאים בסיסיים ויסודיים במדעי המחשב, בפתרון בעיות, בכתיבת אלגוריתמים וניתוחם ובעקרונות התכנות. הגישה התכנותית הנלמדת היא תכנות מונחה עצמים (Object Oriented Programming – OOP) באמצעות שפת התכנות Java.

הקורס מכיל את כל חומר הלימוד של שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java א** (20453) ו**מבוא למדעי המחשב ושפת Java ב** (20454) ונלמד במשך סמסטר אחד. לפיכך, סטודנטים השוקלים להירשם לקורס צריכים לקחת בחשבון כי העומס בקורס הוא רב. בכל מקרה של ספק, מומלץ לפנות ליועץ במדעי המחשב.

חומר הלימוד

הסטודנטים יצפו בהרצאות מצולמות (בעברית) המלוות במצגות (באנגלית) ומדריך למידה (בעברית) המכיל דוגמאות נוספות, הסברים והנחיות ללימוד ולשילוב בין חומרי הלימוד השונים. כמו כן, הסטודנטים יקבלו את הספר: J. Lewis & W. Loftus, *Java Software Solutions: Foundations of Program Design*, 8th ed. (Pearson Education, 2014)

נושאי הקורס

חלק א

- הדגמת מושג האובייקטים באמצעות עולמו של קרל הרובוט
- יסודות השפה Java – עצמים, מחלקות, שיטות
- הסבר על המחשב: מושגי חומרה/תוכנה
- בקרת זרימה (משפטי תנאי ולולאות)
- מערכים

חלק ב

- הרחבת OOP – ירושה, שיטות סטטיות ומשתנים, העמסה של שיטות, מארזים, פולימורפיזם וממשקים
- אלגוריתמים למיון וחיפוש
- רקורסיה
- רשימות מקושרות, מחסניות ותורים, עצים ועצים בינריים
- חישוביות על קצה המזלג

תרגול

בקורס נדרש תרגול במחשב. פרטים על שיטת התרגול יופיעו בחוברת הקורס.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20453 מבוא למדעי המחשב ושפת Java א¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידע קודם מומלץ: קורס אחד במתמטיקה.

פיתוח הקורס: פרופ' ג'פרי רוזנשיין, תמר וילנר
יועצים: פרופ' עמירם יהודאי, פרופ' רון קימל

קורס זה הוא חלקו הראשון של הקורס 20441 – **מבוא למדעי המחשב ושפת Java**, שנועד לשמש מבוא למדעי המחשב ומבוא לתכנות. בגלל עומס הנושאים הנדונים בקורס 20441 עלולים סטודנטים שאין להם רקע בתכנות להתקשות לעמוד בדרישותיו, ולכן פוצל הקורס 20441 לשני חלקים.

הקורס דן בנושאים בסיסיים ויסודיים במדעי המחשב, בפתרון בעיות, בכתיבת אלגוריתמים וניתוחם ובעקרונות התכנות. הגישה התכנותית הנלמדת היא תכנות מונחה עצמים (Object Oriented Programming – OOP) באמצעות שפת התכנות Java.

חומר הלימוד

הסטודנטים יצפו בהרצאות מצולמות (בעברית) המלוות במצגות (באנגלית) ומדריך למידה (בעברית) המכיל דוגמאות נוספות, הסברים והנחיות ללימוד ולשילוב בין חומרי הלימוד השונים. כמו כן, הסטודנטים יקבלו את הספר: J. Lewis & W. Loftus, *Java Software Solutions: Foundations of Program Design*, 8th ed. (Pearson Education, 2014)

נושאי הלימוד

- הדגמת מושג האובייקטים באמצעות עולמו של קרל הרובוט
- יסודות השפה Java – עצמים, מחלקות, שיטות
- הסבר על המחשב: מושגי חומרה/תוכנה
- בקרת זרימה (משפטי תנאי ולולאות)
- מערכים

תרגול

בקורס נדרש תרגול מעשי במחשב. פרטים על שיטת התרגול יופיעו בחוברת הקורס.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20454 מבוא למדעי המחשב ושפת Java ב¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורס **מבוא למדעי המחשב ושפת Java א**, וכן דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידע קודם מומלץ: קורס אחד במתמטיקה.

פיתוח הקורס: פרופ' ג'פרי רוזנשיין, תמר וילנר
יועצים: פרופ' עמירם יהודאי, פרופ' רון קימל

קורס זה הוא המשכו של הקורס **מבוא למדעי המחשב ושפת Java א** (20453), והוא חלקו השני של הקורס **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (20441) שנועד לשמש מבוא למדעי המחשב ומבוא לתכנות. בגלל עומס הנושאים הנדונים בקורס 20441 עלולים סטודנטים שאין להם רקע בתכנות להתקשות לעמוד בדרישותיו, ולכן פוצל הקורס 20441 לשני חלקים.

חומר הלימוד

הסטודנטים יצפו בהרצאות מצולמות (בעברית) המלוות במצגות (באנגלית) ומדריך למידה (בעברית) המכיל דוגמאות נוספות, הסברים והנחיות ללימוד ולשילוב בין חומרי הלימוד השונים. כמו כן, הסטודנטים יקבלו את הספר: J. Lewis & W. Loftus, *Java Software Solutions: Foundations of Program Design*, 8th ed. (Pearson Education, 2014)

נושאי הלימוד

- הרחבת OOP – ירושה, שיטות סטטיות ומשתנים, העמסה של שיטות, מארזים, פולימורפיזם וממשקים
- אלגוריתמים למיון וחיפוש
- רקורסיה
- רשימות מקושרות, מחסניות ותורים, עצים ועצים בינריים
- חישוביות על קצה המזלג

תרגול

בקורס נדרש תרגול מעשי במחשב. פרטים על שיטת התרגול יופיעו בחוברת הקורס.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון

20478 יסודות התכנות בשפת Java¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע מוקדם: דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידע קודם מומלץ: קורס אחד במתמטיקה.²

פיתוח הקורס: פרופ' גיפרי רוזנשיין, תמר וילנר **יועצים:** פרופ' עמירם יהודאי, פרופ' רון קימל **צוות הקורס לביצוע ההתאמה:** ד"ר טל הסנר, ד"ר אלה צור

מטרות הקורס

הקורס נועד לשמש כקורס מבוא לתכנות במובן הרחב של המילה. כלומר, פתרון בעיות, כתיבת אלגוריתמים וניתוחם, ולבסוף – הקידוד עצמו. כל החומר הנלמד בקורס ממומש בסופו של דבר באמצעות שפת תכנות. מן הראוי לציין, כי לימוד שפת התכנות מהווה מרכיב לא מבוטל בקורס. הגישה התכנותית הנלמדת היא תכנות מונחה-עצמים (Object Oriented Programming – OOP) באמצעות שפת התכנות Java.

חומר הלימוד

הסטודנטים יצפו בהרצאות מצולמות (בעברית) המלוות במצגות (באנגלית) ומדריך למידה (בעברית) המכיל דוגמאות נוספות, הסברים והנחיות ללימוד ולשילוב בין חומרי הלימוד השונים. כמו כן, הסטודנטים יקבלו את הספר: J. Lewis, P. SePasquale & J. Chase, *Java Foundations: Introduction to Program Design and Data Structures*, 2nd ed. (Pearson, 2011)

נושאי הקורס חלק א

- הדגמת מושג האובייקטים באמצעות עולמו של קרל הרוברט
- יסודות השפה Java – עצמים, מחלקות, שיטות
- הסבר על המחשב: מושגי חומרה/תוכנה
- בקרת זרימה (משפטי תנאי ולולאות)
- מערכים

חלק ב

- הרחבת OOP – ירושה, שיטות סטטיות ומשתנים, העמסה של שיטות
- אלגוריתמים למיזון וחיפוש
- רקורסיה
- רשימות מקושרות
- חישוביות על קצה המזלג

תרגול

בקורס נדרש תרגול במחשב. פרטים על שיטת התרגול יופיעו בחוברת הקורס.

הקורס אינו מוכר ללומדים בתכנות לתארים במדעי המחשב.

- 1 הקורס אינו מוכר ללומדים בתכנות לתארים במדעי המחשב.
- 2 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
- 3 בהתאם לתכנית הלימודים המבוקשת. מומלץ להיעזר ביועצים למדעי הקוגניטייה או למדעי המחשב.

20433 מבני נתונים¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java²** (או **יסודות התכנות בשפת Java**), **מתמטיקה בדידה: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים³** (או נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה: פרקים בתורת הקבוצות, בלוגיקה ובאלגברה לינארית), **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א.⁴** ידע קודם מומלץ: **הקורס מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים** (או **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א** או **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב**).⁵

פיתוח הקורס: פרופ' דוד הראל, פרופ' יהודית גל-עזר, פרופ' גיא קורצרס, אייל משיח; תלמה מוקדי (עריכה)

הקורס עוסק בשני נושאים הקשורים קשר הדוק זה לזה: אלגוריתמים ומבני-נתונים. בתחילה מוגדר מושג האלגוריתם ומודגמות שיטות לניתוח זמן הריצה של אלגוריתמים איטרטיביים ואלגוריתמים רקורסיביים. בהמשך מוצגים כמה אלגוריתמים למיזן, תוך דגש על ההבחנה בין מיוני השוואה לבין מיונים שאינם מיוני השוואה. בקורס מוצגים מבני נתונים בסיסיים ומבני נתונים המאפשרים לבצע בעילות פעולות על קבוצות דינמיות של איברים. בסוף הקורס מתוארת השיטה החמדנית לתכנון אלגוריתמים.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על הספר **מבוא לאלגוריתמים** (תרגום: עילי סופר, האוניברסיטה הפתוחה, 2010) שהוא תרגום 14 הפרקים הראשונים בספר: T.H. Cormen, C.E. Leiserson, R.L. Rivest & C. Stein, *Introduction to Algorithms* (MIT Press, 2001)

לספר הקורס נלווה מדריך למידה.

נושאי הקורס

- יסודות מתמטיים: סימונים אסימפטוטיים
- מיונים: מיון מהיר, מיון ערימה, מיון בזמן לינארי
- מבני נתונים בסיסיים
- טבלאות גיבוב
- עצי חיפוש בינריים
- עצי AVL
- אלגוריתמים בגרפים

לצד התרגילים העיוניים, הסטודנטים נדרשים להגיש גם מטלות תכנותיות.

- 1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
- 2 או שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (20453, 3 נ"ז) ו**מבוא למדעי המחשב ושפת Java ב** (20454, 3 נ"ז). מומלץ ללמוד את הקורס **מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים** (20407) בסמוך ללימוד קורס המבוא.
- 3 או הקורס **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.
- 4 או הקורס **חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול** (10142), למי שלומד לתואר בכלכלה ובמדעי המחשב – מערכות ויישומים.
- 5 דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי לימוד הקורסים המתמטיים.

20407 מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java²** (או **יסודות התכנות בשפת Java**), **מתמטיקה בדידה: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים³** ידע קודם מומלץ: הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474), **אלגברה לינארית 1**, **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב** (או **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**).⁵

פיתוח הקורס: פרופ' דוד הראל, פרופ' יהודית גל-עזר, פרופ' גיא קורצרס, ד"ר גיק וינשטיין; תלמה מוקדי, חוה ניומן (עריכה)

מטרת הקורס היא הכרת המושגים והשיטות הבסיסיים הנוגעים לפיתוח אלגוריתמים ומבני נתונים. בקורס יוגדרו קריטריונים פורמליים לניתוח של פתרון אלגוריתמי לבעיה נתונה.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על הספר **מבוא לאלגוריתמים** (תרגום: ת' אלמוג ועי סופר; האוניברסיטה הפתוחה, 2008) שהוא תרגום של 14 הפרקים הראשונים (בתוספת נספחים) בספר: T.H. Cormen, C.E. Leiserson, R.L. Rivest & C. Stein, *Introduction to Algorithms*, 2nd ed. (MIT Press, 2000)

לספר הקורס נלווה מדריך למידה.

נושאי הקורס

- גידול של פונקציות
- נוסחאות נסיגה
- הוכחות נכונות
- מיונים
- מציאת האיבר ה-i הקטן ביותר
- הערמה ושימושיה
- מבני נתונים בסיסיים
- פונקציות גיבוב
- עצי חיפוש בינריים
- עצים אדומים-שחורים
- הרחבת מבני נתונים

לצד התרגילים העיוניים, הסטודנטים נדרשים להגיש גם מטלות תכנותיות.

- 1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
- 2 או שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java א** (20453, 3 נ"ז) ו**מבוא למדעי המחשב ושפת Java ב** (20454, 3 נ"ז). מומלץ ללמוד את הקורס **מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים** (20407) בסמוך ללימוד קורס המבוא.
- 3 או הקורס **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.
- 4 או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.
- 5 דרושה בשלות מתמטית הנקנית על ידי לימוד הקורסים המתמטיים.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון וואטסון

20417 אלגוריתמים

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **אלגברה לינארית 1**, **מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים**¹.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב נוטוב, פרופ' מנור מנדל; תמר אלמוג (תרגום), אילנה גולן (עריכה)

מטרות הקורס

- הכרת השיטות והעקרונות הבסיסיים בפיתוח אלגוריתמים: סריקת גרפים, השיטה החמדנית, תכנון דינמי, הפרד-ומשול, זרימות וחתכים.
- יישום שיטות אלו בבעיות אלגוריתמיות.
- העמקת הלימוד של שיטות ניתוח אלגוריתמים.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על הספר **פיתוח אלגוריתמים**, שהינו תרגום לעברית של פרקים 1-7 של הספר: J. Kleinberg & E. Tardos, *Algorithm Design* (Addison Wesley, 2006)

20272 מערכות ספרתיות

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורס **מבוא למדעי המחשב** ושפת Java¹. ידע קודם מומלץ: הקורס **מתמטיקה בדידה: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים**² (או נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה: **פרקים בתורת הקבוצות, בלוגיקה ובאלגברה לינארית**).

פיתוח הקורס: פרופ' יהודית גל-עזר, אילנה בס, אמי ולדרסקי, יוסי קאופמן; בת-שבע כהן (עריכה)

ספר הקורס

הקורס מבוסס על הספר **מערכות ספרתיות** (האוניברסיטה הפתוחה, 1988) שהוא תרגום של הפרקים הראשונים בספר:

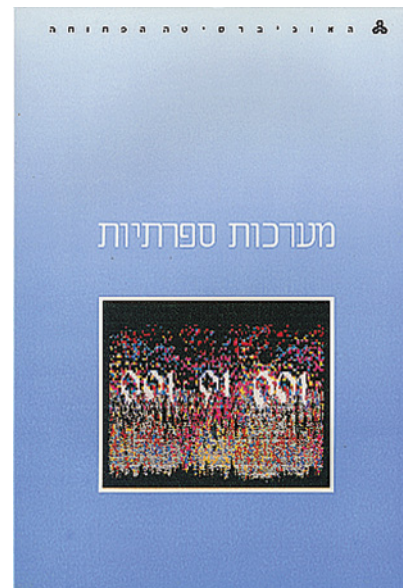
M. Mano, *Digital Design* (Prentice Hall, 1984)

לספר הקורס נלווה מדריך למידה שעודכן על פי הספר:

M.M. Mano & M.D. Ciletti, *Digital Design*, 4th ed. (Prentice Hall, 2006)

נושאי הלימוד

קודים בינריים, לוגיקה בינרית, טבלות אמת, משפטי האלגברה הבולאנית, משוואות לוגיות, פישוט פונקציות בולאניות באמצעות משפטים אלגבריים, מינימיזציה של פונקציות בולאניות באמצעות מפת קרנו, תכנון מערכות צירופיות (בעזרת בוררים, מפענחים, ROM וכדומה), מעגלי דלגלים, מערכות עקיבה סינכרוניות, מערכות עקיבה אסינכרוניות.

- 1 או שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב** ושפת Java א (20453, 3 ני"ז) ו**מבוא למדעי המחשב** ושפת Java ב (20454, 3 ני"ז).
- 2 או הקורס **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.

20471 ארגון המחשב

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: **מערכות ספרתיות**. ידע קודם מומלץ: **מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים** (או **מבני נתונים**).

פיתוח הקורס: ד"ר יאיר ויסמן, חניטה לידור; תהילה סנד (עריכת מדריך הלימוד) **יועצים:** פרופ' יהודה אפק, ד"ר אבי מנדלסון, ד"ר דניאל סטרון, ד"ר אריאל פרנק

ספר הקורס

הקורס מבוסס על פרקים מן הספר: D.A. Patterson & J.L. Hennessy, *Computer Organization and Design: The Hardware/Software Interface*, 5th ed. (Morgan Kaufmann Publishers, 2014)

פרקי הלימוד

- מחשבים וטכנולוגיה (פרק 1 בספר)
- הערכת ביצועים והבנתם (פרק 1 בספר)
- פקודות: שפתו של המחשב (פרק 2 בספר)
- ונספחים B.2, B.3, B.4 בנושאים: תכנון אסמבלר, תכנון קישור וטעינה
- בניית יחידות ייעודיות במעבד, ה-ALU ואוסף הדלגלים (נספחים C.5, C.11)
- פרק 5 בספר
- שיפור ביצועים עם pipelining (פרק 4 בספר)
- היררכיות זיכרון (פרק 5 בספר)

נושאי הלימוד

- עקרונות התכנון והיישום של מחשבים בני זמננו
- קשרים בין חומרה לתוכנה
- הערכת ביצועים והבנתם
- היכרות עם שפת אסמבלר ושפת מכונה של מעבד פשוט ונפוץ MIPS
- המעבד: ערוץ נתונים ובקרה
- שיפור ביצועים עם הצנרה
- מבנה זיכרון מטמון

מבנה הקורס

הקורס כולל מדריך למידה (בעברית) וספר קורס (באנגלית), וכן פתרון תרגילים תאורטיים ותרגילים מעשיים שיכללו משימות תכנות בשפת האסמבלר של המעבד MIPS.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון

20440 אוטומטים ושפות פורמליות¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java**,² **מתמטיקה בדידה**: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים.³ ידע קודם מומלץ: הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474),⁴ **אלגברה לינארית**.¹

כתיבה: פרופ' שמואל זקס, פרופ' נסים פרנסיז **יועצים:** פרופ' דוד הראל, פרופ' עמירם יהודאי, פרופ' יעקב שוויקה
פיתוח: פרופ' יהודית גל-עזר, בני פרידמן, ד"ר ענת לרנר, יוסי קאופמן, ד"ר מיכל ארמוני; בת-שבע כהן (עריכה)

הקורס כלול בסדרה של קורסים המקנים את היסודות התאורטיים במדעי המחשב, ודן בבעיות מתמטיות בסיסיות המונחות ביסודם של מדעי המחשב.

מטרת הקורס היא הכרת המודלים החשובים היסודיים והשוואת כוח החישוב שלהם, ובמקביל – הכרת המשפחות היסודיות של שפות פורמליות.

חומר הלימוד

- 1 מושגים בסיסיים
- 2 אוטומט סופי דטרמיניסטי
- 3 אוטומט סופי לא-דטרמיניסטי וביטויים רגולריים
- 4 תכונות של שפות רגולריות
- 5 אפיון אלגברי של השפות הרגולריות
- 6 דקדוקים
- 7 פישוטים וצורות נורמליות של דקדוקים חופשי-הקשר
- 8 אוטומט-מחסנית
- 9 יחידה תכונות של שפות חופשי-הקשר

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (20453, 3 נ"ז) ו**מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (20454, 3 נ"ז).
3 או הקורס **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.
4 או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

20465 מעבדה בתכנות מערכות¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורס **מבוא למדעי המחשב ושפת Java**.²

פיתוח הקורס: פרופ' ראובן אביב, ד"ר יצחק הרץ, מיכל אבימור

המעבדה מהווה את הקורס היישומי הבסיסי במסלול הלימודים לתואר במדעי המחשב, והיא מקנה לסטודנטים את עיקרי הידע היישומי אשר יידרש מהם במהלך הלימודים.

המעבדה מתמקדת בתחומים הבאים:

• **הכרה יסודית של שפת C ושל עקרונות התכנות המובנה:** לימוד ויישום של עקרונות תכנות אוניברסליים, כגון: הפשטה, שימוש נכון במבני נתונים, בניית קוד מאבני בניין פשוטות ככל האפשר, שימוש בספריות, כתיבת פונקציות ספריה, תיעוד, חלוקה למודולים, הסתרת מידע, וכתיבת קוד שאינו תלוי-מכונה.

• **היכרות עם המבנה של מערכת ההפעלה Unix:** שפת C קשורה באופן מובהק למערכת Unix, המעבדה מנוהלת מעל מערכת הפעלה ממשפחה זו, מערכת Linux, וגרסה שלה תותקן במחשב האישי. בסיום המעבדה מגיעים הלומדים לרמה של משתמש בקיא במערכת. התרגילים מבטיחים היכרות מעמיקה עם קריאות המערכת (System calls), וכוללים שימוש בתכניות שירות ובכלי ניהול, כמו גם כתיבה של תכניות שירות חדשות.

ספר הקורס

B.W. Kernighan & D.M. Ritchie, *The C Programming Language* (Prentice Hall, 1988)
חומר הלימוד כולל מדריך למידה, הדרכה להתקנת מערכת ההפעלה Linux, ומדריך נוסף להתקנה ולשימוש במערכת זו.

בתרגול מושם דגש מיוחד על עקרון הניידות (Portability) התרגילים נבדקים על שתי מערכות הפעלה שונות, במקביל.

בסיום הקורס נדרש להגיש פרויקט.

20277 מערכות בסיסי-נתונים¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: הנדסת תוכנה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java**,² **מתמטיקה בדידה**: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים.³ (או נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה). ידע קודם מומלץ: הקורס **מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים** (או **מבני נתונים**).

פיתוח הקורס: פרופ' ציפי ארליך, יעל ארד

מטרות הקורס

הצגת המושגים היסודיים הקשורים במערכות בסיסי נתונים, החל ממודלים לייצוג נתונים, דרך SQL ושפות שאילתות תאורטיות, ועד למבט על מימוש מערכת תוכנה לניהול בסיסי נתונים.

ספר הקורס

A. Silberschatz, H.F. Korth & S. Sudarshan, *Database System Concepts*, 6th ed. (McGraw-Hill, 2011)

לספר הקורס נלווה מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- מבוא למערכות בסיסי-נתונים
- מודל היחסים (Relational model)
- SQL
- אלגברה של יחסים; תחשיב יחסים
- מודל ישויות-קשרים (Entity-Relationship model)
- תיכון בסיסי-נתונים
- מבט על אחסון בקבצים, אינדקסים ועיבוד שאילתות

תרגול

הקורס כולל תרגול במערכת תוכנה לניהול בסיסי נתונים. פרטים על התרגול יפורסמו בחוברת הקורס.

1 לפני סמסטר 2014 הקנה הקורס במתכונתו הקודמת 3 נ"ז.
2 או שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (20453, 3 נ"ז) ו**מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (20454, 3 נ"ז), או הקורס **יסודות התכנות בשפת Java** (20478) למי שאינם לומדים לתארים במדעי המחשב.
3 או הקורס **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (20453, 3 נ"ז) ו**מבוא למדעי המחשב ושפת Java** (20454, 3 נ"ז).
3 או הקורס **דיסקרטית** (20283), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון וואס ראשון

20436 עקרונות פיתוח מערכות מידע:

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורס מערכות בסיסי-נתונים.

פיתוח הקורס: פרופ' ציפי ארליך, די"ר מיה הרמן, די"ר צביקה פירסט, רו"ן וולכמן
יועץ: פרופ' ישראל שפיגלר

מטרות הקורס

הצגת מחזור חיי מערכת מידע תוך הדגשת הגישות השונות לפיתוח מערכות מידע המקובלות והמיושמות כיום באקדמיה ובתעשייה. הקורס יתמקד בעיקר בשלבי הגדרת הדרישות, ניתוח ועיצוב המערכת.

כמו כן, יילמד וימומש נושא בניית אב טיפוס באמצעות חבילת התוכנה ACCESS.

ספר הקורס

J.A. Hoffer, J.F. George & J.S. Valacich, *Modern Systems Analysis & Design*, 7th ed. (Prentice Hall International, 2014)

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה מפורט בעברית ומדריך לשימוש בתוכנת ACCESS בעברית: **סדנת לימוד ACCESS2010** (איתן שטמר ואמיר קמינסקי, הוד-עמי, 2010).

נושאי הלימוד

- מבוא למערכות מידע
- הגדרת דרישות
- ניתוח מערכות מידע
- עיצוב מערכות מידע
- ממשק משתמש
- אב טיפוס של מערכת מידע ושימוש בתוכנת ACCESS לבנייתו
- מבוא למערכות מונחות עצמים
- נושאים נבחרים בניהול פיתוח מערכות מידע

תרגול

בקורס נדרש תרגול במערכת ACCESS. פרטים על התרגול יופיעו במדריך הלמידה.

דרישות הקורס כוללות, בין השאר, הגשת פרויקט מסכם.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20290 אלגוריתמיקה: יסודות מדעי המחשב

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם: דרושות לפחות 6 נקודות זכות עבור קורסים במתמטיקה ו-18 נקודות זכות עבור קורסים במדעי המחשב. ידע קודם מומלץ: הקורס מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (או מבני נתונים).

פיתוח הקורס: פרופ' יהודית גל-עזר, תמר וילנר; יהודית גוגנהיימר (עריכה)
יועץ: פרופ' דוד הראל

הקורס דן בנושאים החשובים ביותר בתחום מדעי המחשב – החל בנושאים הבסיסיים וכלה בנושאים מתקדמים הנמצאים בחזית המחקר. המושג המרכזי בקורס הוא האלגוריתם – ה"מתכון" המחולל את התהליך המבוצע על ידי המחשב. הקורס אינו עוסק במבנה הפיזי של המחשב או בשפת תכנות מסוימת.

הקורס מומלץ מאוד לסטודנטים למדעי המחשב, שכן הוא מסייע ב"קשירת קצוות" של הנושאים השונים הנלמדים במסגרת תכנית הלימודים במדעי המחשב. הקורס מומלץ גם למורים למדעי המחשב המעוניינים לקבל רחב ומעמיק על תחום התמחותם.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על הספר **אלגוריתמיקה – יסודות מדעי המחשב** (תרגום: ת' אלמוג; האוניברסיטה הפתוחה, 1991) שהוא תרגום של D. Harel, *The Science of Computing: Exploring the Nature and Power of Algorithms* (Addison Wesley, 1989)

אפשר למצוא בספר תיאור של הנושאים המעניינים, העמוקים והחשובים ביותר במדעי המחשב, באופן המנותק ממחשב מסוים ומשפה מסוימת. הספר כולל גם סקירה היסטורית ורשימה ביבליוגרפית בהיקף רחב.

הסטודנטים ילמדו את הספר בעזרת מדריך למידה הכולל תרגילים, פתרונות והסברים נוספים.

מדריך הלמידה כולל גם עדכונים על בסיס הספר: D. Harel & Y. Feldman, *Algorithmics: The Spirit of Computing* (Addison Wesley, 2004) שהוא גרסה מורחבת ומעודכנת של הספר המקורי.

פרקי הספר

- 1 פרק הקדמה וסקירה היסטורית
- 2 פרק אלגוריתמים ונתונים
- 3 פרק שפות תכנות
- 4 פרק שיטות אלגוריתמיות
- 5 פרק נכונותם של אלגוריתמים
- 6 פרק יעילותם של אלגוריתמים
- 7 פרק חוסר יעילות ואי-סבירות
- 8 פרק בעיות שאינן ניתנות לחישוב
- 9 פרק אוניברסליות אלגוריתמית וחסינותה
- 10 פרק מקבילות ובו-זמניות
- 11 פרק אלגוריתמים הסתברותיים
- 12 פרק אלגוריתמיקה ואינטליגנציה

20364 קומפילציה

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: הנדסת תוכנה

תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים **אוטומטים ושפות פורמליות, מעבדה בתכנות מערכות.**

פיתוח הקורס: פרופ' יהודית גל-עזר, בני פרידמן; יהודית גוגנהיימר (עריכת מדריך הלמידה)
יועץ: פרופ' עמירם יהודאי

מטרת הקורס

הקורס נועד להציג עקרונות של תיכון קומפילרים (מהדרים) וטכניקות למימוש. מושג דגש על פתרון בעיות כלליות שמציב תיכון של מתרגמי שפות, ללא תלות בשפת מקור או במכונת יעד ספציפיות.

בסיום הקורס יידרשו הסטודנטים לבצע פרויקט תכנות בהיקף רחב, שעיקרו מימוש קומפילר לשפת תכנות פשוטה שתוגדר לצורך זה.

ספר הקורס

A.V. Aho, M.S. Lam, R. Sethi & J.D. Ullman, *Compilers: Principles, Techniques, and Tools*, 2nd ed. (Addison Wesley, 2006)

הסטודנטים ילמדו פרקים מתוך ספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה בעברית.

פרקי הלימוד

- (לא כל הפרקים יילמדו במלואם)
- 1 פרק מבוא
  - 2 פרק מתרגם מונחה תחביר פשוט
  - 3 פרק מנתח לקסיקלי
  - 4 פרק מנתח תחבירי
  - 5 פרק תרגום מונחה תחביר
  - 6 פרק יצירת קוד ביניים
  - 7 פרק סביבת זמן הריצה
  - 8 פרק יצירת קוד
  - 9 פרק אופטימיזציה שאינה תלויה מכונה

תרגול

בקורס נדרש תרגול במחשב. פרטים על שיטת התרגול יופיעו בחוברת הקורס.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון

20594 מערכות הפעלה:

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית. ידע קודם דרוש: הקורסים **מעבדה בתכנות מערכות, מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים** (או **מבני נתונים**). ידע קודם מומלץ: **ארגון המחשב**.

פיתוח הקורס: פרופ' ראובן אביב, ד"ר יצחק הרץ, אלכס קוגן, דוד שריאל

מטרות הקורס

- הכרת העקרונות התכנוניים והמבניים העומדים ביסודה של כל מערכת הפעלה מודרנית.
- יישום מעשי של עקרונות אלו באמצעות תרגילי תכנות מתקדמים במערכת ההפעלה Linux.

חומר הלימוד

פרקים מתוך הספר:

A.S. Tanenbaum, *Modern Operating Systems*, 3rd ed. (Prentice Hall, 2007)²

ומדריך למידה בעברית.

חומר הלימוד כולל גם חומר עזר המתאר את קריאות המערכת של Unix ומסביר את השימוש בהן וכן חומר העוסק בהתקנה ובניהול של מערכת Linux.

פרקי הלימוד

- פרק 1 רעיונות העומדים ביסוד מערכות הפעלה מודרניות והתפתחותם ההיסטורית
- פרק 2 יצירת תהליכים ותהליכונים ותזמונם, קטעים קריטיים ובעיות של תיאום ותקשורת בין תהליכים
- פרק 3 ניהול זיכרון
- פרק 4 מערכות הקבצים
- פרק 5 מתקני קלט/פלט
- פרק 6 בעיית הקיפאון (Deadlock) והדרכים להתמודד עמה
- פרק 7 בעיות בטיחות ושיטות הגנה בפני פריצה
- פרק 8 מבנה מערכות ההפעלה Unix ו-Linux
- פרק 9 מבנה מערכת ההפעלה Windows Vista

הקורס כולל מטלות עיוניות ותרגילי תכנות בשפת C בסביבת Linux. לכך נדרשת יכולת תכנות גבוהה בשפת C.

דרישות מחשוב מינימליות: CPU תואם Intel Pentium, בעל זיכרון RAM 1.5 Gb, נפח דיסק פנוי 5 Gb.

הלימוד בקורס מתבסס על קריאה עצמית של הפרקים בספר הקורס. קריאה זו מלווה ומכוונת על ידי מדריך למידה בעברית, הכולל הסברים על הנושאים העיקריים בפרק ושאלות לתרגול.

- 1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
- 2 קיימות הדפסות מאוחרות יותר של המהדורה השלישית של ספר הקורס. ההדפסות הן בעלות תוכן זהה לחלוטין. ספר הקורס אשר יישלח לסטודנטים יהיה משנת ההדפסה האחרונה אשר תהיה מצוייה באותה העת.

20585 מבוא לתורת החישוביות והסיבוכיות:

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים **אלגוריתמים, אוטומטים ושפות פורמליות**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **אלגברה לינארית 1, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב**.

פיתוח הקורס: פרופ' זאב נוטוב, פרופ' תמיר טסה

יועצים: ד"ר אלעזר בירנבוים, ד"ר דניאל רייכמן

הקורס עוסק בשאלות הנוגעות ליכולות ולמגבלות החישוב של מחשבים. תחום זה הוא מרכזי בתאוריה של מדעי המחשב ובעל חשיבות מעשית רבה. חלקו הראשון של הקורס עוסק בתורת החישוביות ודן בשאלה "מה ניתן לחשב?". החלק השני של הקורס עוסק בתורת הסיבוכיות ודן בשאלה "מה ניתן לחשב באופן יעיל?".

ספר הקורס

M. Sipser, *Introduction to the Theory of Computation*, 3rd ed. (Cengage Learning, 2013)

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית, בעזרת מדריך למידה בעברית.

נושאי הלימוד

חלק א: תורת החישוביות

- מכונות טיורינג
- בעיות כריעות ובעיות שאינן כריעות,
- אי-כריעות של בעיית העצירה
- רדוקציות, משפט רייס
- נספח – נושאים מתקדמים בחישוביות: משפט הרקורסיה, כריעות של תורות לוגיות

חלק ב: תורת הסיבוכיות

- סיבוכיות זמן, המחלקות P ו-NP
- שלמות ב-NP, משפט קוק, רדוקציות פולינומיאליות
- סיבוכיות מקום, המחלקה PSPACE, המחלקות NL ו-L, שלמות ב-NL
- משפטי היררכיה
- נושאים מתקדמים בסיבוכיות: אלגוריתמי קירוב לבעיות NP-קשות, אלגוריתמים הסתברותיים, המחלקות BPP, RP, בדיקת ראשוניות

20595 כריית מידע

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב** (או הקורס **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**), הקורס **מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים** (או הקורס **מבני נתונים**). ידע קודם מומלץ: **הסקה סטטיסטית, אלגוריתמים**.

פיתוח הקורס: פרופ' מרק לסט, ד"ר מיה הרמן
יועצים: פרופ' אהוד גודס, פרופ' ציפי ארליך

מטרות הקורס

הקורס נועד להציג שיטות עיקריות של כריית מידע ויישומן לפתרון בעיות אמיתיות. בקורס יוצגו השלבים העיקריים של כריית המידע, תוך הדגשת הליך טיוב הנתונים. כמו כן, יוצגו וינתחו מספר אלגוריתמים חשובים בתחום כריית המידע.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על הרצאות מצולמות (בעברית) של פרופ' מרק לסט, ועל מצגות המלוות אותו (באנגלית). חומר הלימוד מבוסס גם על הספר:

J. Han, M. Kamber & J. Pei, *Data Mining: Concepts and Techniques*, 3rd ed. (Morgan Kaufmann, 2012)

לחומר הלימוד מצורף מדריך למידה (בעברית) המכיל דוגמאות נוספות, הסברים והנחיות ללימוד ושילוב בין חומרי הלימוד השונים (ההרצאות, המצגות והספר).

נושאי הלימוד

- השלבים העיקריים של כריית המידע
- תורת המידע
- טיוב נתונים
- סיווג וחיזוי
- עצי החלטה
- רשתות אינפר-עמומות
- למידה בייסיאנית
- למידה מבוססת תצפיות
- חוקי הקשר
- ניתוח אשכולות
- בחירת מאפיינים
- נושאים מתקדמים בכריית מידע

תרגול

בקורס נדרש תרגול במחשב. פרטים על שיטת התרגול יופיעו בחוברת הקורס.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מדעי המחשב

20582 מבוא לרשתות תקשורת מחשבים:

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: אחד מהקורסים הסתברות לתלמידי מדעי המחשב, מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, תורת ההסתברות, וכן הקורס מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (או מבני נתונים). ידע קודם מומלץ: הקורס אלגוריתמים.

פיתוח הקורס: ד"ר ענת לרנר, דוד לופו

הקורס נועד להציג את העקרונות של רשתות תקשורת מחשבים, ולספק כלים לניתוח מתמטי של פרוטוקולי תקשורת. הקורס מבוסס על מודל שכבות, הקרוב ברוחו למודל TCP/IP, המחלק את רמות ההפשטה לחמש שכבות.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על הספר:

A.S. Tanenbaum & D.J. Watherall, *Computer Networks*, 5th ed. (Prentice Hall, 2011)

הסטודנטים ילמדו את 7 הפרקים הראשונים של הספר (באנגלית) בעזרת מודל למידה (בעברית) הכולל: הבהרות, דוגמאות ותרגילים.

נושאי הלימוד

- **מבוא:** מבוא לרשתות תקשורת בכלל ולמודל חמש השכבות בפרט; מודלים אחרים של שכבות; ארגוני תקינה; פירוט כמה תקנים חשובים; דוגמאות לסוגים שונים של רשתות.
- **השכבה הפיזית:** ניתוח תאורטי של תקשורת נתונים; סוגי הערוצים; שיטות ריבוב; שיטות מיתוג; טכנולוגיית ADSL; רשתות סלולריות; תקשורת לוויינית.
- **שכבת הערוץ:** קודים לגילוי ותיקון שגיאות; בקרת זרימה; שיטות לאפיון ובדיקת נכונות של פרוטוקולים; דוגמאות לפרוטוקולי שכבת הערוץ; שכבת הערוץ ברשת האינטרנט.
- **תת-השכבה לבקרת הגישה לערוץ:** פרוטוקולים של גישה לערוץ משותף; תקן 802.3 לרשתות מקומיות (Ethernet); תקנים לרשתות אלחוטיות (802.11, 802.16, Bluetooth).
- **שכבת הרשת:** אלגוריתמי ניתוב סטטיים ודינמיים; חיבור בין רשתות (Networking); שכבת הרשת ברשת האינטרנט (הפרוטוקולים IP, OSPF, BGP).
- **שכבת התובלה:** תפקידי שכבת התובלה – הקמת קשר וניתוקו, בקרת זרימה, ניהול חוצצים, בקרת שגיאות, התאוששות מנפילות ועוד; פרוטוקולי תובלה ברשת האינטרנט: TCP ו-UDP.
- **שכבת היישום:** מערכת DNS; עקרונות פרוטוקולים בסיסיים ליישום הדואר האלקטרוני ויישומי WWW נפוצים.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

20580 מבוא לקריפטוגרפיה

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים אלגברה לינארית 1, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב, מבוא למדעי המחשב ושפת Java¹. ידע קודם מומלץ: הקורסים מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים, מבוא לתורת החישוביות והסיבוכיות, מתמטיקה בדידה: תורת הקבוצות, קומבינטוריקה ותורת הגרפים².

פיתוח הקורס: פרופ' תמיר טסה
יועצים: פרופ' אלי ביהם, ד"ר יהודה לינדל

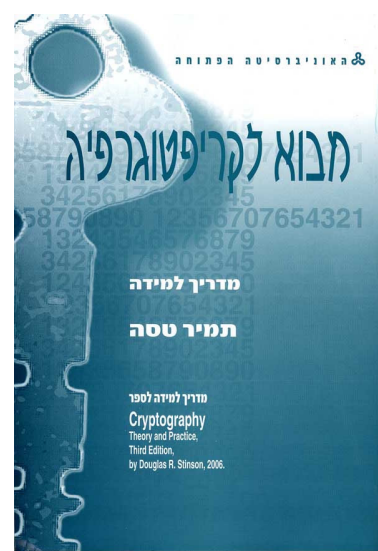
קריפטוגרפיה היא מדע העוסק באבטחת מידע. אבטחת מידע אינה רק הצפנה ופענוח, אלא גם אותנטיקציה, זיהוי, שלמות המידע, שיתוף סודות, הסתרת מידע ועוד נושאים רבים הקשורים לאבטחת ההעברה והעיבוד של מידע.

הקורס מכסה את הנושאים הבסיסיים בקריפטוגרפיה: שיטות קריפטוגרפיות קלאסיות, "תורת שנון" של סודיות, שיטות סימטריות מודרניות (ביחוד AES, 3-DES, DES), אופני הפעלה שונים של שיטות סימטריות, קודים לאותנטיקציה של הודעות, פונקציות תמצות (hash), שיטות מפתח פומבי – הצפנה (RSA), רבין ואל-גמאל), פרוטוקול דיפי-הלמן, חתימות דיגיטליות (אל-גמאל, שנור, DSA ורבין), וסכמות לשיתוף סודות.

ספר הקורס

D.R. Stinson, *Cryptography: Theory and Practice*, 3rd ed. (Chapman & Hall/CRC, 2006)

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מודל למידה בעברית.

1 או שני הקורסים מבוא למדעי המחשב ושפת Java א (20453, 3 ני"ז) ומבוא למדעי המחשב ושפת Java ב (20454, 3 ני"ז).
2 או הקורס מתמטיקה דיסקרטית (20283), שאינו מוצע עוד.

20554 תכנות מתקדם בשפת Java

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נושא: הנדסת תוכנה

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (או מבני נתונים).

פיתוח הקורס: תמר בניה, פרופ' גדי טאובנפלד, פרופ' ראובן אביב

Java היא שפת תכנות מודרנית הזוכה לפרסום רב בעיקר עקב האפשרות להשתמש בה בצורה נוחה ברשת האינטרנט. מטרת הקורס היא ללמד עקרונות תכנות מתקדמים באמצעות שפת Java.

הקורס שם דגש על עקרונות תכנות מונחה עצמים, תכנות מרובה תהליכים, ממשק משתמש גרפי ופיתוח תכניות הרצות בסביבת האינטרנט. הקורס ניתן ברמה מתקדמת ומניח שהסטודנטים יודעים לתכנת ברמה גבוהה. הקורס מומלץ גם לסטודנטים שלא למדו את שפת Java בקורס המבוא. בתחילת הקורס יוקדש זמן ללימוד תחביר השפה.

ספר הקורס

H.M. Deitel & P.J. Deitel, *Java: How to Program*, 10th ed. (Prentice Hall, 2015)

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מודל למידה מפורט בעברית.

נושאי הלימוד

- תכנות מונחה עצמים
- יצירת ממשק משתמש גרפי
- תכנות מרובה תהליכים
- תכנות גנרי ואוספים
- תקשורת ומערכות שרת-לקוח

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון

20574 מימוש מערכות בסיסי-נתונים¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (או מבני נתונים), מערכות בסיסי-נתונים. ידע קודם מומלץ: הקורס עקרונות מערכות הפעלה.

פיתוח הקורס: פרופ' אהוד גודס, יעל ארד

הקורס עוסק בארכיטקטורה של מערכות תוכנה לניהול בסיסי נתונים, וכן בעקרונות ובאלגוריתמים שעליהם מבוססים רכיבים שונים של מערכות אלה. ההתייחסות העיקרית היא לבסיסי נתונים יחסיים.

ספר הקורס

A. Silberschatz, H.F. Korth & S. Sudarshan, *Database System Concepts*, 6th ed. (McGraw-Hill, 2011)

הסטודנטים ילמדו פרקים מתוך ספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה בעברית.

נושאי הלימוד

- אחסון הנתונים בזיכרון החיצוני; מבני אינדקס שונים
- עיבוד וייעול שאילתות
- ניהול תנועות (טרנזקציות): בקרת גישה בו-זמנית של תנועות לבסיסי הנתונים; גיבוי והתאוששות מנפילות

הקורס כולל מטלה תכנותית. המטלה התכנותית עוסקת במימוש אחד הרכיבים של מערכת DBMS עליהם לומדים בקורס. המטלה תיכתב בשפה עילית כלשהי (C, Java, C++ או בשפה דומה שבה הסטודנטים שולטים היטב).

20562 גרפיקה ממוחשבת

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475)¹, וכן **אלגברה לינארית 1**, מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים, מעבדה בתכנות מערכות.

פיתוח הקורס: פרופ' ראובן אביב, ד"ר מירי אביגל, ד"ר גיק וינשטיין, קונסטנטין מירקין; יהודית גוגנהיימר (עריכה)

מטרות הקורס

הקורס נועד להציג את היסודות התאורטיים שעליהם מבוססת הגרפיקה הממוחשבת, וללמד כיצד ליישם לשם יצירת תמונות מדגם דו-ממדי או תלת-ממדי. בקורס יידונו מבני המערכות הגרפיות, היסודות המתמטיים והפיסיקליים שלהן וכן האלגוריתמים ומבני הנתונים שעליהם הן מבוססות. כמו כן, יידונו שיטות לדיגום עצמים תלת-ממדיים וליצירת תמונות צבע מצאיותיות. בקורס יילמד השימוש בחבילת תוכנה גרפית. הסטודנטים יוכשרו לכתוב יישומים גרפיים בשפה עילית ובעזרת חבילת התוכנה.

הסטודנטים יבצעו מטלות תאורטיות ותכנותיות וכן פרויקט תוכנה.

ספר הקורס

D. Hearn & M.P. Baker, W.R. Carithers, *Computer Graphics with OpenGL*, 4th ed. (Prentice Hall, 2011)

הסטודנטים ילמדו פרקים מספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה בעברית.

נושאי הלימוד

- מבוא לגרפיקה ממוחשבת
- ציור תמונות במחשב בעזרת חבילת תוכנה גרפית
- צורות פלט בסיסיות
- טרנספורמציות גאומטריות דו-ממדיות ותלת-ממדיות
- צפייה דו-ממדית ותלת-ממדית
- ייצוג עצמים תלת-ממדיים
- תיכון עקומות ומשטחים
- מודלים של הארה
- עקיבת קרניים

20581 חישוביות ביולוגית

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

◀ תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים (או הסתברות לתלמידי מדעי המחשב), מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (או מבני נתונים), חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474)), אלגברה לינארית 1 (או אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע). ידע קודם מומלץ: הקורסים אוטומטים ושפות פורמליות, מבוא לתורת החישוביות והסיבוכיות², אלגוריתמיקה: יסודות מדעי המחשב, אלגוריתמים, וכן הקורס אשנב למדעי החיים (או שני הקורסים ביולוגיה כללית א, ביולוגיה כללית ב).

פיתוח הקורס: אהוד לם (כתביה), יאיר חורש; חוה ניומן (עריכה)

אחראי אקדמי: ד"ר נעם שנטל

הקורס נוגע בארבע נקודות ממשק בין ביולוגיה ומדעי המחשב: אוטומטים תאיים, חישוב מולקולרי, אלגוריתמים אבולוציוניים ורשתות נוירונים.

המשותף לכלים אלה הוא יכולתם של מודלים פשוטים לתאר התנהגות מורכבת או לפתור בעיה סבוכה (לדוגמה בעיות שלמות ב-NP).

במהלך הקורס נסתכל על מערכות ביולוגיות במשקפיים של מדעי המחשב ולהיפך, ונעמוד על התכונות היחודיות והמשותפות של שני העולמות. החומר הנלמד בקורס רלוונטי למגוון עצום של שימושים אקדמיים ויישומיים.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על מקראה המכילה מאמרי יסוד בתחום, ועל מדריך למידה.

תרגול

חלק ממטלות הקורס דורשות תכנות.

1 או הצמד **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב** + **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

2 או הקורס **סיבוכיות חישובית** (20545, 4 ני"ז) או הקורס **חישוביות ומבוא לסיבוכיות** (20365, 6 ני"ז), שאינם מוצעים עוד.

1 או הצמד **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב** + **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד), או השלשה **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212) + **חשבון אינפיניטסימלי 3** (20224).

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון

20596 שפת פרולוג והיבטים לבינה מלאכותית:

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: אחד מבין הקורסים לוגיקה למדעי המחשב (או לוגיקה מתמטית), נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה: פרקים בתורת הקבוצות, בלוגיקה ובאלגברה לינארית,² וכן הקורס מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (או מבני נתונים). ידע קודם מומלץ: הקורס אלגוריתמים.

פיתוח הקורס: פרופ' יהודית גל-עזר, אילנה בס; יהודית גוגנהיימר (עריכה)

מטרות הקורס

- להכיר שפת תכנות לוגי.
- ללמד עקרונות, שיטות וטכניקות של בינה מלאכותית וליישם בשפת פרולוג.

ספר הקורס

I. Bratko, *Prolog Programming for Artificial Intelligence*, 4th ed. (Addison Wesley, 2011)

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מודיק למידה בעברית.

נושאי הלימוד

חלק א: שפת פרולוג

- מבוא לפרולוג
- תחביר ומשמעות של תכניות פרולוג
- רשימות, אוברטורים ואריתמטיקה
- תכניות לדוגמה
- נסיגה לאחור
- פרדיקטים מובנים
- טכניקות וסגנון תכנות
- פעולות על מבני נתונים

חלק ב: בינה מלאכותית – יישומים באמצעות

שפת פרולוג

- שיטות חיפוש קלאסיות
- חיפוש היוריסטי
- גרפים מסוג AND/OR לייצוג ולפתרון בעיות
- מערכות מומחה וייצוג ידע
- משחקים – עקרון minimax, אלגוריתם אלפא-ביתא

דרישות הקורס

דרישות הקורס כוללות, בין השאר, הרצת תכניות מחשב במשך הסמסטר וכן הגשת פרויקט סיכום בסוף הקורס. הפרויקט יהיה תרגיל מחשב בהיקף גדול כדוגמת מימוש של מערכת מומחה מסוימת באמצעות פרולוג, תכנית המשחקת משחק וכדומה. הפרויקט יוגש כחודש וחצי לאחר סיום הסמסטר.

תרגול

בקורס נדרש תרגול מעשי במחשב.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורס מתמטיקה דיסקרטית (20283), שאינו מוצע עוד.

20551 מבוא לבינה מלאכותית

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (או מבני נתונים), לוגיקה למדעי המחשב (או לוגיקה מתמטית) או נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב (או תורת ההסתברות או מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעים).

פיתוח הקורס: אילנה בס, פרופ' גיף רוזנשיין, ד"ר אלעזר בירנבוים

תחום הבינה המלאכותית עוסק בבניית מכונות וכתובת תכניות לביצוע משימות מתוחכמות הדורשות אינטליגנציה אנושית. המחקר בבינה המלאכותית מתמקד כיום במדע ובהנדסה של בניית מנגנונים לביצוע משימות ספציפיות כמו נהיגה ברכב, משחק שחמט, תכנון לוח טיסות. מצפים ממכונות אלה שיבצעו את המשימות ברמה גבוהה, אולי אפילו גבוהה מזו שבני אנוש יכולים לבצע.

הקורס עוסק בטכניקות העיקריות של בינה מלאכותית לפתרון מגוון של סוגי בעיות ומתמקד בנושאים בסיסיים בתחום הבינה המלאכותית: פתרון בעיות באמצעות שיטות חיפוש, משחקים, ייצוג ידע והסקת ידע חדש, אי-ודאות, תכנון ולמידה.

ספר הקורס

S.J. Russel & P. Norvig, *Artificial Intelligence: A Modern Approach*, 3rd ed. (Prentice Hall, 2010)

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מודיק למידה מפורט בעברית.

נושאי הלימוד

- מבוא לבינה מלאכותית
- פתרון בעיות
- באמצעות חיפוש (חיפוש ללא ידע, חיפוש עם ידע, חיפוש יוריסטי, חיפוש לוקלי)
- חיפוש בתנאי יריבות – משחקים
- בעיות סיפוק אילוצים
- ייצוג והסקת ידע באמצעות לוגיקה
- ייצוג ידע והסקה בתנאים של אי-ודאות
- תכנון קלאסי
- הנמקה הסתברותית
- קבלת החלטות
- למידה מדוגמאות

20905 שפות תכנות

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: הנדסת תוכנה

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים והקורס תכנות מונחה עצמים (או הנדסת תוכנה: הפשטה ועיצוב מונחה עצמים). ידע קודם מומלץ: הקורסים אוטומטים ושפות פורמליות, קומפילציה.

פיתוח הקורס: פרופ' דוד לורנץ

מטרות הקורס

הקורס עוסק בהבנה תפעולית של מושגי יסוד במימושן של שפות תכנות מודרניות: ערכים, מבני נתונים מופשטים, זיכרון, מבני בקרה, פריקת משתנים, מערכות טיפוסים, מודולים ועצמים. מבוא להבנת המשמעות של שפות תכנות באמצעות מימוש קפריזים בשפה פונקציונלית.

חומר הלימוד

הקורס אינו מניח ידע קודם בתכנות פונקציונלי, אולם נדרשת יכולת למידה מהירה של סביבת תכנות חדשה. רצויה גם הכרה של לפחות שתי שפות תכנות.

הקורס מבוסס על הספר (באנגלית):
D. Friedman & M. Wand, *Essentials of Programming Languages*, 3rd ed. (The MIT Press, 2008)

ועל מודיק למידה.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון

20906 תכנות מונחה עצמים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נושא: הנדסת תוכנה

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (או מבני נתונים).

פיתוח הקורס: פרופ' דוד לורנץ, תמר בניה

פיתוח חשיבה מונחית עצמים באמצעות תכנות בשפת תכנות מונחית עצמים טהורה. לימוד עקרונות של תכנות מונחה עצמים תוך סקירה השוואתית של מנגנוני הפשטה במגוון שפות OOP. הקורס כולל תרגול מעשי בשפת Smalltalk בסביבת הפיתוח Squeak.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספרים (באנגלית):
T. Budd, *Object-Oriented Programming*, 3rd ed. (Addison Wesley, 2002)
A.P. Black et al., *Squeak by Example* (Bracket Publishing, 2007)

ועל מדרוך למידה (בעברית).

20503 סדנה בתכנות מתקדם בשפת Java

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
שיוך נושא: הנדסת תוכנה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות במדעי המחשב, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ככלל, יתקבלו רק סטודנטים שכבר סיימו בהצלחה או עומדים לקראת סיום של קורס מתקדם אחד לפחות במדעי המחשב וסיימו בהצלחה או עומדים לקראת סיום של קורס תכנות מתקדם בשפת Java, או שהם בעלי ידע מוכח בשפת Java. ההרשמה לסדנה מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

פיתוח הסדנה: תמר בניה, פרופ' גדי טאובנפלד

מטרת הסדנה

שפת Java היא שפת תכנות מודרנית הזוכה לפרסום רב בעיקר עקב האפשרות להשתמש בה בצורה נוחה ברשת האינטרנט. מטרת הסדנה ללמד כיצד ניתן להשתמש בשפת התכנות Java לצורך ביצוע פרויקטים בסביבת רשת האינטרנט. הסדנה ניתנת ברמה מתקדמת, וההנחה היא שהסטודנטים יודעים לתכנת בשפת Java.

במסגרת הסדנה יתבקשו הסטודנטים ללמוד נושא מתקדם מספרים ואו ממאמרים, להגיש פרויקט ולהרצות לפני קבוצת סטודנטים ואנשי סגל.

ספרי הלימוד

1. H.M. Deitel, P.J. Deitel, *How to Program*, 10th ed. (Prentice Hall, 2015)
2. *The Java EE6 Tutorial* (Oracle, 2013)
<http://download.oracle.com/javase/6/tutorial/doc/>
3. *The Java Tutorial: Specialized Trails and Lessons*
<http://download.oracle.com/javase/tutorial/>

הספר הראשון הוא ספר הקורס של הקורס תכנות מתקדם בשפת Java (20554). שני הספרים הנוספים קיימים בגרסה אלקטרונית ויהיו זמינים באתר הקורס.

נושאי הסדנה כוללים:

Java Beans, JDBC, Web Applications, RMI, JPA, JMS, XML, Web Services, Android

מספר הסטודנטים בסדנה מוגבל.

20587 סדנה במערכות הפעלה

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
שיוך נושא: הנדסת תוכנה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות במדעי המחשב, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס מערכות הפעלה¹. יתקבלו רק סטודנטים שכבר סיימו בהצלחה או עומדים לקראת סיום של קורס מתקדם אחד לפחות במדעי המחשב. ההרשמה לסדנה מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

פיתוח הסדנה: פרופ' ראובן אביב, ד"ר יצחק הרץ, דוד שריאל

הסדנה עוסקת בשאלה כיצד מטפלת מערכת Linux בנושאים הבאים: טיפול בפסיקות ובחריגות, פנייה לזיכרון, ניהול תהליכים, סיגנלים, מערכות קבצים, תקשורת תהליכים, חוצצים ומערכות I/O. בחלקה השני, הסדנה עוסקת בנושאים מתקדמים נוספים במערכות הפעלה המצויים בקו התפר בין חומרה לתוכנה: תהליכים ותהליכונים, IPC, קיפאון והרעבה, תזמון CPU, זיכרון פיזי וזיכרון וירטואלי, דיסקים ומערכות קבצים.

הסטודנטים נדרשים לכתוב פרויקט שבו יתמודדו עם בעיות תכנות אמיתיות, הלוקחות בין היתר מפרויקטים של הקוד הפתוח (open source code projects). הפרויקטים המוצעים יהיו יישום של החומר הנלמד בסדנה.

ספר הלימוד

R. Love, *Linux Kernel Development*, 3rd ed. (Addison Wesley, 2010)

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון ומוסמך

203388, 203375-203390, 20552, 20560, 20583 סמינר
במדעי המחשב¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: לפחות 36 נקודות זכות במדעי המחשב, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ייתכנו תנאי קבלה ספציפיים, ובכללם סיום קורסים בציון מתאים. ככלל, יתקבלו רק סטודנטים שכבר סיימו בהצלחה או עומדים לקראת סיום של קורס אחד מתקדם אחד לפחות במדעי המחשב. ההרשמה לסמינר מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

מטרת הסמינר ללמוד נושא מתקדם בתחום תאורטי או מעשי של מדעי המחשב. תוכן הסמינר ומבנהו ייקבעו לכל סטודנט בנפרד על ידי מנחה הסמינר.

במסגרת הסמינר יתבקשו הסטודנטים ללמוד נושא מתקדם מספרים ואו ממאמרים, להגיש עבודה בכתב ולהרצות לפני קבוצת סטודנטים ואנשי סגל.

הסטודנטים יוכלו להירשם לסמינר רק לאחר התייעצות אישית ואישור של האחראי לסמינרים.

רשימת הסמינרים

20368	סמינר בהנדסת תוכנה
20369	סמינר באנליזה נומרית
20370	סמינר בחישוביות
20371	סמינר במערכות בסיסי-נתונים ¹
20372	סמינר בבינה מלאכותית
20373	סמינר במערכות מידע
20374	סמינר בקריפטוגרפיה
20375	סמינר בנושא מיוחד במדעי המחשב
20388	סמינר בתקשורת/אלגוריתמים מבוזרים
20389	סמינר במערכות הפעלה
20390	סמינר באלגוריתמים
20552	סמינר בביאומטרמטיקה
20560	סמינר: ממדעי המחשב להוראתם – רקע, התפתחות וסוגיות נבחרות ¹
20583	סמינר במערכות מקביליות

הערה: מספר הסטודנטים בכל אחד מהסמינרים מוגבל. לא בכל סמסטר יוצעו כל הסמינרים.

20560 סמינר: מדעי המחשב
להוראתם

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: לפחות 36 נקודות זכות במדעי המחשב וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ככלל, יתקבלו רק סטודנטים שכבר סיימו בהצלחה או עומדים לקראת סיום של קורס מתקדם אחד לפחות במדעי המחשב. ההרשמה לסמינר מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

פיתוח הסמינר: פרופ' יהודית גל-עזר, ד"ר אלה צור

מטרות הסמינר

- ללמוד נושאים אחדים החשובים להשכלה הכללית של העוסקים בתחום ושל מורים בתחום; נושאים אלה מקנים ראייה רחבה ועמוקה של התחום, ובדרך כלל אינם נלמדים בתכנית לתואר בוגר במדעי המחשב.
- להציג בעיות שהתעוררו בהקשר של ההוראה, לדון בהן ולהציע פתרונות או גישות להתמודד עמן.
- להכיר תכניות לימודים במדעי המחשב, בארץ ובעולם, ברמה אקדמית וברמה תיכונית.

הסמינר מומלץ למורים שכבר מלמדים מדעי המחשב, אך מעוניינים להשלים את השכלתם; לפרחי הוראה העומדים לסיים את לימודי התואר הראשון במדעי המחשב; לפרחי הוראה בוגרי מדעי המחשב. כן מוצע הסמינר למתעניינים בנושאים המפורטים להלן, שרובם אינם נלמדים בתכנית לתואר בוגר במדעי המחשב.

נושאי הסמינר¹

- היסטוריה על קצה המזלג
- מה הם מדעי המחשב
- תכניות לימודים במדעי המחשב
- מורים למדעי המחשב
- סוגיות בהוראת מדעי המחשב
- מגדר ואוכלוסיות מיוחדות

מבנה הסמינר ואופן הלימוד

הסמינר מבוסס על מקראת מאמרים. הסטודנטים יידרשו להשתתף בשניים-שלושה מפגשי הנחיה, להגיש עבודה סמינריונית בכתב ולהציג אותה.

20371 סמינר במערכות בסיסי-נתונים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: לפחות 36 נקודות זכות במדעי המחשב, ובכללן הקורס מערכות בסיסי נתונים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ככלל, יתקבלו רק סטודנטים שכבר סיימו בהצלחה או עומדים לקראת סיום של קורס מתקדם אחד לפחות במדעי המחשב. ההרשמה לסמינר מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

מטרת הסמינר בבסיסי-נתונים ללמוד באופן עצמאי נושא מתקדם בתחום בסיסי הנתונים מספרים ובעיקר ממאמרים מדעיים, להגיש עבודה בכתב ולהרצות לפני קבוצת סטודנטים ואנשי סגל.

הסמינר מופעל באופן קבוצתי, כך שבכל סמסטר מוגדר נושא-גג לכל הסטודנטים הפעילים בסמינר באותו סמסטר, ניתנת הרצאת פתיחה על הנושא, ומוצעות רשימות מאמרים המחולקות לנושאי משנה. כל סטודנט בוחר בתת-נושא ובמאמרים לעבודה שלו, ועובד עליה באופן עצמאי, תוך הדרכה, עד להשלמת העבודה וההרצאה.

הערה: הסמינר אינו מוצע בכל סמסטר. מספר הסטודנטים בסמסטר שבו מוצע הסמינר מוגבל.

1 ייתכנו שינויים בנושאי הסמינר.

1 תיאור הסמינר מופיע בנפרד.

מדעים

מדעי המחשב

תואר ראשון

20588 סדנה בתקשורת מחשבים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות במדעי המחשב ובכללן הקורס: **מבוא לרשתות תקשורת מחשבים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: הקורס **מערכות הפעלה**. ההרשמה לסדנה מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

פיתוח הסדנה: פרופ' ראובן אביב, דני כלפון

הסדנה עוסקת בפיתוח יישומי תקשורת, ומתמקדת בכתיבת פתרונות לבעיות תקשורת על ידי שימוש בפרוטוקולים שונים, שחלקם נלמדו בקורס **מבוא לרשתות תקשורת מחשבים** (20582). במסגרת הסדנה יתבקשו הסטודנטים להרצות בפני קבוצת הלימוד, וכן יתכננו ויממשו פרויקט מסכם בהיקף גדול.

סביבת הפיתוח בסדנה היא שפת C תחת מערכת ההפעלה Linux.

חומר הלימוד

הלימוד מתבסס על הספר:

W.R. Stevens & K.R. Fall, *TCP/IP Illustrated*, Volume 1: The Protocols, 2nd ed. (Addison-Wesley Professional Computing Series, 2012)

נושאי הלימוד

- תכנות עם סוגי Sockets שונים
- אפליקציות המבוססות על שימוש בפרוטוקול TCP
- אפליקציות המבוססות על שימוש בפרוטוקול UDP
- הפרוטוקול ICMP ושימושו
- דואר אלקטרוני באמצעות SMTP, IMAP, POP3
- מימוש של sniffer עם Raw Sockets
- אפליקציות העושות שימוש ב-HTTP, HTTPS
- הדגמת tunneling על ידי TCP over ICMP
- הפרוטוקולים RTP ו-RTSP להעברת אודיו/וידאו בזמן אמת.

הערה: מספר הסטודנטים בסדנה מוגבל.

20563 סדנה בבסיסי-נתונים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות במדעי המחשב, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. סיום בציון מתאים של הקורס **מערכות בסיסי-נתונים**. ככלל, יתקבלו רק סטודנטים שכבר סיימו בהצלחה או עומדים לקראת סיום של קורס מתקדם אחד לפחות במדעי המחשב. ההרשמה לסדנה מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

פיתוח הסדנה: יעל ארד
יועץ: פרופ' אהוד גודס

הסדנה עורכת היכרות עם נושאים נבחרים בבסיסי-נתונים וכוללת התנסות בשימוש בתוכנה מתקדמת לניהול בסיסי-נתונים.

במסגרת הסדנה יתבקשו הסטודנטים לבנות יישום של בסיס נתונים בהיקף רחב, להרצות בפני קבוצת הלימוד ולהגיש פרויקט באחד הנושאים הנבחרים. התרגול יתבצע במערכת Oracle. קיימת אפשרות להוריד את התוכנה מהאינטרנט ולהתקינה בבית.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס בעיקר על פרקים מתוך הספר: R. Elmasri & S. Navathe, *Fundamentals of Database Systems*, 6th ed. (Addison Wesley, 2010)

וכן על מאמרים וחומר מהאינטרנט, הרצאות הסטודנטים וצוות ההוראה, ושימוש בתיעוד תוכנת התרגול.

נושאי הלימוד

- ניתוח ותכנון המערכת; הגדרת סכימה
- הגדרת אילוצים ואכיפתם
- Triggers ובסיסי-נתונים אקטיביים
- שיכון SQL בשפה מארחת; SQL דינמית; JDBC, ODBC
- תיכון לוגי ופיזי וכוונון
- עבודה עם אובייקטים מורכבים
- XML ומידע באינטרנט
- מחסון מידע וכריית מידע

20586 סדנה בתכנות מונחה עצמים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
שיוך נושא: הנדסת תוכנה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות במדעי המחשב, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ככלל, יתקבלו רק סטודנטים שכבר סיימו בהצלחה או עומדים לקראת סיום של קורס מתקדם אחד לפחות במדעי המחשב וסיימו בציון מתאים את אחד מהקורסים: **תכנות מתקדם בשפת Java**, **הנדסת תוכנה: הפשטה ועיצוב מונחה עצמים**. ההרשמה לסדנה מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

פיתוח הסדנה (מהדורה ראשונה): פרופ' ראובן

פיתוח הסדנה (מהדורה מעודכנת): פרופ' דוד לורנץ, דני כלפון

הסדנה מציגה נושאים בעיצוב תוכנה מונחת עצמים תוך שימוש בשפת התכנות C# ופלטפורמת NET. הסדנה סוקרת את התמיכה הנרחבת של שפת C# בעקרונות תכנות מונחה עצמים, וכן את הגמישות הרבה של פלטפורמת NET, הכוללת תמיכה במגוון של שפות תכנות וכלים לפיתוח יישומים גראפיים, עיבוד מידע, יישומי מולטימדיה, תקשורת ויישומי אינטרנט.

במסגרת הסדנה יתבקשו הסטודנט להרצות בפני קבוצת סטודנטים ואנשי סגל על נושא מתקדם בעיצוב תוכנה מונחת עצמים ולהגיש פרויקט בהיקף גדול, שבו יובאו לידי ביטוי הידע והכלים שנרכשו במהלך הסדנה.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על מאמרים בתחום ועל הספרים: E. Gamma, R. Helm, R. Johnson & J.M. Vissides, *Design Patterns: Element of Reusable Object-Oriented Software* (Addison-Wesley, 1995)

A. Troelsen, *Pro C# 5.0 and the NET. 4.5 Framework*, 6th ed. (Apress, 2012)

נושאי הלימוד

Design patterns, UML, Modeling Tools, The C# Programming Language, N-Tier software architecture, WPF, ADO.NET, XML, ORM, LINQ.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי הטבע והחיים – כללי

תואר ראשון

20122 תזונה

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

ידע קודם מומלץ: הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**.

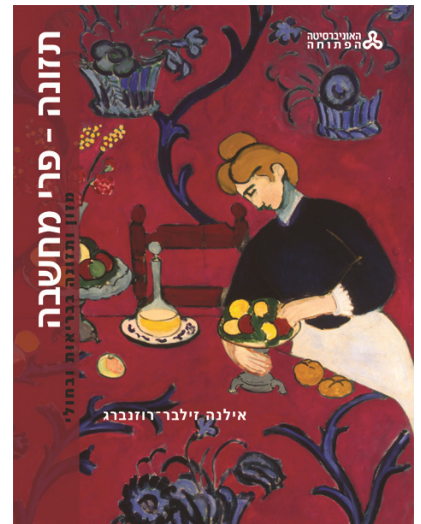
פיתוח הקורס: ד"ר יואל קלמס; ד"ר אילנה זילבר-רוזנברג, (כתיבה); ליהי קאופמן (עריכה) **יועצים:** פרופ' יחזקאל ברנהולץ, פרופ' יצהל ברנה, פרופ' ישראל גולדברג, ד"ר יחיעם זלץ, פרופ' יעקב הנקין, פרופ' אורי קוגן, פרופ' אברהם קוניין, פרופ' יונל רוזנטל, ד"ר רות בירק, ד"ר יצחק ויינשטיין, איילת ויינשטיין, ד"ר גואל זינגר, ד"ר אווה ניב, ד"ר דורית ניצן-קלוסקי, ד"ר יעקב פוגלמן, ד"ר שי פינטוב, ד"ר ניבה שפירא

הקורס מיועד לסטודנטים למדעי החיים ולסטודנטים מתחומי ידע אחרים המתעניינים בנושא תזונת האדם.

הקורס מציג את הנושאים העיקריים הקשורים לתזונתו של האדם הבריא לאורך מסלול חייו, תוך התייחסות למצבי מחלה שונים כהשמנה, מחלות לב וכלי דם. בקורס נידונים רכיבי התזונה (אבות המזון), השיקולים שעליהם מושתתות ההמלצות התזונתיות, הסימון התזונתי, נושאים בתעשיית המזון המודרנית, מזון פונקציונלי ותוספי מזון.

חומר הלימוד

- פרקים נבחרים מתוך ספר הקורס: **תזונה – פרי מחשבה: מזון ותזונה בבריאות ובחולי**, מאת אילנה זילבר-רוזנברג (האוניברסיטה הפתוחה, 2014).
- דפי הכוונה ללמידה

20991, 20992 קורסים של המכון הבין-אוניברסיטאי באילת א, ב

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייך נוסף: פיסיקה; כימיה; מדעי החיים; מדעי כדור-הארץ

תנאי קבלה: 72 נקודות זכות במדעים, מהן לפחות 62 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי הטבע והחיים בממוצע של לפחות 85, ובכללם לפחות קורס מעבדה אחד וקורס מתקדם אחד, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ייתכנו תנאי קבלה נוספים בהתאם לכל קורס. לפרטים לגבי תנאי הקבלה המפורטים לכל קורס ולאישור הרשמה יש לפנות אל מרכז ההוראה של קורסי המכון הבין-אוניברסיטאי באו"פ. ההרשמה לקורס מותנית גם באישור ועדת הקבלה של המכון הבין-אוניברסיטאי.

הקורסים מתקיימים במשך שבוע עד שבועיים באילת וכוללים עבודת שדה ומעבדה, הרצאות וסמינריונים. רשימת הקורסים המוצעים במכון משתנה מעת לעת. המידע המעודכן והמלא לגבי הקורסים המוצעים מופיע באתר של המכון הבין-אוניברסיטאי באילת:

<http://www.iui-eilat.ac.il>

במסגרת הלימודים לתואר ניתן ללמוד **לכל היותר 2 קורסים** בין-אוניברסיטאיים (6 נ"ז מתקדמות), שאחד מביניהם יכול להיות הקורס **ביולוגיה של עטלפי מדבר** (20993), המתקיים באוניברסיטת בן-גוריון. קורסים אלו יירשמו בגיליון הציונים המלווה את תעודת הבוגר והציון שלהם ישוקלל בציון הסופי. פרטים על שינויים ועל הליך הרישום ניתן לקבל ממרכז ההוראה של קורסי המכון הבין-אוניברסיטאי באו"פ /או ממזכירות המחלקה למדעי הטבע והחיים בטלפון 09-7781747/6.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון

91463 סודת הכנה בפיסיקה

3 נקודות זכות
הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הסדנה: ד"ר הלל לבנה, גיא חצרוני

מטרת הסדנה

הסדנה נועדה ליצור מפגש הדרגתי עם תחום הפיסיקה, ולהקנות או לרענן ידע בפיסיקה ברמה תיכונית של 3 יחידות לימוד, שיסייע ללימוד הקורסים **יסודות הפיסיקה א** (20113), **יסודות הפיסיקה לביוולוגים א** (20123) ו**יסודות הפיסיקה** (20125).

קהל היעד

הסדנה מיועדת לסטודנטים שלא למדו כלל פיסיקה, או שלמדו לימודים חלקיים בלבד, וכן לסטודנטים שלמדו פיסיקה אך לא עסקו בה שנים רבות, ולסטודנטים בעלי קשיים בתחום המתמטי.

מבנה הסדנה

הסדנה מבוססת על הוראה פרונטלית, והיא כוללת 10 מפגשים שבועיים בני 3.5 שעות כל אחד. החומר הנלמד מתורגל בעבודות בית. אין בחינת גמר בתום הסדנה.

נושאי הלימוד

- גדלים פיזיקליים ויחידות מידה
- תנועה בממד אחד (מיקום, מהירות, תאוצה)
- וקטורים – הצגה וקטורית, חיבור וחסור וקטורים
- כוחות וחוקי ניוטון
- תנועה בליסטית
- תנועה מעגלית
- שימור אנרגיה
- שימור תנע והתנגשויות
- מושגים באלקטרוסטטיקה

20113 יסודות הפיסיקה א¹

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

◀ ידע קודם מומלץ: ² הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**,³ או לפחות ידע במתמטיקה ברמה של בגרות (3 יחידות). מומלץ גם ידע בפיסיקה ברמה של בגרות (3 יחידות).

פיתוח הקורס: פרופ' יורם קירש, מיכל בן-יעקב **יועצים:** ד"ר אליקים אשר, פרופ' יוסף ורבין, ד"ר ברוך זיו, ד"ר מאיר מידב

בקורס יילמדו מושגי יסוד בפיסיקה ברמה אוניברסיטאית. לסטודנטים שאין להם רקע קודם בפיסיקה ברמה תיכונית (למשל, בגרות בהיקף של 3 יחידות) ומתמטיקה ברמה של 3 יחידות, בפרט אלגברה וטריגונומטריה, מומלץ להשלים את החומר בכוחות עצמם או במסגרת הקורס (שאינו מקנה נקודות זכות) **סדנת הכנה בפיסיקה** (91463). היעדר רקע זה עלול לחייב אותם למאמץ רב בלימוד הקורס.

חומר הלימוד

- 1 יחידה 1 מבוא מתמטי, קינמטיקה, וקטורים
- 2 יחידה 2 חוקי ניוטון, כבידה, סטטיקה
- 3 יחידה 3 עבודה, אנרגיה מכנית וחום
- 4 יחידה 4 חוק שימור התנע, תנועה מעגלית ותנועה הרמונית
- 5 יחידה 5 אלקטרוסטטיקה
- 6 יחידה 6 זרם ישר

- 1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר. קורס זה משמש כקורס חובה בתכניות לימודים רבות. סטודנט המעוניין להמיר את הקורס **יסודות הפיסיקה א** (20113) בקורס **יסודות הפיסיקה לביוולוגים א** (20123), יכול לעשות זאת לפני תום השבוע העשירי של הסמסטר, בסמסטרים שבהם שני הקורסים נלמדים ביחד. החלפת הקורס כרוכה בתשלום דמי טיפול ועלויות.
- 2 לסטודנטים שעברו בציונים טובים את בחינות הבגרות בפיסיקה ובמתמטיקה ברמה של 5 יחידות לימוד (במהלך 5 השנים האחרונות), מומלץ לפנות ליועץ בפיסיקה.
- 3 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

20114 יסודות הפיסיקה ב¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

◀ ידע קודם דרוש: ² הקורס **יסודות הפיסיקה א**.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם קירש, מיכל בן-יעקב **יועצים:** פרופ' שמואל וייס, פרופ' יוסף ורבין, ד"ר אליקים אשר, ד"ר מאיר מידב, פרופ' בנימין סבטיצקי

קורס זה הוא המשכו של הקורס **יסודות הפיסיקה א** (20113).

חומר הלימוד

- 1 יחידה 1 מגנטיות וזרם חילופין
- 2 יחידה 2 גלים
- 3 יחידה 3 אור ואופטיקה
- 4 יחידה 4 אטומים ומולקולות
- 5 יחידה 5 פיסיקה מודרנית: תורת היחסות, מכניקה קוונטית ומבנה האטום
- 6 יחידה 6 הפיסיקה של הגרעין והחלקיקים היסודיים
- 7 יחידה 7 תורת היחסות (יחידת רשות)

- 1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר. קורס זה משמש כקורס חובה בתכניות לימודים רבות. סטודנט המעוניין להמיר את הקורס **יסודות הפיסיקה ב** (20114) בקורס **יסודות הפיסיקה לביוולוגים ב** (20124), יכול לעשות זאת לפני תום השבוע העשירי של הסמסטר. החלפת הקורס כרוכה בתשלום דמי טיפול ועלויות.
- 2 לסטודנטים שעברו בציונים טובים את בחינות הבגרות בפיסיקה ובמתמטיקה ברמה של 5 יחידות לימוד (במהלך 5 השנים האחרונות), מומלץ לפנות ליועץ בפיסיקה.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון

20125 יסודות הפיסיקה¹

3 נקודות זכות ברמה פתיחה +
3 ברמה רגילה

4 ידע קודם מומלץ:² הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**)³ מומלץ ידע בפיסיקה ברמה של בגרות 3 יחידות,⁴ ובמתמטיקה ברמה של בגרות 4 יחידות.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם קירש, מיכל בן-יעקב
יועצים: פרופ' שמואל וייס, פרופ' יוסף ורבין, פרופ' בנימין סבטיצקי, ד"ר אליקים אשר, ד"ר ברוך זיו, ד"ר מאיר מידב

בקורס זה יילמדו מושגי יסוד בפיסיקה ברמה אוניברסיטאית. הקורס מכיל את כל חומר הלימוד של שני הקורסים **יסודות הפיסיקה א** (20113) ו**יסודות הפיסיקה ב** (20114), ונלמד במשך סמסטר אחד. לפיכך על סטודנטים השוקלים להירשם לקורס, לקחת בחשבון כי העומס בקורס הוא רב. בכל מקרה של ספק, מומלץ לפנות ליועץ בפיסיקה. לסטודנטים הנרשמים לקורס מומלץ לרענן לפני תחילת הסמסטר את הרקע התיכוני הדרוש במתמטיקה ובפיסיקה.

חומר הלימוד

- חלק א: יחידות 1-6 מן הקורס **יסודות הפיסיקה א**.
- חלק ב: יחידות 1-7 מן הקורס **יסודות הפיסיקה ב**.

20123 יסודות הפיסיקה לביולוגים א¹

3 נקודות זכות ברמת פתיחה

4 ידע קודם מומלץ:² הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**)³, או לפחות ידע במתמטיקה ברמה של בגרות (3 יחידות). מומלץ גם ידע בפיסיקה ברמה של בגרות (3 יחידות).

פיתוח הקורס: פרופ' יורם קירש, ד"ר שרה ויסנברג
יועצים: פרופ' שמעונה גינצבורג, ד"ר רות ערב, ד"ר יואל קלמס

קורס זה מבוסס על הקורס **יסודות הפיסיקה א** (20113), והותאם במיוחד לסטודנטים המתרכזים בתחום מדעי החיים.

מבחינה מתמטית הוא קל יותר מאשר הקורס המקורי, הן בחומר הלימוד והן במטלות ובבחינות. עם זאת, רצוי להשלים ידע בפיסיקה ברמה תיכונית, למשל בגרות בהיקף של 3 יחידות ומתמטיקה ברמה של 3 יחידות, בפרט אלגברה וטריגונומטריה. הדרך המומלצת לסטודנטים לעשות זאת היא בהשלמת החומר בכוחות עצמם או במסגרת הקורס (שאינו מקנה נקודות זכות) או **סדנת הכנה בפיסיקה** (91463). היעדר רקע זה עלול לחייב אותם למאמץ יתר בלימוד הקורס.

הקורס מכיל את כל יחידות הקורס **יסודות הפיסיקה א**, וכן מדריך ללומד שבו מפורטים הסעיפים בכל יחידה שעליהם אפשר לדלג. כמו כן, מוצגים במדריך ללומד הסברים נוספים לחומר שביחידה, ודוגמאות מתחום מדעי החיים.

20124 יסודות הפיסיקה לביולוגים ב¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש:² הקורס **יסודות הפיסיקה לביולוגים א** או **יסודות הפיסיקה א**.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם קירש, ד"ר שרה ויסנברג
יועצים: פרופ' שמעונה גינצבורג, פרופ' מירי סורוזין, ד"ר רות ערב, ד"ר יואל קלמס

קורס זה הוא המשכו של הקורס **יסודות הפיסיקה לביולוגים א** (20123) ומבוסס על הקורס **יסודות הפיסיקה ב** (20114).

הקורס הותאם במיוחד לסטודנטים המתרכזים בתחום מדעי החיים והוא כולל את כל היחידות של הקורס **יסודות הפיסיקה ב**, וכן מדריך ללומד.

במדריך ללומד מפורטים הסעיפים בכל יחידה שעליהם אפשר לדלג, וכן מוצגים הסברים נוספים לחומר שביחידה ודוגמאות מתחום מדעי החיים.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר. סטודנטים הלומדים את הקורס **יסודות הפיסיקה** (20125) ומעוניינים להמיר אותו בקורס **יסודות הפיסיקה א** (20113) או בקורס **יסודות הפיסיקה לביולוגים א** (20123), יכולים לעשות זאת לפני תום השבוע העשירי של הסמסטר, בסמסטרים שבהם הקורסים נלמדים ביחד. החלפת הקורס כרוכה בתשלום דמי טיפול ועלויות. הערה זו אינה תקפה לסטודנטים הלומדים את הקורס בסמסטר קיץ. בהתאם לתכניות הלימודים ייתכן שהסטודנטים יידרשו להשלים את הקורסים **יסודות הפיסיקה ב** (20114) או **יסודות הפיסיקה לביולוגים ב** (20124).

2 לסטודנטים שעברו בציונים טובים את בחינות הבגרות בפיסיקה ובמתמטיקה ברמה של 5 יחידות לימוד (במהלך 5 השנים האחרונות), מומלץ לפנות ליועץ בפיסיקה.

3 או הצמד חשבון **אינפיניטסימלי 1** (20474) + **אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

4 לסטודנטים חסרי ידע בפיסיקה ברמה של 3 יחידות מומלץ להשלים את החסר לפני לימוד הקורס, למשל, בעזרת הקורס **סדנת הכנה בפיסיקה** (שאינו מקנה נקודות זכות).

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

2 לסטודנטים שעברו בציונים טובים את בחינות הבגרות בפיסיקה ובמתמטיקה ברמה של 5 יחידות לימוד (במהלך 5 השנים האחרונות), מומלץ לפנות ליועץ בפיסיקה.

3 או הצמד חשבון **אינפיניטסימלי 1** (20474) + **אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

2 לסטודנטים שעברו בציונים טובים את בחינות הבגרות בפיסיקה ובמתמטיקה ברמה של 5 יחידות לימוד (במהלך 5 השנים האחרונות), מומלץ לפנות ליועץ בפיסיקה.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון

20418 מעבדה ביסודות הפיסיקה

2 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם: דרוש לפחות קורס אחד קודם בפיסיקה.

פיתוח הקורס: ד"ר מיכאל גפט, פרופ' יורם קירש, ד"ר מירון בלוך
יועץ: פרופ' נחום קריסטיאנופולר

הקורס מבוסס על ניסויי מעבדה בנושאי מוצקים ונוזלים, מכניקה, זרם ישר, מגנטיות ואופטיקה גאומטרית. הסטודנטים יבצעו עשרה ניסויי מעבדה לפי הרשימה שלהלן. לכל ניסוי יש להתכונן באמצעות לימוד חומר תאורטי שיישלח לסטודנטים, ולהגיש לאחר הניסוי דוח מסכם. הניסויים יבוצעו במעבדה שבקמפוס האוניברסיטה הפתוחה. הקורס מקביל לקורסי מעבדה בפיסיקה הניתנים לסטודנטים בשנה א באוניברסיטאות בארץ.

מטרות הקורס

הקורס נועד לאפשר לסטודנטים להכיר מכשירים וטכניקות המשמשים במעבדות מחקר, להדגים תופעות ועקרונות שהסטודנטים לומדים עליהם בקורסים התאורטיים, ולהמחיש את הקשר שבין התאוריה הפיסיקלית והניסוי.

פירוט המעבדות

- צמיגות
- אלסטיות ומטוטלת פיסיקלית
- תנועה הרמונית
- חיכוך
- חוק אוהם וגשר ויטסטון
- מוליכות חום
- אוסצילוסקופ ושדה מגנטי
- אופטיקה גאומטרית
- חוקי ניוטון
- חוק שימור התנע

20409 מעבדה בפיסיקה ב

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורס **יסודות הפיסיקה (א)** + **יסודות הפיסיקה ב** או **פרקים בפיסיקה מודרנית**. ידע קודם מומלץ: **מעבדה ביסודות הפיסיקה**.

פיתוח הקורס: ד"ר מיכאל גפט, פרופ' יורם קירש, ד"ר מירון בלוך
יועצים: פרופ' יששכר אונא, פרופ' יונה אורן, פרופ' גדעון ארז, פרופ' נחום קריסטיאנופולר

הקורס מבוסס על ניסויי מעבדה בנושאי אופטיקה וגלים, חשמל ומגנטיות ופיסיקה מודרנית. כל סטודנט יבצע 10-12 ניסויי מעבדה מתוך הרשימה שלהלן. לכל ניסוי יש להתכונן באמצעות לימוד חומר תאורטי שיישלח לסטודנטים, ולהגיש לאחר הניסוי דוח מסכם. הניסויים יבוצעו במעבדה שבקמפוס האוניברסיטה הפתוחה. הקורס מקביל לקורס מעבדה בפיסיקה הניתן בשנה ב לסטודנטים בפיסיקה באוניברסיטאות בארץ.

מטרות הקורס

הקורס נועד לאפשר לסטודנטים להכיר מכשירים וטכניקות המשמשים במעבדות מחקר, להדגים תופעות ועקרונות שהסטודנטים לומדים עליהם בקורסים התאורטיים, ולהמחיש את הקשר שבין התאוריה הפיסיקלית והניסוי.

פירוט המעבדות

- ספקטרומטר פריסמה וסריג
- עקיפה בסדק
- התאבכות בשכבות דקות
- קיטוב
- הלייזר ושימושו
- אפקט פוטואלקטרי
- מעגלי זרם חילופין
- מדידת שדה מגנטי
- ניסוי פרנק הרץ
- מדידת מהירות האור
- גלי מיקרו
- מטען סגולי של אלקטרון

20120 צפונות היקום: אשנב לאסטרונומיה

4 נקודות זכות ברמת פתיחה
נושא: אסטרונומיה

שיוך נוסף: מדעי כדור-הארץ

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' חגי נצר, פרופ' מאיר מידב, ד"ר נח ברוש (כתיבה); פרופ' יואב יאיר, פרופ' יורם קירש (אחראים אקדמיים), אורלי קובו
יועצים: פרופ' אליה ליבוביץ, פרופ' יעקב בקנשטיין, פרופ' דינה קובץ-פריאלניק, פרופ' עודד רגב, פרופ' יוסי ורביץ

הקורס נועד להציג לסטודנטים, בשפה תיאורית ובאמצעות כלים מתמטיים בסיסיים, את מדע האסטרונומיה, תוך התייחסות להתפתחותה מהעת העתיקה ולחשיבותה התרבותית והמדעית. הקורס עוסק בהרחבה בשיטות המחקר ובניתוח הנתונים בתקופות שונות, בעלייתן ודעיכתן של תאוריות על אודות מבנה וגודל היקום, ובהבנת הנוכחית את היקום, היווצרותו והתהליכים המתרחשים בכוכבים.

חומר הלימוד

ספר הקורס המעודכן, **צפונות היקום: אשנב לאסטרונומיה** (האוניברסיטה הפתוחה, 2013), מאת פרופ' חגי נצר, ד"ר נח ברוש ופרופ' מאיר מידב, מכליל תצלומים רבים ועדכונים מחזית המחקר באסטרונומיה. הקורס כולל גם סרטי DVD המציגים מדענים בכירים שמתארים ומסבירים תהליכים אסטרונומיים ותופעות שונות המתרחשות ביקום. הסרטים משתמשים באנימציות תלת-ממדיות ובחומר חזותי רב מנאס"א, כולל צילומים מעדכונים מטלסקופ החלל האבל.

נושאי הלימוד

יסודות האסטרונומיה – היסטוריה, כלים ותצפיות: סדרי הגודל ביקום, היחידות האופייניות לאסטרונומיה (שנת אור, פרסק) וטכניקות המדידה של המרחקים. נכיר את קבוצות הכוכבים העיקריות, שיטות המיפוי והקואורדינטות השמימיות, וכן סוגי טלסקופים ואמצעי תצפית מהחלל.

פרקים באסטרופיסיקה: הצגת עקרונות הספקטרוסקופיה וסוגים ספקטראליים של כוכבים, השמש כדוגמה לכוכב בסדרה הראשית, סוגי כוכבים ותכונותיהם, תהליכי היצירה, ההתפתחות והמוות של כוכבים.

מבנה היקום והיווצרותו – פרקים בקוסמולוגיה: יסודות הקוסמולוגיה המודרנית, גלקסיית שביל החלב והסוגים השונים של הגלקסיות, חוק האבל ושיטת המיון של הגלקסיות על-פי האבל, מדידת המרחקים לגלקסיות, החבורה המקומית וצבירי גלקסיות, המבנה בסקאלה הגדולה של היקום, תאוריית המפץ הגדול, והאפשרויות השונות לקצו של היקום.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון ווסאר ראשון

20248 גלים ואופטיקה

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידיע קודם דרוש: צמד הקורסים **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב** או השלשה **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475) + **חשבון אינפיניטסימלי 3**,¹ וכן הקורסים **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות** (או **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1**), **מכניקה**, **חשמל ומגנטיות**. ידיע קודם מומלץ: הקורס **משוואות דיפרנציאליות חלקיות**.

פיתוח הקורס: פרופ' עודד אגם (כתיבה), ד"ר עופר אייל, פרופ' יוסף רבין, בועז קרני **יועצים:** פרופ' ראובן חן, פרופ' ריימונד מורה, פרופ' יורם קירש, ד"ר דרור אורגז, ד"ר עמרי גת, ד"ר ברוך זיו, ד"ר נדב כץ

תורת הגלים והאופטיקה צמחה מהתבוננות בתופעות טבע יומיומיות כמו גלי הים, הקשת בענן, ההילה סביב הירח, הצבעים של בועות סבון והצללים שיוצרים כלי נגינה שונים. חיפוש הסברים לתופעות אלה העסיק את האנושות במשך אלפי שנים והוביל בסופו של דבר לפיתוח המסגרת התאורטית והכלים המתמטיים המאפשרים לנו כיום לתאר ולהבין אותן.

המטרה העיקרית של הקורס הנוכחי היא לתאר ולהסביר את המגוון העשיר של התופעות הגליות והאופטיות. דגש מיוחד ניתן לאלה בהן אנו נתקלים בחיי היומיום כגון אלה הנזכרות לעיל, ובנוסף למשפחה הגדולה והיותר מודרנית של הגלים האלקטרומגנטיים (מעבר לתחום האופטי).

בדרך למטרה זו יהיה עלינו לפתח את המושגים הבסיסיים של תורת הגלים (כמו נפיצה, עקיפה, והתאבכות), ואת הכלים המתמטיים המתארים אותם, שהמרכזי שבהם הוא אנליזת פורייה. לא פחות חשוב יהיה לפתח שיטות קרוב שיאפשרו לנו לדון במקרים מורכבים בהם קשה לטפל באופן מדויק. לפיכך, נוסף לצד התצפית והיישומי של הקורס, יש לו גם צד מתמטי ברמה גבוהה למד.

חומר הלימוד

- פרק 1 מבוא
- פרק 2 משוואת המיתר
- פרק 3 אנליזה הרמונית
- פרק 4 נפיצה
- פרק 5 גלים במרחב דו-ממדי
- פרק 6 אופטיקה גיאומטרית
- פרק 7 התאבכות
- פרק 8 עקיפה

1 או השלשה **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי** + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**, או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106) + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**, או השלשה **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212) + **חשבון אינפיניטסימלי 3**.

20422 מכניקה אנליטית

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידיע קודם דרוש: הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474)) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**,¹ הקורסים **מכניקה**, **חשמל ומגנטיות**, **אלגברה לינארית 1** (או **אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע**), **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות** (או **משוואות דיפרנציאליות רגילות 1**), וכן דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים **באנגלית**. ידיע קודם מומלץ: הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**.²

פיתוח הקורס:

פרופ' יוסף רבין

במסגרת הקורס ילמדו הסטודנטים להכיר את המכניקה מנקודת תצפית הרבה יותר גבוהה מזו שהגיע אליה בקורס הבסיסי **מכניקה** (20215). אגב כך יתוודעו אל מושגי היסוד של הפיסיקה המודרנית, כגון: עקרונות וריאציה, לגרנזיאן, המילטוניאן, סימטריה וחוקי שימור.

הקורס מתאים לסטודנטים המעוניינים בצדדים היותר מתמטיים ומופשטים של הפיסיקה בכלל ושל המכניקה בפרט.

הקורס מבוסס על לימוד 3 פרקים מן הספר: F. Scheck, *Mechanics From Newton's Laws to Deterministic Chaos*, 5th ed. (Springer Verlag, 2010)

הספר נלמד באנגלית (הוא כתוב באנגלית קלה למדי). אל הספר נלווה מדרך למידה (בעברית) המכיל הוראות לגבי קצב הלימוד, הרחבות והבהרות בנקודות קשות וכן תרגילים פתורים.

נושאי הלימוד

- מכניקה ניוטונית אלמנטרית
- עקרונות המכניקה הקלאסית
- המכניקה של גוף צפיד

1 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20212) + **חשבון אינפיניטסימלי 3**, למי שלמדו את **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד; או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 3**, למי שלמדו את **חשבון אינפיניטסימלי 1** + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20474+20475) או (20212+20106).

20488 עולם החשמל והאלקטרוניקה א

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: אלקטרוניקה

ידיע קודם דרוש: הקורסים **יסודות הפיסיקה** (או **יסודות הפיסיקה א** + **יסודות הפיסיקה ב**) **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474)) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**.²

פיתוח הקורס (מהדורה שנייה): ד"ר אריאל לוצאטו, פרופ' יורם קירש

יועצים: פרופ' יעל נמירובסקי, פרופ' גדי גולן

פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' אדיר ברלב, פרופ' גדי גולן, ישראל זילברשטיין, אור דורון; חוה ניומן (עריכה)

יועצים: פרופ' יוסף רבין, פרופ' עדי זיידמן, פרופ' ישראל נבות, פרופ' יעל נמירובסקי, פרופ' יורם קירש, פרופ' אליעזר קרינדלר, ד"ר דניאל לובזנס, ד"ר אריה רוזין

הקורס משמש כקורס מבוא לתחום האלקטרוניקה, ונועד להקנות ידיע בסיסי ומושגי יסוד בעקרונות תורת החשמל ובמערכות אלקטרוניות.

ספר הקורס

הקורס מתבסס על כרך א של הספר **עולם החשמל והאלקטרוניקה**, מאת פרופ' אדיר ברלב ופרופ' גדי גולן (האוניברסיטה הפתוחה, 1996), שנכתב במיוחד עבור הקורס.

נושאי לימוד

- מושגים ראשוניים בחשמל ומגנטיות
- אימפדנס, מחזוריות, פירוק פורייה, גלים
- אלקטרומגנטיות ומערכות הספק
- מערכות אלקטרוניות ונתקני מוליכים למחצה, הפועלים בהן
- אופטואלקטרוניקה I: מושגי יסוד, גלאים, סיבים ותקשורת אופטית
- אופטואלקטרוניקה II: מקורות אור, לייזרים, צגים והתקני תאורה
- מכשירי מדידה ומתמרים

1 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון

20489 עולם החשמל והאלקטרוניקה ב

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: אלקטרוניקה

4 ידע קודם דרוש: הקורס **עולם החשמל והאלקטרוניקה א**.

פיתוח הקורס (מהדורה שנייה): ד"ר אריאל לוצאטו, פרופ' יורם קירש
יועצים: פרופ' יעל נמירובסקי, פרופ' גדי גולן
פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' אדיר ברלב, פרופ' גדי גולן, ישראל זילברשטיין, אור דורון; חוה ניומן (עריכה)
יועצים: פרופ' יוסף ורבין, פרופ' עדי זיידמן, פרופ' ישראל נבות, פרופ' יעל נמירובסקי, פרופ' יורם קירש, פרופ' אליעזר קרינדלר, ד"ר דינאל לובנס, ד"ר אריה רוזין

קורס זה הוא קורס המשך לקורס **עולם החשמל והאלקטרוניקה א** (20488). הקורס משמש כקורס מבוא לתחום האלקטרוניקה, ונועד להקנות ידע בסיסי במעגלים אנלוגיים וספרתיים.

ספר הקורס

הקורס מתבסס על כרך ב של הספר **עולם החשמל והאלקטרוניקה**, מאת פרופ' אדיר ברלב ופרופ' גדי גולן, (האוניברסיטה הפתוחה, 1996), שנכתב במיוחד עבור הקורס.

נושאי הלימוד

- מעגלים אנלוגיים I
- מעגלים אנלוגיים II
- מערכות אלקטרוניות ספרתיות I
- מערכות אלקטרוניות ספרתיות II

20402 מוליכים למחצה

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: אלקטרוניקה
שיוך נוסף: כימיה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **יסודות הפיסיקה א** + **יסודות הפיסיקה ב** (או **יסודות הפיסיקה**), **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**)¹, ידע קודם מומלץ: הקורסים **כימיה כללית**² (או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב** **לביולוגים**), או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב**, **תרמודינמיקה**, **אלקטרוניקה א**, **פרקים בפיסיקה מודרנית**.

פיתוח הקורס: פרופ' אדיר ברלב, פרופ' גדי גולן

הקורס סוקר את התכונות הכימיות והפיזיקליות של חומרים מוליכים למחצה ואת יסודות הפיסיקה של המצב המוצק בחומרים אלה. נושאי הקורס מהווים את הבסיס לקורס ההמשך **התקני מוליכים למחצה ומיקרואלקטרוניקה** (20403).

הקורס נועד להקנות ידע בסיסי בעקרונות הפיזיקליים של מגוון החומרים המוליכים למחצה, וזאת כדי להיטיב ולהבין את מבניהם הפיסיים, דרכי ייצורם ועקרונות פעולתם. בקורס נסקרים מושגי היסוד הקשורים במוליכים למחצה, כגון: תכונות הגבישים, מבניהם האטומיים ומבנה פסי האנרגיה שלהם.

הקורס מיועד לסטודנטים של האוניברסיטה הפתוחה המתרכזים בלימודי פיסיקה או כימיה, ומתעניינים באלקטרוניקה, במוליכים למחצה ובתחום המצב המוצק.

ספר הקורס

הקורס מתבסס על הספר **מוליכים למחצה**, מאת פרופ' אדיר ברלב ופרופ' גדי גולן (האוניברסיטה הפתוחה, 1996), שנכתב במיוחד עבור הקורס.

חומר הלימוד

- 1 יחידה תכונות גבישים ומוליכים למחצה
- 2 יחידה המבנה הגבישי ומודל הערכיות
- 3 יחידה ניידות ומוליכות חשמלית
- 4 יחידה נושאי מטען עודפים, זמן חיים, תופעת הפעפוע
- 5 יחידה מדידות חשמליות במוליכים למחצה
- 6 יחידה פסי אנרגיה במוצקים
- 7 יחידה צפיפות המצבים המותרים בפסי האנרגיה
- 8 יחידה מוליך למחצה הומוגני בשיווי משקל תרמודינמי
- 9 יחידה צומת PN, צמתים מעורבים ומגעי מתכת מלי"מ

1 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20403 התקני מוליכים למחצה ומיקרואלקטרוניקה

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: אלקטרוניקה
שיוך נוסף: כימיה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **מוליכים למחצה**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**)¹, ידע קודם מומלץ: הקורסים **כימיה כללית**² (או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב** **לביולוגים**), או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב**, **תרמודינמיקה**, **אלקטרוניקה א**, **פרקים בפיסיקה מודרנית**.

פיתוח הקורס: פרופ' אדיר ברלב, פרופ' גדי גולן

הקורס סוקר את תחום התקני המוליכים למחצה, החל בדיווח הצומת וכלה בדיווח לייזר ומשפחות טרנזיסטוריות מתקדמות המשמשות במעגלים מיקרואלקטרוניים מוכללים. הקורס הוא המשך ישיר לקורס **מוליכים למחצה** (20402) ומיועד לסטודנטים המתרכזים בלימוד פיסיקה או אלקטרוניקה.

מטרת הקורס היא הקניית ידע בסיסי בעקרונות הפיזיקליים של מגוון התקני המוליכים למחצה, כדי להיטיב ולהבין את דרכי תכנונם, ייצורם ושילובם במערכות אלקטרוניות. בקורס נסקרים מושגי היסוד הקשורים בהתקני מוליכים למחצה, מורחב הדיון על דיווח הצומת מטיפוס PN, שוטקי, התקנים ביפולריים, התקני MOS והתקנים אופטו-אלקטרוניים (מודלים, אפיון פרמטרים, סימולציות ומנגנוני כשל). נוסף על כך, בפרק הטכנולוגיה מובאת סקירה מקפת של הטכנולוגיה הפלגרית המודרנית, המונחת בבסיסו של שדה המיקרואלקטרוניקה.

ספר הקורס

הקורס מתבסס על הספר **התקני מוליכים למחצה ומיקרואלקטרוניקה** מאת אדיר ברלב וגדי גולן (האוניברסיטה הפתוחה, 2000), שנכתב במיוחד עבור הקורס.

חומר הלימוד

- 1 יחידה אופייניים סטטיים של דיווח PN
- 2 יחידה ההתנהגות הדינמית של של דיווח PN
- 3 יחידה טרנזיסטור תוצא שדה – FET
- 4 יחידה טרנזיסטורי MOS במעגלים מוכללים
- 5 יחידה הגברה ומיתוג: מודלים שונים לטרנזיסטור
- 6 יחידה הטרנזיסטור הביפולרי – מבנה ואופן פעולה
- 7 יחידה הטרנזיסטור הביפולרי – מודל לאות קטן
- 8 יחידה התקנים ומבנים מוכללים נוספים
- 9 יחידה טכנולוגיית התקני מלי"מ ומעגלים מוכללים
- 10 יחידה מבוא למעגלים מוכללים

1 או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון

20918 אלקטרוניקה מתקדמת

2 נקודות זכות ברמה רגילה + 3 ברמה מתקדמת
נושא: אלקטרוניקה

4 ידע קודם דרוש: הקורס עולם החשמל והאלקטרוניקה ב.

פיתוח הקורס: ד"ר אריאל לוצאטו, פרופ' יורם קירש
יועצים: פרופ' יעל נמירובסקי, פרופ' גדי גולן

הקורס נועד להקנות לסטודנטים ידע מעמיק במבנה ובתפקוד של מעגלים אלקטרוניים. יחד עם לימוד תכנים חדשים ומתקדמים, הסטודנטים יעמיקו את שליטתם בנושאים אשר הוצגו במסגרת קורסי הקדם עולם החשמל והאלקטרוניקה א + ב.

ספר הקורס

הספר מעגלים מיקרואלקטרוניים מאת סדרה וסמית (2011), הכולל שני כרכים מעגלים מיקרואלקטרוניים כרך א + כרך ב.
הספר הוא תרגום 5 הפרקים הראשונים של הספר:

A.S. Sedra & K.C. Smith, *Microelectronic Circuits*, 5th ed. (Oxford University Press, 2004)

נושאי הלימוד

- מבוא לאלקטרוניקה
- מגברי שרת
- דיודות
- טרנזיסטור תוצא שגדה עם שער מבודד (MOSFET)
- טרנזיסטור דו-קוטבי (BJT)

20913 פיסיקה של מצב מוצק

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: מכניקה, חשמל ומגנטיות, פרקים בפיסיקה מודרנית, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475) + חשבון אינפיניטסימלי 3,2 אלגברה ליניארית 1 (או אלגברה ליניארית לתלמידי מדעי הטבע), אטומים מולקולות ותכונות החומר (או כימיה כללית³). ידע קודם מומלץ: גלים ואופטיקה, תרמודינמיקה, פיסיקה סטטיסטית, מכניקה קוואנטית ומבנה האטום או תורת הקוואנטים א.

פיתוח הקורס: פרופ' אמנון אהרוני, פרופ' אורה אנטין-וולמן

הפיסיקה של המצב המוצק הוא תחום מתפתח המשפיע על ענפים רבים במדע ובטכנולוגיה ובהם מוליכים למחצה, לייזרים, אלקטרוניקה ונגנו-טכנולוגיה. הקורס עוסק בתאוריות המרכזיות בתחום ובקשרים בין תופעות בחומר לתכונות האטומים המרכיבים אותו, לצורת סידורם ולפגמים במבנה הסריגי המסודר. דוגמאות לתופעות אלה הן מוליכות חשמלית, מגנטיות ותכונות אופטיות. הקורס דומה במבנהו ובהיקפו לקורסים במצב מוצק שנלמדים באוניברסיטאות בארץ ובעולם.

הקורס דן בתאוריות המרכזיות בנושא ובקשרים שבין תופעות בחומר לבין תכונות האטומים המרכיבים אותו, לצורת סידורם ולפגמים במבנה הסריגי המסודר. תופעות כאלה הן מוליכות חשמלית, מגנטיות ותכונות אופטיות. הקורס דומה במבנהו ובהיקפו לקורסים של פיסיקה במצב מוצק שנלמדים באוניברסיטאות בארץ ובעולם.

נושאי הלימוד

- מבוא
- מבנה גבישי של מוצקים
- עקיפה בסריגים
- הקשר הגבישי
- תנודות הסריג
- מתכות
- אלקטרוניקה בפיזיקה של מצב מוצק

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או השלשה חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי 1 (20492) + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב, או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד) + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב, או השלשה חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד) + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי 2 (20212) + חשבון אינפיניטסימלי 3.
3 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20320 מכניקה קוואנטית ומבנה האטום¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: הקורסים חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475) + חשבון אינפיניטסימלי 3,2 אלגברה ליניארית 1 (או אלגברה ליניארית לתלמידי מדעי הטבע), פרקים בפיסיקה מודרנית, מכניקה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים תורת הקוואנטים א, אלגברה ליניארית 2, מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות.

פיתוח הקורס: פרופ' יוסף דותן, פרופ' יורם קירש, פרופ' יוסף ורביץ, פרופ' אהרון קפיטולניק, פרופ' יעקב שחם, זאב קרקובר, אתי הר אבן
יועצים: פרופ' יקיר אהרונוב, פרופ' אמנון אהרוני, פרופ' דוד הורן, פרופ' עוזי קלדור, פרופ' יעקב שחם

מטרות הקורס

- להקנות את עקרונות המכניקה הקוואנטית;
- להדגים כיצד עקרונות אלה באים לידי ביטוי בתכונותיהן של מערכות קוואנטיות פשוטות;
- ללמד כיצד ליישם אותם לפתרון בעיות פיסיקליות.

נושאי הלימוד

- משוואת שרדינגר
- עקרון אי-הודאות
- האוסצילטור ההרמוני
- מכניקת המטריצות והמדידה בתורת הקוואנטים
- פוטנציאלים בלתי רציפים
- תנע זוויתי – יחסי חילוף וערכים עצמיים
- תנע זוויתי – אברי מטריצה ומצבים עצמיים
- אטום המימן ואטומים דמויי מימן

שימו לב: באוניברסיטה הפתוחה יש שלושה קורסים בתורת הקוואנטים: תורת הקוואנטים א (20522), תורת הקוואנטים ב (20523) וקורס זה, מכניקה קוואנטית ומבנה האטום. הקורס תורת הקוואנטים א בנוי כקורס ראשון בתורת הקוואנטים לפיסיקאים ולכימאים. ככזה, אין הוא דורש ידע מוקדם רב יחסית, ומתחיל באופן הדרגתי בהצגת עקרונות תורת הקוואנטים תוך כדי סקירת חומר הרקע הבסיסי הדרוש. לפיכך, מומלץ להקדים ללימוד הקורס הזה את הקורס תורת הקוואנטים א. הקורס הנוכחי חוזר ומעמיק, ואף מרחיב, בחלק מן הנושאים, וממשיך ומטפל בנושאים מתקדמים יותר. הקורס תורת הקוואנטים ב – קשר כימי מהווה המשך של תורת הקוואנטים א בכיוון אחר: זה של יסודות המבנה המולקולרי ותורת הקשר הכימי.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או השלשה חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי 1 + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב, או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד) + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד) + חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי 2 (20212) + חשבון אינפיניטסימלי 3.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון

20314 פיסיקה סטטיסטית

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: הקורסים **תרמודינמיקה**, **מכניקה**, **חשמל ומגנטיות**, **פרקים בפיסיקה מודרנית**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות באנליזה** ו**בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית** **בספרייה**. ידע קודם מומלץ: **הקורסים אלגברה לינארית 1** (או **אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע**), **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות**.

פיתוח הקורס (מהדורה שלישית): פרופ' יוסף ורביץ, ד"ר גיל אריאל; חוה ניומן (עריכה) **יועץ ליחידות 1-4**: פרופ' דניאל עמית

פיתוח הקורס (מהדורה שנייה): פרופ' יוסף ורביץ; ריבה נדם (עריכה)

יועצים למהדורה שנייה: פרופ' דוד ברגמן, פרופ' יונתן שפיר, ד"ר עופר אייל, גיא סלע

פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' דניאל עמית, אורה מאור, אהרון קפיטולניק, יונתן שפיר

יועצים למהדורה ראשונה: פרופ' דוד ברגמן, פרופ' יוסף דותן, פרופ' שמואל וייס, פרופ' יורם קירש

מטרות הקורס

- היכרות עם מושגי היסוד של המכניקה הסטטיסטית;
- קניית ידע ראשוני בעקרונות המכניקה הסטטיסטית ובהפעלתם למערכות פיסיקליות וכימיות;
- לימוד הקשר בין חוקי המכניקה הסטטיסטית וחוקי התרמודינמיקה.

חומר הלימוד

ספר הקורס, **פיזיקה סטטיסטית**, מאת דניאל עמית ויוסף ורביץ (האוניברסיטה הפתוחה, 2008).

יחידה 1 התאוריה הקינטית של הגזים
יחידה 2 פיסיקה סטטיסטית של פרה-מגנט
יחידה 3 פיסיקה סטטיסטית ותרמודינמיקה
יחידה 4 מגו אידיאלי ועד גז פוטונים
יחידה 5 על בוזונים ופרמיוניים

20589 אלקטרומגנטיות אנליטית¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות **האנליזה** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: **הקורסים מכניקה, חשמל ומגנטיות**, **מכניקה אנליטית**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475) + **חשבון אינפיניטסימלי 3**)² וכן **אלגברה לינארית 1** (או **אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע**), **מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות** (או **משוואות דיפרנציאליות רגילות**). ידע קודם מומלץ: **הקורסים משוואות דיפרנציאליות חלקיות, גלים ואופטיקה**.

פיתוח הקורס: פרופ' יוסף ורביץ, ד"ר מרב חדד
יועצים: פרופ' שלמה אליצור, פרופ' בנימין סבטיצקי, פרופ' יורם קירש, פרופ' עודד רגב

קורס אלקטרומגנטיות אנליטית נלמד בדרך כלל בשלבים המתקדמים של כל תכנית לתואר בוגר בפיסיקה. חלקו הראשון של הקורס עוסק באותם נושאים הנלמדים בקורס הבסיסי **חשמל ומגנטיות** (20250), אך מטפל בהם בעזרת שיטות מתמטיות מתקדמות ובעלות תוקף כללי הרבה יותר. חלקו השני מוקדש לנושאים מתקדמים יותר גם מן הבחינה הפיסיקלית והוא יכול לשמש כמבוא לקורס מתקדם בתורת השדות הקלאסיים.

היחס בינו ובין הקורס "חשמל ומגנטיות" דומה במובנים רבים ליחס שבין הקורס "מכניקה אנליטית" לבין הקורס הבסיסי יותר במכניקה.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על שבעה פרקים מהספר **שדות אלקטרומגנטיים** מאת מרסלו שיפר ונדב שנרב, שיצא בשנת 2004. זהו ספר משופע בדוגמאות ובתרגילים פתורים ומתאים ללימוד עצמי.

הקורס כולל פרק נוסף (פרק 8) שנכתב במיוחד כתוספת לקורס וחוברת שבה תרגול נוסף על זה הנמצא בספר, ובה כ-100 תרגילים פתורים.

פרקי הלימוד

מבוא אנליזה וקטורית	
פרק 1 אלקטרומגנטיות	
פרק 2 חומרים דיאלקטריים ואנרגיה אלקטרומגנטית	
פרק 3 מגנטוסטטיקה	
פרק 4 שדות תלויים בזמן	
פרק 5 קרינה אלקטרומגנטית	
פרק 6 אנטנות - יצירה ופיזור של קרינה	
פרק 7 קווי תמסורת, מוליכי גל וחללי תהודה ³	
פרק 8 אלקטרודינמיקה יחסותית ⁴	

- 1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
- 2 או השלשה **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות באנליזה** ו**בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה** + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב** או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106) שאינו מוצע עוד) + **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**, או השלשה **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106) שאינו מוצע עוד) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20112) + **חשבון אינפיניטסימלי 3**.
- 3 פרק זה לא נלמד.
- 4 תוספת מעבר לספר הקורס.

20547 פיסיקה גרעינית

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות **האנליזה** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: **הקורסים יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב)**, **פרקים בפיסיקה מודרנית**, **מכניקה**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**)¹. ידע קודם מומלץ: **הקורסים חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב**,² **חשמל ומגנטיות**, **מכניקה אנליטית**, **מכניקה קואנטית ומבנה האטום**.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק קלזון, ד"ר יוסף כהן, פרופ' יוסף ורביץ
יועצים: פרופ' סולטאנו אקסלרוד, פרופ' אמנון מועלם, פרופ' ריימונד מורה, פרופ' יורם קירש

הקורס הוא אחד מסדרת קורסים המיועדים לחשוף את הסטודנטים המתקדמים לשטחים המרכזיים של ההתעסקות המחקרית המודרנית בפיסיקה. הקורס מרכז בפיסיקה גרעינית, ומכסה נושאים רבים ברמה הפנומנולוגית הדרושה בתחומי מדע, כגון: כימיה, הנדסה, מדעי החיים ורפואה.

הקורס מבוסס על לימוד שישה פרקים מתוך ספר הקורס ועל עוד שלוש יחידות לימוד (יחידות 7-9) שנכתבו במיוחד. ספר הקורס הוא: A. Das & T. Ferbel, *Introduction to Nuclear and Particle Physics*, 2nd ed. (World Scientific, 2003)

הספר נלמד באנגלית בעזרת מדרין למידה בעברית. המדרין כולל הנחיות כלליות ללימוד עצמי והקדמה לכל פרק ובה הדגשים, הבהרות ותוספות, וכן מודגמות בעיות מיוחדות עם פתרונות וניתוח.

נושאי הלימוד

יחידה 1 מושגי יסוד וטכניקות רלוונטיות
יחידה 2 פנומנולוגיה גרעינית יסודית
יחידה 3 מודלים גרעיניים
יחידה 4 תהליכים גרעיניים
יחידה 5 אינטראקציה של קרינה ושל חלקיקים עם חומר
יחידה 6 טכניקות ניסיוניות: גלאים ומאיצים

יחידות 9-7 **שימושי הפיסיקה הגרעינית**: אסטרופיסיקה, תיארוך גיאולוגי וארכיאולוגי, כורים גרעיניים, רפואה גרעינית.

- 1 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.
- 2 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20112) + **חשבון אינפיניטסימלי 3**, למי שלמדו את **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד; או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 3**, למי שלמדו את **חשבון אינפיניטסימלי 1** + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20474+20475) או (20112+20106).

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון ומוסל

20329 עקרונות פיסיקליים ברפואה

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורס **יסודות הפיסיקה** (או **יסודות הפיסיקה א** + **יסודות הפיסיקה ב**), או שני הקורסים **מכניקה**, **חשמל ומגנטיות**, וכן הקורסים **פרקים בפיסיקה מודרנית**, **מעבדה בפיסיקה ב**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**),¹ וכן עמידה בדרישות האנגליות ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: וילי בן-ארי, פרופ' יוסף דותן, פרופ' יואב יאיר, ד"ר גבריאלה דורפמן-פורמן

האבחון הרפואי נערך בשנים האחרונות במספר רב של שיטות המבוססות על עקרונות פיסיקליים. בקורס זה ירחיבו הסטודנטים את הידע שלהם בפיסיקה, על-ידי לימוד השימוש בגלים על-קוליים, בקרינת לייזר ובקרינה לשם אבחון רפואי. לימוד זה כולל דיון בתכונותיהם היסודיות של גלים על-קוליים, האינטראקציה שלהם עם חומר ואפקט דופלר. כמו כן ילמדו הסטודנטים על לייזרים ותכונותיהם הפשוטות ועל שיטות אבחון בעזרת קרני X וטומוגרפיה. בקורס משולבים נושאים בחקר המוח באמצעות טכנולוגיות חדשות כגון MRI ו-f-MRI, חקר השינה והלב. הסטודנטים יידרשו להשתמש בידע שרכשו בקורס זה ובקורסים קודמים בפיסיקה למציאת פתרונות לבעיות המתעוררות באבחון רפואי.

בשלב ראשון ילמדו הסטודנטים חומר עיוני הקשור לשימוש בגלים על-קוליים ובקרינת לייזר ברפואה. כדי לסיים שלב זה יידרשו הסטודנטים להגיש מטלות בהיקף מורחב.

בשלב השני יכתוב כל סטודנט עבודה סמינריונית על נושא המעניין אותו. העבודה תתבסס על חומר מדעי וטכנולוגי הכתוב בדרך כלל באנגלית, ובכתיבתה ייעזר הסטודנט במדריך. כל סטודנט יהיה חייב להרצות על עבודתו בפני עמיתיו לקורס.

1 או הצמד **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20474) + **חשבון אינפיניטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפיניטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

20326 פיסיקה של החלקיקים היסודיים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים בפיסיקה ובמתמטיקה, ובכללם הקורסים **מכניקה**, **פרקים בפיסיקה מודרנית**, אחד מבין הקורסים **מכניקה קוואנטית ומבנה האטום**, **תורת הקוואנטים א**, וכן עמידה בדרישות האנגליות ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **מכניקה אנליטית**.

פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' יורם קירש, פרופ' יוסף דותן
פיתוח הקורס (מהדורה שנייה): פרופ' יורם קירש, פרופ' יוסף ורביץ, ד"ר מירב חדד

מחקר החלקיקים היסודיים נחשב היום לאחת החזיתות החשובות של המחקר הפיסיקלי. התגליות בתחום זה מסייעות לבדיקת חוקי הפיסיקה היסודיים ולניסוח תאוריות חדשות.

בקורס זה יכירו הסטודנטים את שיטות המחקר ואת שפת המושגים הנהוגים בתחום זה.

בשלב הראשון ילמדו הסטודנטים פרקים נבחרים מספר הקורס המהווה מבוא לפיסיקת החלקיקים היסודיים:
D.J. Griffiths, *Introduction to Elementary Particles* (Harper & Row, 1987)

הפרקים הנבחרים הם פרקים 1-5 וסעיף 6.1.

נושאי הלימוד

- מבוא היסטורי לחלקיקים אלמנטריים
- מבוא לזמני חיים, פיזור ותחכי פעולה
- דינמיקה בסיסית של המודל הסטנדרטי – סוגי כוחות, חוקי שימור, מיון: קווארקים, לפטונים, הדרונים
- קיימטיקה יחסותית
- סימטריה – תנע זוויתי וספין, איזוספין ו"טעם", זוגיות, צימוד מטען, היפוך בזמן
- מצבים קשורים – מודל הקווארקים, פוזיטרוניום, קווארקוניום, מזוונים ובריונים

בשלב השני יכתוב כל סטודנט עבודה סמינריונית על נושא כלשהו מתחום הפיסיקה של החלקיקים היסודיים. העבודה תתבסס על מאמר או מאמרים מן הספרות המדעית (בדרך כלל באנגלית), או על פרקים מתקדמים מספר הקורס. בכתיבת העבודה ייעזר הסטודנט במדריך. כל סטודנט ירצה על עבודתו.

במסגרת הקורס מתקיימים שני ימי עיון. במקרה של מיעוט סטודנטים לא יתקיימו ימי עיון, אלא רק מפגשים עם מרכז ההוראה. ההשתתפות בימי העיון (או במפגשים) היא חובה.

20916 מעבדה בפיסיקה ג

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 60 נ"ז **במדעים** ובהם קורס מעבדה אחד לפחות, וכן עמידה בדרישות האנגליות ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: **מכניקה**, **חשמל ומגנטיות**, **פרקים בפיסיקה מודרנית**, **אטומים מולקולות ותכונות החומר** או **תרמודינמיקה**, **גלים ואופטיקה**, **מכניקה קוונטית ומבנה האטום** או **תורת הקוונטים א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי המדעים** או **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב או תורת ההסתברות**, **מעבדה בפיסיקה**, **פיסיקה מעבדה בפיסיקה ב**. ידע קודם מומלץ: **פיסיקה סטטיסטית**, **מבוא לאסטרופיסיקה**, **מוליכים למחצה**, **פיסיקה של החלקיקים היסודיים**, **פיסיקה של מצב מוצק**.

פיתוח הקורס: פרופ' יהונתן גרנות, ד"ר מירון בלון, ד"ר אריאל לוצאטו

מטרות הקורס

זהו קורס מעבדה מתקדם שבמסגרתו בוחרים הסטודנטים ניסיונות בנושאים מתקדמים בפיסיקה הקרובים לליבם. מטרות הקורס הן:

- הקניה של ידע וניסיון במסגרת של עבודה ניסיונית על נושאים מתקדמים בפיסיקה
- לימוד והטמעה של שיטות מחקר מדעי וטכניקות ניסיוניות
- יישום של חומר עיוני הנלמד בקורסים אחרים בפיסיקה
- לימוד עצמי של חומר מתקדם נוסף שאיננו נכלל בקורסים אחרים (לפני ביצוע הניסוי)
- ניסיון בכתיבה מדעית דידקטית (כתיבת דו"ח מעבדה ברמה גבוהה אחרי ביצוע הניסוי)

פירוט המעבדות

- כל סטודנט צריך לבחור 3 ניסויים מתוך היצע של לפחות 5 ניסויים, מתוך הרשימה הבאה:
- ספקטרוסקופיה אופטית (optical spectroscopy)
- עדשות כבידתיות (gravitational lensing)
- ניסוי היינס-שוכלי (Haynes-Shockley experiment)
- תהודה מגנטית גרעינית (Nuclear Magnetic Resonance – NMR)
- דואליות גל-חלקיק (wave-particle duality)
- פיסיקת המיואונים (muon physics)
- מלכודת פול (Paul trap)
- אפקט זימן (Zeeman effect)
- על-מוליכות (superconductivity)
- טלסקופ אופטי (optical telescope)

הניסויים יבוצעו בדרך כלל בזוגות. כל ניסוי יימשך 4-5 שעות עם מפגשים שבועיים של יום שלם (כ-8 שעות). לקראת המפגש הראשון על הסטודנטים ללמוד את החומר העיוני של אותו הניסוי, והם יבחנו עליו בעל-פה לפני תחילת ביצוע הניסוי. יתרת המפגש הראשון והמפגשים הבאים יוקדשו לביצוע הניסוי, ואילו השבוע האחרון יוקדש לכתיבת דו"ח המעבדה.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון

20382 פרויקט מתקדם בפיסיקה א¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 72 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. דרישות נוספות יוצבו בהתאם לאופי הפרויקט. ההרשמה לקורס זה תיעשה רק לאחר תיאום עם איש סגל מקבוצת הפיסיקה באוניברסיטה הפתוחה ובאישורו של מרכז ההוראה בקורס.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם קירש, פרופ' יוסף רבין, ד"ר יצחק שניצר, פרופ' גדי גולן, ד"ר אסתר בגנו

מטרת הקורס היא ביצוע פרויקט, בהדרכת פיסיקאים מהאוניברסיטה הפתוחה או ממוסדות אחרים, שבמהלכה יתנסו הסטודנטים בלימוד נושא חדש באופן עצמאי, בשימוש בספרות ובספרייה, בניתוח תוצאות, בניסוח דוח מחקר ובהצגתו.

שלבי הלימוד

בשלב הראשון יקבלו הסטודנטים חומר בנושא המחקר, ילמדו אותו, יגישו סיכום בכתב ויעמדו בבחינה בעל-פה. **בשלב השני** יבצעו הסטודנטים עבודה בפיזיקה מדריך. **בשלב השלישי** יהיה עליהם לנתח את התוצאות, לסכמן ולהציגן.

הפרויקט יוצע רק לסטודנטים שהגיעו להישגים טובים בקורסים קודמים, כפוף לאפשרויות שיעמדו לרשותו בכל סמסטר ולידע הקודם של כל סטודנט. מסיבה זו תתבצע ההרשמה רק אחרי אישור מוקדם של צוות הקורס.

נושאים לדוגמה

תרמולומיניסצנציה של גבישים; נושאים במכניקת הקוואנטים; מערכות אלקטרוניות; הנדסת מכשור רפואי אלקטרוני; תצפיות טלסקופיות באסטרונומיה; נושאים בהוראת הפיסיקה.

הערה: בשלב הראשון אפשר ללמוד רק קורס זה. בשלב השני אפשר להמשיך ולפתח את הנושא בקורס פרויקט מתקדם בפיסיקה ב (20383).

20383 פרויקט מתקדם בפיסיקה ב

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 75 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורס פרויקט מתקדם בפיסיקה א, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. דרישות נוספות יוצבו בהתאם לאופי הפרויקט. ההרשמה לקורס זה תיעשה רק לאחר תיאום עם איש סגל מקבוצת הפיסיקה באוניברסיטה הפתוחה ובאישורו של מרכז ההוראה בקורס.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם קירש, פרופ' יוסף רבין, ד"ר יצחק שניצר, פרופ' גדי גולן, ד"ר אסתר בגנו

מטרת הקורס היא ביצוע פרויקט, בהדרכת פיסיקאים מהאוניברסיטה הפתוחה או ממוסדות אחרים, שבמהלכה יתנסו הסטודנטים בלימוד נושא חדש באופן עצמאי, בשימוש בספרות ובספרייה, בניתוח תוצאות, בניסוח דוח מחקר ובהצגתו.

שלבי הלימוד

בשלב הראשון יקבלו הסטודנטים חומר בנושא המחקר, ילמדו אותו, יגישו סיכום בכתב ויעמדו בבחינה בעל-פה. **בשלב השני** יבצעו הסטודנטים עבודה בפיזיקה מדריך. **בשלב השלישי** יהיה עליהם לנתח את התוצאות, לסכמן ולהציגן.

הפרויקט יוצע רק לסטודנטים שהגיעו להישגים טובים בקורסים קודמים, כפוף לאפשרויות שיעמדו לרשותו בכל סמסטר ולידע הקודם של כל סטודנט. מסיבה זו תתבצע ההרשמה רק אחרי אישור מוקדם של צוות הקורס.

נושאים לדוגמה

תרמולומיניסצנציה של גבישים; נושאים במכניקת הקוואנטים; מערכות אלקטרוניות; הנדסת מכשור רפואי אלקטרוני; תצפיות טלסקופיות באסטרונומיה; נושאים בהוראת הפיסיקה.

הערה: בשלב הראשון אפשר ללמוד רק את הקורס פרויקט מתקדם בפיסיקה א (20382) המקנה 3 נקודות זכות. בשלב השני אפשר להמשיך ולפתח את הנושא וללמוד גם קורס זה.

20578 פרויקט מחקר בפיסיקה¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: לפחות 72 נקודות זכות עבור קורסים קודמים בפיסיקה ובמתמטיקה בציון ממוצע של 80 לפחות, מהן לפחות 6 נקודות זכות מתקדמות, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ייתכנו תנאי קבלה ספציפיים בהתאם לנושא הפרויקט. לפרטים נא לפנות למרכז הקורס או ליועץ בפיסיקה. ההרשמה לקורס זה תיעשה רק לאחר תיאום עם איש סגל מקבוצת הפיסיקה באוניברסיטה הפתוחה ובאישורו של מרכז ההוראה בקורס.

הקורס מאפשר להתנסות בעבודה מחקרית, ולרוב משלב עבודה אישית עם עבודה של קבוצת מחקר במעבדה של אחת מהאוניברסיטאות או של אחד ממכוני המחקר בארץ. הפרויקט יכול להיות בעל אופי מעשי (במעבדה) או תאורטי-חישובי.

במהלך העבודה יהיו הסטודנטים שותפים לבחירת שאלה מחקרית, שבדרך כלל תהיה רלוונטית לעבודות המבוצעות במעבדה המסוימת שבה. לאחר הגדרת שאלת המחקר ילמדו הסטודנטים ממאמרים את הרקע המדעי הקשור בה, יגדירו יחד עם המדריך את המטרות, ילמדו את שיטות המחקר, ויכינו פרוטוקול בו יפורטו השלבים, אופן ביצוע הפרויקט ולוח הזמנים. העבודה תהיה בהיקף של סמסטר אחד או שניים, תוך השקעה ממוצעת של יום בשבוע. בתום העבודה יתחוו הסטודנטים את התוצאות וידווח עליהן בכתב במתכונת של פרסום מדעי. בנוסף, יציגו הסטודנטים את עבודתם במצגת שתפורסם גם באתר הקורס. הציון יכלול הערכה של הכנת הנושא על ידי הסטודנטים לקראת עבודתם, העבודה המעשית, העבודה המסכמת והצגת הפרויקט.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

1 במסגרת הלימודים לתואר יורשו הסטודנטים ללמוד רק אחד מתוך ארבעת הקורסים הסמינריוניים בנושא מיוחד: בגיאולוגיה (20591), בכימיה (20592), במדעי החיים והקורס פרויקט מתקדם בפיסיקה א (20382).

מדעים

מדעי הטבע והחיים / פיסיקה

תואר ראשון
ומואל ראשון

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בפיסיקה

- קורסי המכון הבין-אוניברסיטאי באילת (20991) (מ) – משובץ במדעי הטבע והחיים-כללי, עמ' 178.
- תרמודינמיקה (20483) (ר) – משובץ בכימיה, עמ' 195.
- מעבדה: כימיה פיסיקלית (20289) (ר) – משובץ בכימיה, עמ' 195.
- דינמיקה מולקולרית של תהליכים כימיים (20557) (מ) – משובץ בכימיה, עמ' 192.
- תורת הקוואנטים א (20522) (מ) – משובץ בכימיה, עמ' 192.
- תורת הקוואנטים ב: קשר כימי (20523) (מ) – משובץ בכימיה, עמ' 196.
- אנליזה של ניסויים (20340) (מס) – משובץ בכימיה, עמ' 196 (מומלץ לתלמידי פיסיקה).
- מבוא לגאופיסיקה (20434) (ר) – משובץ במדעי כדור-הארץ, עמ' 221.
- מבוא למטאורולוגיה (20291) (ר) – משובץ במדעי כדור-הארץ, עמ' 222.
- מעבדה במטאורולוגיה: מדידות, לצפיית וניתוח סינופטי (20421) (ר) – משובץ במדעי כדור-הארץ, עמ' 222.
- ספקטרוסקופיה של מינרלים (20548) (מ) – משובץ במדעי כדור-הארץ, עמ' 224.
- בעיות מודרניות במדעי האטמוספירה (20518) (מס) – משובץ במדעי כדור-הארץ, עמ' 223.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

תואר ראשון

20234 מעבדה: כימיה כללית

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **כימיה כללית** 1 (או **כימיה כללית א + כימיה כללית ב** לביולוגים, או **כימיה כללית א + כימיה כללית ב**). ידע קודם דרוש: הקורס **יישומי מחשב מתקדמים**.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, פרופ' נאוה בן-צבי, פרופ' רדה לוי, ד"ר דורותה צירקי; ד"ר ויקטוריה ליבין (הכנת ניסויים)

בקורס זה יבצעו הסטודנטים חמש מעבדות. חלקן מסתמכות על החומר שנלמד בקורסים **כימיה כללית**, אחרות מביאות בפני הסטודנטים פרקים נוספים – חדשים. זוהי ההזדמנות ליישם במעבדה פרקים מהקורסים **כימיה כללית** ולרכוש מיומנויות נוספות בעבודה עם מכשור מעבדתי.

מבנה הקורס

- על הסטודנטים לבוא מוכנים למעבדה לאחר שהשלימו את הדוח המכין לפי ההנחיות המובאות בחוברת המעבדה. במעבדה הם יבחנו על חומר הלימוד. יגיעת החומר מהווה תנאי לביצוע המעבדה;
- לאחר סיום המעבדה על הסטודנטים להגיש דוח מסכם;
- הציון בקורס ייקבע על סמך הדוחות, הבוחן בתחילת המעבדה וההתרשמות הכללית של המנחה מעבודת הסטודנטים.

המעבדות מתבצעות במעבדה שבאוניברסיטה הפתוחה. משך כל מעבדה – בין ארבע לחמש שעות.

נושאי המעבדות

- מעבדה I סינתזה של חומר אורגני. בדיקת ספקטרום אינפרה אדום של החומר במכשיר FTIR.
- מעבדה II מכפלת המסיסות – שיקוע של יון הכלור באמצעות תמיסת AgNO3; למידת הנושא של מכפלת המסיסות.
- מעבדה III קביעת מנגנון של תגובת הידרוליזה בסיסית של אסטר בעזרת pH-מטר.
- מעבדה IV היכרות עם תגובות קומפלקסציה – יציבות יחסית של קומפלקסים וקביעת קשיות המים.
- מעבדה V הכרת המצוי כאמצעי לבידוד חומרים – בידוד ונילן מתערובות שונות וקביעת ריכוזו באמצעים ספקטרליים.

מספר המקומות בקורס מוגבל.

20437 כימיה כללית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם מומלץ: ידע בכימיה ברמה של בגרות (3 יחידות) או הקורס **עולם הכימיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, ד"ר דורותה צירקי, ד"ר חוה גל
יועצים: פרופ' לינה בן-דור, פרופ' נאוה בן-צבי, פרופ' אהרון גדנקן, פרופ' שמואל וייס, פרופ' דן מאירשטיין, פרופ' גיל נבון, פרופ' יורם קירש

הקורס מיועד לסטודנטים שתחום לימודיהם העיקרי הוא מדעי הטבע והחיים, ולשם כך הם זקוקים לדע מקיף בכימיה. קורס זה אינו מומלץ בתור קורס ראשון בכימיה למי שאין לו ידע מוקדם בתחום ברמה של 3 יחידות בגרות לפחות.

הקורס עוסק בעקרונות המרכזיים המונחים ביסודם של תהליכים כימיים, ובבעיות של מבנה, אנרגיה, דינמיקה ומנגנונים כימיים, תוך שילוב של כימיה תיאורית. הקורס משלב דוגמאות מנושאים בעלי עניין לסטודנטים לכימיה, למדעי החיים, לגיאולוגיה ולפיסיקה.

ספר הקורס **כימיה כללית**, כרך א (האוניברסיטה הפתוחה, 2010), כרך ב (האוניברסיטה הפתוחה, 2008) מבוסס על תרגום 13 הפרקים הראשונים של הספר:

P. Atkins & L. Jones, *Chemical Principles – The Quest for Insight*, 3rd ed. (W.H. Freeman & Company, 2005)

פרקי הספר

1	פרק 1	אטומים: עולם הקוואנטים
2	פרק 2	קשרים כימיים
3	פרק 3	תצורות ומבנים של מולקולות
4	פרק 4	תכונות גזים
5	פרק 5	נוזלים ומוצקים
6	פרק 6	תרמודינמיקה: החוק הראשון
7	פרק 7	תרמודינמיקה: החוק השני והחוק השלישי
8	פרק 8	שינוי משקל פיזיקלי
9	פרק 9	שינוי משקל כימי
10	פרק 10	חומצות ובסיסים
11	פרק 11	שינוי משקל בתמיסות מימיות
12	פרק 12	אלקטרוכימיה
13	פרק 13	קינטיקה כימית

במהלך הקורס יתקיימו שני מפגשי מעבדה. השתתפות בהם היא חובה.

20116 עולם הכימיה

4 נקודות זכות ברמת פתיחה

4 לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' נאוה בן-צבי, פרופ' יצחק דותן, ד"ר אהובה לאופולד, ד"ר חוה גל, ד"ר דורותה צירקי; יואב ברויר (עריכה) **יועצים:** פרופ' לינה בן-דור, פרופ' אהרון גדנקן, פרופ' ששון צחיקי

הקורס מיועד לסטודנטים לכימיה ולמדעי החיים שאין להם רקע בכימיה, לסטודנטים שתכנית לימודיהם מחייבת כימיה בהיקף מצומצם; לסטודנטים הממקדים את לימודיהם בתחום מדעי הרוח והחברה ומעוניינים להרחיב את הידע שלהם בתחום מדעי הטבע במסגרת קורסי הבחירה. כן מומלץ הקורס כהכנה לקורסים **כימיה כללית (20437)** ו**כימיה כללית א (20470)**.

הקורס כולל חמש חטיבות המלוות בסרטי וידאו/DVD, שהם חלק מובנה ממערך הלימוד. הסרטים כוללים ראיונות עם מדענים ידועי שם, הדגמות במעבדה, אנימציה ממוחשבת של הרמה המולקולרית והצגה של אירועים כימיים שיש להם קשר לחברה ולטכנולוגיה. הסרטים הם חלק חיוני מחומר הלימוד. הצפייה בסרטים תלווה בפעילות מקדימה ומסכמת, ולכן **הצפייה בסרטים היא חובה!**

נושאי החטיבות

- **מבוא:** היכרות ראשונית עם היריעה הרחבה של הכימיה ועם השיטות המדעיות המשמשות את החוקרים בתחום זה.
- **מאטומים למולקולות:** אבני היסוד של החומר – האטומים, המולקולות והראיות לקיומם ולהיווצרותם.
- **מולקולות בפעולה:** דיון בריאקציות כימיות, בגורמים המשפיעים עליהן, במערכות שבהן הן מתקיימות ובתוצרים שלהן.
- **ממיקרו למקרו:** התייחסות וניתוח של מערכות גלובליות – האטמוספירה, גיאוכימיה, מחצבים ומתכות.
- **הפחמן במערכות טבעיות וסינתטיות:** ייחודן של תרכובות הפחמן – כאלה שמקורן בטבע וכאלה שהן מעשה ידי אדם – ממולקולות פשוטות לפולימרים מורכבים.

הקורס מוצע כקלקורס – קורס שבו סרטי DVD הם מרכיב חשוב, ומהווים חלק בלתי נפרד מיחידות הלימוד.

1 להשלכות על צבירת נ"י בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר החל מסמסטר 2017 או יילמד הקורס במתכונת חדשה שתקנה 3 נ"י ברמת פתיחה.

1 בעבר נלמד הקורס גם במתכונות שונות: **כימיה כללית (20477)**, **כימיה כללית (20487)**. להשלכות על צבירת נ"י בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

1 או הקורסים **כימיה כללית (20477)**, **(20487)**, שאינם מוצעים עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

תואר ראשון

20470 כימיה כללית א¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם מומלץ: ידע בכימיה ברמה של בגרות (3 יחידות) או הקורס **עולם הכימיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, ד"ר דורותה צירקי, ד"ר חוה גל
יועצים: פרופ' לינה בן-דור, פרופ' נאוה בן-צבי, פרופ' אהרון גדנקן, פרופ' שמואל וייס, פרופ' דן מאירשטיין, פרופ' גיל נבון, פרופ' יורם קירש

שני הקורסים **כימיה כללית א** (20470) ו**כימיה כללית ב** (20480) עוסקים בעקרונות המרכזיים המונחים ביסודם של תהליכים כימיים, ובבעיות של מבנה, אנרגיה, דינמיקה ומנגנונים כימיים תוך שילוב של כימיה תיאורית. הקורס משלב דוגמאות מנושאים בעלי עניין לסטודנטים לכימיה, למדעי החיים, לגיאולוגיה ולפיסיקה.

ספר הקורס **כימיה כללית**, כרך א (האוניברסיטה הפתוחה, 2010) מבוסס על תרגום 9 הפרקים הראשונים של הספר:

P. Atkins & L. Jones, *Chemical Principles – The Quest for Insight*, 3rd ed. (W.H. Freeman & Company, 2005)

פרקי הספר

- פרק 1 אטומים: העולם הקוונטי
- פרק 2 קשרים כימיים
- פרק 3 צורות ומבנים של מולקולות
- פרק 4 תכונות הגזים
- פרק 5 נוזלים ומוצקים
- פרק 6 תרמודינמיקה: החוק הראשון
- פרק 7 תרמודינמיקה: החוק השני והשלישי
- פרק 8 שיווי משקל פיזיקלי
- פרק 9 שיווי משקל כימי

במהלך הקורס יתקיים מפגש מעבדה אחד. ההשתתפות בו חובה.

שימו לב: קורס זה הוא קורס חובה במסלולים המשלבים כימיה, ואינו מומלץ בתור קורס ראשון בכימיה למי שאין לו ידע מוקדם בתחום ברמה של 3 יחידות בגרות לפחות.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20480 כימיה כללית ב¹

4 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורס **כימיה כללית א**.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, ד"ר דורותה צירקי, ד"ר חוה גל
יועצים: פרופ' לינה בן-דור, פרופ' נאוה בן-צבי, פרופ' אהרון גדנקן, פרופ' שמואל וייס, פרופ' דן מאירשטיין, פרופ' גיל נבון, פרופ' יורם קירש

קורס זה הוא המשכו של הקורס **כימיה כללית א** (20470), והוא קורס חובה במסלולים המשלבים כימיה.

ספר הקורס **כימיה כללית**, כרך ב (האוניברסיטה הפתוחה, 2008) מבוסס על תרגום פרקים 10-17 של הספר:

P. Atkins & L. Jones, *Chemical Principles – The Quest for Insight*, 3rd ed. (W.H. Freeman & Company, 2005)

פרקי הספר

- פרק 10 חומצות ובסיסים
- פרק 11 שיווי משקל בתמיסות מימיות
- פרק 12 אלקטרוכימיה
- פרק 13 קינטיקה כימית
- פרק 14 יסודות: ארבע המשפחות הראשונות הראשיות
- פרק 15 יסודות: ארבע המשפחות הראשיות האחרונות
- פרק 16 יסודות: גוש d
- פרק 17 כימיה גרעינית

במהלך הקורס יתקיים מפגש מעבדה אחד. ההשתתפות בו חובה.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20490 כימיה כללית ב לביולוגים¹

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס **כימיה כללית א**.

פיתוח הקורס: ד"ר דורותה צירקי, ד"ר חוה גל
יועצים: פרופ' לינה בן-דור, פרופ' נאוה בן-צבי, פרופ' אהרון גדנקן, פרופ' שמואל וייס, פרופ' דן מאירשטיין, פרופ' גיל נבון, פרופ' יורם קירש

סטודנטים הלומדים בכל המסלולים לקראת תארים במדעי הטבע והחיים חייבים לכלול בתכנית לימודיהם את הקורס **כימיה כללית ב** (20490). לסטודנטים המעוניינים ללמוד קורס זה בקצב איטי יותר מוצע השילוב של שני הקורסים **כימיה כללית א** (20470) ו**כימיה כללית ב לביולוגים** (20490). שילוב שני קורסים אלו זהה לחלוטין לקורס **כימיה כללית ב** (20437) והוא מחליף את הקורסים השנתיים **כימיה כללית ב** במתכונת שנתית (20477 ו-20487).

הקורס כולל את ארבעת הפרקים הראשונים בספר הקורס **כימיה כללית**, כרך ב (האוניברסיטה הפתוחה, 2008), המבוסס על תרגום פרקים 10-13 של הספר:

P. Atkins & L. Jones, *Chemical Principles – The Quest for Insight*, 3rd ed. (W.H. Freeman & Company, 2005)

פרקי הספר

- פרק 10 חומצות ובסיסים
- פרק 11 שיווי משקל בתמיסות מימיות
- פרק 12 אלקטרוכימיה
- פרק 13 קינטיקה כימית

במהלך הקורס יתקיים מפגש מעבדה אחד. ההשתתפות בו חובה.

שימו לב! השילוב של שני הקורסים **כימיה כללית א** (20470) ו**כימיה כללית ב לביולוגים** (20490) מוצע בתשלום שכר לימוד אחד.²

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

2 סטודנטים שלמדו את הקורס **כימיה כללית א** (20470) יוכלו להירשם לקורס **כימיה כללית ב לביולוגים** (20490) ללא תשלום. מי שיבקשו לחזור פעם נוספת על הקורס **כימיה כללית ב לביולוגים** (20490) יחויבו בתשלום.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

תואר ראשון

20282 כימיה אורגנית לביולוגים¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: אחד מהקורסים **כימיה כללית²** או **כימיה כללית א**.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, ד"ר דורותה צירקי, ד"ר חוה גל

הקורס נועד להקנות את יסודות הכימיה האורגנית, תוך הדגשת הרלוונטיות של תגובות כימיות במערכות ביולוגיות.

חומר הלימוד

ספר הקורס **כימיה אורגנית לביולוגים**, המבוסס על תרגום 14 הפרקים הראשונים של הספר: P.Y. Bruice, *Essential Organic Chemistry*, 2nd ed. (Pearson Education, Inc., 2010) מדריך למידה הכולל הסברים נוספים ופתרונות לתרגילים.

נושאי הלימוד

- מבוא לכימיה אורגנית
- פחמימנים: אלקאנים, אלקנים ואלקנים
- איזומריה וסטריאוכימיה
- ארומטיות: דיאנים ותרבויות ארומטיות
- תגובות התמרה נוקלאופיליות
- תגובות אלימינציה
- הכרת תרכובות בעלות קבוצות פונקציונליות שונות
- תרכובות קרבונליות
- שיטות ספקטרליות: UV, MS, IR, ¹³C-NMR ו-¹H-NMR

במהלך הקורס יתקיים מפגש מעבדה אחד וההשתתפות בו היא חובה.

20456 כימיה אורגנית¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורס **כימיה כללית²** (או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב לביולוגים**, או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב**), וכן דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, ד"ר דורותה צירקי, ד"ר חוה גל
יועצים: פרופ' זאב אייזנשטט, פרופ' גיימס בקר, פרופ' שמריהו הוז, פרופ' יובל שבו

מטרות הקורס

- הקניית השפה בכימיה אורגנית.
- הבנת הקשר בין התכונות הפיזיקליות והכימיות של תרכובות אורגניות לבין סוגי הקבוצות הפונקציונליות הקיימות בהן.
- לימוד מנגנוני-תגובה בהדגשה סטראוכימית.
- חשיפה לעקרונות הפיזיקליים עליהם מבוססות שיטות ספקטרליות לאפיון תרכובות אורגניות.
- הטמעת השימוש בשיטות ספקטרליות לפענוח מבנים של חומרים אורגניים.

ספר הקורס

P.Y. Bruice, *Organic Chemistry*, 6th ed. (Pearson Education, Inc., 2010).
ספר הקורס נלמד באנגלית בעזרת מדריך למידה בעברית. המדריך כולל הסברים נוספים ופתרונות לתרגילים.

נושאי הלימוד

- מבוא לכימיה אורגנית
- פחמימנים: אלקאנים, אלקנים ואלקנים
- אלקנים ואלקנים
- סטראוכימיה – כימיה מרחבית
- תגובות התמרה נוקלאופיליות ותגובות אלימינציה
- אל-איתור אלקטרוני: דיאנים ותרבויות ארומטיות
- תרכובות אורגניות פונקציונליות שונות: כהלים, אתרים, אפוקסידים, תיאולים, אלדהידים וקטונים, אמנים וחומצות קרבוקסיליות ונגזרותיהן
- דחיסות קרבונליות נבחרות
- תגובות התמרה אלקטרופיליות
- שיטות ספקטרליות: UV, MS, IR, ¹³C-NMR ו-¹H-NMR
- תגובות חמצון – חיזור
- תרכובות אורגנו-מתכתיות

במהלך הקורס נערכים שני מפגשי מעבדה. ההשתתפות במפגשים היא חובה.

20439 מעבדה בכימיה אורגנית

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים **כימיה אורגנית**, **כימיה אורגנית לביולוגים**.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, ד"ר דורותה צירקי, ד"ר חוה גל
יועץ: פרופ' שלמה רוזן

בקורס מעבדה זה יבצעו הסטודנטים שש מעבדות המסתמכות על החומר שנלמד בקורסים **כימיה אורגנית** (20456) או **כימיה אורגנית לביולוגים** (20282), כמו גם על נושאים נוספים. במהלך הקורס ירכשו הסטודנטים מיומנויות עבודה ייחודיות למעבדה בכימיה אורגנית, יערכו ניסויים באופן עצמאי, יעבדו את תוצאות הניסויים ויכירו שיטות זיהוי מבנה שונות.

נושאי המעבדות

- **כלורינציה:** סינתזה והכרת מנגנוני תגובות התמרה נוקלאופיליות S_N1 ו-S_N2, תוך שימוש בטכניקות עבודה שונות ושימוש ב-G.C. ו-I.R. לזיהוי חומרים.
- **אלימינציה:** סינתזה והכרה של מנגנוני תגובות האלימינציה E1 ו-E2. ניתוח והבנה של תגובות דהירטציה כמקרה פרטי של תגובות מסוג זה, תוך שימוש בטכניקת זיקוק.
- **אסטרופיקציה:** ניתוח והבנה של מנגנון תגובות אסטרופיקציה.
- **אצילציה פרידל קרפטס:** סינתזה והכרת מנגנון של תגובת התמרה ארומטית אלקטרופילית, תוך שימוש בטכניקות עבודה שונות וכן ב-G.C. ו-I.R. לזיהוי חומרים.
- **תגובת גריניאר:** תרכובות אורגנו-מתכתיות. במעבדה זו ייעשה שימוש בטכניקת גיבוש מחדש, עבודה במערכת יבשה, ייבוש ונידוף ממיסים.
- **דחיסות, חמצון ושחלופים:** סינתזה אורגנית הכוללת מספר שלבים עוקבים ושילוב של טכניקות עבודה מגוונות.

מפגשי המעבדה מתקיימים במעבדה שבאוניברסיטה הפתוחה. משך כל מפגש כחמש שעות.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

תואר ראשון

20404 כימיה אי-אורגנית¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידיע קודם דרוש: הקורס כימיה כללית² (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), וכן דרושה יכולת קריאת מאמרים באנגלית.

פיתוח הקורס: פרופ' לינה בן-דור, פרופ' נאה בן-צבי, פרופ' יצחק דותן, ד"ר ברברה צין, ד"ר דינה עינות-יוגב, ד"ר רחלי בן-קנז וקשלק; יואב בריר (עריכה)

יועצים: פרופ' משה קול, ד"ר צחי מילגרם

מטרות הקורס

- היכרות שיטתית עם מגוון של ריאקציות, מבנים סריגיים והסברים, המעוגנים בתחום הכימיה האי-אורגנית;
- הכרה ושימוש במודלים ככלי לניבוי מבנים במערכות מחקר וניסוי בתחום הכימיה האי-אורגנית;
- היכרות עם שיטות מחקר ומכשור המשמשים בתחום הכימיה האי-אורגנית.

הקורס פותח על בסיס קורס בכימיה אי-אורגנית שפרופ' לינה בן-דור לימדה בחוג לכימיה באוניברסיטה העברית בירושלים.

ספר הקורס

בקורס נלמד ספר באנגלית (שיינתן לסטודנטים): D.F. Shriver & P.W. Atkins, *Inorganic Chemistry*, 5th ed. (Oxford University Press, 2009)

את ספר הקורס מלווה מדריך למידה עצמית, הכולל הרחבות, הארות והערות, דוגמאות, שאלות מסוגים שונים והכוונות אל ספר הקורס.

נושאי הלימוד

- מבנים ותגובות**
- יחידה 1 מבנה אטומי ומולקולרי
  - יחידה 2 מבנה של מוצקים
  - יחידה 3 חומצות ובסיסי
  - יחידה 4 סימטריה מולקולרית

תרכובות קאורדינטיביות

- יחידה 5 קומפלקסים של מתכות d : מבנה ויציבות
- יחידה 6 קומפלקסים של מתכות d : מבנה אלקטרוני ותכונות
- יחידה 7 קומפלקסים של מתכות d : מהירות ומנגנוני תגובה
- יחידה 8 תרכובות אורגנו-מתכתיות של מתכות d גוש

תכונות ותגובות ייחודיות

- יחידה 9 מימן ויסודות גוש s
- יחידה 10 יסודות קבוצות הבור והפחמן
- יחידה 11 יסודות קבוצות החנקן והחמצן
- יחידה 12 הלוגנים וגזים אצילים

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20463 מעבדה בכימיה אי-אורגנית¹

2 נקודות זכות ברמה רגילה

ידיע קודם דרוש: הקורס כימיה אי-אורגנית. ידיע קודם דרוש: הקורס כימיה כללית² (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב).

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, ד"ר דינה עינות-יוגב, ד"ר חגית פרנקל-מילרד, ד"ר נורית גולדמן

יועצים: פרופ' דוד אבניר, פרופ' לינה בן דור

בקורס זה יבצעו הסטודנטים שש מעבדות. חלקן מסתמכות על החומר שנלמד בקורס כימיה אי-אורגנית (20404), אחרות חושפות בפני הסטודנט נושאים נוספים. במהלך הקורס רוכשים הסטודנטים מיומנויות עבודה ייחודיות למעבדה בכימיה אי-אורגנית, עורכים ניסויים באופן עצמאי, מעבדים את תוצאות הניסויים ומכירים שיטות זיהוי מבנה שונות.

נושאי המעבדות

- השורה הספקטרוסקופית:** צבעי קומפלקסים קביעת השורה הספקטרוסקופית של סדרת קומפלקסים של נחושת.
- איזומרים גאומטריים בקומפלקסים:** ניתוח תגובת שווי-משקל של המעבר בין האיזומרים אוקטאהדר-מרובע מישורי של קומפלקסי ניקל (II).
- סינתזה של תרכובת קאורדינטיבית:** זיהוי תוצרי הקומפלקסציה בין נחושת ברומיד לבין ליגנד טטראמתילתיורם גפרי (tetramethylthiuram sulfide). נכיר את מהלך עבודתו של החוקר במעבדה בכך שנעזר בשיטות אנליזות כימיות שונות על-מנת לקבוע את זהות התוצרים.
- צבעים מעולם הנו-חלקיקים:** הכרת עולם הנו-חלקיקים ותלות צבע התמיסה בגודלם של החלקיקים. בניסוי יוכנו נו-חלקיקים של זהב מתכתי ונו-חלקיקים של מגנטית.
- תחמוצות הברזל:** הכרת מספר תחמוצות שונות של ברזל ודרך הכנתם בתנאי סינתזה הדומים (כמה שאפשר) ליצירתם בתנאי טבע. נחקור את ההבדלים בין התחמוצות השונות זו מזו בהרכבן, בדרגת החמצון של יון הברזל, במבנה הגבישי, בצבע ובתכונות המגנטיות.
- פילמור אי-אורגני:** הכנת זכוכית בטמפרטורת החדר – סינתזה של זכוכית בעלת תכונות מגוונות בטמפרטורת החדר. הכנת הזכוכית תעשה בשיטת הסול-גיל המהווה פריצת דרך חדשה במדע חומרים קרמיים החדשים.

מפגשי המעבדה מתקיימים במעבדה שבאוניברסיטה הפתוחה. משך כל מפגש כחמש שעות.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20241 קינטיקה כימית

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידיע קודם דרוש: הקורסים יישומי מחשב למדעים, יסודות הפיזיקה א, יסודות הפיזיקה ב, כימיה כללית¹ או כימיה כללית א, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפניטיסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי)², וכן דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידיע קודם מומלץ: הקורס אטומים מולקולות ותכונות החומר.

פיתוח הקורס: ד"ר ענבל טובי-ערד, פרופ' יצחק דותן

יועצים: פרופ' דורון אורבך, פרופ' מרדכי ביקסון, פרופ' אורי דינור

הקינטיקה הכימית עוסקת במעקב אחר מהירות תגובות כימיות. הקורס עוסק בשאלות מרכזיות בתחום, ביניהן: מהם הגורמים המשפיעים על מהירות התגובה; כיצד ניתן למצוא את מנגנון התגובה; כיצד ניתן לזרז או להאט תגובות כימיות.

ספר הקורס

S.R. Logan, *Fundamentals of Chemical Kinetics* (Longman, 1998)

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה בעברית. המדריך כולל הסברים נוספים ושאלות מנחות.

נושאי הלימוד

- סדרי תגובה ותלות המהירות בטמפרטורה
- קינטיקה של תגובות רדיואקטיביות
- שיטות ניסיוניות למדידת קינטיקה של תגובות
- מנגנונים פשוטים: תגובות מקבילות, תגובות עוקבות ותגובות שיווי משקל
- תגובות חד-מולקולריות ומנגנון לינדמן
- תגובות שרשרת ותגובות פיצוץ
- קטליזה הטרורגנית – איזותרת הספיחה של לנגמיר ומנגנוני לנגמיר-הינשוולד
- קטליזה אנזימטית – מנגנון מיכאליס מנטן ומעכבי אנזימים
- פוטוכימיה
- התפלגות מקסוול-בולצמן ותורת ההתנגשויות

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.
2 או הצמד חשבון אינפניטיסימלי 1 (20474) + אינפניטיסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפניטיסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

תואר ראשון

20483 תרמודינמיקה¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: פיסיקה

ידע קודם דרוש: הקורסים **יסודות הפיסיקה** (או **יסודות הפיסיקה א** + **יסודות הפיסיקה ב**), **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפניטיסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**),² וכן אחד מבין הקורסים **כימיה כללית**,³ **כימיה כללית א**, **אטומים מולקולות ותכונות החומר**.

פיתוח הקורס: ד"ר איגור רכינוב, ד"ר ורדה איטח

יועצים: פרופ' דורון אורבך, פרופ' יצחק דותן, פרופ' חיים דיאמנט, פרופ' יוסף ורבין, פרופ' יורם קירש, פרופ' רוני רפפורט, ד"ר דניאל הריז

הקורס מקנה ידע בעקרונות התרמודינמיקה ומאפשר לסטודנטים להפעיל ידע זה בניתוח תהליכים במערכות כימיות ופיסיקליות שונות.

הקורס מתבסס על תרגום הספר:

H. Metiu, *Physical Chemistry:*

Thermodynamics (Taylor & Francis, 2006)

נושאי הלימוד

- טמפרטורה, לחץ, נפח מולרי ושווי משקל
- משוואת מצב
- טרנספורמציות תרמודינמיות
- עבודה
- חום
- טרנספורמציות הפיכות ובלתי הפיכות
- גדלים תלויי מסלול וגדלים בלתי תלויים במסלול
- החוק הראשון והשני של תרמודינמיקה
- האנרגיה החופשית של הלמהולץ והאנרגיה החופשית של גיבס
- חישובי אנטרופיה בטרנספורמציות שווי משקל
- שינויי אנטלפיה ואנרגיה בטרנספורמציות תרמודינמיות
- תרמוכימיה
- הפוטנציאל הכימי
- תערובות: גדלים מולריים חלקיים ואקטיביות
- שווי משקל כימי: קבוע שווי משקל, חיזוי כמותי של ההרכב מתוך קבוע שווי משקל, הקשר בין קבוע שווי משקל והאנרגיה החופשית של גיבס, תלות קבוע שווי משקל בלחץ וטמפרטורה
- מעברי פזה: מעברי פזה במערכות חד-קומפוננטיות, תנאי שווי משקל לקיום שתי פזות, משוואת קלייפרון, שווי משקל בין פזות במערכות בינריות, יישומים בשווי משקל גז-נוזל
- תמיסות אלקטרוליטים, תאים גלוואניים, תנאי שווי משקל בתאים גלוואניים (פרקים 29-27)

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

2 או הצמד **חשבון אינפניטיסימלי 1** (20474) + **אינפניטיסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפניטיסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

3 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20289 מעבדה: כימיה פיסיקלית

2 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: פיסיקה

תנאי קבלה: הקורסים **תרמודינמיקה**, **קינטיקה כימית**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפניטיסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**),¹ **כימיה כללית**² (או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב לביולוגים**), או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב**. ידע קודם דרוש: הקורס **יישומי מחשב מתקדמים**.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, פרופ' שמואל וייס, ד"ר ענבל טובי-ערד, ד"ר ורדה איטח, ד"ר איגור רכינוב

בקורס זה יבצעו הסטודנטים ניסויים בתחומי הכימיה הפיסיקלית: קינטיקה, תרמודינמיקה, אלקטרוכימיה וספקטרוסקופיה. הניסויים נועדו לחשוף את הסטודנטים לשיטות עבודה במעבדה ודרכים לעיבוד תוצאות ניסיוניות, וכן לציוד מעבדה מגוון כמו ספקטרומטר לאור נראה ועל-סגול, פולרימטר, מדי מוליכות, מערכת ואקום ועוד.

מבנה הקורס

הקורס כולל שישה מפגשי מעבדה שיתקיימו במעבדת האוניברסיטה הפתוחה. משך כל מפגש כשש שעות, וייערכו בו ניסוי אחד או שניים. במפגש הראשון נעסוק בשיטות לעיבוד תוצאות ניסיוניות וחישובי שגיאה. על הסטודנטים ללמוד חומר רקע לפני המעבדה ולהכין דוח מכין לפי ההנחיות בחוברת המעבדה. במעבדה ייבחנו הסטודנטים על חומר הלימוד. ידיעת חומר הלימוד מהווה תנאי לביצוע המעבדה. בסיום כל מפגש מעבדה יגישו הסטודנטים דוח מסכם.

נושאי המעבדות

- האפקט האיוטופי במהירות תגובה כימית
- ספיחה על פחם פעיל – איזותרמת לנגמיר
- אינברסיה של סוכרוז
- קלורимטריה
- מוליכות חשמלית בתמיסות
- מערכת ואקום

ייתכנו שינויים ותוספות בנושאים אלה לפי קביעת צוות הקורס. מספר המקומות בקורס מוגבל.

20915 כימיה אורגנית מתקדמת

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 36 ני"ז עבור קורסים קודמים במדעי הטבע, ובכללן: **כימיה כללית א**, **כימיה כללית ב**, **כימיה אורגנית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית **בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **מעבדה בכימיה אורגנית**.

פיתוח הקורס: ד"ר עפר ריעני, ד"ר חוה גל, ד"ר דורותה צ'רקו, פרופ' יצחק דותן

יועצים: פרופ' דמיטרי גלמן, ד"ר ענבל טובי-ערד

מטרות הקורס

- חשיפה לשיטות סינתטיות מתקדמות ולתגובות קטליטיות.
- לימוד עקרונות מתקדמים בכימיה אורגנית.
- הרחבת-ידע והעמקה במשפחות חומרים פעילים והצגתם במגוון רחב של אפשרויות סינתטיות.
- בחינת מודלים מנגנוניים לחיזוי רגיוסקטיביות וסטראוסלקטיביות של תגובות.
- הכשרה במיומנויות רטר-סינתזה.

ספר הלימוד

F.A. Carey, R.J. Sundberg (Eds.), *Advanced Organic Chemistry; Part B: Reactions and Synthesis*, 5th ed. (Springer, 2007).

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה בעברית. המדריך כולל הרחבות והסברים נוספים, שאלות מנחות והכוונות אל ספר הלימוד. בנוסף, תצורף מקראה המכילה מתוך חלק אי של ספר הלימוד את פרק 6 במלואו וסעיפים מתוך פרק 3 ו-1.7.

נושאי הלימוד

- חומרי ביניים פעילים: קרבאניונים
- מבוא לכימיה של אנולאטים, אנאמינים ואימינים אנונים
- תגובות קרבאניונים בנוכחות תרכובות קרבוניל
- כימיה של תרכובות אורגנו-ליתיום, אורגנו-מגנזיום ואורגנו-אבץ
- כימיה של תרכובות נחושת אורגניות
- כימיה של תרכובות אורגנו-פלדיום
- תגובות חמצון ותגובות חיזור

1 הסטודנטים לא יקבלו את חלקו הראשון של הספר: *Advanced Organic Chemistry; Part A: Structure and Mechanisms*.

1 או הצמד **חשבון אינפניטיסימלי 1** (20474) + **אינפניטיסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפניטיסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

20340 אנליזה של ניסויים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: פיסיקה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), וכן חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי)² וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס יישומי מחשב מתקדמים. ליחידה 2 דרוש ידע בסיסי בסימטריה הנלמד בקורסים כימיה אי-אורגנית (יחידה 2) או סימטריה (יחידה 4). סטודנטים החסרים ידע זה ושלא למדו את אחד מהקורסים האלה ישלימו אותו בלימוד עצמי מתוך קורסים אלה. ידע קודם מומלץ: הקורסים תרמודינמיקה, קינטיקה כימית, כימיה אי-אורגנית, סימטריה, תורת הקוואנטים א (או מכניקה קוואנטית ומבנה האטום).

פיתוח הקורס: ד"ר ענבל טובי-ערד, פרופ' שמואל וייס, פרופ' יורם קירש, אורנה מילוא, ד"ר דינה עינות-יגוב, פרופ' דוד אבניר, ד"ר דן שטייניץ, חגית טייב, ד"ר ורדה איטח

היכולת לתח באופן עצמאי ואמין תוצאות ניסיוניות היא אחת המיומנויות החשובות הנדרשות מנסיינים בענפי מדעי הטבע השונים. השתכללות המכשור והנטייה, בתחומים מסוימים, לבצע ניסויים מורכבים בקבוצות גדולות, הביאו לכך שמיומנות זו חשובה לעתים יותר מהיכולת לטפל במכשור ולהפעילו.

הקורס נועד על כן לאמן את הסטודנטים בשיטות מקובלות לאנליזה של תוצאות ניסיוניות, ולהפגישם עם טכניקות ניסיוניות בעלות חשיבות בכימיה פיסיקלית ובפיסיקה.

כל יחידת לימוד עוסקת בניסוי מסוים או בטכניקה ניסויית מסוימת. לאחר הסבר תאורטי של התופעה הנדונה, מתוארת מערכת המדידה ומוצגות תוצאות שהושגו במערכת זו. על הסטודנטים לנתח את התוצאות הללו (לפי הנחיות המפורטות ביחידה) ולהגיש את ממצאיהם בצורת דוח מעבדה.

חומר הלימוד

יחידה 1 ספקטרום באינפרא-אדום של מולקולות דו-אטומיות
יחידה 2 מדדי סימטריה רציפים
יחידה 3 הריאקציה בין H_2 ו- I_2
יחידה 4 מולקולות צבע אורגניות
יחידה 5 תהליכים מעוררים תרמית
יחידה 6 מעקב אחרי ריאקציות מהירות בעזרת "הקפצת טמפרטורה"

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.
2 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

20522 תורת הקוואנטים א

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: פיסיקה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים בפיסיקה ו/או בכימיה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב), חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי),² אלגברה לינארית 1 (או אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע) וכן אחד מבין הקורסים פרקים בפיסיקה מודרנית, כימיה כללית,³ כימיה כללית א. ידע קודם מומלץ: הקורסים מכניקה, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב.⁴

פיתוח הקורס: פרופ' יוסף רובין, ד"ר חנה צוקרמן, ד"ר ברק קול, לוי רוזנבלום
יועצים: ד"ר עדי ארמוני, פרופ' יהודה האז, פרופ' שמואל וייס, פרופ' יעקב כתרילאל, פרופ' אורי מאור, פרופ' יורם קירש

קורס זה בנוי כקורס ראשון בתורת הקוואנטים לכימאים ולפיסיקאים. הקורס מתחיל בהצגת עקרונות תורת הגלים וחומר רקע בסיסי אחר, וממשיך בכך בד בבד עם הדיון בתורת הקוואנטים בשתי היחידות הראשונות. עם זאת, חיוניות היכרות מוקדמת עם עקרונות המכניקה, כולל חשבון וקטורי, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ומושגים בסיסיים באלגברה לינארית. על הסטודנטים לדעת כי הקורס מחייב השקעת זמן גדולה מן הממוצע. במסגרת הקורס נלמדים המושגים הבסיסיים של תורת הקוואנטים והשיטות העיקריות לניתוח מערכות קוואנטיות, תוך שימת דגש על יישומים למערכות כימיות ופיסיקליות ממשיות.

הקורס פחות פורמלי מהקורס מכניקה קוואנטית ומבנה האטום (20320), ומציג נושאים אחדים בעזרת דוגמאות מייצגות ולא בצורת פיתוח אקסיומטי בעל תוקף כללי.

חומר הלימוד

יחידה 1 משוואת שרדינגר
יחידה 2 מושגים בסיסיים בתורת הקוואנטים
יחידה 3 השיטות והמבנה של תורת הקוואנטים
יחידה 4 תנע זוויתי ואטום המימן
יחידה 5 שיטות קרוב ושימושיהן
יחידה 6 ספין ואטומים מרובי אלקטרונים

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + אינפיניטסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.
3 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.
4 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 2 (20121) + חשבון אינפיניטסימלי 3, למי שלמדו את חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד; או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 3, למי שלמדו את חשבון אינפיניטסימלי 1 + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20474+20475) או (20106+20121).

20523 תורת הקוואנטים ב: קשר כימי

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: פיסיקה

תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים ובכללם הקורסים תורת הקוואנטים א, כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), כימיה אורגנית, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי)² וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים יישומי מחשב מתקדמים, אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע (או אלגברה לינארית 1). ידע קודם מומלץ: הקורסים כימיה אי-אורגנית, סימטריה, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב.³

פיתוח הקורס: ד"ר ענבל טובי-ערד
יועצים: פרופ' רועי בר, פרופ' יצחק דותן, פרופ' יוסף רובין, פרופ' יעקב כתרילאל, פרופ' יורם קירש

קורס זה הוא המשך ישיר של הקורס תורת הקוואנטים א (20522), ומרחיב את היריעה בכיוון יסודות הקשר הכימי.

חומר הלימוד

יחידה 1 סימטריה ותורת החבורות
יחידה 2 יון מולקולת המימן
יחידה 3 מולקולות דו-אטומיות
יחידה 4 מולקולות פולי-אטומיות

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.
2 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי (20492), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.
3 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 2 (20121) + חשבון אינפיניטסימלי 3, למי שלמדו את חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד; או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 3, למי שלמדו את חשבון אינפיניטסימלי 1 + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20474+20475) או (20106+20121).

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

תואר ראשון

20577 פרויקט מחקר בכימיה¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 60 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי הטבע והחיים בציון ממוצע 80 לפחות, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ייתכנו תנאי קבלה ספציפיים בהתאם לנושא הפרויקט. לפרטים ולקבלת אישור הרשמה נא לפנות למרכז הקורס.²

הקורס מאפשר להתנסות בעבודה מחקרית, ולרוב משלב עבודה אישית עם עבודה של קבוצת מחקר במעבדה של אחת מהאוניברסיטאות או של אחד ממכוני המחקר בארץ. הפרויקט יכול להיות בעל אופי מעשי (במעבדה או בשדה) או תאורטי-חישובי.

במהלך העבודה יהיו הסטודנטים שותפים לבחירת שאלה מחקרית, שבדרך כלל תהיה רלוונטית לעבודות המבוצעות במעבדה המסוימת שבחרו. לאחר הגדרת שאלת המחקר ילמדו הסטודנט ממאמרים את הרקע המדעי הקשור בה, יגדירו יחד עם המדריך את המטרות, ילמדו את שיטות המחקר, ויכינו הצעת עבודה שתכלול את הרקע המדעי, השאלה הנחקרת ופרוטוקול בו יפורטו השלבים, אופן ביצוע הפרויקט ולוח הזמנים. **ההרשמה לקורס תיעשה רק לאחר אישור ההצעה על ידי המדריך ומרכז ההוראה.** ההרשמה אינה תלויה במועדי ההרשמה הרגילים, אלא יכולה להיעשות במשך כל השנה. העבודה תהיה בהיקף של סמסטר אחד או שניים, תוך השקעה ממוצעת של יום בשבוע. בתום העבודה יתחו הסטודנטים את התוצאות וידווחו עליהן בכתב במתכונת של פרסום מדעי. בנוסף, יציגו הסטודנטים את עבודתם במצגת שתפורסם גם באתר הקורס. הציון יכלול הערכה של הצעת העבודה, העבודה המעשית, העבודה המסכמת והצגת הפרויקט.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 ההרשמה לקורס אינה תלויה במועדי ההרשמה הכלליים של האוניברסיטה הפתוחה.

20911 שיטות פיסיקליות לאנליזה כימית

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב, או יסודות הפיסיקה לביולוגים א + יסודות הפיסיקה לביולוגים ב), כימיה אורגנית (או כימיה אורגנית לביולוגים), וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: יישומי מחשב מתקדמים. ידע קודם מומלץ: כימיה אי-אורגנית.

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, ד"ר ורדה איטח, מרינה פוליאק

מטרת קורס זה היא להקנות לסטודנטים ידע מסודר במבנה ובעקרונות הפעולה של המכשירים האנליטיים השונים. עם סיום לימוד הקורס אנו צופים כי הסטודנטים יכירו את המכשירים השונים ואת שימושיהם בהתאם לבעיה האנליטית אותה עליהם לפתור.

ספר הקורס

J.W. Robinson, E.M. Skelly Frame & G.M. Frame II, *Undergraduate Instrumental Analysis*, 6th ed. (Marcel Dekker, 2005)

הסטודנטים יקבלו את הספר באנגלית ובנוסף מדריך למידה בעברית.

פרקי הספר שילמדו

- פרק 1 עקרונות כימיה אנליטית מיכשורית
- פרק 2 מבוא לספקטרוסקופיה
- פרק 3 ספקטרוסקופיה תהודה מגנטית גרעינית NMR
- פרק 4 ספקטרוסקופיה אינפרא אדום IR
- פרק 5 ספקטרוסקופיה בתחום העל סגול UV והאור הנראה VIS
- פרק 6 ספקטרוסקופיה בליעה אטומית
- פרק 7 ספקטרוסקופיה פליטה אטומית
- פרק 8 ספקטרוסקופיה קרני X
- פרק 9 ספקטרומטריה מסות I: עקרונות ומיכשור
- פרק 10 ספקטרומטריה מסות II: ניתוח ספקטרא וישומים
- פרק 11 עקרונות הכרומטוגרפיה
- פרק 12 כרומטוגרפיה גז
- פרק 13 כרומטוגרפיה נוזל

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20557 דינמיקה מולקולרית של תהליכים כימיים

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

שיוך נוסף: פיסיקה

4 תנאי קבלה: הקורסים כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), קינטיקה כימית, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי),² וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב). ידע קודם מומלץ: הקורסים תורת הקוואנטים א, תורת הקוואנטים ב: קשר כימי.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר רוז, פרופ' רפאל לויך, פרופ' יצחק דותן; צבי עצמון, יוליה גלפרין (עריכה)

יועצת: ד"ר ענבל טובי-ערד

דינמיקה של התנגשויות מולקולריות עוסקת בחקר המנגנונים של תהליכים אלמנטריים (כימיים ופיסיקליים) במטרה להבין מה מתרחש ברמה המולקולרית כאשר תהליך כימי או פיסיקלי יוצא לפועל. באמצעות דינמיקה מולקולרית ניתן לגלות מנגנוני ריאקציות, ולהבין מהם התנאים בהם יתרחש תהליך. ניתן להשתמש בדינמיקה מולקולרית לתהליכים המתרחשים בפאזה גזית, בתמיסה, על פני משטחים ועוד. במילים אחרות, **הדינמיקה המולקולרית נותנת כלים להבנת כל ענפיה השונים של הכימיה.**

ההתקדמות שחלה בטכניקות הניסוייות ובתאוריות הבסיסיות מאפשרת לחקור תהליכים ברמה המולקולרית המיקרוסקופית במישור ובכך לספק אמצעי להבנת תהליכים קינטיים. הבנת רעיונות אלו והיכולת לקרוא את השפה הם כל מה שנדרש כדי לבחון את התהליך הכימי עצמו. קורס זה הוא קורס בסיסי של השפה המאפשרת עמדת תצפית מולקולרית.

חומר הלימוד מבוסס על הספר **דינמיקה מולקולרית של תהליכים כימיים** מאת ת' רז-נחום ור' לויך (האוניברסיטה הפתוחה, 2008) ועל מדריך למידה (האוניברסיטה הפתוחה, 2009).

פרקי הספר

- פרק 1 מהי דינמיקה מולקולרית?
- פרק 2 התנגשויות מולקולריות של חלקיקים חסרי מבנה
- פרק 3 מבוא להתנגשויות ריאקטיביות
- פרק 4 דינמיקה רב-גופית
- פרק 5 קבוע המהירות לתגובות כימיות מעברי אנרגיה
- פרק 6 שפועל ובקרה כימית באמצעות האור
- פרק 7 יישום עקרונות הדינמיקה המולקולרית למערכות מורכבות

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

2 או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

20912 לייזרים: עקרונות ושימושים

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שיוך נוסף: פיסיקה

4 תנאי קבלה: 60 נ"ז במדעים ובכללן: כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), או אטומים מולקולות ותכונות החומר; יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב), (או מכניקה + חשמל ומגנטיות + גלים ואופטיקה); חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א או (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי)²; תורת הקוואנטים א או מכניקה קוואנטית ומבנה האטום או פרקים בפיסיקה מודרנית וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים קינטיקה כימית, דינמיקה מולקולרית של תהליכים כימיים.

פיתוח הקורס: ד"ר איגור רכינב, פרופ' יצחק דותן

מטרת קורס זה היא להעניק לסטודנטים חשיפה לנושאים הקשורים במבנה הלייזר, עקרונות פעולתו, לצד טעימה משימושים ספציפיים של לייזרים במחקר בסיסי ויישומי עכשווי. עם סיום הלימוד אנו צופים כי הסטודנטים יכירו טכניקות מבוססות-לייזר המשמשות באופן רוטיני באנליזה ספקטרוסקופית, דינמיקה מולקולרית, פוטוכימיה ופוטופיסיקה, יישומים אנליטיים, סביבתיים, מעקב ובקרה אחר תהליכים תעשייתיים וכו'. בקורס יתקיימו שני מפגשי מעבדה (השתתפות חובה).

ספר הקורס

H.H. Telle, A.G. Urena & R.J. Donovan, *Laser Chemistry: Spectroscopy, Dynamics and Applications* (John Wiley, 2007)

הסטודנטים יקבלו את הספר באנגלית ובנוסף מדריך למידה ומדריך מעבדה בעברית.

פרקי הספר שילמדו

פרק 1	מבוא
פרק 2	אטומים, מולקולות והאינטראקציה שלהם עם אור
פרק 3	עקרונות בסיסיים של פעולת לייזר
פרק 4	מערכות לייזרים
פרק 5	עקרונות של ספקטרוסקופיית לייזר
פרק 6	ספקטרוסקופיית בליעה
פרק 7	פלורסנציה מושרית לייזר
פרק 8	שיטות המבוססות על פיזור אור: ספקטרוסקופיית ראמאן ותהליכים נוספים
פרק 9	ספקטרוסקופיה מבוססת יינון
פרק 10	החזרה, שבירה ונפיצה של אור
פרק 11	פילטרים וציפויי שכבות דקות
פרק 12	סיבים אופטיים
פרק 13	מכשירים לאנליזה של אור וחלקיקים טעונים, גלאים
פרק 14	מדידה ועיבוד אותות
פרק 15	פוטודיוציאציה של מולקולות דו-אטומיות

בנוסף יילמד נושא אחד מתוך הפרקים 16-30 של ספר הלימוד.

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.
2 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + אינפיניטסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

20334 סימטריה

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב), כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב). ידע קודם מומלץ: הקורס **אשנב למתמטיקה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אברהם אורנשטיין, פרופ' אברהם גינצבורג, פרופ' דוד גינצבורג, פרופ' שמעונה גינצבורג, פרופ' אמיתי הלוי, רופ' דניאלה ליבוביץ, פרופ' ולדימיר פרלוג, מתי גולדמן, שמואל ברגר

למושג 'סימטריה' משמעויות וביטויים בתחומים רבים – באמנות פלסטית, במוסיקה, במתמטיקה ובמדעי הטבע. הקורס מציע **פורמליזציה מתמטית** של המושג, ומציג נושאים **במדעי הטבע** שבהם מתגלה סימטריה בצורות שונות: כאמצעי לתיאור תופעות ולמינון; כעיקרון להסבר תופעות ולחיזוי שלהן; וכשיקול מסייע בפתרון בעיות. הנושאים בקורס מובאים מתחומי המתמטיקה והכימיה. לפיכך ימצא הלומד עוסק בעיות רב-תחומיות המקיפות מגוון של עצמים – החל במולקולות וכלה בגופים מופשטים.

חומר הלימוד

מתמטיקה	
יחידה 1	העתקות ותמורות
יחידה 2	חבורות
יחידה 3	סימטריה בגיאומטריה
כימיה	
יחידה 4	פעולות סימטריה וחבורות נקודתיות
יחידה 5	שקילות כימית, הגדרת קונפיגורציה R, S, סטראוסלקטיביות ואננטיוסלקטיביות
יחידה 6	תכונות המושפעות מסימטריה: מומנט דיפולי, פעילות אופטית ותכונות דינמיות
יחידה 7	סימטריה וקישור, תנאי סימטריה לקיום ראקציות

20349 חמצן: אספקטים כימיים וביולוגיים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
שיוך נוסף: מדעי החיים

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), אחד מבין הקורסים כימיה אורגנית או כימיה אורגנית לביולוגים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: אחד מבין הקורסים ביולוגיה כללית א, **אשנב למדעי החיים**.

פיתוח הקורס: פרופ' נאוה בן-צבי, ד"ר אריה פרימר, שמעון באומל

מטרת הקורס

הכרת הנושא של תגובות חמצן מולקולרי וצורונים חמצניים במערכות אורגניות וביולוגיות.

מבנה הקורס

הקורס בנוי משלושה פרקי קריאה המבוססים על לקט קטעים הלקוחים מהספרות הכימית באנגלית, ומעובדה סימניונית. **פרק הקריאה הראשון** עוסק בעיקר בחמצון על ידי חמצן מולקולרי טריפלטי, בתהליכים רדיקליים ובתגובות הידרופראוקסידים, ובסופו יוצג תפקידו של החמצן בתהליך ההזדקנות. **הפרק השני** עוסק בעיקר בחמצון על ידי חמצן מולקולרי סינגלטי ובישיטות מנגנון פעולתו. **הפרק השלישי** עוסק בחמצון על ידי אוזון ובסופו יוצגו ההיבטים הביולוגיים – הצורך של אוזון בטבע והבעיה של זיהום אוויר. הסטודנטים יידרשו להגיש ממיין על כל אחד מהפרקים.

בסיום הקורס יתבקשו הסטודנטים לכתוב עבודה סמינריונית המבוססת על קריאת כמה מאמרים מקוריים נוספים מהספרות הכימית או הביולוגית. הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

דוגמאות של נושאים לעבודה סימניונית:

- אוטו-חמצון של PUFA – חקר מנגנון.
- חומצות דו-קרבוקסיליות כתוצרי אוזונוליה של ציקלואלקנים.
- הגנה מפוטו-חמצון: עיכוב על ידי קרוטנואידים.
- תפקידו האפשרי של חמצן סינגלטי בהפעלת קרצנו גנים.

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

תואר ראשון

20917 מבט על ננו-חומרים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים, ובכללם: יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב), כימיה כללית א + כימיה כללית ב (או אטומים מולקולות ותכונות החומר), אחד משני הקורסים תרמודינמיקה או תרמודינמיקה לפיזיקאים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: שיטות פיסיקליות לאנליזה כימית, כימיה אי-אורגנית.

פיתוח הקורס: פרופ' אהרון גדנקו, ד"ר אילנה פרלשטיין, ד"ר ענבל טובי-ערד
יועצים: פרופ' שלמה מגדסי, פרופ' יצחק מסתאי

ננו-חומרים מהווים את אבני היסוד למחקר בתחום הננו-טכנולוגיה. ייחודם הוא גודלם הזעיר – פחות מ-100 ננומטר (כאלפית מקוטר שערת האדם) בממד אחד לפחות. בשל ממדיהם הזעירים ננו-חומרים מתפקדים אחרת מחומרים בגודל מאקרוסקופי מבחינה כימית, פיסיקלית וביולוגית.

הקורס עוסק בשיטות לסינתזה של ננו-חומרים והבנת תכונותיהם הכימיות והפיסיקליות תוך חשיפה למגוון רחב של יישומים אפשריים בתחומים: רפואה, טקסטיל, מזון, אלקטרוניקה ועוד.

לימוד הקורס מחולק לשני שלבים. בשלב הראשון יילמדו פרקים נבחרים מתוך הספר:

D. Vollath, *Nanomaterials--An Introduction to Synthesis, Properties and Applications*, 2nd ed. (Wiley-VCH Verlag GmbH & Co, Weinheim, 2013)

בתוספת אסופת מאמרים ומדריך למידה קצר. על חלק זה של הקורס יגישו הסטודנטים מספר מטלות.

בשלב השני של הקורס יבחרו הסטודנטים נושא לעבודה סמינריונית בתחום המבוססת על מאמרים שפורסמו בספרות המדעית בשנים האחרונות. את העבודה יכתבו הסטודנטים בליווי מדריך.

1 או הקורס תרמודינמיקה (20217) שאינו מוצע עוד.

20553 נושאים בכימיה אטמוספירית

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
שינוי נוסף: מטאורולוגיה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי),² כימיה כללית³ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים), או כימיה כללית א + כימיה כללית ב, וכן צמד הקורסים יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב. ידע קודם מומלץ: הקורסים כימיה אי-אורגנית או כימיה אורגנית, קינטיקה כימית, מבוא למטאורולוגיה.⁴

פיתוח הקורס: פרופ' יצחק דותן, פרופ' יואב יאיר יועצים: פרופ' זאב לוי, פרופ' מנחם לוריא, ד"ר ינון רודיך

תחום הכימיה האטמוספירית זוכה בשנים האחרונות לחשיבות מרכזית. זאת בשל העובדה שהאטמוספירה מהווה תווך שבו מתרחשות תגובות כימיות מגוונות, בגבהים שונים ובאופנים שונים ולכן השפעה ישירה על המתרחש על-פני כדור-הארץ.

באטמוספירה קיימים מעגלים כימיים טבעיים של פליטת חומרים מהביוספירה וההידרוספירה אל האוויר, ואליהם מתווספים חומרים מעשי ידי אדם, שמשלבים במערכת הכימית המסובכת שקיימת באטמוספירה (ויוצרים, בין היתר, גשם וערפל חומצי). ראקציות כימיות הטרונגניות שכיחות באטמוספירה ותוצריהן הם חלקיקים מוצקים (אווירוסולים) ועננים, שלהם משקל חשוב בתהליכי שינוי האקלים של כדור-הארץ.

הקורס מורכב משני חלקים. החלק הראשון מתבסס על קריאת מאמרים באנגלית. חלק זה יעסוק במקורותיה של האטמוספירה, בהתפתחותה ובמעגלים הביו-גיא-כימיים של מרכיבים שונים (פחמן, חנקן, גופרית, חמצן) וכן בטיבן של ראקציות כימיות במדיום הגזי. המקראה מלווה במדריך למידה בעברית. בנוסף, מכילה המקראה סדרה של מאמרים קצרים העוסקים בסוגיות מרכזיות בכימיה אטמוספירית וחושפים את הסטודנטים לנושאים העדכניים ביותר בחזית המחקר של הכימיה האטמוספירית (לדוגמה: זיהום אוויר ממטוסים, הגשם החומצי, הפגיעה בשכבת האוזון ועוד). בחלקו השני של הקורס בוחר כל סטודנט נושא לעבודה סמינריונית, אותה יבצע בהדרכה צמודה של מנחה. כל סטודנט ירצה על עבודתו או יציג אותה בפני המדריך שלו בשיחת סיכום.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.
3 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.
4 סטודנטים שלא למדו את הקורס מבוא למטאורולוגיה (20291) יידרשו ללמוד את יחידות 1 ו-3 של קורס זה ולהגיש מטלה על הנושאים המרכזיים ביחידות אלה.

20910 נושאים בכימיה חישובית

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב, כימיה אורגנית, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: תרמודינמיקה, פרקים בפיסיקה מודרנית, יסודות הפיסיקה א, יסודות הפיסיקה ב, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי),² יישומי מחשב מתקדמים. ידע קודם מומלץ: תורת הקוואנטים א, קינטיקה כימית, ביוכימיה א, סימטריה, תורת הקוואנטים ב.

פיתוח הקורס: ד"ר ענבל טובי-ערד, ד"ר דורית שמש

יועצים: פרופ' רוברט גלור, פרופ' דן מאיור, פרופ' יאן מרטין, פרופ' יורם קירש

הכימיה החישובית היא ענף מרכזי בכימיה תאורטית ויש לה יישומים רבים ומגוונים – מתכנון תרופות חדשות, דרך הבנת מנגוני פעולה של אנזימים ועד חקר חומרים מורכבים ותופעות שטח. המחקר בכימיה החישובית עוסק בשאלות כמו מהי הגאומטריה המרחבית של מולקולות? מהו הקשר בין אנרגיה למבנה כימי? מהו מנגוון הפעולה של תגובות כימיות? התשובות לשאלות אלו ואחרות מתקבלות בעזרת תוכנות מחשב יחודיות.

הקורס יתמקד בגישה של המכניקה המולקולרית, אך יאפשר לסטודנטים להיחשף גם לתוצאות חישובים בשיטות האחרות. תהליך הלימוד בקורס יתחלק לשלושה שלבים:

- לימוד הרקע התאורטי של המכניקה המולקולרית באמצעות פרקים נבחרים מהספר: E. Lewars, *Computational Chemistry – Introduction to the Theory and Applications of Molecular and Quantum Mechanics*, 2nd Edition (Springer, 2011).
- ומדריך למידה.
- התנסות אישית בחישובים בעזרת תוכנת MOE.
- עבודה סמינריונית שתתבסס על קריאת מאמרים עדכניים בתחום, ופרויקט מחקרי מצומצם, בליווי מדריך.

לצורך לימוד הקורס דרוש מחשב אישי וחיבור לאינטרנט.

מספר המקומות בקורס מוגבל.

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.
2 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / כימיה

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בכימיה	20592 קורס סמינריוני בנושא מיוחד בכימיה: 3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית	20555 יסודות בכימיה של המצב המוצק 3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
<p>קורס המכון הבין-אוניברסיטאי באילת (20991), עמ' 178 – משובץ במדעי הטבע והחיים-כללי, עמ' 178.</p> <p>תרמודינמיקה לפיסיקאים (20482) (ר) – משובץ בפיסיקה, עמ' 183.</p> <p>אטומים, מולקולות ותכונות החומר (20201) (ר) – משובץ בפיסיקה, עמ' 183.</p> <p>מוליכים למחצה (20402) (ר) – משובץ בפיסיקה, עמ' 185.</p> <p>התקני מוליכים למחצה ומיקרואלקטרוניקה (20403) (ר) – משובץ בפיסיקה, עמ' 185.</p> <p>ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד (20204) (ר) – משובץ במדעי החיים, עמ' 202.</p> <p>ביוכימיה ב: פחמימות, ליפידים, חומצות גרעין (20247) (ר) – משובץ במדעי החיים, עמ' 202.</p> <p>מעבדה בביוכימיה של חלבונים (20405) (ר) – משובץ במדעי החיים, עמ' 208.</p> <p>תקשורת כימית בין בעלי חיים (20328) (מס) – משובץ במדעי החיים, עמ' 217.</p>	<p>4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), כימיה אי-אורגנית, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב).</p> <p>פיתוח הקורס: פרופ' לינה בן-דור</p> <p>קורס זה עוסק בנושאים מגוונים הקשורים לחזית המחקר והעשייה בכימיה ויש לו השלכות על כל יישומי ההיי-טק למיניהם. בראשית הקורס נלמד על שיטות הכנה של מוצקים וגידול גבישים (כגון bulk) או כשכבות דקות). הקורס עוסק גם בדרכים שונות לאפיון חומרים, כגון שיטות עקיפה, שיטות מיקרוסקופיות, שיטות ספקטרוסקופיות ואנליזה תרמית. נושא מבנה החומר, פגמיו ותכונותיו החשמליות, המגנטיות והאופטיות המבוססות על המבנה והפגמים נלמד גם הוא במהלך הקורס.</p> <p>מבנה הקורס חומר הלימוד מורכב מפרקים נבחרים מתוך הספר: A.R. West, <i>Basic Solid State Chemistry</i>, 2nd ed. (Wiley, 1999) וממדרוך למידה קצר המלווה אותו. חומר זה מהווה רקע ובסיס לליבון הנושאים ולביצוע המטלות. בחלקו השני של הקורס יכתבו הסטודנטים עבודה סמינריונית בעזרת הדרכה של יועץ בתחום. כל סטודנט ירצה על עבודתו או יציג אותה בפני המדריך שלו בשיחת סיכום.</p> <p>נושאים אפשריים לעבודה סמינריונית: הכנת תאים סולריים; שיטות לקבלת על-מוליכים; לייזרים.</p>	<p>1 במסגרת הלימודים לתואר יורשו הסטודנטים ללמוד רק אחד מתוך ארבעת הקורסים הסמינריוניים בנושא מיוחד: בגיאולוגיה (20591), בכימיה (20592), במדעי החיים (20590) והקורס פרויקט מתקדם בפיסיקה א (20382).</p>

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20121 אשנב למדעי החיים¹

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

◀ לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס (מהדורה הראשונה): ד"ר יואל קלמס, נורית ונגר; שלומית רוז (עריכה)
פיתוח המהדורה השנייה: ד"ר רויטל לביא, פרופ' מירי סורוז'ין

הקורס מבוסס על פרקים נבחרים מן הספר ביולוגיה – האחידות והמגוון של החיים (האוניברסיטה הפתוחה, 2015), שהוא תרגום לעברית של הספר:

C. Starr & R. Taggart, *Biology – The Unity and Diversity of Life*, 13th ed. (Wadsworth, 2013)

הקורס מיועד לסטודנטים למדעים ולתחומי ידע אחרים שאינם לומדים לקראת תואר במדעי החיים, אך מעוניינים לרכוש ידע בסיסי בביולוגיה. הפרקים שנבחרו מתוך ספר הקורס מקנים ידע כללי בנושאים המרכזיים בביולוגיה, ומאפשרים להתודע לכיווני המחקר החדשניים בביולוגיה המודרנית.

נושאי הלימוד

- הבסיס התאי של החיים
- עקרונות התורשה
- אבולוציה ומגוון
- המבנה והתפקוד של בעלי חיים
- אקולוגיה

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על לימוד 26 פרקים מספר הקורס (18 פרקים מכרך א ו-8 פרקים מכרך ב), על מדריכי למידה המנחים את הסטודנטים בלימוד הנושאים, ועל לומדות מחשב המעשירות את חומר הלימוד.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 סטודנטים שלמדו את הקורס יכולים להשלים את לימודיהם לתואר במדעי החיים אחרי שישלימו לימוד של הפרקים הנוספים בכרך א של הספר, יגישו מטלת חובה לפרקים אלה, ישלימו את המעבדות שנלמדו במסגרת הקורס **ביולוגיה כללית א** (2018), וילמדו את הקורס **ביולוגיה כללית ב** (2019) במלואו.

20118 ביולוגיה כללית א¹

6 נקודות זכות ברמת פתיחה

◀ לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): ד"ר יואל קלמס, נורית ונגר; שלומית רוז (עריכה)
פיתוח המהדורה השנייה: ד"ר רויטל לביא, פרופ' מירי סורוז'ין

הקורס זה הוא חלקו הראשון של קורס מבוא בביולוגיה המציג תמונה רחבת היקף של הביולוגיה על ענפיה השונים. קורס זה והקורס **ביולוגיה כללית ב** (2019) הם קורסי חובה בתכנית הלימודים של סטודנטים הלומדים לקראת תואר בוגר אוניברסיטה במדעי החיים.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על ארבע החטיבות הראשונות (כרך א) של הספר **ביולוגיה – האחידות והמגוון של החיים** (האוניברסיטה הפתוחה, 2014), שהוא תרגום לעברית של הספר:

C. Starr & R. Taggart, C. Evers, L. Starr, *Biology – The Unity and Diversity of Life*, 13th ed. (Wadsworth, 2012)

בספר מוצגים התופעות והתהליכים הבסיסיים של החיים, יחד עם נושאי המחקר המרכזיים של הביולוגיה המודרנית, והוא מקנה לסטודנטים את תמונת העולם הביולוגי באופן כללי, ואת ההבנה והידע בענפים השונים של התחום ההכרחיים להשכלתו של כל ביולוג.

חטיבות הלימוד

- הבסיס התאי של החיים
- עקרונות התורשה
- עקרונות האבולוציה
- אבולוציה ומגוון

בקורס נערכות **מעבדות** שהשתתפות בהן היא חובה. המעבדות מתקיימות במרכזי הלימוד

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20119 ביולוגיה כללית ב

6 נקודות זכות ברמה רגילה

◀ ידע קודם דרוש: הקורס **ביולוגיה כללית א**.

פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): ד"ר יואל קלמס, נורית ונגר; שלומית רוז (עריכה)
פיתוח המהדורה השנייה: ד"ר רויטל לביא, פרופ' מירי סורוז'ין

הקורס זה הוא חלקו השני של קורס מבוא בביולוגיה המציג תמונה רחבת היקף של הביולוגיה על ענפיה השונים. קורס זה והקורס **ביולוגיה כללית א** (2018) הם קורסי חובה בכל תכניות הלימודים של סטודנטים הלומדים לקראת תואר בוגר אוניברסיטה במדעי החיים.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על שלוש החטיבות האחרונות (כרך ב) של הספר **ביולוגיה – האחידות והמגוון של החיים** (האוניברסיטה הפתוחה, 2014), שהוא תרגום לעברית של הספר:

C. Starr & R. Taggart, *Biology – The Unity and Diversity of Life*, 13th ed. (Wadsworth, 2012)

בחלק זה של הקורס מסתייעים הסטודנטים בידע שרכשו בקורס **ביולוגיה כללית א** (2018) כדי להכיר מערכות, תופעות ותהליכים המאפיינים יצורים מורכבים, כגון צמחים ובעלי חיים, וכן לעמוד על יחסי הגומלין הקיימים בין יצורים לבין עצמם ובינם לבין הסביבה. אחד הנושאים הנדונים בהרחבה בחלק זה של הקורס הוא השינויים בסביבה הנגרמים על ידי האדם, וכיצד הם משפיעים על מגוון היצורים החיים.

חטיבות הלימוד

- המבנה והתפקוד של צמחים
- המבנה והתפקוד של בעלי חיים
- אקולוגיה והתנהגות

בקורס נערכות **מעבדות** שהשתתפות בהן היא חובה. המעבדות מתקיימות במרכזי הלימוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון ומוסא ראשון

20412 אקולוגיה

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **כימיה כללית**¹, **עולם הכימיה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **גנטיקה**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**.

פיתוח הקורס: פרופ' עוזי ריטה, פרופ' דן כהן (כתיבה), ד"ר איילת שוסטר, פרופ' עידו יצחקי (יועץ אקדמי בכיר), ד"ר זיוה רענן (תרגום); יואב ברויר, שלומית רוז (עריכה)
יועצים: פרופ' עמרם אשל, פרופ' שמשון בלקין, פרופ' משה גופן, פרופ' תמר דיין, פרופ' דן כהן, פרופ' עמנואל נוי-מאיר, ד"ר יורם אייל, ד"ר אביגדור בליס, ד"ר רחל בן-שלמה, ד"ר דוד זלך, ד"ר משה קול

הקורס עורך היכרות עם מדע האקולוגיה על ידי מתן הסברים תאורטיים והמחשה בעזרת דוגמאות מחקריות, תוך הדגשה על הצגת מחקרים שנעשו בארץ. הקורס כולל שני ימי סיור.

חומר הלימוד

יחידה 1 – **חלק א**: מבוא כללי שבו מוסברים תחומי העיסוק והמחקר של מדע האקולוגיה ונערכת היכרות עם מושגים בסיסיים; **חלק ב**: זרימת אנרגיה ומחזורי חומרים במערכות אקולוגיות.

יחידה 2 – **אקולוגיה, גנטיקה ואבולוציה** – הקשר ההדוק שבין אקולוגיה ואבולוציה, התפתחות ההתאמות של מינים במהלך האבולוציה והקשר שבין ההתאמה הקיימת ותהליכים אקולוגיים ואבולוציוניים.

יחידה 3 – **אוכלוסיות** – אוכלוסיות חד-מיניות: דמוגרפיה ותהליכים אוכלוסייתיים והשפעתם על שינויים בשכיחותן של אוכלוסיות במרחב ובזמן.
יחידות 4-5 – **יחסי גומלין בין-מיניים** – יחסי הגומלין הקיימים בטבע בין אוכלוסיות מינים והשפעתם על הדינמיקה האוכלוסייתית. תחרות בין המינים ויחסי הדדיות, יחסי הגומלין שבין מין אוכל ומין נאכל (יחסי טריפה).

יחידה 6 – **חברות ביולוגיות ומערכות אקולוגיות** – יחידה זו נשענת על כל הנלמד ביחידות קודמות ומסכמת את השפעתם של תהליכי זרימת אנרגיה, מחזור חומרים ותהליכים, תוך-מיניים ובין-מיניים, על מבנה חברות ביולוגיות (מגוון מינים) ועל מבנה, תפקוד ויציבות של מערכות אקולוגיות.

יחידה 7 – **התערבות האדם במערכות אקולוגיות** – השפעות האדם על מרכיביה האביוטיים של המערכת האקולוגית (קרקע, מים, אוויר) והשפעות ישירות ועקיפות על החברה הביולוגית.

1 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20204 ביוכימיה א

3 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: כימיה

4 ידע קודם דרוש: הקורס **כימיה כללית**² (או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב לביולוגים**, או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב**), וכן אחד מבין הקורסים **כימיה אורגנית לביולוגים**, **כימיה אורגנית**. ידע קודם מומלץ: אחד מבין הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **אשנב למדעי החיים**.

פיתוח הקורס: ד"ר רות ערב, שלומית זרחוביץ
יועצים: פרופ' אילה הוכמן, פרופ' עדה יונת, פרופ' אבינעם לבנה, פרופ' יורם מילנר, פרופ' רחל נחושאי, ד"ר אלחנן במברגר, ד"ר גדעון פלמינגר

החלבונים הם מקרומולקולות חשובות ביותר באורגניזם החי: חלבוני המבנה מהווים חומר בניין עיקרי של האורגניזם, וחלבוני התפקוד ממלאים באורגניזם תפקודים חיוניים רבים ומגוונים, כגון: זירוז ריאקציות (אנזימים), העברה בררנית של חומרים דרך קרומי התאים (נשאים), הגנת הגוף מפני חדירת גופים זרים לתוכו (נוגדנים) ועוד.

מטרת הקורס להציג את הקשר שבין מבנה החלבון לבין תפקודו, וכן להקנות ידע בסיסי בשיטות הרווחות בחקר חלבונים.

קורס זה הוא קורס תשתית במדעי החיים ועליו מתבססים קורסים רבים, כגון: **התא: מבנה ופעילות** (20214), **פיזיולוגיה של מערכות האדם** (20556), **אימונוולוגיה** (20322), **פיזיולוגיה של הצמח** (20536) ועוד.

נושאי הלימוד

- החומצות האמיניות והקשר הפפטידי
- מבנה חלבונים – הקשר שבין רצף החומצות האמיניות בחלבון לבין מבנהו המרחבי
- בידוד וניקוי חלבונים – יחידה זו מלווה במפגש מעבדה שמטרתו להציג שיטות בידוד וניקוי של חלבונים
- הקשר בין מבנה חלבונים ותפקודיהם
- אנזימים – זרזים ביולוגיים
- מנגנוני פעולה של אנזימים – מבנה מרחבי, מבנה האתר הפעיל והקשר למנגנון הפעולה בכמה אנזימים מייצגים

בקורס מתקיים מפגש מעבדה **חובה**.

1 שם הקורס היה בעבר **ביוכימיה I: חלבונים – מבנה ותפקוד**.
2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20247 ביוכימיה ב

3 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: כימיה

4 ידע קודם דרוש: הקורס **ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד**. ידע קודם מומלץ: אחד מבין הקורסים **כימיה אורגנית לביולוגים**, **כימיה אורגנית**.

פיתוח הקורס: ד"ר רות ערב (כתיבה), ד"ר עדה ניר, ד"ר רות לומניצר; יואב ברויר (עריכה)
פיתוח מהדורה ראשונה: ד"ר רות ערב, טליה טליתמן (כתיבה); יואב ברויר (עריכה)
יועצים: פרופ' יחזקאל ברנהולץ, פרופ' עליזה דביר, פרופ' משה מברך, פרופ' מירי סורוזין, פרופ' חרמונה שורק, פרופ' נתן שרון

קורס זה הוא קורס המשך לקורס **ביוכימיה א** (20204). נדונים בו המבנה של פחמימות (סוכרים), ליפידים (שומנים) וחומצות גרעין, תפקודיהם באורגניזם, מסלולי הפירוק והסינתזה שלהם וכן שיטות לבידודם ולאפיונם.

הכרת חומרי טבע אלה תביא להבנה מעמיקה יותר של תפקודיהם בתאים ובאורגניזמים השונים, כפי שהם נדונים בקורסים **התא: מבנה ופעילות** (20214), **גנטיקה** (20275), **עולם החיידקים** (20237) ובקורסים המתקדמים במדעי החיים.

בקורס שלוש חטיבות:

- חטיבה I – פחמימות (סוכרים)
- חטיבה II – ליפידים (שומנים)
- חטיבה III – חומצות גרעין

1 שם הקורס היה בעבר **ביוכימיה II: פחמימות, ליפידים, חומצות גרעין**.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20410 ביולוגיה התפתחותית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידיע קודם דרוש: הקורסים **החולייתנים, התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטריאלי)**.

פיתוח הקורס: פרופ' פאני דולז'נסקי, ד"ר ליה אטינגר (כתיבה), בוקי קמחי (ריכוז הפיתוח); ליאורה גרינברג (עיצוב)
יועצים: פרופ' בני גייגר, פרופ' ישראל וולדבסקי, ד"ר עודד קאנר, פרופ' אדוארדו מיטרני, פרופ' מיכאל פלדמן, ד"ר חיה קלכהיים, זחבה רנגיני

הביולוגיה ההתפתחותית משיקה לכל התחומים האחרים בביולוגיה, ונותנת ביטוי לצורך באינטגרציה ביניהם. תהליכי ההתפתחות מתחילים מרגע היווצרותו של היצור, אולם אין הם מסתיימים עם תום התפתחותו העוברית, אלא ממשיכים כל מהלך חייו עד מותו. הקורס מתמקד בתהליכי ההתפתחות של בעלי חיים רב-תאיים, ולא בתהליכים המתרחשים בחי-תאיים או בצמחים.

במהלך הקורס יתודעו הסטודנטים לתופעות מרכזיות המתרחשות במהלך ההתפתחות, ולהשלכות שיש לחקר תהליכי ההתפתחות על הבנת האורגניזם במצבים נורמליים ופתולוגיים. יודגשו הגישות הניסוייות ומהלך המחקר שהובילו להבנה ולידע הקיימים כיום לגבי תופעות אלה. למרות שבעשור האחרון חלה התקדמות רבה בהבנת הבסיס המולקולרי והגנטי של תהליכי התפתחות שונים, נותרו עדיין שאלות רבות פתוחות. בקורס יוצגו ההיפותזות המנסות לתת הסבר כולל לתהליכי ההתפתחות, וכן יחסי הגומלין הקיימים בין התחומים השונים בביולוגיה לבין הביולוגיה ההתפתחותית.

הלימוד מבוסס על הספר **ביולוגיה התפתחותית** (האוניברסיטה הפתוחה, 1996).

פרקי הספר

- פרק 1 מושגי יסוד בהתפתחות
- פרק 2 ההפריה – נקודת המוצא להתפתחות
- פרק 3 השלב הראשון בדרך לרב-תאיות – התלמה ויצירת בלסטולה
- פרק 4 הנחת היסוד למבנה האורגניזם – מבלסטולה לגסטולה והמשך הדרך
- פרק 5 תהליכי השראה: יחסי גומלין בין תאים משפיעים על מהלך ההיווצרות של רקמות ואיברים
- פרק 6 תאים בתרביית מגלים סודות
- פרק 7 התמיינות תאים
- פרק 8 תפקיד החומר החוץ-תאי בהתמיינות ובמורפוגנזה
- פרק 9 היכרות בין תאים – תהליך מרכזי במורפוגנזה
- פרק 10 השלד התוך-תאי ותפקידו בהתפתחות
- פרק 11 רקמה היא יותר מסכום התאים המרכיבים אותה
- פרק 12 רגנרציה – לבנות מחדש את אשר אבד
- פרק 13 גורמי גדילה בהתפתחות
- פרק 14 גנים והתפתחות – סקירה היסטורית ומושגית

20275 גנטיקה

6 נקודות זכות ברמה רגילה + 2 ברמה מתקדמת

ידיע קודם דרוש: הקורסים **ביולוגיה כללית א, ביולוגיה כללית ב, ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד**. ידיע קודם מומלץ: הקורסים **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטריאלי)**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**.

פיתוח הקורס: עידית ברלס (עריכה מדעית וריכוז הפיתוח), פרופ' דניאל סגל (ייעוץ מדעי); מעיין שטיינברג, עדי מרקוזה-הס (תרגום); טובה צורף, ענת לויט (עריכה)
אחריות אקדמית: פרופ' מירי סורוזין

הגנטיקה היא ענף במדעי החיים העוסק בגנים, בתורשה ובדרך שבה הגנים מעורבים בקביעת תכונות של אורגניזמים. הגנטיקה מספקת כלים לחקירת תפקודם של הגנים ומאפשרת לבחון את הפעולה ההדדית של כלל הגנים באורגניזם ואת השפעתם של הגנים על אוכלוסיות. משנות השבעים של המאה ה-20 השתנו פניה של הגנטיקה בעקבות גילויים בעלי משמעות מרחיקת לכת לכל מדעי החיים, כולל השלכות ופוטנציאל ליישומים חסרי תקדים בתחומי הרפואה והחקלאות. בקורס מוצגים בהרחבה החידושים האלה, וזאת בלא לזנוח את יתר ההיבטים וענפי המשנה העיקריים של הגנטיקה הקלאסית.

הקורס מבוסס על מהדורה מתורגמת של הספר: A.J.F. Griffiths, S.R. Wessler, R.C. Lewontin & S.B. Carroll, *Introduction to Genetic Analysis*, 9th ed. (W.H. Freeman, 2008)

חומר הלימוד

- **חטיבה 1 – העברת מידע גנטי:** הגישה הגנטית לביולוגיה; הורשת גן יחיד; התפלגות בלתי תלויה של גנים; מיפוי כרומוזומים איקריוטיים על ידי רקומבינציה; גנטיקה של חיידקים והגניפים שלהם; אינטראקציות בין גנים.
- **חטיבה 2 – מדני"א לפנוטיפ:** דני"א – מבנה והכפלה; רני"א – תעתוק ועיבוד; חלבונים וסינתזת חלבונים; בקרת התבטאות הגנים בחיידקים ובגניפיהם; בקרת התבטאות גנים באיקריוטים; הבקרה על ההתפתחות; גנומים וגנומיקה.
- **חטיבה 3 – מוטציות, שונות ואבולוציה:** הגנום הדינמי; מוטציות, תיקון ורקומבינציה; שינויים כרומוזומיים רחבי היקף; גנטיקה של אוכלוסיות; גנטיקה כמותית; גנטיקה ואבולוציה.
- **חטיבה 4 – שיטות:** טכנולוגיית דני"א ורקומביננטי ויישומיה.

הקורס נלמד במתכונת שנתי. במהלך הקורס יתקיימו שלושה מפגשי מעבדה. ההשתתפות בהם היא חובה.

1 בגרסתו הקודמת נקרא הקורס **ממנדליזם להנדסה גנטית**. להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

20104 החולייתנים

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידיע קודם דרוש: הקורסים **ביולוגיה כללית א, ביולוגיה כללית ב**.

פיתוח הקורס: פרופ' אבינעם אדם, פרופ' שמעונה גינצבורג, ד"ר נרי כפכפי, נורית ונגר, איתן אביטל, ד"ר דוד עילם; ענת גפני, אורנה ברקאי (עריכה)
יועצים וכותבי חוץ: ד"ר שרה ויסנברג, ד"ר רוני רדו, ד"ר משה וולק, פרופ' אברהם חיים, ד"ר עמוס פיין, ד"ר רויטל לביא

החולייתנים (בעלי החוליות) הם הקבוצה הגדולה של בעלי חיים שעמם נמנה גם האדם. הקורס מקנה מושגי יסוד באנטומיה, בפיזיולוגיה, באמבריולוגיה ובאבולוציה של החולייתנים, ואלה מהווים רקע ובסיס לכל לימוד מתקדם של גוף האדם ותפקודו ולהבנת מוצאו ומקומו בעולם החי.

הגישה המאפיינת את הקורס היא אבולוציונית בעיקרה, ולכן נסקרות תכונותיהם העיקריות וההתפתחותם האבולוציונית הארוכה של החולייתנים, תוך הדגשת השינויים המורפולוגיים והתפקודיים המעמיקים שחלו בהם עם המעבר מן החיים במים לחיים ביבשה.

הקורס כולל גם ארבע מעבדות שבהן יתבצע ניתוחים של שלושה חולייתנים, הסתכלות בתקנים מיקרוסקופיים ותצוגה של דגמים.

חומר הלימוד

- **יחידת המבוא:** סוקרת את עולם החי כולו, את שיטות המיון, את מקום החולייתנים בתוכו ואת עקרונות המבנה המשותפים של גופם.
- **יחידה 2:** כוללת חומר רקע והוראות מפורטות לניתוחים שיתבצעו במעבדה.
- **יחידות 3-4:** דנות במים כסביבת חיים ובבעיות הקיים בתוכם, תוך התמקדות בנשימה, בצפיפה ובאוסמורגולציה.
- **יחידות 5-6:** עוסקות במעבר ליבשה ובמשמעותו מרחיקת הלכת, כפי שהיא מתבטאת במבנה ובתפקוד של השלד ושל מערכת הדם והנשימה, ובהפרשה של החולייתנים.
- **יחידות 7-9:** עוסקות בשלוש הקבוצות הגדולות של חולייתני היבשה: הזוחלים, העופות והיונקים. הסקירה מלווה בעיון באחדים מכישוריהם המיוחדים הכרוכים בחיים מחוץ למים, במיוחד באשר לתנועה, לרבייה ולוויסות חום הגוף.
- **יחידה 10:** מוקדשת כולה להתפתחות העוברית של החולייתנים.
- **יחידה 11:** עניינה מערכת העצבים והחושים.
- **יחידה 12:** מוקדשת לאבולוציה של המין האנושי ולתכונותיו של האדם כחולייתן חריג.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20220 החרקים

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**. ידע קודם מומלץ: הקורס **החולייתנים**.

פיתוח הקורס: פרופ' מיכאל קוסטא, נורית ונגר, עדי מרקוזה-הס, מנחם קפלן, תמר ויסמן, מוניקה שיוביץ

פיתוח מהדורה חדשה: ד"ר דני סימון (אחראי אקדמי), ד"ר ויקטוריה סורוקר
יועצים: פרופ' רחל גלון, פרופ' אורי גרוזון, פרופ' דן גרלינג, פרופ' אברהם חפץ

החרקים מהווים רוב מוחלט, יותר מ-80%, מכלל המינים של בעלי החיים בכדור-הארץ. לחרקים נציגים בכל רמה טרופית, למעט היצורים הראשוניים. בקבוצה משגשגת זו של יצורים באה לידי ביטוי דרך אבולוציונית ארוכה, שהביאה להתפתחות צורות חיים השונות תכלית שינוי מאלה של החולייתנים. ההיכרות עם החרקים חיונית אפוא לכל המבקש להכיר את עולם החי שסביבו, מה גם שחשיבות החרקים רבה במיוחד לאדם בתחומי הרפואה, החקלאות והמחקר המדעי.

ההיכרות המוחשית של הסטודנטים עם החרקים מודגשת באמצעות הסתכלות מודרכת בחרקים בכל מפגשי ההנחיה ובסיום בחיק הטבע. כמו כן מומחשים היבטים שונים של תפקוד החרק באמצעות ניסויים, תמונות וסרטונים.

הלימוד מבוסס על הספר **החרקים**, מהדורה שנייה (האוניברסיטה הפתוחה, 2006).

חומר הלימוד

- 1 מפגש ראשון עם עולם מוזר
- 2 קליטת מידע
- 3 החרק כמערכת מתנועעת
- 4 חילוף החומרים בגוף החרק
- 5 מערכות: המולימפה, הורמונים, רבייה
- 6 החרקים, הצמחים והאדם
- נספח יסודות המיין, מיון פרוקי הרגליים, איסוף החרקים בשדה

בנוסף, כולל חומר הלימוד מקבץ מאמרים עדכניים באנגלית המומלצים לקריאה אך אינם חובה.

בקורס נערכים שישה מפגשים: חמישה מפגשי הנחיה וסיום אחד. **חובה** להשתתף בסיום ובמפגשי המעבדה – מעבדת ניתוח חגב ומעבדת מורפולוגיה.

20452 התא: מבנה ופעילות (מתכונת סמסטריאלית)¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם: **תנאי קבלה:** הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **כימיה כללית**² (או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב** לביולוגים, או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב**), וכן הקורס **ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד**. ידע קודם דרוש: הקורס **יישומי מחשב מתקדמים**. ידע קודם מומלץ: הקורס **ביוכימיה ב: פחמימות, ליפידים, חומצות גרעין**.

פיתוח הקורס: ד"ר יואל קלמס, ד"ר דרור בר-ניר, ד"ר רויטל לביא, ד"ר מאיר שליסק, ד"ר צפריה פארי, יפעת גל, עידית לוין; אורנה ברקאי (עריכה)

כותבים: ד"ר יואל קלמס, פרופ' אבינעם אדם, עידית לוין, בוקי קמחי, פרופ' זאב שטיין, ד"ר דרור בר-ניר; יחידות 8-10 מתורגמות מספרי לימוד בנושא

יועצים: פרופ' משה אהרונוסון, פרופ' יחזקאל ברנהולץ, פרופ' מנחם גוטמן, פרופ' שמעונה גינצבורג, פרופ' גדי גלזר, פרופ' עזרא דניאל, פרופ' יואב הניס, פרופ' צבי נאור, פרופ' מירי סורוזיון, פרופ' יואב קבנצ'יק, פרופ' עדי קמחי, פרופ' שמעון שולדינר

תאים הם יחידות החיים הבסיסיות, והכרת המבנה והתפקוד של התא חיונית להבנה של כל תהליכי החיים ביצורים חד-תאיים ורב-תאיים. הקורס מקנה לסטודנטים ידע בסיסי בתחום הביולוגיה של התא ומאפשר להכיר את הדרכים שבאמצעותן מנסים החוקרים לפענח את רזי החיים ברמה של התא הבודד.

חומר הלימוד

- 1 ממברנת התא
- 2 מבוא לביואנרגטיקה
- 3-4 מעבר חומרים דרך הממברנה
- 5 ייצור ATP
- 6 ייצור חלבונים
- 7 ייצור חלבונים – מנגנוני ויסות ובקרה
- 8 איתות בין תאים
- 9 מחזור התא
- 10 שלד התא האיקריוטי

חומר הלימוד כולל אסופת מאמרים (בעברית ובאנגלית) המתעדכנת לעתים מזומנות. הקורס כולל מפגשי מעבדה שהנוכחות בהם היא **חובה**. קורס זה הוא תנאי קבלה לרוב הקורסים המתקדמים-סמינריוניים במדעי החיים.

הקורס נלמד במתכונת סמסטריאלית, אך הוא מוצע גם במתכונת שנתית כקורס **התא: מבנה ופעילות – מתכונת שנתית** (20214).

20214 התא: מבנה ופעילות (מתכונת שנתית)¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **כימיה כללית**² (או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב** לביולוגים, או **כימיה כללית א** + **כימיה כללית ב**), **ביוכימיה א: חלבונים: מבנה ותפקוד**, **יישומי מחשב מתקדמים**. ידע קודם מומלץ: הקורס **ביוכימיה ב: פחמימות, ליפידים, חומצות גרעין**.

פיתוח הקורס: ד"ר יואל קלמס, ד"ר דרור בר-ניר, ד"ר רויטל לביא, ד"ר מאיר שליסק, ד"ר צפריה פארי, יפעת גל, עידית לוין; אורנה ברקאי (עריכה)

כותבים: ד"ר יואל קלמס, פרופ' אבינעם אדם, עידית לוין, בוקי קמחי, פרופ' זאב שטיין, ד"ר דרור בר-ניר; יחידות 8-10 מתורגמות מספרי לימוד בנושא

יועצים: פרופ' משה אהרונוסון, פרופ' יחזקאל ברנהולץ, פרופ' מנחם גוטמן, פרופ' שמעונה גינצבורג, פרופ' גדי גלזר, פרופ' עזרא דניאל, פרופ' יואב הניס, פרופ' צבי נאור, פרופ' מירי סורוזיון, פרופ' יואב קבנצ'יק, פרופ' עדי קמחי, פרופ' שמעון שולדינר

תאים הם יחידות החיים הבסיסיות, והכרת המבנה והתפקוד של התא חיונית להבנה של כל תהליכי החיים ביצורים חד-תאיים ורב-תאיים. הקורס מקנה לסטודנטים ידע בסיסי בתחום הביולוגיה של התא ומאפשר להכיר את הדרכים שבאמצעותן מנסים החוקרים לפענח את רזי החיים ברמה של התא הבודד.

חומר הלימוד

- 1 ממברנת התא
- 2 מבוא לביואנרגטיקה
- 3-4 מעבר חומרים דרך הממברנה
- 5 ייצור ATP
- 6 ייצור חלבונים
- 7 ייצור חלבונים – מנגנוני ויסות ובקרה
- 8 איתות בין תאים
- 9 מחזור התא
- 10 שלד התא האיקריוטי

חומר הלימוד כולל אף אסופת מאמרים (בעברית ובאנגלית) המתעדכנת לעתים מזומנות. הקורס כולל מפגשי מעבדה שהנוכחות בהם היא חובה. קורס זה הוא תנאי קבלה לרוב הקורסים המתקדמים-סמינריוניים במדעי החיים.

הקורס נלמד במתכונת שנתית, אך הוא מוצע גם במתכונת סמסטריאלית כקורס **התא: מבנה ופעילות – מתכונת סמסטריאלית** (20452).

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20415 נושאים בהתנהגות בעלי חיים

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**. ידע קודם מומלץ: הקורס **החולייתנים**.

פיתוח הקורס: פרופ' ענת ברנע (כתיבת יחידות 1-4), פרופ' גד פרי (כתיבת יחידות 5-6); רינה סקוטלסקי (עריכה), ד"ר מרתה שוורץ (אסיסטנטית), ד"ר זיוה רענן (תרגום), ד"ר נעם לידר וד"ר נועם ורנר (הכנת סיורים).
יועצים: פרופ' אבינעם אדם, פרופ' אילן גולני, פרופ' שמעונה גינצבורג, פרופ' צבי וולברג, פרופ' עופר טשרניחובסקי, פרופ' ארנון לוטם, פרופ' אמנון פרידברג, פרופ' ברט קוטר, פרופ' גד קציר, פרופ' רוני רדו, פרופ' שרון שפיר, ד"ר עמוס בוסקילה, ד"ר גדי גבריהו, ד"ר אלי גפן.
פיתוח התקליטור: פרופ' ענת ברנע, ד"ר יואל קלמס, עלית אפשטיין, איריס ארליך, דפנה לב; רינה סקוטלסקי (עריכה), זאב פרל (עיצוב)

הקורס מציג נושאים מרכזיים בהתנהגות בעלי חיים ואת הגישות המחקריות השונות בתחום זה. הקורס כולל שש יחידות לימוד המתארות דפוסי התנהגות שונים במגוון מינים של בעלי חיים. דפוסי התנהגות אלה נוגעים בנושאים כמו רבייה, תקשורת, נדידה, למידה וזיכרון, שיחור מזון והתנהגות חברתית.

דפוסי ההתנהגות המתוארים בקורס נבחנים במהלכו מנקודות מבט שונות, ומגישות מחקריות שונות. למשל, הקורס דן במנגנונים ובתהליכים המעצבים את ההתנהגות (האונטוגנזה של ההתנהגות, הבסיס הגנטי של ההתנהגות, בקרה הורמונלית ומנגנונים עצביים המפקחים על ההתנהגות), ובהיבטים אבולוציוניים הקשורים לכך.

חומר הלימוד

יחידה 1 התנהגות בעלי חיים: תחומי מחקר, מבואות ודוגמאות נבחרות
יחידה 2 אונטוגנזה של התנהגות ולמידה
יחידה 3 גנטיקה של התנהגות ונירואטולוגיה
יחידה 4 עולמות חושיים, הנעה ובקרה הורמונלית של ההתנהגות
יחידה 5 אקולוגיה התנהגותית
יחידה 6 תקשורת, חברתיות והתנהגות חברתית

נוסף על יחידות הלימוד כולל הקורס תקליטור שבו מודגמים חלק מהנושאים הנדונים בקורס בעזרת קטעי וידאו, תמונות, אנימציות ותרגול לסטודנטים.

הקורס כולל שני סיורי חובה שמטרתם לצפות בצורה מודרכת בדפוסי ההתנהגות שנלמדו בקורס, כפי שהם מתבטאים במינים שונים של בעלי חיים.

20237 עולם החיידקים

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורסים **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטר יאלי)**, **יישומי מחשב מתקדמים**, ואחד מבין הקורסים **אשנב למדעי החיים**, **ביולוגיה כללית א**.

פיתוח הקורס: ד"ר יואל קלמס, ד"ר דרור בר-ניר **כתיבה:** ד"ר יואל קלמס, פרופ' אבינעם אדם, פרופ' עמירם רוני, ד"ר דרור בר-ניר **יועצים:** פרופ' אהרון אורן, פרופ' אלכסנדר הוניגמן, פרופ' אליאורה רון, ד"ר אורי גופנא

ידע במיקרוביולוגיה הוא דרישה הכרחית למתעניינים בתחומים מגוונים של מדעי החיים, וחיוני להבנת תהליכי חיים בתאים בעלי מבנה מסובך יותר. הקורס מאפשר לסטודנטים להכיר את הרבגוניות הקיימת בעולם החיידקים מבחינה מורפולוגית ומטבולית, ולעמוד על יחסי הגומלין הקיימים בתוך אוכלוסייה של חיידקים ובינם לבין סביבתם. בקורס מתוארים ההיבטים הביולוגיים והפתולוגיים של יחסי טפיל ומאכסן, ודרכי המלחמה בחיידקים גורמי מחלות. הקורס כולל ניסויים ביתיים המבוצעים בעזרת ערכות, וכן שני מפגשים של ניסויי מעבדה.

חומר הלימוד

יחידה 1 (מבוא) ציוני דרך, מיון ואבולוציה
יחידה 2 מבנה ותפקוד
יחידה 3 (כפולה) מחזור התא
יחידה 4 גידול וסביבה
יחידה 5 חילוף חומרים ואנרגיה
יחידות 6 (כפולה) גנטיקה של חיידקים
יחידה 7 נגיפי חיידקים
יחידה 8 חיים יחד
יחידה 9 (כפולה) חיידקים גורמי מחלות

חומר הלימוד כולל אף אסופת מאמרים (בעברית ובאנגלית) המתעדכנת לעתים מזומנות. כמו כן, נלוות לקורס לומדת מחשב שבאמצעותה הסטודנטים מתרגלים זיהוי של חיידקים במעבדה.

20292 עולם הנגיפים

3 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורסים **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטר יאלי)**, **גנטיקה**. דרושה יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידע קודם מומלץ: הקורס **עולם החיידקים**.

פיתוח הקורס: פרופ' מירי סורוז'ין, פרופ' אלכסנדר כהן, ד"ר יואל קלמס ובוקי קמחי (כתיבת יחידה 2), ד"ר נעמית שר (כתיבת יחידה 6); ענת אראל-גפני (עריכה).
יועצים: פרופ' אבינעם אדם, פרופ' ארנונה גזית, פרופ' ידידיה גפני, פרופ' אלכסנדר הוניגמן, פרופ' חנוך זוסנק, פרופ' אברהם יניב, פרופ' אילן סלע, פרופ' נתן צתרי, פרופ' זכריה רוני-זכאי, פרופ' בנימין רקח, ד"ר יהודה שטרם, ד"ר שרה שרید, אילנה גרדי

הווירולוגיה (תורת הנגיפים) היא אחד מן התחומים החשובים של מדעי החיים: הנגיפים גורמים למחלות זיהומיות רבות באדם, בבעלי חיים ובצמחים, ובשנים האחרונות הוכחה מעורבותם גם במחלות ממאירות. כמו כן, יש לנגיפים תפקיד מרכזי בחידושים המהפכניים בתחום הביולוגיה המולקולרית וההנדסה הגנטית.

מטרת הקורס להקנות ידע בסיסי ותמונה כוללת של עולם הנגיפים: תכונותיהם, דרכי התרבותם בתא המאכסן ויחסי הגומלין בינם לבין הפונדקאי שבו הם מתרבים.

חומר הלימוד

יחידה 1 מבוא לעולם הנגיפים
יחידה 2 נגיפי החיידקים – הבקטריופאזים
יחידות 3-4 התרבות הנגיף האנימלי בתא המאכסן ותוצאותיה
יחידה 5 מחלות נגיפיות של האדם
יחידה 6 נגיפי הצמחים
נספח שיטות בחקר הנגיפים
לקורס מצורפת אסופת מאמרים מדעיים באנגלית המתעדכנת לעתים מזומנות.

הקורס כולל מפגשי מעבדה, והנוכחות בהם היא **חובה**.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

20455 עקרונות הביוטכנולוגיה¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **ביוכימיה א: חלבונים** – **מבנה ותפקוד**, **עולם החיידקים**. ידע קודם מומלץ: **הקורסים התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטר אילי)**, **גנטיקה**.

פיתוח הקורס: פרופ' עמיחי פרימן (כתיבה), ד"ר רות לומניצר (ריכוז הפיתוח); אורה מאור (עריכה)

יועצים: פרופ' עדינה ברימן, פרופ' ליאון גולדשטיין, פרופ' אלכסנדר הוניגמן, ד"ר הרי לגנבהיים, פרופ' יצחק נאמן, פרופ' אשר פרנסדורף, ד"ר בקה סלומון, ד"ר רות ערב, ד"ר יואל קלמס, ד"ר שאול ראובני, ד"ר סטפן רוקס, ד"ר יובל שוהם

ההתקדמות הרבה שהושגה, בעיקר בשלושת העשורים האחרונים, בהבנת הבסיס המולקולרי של תהליכים ביולוגיים בתחומי הביוכימיה, הגנטיקה והאימונולוגיה, ובמיוחד הבנת מנגנוני הבקרה המוסתים אותם, הביאה לפיתוח מדע הביוטכנולוגיה – מדע העוסק בשימוש במערכות ביולוגיות ככלי ייצור ושירות לתעשיות המזון, התרופות, הכימיה, הרפואה והחקלאות.

קורס זה מתמקד בהכרה ובהבנה של העקרונות והדרכים להפעלת מערכות ביולוגיות כ"אמצעי ייצור" או כ"ספקי שירות" (כגון אנליזה של תרכובות). שימוש יעיל במערכות אלה מחייב – נוסף על הכרה, הבנה ושליטה במנגנון הפעולה של מערכות בטבע – גם יכולת להפקת האמצעי הביולוגי בקנה המידה הנדרש, הקמת מערכות ייצור מותאמות, ידע לשמירה על יציבות תפעולית, ידע ויכולת לבצע את תהליכי ההפרדה הדרושים, עמידה במבחני רישוי ובטיחות בשימוש, וכמובן, רווחיות וכושר תחרות בחלופות אפשריות.

העקרונות, הקשיים, ההישגים ומגמות ההתפתחות הכרוכים בתחומים העיקריים של הביוטכנולוגיה נדונים בשש יחידות הלימוד.

חומר הלימוד

- יחידה 1 ביוקטליזה ומערכות אנזימטיות
- יחידה 2 מיקרוביולוגיה יישומית: תהליכי תסיסה
- יחידה 3 יישומים ביוטכנולוגיים של הנדסה גנטית
- יחידה 4 נוגדנים ושימושיהם
- יחידה 5 תרבויות תאים מצמחים ומבעלי חיים
- יחידה 6 ניצול ונטרול של חומרי פסולת: ביוטכנולוגיה סביבתית

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20252 ביולוגיה של חולייתנים יבשתיים: מבט ישראלי¹

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: **הקורסים ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**. ידע קודם מומלץ: **הקורס החולייתנים**.

פיתוח הקורס: מהדורה ראשונה – ד"ר דני סימון, ד"ר שרה ויסנברג; מהדורה חדשה – פרופ' יורם יום-טוב (כתיבה), פרופ' ענת ברנע (עריכה מדעית) **יועץ למהדורה ראשונה**: פרופ' היינריך מנדלסון **יועצים למהדורה חדשה**: פרופ' ענת ברנע, פרופ' אלי גפן, פרופ' אלעזר כוכבא, פרופ' אוריאל ספריאל, פרופ' אבי פרבולוצקי, פרופ' בוריס קרסנוב, ד"ר שריג גפני, ד"ר דני סימון, ד"ר עוזי פז, ד"ר אורי שיינס

הקורס נועד לערוך לסטודנטים **היכרות ראשונית** עם עופות, יונקים וזוחלים האופייניים לנופים אחדים בארצנו, תוך הדגשת מקומם במערכת האקולוגית, אורחות חייהם, התנהגותם ומשמעות מבנה גופם בהקשר של בית גידולם הטבעי. כמו כן יוצגו בעיות של שמירת טבע בישראל.

הקורס מבוסס על שישה מפגשי **חובה** מודרכים – חמישה סיורי שטח (שניים מהם בני יומיים)² ומפגש מעבדה אחד.

כל מפגש מלווה בקריאת חומר רקע בעברית ובאנגלית ובדפי הנחיה לסיור.

נושאי המפגשים

- מבוא + מעבדה בנושא נוצות ותעופה בעופות
- קינון ורבייה בעופות
- עופות חורפים במקווי-מים
- טורפים ויונקים בסכנת הכחדה בישראל
- עופות וזוחלים בחבל הים התיכוני
- מערכות אקולוגיות של מדבריות, בדגש על נאות מדבר
- החיים בחולות

1 בעבר נקרא הקורס **פאונסיטיקה של חולייתנים בישראל**.

2 הסטודנטים יתבקשו לכסות את עלות הלינה במהלך הסיור.

20262 צומח ארץ-ישראל

3 נקודות זכות ברמה רגילה

4 ידע קודם דרוש: שני הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב** או הקורס **צומח וצמחים**.

פיתוח הקורס: פרופ' עמרם אשל

במסגרת הקורס יכירו הסטודנטים את יחידות הצומח החשובות בארץ-ישראל ואת הדינמיקה שלהן בהקשר של תנאי הסביבה, וכן ילמדו על המינים המייצגים של נופי הצומח העיקריים בארץ והפנו-מורפולוגיה של צמחים נחרים.

הקורס מורכב משישה סיורים לימודיים בני יום או יומיים.¹ כל סיור מלווה בחומר ללימוד עצמי אותו מקבל כל סטודנט.

נושאי הסיורים

- טיפוס צומח ים-תיכוניים בכרמל וברמת מנשה
- חתך דרך החבלים הפיטוגיאוגרפיים של הארץ משפלת יהודה לצפון הנגב
- צומח מישור החוף בטיפוסי תשתית שונים
- טיפוס צומח בנגב ובערבה
- בתי גידול מיוחדים במישור החוף (צומח מים, חוף-ים, מלחה וסלעים)
- השתנות הצומח עם הרום מבקעת כנרת עד החרמון

1 הסטודנטים יתבקשו לכסות את עלות הלינה במהלך הסיור.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20112 צומח וצמחים

6 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורס **ביולוגיה כללית א** או הקורס **אשנב למדעי החיים**.

פיתוח הקורס: אילנה גרדי, ד"ר גד פולק, לאה קורן; יואב ברור (עריכה), גילה ברון (עיצוב) **יועצים:** פרופ' גדעון אורשן, פרופ' שמעון גפשטיין, פרופ' אמוץ דפני, פרופ' אלי זמסקי, פרופ' צבי זקס, פרופ' עזי כפכפי, פרופ' א"מ מאיר, פרופ' משה נגבי, פרופ' עמנואל נוי-מאיר, פרופ' עמרם אשל, ד"ר אלה ורקר, ד"ר פועה קותיאל, ד"ר אמנון שוורץ

הקורס מקנה לסטודנטים ידע בסיסי במגוון רחב של נושאים בתחום הבוטניקה. חלקו הראשון עוסק בעיקר בהשפעות גורמי הסביבה על קיומו, התפתחותו ותפוצתו של הצמח היחיד, ובהתבטאותן של השפעות אלה בנופי הצומח בעולם ובמיוחד בארץ-ישראל. חלקו השני של הקורס עוסק בפירוט במבנה האנטומי והמורפולוגי של הצמח ובתהליכים האופייניים לאיבריו השונים. כאן מתודעים הסטודנטים לתהליכי קליטת המים והיונים המתרחשים בשורשים, לתהליכי הדיות והפוטוסינתזה האופייניים לעלים ולמנגנוני הרבייה המשוכללים של צמחי הזרע.

חומר הלימוד

- 1 יחידה צורות ומקצבים
- 2 יחידה בית הגידול: גורמים אביוטיים
- 3 יחידה בית הגידול: גורמים ביוטיים
- 4 יחידה חברת הצמחים
- 5 יחידה הצומח של ארץ ישראל
- 6 יחידה תאים ורקמות
- 7 יחידה השורש
- 8 יחידה הנצר
- 9 יחידה הפרח והפרי
- 10 יחידה זרע, נביטה וגורמי בקרה בהתפתחות צמחים

חומר הלימוד כולל גם:

- **שני סיורים מודרכים** להמחשת נושאי הלימוד. ההשתתפות בסיורים היא בגדר חובה.
- **שלוש מעבדות** שהשתתפות בהן היא חובה.
- **ערכת לימוד** שבאמצעותה יערכו הסטודנטים ניסויים ותצפיות בביתם. הערכה מכילה ציוד וחומרים וכן חומר צמחי משומר ושקופיות. הערכה נמסרת בהשאלה ויש להחזירה בתום הקורס.

20459 מעבדה: אימונולוגיה

2 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: הקורס **אימונולוגיה**.

פיתוח הקורס: ד"ר רות לומניצר, ד"ר יקי אידלשטיין, פרופ' מירי סורוזון **יועצת:** ד"ר מאיה רן

קורס המעבדה מקנה ידע, הבנה ובעיקר התנסות אישית ביישום שיטות מעבדה המשמשות במחקר בתחומים שונים של תורת החיסון, ברפואה למטרות אבחון, זיהוי, מעקב וריפוי, בענפים אחרים של מדעי החיים ובביוטכנולוגיה.

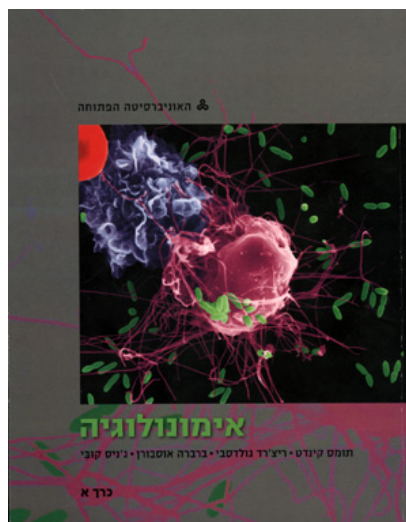
חומר הקורס כולל חוברת תדריך לניסויים שבה מפורטים השיטות, הציוד והחומרים שבהם משתמשים לביצוע הניסויים הנערכים במהלך הקורס.

נושאי הלימוד

- הפקת נוגדנים מנסיוב ארנבת
- שיטות קלאסיות וחדישות לזיהוי ולמידה כמותית של נוגדנים ואנטיגנים באמצעות דיפוזיה בגלים, שיטת ELISA ואלקטרופורזה בגיל פוליאקריל אמיד
- אימונולוגיה תאית – הפרדת לימפוציטים מטוחול עכבר, הרחקת תאי T ותגובה מיטוגנית
- אפיון תאים על-ידי סמנים ייחודיים וזיהוי אוכלוסיות תאים באמצעות ציטומטריית זרימה

הקורס מתקיים במעבדת האוניברסיטה הפתוחה. הוא כולל שישה מפגשים שהשתתפות בהם היא חובה.

במהלך הקורס ניתנות הרצאות העשרה בנושאים שונים ומתקיים סיור לימודי במכון וייצמן.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20457 מעבדה בביוטכנולוגיה

2 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: הקורסים **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטריאלי)**, **עולם החיידקים**. ידע קודם דרוש: הקורס **גנטיקה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **עקרונות הביוטכנולוגיה**, וכן יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית.

פיתוח המעבדה: ד"ר סטפן רוקם

מטרת המעבדה לאפשר לסטודנטים להכיר באופן בלתי אמצעי את השלבים הכלולים בתהליך ייצור של כוהל אתילי על-ידי מיקרואורגניזמים. כוהל אתילי משמש חומר גלם בתעשייה הכימית ומהווה מקור אנרגיה עתידי פוטנציאלי.

ההתנסות המעבדתית בקורס מורכבת ממספר שלבים:

- בחירת דרך המשמשת לבידוד של אורגניזם יצרני מתוך המגוון הרחב של יצרנים פוטנציאליים הנמצאים בסביבה טבעית.
- היכרות עם התנאים הפיזיקליים והכימיים המאפיינים סביבת גידול. הסטודנטים יבדקו את פוטנציאל הגידול, שיעור הייצור ועלות הגידול של התאים היצרניים עם מקורות פחמן שונים.
- בדיקת היתרונות הטמונים בשימוש בטכנולוגיה של DNA רקומביננטי. הסטודנטים יכירו כיצד מסייעות שיטות של הנדסה גנטית לייצור של תרכובות חדשות והורדת עלויות של תהליכי ייצור קונבנציונליים.
- קביעת תנאים מיטביים לגידול וייצור. הסטודנטים יעקבו אחר הקינטיקה של הגידול, ייצור התוצר וניצול הסובסטרטים בפרמנטור, ויכירו את עקרונות ההפעלה הבסיסיים של תהליך תעשייתי מלא.
- הפרדה וניקוי של התוצר המבוקש הנוצר בתסיסה. הסטודנטים יתודעו לקריטריונים של ניקיון התוצר הסופי, רגישותו לתנאי ההפרדה והניקוי ולאמצעי השמירה על מבנהו ופעילותו הביולוגית.

המעבדה מתקיימת במהלך חמישה ימים, שאינם עוקבים, במעבדות האוניברסיטה הפתוחה ברעננה. הקורס מלווה בקריאת חומר רקע באנגלית. הסטודנטים חייבים להשתתף בכל המפגשים, להגיש את כל המטלות ולהשתתף בדיון מסכם.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון והוא

20405 מעבדה בביוכימיה של חלבונים

2 נקודות זכות ברמה רגילה
שיוך נוסף: כימיה

4 תנאי קבלה: הקורס בביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית שקלאי (כתיבה), ד"ר טלי חנן, ד"ר רות ערב, ד"ר עדה ניר; נילי וייס (עריכה)

בקרב המדענים נקוטות שיטות רבות ומגוונות לפענוח המבנה של חלבונים ולחקר פעילותם בתא. קורס זה נועד לאפשר לסטודנטים להתנסות בכמה משיטות אלה ולהבין את הדרכים שבהן נאספים ממצאים ומוסקות מסקנות על מבנה החלבונים ותפקודם.

הקורס בנוי במתכונת של סדנה מרוכזת בת חמישה מפגשים, המתקיימת במעבדת האוניברסיטה הפתוחה. משך כל מפגש הוא 6-7 שעות. בתחילת הסדנה מקבל כל סטודנט דגימת דם שממנה יבודד במהלך הסדנה חלבונים ממערכת הקרישה ומתאי דם אדומים. לאחר הבידוד ייבדקו תכונותיהם של החלבונים ופעילותם הביולוגית. בסוף הסדנה ייערך דיון על תוצאות הניסויים וילובנו המסקנות באשר לקשר בין מבנה החלבונים, פעילותם והדרך שבה הם משתלבים במערכת התאית השלמה.

20236 מעבדה בביולוגיה של התאי

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורסים בביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד, התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטריאלי), וכן יכולת קריאה של טקסטים מדעיים באנגלית. ידע קודם מומלץ: הקורס גנטיקה.

פיתוח המעבדה: ד"ר רונית ויסמן, אדי פציניוק

הקורס מיועד להקנות ידע והבנה בשיטות עבודה הנהוגות כיום בחקר התא ולהתנסות ביישום חלק מהשיטות במעבדה. הקורס מאפשר לסטודנטים להרחיב את ידיעותיהם בנושאים שנלמדו בקורס התא: מבנה ופעילות (20214). הקורס מציג בפני הסטודנטים שתי מערכות מודל תאיות, שמרים ותאים אנימליים, ודן במספר שאלות מחקריות אשר מתקיים לגביהן מחקר פעיל כיום.

נושאי הלימוד

- בקרה על מחזור חלוקת התא
- השפעת תנאי הסביבה על גידול והתרבות תאים
- השפעת מעכבים תאיים (תרופות) על תפקוד ומבנה התא ומרכיביו
- שימוש ב-RT-PCR לאבחון וזיהוי מולקולרי של תאים

הסטודנטים יידרשו להתכונן לסדנת המעבדה באמצעות קריאת פרקים ומאמרים באנגלית. נוכחות חובה בכל מפגשי המעבדה.

20460 מעבדה בביולוגיה מולקולרית

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: הקורס גנטיקה או הקורס עולם החיידקים, וכן עמידה בדרישות האנגלית.

פיתוח הקורס: בוקי קמחי, ד"ר ראובן בבאי, ד"ר פרומה יחיאלי (השתתפה בפיתוח המהדורה הראשונה)
יועץ: פרופ' גריי כהן

בעשור האחרון של המאה ה-20 חלה התקדמות מדהימה בהבנת הבסיס המולקולרי והגנטי של תהליכים רבים, הודות לשימוש בשיטות של הביולוגיה המולקולרית. הידע הרב המצטבר מיושם מחד גיסא לרפואה, לתעשייה ולחקלאות, ומאידך גיסא מעלה שאלות מחקריות ואתיות חדשות.

הקורס מיועד להקנות ידע והבנה בשיטות של הביולוגיה המולקולרית, ביישומיהן ובפוטנציאל שלהן, ולאפשר לסטודנטים להתנסות ביישום חלק מהשיטות במעבדה.

המעבדה מתקיימת כסדנה מרוכזת במשך חמישה ימים, ובמהלכה נבנית מערכת הניסוי שבמרכזה שיבוט אופרן מתוך DNA גנומי, ממקורות שונים, זיהוי החיידקים המכילים את רצף ה-DNA הנדרש בשיטות שונות, הכנת מפות הגבלה ושימוש ב-PCR.

במקביל לניסוי המרכזי יוצגו לפני הסטודנטים שיטות ועקרונות נוספים באמצעות הדגמות והרצאות אורח, תרגול השימוש במאגרי מידע ברשת האינטרנט לקביעת הומוולוגיה של רצפי DNA, והתעדכנות במגמות המחקר בארץ ובעולם.

הסטודנטים יידרשו להתכונן לסדנת המעבדה באמצעות קריאת פרקים ומאמרים באנגלית שבהם נסקרים עקרונות, חידושים, מחקרים שונים שבהם מיושמות השיטות והמערכת הניסויית שתיחקר במעבדה. הסטודנטים יידרשו להשתתף בדיונים שיערכו במהלך המעבדה.

מספר המקומות בקורס מוגבל.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים (ים) אחרים, ראו תיאור הקורס באתר. לפני סמסטר 2015 הקנה הקורס גם 1 ני"ז ברמה מתקדמת. סטודנטים שלמדו את הקורס במתכונתו הקודמת יוכלו לנצל 1 ני"ז זו רק במסגרת הבחירה (אם יש כזו).

1 בעבר נקרא הקורס מעבדה בתורת התא.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20397 אבולוציה

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס גנטיקה. ידע קודם מומלץ: הקורס החולייתנים וקורסים רגילים אחרים במדעי החיים ובגיאולוגיה.

פיתוח הקורס: פרופ' חוה יבלונקה (כתיבה), יפעת גל, יסכה מילר (עריכה), ירון זרבי (עיצוב) **יועצים:** פרופ' אבינעם אדם, פרופ' דן גראור, פרופ' איתן צרנוב, פרופ' עוזי ריטה, ד"ר ליה אטינגר, איתן אביטל

הקורס דן בתאוריית האבולוציה המאחדת את המחקר הביולוגי לתחומיו, בהעניקה לו מסגרת היסטורית.

מטרת הקורס לנתח את הביולוגיה לאור האבולוציה, להבין את הכוחות והתהליכים שעיצבו ועדיין מעצבים את השינויים בהיסטוריה של החיים, ולנסות לענות על שאלות כמו: מדוע מתרבה מאכליה ומגדלת את אחיותיה? ומה גרם להכחדת הדינוזאורים?

חומר הלימוד

יחידות 1-2 מתארות את המהלך ההיסטורי של השינויים ביצורים החיים על אדמות. הן כוללות סקירה היסטורית על אופייה ומעמדה של תורת האבולוציה לפני דרווין ואחריו; עקרונות המיון ההיררכי בעולם החי ועקרונות הניתוח הפילוגנטי; סקירת הממצאים הפלאונטולוגיים ושחזור ההיסטוריה של החיים על פי ממצאים אלה; חקר דגמי הפיזור הגיאוגרפי של קבוצות יצורים חיים על פני כדור-הארץ.

יחידות 3-4 עוסקות במנגנונים הבסיסיים של השינוי האבולוציוני ברמת האוכלוסייה: ההשפעות של גודל האוכלוסייה, אסטרטגיות הרבייה, מבנה האוכלוסייה והברירה הטבעית על המבנה הגנטי של האוכלוסייה. מתוארת הווריאציה הגנטית באוכלוסיות, נדונים מנגנונים המשמרים וריאציה זו, הן ברמה הפנוטיפית והן ברמה המולקולרית, ונסקרת האבולוציה המולקולרית.

יחידות 5-6 דנות בהקשר האקולוגי של האבולוציה, באדפטציה, ברמות ברירה שונות – הן, הפרט, הקבוצה והמין, בספציאציה (יצירת מינים חדשים) ובמקרו-אבולוציה.

יחידה 7 סוקרת את שיטות המחקר ואת הממצאים המעידים על האבולוציה של הסוג Homo, ודנה, בין השאר, בתרומות של המחקרים החדשים בדנ"א ושל ממצאי המאובנים בישראל לברור מוצאו של האדם המודרני. כן נדונים נושאים ייחודיים לאבולוציה של האדם, כמו אבולוציה של השפה.

20491 קריאה ביקורתית של מאמרים ותכנון מחקר

2 נקודות זכות ברמה רגילה

4 תנאי קבלה: 72 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם לפחות 50 נקודות זכות עבור קורסים במדעי החיים (כולל הקורסים **ביולוגיה כללית א** + **ביולוגיה כללית ב**), וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' מירי סורוז'ין, פרופ' ענת ברנע, ד"ר רונית וייסמן, ד"ר יאיר בן חיים, ד"ר עינת חזקני קובו

קריאה ביקורתית של מאמרים מדעיים היא אמצעי חשוב בידיהם של חוקרים וסטודנטים. מטרת הקורס היא לתת בידי הסטודנטים כלים לקריאה ביקורתית של מאמרים מדעיים, לניתוח התוצאות המוצגות במאמרים אלה, להבנה של המסקנות הנובעות מהתוצאות ולתכנון של מחקר המשך.

מבנה הקורס

- הרצאת פתיחה מוקלטת;
- דיון בשני מאמרים מדעיים בהדרכה של חבר סגל במחלקה;
- ניתוח עצמאי של מאמר מדעי והצגת המאמר במפגש קבוצתי.

נושאי המאמרים שילמדו יתחלפו מדי שנה בהתאם לתחום הדעת של חבר הסגל שיעביר את הקורס.

הרכב הציון

- מטלה על הרצאת הפתיחה – 10%
- מטלות על המאמרים בחלק השני של הקורס – 50% (25% לכל מטלה)
- ניתוח עצמאי של מאמר והצגתו – 40%

20559 מעבדת שדה בביולוגיה: התנהגות חברתית

2 נקודות זכות ברמה רגילה + 2 ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: הקורס נושאים בהתנהגות בעלי חיים, אקולוגיה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים אבולוציה, ביולוגיה של חולייתנים יבשתיים במבט ישראל, מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים, הסקה סטטיסטית.

פיתוח הקורס: ד"ר רוני אוסטרלייכר **אחראית אקדמית:** פרופ' ענת ברנע

הזנבן הערבי הוא ציפור שיר הנפוצה לאורך השבר הסורי-אפריקני וכנראה היא היחידה בישראל החיה בקבוצות. כל חברי הקבוצה, כולל פרטים שאינם משתתפים ברבייה, עוזרים בגידול הצאצאים. תופעה זאת, של עזרה הדדית וטיפול בצאצאים זרים, מרתקת מבחינה אבולוציונית וחוקרים רבים מנסים לפרש אותה. בשמורת שיוף חיים כ-150 זנבנים בכ-25 קבוצות והם נחקרים מזה 35 שנים. הזנבנים בשטח המחקר מורגלים לנוכחות בני אדם וניתן לערוך בהם תצפיות מטווח קרוב. כמעט כולם מטובעים בטבעות צבעוניות, וניתן לזהות באופן אישי כל פרט.

מעבדת השדה מאפשרת לסטודנטים לבצע מחקר שדה קצר-מועד, המעוגן בפרויקט מחקר ארוך שנים ורחב היקף. למעבדה, המשלבת עבודה אישית עם עבודת צוות, יש מספר מטרות: רכישת מיומנויות בשיטות מחקר ביולוגי בשדה, התנסות בתכנון, ביצוע והצגת מחקר, והעמקת הידע התאורטי על סמך עבודת שדה. בנוסף לעבודת השדה כולל הקורס גם קריאת מאמרים, הרצאות ודיונים.

מבנה הקורס

- הקורס מתחלק לחמישה שלבים, שניים מהם מתקיימים בחצבה.
- 1. מבוא** – קריאת 4-5 מאמרים והגשת מ"ן;
  - 2. פתיחה** – 3 ימים מרוכזים בחצבה להכרת השטח, לימוד שיטות העבודה ובחירת נושא;
  - 3. הכנה לעבודת שדה** – קריאת מספר מאמרים בנושא הנבחר, הגשת מ"ן, ותכנון עבודת מחקר. התכנית תישלח למנחה ותאושר או תתוקן לפני השלב הבא;
  - 4. עבודת שדה** – 4 ימים מרוכזים בחצבה לאיסוף נתונים, סיכום ועיבודם לצורך הצגת העבודה²;
  - 5. כתיבה** – הגשת יומן שדה ודוח מעבדה במתכונת של מאמר מדעי (תקציר, מבוא, שיטות, תוצאות, דיון ומקורות).

1 קורס זה יכול להיכלל במניין המעבדות הנדרשות לתואר.
2 הסטודנטים יתבקשו לכסות את עלות הלינה במהלך הסיור.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20322 אימונולוגיה¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטר יאלי), גנטיקה.

פיתוח הקורס: ד"ר רות לומניצר (עריכה מדעית וריכוז הפיתוח); אורנה ברקאי (עריכה), סוזן שפירא וד"ר תמר מקורי (תרגום) **אחריות אקדמית:** פרופ' מירי סרוזיון

האימונולוגיה – תורת החיסון – עוסקת בחקר מנגוני הפעולה והבקרה של מערכת החיסון, בהשלכות הרפואיות של ליקויים בתפקוד מערכת החיסון ובדרכים שבהן ניתן להשפיע ולשנות את פעילותה ותפקודה.

האימונולוגיה היא תחום דינמי שמתעדכן ומתפתח בקצב מהיר. המחקר האימונולוגי מייצר ידע חדש שלא רק מרחיב את המידע הקיים אלא לעתים אף מחליף הנחות, מוסכמות והיפותזות קודמות. ההתקדמות המרשימה בתחום האימונולוגיה הרפואית ניכרת בטיפול במחלות הנגרמות מפעילות בלתי תקינה של מערכת החיסון ומגיוס של כלים אימונולוגיים לאבחון ולטיפול במחלות שונות.

הקורס מציג את מבנה מערכת החיסון, את התהליכים הבסיסיים של תגובות חיסון מולדות ונרכשות ואת ההשלכות הפתולוגיות של פעילות לא תקינה של מערכת החיסון.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על המהדורה השישית המתורגמת של הספר:
T.J. Kindt, R.A. Goldsby & B.A. Osborne, *Kuby Immunology* (W.H. Freeman, 2007)

הספר מחולק לארבע חטיבות:

- חטיבה I מבוא
  - חטיבה II התפתחות התגובות של תאי-B ותאי-T
  - חטיבה III המנגונים האפקטוריים של תגובת החיסון
  - חטיבה IV מערכת החיסון בבריאות ובחולי
- את הספר מלווה מדריך למידה המנחה את הסטודנטים בלימוד החומר.
- בקורס מתקיים מפגש מעבדה שהנוכחות בו היא חובה.

1 בעבר נקרא הקורס תורת החיסון.

20579 ביואינפורמטיקה: אנליזה של רצפים וגנומים

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: הקורסים ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד, מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים (או הסתברות לתלמידי מדעי המחשב), גנטיקה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים יישומי מחשב מתקדמים¹, הסקה סטטיסטית. ידע קודם מומלץ: הקורסים ביוכימיה ב: פחמימות, ליפידים, חומצות גרעין, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי².

פיתוח הקורס: פרופ' רון אונגר, ד"ר סטיבן בקר, ד"ר עדה ניר, ד"ר חיבה ולדמן בן-אשר (כתיבה); יואב ברזר (עריכה)

יעוצים: ד"ר מיה הרמן, ד"ר איתן רובין

בקורס מוצגות שאלות ביולוגיות עליהן ניתן לענות בשיטות ובכלים ביואינפורמטיים. בקורס נסקרות התאוריות שעומדות מאחורי פיתוח השיטות, אך הקורס מתמקד בהיבט היישומי של השימוש בכלים ובשיטות ביואינפורמטיים.

מטרות הקורס

- להבין את העקרונות העומדים בבסיס השיטות שבהם משתמשים בביואינפורמטיקה.
- להכיר את מאגרי המידע הביואינפורמטיים הראשיים.
- להציג ולהכיר כלים ביואינפורמטיים מרכזיים
- להנחות את הסטודנטים בבחירת הכלים. הביואינפורמטיים החולמים בעיה ביולוגית נתונה.
- להנחות את הסטודנטים בניתוח ביקורתי של התוצאות המתקבלות משימוש בכלים ביואינפורמטיים.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על הספר:

D.W. Mount, *Bioinformatics: Sequence and Genome Analysis*, 2nd ed. (Cold Spring Harbor, 2004)

וכן על מדריך למידה, ועל מצגות ומשימות להתנסות ולתרגול עצמי בחבילת התוכנה GCG ובכלים ביואינפורמטיים נוספים.

נושאי הלימוד

- איסוף, אחסון ואחזור של רצפים במעבדה
- התאמה לוקלית וגלובלית של צמדי רצפים
- התאמה מרבית רצפים
- חיפוש רצפים במאגרי מידע
- אנליזה פילוגנטית
- חיזוי מבנה שניוני של RNA
- איתור גנים ואנליזה גנומית
- סיווג חלבונים וניבוי מבנה החלבונים
- אנליזה של Microarrays

1 או הקורס יישומי מחשב למדעים (20126), שאינו מוצע עוד.

2 או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

20993 ביולוגיה של עטלפי מדבר

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 72 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים בממוצע ציונים 82, לפחות, ובכללם הקורסים ביולוגיה כללית א, ביולוגיה כללית ב, אקולוגיה, אחד מהקורסים נושאים בהתנהגות בעלי חיים, פיזיולוגיה של מערכות באדם, וכן עמידה בדרישת האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ההרשמה מותנית באישור מרכז ההוראה באוניברסיטה הפתוחה ובאישור מרכז הקורס באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

הקורס עוסק בהיבטים אקולוגיים של יחסי טורף-נטרף תוך דגש על אקולוקציה, ועל היבטים פיזיולוגיים תוך דגש על מאזני מים וחומצה-בסיס.

זהו קורס בין-אוניברסיטאי, הנלמד במשך כשבועיים במכונים לחקר המדבר ע"ש יעקב בלאושוטיין בקמפוס שדה-בוקר של אוניברסיטת בן-גוריון. **השבוע הראשון** מוקדש במרביתו להרצאות (בהיקף של כ-15 שעות) של צוות מורי הקורס (מהארץ ומחו"ל) ולמעבדות קול ופיזיולוגיה. בנוסף, כל סטודנט מציג סמינר המבוסס על קריאת מאמר שבחר מתוך ספרות מומלצת. **השבוע השני** מוקדש לפרויקט מחקר אישי בשדה ובמעבדה בהדרכת צוות המורים. מלבד ההעשרה התאורטית, הסטודנטים מקבלים ניסיון בעבודת שדה, אשר כוללת עבודה עם רשתות ערפל, טיפול וזיהוי של עטלפי חרקים, עבודה עם גלאי עטלפים ועם תוכנות שונות לעיבוד ולניתוח קולות בכלל ושל עטלפים בפרט. כל סטודנט צריך לכתוב את תוצאות הפרויקט שעבד עליו כמאמר מדעי, ובנוסף להציג אותו בפני שאר הסטודנטים ומורי הקורס.

הקורס הוא בין-אוניברסיטאי ופתוח לסטודנטים בביולוגיה מכל האוניברסיטאות בארץ. מספר המשתתפים מוגבל וקבלת סטודנטים, לאחר אישור האוניברסיטה הפתוחה, תישקל סופית על פי קריטריונים אקדמיים על-ידי מורי הקורס באוניברסיטת בן-גוריון. הקורס נלמד כולו בשפה האנגלית.

הקורס מתקיים בדרך כלל בחודש יולי, והמועד האחרון להרשמה באוניברסיטת בן-גוריון, לאחר קבלת האישור מהאוניברסיטה הפתוחה, הוא בדרך כלל בסוף אפריל. לקבלת פרטים יש לפנות לפרופ' ענת ברנע, מרכזת ההוראה באוניברסיטה הפתוחה. פרטים על הליך הרישום ניתן לקבל במזכירות המחלקה למדעי הטבע והחיים, בטלפון: 09-7781747/6.

במסגרת הקורסים הבין-אוניברסיטאיים שאושרו ללימודים באוניברסיטה הפתוחה, ניתן ללמוד לכל היותר 2 קורסים¹. קורסים אלה יירשמו בגיליון הציונים המלווה את תעודת הבוגר והציון שלהם ישוקלל בציון הסופי.

1 מבין הקורסים 20991, 20992, 20993.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20598 יחסי גומלין בין צמחים לבעלי חיים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **ביוכימיה א: חלבונים** – **מבנה ותפקוד**, אחד מהקורסים **החולייתנים**, **ביולוגיה של חולייתנים יבשתיים במבט ישראלי**, **החרקים**, נושאים בהתנהגות בעלי חיים, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **סימביוזה: חיים ביחד של יצורים**, **אקולוגיה**, **צומח וצמחים**, **צומח ארץ-ישראל**.

פיתוח הקורס: פרופ' ענת ברנע, פרופ' דן איזיקוביץ

מטרת הקורס להקנות ידע כללי לגבי מערכת יחסי הגומלין המורכבת המתקיימת בין צמחים לבעלי-חיים. במהלך הקורס יודגמו העקרונות הכלליים על קבוצות סיסטמטיות שונות.

הקורס כולל יחידת מבוא, אותה ילמדו כל הסטודנטים. יחידה זו עוסקת בהגדרת המושגים, הבסיס והידע הכללי הדרוש להבנת הנושא. בנוסף ליחידת המבוא כולל הקורס **מקראה** עם חומר קריאה ספציפי בנושאים הבאים:

- יחסי גומלין בין צמחים לבין אוכלי עשב
- יחסי פרח-מאביק בסוג פיקוס (Ficus) ובסוג יוקה (Yucca)
- תרומת דבורים לחקלאות
- (Genetically Modified Organism) GMO כקונפליקט בין קדמה מדעית למפגע סביבתי
- טריפת זרעים והפצתם על-ידי בעלי חיים ומשמעות תהליכים אלו לנביטה

במהלך הקורס יתקיימו חמישה מפגשים: במסגרת לימוד יחידת המבוא – מפגש והגשת מטלה; ובמסגרת לימוד כל אחד מהנושאים – מפגש חובה, סיור חובה, ומטלה.

20319 עד מאה ועשרים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: הקורסים **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטרילי)**, **ביוכימיה א: חלבונים** – **מבנה ותפקוד**, **ביולוגיה כללית ב** או **פיזיולוגיה של מערכות באדם**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **גנטיקה**, **רביית היונקים**, **אימונולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' משה אהרונון, ד"ר רויטל לביא
יועצים: ד"ר אסתר-לי מרכוס; פרופ' עמיאלה גלברזון

הקורס מוקדש להיבטים הביולוגיים של הגרונטולוגיה – הענף המדעי הרב-תחומי, הצעיר יחסית, העוסק בהזדקנות.

הישגי הרפואה המודרנית האריכו בהרבה את תוחלת החיים הממוצעת של האדם, אבל משך חייו המרבי – "עד מאה ועשרים" – לא השתנה. במקביל למחקר בבעיות חברתיות, הרפואיות והכלכליות הקשות המלוות את הזדקנות הפרט והאוכלוסייה, הומרץ בדרגה חקר הגורמים והתהליכים הביולוגיים הבסיסיים, האחראים לכך שמשך החיים המרבי שונה מאוד בבעלי חיים שונים, ושההתקרבות לגיל מרבי זה מאופיינת בפיחות גובר של מרבית הכישורים הפיזיולוגיים.

בקורס חמש יחידות לימוד. בארבע היחידות הראשונות נסקרות ונדונות התצפיות, שיטות המחקר ותוצאות הניסויים החשובים באשר לתהליכי ההזדקנות וסיבותיהם בעולם החי, ובפרט באדם, בכל הרמות: המין, האוכלוסייה והפרט (**יחידה 1**), המערכות האנטומיות והפיזיולוגיות העיקריות (**יחידה 2**), התאים (**יחידה 3**) והמולקולות (**יחידה 4**). **ביחידה 5** נבחנו תאוריות ההזדקנות המרובות (שאף אחת מהן לא זכתה עדיין להסכמה כללית). נוסף על יחידות הלימוד, הסטודנטים נדרשים לקרוא כמה מאמרים באנגלית מתוך הספרות המקצועית העכשווית, לצורך עדכון והרחבה בנושאי הקורס.

20556 פיזיולוגיה של מערכות באדם

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב** (או הקורס **החולייתנים**), **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטרילי)**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: הקורסים **יסודות הפיסיקה לביולוגים א**, **יסודות הפיסיקה לביולוגים ב**, **כימיה כללית²** (או **כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים**), או **כימיה כללית א + כימיה כללית ב**. ידע קודם מומלץ: הקורס **ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד**.

פיתוח הקורס: פרופ' שמעונה גינצבורג, ד"ר שרה ויסנברג, ד"ר רויטל לביא, פרופ' אבינעם אדם (תרגום); ענת ארל-גפני (עריכה)
יועצים: ד"ר אמיר בר-אילן, פרופ' יצחק צושניאק, פרופ' פאול רוזן, ד"ר יכין שמעוני

הקורס מבוסס על הספר **עקרונות הפיזיולוגיה** (האוניברסיטה הפתוחה, 1999) שהוא תרגום המהדורה השנייה של הספר: R.M. Berne & M.N. Levy, *Principles of Physiology* (Mosby, 1996)

הספר מתמקד בגוף האדם, ובין השאר יש בו התייחסות לנושאים קליניים ולמחלות. מתוך הספר יילמדו 26 פרקים מתורגמים בעזרת מדריך למידה, והסטודנטים יידרשו להגיש מטלות.

נושאי הלימוד

- מערכת השרירים
- פעילות הלב ומערכת הדם
- מערכת הנשימה
- מערכת העיכול
- הכליות ומאזן ה-PH והנוזלים בגוף

הקורס מופעל במתכונת שנתי.

1 או הקורסים **יסודות הפיסיקה א** (20113), **יסודות הפיסיקה ב** (20114), או הקורס **יסודות הפיסיקה** (20125).
2 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20536 פיזיולוגיה של הצמח

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים ביולוגיה כללית א, אחד מבין הקורסים: ביולוגיה כללית ב או צומח וצמחים, וכן התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטרילי), ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד.

פיתוח הקורס: פרופ' עמרם אשל, ד"ר עידית בנר, ד"ר מרתה שורץ
יועץ: פרופ' שמעון גפשיין

הפיזיולוגיה של הצמח עוסקת בתהליכים המאפשרים את קיומם, התפתחותם והתרבותם של הצמחים. חקר התהליכים האלה נעשה ברמות שונות, החל ממולקולות מומסות בתא, דרך אברונים (רמה תת-תאית), תאים, יחסים בין-תאיים (רקמה), ועד הצמח השלם.

בקורס שני חלקים: **החלק הראשון** הוא מטבולי בעיקרו ועוסק ביחסי צמח-מים, הזנה מינרלית, פוטוסינתזה, ובהטמעת יסודות הזנה מינרליים, כולל קשירה ביולוגית של חנקן. **החלק השני** עוסק בטיבם של תהליכי ההתפתחות בצמח ובהשפעת הורמונים צמחיים וגירויים סביבתיים על תהליכים אלה.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר בשפה האנגלית: L. Taiz & E. Zeiger, *Plant Physiology*, 5th ed. (Sinauer Associates, Inc., 2010)
הספר מלווה במדריך למידה מפורט בשפה העברית.

מתוך הספר יילמדו הפרקים הבאים:

- פרק 3 המים ותאי הצמח
- פרק 4 מאזן המים בצמח
- פרק 5 הזנה מינרלית
- פרק 6 העברת מומסים
- פרק 7 פוטוסינתזה: ראקציות האור
- פרק 8 פוטוסינתזה: ראקציות הפחמן
- פרק 9 פוטוסינתזה: היבטים פיזיולוגיים ואקולוגיים
- פרק 12 הטמעת יסודות הזנה מינרליים
- פרק 17 הפיטוכרום
- פרק 18 נובות לאור כחול: תנועת פיוניות מורפוגנזה
- פרקים הורמונים צמחיים: אוקסינים, גיברלינים, ציטוקינינים, אתילן, חומצה אבציסית, ברסינוסטרואידים
- פרק 25 בקרת הפריחה

במהלך הקורס נערכים שני מפגשי מעבדה, וכן סיור לימודי במרכז וולקני.

20313 רביית היונקים

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: הקורסים ביולוגיה כללית א, ביולוגיה כללית ב, התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטרילי), וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורס החולייתנים.

צוות פיתוח: ד"ר שרה ויסנברג (כתיבת מדריכי למידה)
אחראי אקדמי: ד"ר יואל קלמס
יועצים: פרופ' אברהם חיים, פרופ' צבי ירון, פרופ' ברטה לבבי-סיוון, פרופ' עמוס פיין

הקורס עוסק בתהליכי רבייה ביונקים בכלל ובבני אדם בפרט, במבנה ובפעילות של איברי הרבייה ובבקרה ההורמונלית של מערכת הרבייה. הקורס מעניק בסיס ידע רחב בתחום, עם התייחסות להיבטים שונים, כמו טכניקות של הפריה מלאכותית בבני אדם, השפעות סביבתיות על תהליכי רבייה, בעיות פוריות ביונקים ויישומים אפשריים של הידע בחיות משק ובר.

מבנה הקורס

הקורס מתבסס על ספר באנגלית: M.H. Johnson, *Essential Reproduction*, 6th ed. (Blackwell publishing, 2007)

הספר מכיל 15 פרקים (כ-300 עמודים), שמתוכם נלמדים כ-12 פרקים. הספר מלווה במדריכי למידה בעברית, ובהם הסברים למושגים, הכוונות והדגשים לנושאים החשובים, שאלות ותשובות.

הקורס מלווה בהרצאות בנושאים חדשים ומתעדכנים.

הנושאים העיקריים הנלמדים בקורס הם:

- קביעה גנטית של הזויג, התפתחות מערכת הרבייה, הגונדות ואיברי הרבייה המשניים
- הורמונים ושליחים משניים המעורבים בבקרת מערכת הרבייה
- הציר היפותלמוס-היפופיזיה-גונדות ופעילות הגונדות בבגורים
- מחזורי רבייה
- הזדווגות, הפריה והיריון
- נושאי העשרה: פוריות ביונקים, טכנולוגיות חדשות בתחום הרבייה, השפעת גורמים סביבתיים על תהליכי רבייה, מזהמים סביבתיים (Endocrine disruptors), היבטים חברתיים של זויג ומגדר בבני אדם, ובעיות אתיות המתעוררות כתוצאה מפיתוח ושימוש בטכנולוגיות חדשות המיושמות במערכת הרבייה.

20308 תאי עצב: מבוא לנורוביולוגיה

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות עבור קורסים קודמים במדעים. עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים ביולוגיה כללית א, ביולוגיה כללית ב, ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד, התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטרילי), כימיה כללית¹ (או כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים, או כימיה כללית א + כימיה כללית ב), חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (או חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + השלמות בחשבון אינטגרלי)².

פיתוח הקורס: פרופ' שמעונה גינצבורג (אחראית אקדמית), ד"ר רויטל לביא

התנהגות מורכבת של בעלי חיים מתאפשרת, בין השאר, הודות למערכת עצבים מפותחת. יחידות היסוד במערכת העצבים הן תאי עצב (ניורונים) המקיימים פעילויות חיים רגילות והעוסקים בנוסף בעיבוד מידע. המידע מועבר בגוף למרחקים, באורח חשמלי, דרך השלוחות של הניורונים ואילו העברתו מתא לתא מתבצעת באופן כימי. עיבוד המידע ופענוחו מושתתים במידה רבה על ארגון התאים ברשתות עצביות סבוכות אך מוגדרות. הקורס עוסק באותות העצביים, בקשרים בין ניורונים, במבנים גלובליים אחדים של מערכת העצבים, ובבסיס להתנהגות.

ספר הקורס

From Neuron to Brain, edited by A.R. Martin, B.G. Wallace, P.A. Fuchs & J.G. Nicholls, 4th ed. (Sinauer, 2000)

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה בעברית.

חומר הלימוד

- יחידה 1 אותות במערכת העצבים
  - יחידה 2 התא המחשמל: שפתו החשמלית של הניורון
  - יחידה 3 תאי תמוך, סינפסות כימיות וחשמליות
  - יחידה 4 סינפסות איטיות ושחרור טרנסמיטר
  - יחידה 5 פלסטיות וביוכימיה של סינפסות
  - יחידה 6 ניורונים והתנהגות
  - יחידה 7 המערכת האוטונומית והמערכת הסנסורית
  - יחידה 8 ראייה
  - יחידה 9 בקרה מוטורית
- הקורס נלמד במתכונת שנתית

1 או הקורסים כימיה כללית (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

2 או הצמד חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474) + אינפיניטסימלי 2 (20475), או הקורס חשבון אינפיניטסימלי 1 (20106), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20346 בקרת התפתחות בצמחים:

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א** ו**ביולוגיה כללית ב**, **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטר יאלי)**, **פיזיולוגיה של הצמח**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' עמרם אשל

תהליכי ההתפתחות של צמחים כוללים את כל שלבי מחזור החיים של הצמח, הנביטה, התפתחות האברים הווגטיביים (עלים, גבעולים ושרשים), המעבר לשלב הרבייה וכל התהליכים הקשורים בו פריחה והתפתחות הפירות. המחקר הבוטני המודרני פענח לא מעט מהמנגנונים האחראים לבקרה על תהליכי התפתחות אלה. המחקר החקלאי מנצל ידע זה כדי להגדיל את כמויות היבולים החקלאיים ולשפר את איכותם.

מבנה הקורס

בכל שנה יעסוק הקורס בהיבט אחר מתוך התחום הנרחב של בקרה על תהליכי ההתפתחות בצמחים. **בשלב הראשון** יציג המנחה רשימת קריאה שתכלול 2-3 מאמרי מחקר מהעת האחרונה וכן חומר לימוד מספר הקורס במקרה הצורך. על הסטודנטים תוטל מטלה אחידה שמטרתה לתרום להבנת חומר הקריאה. ציון המטלה יהווה 30% מהציון בקורס. **בשלב השני** יבחר כל סטודנט שאלת מחקר שבה יעסוק בסמינריון האישי שלו, מתוך רשימת שאלות שתוצג על ידי המנחה. במסגרת הכנת העבודה הסטודנטים יאתרו מקורות נוספים (10-5 מאמרים) ויכינו הצעה ובה ראשי הפרקים המוצעים לעבודה, שתוצג למנחה ובמידת האפשר גם בפני שאר הסטודנטים בקורס.

1 בגרסתו הקודמת נקרא הקורס **זרעים: תרדמה ונביטה**.

20597 היבטים ביולוגיים של תאים יצרניים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד**, **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטר יאלי)**, **עולם החיידקים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: **הקורסים גנטיקה, ביוכימיה ב: פחמימות, ליפידים, חומצות גרעין.**

פיתוח הקורס: ד"ר סטפן רוקם

השימוש בחומרים ממקור ביולוגי הפך להיות חלק אינטגרלי מחיי היומיום של העידן הטכנולוגי. הייצור של החומרים האלה מבוסס על ברירה וגידול של ספקטרום רחב של תאים ודורש שילוב של ידע מתחומים שונים. בקורס זה לומדים הסטודנטים על רבגוניות האורגניזמים המייצרים, על תהליכי ברירה ועל אופטימיזציה של ייצור החומרים. לימוד תכונות התאים ואפשרויות השימוש בתוצריהם מנקודת מבט תעשייתית מאפשרת היכרות עם כיווני מחקר שונים ומגוונים במדעי החיים.

מבנה הקורס

הקורס מבוסס על פרקי קריאה ומאמרי סקירה ומחקר באנגלית העוסקים בהיבטים ביולוגיים שונים של התאים המשמשים בתהליכי ייצור בתעשייה הביוטכנולוגית. במהלך הקורס יידרשו הסטודנטים לענות על מטלות, ובסיומו לכתוב עבודה סמינריונית בנושא נבחר. הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

20542 הנדסה גנטית בצמחים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית ב**, **ביוכימיה ב**, **פיזיולוגיה של הצמח, התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטר יאלי)**, **גנטיקה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: **עולם החיידקים.**

פיתוח הקורס: ד"ר יחיעם זלץ

קורס זה נועד להקנות לסטודנטים ידע בתחומי הגנטיקה התאית והמולקולרית של צמחים, ויישומיה בחקלאות. הסטודנטים ילמדו על הכלים המשמשים כיום לביצוע הנדסה גנטית בצמחים, על המחקר המדעי שמאחורי כלים אלה ועל יישום הידע הזה להעברת מידע תורשתי בעל ערך חקלאי מן המבחנה אל הצמח, ומשם אל השדה.

חלקו הראשון של הקורס כולל מאמרים ופרקי קריאה העוסקים בתרבויות רקמה, ביכולת הרגנרציה של צמחים ובשיטות להחדרת גנים לצמחים. **חלקו השני** כולל מאמרים הדנים בעקרונות המיפוי והמבנה של הגנום הצמחי ובבידוד ואפיון גנים. כל אחד מחלקים אלה ילווה במטלה.

בחלקו האחרון של הקורס יכינו הסטודנטים עבודה סמינריונית שבה ידגים, באמצעות נושא ייחודי, כיצד מיושמים עקרונות הטכנולוגיה של הנדסה גנטית להשבת צמחים בחקלאות. הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20543 הסתגלות והתאמה לעקות סביבה בצמחים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטר יאל)**, **פיזיולוגיה של הצמח**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' עמרם אשל

צמחים בטבע ובמערכות חקלאיות נתונים לעתים תכופות לתנאי עקה המפחיתים מיכולת הצמיחה שלהם ומייצור יחידות הרבייה, המהוות במקרים רבים את היבול החקלאי. במהלך האבולוציה התפתחו צמחים מנגוני הסתגלות המאפשרים להם התאמה לתנאים בבתי הגידול המיוחדים להם. המחקר החקלאי מנסה לנצל מנגונים אלה כדי להגביר את העמידות של צמחי חקלאות לאותם תנאי עקה.

מבנה הקורס

בכל שנה יעסוק הקורס בהיבט אחר מתוך התחום הנרחב של הסתגלות והתאמה לעקות סביבה בצמחים. **בשלב הראשון** יציג המנחה רשימת קריאה שתכלול 2-3 מאמרי מחקר מהעת האחרונה וכן חומר לימוד מספר הקורס במקרה הצורך. על הסטודנטים תוטל מטלה אחידה שמטרתה לתרום להבנת חומר הקריאה. ציון המטלה יהווה 30% מהציון בקורס. **בשלב השני** יבחרו הסטודנטים שאלת מחקר שבה יעסקו בסמינריון האישי שלהם, מתוך רשימת שאלות שתוצג על ידי המנחה. במסגרת הכנת העבודה הסטודנטים יאתרו מקורות נוספים (5-10 מאמרים) ויכינו הצעה ובה ראשי הפרקים המוצעים לעבודה, שתוצג למנחה ובמידת האפשר גם בפני שאר הסטודנטים בקורס.

20515 חיידקים בתעשייה

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א** או **אשנב למדעי החיים**, **עולם החיידקים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **גנטיקה**, **ביוכימיה א**: **חלבונים** – **מבנה ותפקוד**, **ביוכימיה ב**: **פחמימות**, **ליפידים**, **חומצות גרעין**.

פיתוח הקורס: ד"ר סטפן רוקס

תחום המיקרוביולוגיה השימושית הוא עתיק יומין, וכבר לפני 4,000 שנים נוצלו שמרים לאפיית לחם ולהפקת בירה. רק במאה ה-19 הראה פסטר שבתהליכים אלה, כמו בתהליכי ייצור של מיני מזון וחומרים אחרים, מעורבים מיקרואורגניזמים. כיום מנוצלים תאים של מיקרואורגניזמים, צמחים ובעלי חיים לייצור מגוון רחב של תרכובות שיש להן שימוש רב ברפואה, בחקלאות, בתעשיות מזון ועוד. בתהליכי הייצור של תרכובות אלה יש להסתייע בידע רחב מתחומי המיקרוביולוגיה, הביוכימיה, הגנטיקה, ההנדסה ואף הכלכלה. בקורס זה מתוודעים הסטודנטים לקשר שבין תחומי ידע אלה ותהליכים תעשייתיים.

מבנה הקורס

שלב ראשון – קריאת חומר רקע בנושאים הבסיסיים של המיקרוביולוגיה השימושית. **שלב שני** – קריאת מאמרי סקירה שעניינם ייצור של חומרים שונים באמצעות תהליכי תסיסה ושיטות אחרות המקובלות בתעשייה. **שלב שלישי** – כתיבת עבודה סמינריונית המבוססת על מאמרי מחקר עדכניים בנושאים שתורמים להתפתחות המחקר בתחום המיקרוביולוגיה השימושית ולפיתוח שיטות ייצור חדשניות. הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

חומר הקריאה שמלווה את הקורס הוא **באנגלית**.

20907 מגוון ביולוגי ושמירת טבע

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **אקולוגיה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: אחד מהקורסים **צומח וצמחים**, **פאונסטיקה של חולייתנים בישראל**, **החרקים**, **מעבדת שדה בביולוגיה: התנהגות חברתית של הזנבן הערבי**, **נושאים בהתנהגות בעלי חיים**.

פיתוח הקורס: ד"ר איילת שוסטר,

פרופ' עידו יצחקי

יועצים: פרופ' תמר דיין, פרופ' דויד זלץ,

פרופ' רונן קדמון, ד"ר יוחאי כרמל

האקולוגיה כחקר היחסים שבין אורגניזמים וסביבתם היוותה מרכיב בקיום האנושי, כבר משחר ההיסטוריה. מאז ומתמיד, במודע ושלא במודע, היו בני האדם "סטודנטים לאקולוגיה", וזאת משום שקיומם הותנה ביכולתם ללמוד ולהכיר את סביבתם הקרובה וכן לחזות שינויים סביבתיים ואת תגובתם של צמחים, טורפים וחיות ציד לשינויים אלה.

ההתייחסות לאקולוגיה כתחום חקר מדעי החלה בתחילת המאה ה-20. תחום זה זכה לפריחה מרשימה בעקבות מחקרים תאורטיים וניסויים מדעיים שהצליחו לבסס תאוריות המסבירות ומאפשרות חיזוי של תהליכים ותופעות. בתאוריות האקולוגיות האלה נפקד בדרך כלל מקומו של האדם כאובייקט נחקר. האדם היה צופה מן הצד, מדען החוקר את יחסי כל האורגניזמים עם סביבתם, מלבד את עצמו.

לפני כשלושים שנה התחוללה תפנית שחררה באיטיות גם למדע האקולוגיה. כיווני המחקר האקולוגיים, אשר בתחילה עסקו במדע בסיסי – הבנה של יחסי האורגניזמים עם סביבתם (האביוטי והביוטי), החלו לכלול יותר ויותר היבטים יישומיים. חוקרי אקולוגיה רבים החלו להפנות את מחקריהם לבעיות יישומיות ולאסוף ידע היכול לסייע בקבלת החלטות בדבר דרכי ממשק של אוכלוסיות ושטחים טבעיים.

בקורס זה נתוודע לדרך שבה עקרונות אקולוגיים שנלמדו בקורס **אקולוגיה (20412)** משמשים בסיס לתכנון מחקרים יישומיים בתחומים שונים, כגון ניהול שטחים פתוחים שימור מינים ותכנון פרויקטים סביבתיים.

הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

הקורס כולל סיור בפארק רמת הנדיב או השתתפות בכנס מדעי.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20544 נושאים נבחרים באימונולוגיה¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **אימונולוגיה**, **גנטיקה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: ד"ר רות לומניצר, פרופ' מירי סורוזין

תורת החיסון, כמו תחומים אחרים במדעי החיים, היא תחום דינמי מאוד המתפתח ומתחדש בקצב מהיר. מידע חדש ועדכני מתפרסם חדשות לבקרים בספרות המקצועית, והוא מדווח ומעדכן את הקהילה המדעית על חידושים והתפתחויות ועל יישומים שלהם ברפואה, בביוטכנולוגיה, בחקר התא, בביולוגיה מולקולרית ובתחומים אחרים של מדעי החיים.

הקורס מתמקד בשלושה נושאים שבהם חלו התפתחויות מעניינות בשנים האחרונות, ובפרט במנגנונים מולקולריים של תהליכים במערכת החיסון, ובהתפתחויות שיש להן השלכות על תחומים אחרים במדעי החיים ועל יישומים של חידושים ותגליות.

חומר הלימוד כולל פרקי קריאה מתוך המהדורה השישית המתורגמת של הספר:

Kuby Immunology, 6th ed. (W.H. Freeman, 2007)

- ומאמרים באנגלית בשלושה נושאים עיקריים:
- תקשורת בין-תאית במערכת החיסון.
- אפופטוזיס (מוות מתוכנן) כמנגנון בקרה של מערכת החיסון.
- היבטים חדשניים של מניעת מחלות וריפוי באמצעים אימונולוגיים.

הסטודנטים נדרשים להגיש מטלות על שניים משלושת הנושאים ולהכין עבודה סמינריונית בנושא נבחר. כל סטודנט ירצה על עבודתו או יציג אותה בפני המדריך שלו בשיחת סיכום.

20920 נושאים נבחרים בביולוגיה של התא

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי החיים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **התא: מבנה ופעילות** (שנתי או סמסטריאלית), וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: הקורס **גנטיקה**. תנאי קבלה נוספים ייקבעו בהתאם לנושא הספציפי.

פיתוח הקורס: ד"ר רונית ויסמן

ביולוגיה של התא הוא תחום במדעי החיים העוסק בתאים – מבנה ותפקיד האברונים התאיים, מחזור חלוקת התא, יציבות גנומית, מסלולי מעבר אותות, מוות תאי ועוד. חקר התא נעשה באמצעות מיקרוסקופיה ושיטות מבוססות גנטיקה, ביוכימיה וביולוגיה מולקולרית. להבנה של תהליכים תאיים השלכות לגבי ריפוי וטיפול במחלות רבות, כגון סרטן, מחלות מטבוליות, אוטואימוניות ועוד.

במשך הלימודים בקורס יתעמקו הסטודנטים בנושא אחד מרשימת הנושאים בביולוגיה של התא, יסקרו את ספרות המחקר הקיימת בנושא, יכתבו עבודה סמינריונית ויצגו את עבודתם בפני המדריך ו/או בפני עמיתיהם ללימודים בקורס.

20919 נושאים נבחרים בניורוביולוגיה

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי החיים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **התא: מבנה ופעילות** (שנתי או סמסטריאלית), וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם דרוש: הקורס **תאי עצב: מבוא לניורוביולוגיה**.

פיתוח הקורס: ד"ר יאיר בן חיים, פרופ' ענת ברנע

ניורוביולוגיה הוא ענף בין-תחומי שעניינו חקר המוח ומערכת העצבים והוא נמצא כיום בקדמת המחקר במדעי החיים. ענף זה עוסק בהיבטים שונים של פעילות מערכת העצבים החל מהרמה המולקולרית והתאית ועד רמת המוח, האורגניזם וההתנהגות.

במשך הלימודים בקורס יתעמקו הסטודנטים בנושא אחד מרשימת הנושאים העוסקים בהיבטים הללו, יסקרו את ספרות המחקר הקיימת בנושא, יכתבו עבודה סמינריונית ויצגו את עבודתם בפני המדריך ובפני עמיתיהם ללימודים בקורס.

לפרטים נוספים לגבי הנושאים המוצעים במסגרת הקורס נא לפנות לצוות הקורס.

1 בעבר נקרא הקורס **נושאים נבחרים בתורת החיסון**.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20530 סימביוזה: חיים ביחד של יצורים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: ד"ר ונדה רייך (כתיבה); יהודית גוגנהיימר (עריכה) **אחריות אקדמית:** פרופ' מרגלית גלון

תופעת הסימביוזה מוגדרת כ"חיים ביחד של אורגניזמים השייכים למינים ביולוגיים שונים, החיים בסמיכות מרחבית ופיזיולוגית".

ליחסי סימביוזה יש חשיבות מרכזית באבולוציה שעברו היצורים החיים מאז הופעתם על-פני כדור-הארץ: הופעת התא האיקריוטי, היכולת של בעלי חיים אוכלי צמחים לעכל מזון צמחי, קשירת חנקן על ידי חיידקים סימביונטיים והעמדתו לרשות הצמחים, הופעת מינים ביולוגיים חדשים כדוגמת החזיות. ליחסי הסימביוזה יש תפקידים מרכזיים בהתפתחות ובקיומן של מערכות אקולוגיות שלמות, כמו שוניות האלמוגים.

במהלך הקורס נדונים נושאים אלה ואחרים. הקורס עוסק גם בשאלה כיצד נוצרים ומתפתחים יחסי סימביוזה, ומה הן שיטות המחקר הננקטות בחקר אופיון והבנתן של מערכות סימביוטיות שונות.

הקורס מבוסס על ספרות מקצועית באנגלית. הסטודנטים נדרשים לענות על מטלות ולכתוב עבודה סמינריונית. הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

20514 קולטנים והמרת אותות

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **ביוכימיה א**, **חלבונים – מבנה ותפקוד**, **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטריאלי)**, **גנטיקה**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**.

פיתוח הקורס: פרופ' מירי סרוזין

התהליך שבאמצעותו התא קולט אותות המגיעים אליו, ממיר אותם ומגיב עליהם, הוא בעל חשיבות רבה בכל הפעילויות המאפיינות את המושג "חיים". בתהליך זה נכללים פעילות מערכת העצבים, התכונות השרירים, ההתפתחות העוברית וההתמיינות, וכן הוויסות ההורמונלית של הגידול, החלוקה והמטבוליזם של תאים. העניין במסלולי המרת האותות בתא התעצם לאחר שזוהו אונקוגנים תאיים רבים המקודדים למרכיבים של מסלולים אלה, והוברר ששיבושם ממלא תפקיד מפתח בהתפתחות גידולים סרטניים.

במערכות שונות של האיותות הבין-תאי ידועים היום הן ההרכב והמבנה של הקולטנים הייחודיים על-פני תאי המטרה והן הדרכים השונות שבהן האותות המגיעים אל התא מועברים ומומרים בתוכו, לפעמים בשרשרת מורכבת של אירועים, עד להשראה או לויסות של התגובה המתוכננת של תא המטרה.

מטרות הקורס הן אלה: להציג את המנגנונים המולקולריים שבבסיס של קליטה והמרת אותות בתאים, לערוך היכרות עם מערכות ניסוי שבהן נחקרים התהליכים האלה, ולהקנות כושר הבחנה בין מסקנות מבוססות העולות מן הניסויים לבין שאלות פתוחות.

מבנה הקורס

- **מבוא** שבו נדרשים הסטודנטים לחזור ולהוכיח את שליטתם בנושא "איותות בין תאים". הנושא נכלל ביחידה 8 של הקורס **התא: מבנה ופעילות** (2014, מהדורה שנייה);
- **קריאה מונחית** במאמרי סקירה באנגלית. המאמרים מציגים מנגנונים שונים של קליטה והמרה של אותות באמצעות דוגמאות ספציפיות. בשלב זה יגישו הסטודנטים מטלות שבהן יידרש להוכיח ידע והבנה של החומר הנכלל במאמרים;
- **הכנת עבודה סמינריונית**;
- הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

20519 רעלים והרעלות

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם **ביולוגיה כללית ב** (או **פיזיולוגיה של מערכות בדם**), **כימיה כללית** (או **כימיה כללית א + כימיה כללית ב לביולוגים**), או **כימיה כללית א + כימיה כללית ב**, **ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד**, **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטריאלי)**, **כימיה אורגנית לביולוגים** (או **כימיה אורגנית**), וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **ביוכימיה ב: פחמימות, ליפידים, חומצות גרעין**.

פיתוח הקורס: ד"ר אורי וורמסר, ד"ר רות ערב, ד"ר אביבה אלופי

ראשיתו של מדע הטוקסיקולוגיה בחקר וכימות השפעתם של רעלים כימיים מוכרים ורעלנים מן החי הצומח על אורגניזמים שונים. הטוקסיקולוגים מיישמים את תוצאות המחקר לצרכים חיוניים.

בעידן המודרני התפתחה תעשייה ענפה של כימיקלים, תרופות, תוספי מזון, מוצרי קוסמטיקה, קוטלי מזיקים, חומרי לחימה כימיים, תרכובות לשיפור איכות מוצרים חקלאיים, מוצרים לתעשיות המתכת, חומרים פלסטיים שונים, צבעים, דלקים וכיו"ב. החשיפה לחומרים השונים האלו עלולה להוות סיכון הן לעוסקים בתהליך ייצורם, הן למשתמשים בהם והן לאוכלוסיות השוכנות בסביבת המפעלים. בשנים האחרונות גברה המודעות הציבורית לחשיבות נושא הסיכון שבהרעלות. הקצאת משאבים לפיתוח מדדי איכות ובטיחות האיצה את התפתחות המחקר בתחום הטוקסיקולוגיה. התפתחות זו הביאה להתקדמות רבה בהבנת הבסיס המולקולרי של הרעלות שונות, ולפיתוח תרופות ואמצעי נגד למניעת מצבי הרעלה או לטיפול בהם.

הקורס עוסק בהבנת עקרונות הטיפול בהרעלות, ובהכרת האמצעים לזיהוי הרעל והדרכים להרחקתו מהגוף. הסטודנטים ילמדו כיצד נבחנת רעילות הכימיקלים, מה הן הדרכים לשימוש נכון ובטיחותי בהם, וכן מהם ערכי הסף לחשיפה, המותרות לעובדים ולאוכלוסייה. כמו כן יתוודעו הסטודנטים לסוגי רעלים הגורמים פגיעות מסוגים שונים לעובר וליונק, כולל פגיעה ב-DNA שלו והיווצרות גידולים ממאירים.

מבנה הקורס

חומר הלימוד מבוסס על פרקים נבחרים מתוך הספר C. Klassen (Ed.), *Casarett and Doull's Toxicology: The Basic Science of Poisons*, 8th. ed. (McGraw-Hill, 2013) במסגרת הקורס על הסטודנטים להגיש מטלת מנחה ולכתוב עבודה סמינריונית. הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

1 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

20316 שעונים ביולוגיים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטרילי), ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' נגה קרונפלד-שור, ד"ר רותם כהן

סיבובו של כדור הארץ סביב צירו וסביב השמש מביא לשינוי מחזורי וקבוע של הסביבה במחזור יממתי ועונתי. השינוי אינו מוגבל רק לתאורה, וכולל גם שינויים בתנאים פיזיים אחרים כגון טמפרטורה, קרינה, לחות. רוב בעלי החיים, וגם בני האדם, פיתחו העדפה לשלב אחד של היממה – יום או לילה, והתאימו עצמם לפעילות לשלב זה (למשל ראיית צבע בפעילי יום וחוש ריח מפותח בפעילי הלילה). מחזורי פעילות אלה אינם תהליכים פסיכיים התלויים בסביבה, אלא מבוקרים באמצעות שעות פנימי הנמצא בגרעינים במוח, והם יימשכו ללא תלות בתנאי הסביבה.

בקורס יכירו הסטודנטים מגוון תופעות ביולוגיות מחזוריות, ילמדו על הבסיס המנגנוני ועל יתרונו האדפטיבי, יתודעו לשיטות מחקר חדשות ולפרדיגמות עבודה, ויעקבו אחר ניסויים מרכזיים בתחום.

מבנה הקורס

- לימוד מספר הקורס
- J.C. Dunlap, J.J. Loros, P.J. Decoursey, *Chronobiology: Biological Timekeeping*
- קריאת מאמרים באנגלית שעניינם היבטים שונים של ריתמוסים ביולוגיים.
- כתיבת עבודה סמינריונית על אחד מהנושאים שנדונו בקורס.
- הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

20909 תאי גזע: ממחקר בסיסי ליישומים רפואיים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א, ביולוגיה כללית ב, התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטרילי), גנטיקה**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס אימונונולוגיה.

פיתוח הקורס: פרופ' איתן פיבד, ד"ר יואל קלמס

בניגוד לתאים אחרים בגופנו, כמו תאי עור או תאי שריר, מתאפיינים תאי גזע (stem cells) ביכולתם להתמייין ולהתפתח למגוון רחב של תאים ורקמות. למחקר בתאי גזע ממקור עוברי ובוגר יש חשיבות רבה להבנה של תהליכים ביולוגיים בסיסיים, כמו גם שימושים מרחיקי לכת ברפואה. המחקר בתחום דורש שילוב של ידע מתחומים שונים, כמו ביולוגיה של הרבייה, ביולוגיה התפתחותית, ביולוגיה תאית ומולקולרית, אנדוקרינולוגיה, המטולוגיה ואימונונולוגיה, ובמעבדות רבות ברחבי העולם מוקדשים היום מאמצים רבים להבנת התהליכים המתרחשים בתאים אלה.

הקורס מקנה ידע בסיסי על תאי גזע ועל האפשרויות הקליניות הנפתחות כתוצאה מיישום פרי המחקר בתאים אלה. חומר הלימוד בקורס יאפשר לסטודנט להתוודע גם לבעיות האתיות הנלוות למחקר בתאי גזע וליישומו.

מבנה הקורס

הקורס מתבסס על פרקי קריאה ומאמרים **באנגלית**. בשלב הראשון של הקורס נדרשים הסטודנטים לקרוא ספר מבוא בנושא וכן מאמרי סקירה הדנים בנושא של תאי גזע בוגרים.

הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

20328 תקשורת כימית בין בעלי חיים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
שיוך נושא: כימיה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם שני הקורסים **ביולוגיה כללית א וביולוגיה כללית ב**, **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטרילי)**, אחד מבין הקורסים **כימיה אורגנית לביולוגים, כימיה אורגנית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **ביוכימיה ב: פחמימות, ליפידים, חומצות גרעין, החרקים**, **החולייתנים, נושאים בהתנהגות בעלי חיים, אבולוציה**.

פיתוח הקורס: ד"ר שרה ויסנברג, ד"ר יוקי סרוקר

תקשורת כימית היא אחד מאפיקי התקשורת העתיקים ביותר בין אורגניזמים חיים (בעלי חיים וצמחים). בתקשורת זו העברת האינפורמציה נעשית באמצעות מסרים כימיים.

ספר הקורס

T.D. Wyatt, *Pheromones and Animal Behaviour: Communication by Smell and Taste* (Cambridge University Press, 2003)

נושאי הלימוד

- המסר הכימי: סוגי מסרים (פרומונים, אללוקימיקלים)
- שיטות מחקר בתחום: בידוד וזיהוי של מסרים כימיים ותכונותיהם הכימיות
- דרכי העברת המסר הכימי (תכונות כימיות ופיסיקליות של המסר ותנועתו בתווך)
- קליטתו של המסר הכימי – איברי חישה: מחושים בחרקים, איבר הרחה ראשי ואיבר וומרונולי בחולייתנים, קולטני ריח האבולוציה של התקשורת הכימית
- יישומי תקשורת כימית
- הלימוד מלווה בדוגמאות מבעלי חיים (כולל בני אדם) ומצמחים במגוון תחומים: תקשורת מינית, טריטוריה, גיוס והגנה.

מבנה הקורס

- לימוד ספר הקורס ומאמרים נלווים (באנגלית) בעזרת מדריכי למידה והגשת מטלות חובה. הגשת המטלות היא תנאי מוקדם להגשת העבודה הסמינריונית.
- כתיבת עבודה סמינריונית על אחד הנושאים הנדונים בקורס. העבודה צריכה להתבסס על החומר שנלמד בקורס ועל ספרות מקצועית ייחודית לנושא (**באנגלית**). נושא העבודה ייבחר בתיאום עם המנחה.
- הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

1 או לחלופין אחד מבין הקורסים **החרקים** (20220), **החולייתנים** (20104).
2 החומר הנלמד בקורס **החרקים** תורם להבנת קורס זה.

1 סטודנטים שלמדו את הקורס **התמיינות של תאי דם** (20513), שאינו מוצע עוד, מנועים מללמוד קורס זה. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון ומוסמך

20908 פרויקט אינטגרטיבי בלימודי שדה

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

תנאי קבלה: לפחות 72 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי הטבע והחיים, ובכללם הקורסים **ביולוגיה כללית א**, **ביולוגיה כללית ב**, **ביוכימיה א: חלבונים – מבנה ותפקוד**, **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטריאל)**, **אקולוגיה, צומח וצמחים, החולייתנים**, לפחות קורס אחד במעבדה במדעי החיים וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. בנוסף, לנושאים מסוימים ייתכנו דרישות לקורסים נוספים מתוך התכנית במדעי החיים בהדגשת לימודי שדה. לפרטים ולקבלת אישור הרשמה יש לפנות למרכז ההוראה.

פיתוח הקורס: פרופ' שמעונה גינצבורג, פרופ' עדו יצחקי

קורס חובה בתכנית לקראת תואר בוגר במדעי החיים בהדגשת לימודי שדה (וקורס בחירה בתכנית למדעי החיים). בכל אחד מנושאי הקורס מודגש פן שדאי או פן אינטגרטיבי של הביולוגיה, העוסק באורגניזם כמכלול, או ביחסי הגומלין בין יצורים לבין עצמם וביניהם לבין סביבתם.

נושאי לימוד לבחירה

- מגוון ביולוגי ויצירתיות של המערכת האקולוגית
- מערכות הורשה אפיגנטיות וחשיבותן היחסית ביצורים חד-תאיים, בצמחים ובבעלי-חיים
- אדפטציה: כיצד ניתן לבדוק אם תכונה נתונה תורמת להתאמה?
- ההשפעה של התחממות כדור-הארץ על החי והצומח
- אקוסטרומופילים וחיים אחרים "על הקצה"
- תפקידם של מטבוליטים שניוניים בעיצוב יחסי גומלין של הדדיות (mutualism) ושל יריבות (antagonism) בין צמחים ובעלי חיים
- האם להיות צמחוני? (או: המשמעות האקולוגית-תזונתית של אכילת עלים, פירות, זרעים לעומת מזון מן החי)
- המשמעות האדפטיבית של צבעוניות בעלים מדוע, מתי ולאן כדאי לנדוד?
- התאוששות החי והצומח לאחר הפרעות במערכות אקולוגיות ים-תיכוניות

מבנה הקורס

- בחירת נושא על סמך קריאת מקור אחד על כל אחד מנושאי הקורס.
- לימוד מאמרים ופרקים מספרים בנושא הנבחר, והגשת מטלה כתנאי מקדים לכתיבת עבודה סמינריונית.
- כתיבת עבודה סמינריונית על שאלת מחקר ספציפית הקשורה לנושא הנבחר.
- כל סטודנט ירצה על עבודתו או יציג אותה בפני המדריך שלו בשיחת סיכום.

הקורס מתבסס על מקראה של טקסטים מדעיים באנגלית ומצריך שימוש בספרייה אוניברסיטאית.

20576 פרויקט מחקר במדעי החיים

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: 60 נקודות זכות בציון ממוצע 80 לפחות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורס **התא: מבנה ופעילות (שנתי או סמסטריאל)**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ייתכנו תנאי קבלה ספציפיים בהתאם לנושא הפרויקט. לפרטים ולקבלת אישור הרשמה נא לפנות למרכז/ת הקורס.²

הקורס מאפשר להתנסות בעבודה מחקרית, ולרוב משלב עבודה אישית עם עבודה של קבוצת מחקר במעבדה של אחת מהאוניברסיטאות או של אחד ממכוני המחקר בארץ. הפרויקט יכול להיות בעל אופי מעשי (במעבדה או בשדה) או תאורטי-חישובי.

במהלך העבודה יהיו הסטודנטים שותפים לבחירת שאלה מחקרית, שברוך כלל תהיה רלוונטית לעבודות המבוצעות במעבדה המסוימת שבחר. לאחר הגדרת שאלת המחקר ילמדו הסטודנטים ממאמרים את הרקע המדעי הקשור בה, יגדירו יחד עם המדריך את המטרות, ילמדו את שיטות המחקר, ויכינו הצעת עבודה שתכלול את הרקע המדעי, השאלה הנחקרת ופרוטוקול בו יפורטו השלבים, אופן ביצוע הפרויקט ולוח הזמנים. **ההרשמה לקורס תיעשה רק לאחר אישור ההצעה על ידי המדריך ומרכז ההוראה.** ההרשמה אינה תלויה במועדי ההרשמה הרגילים, אלא יכולה להיעשות במשך כל השנה. העבודה תהיה בהיקף של סמסטר אחד או שניים, תוך השקעה ממוצעת של יום בשבוע. בתום העבודה ינתחו הסטודנטים את התוצאות וידווחו עליהן בכתב במתכונת של פרסום מדעי. בנוסף, הסטודנטים יציגו את עבודתם במצגת שתפורסם גם באתר הקורס. הציון יכלול הערכה של הצעת העבודה, העבודה המעשית, העבודה המסכמת והצגת הפרויקט.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 ההרשמה לקורס אינה תלויה במועדי ההרשמה הכלליים של האוניברסיטה הפתוחה.

20590 קורס סמינריוני בנושא מיוחד במדעי החיים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, וכן עמידה בדרישות **האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. תנאי קבלה נוספים ייקבעו על פי הנושא הנבחר בעת אישור הקורס על ידי סגל תחום מדעי החיים.

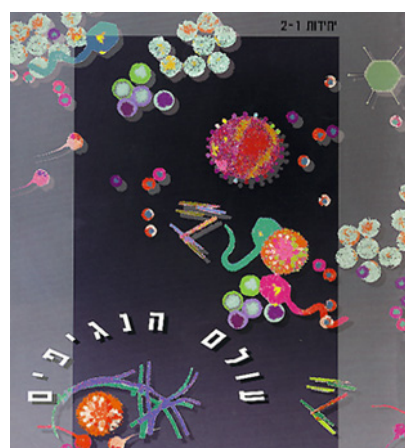
אחת הדרישות לתואר במדעי החיים היא לימוד שני קורסים סמינריוניים בהיקף של לפחות 6 נ"ז. האוניברסיטה הפתוחה מציעה מגוון של קורסים סמינריוניים. בנוסף, קיימת אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית שלא במסגרת של קורס קיים. סטודנטים הבוחרים בקורס **סמינריוני בנושא מיוחד במדעי החיים** צריכים למצוא מנחה מתאים (מהאוניברסיטה הפתוחה או מחוצה לה), ולגבש הצעה מפורטת. הסטודנטים ירצו על עבודתם או יציגו אותה בפני המדריך בשיחת סיכום.

1 במסגרת הלימודים לתואר יורשו הסטודנטים ללמוד רק אחד מתוך ארבעת הקורסים הסמינריוניים בנושא מיוחד: ביולוגיה (20591), בכימיה (20592), במדעי החיים (20590) והקורס **פרויקט מתקדם בפיסיקה א** (20382). לפרטים ולשאלות על הקורס יש לפנות לראש המחלקה למדעי הטבע והחיים.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי החיים

תואר ראשון

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות במדעי החיים

קורס המכון הבין-אוניברסיטאי באילת (20991) (מ) – משובץ במדעי הטבע והחיים-כללי, עמי 178.

חמצן: אספקטים כימיים וביולוגיים (20349) (מס) – משובץ בכימיה, עמי 199.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי כדור-הארץ

תואר ראשון ומוסאון

20117 צפונות כדור-הארץ¹

6 נקודות זכות ברמת פתיחה
נושא: גיאולוגיה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה שובאל, ד"ר נורית טייטל-גולדמן, צבי קרץ

הקורס עוסק בהכרת סביבתנו ובהיבטים הגיאולוגיים והגיאומורפולוגיים של עולמנו. בקורס נתודע לתחומים המרתקים של **הגיאולוגיה ברחבי העולם**. נכיר נופים מרהיבים כדוגמת ילוסטון, הגרנד קניון והברייס קניון בארצות-הברית. נסתייע בתפיסה המודרנית בגיאולוגיה – **טקטוניקת הלוחות** – להסברת התהליכים המתרחשים בכדור-הארץ: פתיחה או סגירה של אוקיינוסים, התרוממות רכסי הרים ועיצוב שולי יבשות. נלמד מדוע רעידות אדמה והתפרצויות געשיות מתרחשות באזורים מסוימים. נדון בהיווצרות כדור-הארץ ובהתפתחות החיים על פניו. נתודע לתופעות גיאומורפולוגיות ולתהליכי עיצוב הנוף. נעמוד על הקשר שבין הגיאולוגיה, ניצול המשאבים והאדם.

הקורס פותח סדרה של קורסים בגיאולוגיה, והוא מיועד לסטודנטים חדשים, לסטודנטים ותיקים, לחובבי גיאולוגיה וטבע, למורים לכל הגילאים, למדריכי בתי ספר שדה, למדריכי ידיעת הארץ ולמדריכי תיירים. ניתן ללמודו הן כיחידה בלתי תלויה והן לקראת קורסים נוספים המוצעים בגיאולוגיה, במדעי הטבע והחיים, בלימודי הסביבה ובלמודי ארץ-ישראל.

חומר הלימוד

הקורס מוצע כטלקורס שבו 26 סרטים הם חלק מובנה מחומר הלימוד והם נלמדים באמצעות מדרוך צפייה וספר הקורס, כדלהלן:

- הספר **צפונות כדור-הארץ** מאת שלמה שובאל (האוניברסיטה הפתוחה, מהדורה שנייה, 2011).
- עשרים ושישה **סרטים**, בני מחצית השעה כל אחד. הסרטים הם חלק מובנה מחומר הלימוד והצפייה בהם היא חובה.
- מדרוך צפייה** מקיף המנחה את הצפייה בסרטים ומרחיב בנושאים המוצגים בהם.
- חוברת הדרכה** לסיור.

מבנה הקורס

- סיור** (חובה) בן יום אחד "מן ההר אל החוף" – מהרי יהודה למישור החוף, להכרת תופעות גיאולוגיות וגיאומורפולוגיות באזורים אלה.
- מפגשי הנחיה** אחדים בקמפוס האוניברסיטה או בקבוצות מאורגנות.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

06101 מבוא למדע כדור-הארץ¹

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: גיאולוגיה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' עמנואל מזור, פרופ' שלמה שובאל, ד"ר נורית טייטל-גולדמן (כתיבה); יוסף אנקור (עריכה)

הקורס עוסק בתחומים המרתקים של הגיאולוגיה בהגשת התופעות הייחודיות לארץ-ישראל, ופותח אשנב אל עולמנו הפעיל והמשתנה ללא הרף. הסטודנטים ילמדו על הכוחות הגורמים להתפרצויות געשיות, לרעידות אדמה ולקימוט הרים, ויבחנו את מגוון המינרלים והסלעים מישראל ואת תנאי היווצרותם. כמו כן, יילמדו התהליכים שעיצבו את הנוף בישראל לאור מודל תנועת הלוחות. בנוסף ייחשפו הסטודנטים להיבטים הקשורים לאהבת הסביבה בשימור נופי בראשית ומקורות המים באזורנו.

הקורס פותח סדרה של קורסים בגיאולוגיה והוא מיועד לסטודנטים חדשים, לסטודנטים ותיקים, לחובבי גיאולוגיה וטבע, למורים לכל הגילאים, למדריכי בתי ספר שדה, למדריכי ידיעת הארץ ולמדריכי תיירים. ניתן ללמודו הן כיחידה בלתי תלויה והן לקראת קורסים נוספים המוצעים בגיאולוגיה, במדעי הטבע, במדעי החיים בלימודי הסביבה ובלמודי ארץ-ישראל.

חומר הלימוד

- הספר **גיאולוגיה בפטיש ישראלי ואהבת הסביבה** / עמנואל מזור ונורית טייטל-גולדמן (האוניברסיטה הפתוחה, מהדורה שנייה, 2012).
- עשר יחידות לימוד** המתבססות על פרקי הספר.
- ערכת מעבדות ביתיות ובה מגוון **מינרלים, סלעים וקרקעות** המצויים בארץ. אלה נשלחים לסטודנטים ומאפשרים מגע ישיר ובלתי אמצעי עם סלעי הארץ.
- שלוש **חוברות הדרכה** למעבדה ולסיורים.
- שתי **חוברות מלח הארץ** (2006, 2005) (בהשאלה).
- סט מפות גיאולוגיות של ישראל (בהשאלה).

מבנה הקורס

- מפגש מעבדה** (חובה) שבו נערכת היכרות עם מינרלים וסלעים מישראל (המעבדה נערכת באוניברסיטה הפתוחה).
- סיור** (חובה) בן יום אחד למכתש חתירה.
- סיור** (חובה) בן יום אחד לבקעת ים המלח.
- בסיורים יתודעו הסטודנטים לתופעות המוצגות בקורס.
- מפגשי הנחיה** אחדים בקמפוס האוניברסיטה.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

20211 נדבכים בגיאולוגיה של ארץ-ישראל

6 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: גיאולוגיה

ידע קודם דרוש: אחד מבין הקורסים **מבוא למדע כדור-הארץ**, **צפונות כדור-הארץ** או ידע מקביל. ידע קודם מומלץ: **הקורסים מעבדה: מיקרוסקופיה של סלעים מותמרים, מעבדה: מיקרוסקופיה של מינרלים וסלעים**.

פיתוח הקורס: פרופ' עמנואל מזור, פרופ' שלמה שובאל, ד"ר נורית טייטל-גולדמן, נחמה שפרן, צבי ארז; יוסף אנקור (עריכה)

קורס זה עוסק בגיאולוגיה של ארץ-ישראל, והוא מוקדש להכרת יחידות הזמן, יחידות הסלע והמבנה הגיאולוגי של ישראל. במשך ההיסטוריה הגיאולוגית של ישראל הציפו אותה ימים ונסוגו, מיקומנו על-פני כדור-הארץ השתנה בתהליכי תנועת הלוחות ונוצר בקע ים המלח. אירועים דרמטיים אלה, שהותירו את רישומם בסלעי ארצנו, נלמדים במהלך הקורס.

חומר הלימוד

- הספר **נדבכים בגיאולוגיה של ישראל** (האוניברסיטה הפתוחה, 1987)
- הספר **סולם הזמן הגיאולוגי**, מאת א' הרבאו וע' מזור (האוניברסיטה הפתוחה, 1978)
- תשע **יחידות לימוד** המבוססות על פרקי הספרים
- ארבע **חוברות הדרכה** למעבדה ולסיורים
- שתי **חוברות מלח הארץ** (2005, 2006) (בהשאלה)
- סט מפות גיאולוגיות של ישראל (בהשאלה)

מבנה הקורס

- סיור בן יומיים לאזור אילת-תמנע¹** (למי שלא השתתפו בו בקורס 20239).
- סיור בן יומיים למכתש-רמון¹**
- סיור לאזור הכנרת**
- מעבדה בנושא מאובנים** (המעבדה נערכת באוניברסיטה הפתוחה)

1 הסטודנטים יתבקשו לכסות את עלות הלינה במהלך הסיורים.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי כדור-הארץ

תואר ראשון

20434 מבוא לגיאופיסיקה

3 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: גיאולוגיה
שיוך נוסף: פיסיקה

ידע קודם דרוש: הקורס יסודות הפיסיקה (או יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב). ידע קודם מומלץ: הקורס מבוא למדע כדור-הארץ (או צפונות כדור-הארץ).

פיתוח הקורס: פרופ' אביהו גינצבורג (כתיבה), פרופ' יואב יאיר, פרופ' שלמה שובאל, מיטל אלוני, גיא חזרוני
יועצים: פרופ' צבי בן-אברהם, פרופ' יוסף ברטוב, פרופ' עקיבא פלכסר, ד"ר יהודה אייל, ד"ר אברהם הופשטטר, ד"ר שמעון דבינסקי, פרופ' יוסף ורבין, ד"ר שמעון פיינשטיין, ד"ר משה רשף, ד"ר אבי שפירא

תחום הגיאופיסיקה עוסק ביישום שיטות פיסיקליות לחקר כדור-הארץ, מבנהו הפנימי והתהליכים הפועלים בתוכו. המחקר בתחום מבוסס על מדידות כבידה ומדידות בשיטות סייסמיות, מגנטיות ואחרות, על פני כדור-הארץ או מעליו, ועל בניית מודלים של המבנה הפנימי של כדור-הארץ. הקורס מקנה הבנה פיסיקלית בסיסית של שיטות מחקר אלו, ושל התהליכים הדינמיים בכדור-הארץ.

נושאי הלימוד

- **הקדמה:** גיאופיסיקה מהי? סקירת נתונים כלליים על צורתו ומבנהו הפנימי של כדור-הארץ ומקורותיהם של נתונים אלה; סקירת תהליכים גיאופיסיים בכדור-הארץ וחשיבותם.
- **שדה הכבידה של כדור-הארץ:** צורת כדור-הארץ; שדה הכבידה; מדידות הכבידה; האנומליה הגרביטרית – חשיבותה ופענוחה; הכבידה ומבנה קרום כדור-הארץ; שינויים גלובליים בשדה הכבידה; איזוסטסיה.
- **מגנטיות:** השדה המגנטי של כדור-הארץ; מדידת השדה המגנטי; האנומליה המגנטית – חישובה ופענוחה; אנומליות מגנטיות ביבשה ובקרעית הים; מגנטיות שיונית; מקור השדה המגנטי; היפוכי השדה; חשיבות המגנטיות השיונית לגיאודינמיקה מודרנית ולגיאולוגיה סטרוקטורלית.
- **סייסמולוגיה:** גלים סייסמיים; שבירה והחזרה של גלים; רעידות אדמה – מקור ומנגנון רעידות האדמה; איכון מוקדי רעידות האדמה; התפלגות מוקדי הרעידות על פני כדור-הארץ; התפשטות הגלים הסייסמיים בכדור-הארץ; מבנה פנים כדור-הארץ.
- **סייסמולוגיה ישומית:** חקר קרום כדור-הארץ על ידי שימוש במקורות סייסמיים; סייסמולוגיה יישומית – מדידות שדה, עיבוד נתונים ופענוחם: שיטת השבירה ושיטת ההחזרה.
- **גיאודינמיקה וטקטוניקת הלוחות:** חום בכדור-הארץ – מדידתו, התפשטותו, מקורותיו; תנועת הלוחות של קרום כדור-הארץ, סוגי הגבולות ותכונותיהם.

20238 מעבדה: מיקרוסקופיה של מינרלים וסלעים

3 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: גיאולוגיה

ידע קודם: אחד מהקורסים מבוא למדע כדור-הארץ, צפונות כדור-הארץ.

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה שובאל

הקורס נועד לחשוף את העולם המיקרוסקופי החבו בסלע והמתגלה בצבעים מרהיבים מבעד למיקרוסקופ המקטב. באמצעות התבוננות במיקרוסקופ נשחזר את "סיפורו של הסלע".

סלעים מגמטיים נוצרו באזור באירועים מגמטיים שליוו את ההיסטוריה הגיאולוגית של ישראל: החל מסלעי המחדר העתיקים של השילד הערבו-נובי, המוכרים מאזור אילת ואשר נוצרו באירועים דרמטיים הקשורים בתנועת הלוחות, וכלה בסלעים הגעשיים של הגליל והגולן, אשר נוצרו לפני זמן גיאולוגי קצר בעת שהרי געש התפרצו וכיסו בלבה לוחט את פני השטח. אירועים אלה הותירו את רישומם בתוך הסלעים. בסדרת המעבדות יתודעו הסטודנטים אל סלעים אלה וישחזרו את תנאי התהוותם לפי העדויות החבויות בתוכם.

חומר הלימוד

- שש יחידות לימוד המציגות את נושאי הקורס ומקנות רקע לתצפיות במעבדות.
- חמש חוברות הדרכה למעבדות ולסיום.

מבנה הקורס

- **ארבעה מפגשי מעבדה** (חובה). בקורס יתקיימו מפגשי מעבדה בהם יצפו הסטודנטים בתופעות המיקרוסקופיות.
- **סיום** (חובה) בן יום אחד לאתרי געש בגליל ובכרמל. באזורים אלה מצויים נופי געש רב גוניים והסטודנטים יתודעו אל מגוון הסלעים המוצגים במעבדות.
- **שתי עבודות מסכמות.** העבודות תוגשנה במהלך הקורס.

20239 מעבדה: מיקרוסקופיה של סלעים מותמרים

3 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: גיאולוגיה

ידע קודם: אחד מהקורסים מבוא למדע כדור-הארץ, צפונות כדור-הארץ. ידע קודם מומלץ: הקורס מעבדה: מיקרוסקופיה של מינרלים וסלעים מגמטיים (מינרלוגיה אופטית ופטרורגפיה מגמטית).

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה שובאל, ד"ר נורית טייטל-גולדמן
יועצים: ד"ר יהודה אייל, עידו מרכוס

מטרת הקורס להכיר את צפונות הסלעים המותמרים וסלעי המשקע באמצעות המיקרוסקופ המקטב. סלעים מותמרים נוצרו באזורנו באירועים דרמטיים של היווצרות השילד הערבו-נובי. אירועים אלה, הקשורים בתנועת לוחות קדומה, נמשכו כחצי מליארד שנים. במשך כחצי מליארד השנים הבאות, ימים הציפו ונסוגו וסלעי השילד בישראל כוסו בשכבה עבה של סלעי משקע שהורבדו בסביבות היווצרות שונות. אירועים אלה הותירו את רישומם בתוך הסלעים. בסדרת המעבדות נתודע אל סלעים מותמרים וסלעי משקע אלה ונשחזר את תנאי התהוותם לפי העדויות שבתוכם.

חומר הלימוד

- שלוש יחידות לימוד ונספח המציגים את נושאי הקורס ומקנים רקע לתצפיות במעבדות.
- חמש חוברות הדרכה למעבדות ולסיום.

מבנה הקורס

- **ארבעה מפגשי מעבדה** (חובה). בקורס יתקיימו מפגשי מעבדה בהם יצפו הסטודנטים בתופעות המיקרוסקופיות.
- **סיום** (חובה) בן יומיים לאזור אילת-תמנע (משותף לקורס 20211). באזור זה חשופים סלעי משקע וסלעים מותמרים בצירוף ייחודי המאפשר היכרות קרובה עם מגוון מן הסלעים המוצגים במעבדות.
- **שלוש עבודות מסכמות.** העבודות תוגשנה במהלך הקורס.

1 הסטודנטים יתבקשו לכסות את עלויות הלינה במהלך הסיורים.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי כדור-הארץ

תואר ראשון ומוסמך

20291 מבוא למטאורולוגיה

4 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מטאורולוגיה
שידור נוסף: פיסיקה

4 ידע קודם מומלץ: הקורס **יסודות הפיסיקה** (או **יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב**).

פיתוח הקורס: פרופ' יואב יאיר, ד"ר ברוך זיו, פרופ' יורם קירש; יהודית גוגנהיימר (עריכה), רות שלם (עיצוב)
יועצים: פרופ' פנחס אלפרט, פרופ' יאיר גולדרייך, פרופ' שמואל וייס, ד"ר אייל חפץ

הקורס נועד להקנות ידע והבנה בסיסיים של התהליכים המתרחשים באטמוספירה. בקורס מתוארות ומוסברות תופעות מזג אוויר מגוונות המוכרות לכולנו מחיי היומיום. המנגנונים הפועלים באטמוספירה והחוקים הפיסיקליים שעליהם הם מבוססים מתוארים מבלי להידרש לטיפול טכני-מתמטי. לפיכך נדרשת מהסטודנטים ידיעה בסיסית בלבד בכימיה, בפיסיקה ובגיאוגרפיה. ארבע היחידות הראשונות מקנות לסטודנטים מושגי יסוד ומתארות את החוקים הקובעים את התנהגות האטמוספירה. שלוש היחידות הנותרות הן יישומיות ומאפשרות שימוש בידע בבעיות מעשיות.

חומר הלימוד

- יחידה 1 **מבנה האטמוספירה והרכבה** – הגזים המצויים בה, מקורותיהם ותהליכים הקשורים בהם, חלוקתה לשכבות על-פי מאפייניהן, מעבר קרינה ואפקט החממה.
- יחידה 2 **האטמוספירה בתנועה** – הלחץ האטמוספרי, מערכות לחץ (כגון שקעים ורמות), והקשר שלהן לרוח, סוגי רוחות.
- יחידה 3 **עננים ומשקעים** – יציבות אטמוספירית, התהליכים המיקרו-פיסיקליים של היווצרות עננים, סוגי עננים על פי תכונותיהם וצורתם, ערפל, סופות ברקים.
- יחידה 4 **מערכות מזג אוויר** – מערכות מזג אוויר בקני מידה שונים, זרמי אוקיינוס, סוגים שונים של סופות והתהליכים המתרחשים בהן (טורנדו, הוריקן).
- יחידה 5 **מזג האוויר בישראל** – מערכות מזג אוויר במזרח התיכון בעונות השונות, גשמי ישראל, תופעת השרב.
- יחידה 6 **מטאורולוגיה בעידן המודרני** – אמצעי מדידה מתקדמים במטאורולוגיה, שיטות לחיזוי מזג אוויר, ניסיונות להשפעה מלאכותית על מזג האוויר, שינויים באטמוספירה – הידלדלות שכבת האוזון, התחממות האקלים העולמי.
- יחידה 7 **מטאורולוגיה ותעופה** – תופעות מזג אוויר מסוכנות לתעופה: התקררות, ברד, ברקים, רוחות וחתחות (יחידת רשות).

עזרי לימוד

בקורס משולבים סרטים, המציגים מגוון רחב של תופעות מטאורולוגיות והדנים בנושאים מהחומר הנלמד, ופעילות באינטרנט, באיתור מידע מטאורולוגי וניתוחו.

20421 מעבדה במטאורולוגיה: מדידות, תצפיות

3 נקודות זכות ברמה רגילה
נושא: מטאורולוגיה
שידור נוסף: פיסיקה

4 תנאי קבלה: הקורס **מבוא למטאורולוגיה**. ידע קודם דרוש: הקורסים **יסודות הפיסיקה** (או **יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב**), **יישומי מחשב מתקדמים**.

פיתוח הקורס: ד"ר ברוך זיו, פרופ' יואב יאיר

קורס זה מתבסס על התנסות במדידות מטאורולוגיות, באיסוף נתונים ממקורות שונים ובעיבודם. בקורס נלמדים העקרונות הפיסיקליים והטכניקות של ניתוח מזג האוויר וסוגיות אקלימיות. הקורס מהווה המשך מעשי לקורס **מבוא למטאורולוגיה** (20291), והוא מקדים את הקורס הסמינרי **בעיות מודרניות במדעי האטמוספירה** (20518). שלושת הקורסים מהווים חטיבה נושאת בתחום מדעי האטמוספירה. כשלב מקדים לעבודה המעשית יילמדו פרקים עיוניים רלוונטיים.

- הפעילויות במעבדה מתמקדות בנושאים הבאים:
- מכשור וטכנולוגיה במטאורולוגיה
  - אירועים סינופטיים באזורים שונים בעולם
  - איכות האוויר
  - שינויי אקלים ומגמות ארוכות טווח
  - מזג האוויר בישראל

חלק מרכזי בקורס הוא ביצוע עצמי של מדידות באמצעות ערכה ביתית ושימוש בגיליון אלקטרוני לעיבוד הנתונים. הנתונים שיימדדו יכללו טמפרטורה, לחץ, לחות וגשם. הסטודנטים ילמדו לזהות תופעות ולהכיר את השתנותן בזמן, ויתודעו למאפייני מזג האוויר במצבים סינופטיים שונים בארצנו.

- הנושאים שילמדו בחלק זה הם אלה:
- זיהוי המהלך היומי של המשתנים המטאורולוגיים והבנת המנגנונים הפיסיקליים הרלוונטיים;
  - ניתוח השינויים בתנאים האטמוספריים הנובעים ממעברן של מערכות סינופטיות באזור;
  - אנליזת שגיאות המאפיינות מכשור מטאורולוגי.

בחלקו השני של הקורס יידרשו הסטודנטים לבצע עבודות חקר בהתבסס על מגוון מקורות מידע ברשת האינטרנט, כגון:

- מידע מטאורולוגי מלוויינים – זיהוי עננים, מערכות מזג אוויר ותופעות שונות בתמונות מלוויינים
- מפות סינופטיות
- מסלולי תנועה של אוויר
- איכות האוויר בישראל
- מעקב אחר ריכוזי האוזון – על-פי נתוני הלוויין TOMS
- מעקב אחר מסלולי סופות

מחשב ביתי וגישה לאינטרנט הם תנאי להשתתפות בקורס.

20321 גיאולוגיה של הכרמל

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: גיאולוגיה

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים **מבוא למדע כדור-הארץ**, **צפונות כדור-הארץ** וכן הקורס **נדבכים בגיאולוגיה של ארץ-ישראל**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה **הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מעבדה: מיקרוסקופיה של סלעים מותמרים**, **מעבדה: מיקרוסקופיה של מינרלים וסלעים**.

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה שובאל, פרופ' עמנואל מזור, צבי ארז; יוסף אנקור (עריכה)

בקורס יכירו הסטודנטים את התופעות הגיאולוגיות הייחודיות לכרמל, ובהן הרי געש תת-ימיים קדומים ושוניות מאובנות.

מבנה הקורס

בקורס תכנים לימודיים המובאים באתר הקורס במרשתת (אינטרנט) וכן סיורים לימודיים.

תכני הקורס

- רקע גיאומורפולוגי וגיאולוגי, תואי נוף בכרמל וסביבו, מתלול הכרמל לעמקים, מורדות הכרמל למישור החוף, מערכות ניקוז בכרמל.
- סטרטיגרפיה ומסלע בכרמל, יחידות הסלעים של צפון, מרכז ודרום הכרמל, מחלך ההיווצרות של היחידות.
- שוניות מאובנות בכרמל, שוניות מחסום ושוניות טלאים מאובנות בכרמל, השוניות של נחל המערות, זכרון יעקב, נחל ספונים, מערת אורנית, עין קדם ובית אורן.
- גישות קדומה בכרמל, פעילות געשית במדף היבשה. הרי הגעש של כרם מהר"ל, רמת אלון ושפיה.
- מבנה ועיצוב הכרמל, קמר הכרמל, המבנה השבור, העתק הכרמל, התרוממות הכרמל.

אתר הקורס

- מקראה** ובה חומר לימודי עדכני, המבוססת על מאמרים בגיאולוגיה בעברית ובאנגלית.

סיורים לימודיים (חובה)

- הגיאולוגיה של מרכז ודרום הכרמל
- הגיאולוגיה של צפון הכרמל

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי כדור-הארץ

20901 חוף הים התיכון של ישראל

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: גיאולוגיה

תנאי קבלה: הקורסים **צמנות כדור-הארץ** או **מבוא למדע כדור-הארץ**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: **נדבכים בגיאולוגיה של ארץ-ישראל**, **מבוא למטאורולוגיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה שובאל

הקורס מציג את המאפיינים של חוף הים התיכון על רקע מדע הגיאולוגיה הימית.

מבנה הקורס

בקורס תכנים לימודיים המובאים באתר הקורס במרשתת (אינטרנט) וכן ספר קורס וסיוורים לימודיים.

נושאי הלימוד

- המורפולוגיה של מישור החוף, התפתחות מישור החוף, חופים, התשתית הגיאולוגית.
- המשטר האוקיינוגרפי, מאפייני הסביבה החופית, תהליכים דינמיים, תנועות גלים, זרמים, מועדי ים ומחוללהם, הצטברות משקעים.
- מאפייני חוף חולי, חוף חופי, תנועות חול, גלי חול ושרטונות, מאזן החול, תאים חופיים.
- חולות נודדים, חולות מיוצבים.
- הסטודנטים בקורס יכתבו עבודה סמינריונית בנושא נבחר בגיאולוגיה, בהסתמך על מקורות בנושאים, ובסיומה יכינו מצגת סמינריונית.
- סדנת שדה במכתש רמון (חובה)
- הסטודנטים ישתתפו בסדנת שדה במכתש רמון. כל סטודנט ידריך בשה נשאר נבחר מהגיאולוגיה של מכתש רמון, בהסתמך על עיון בעבודות מדעיות. לאחר הסדנה יגישו הסטודנטים מטלה מסכמת.

אתר הקורס

תכני הלימוד המובאים באתר הקורס הם:

- מדריך למידה המבוסס על מצגות (הרצאות) בנושאי הקורס ומומחש בתמונות ובשרטוטים
- מדריכים לסיוורים המבוססים על מצגות (הרצאות) בנושאי הסיוורים
- מקראה ובה חומר לימודי עדכני

ספר הקורס

חוף הים התיכון של ישראל מאת ד"ר גדעון אלמגור (הוצאת המכון הגיאולוגי).

סיוורים לימודיים (חובה)

- סיוור לחוף השרון. הכרת מאפייני החוף והיערכות יחידות הכורכר והחמרה בצוק החוף.
- סיוור לחוף הגליל המערבי. הכרת מאפייני החוף הסלעי, תהליכי גידוד, טבלות גידוד ונקרות.

20307 יישומי הגיאולוגיה והוראתה בישראל

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
נושא: גיאולוגיה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים,¹ ובכללם אחד מבין הקורסים **מבוא למדע כדור-הארץ**, **צמנות כדור-הארץ** וכן **הקורס נדבכים בגיאולוגיה של ארץ-ישראל**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: **הקורסים מעבדה: מיקרוסקופיה של סלעים מותמרים**, **מעבדה: מיקרוסקופיה של מינרלים וסלעים**.

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה שובאל, פרופ' עמואל מזור; יוסף אנקור (עריכה)

מטרת הקורס היא ליישם בשה את לימודי הגיאולוגיה, להתודע לגיאולוגיית השדה של מכתש רמון. במסגרת הקורס יכינו הסטודנטים עבודה סמינריונית בנושא נבחר בגיאולוגיה. סדנת שדה במכתש רמון הנערכת בקורס, משמשת דגם להדרכה גיאולוגית בשדה.

מבנה הקורס

בקורס תכנים לימודיים המובאים באתר הקורס במרשתת (אינטרנט) וכן חומר לימודי נוסף וסדנת שדה.

תכני הקורס

- כתיבת עבודה סמינריונית
- כתיבת עבודה סמינריונית בנושא נבחר בגיאולוגיה, בהסתמך על מקורות בנושאים, ובסיומה יכינו מצגת סמינריונית.
- סדנת שדה במכתש רמון (חובה)
- הסטודנטים ישתתפו בסדנת שדה במכתש רמון. כל סטודנט ידריך בשה נשאר נבחר מהגיאולוגיה של מכתש רמון, בהסתמך על עיון בעבודות מדעיות. לאחר הסדנה יגישו הסטודנטים מטלה מסכמת.

אתר הקורס

תכני הלימוד המובאים באתר הקורס הם:

- סדנת שדה במכתש רמון – מבחר נושאים להדרכה בשדה ומאמרי מפתח לכל נושא.
- מוזיאון גיאולוגי וירטואלי – פארק מכתש רמון: כמאה תמונות גיאולוגיות והסברים להן מהפארק הגיאולוגי במכתש רמון. המוזיאון הוירטואלי משמש כחומר רקע לסדנה.
- דוגמאות של מצגות מסדנת קודמות.
- עבודה סמינריונית – מבחר נושאים לעבודה הסמינריונית ומאמרי מפתח לכל נושא; דוגמאות של עבודות סמינריוניות קודמות.

סטודנטים שלא השתתפו בסיוור למכתש רמון בקורס **נדבכים בגיאולוגיה של ארץ-ישראל** נדרשים להשלים את ההשתתפות בסיוור.

1 במקרים מסוימים תשקול האוניברסיטה אפשרות לקבל לקורס זה סטודנטים שלא צברו עדיין 36 נקודות זכות.

20518 בעיות מודרניות במדעי האטמוספירה

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
נושא: מטאורולוגיה
שיוך נוסף: פיסיקה

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, ובכללם הקורסים **מבוא למטאורולוגיה**, **יסודות הפיסיקה** (או **יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב**), או שלושת הקורסים **מכניקה**, **חשמל ומגנטיות**, **פרקים בפיסיקה מודרנית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א** (או **חשבון אינפנייטסימלי 1** (20474) + **השלמות בחשבון אינטגרלי**).¹ ידע קודם מומלץ: הקורס **תרמודינמיקה**.

פיתוח הקורס: פרופ' יואב יאיר, ד"ר ברוך זיו, פרופ' יורם קירש
יועצים: פרופ' יאיר גולדרייך, פרופ' יהויכין יוסף, ד"ר פנחס אלפרט

הקורס מטפל בנושאים המרכזיים במדעי האטמוספירה שתוארו בקצרה בקורס **מבוא למטאורולוגיה** (20291) בתחומי האקלים ובהשפעות האדם על האטמוספירה. מטרת הקורס להכיר את המערכת המורכבת של אקלים כדור-הארץ, תוך הבנת התהליכים הפיסיקליים השונים הפועלים באטמוספירה, באוקיינוסים ובפני הקרקע וקשרי הגומלין ביניהם. הגישה הבין-תחומית לנושא של "שינוי גלובלי" מודגמת בנושאים כגון: התחממות האטמוספירה, חיזוי אקלימי, ניתוח אקלים העבר.

מבנה הקורס

בשלב הראשון ילמדו הסטודנטים חומר הכולל אסופת מאמרים מדעיים ופרקים מצולמים מתוך ספרים העוסקים בתיאור אקלים כדור-הארץ, בניתוח התהליכים הפיסיקליים השונים המשפיעים עליו, באפקט החממה ובהשתנות האקלים העולמי. **בשלב השני** יכתוב כל סטודנט עבודה סמינריונית על נושא מתוך רשימה מוגדרת, אשר תתבסס על מאמרים מכתבי עת מקצועיים, ובמהלכה ייעזר במנחים שימונו על ידי צוות הקורס. בעבודה זו ידרשו הסטודנטים לדון באספקטים שונים של הנושא, לגלות שליטה ובקיאיות בחומר וכן חשיבה מקורית. כל סטודנט ירצה על עבודתו או יציג אותה בפני המנחה שלו בשיחת סיכום.

דוגמאות לנושאים לעבודה הסמינריונית: השפעת הרי הגעש על אקלים כדור-הארץ; הקשר בין פעילות השמש לשינויי אקלים; מחזורי תקופות הקרח; תאוריית "החורף הגרעיני"; תופעת ה"אל-ניניו".

הסטודנטים יקבלו תקליטור DVD של הסרט **אמת מטרידה** (2006) אשר עוסק בהשפעות האדם על האטמוספירה תוך שינוי הרכבה הכימי, ועל התוצאות הצפויות עקב כך.

1 או הצמד חשבון **אינפנייטסימלי 1** (20474) + **אינפנייטסימלי 2** (20475), או הקורס **חשבון אינפנייטסימלי 1** (20106), שאינו מוצע עוד.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי כדור-הארץ

תואר ראשון ווארשא

20548 ספקטרוסקופיה של מינרלים

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
נושא: גיאולוגיה
שיוך נוסף: פיסיקה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **יסודות הפיסיקה** (או **יסודות הפיסיקה א + יסודות הפיסיקה ב**), וכן אחד מבין הקורסים **צפונות כדור-הארץ, מבוא למדע כדור-הארץ**, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **כימיה כללית¹** (או **כימיה כללית א + כימיה כללית ב**), או **כימיה כללית א + כימיה כללית ב (ליבולוגים)**, **פרקים בפיסיקה מודרנית, מעבדה בפיסיקה ב**.

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה שובאל, פרופ' יורם קירש, ד"ר מיכאל גפט

הקורס מציג שיטות ספקטרוסקופיות המקובלות בחקר מינרלים, וכולל הכנת עבודה סמינריונית יישומית והתנסות בשימוש במכשירי מחקר המקובלים בחקר מינרלים.

מבנה הקורס

בקורס תכנים לימודיים המובאים באתר הקורס במרשתת (אינטרנט).

תכני הקורס

החלק הראשון של הקורס הוא עיוני ומשותף לכל הסטודנטים. מטרתו להקנות את הרקע התאורטי לשיטות מחקר שונות בפיסיקה של מינרלים. חלק זה מסתמך על ספר הלימוד (באנגלית):
A. Beran & E. Libowitzky (eds.), *Spectroscopic Methods in Mineralogy* (Eötvös University Press, 2004)

החלק השני של הקורס הוא יישומי, וכולל הכנת עבודה סמינריונית שתתבסס על פרויקט מחקר אישי של כל סטודנט. הפרויקט יכלול סקירת ספרות תאורטית וניסויית, עריכת ניסויים, ניתוח התוצאות ודיון בהיקף של עבודה סמינריונית במדעי הטבע. כל סטודנט ירצה על עבודתו או יציג אותה בפני המדריך שלו בשיחת סיכום.

כל פרויקט מחקר יכלול התנסות בשיטות מחקר אחדות, כגון: שימוש בספקטרומטר באינפרא-אדום וספקטרומטר באור נראה ואולטרא-סגול. הסטודנטים יתוודעו לניסויים בספקטרוסקופיה זהירה, בספקטרוסקופיה רמאן, בדיפרקטומטר קרני X ובספקטרומטר בלביעה אטומית. בביצוע הפרויקטים תסתייעו בבנק נתונים ממוחשב ובתוכנות מודרניות לניתוח ספקטרה.

אתר הקורס

תכני הלימוד באתר הקורס הם:
• **מדריך למידה המבוסס על מצגות (הרצאות)** בנושאי הקורס ומומחש באיורים.
• **מקראה** ובה חומר לימודי.

1 או הקורסים **כימיה כללית** (20477, 20487), שאינם מוצעים עוד.

20575 פרויקט מחקר בגיאולוגיה¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת
נושא: גיאולוגיה

4 תנאי קבלה: 60 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעי הטבע והחיים בציון ממוצע 80 לפחות, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. ייתכנו תנאי קבלה ספציפיים בהתאם לנושא הפרויקט. לפרטים ולקבלת אישור הרשמה נא לפנות למרכז ההוראה בקורס².

הקורס מאפשר להתנסות בעבודה מחקרית, ולרוב משלב עבודה אישית עם עבודה של קבוצת מחקר במעבדה של אחת מהאוניברסיטאות או של אחד ממכוני המחקר בארץ. הפרויקט יכול להיות בעל אופי מעשי (במעבדה או בשדה) או תאורטי-חישובי.

במהלך העבודה יהיו הסטודנטים שותפים לבחירת שאלה מחקרית, שבדרך כלל תהיה רלוונטית לעבודות המבוצעות במעבדה המסוימת שבחרו. לאחר הגדרת שאלת המחקר ילמדו הסטודנטים ממאמרים את הרקע המדעי הקשור בה, יגדירו יחד עם המדריך את המטרות, ילמדו את שיטות המחקר, ויכינו הצעת עבודה שתכלול את הרקע המדעי, השאלה הנחקרת ופרוטוקול בו יפורטו השלבים, אופן ביצוע הפרויקט ולוח הזמנים. **ההרשמה לקורס תיעשה רק לאחר אישור ההצעה על ידי המדריך ומרכז ההוראה**. ההרשמה אינה תלויה במועדי ההרשמה הרגילים, אלא יכולה להיעשות במשך כל השנה. העבודה תהיה בהיקף של סמסטר אחד או שניים, תוך השקעה ממוצעת של יום בשבוע. בתום העבודה ינתחו הסטודנטים את התוצאות וידווחו עליהן בכתב במתכונת של פרסום מדעי. בנוסף, יציגו הסטודנטים את עבודתם במצגת שתפורסם גם באתר הקורס. הציון יכלול הערכה של הצעת העבודה, העבודה המעשית, העבודה המסכמת והצגת הפרויקט.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 ההרשמה לקורס אינה תלויה במועדי ההרשמה הכלליים של האוניברסיטה הפתוחה.

20591 קורס סמינריוני בנושא מיוחד בגיאולוגיה¹

3 נקודות זכות ברמה מתקדמת סמינריונית
נושא: גיאולוגיה

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במדעים, וכן עמידה בדרישות **האנגלית** ובדרישות **ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה**. תנאי קבלה נוספים ייקבעו על-פי הנושא הנבחר בעת אישור הקורס על ידי סגל תחום מדעי כדור-הארץ.

אחת הדרישות לתואר במדעי הטבע היא לימוד של לפחות קורס סמינריוני אחד. האוניברסיטה הפתוחה מציעה מגוון של קורסים סמינריוניים. בנוסף, קיימת אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית שלא במסגרת קורס קיים. נושא העבודה **בקורס סמינריוני בנושא מיוחד בגיאולוגיה** יכול להיות עיוני (התמקדות בנושא גיאולוגיה נבחר) או יישומי (התמקדות עם תופעה גיאולוגית נבחרת). סטודנטים הבוחרים **בקורס סמינריוני בנושא מיוחד בגיאולוגיה** צריכים למצוא מנחה מתאים (מהאוניברסיטה הפתוחה או מחוצה לה), ולגבש הצעה מפורטת. סגל הגאולוגיה ידון בהצעה ויבדוק אם לאשרה.

1 במסגרת הלימודים לתואר יורשו הסטודנטים ללמוד רק אחד מתוך ארבעת הקורסים הסמינריוניים בנושא מיוחד: **גיאולוגיה** (20591), **כימיה** (20592), **במדעי החיים** (20590) והקורס **פרויקט מתקדם בפיסיקה א** (20382). לפרטים ושאלות על הקורס יש לפנות לראש המחלקה למדעי הטבע והחיים.

מדעים

מדעי הטבע והחיים / מדעי כדור-הארץ

תואר ראשון

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות במדעי כדור-הארץ

קורסים של המכון הבין-אוניברסיטאי באילת (20991, 20992) (מ) – משובץ במדעי הטבע והחיים-כללי, עמ' 178.

צפונות היקום: אשנב לאסטרונומיה (פ) – משובץ בפיסיקה, עמ' 181.

נושאים בכימיה אטמוספירית (20553) (מס) – משובץ בכימיה, עמ' 199.

הנדסה

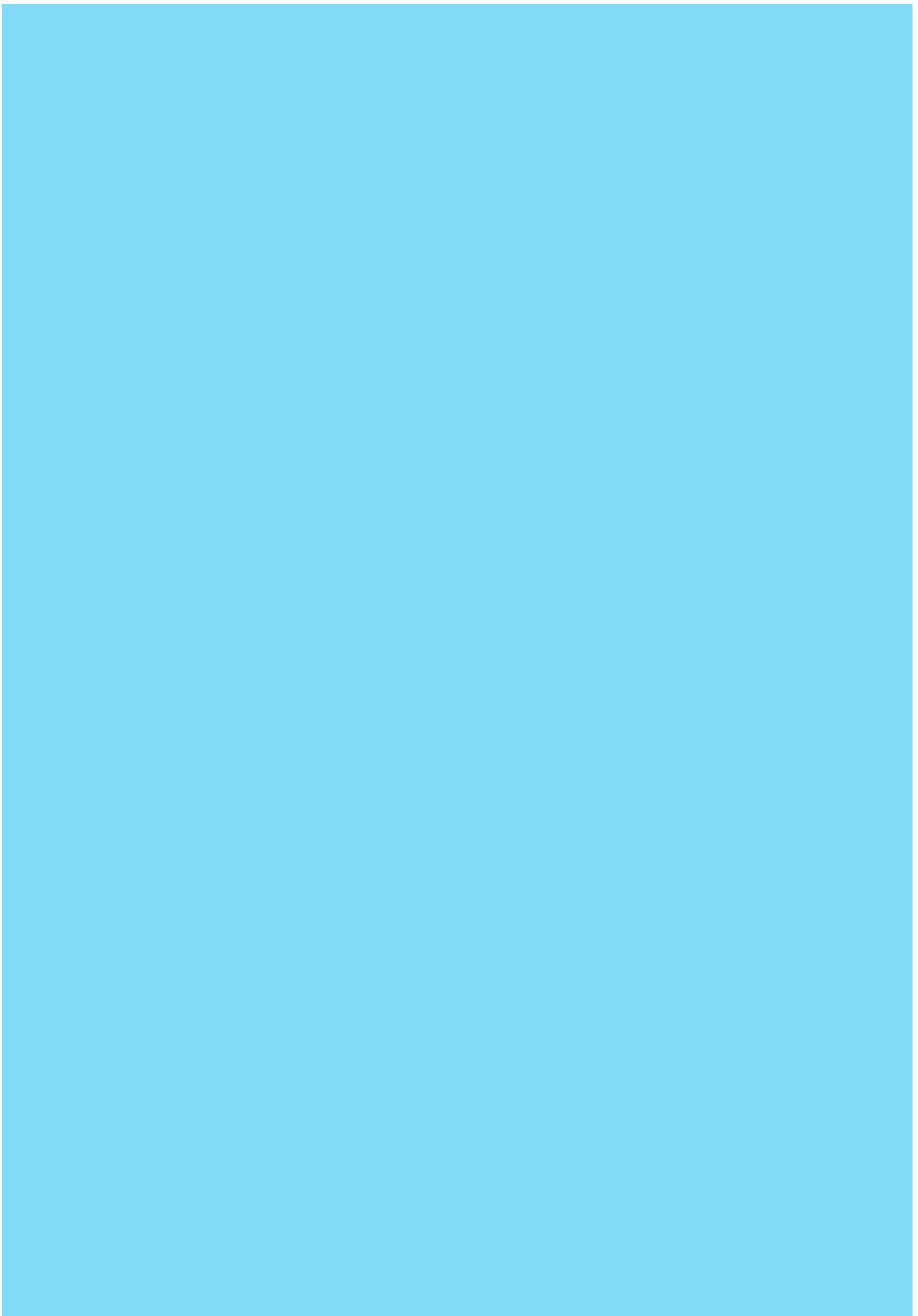

הנדסת תעשייה וניהול / 229

הנדסת תוכנה / 235

הנדסה

הנדסת תעשייה וניהול

תואר ראשון

10163 מבוא להנדסת תעשייה

4 נקודות זכות ברמת פתיחה

4 לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' אבי שטוב, ד"ר יובל כהן, ד"ר גונן זינגר, אלי שרגנהיים, אמיר שרגנהיים, שי רביד; חוה ניומן (עריכה)
יועצים: פרופ' משה אבן חיים, פרופ' יוחנן ארזי, פרופ' יוסף בוקצ'ין, פרופ' עירד בן-גל, פרופ' בועז גולני, פרופ' יששכר גלעד, פרופ' איזי דראל, פרופ' משה כספי, פרופ' דוד שנער, ד"ר אריה בן-דוד, ד"ר בני בר-יוסף, ד"ר מרדכי גרוס, ד"ר ייל הרר, ד"ר דוד זינרייך, ד"ר פנינה סופר, אבינועם לורוב

הקורס מציג את מכלול הנושאים שבהם עוסק תחום הנדסת התעשייה: תכנון מוצרים ושירותים, תכנון מערכי ייצור ושירות, תכנון מערכות מידע ותהליכי קבלת החלטות, ניהול שוטף של מערכי ייצור ושירות.

בקורס נסקרים שיטות ומודלים בסיסיים, המינוחים המקצועיים המקובלים וכלי תוכנה התומכים ביישום הנושאים השונים.

חומר הלימוד

- **מבוא להנדסת תעשייה וניהול** מאת פרופ' אבי שטוב, ד"ר יובל כהן (האוניברסיטה הפתוחה, 2014);
- חומר עזר הכולל ניסוח בעיות ופתרון בעזרת גיליון אלקטרוני;
- **המאמן התפעולי:** תוכנת סימולציה לתרגול חומר הלימוד;
- מדריך לתפעול התוכנה **המאמן התפעולי**.

נושאי הלימוד

- מבוא
- ארגונים ומבנים ארגוניים
- ניהול פרויקטים
- מידע והשימוש בו
- שיקולי שיווק
- ניהול רכש ומלאי
- תזמון
- תכנון דרישות חומרים
- ניהול מערך אינטגרטיבי – ERP
- הגורם האנושי והטיפול בו
- שרשראות אספקה
- מבוא להנדסת שירות

10687 ניהול התפעול 1

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: ניהול

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**, אחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **הסקה סטטיסטית**, וכן אחד מבין הקורסים **חשבון דיפרנציאלי ותלמידי כלכלה וניהול**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א**.

פיתוח הקורס: פרופ' איזי דראל (אחראי אקדמי); ד"ר יובל כהן (כתיבה); ד"ר בני בר-יוסף (תרגום); יעל אונגר (עריכה)

הקורס עוסק בתחומים הקשורים לתכנון מגוון המוצרים, כמויות הייצור וקיבולת הייצור בארגונים עסקיים. בקורס נלמדים מודלים לחיזוי, תכנון כוח אדם, תכנון הייצור ובקרת מלאי.

הקורס מציג את המודלים העיקריים המקובלים ואת השיקולים הקשורים לבנייתם.

חומר הלימוד

- **תכנון הייצור והתפעול**, כרך א (תרגום): ב' בר-יוסף; האוניברסיטה הפתוחה, 2004), שהוא תרגום חלקו הראשון של הספר: S. Nahmias, *Production and Operations Analysis*, 4th ed. (McGraw Hill, 2001)
- **מדריך למידה** הכולל ניסוח בעיות ופתרון בעזרת גיליון אלקטרוני.

נושאי הלימוד

- אסטרטגיה ותחרות
- חיזוי
- תכנון מצרפי
- תכנון המלאי כאשר הביקוש ידוע
- תכנון המלאי כאשר הביקוש אינו ידוע
- ניהול שרשראות אספקה

10688 ניהול התפעול 2

4 נקודות זכות ברמה רגילה
שייך נוסף: ניהול

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**, אחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, **הסקה סטטיסטית**, וכן אחד מבין הקורסים **חשבון דיפרנציאלי ותלמידי כלכלה וניהול**, **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א**.

פיתוח הקורס: פרופ' איזי דראל, פרופ' לירון ידידציון (אחראים אקדמיים); ד"ר יובל כהן, ד"ר משה צופי (כתיבה); ד"ר בני בר-יוסף (תרגום); יעל אונגר (עריכה)

הקורס עוסק בתחומים הקשורים לתכנון ובקרה על הייצור כאשר כמויות הייצור ידועות, ובנושאים אחרים, כגון: תזמון התפעול, תזמון פרויקטים, מיקום מפעלים ומחלקות במפעל, אבטחת איכות, אמינות ותחזוקה מונעת.

הקורס מציג את המודלים העיקריים המקובלים ואת השיקולים הקשורים לבנייתם.

חומר הלימוד

- **תכנון הייצור והתפעול**, כרך ב (האוניברסיטה הפתוחה, 2014), שהוא תרגום חלקו השני של הספר: S. Nahmias, *Production and Operations Analysis*, 5th ed. (McGraw Hill, 2011)
- **מדריך למידה** הכולל ניסוח בעיות ופתרון בעזרת גיליון אלקטרוני
- הרצאות מוקלטות
- **מדריך למידה** להרצאות המוקלטות

נושאי הלימוד

- מערכות בקרת ייצור משיכה ודחיפה
- תזמון התפעול: אלגוריתמים שונים לתזמון, כולל ניתוח סיבוכיות
- מיקום ומערך מפעלים
- אמינות ותחזוקה מונעת

הנדסה

הנדסת תעשייה וניהול

תואר ראשון

10708 יסודות החשבונאות הפיננסית והניהולית

6 נקודות זכות ברמה רגילה

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: פרופ' יוסי אהרוני, פרופ' יהושע לבנת, ד"ר יעקב קמין, ד"ר יאיר בהר, רוי"ח מנחם פס; ד"ר דוד רביע, ד"ר ניצה גרי, רוי"ח קובי שקולניק, רוי"ח אהרון פילין, חוה ניומן, נורית גורן (עריכה)

יועצים: פרופ' אלי אמיר, פרופ' יהושע לבנת, ד"ר יעקב גולדשמידט, פרופ' עמיהוד דותן, ד"ר משה וייסמן, ד"ר אריה נחמיאס, ד"ר אייל סולגניק

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות מושגי יסוד בחשבונאות פיננסית, חשבונאות ניהולית ותמחיר. החשבונאות הפיננסית תכסה את כללי הדיווח הכספי באופן שיאפשר הבנת המשמעות של הדוחות הכספיים של גוף עסקי, תוך פיתוח כושר הניתוח של אותם דוחות. לשם כך יכירו הסטודנטים את תהליך איסוף הנתונים ועיבודם החשבונאי כבסיס לעריכת הדוחות הכספיים; חלקו השני של הקורס עוסק בעקרונות התמחיר, קבלת החלטות ותקצוב ובקרה.

הקורס מבוסס על נושאים נבחרים מתוך הקורסים **יסודות החשבונאות** (10280) ו**מבוא לחשבונאות ניהולית ותמחיר** (10404).

חומר הלימוד

חשבונאות פיננסית

- יחידה 1 היסודות התאורטיים של חשבונאות ודיווח כספי
- יחידה 2 מדידת הרווח והצטוו בדוחות הכספיים
- יחידה 3 המאזן: דוח על המצב הכספי
- יחידה 4 התהליך החשבונאי להכנת הדוחות הכספיים
- יחידה 5 נכסים שוטפים: לקוחות חייבים
- יחידה 6 נכסים שוטפים: מלאי
- יחידה 7 נכסים קבועים מוחשיים ובלתי מוחשיים
- יחידה 8 התחייבויות
- יחידה 9 הון עצמי
- יחידה 10 הדוח על תזרימי מזומנים

חשבונאות ניהולית

- יחידה 1 מבוא – הגדרת עלויות וסיווגן
- יחידה 2 מערכת תמחיר הזמנה
- יחידה 3 מערכת תמחיר תהליך
- יחידה 4 העמסת עלויות העקיפות – מחלקות שירות
- יחידה 5 עלויות משותפות ומוצרים משותפים
- יחידה 6 ניתוח נקודת האיזון
- יחידה 7 תמחיר תרומה ותמחיר ספיגה
- יחידה 8 תמחיר הזמנה ותמחיר תהליך – שיטות לרישום וחישוב עלויות ייצור בהתאם למאפייני הפעילות במפעל
- יחידה 12 תמחיר מבוסס-פעילויות

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

10715 חקר עבודה

6 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: הקורס **מבוא להנדסת תעשייה**, אחד מבין הקורסים **הסקה סטטיסטית**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, ואחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי המחשב**, **תורת ההסתברות**. ידע קודם דרוש: הקורס **מבוא להנדסת תעשייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **ניהול התפעול 1**, **ניהול התפעול 2**.

פיתוח הקורס: פרופ' יוסי חדד, ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי; מיכל צימרמן-חמד (עריכה) **אחריות אקדמית:** ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי **ייעוץ:** פרופ' עירד בן-גל, פרופ' איזי דראל, ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי, ד"ר יובל כהן, ד"ר יאיר ליפשיץ, ד"ר ברוך קרן

הקורס נועד להקנות לסטודנטים את היכולת לבחון ולמדוד את אופן התפקוד והביצועים של עובדים בתהליכי עבודה שונים בארגון (ארגון יצרני/ספק שירותים), תוך בחינת השיפורים הנדרשים ברמת התהליך, תחנת העבודה והאמצעים. במסגרת הקורס יוצגו ההיבטים השונים המשלבים את העובד, האמצעים, החומר והטכנולוגיות והמשפיעים על ביצוע יעיל של הפעולות.

חומר הלימוד

- י" חדד, **חקר עבודה: הנדסת שיטות, מדידת עבודה והערכת ביצועים**, כרכים א-ד (האוניברסיטה הפתוחה, 2011)
- K.B. Zandin, *MOST Work Measurement Systems*, 3rd ed. (Marcel Dekker, 2003)
- **מדריך למידה** בנושא MOST (ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי, 2014)
- **חוברת מעבדות** (פרופ' עירד בן-גל, עידו פרי-נס, 2014)

נושאי הלימוד

- מבוא לחקר עבודה
- הנדסת שיטות
- חקר זמן ישיר והערכת קצב
- תדירות, תוספות אי-רציפות, חקר זמן רציף ותקן זמן לעבודת צוות
- דגימת עבודה
- תקני זמן לעובד או לצוות המפעלים מכונה
- שיטות סינטטיות ואנליטיות לקביעת תקני זמן
- שיטת MOST לקביעת תקני זמן
- עקומות למידה
- שיטות שכר עידוד

10695 סימולציה למהנדסי תעשייה

4 נקודות זכות ברמה רגילה

תנאי קבלה: הקורס **הסקה סטטיסטית** או **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, ואחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א**, **מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים**, **הסתברות לתלמידי מדעי המחשב**, **תורת ההסתברות**. ידע קודם דרוש: הקורס **מבוא להנדסת תעשייה**. ידע קודם מומלץ: הקורסים **ניהול התפעול 1**, **ניהול התפעול 2**.

פיתוח הקורס: פרופ' משה פולצ'ק, ד"ר גונן זינגר, ד"ר יובל כהן, רן אתגר; יהודית גוגנהיימר (עריכה)

יועצים: פרופ' מרים ברד, פרופ' עודד מימון, פרופ' אברהם שטוב, ד"ר דן ברכה, ד"ר אמנון גונן, ד"ר דוד זינרייך, ד"ר יובל כהן, ד"ר עופר צביקאל, רונן אברמוביץ

הסימולציה מהווה אחד מכלי הניתוח האנליטי המקובלים של מהנדסי תעשייה וניהול ושל מנתחי תרחישים הכוללים רכיבים אקראיים. הסימולציה מסווגת כתת-תחום של חקר ביצועים הנשען בעיקר על הסתברות, תהליכים סטוכסטיים וסטטיסטיקה. הסטודנטים בקורס ילמדו את עקרונות בניית המודלים וניתוחם לשם הערכה וקבלת החלטות במערכות מורכבות הכוללות תהליכים אקראיים. בקורס ייעשה שימוש בתוכנת הסימולציה Arena.

הקורס יעסוק בין היתר בנושאים הבאים: עקרונות למודלים של סימולציה ובניית מודלים; סימולציה סטטיסטית; סימולציה דינמית; מודלים של מלאי; מודלים של ייצור; מודלים של העברות חומר; הנפשה (אנימציה); איתור ותיקון טעויות; הכנת קלט אומדן פרמטרים; ניתוח פלט; שונות התוצאה בסימולציה ושיטות להפחתת שונות; שילוב תכנות Visual Basic בסימולציה; השוואה בין תצורות חלופיות של מערכת; חיפוש תצורה מיטבית.

חומר הלימוד

- **סימולציה למהנדסי תעשייה**, מאת משה פולצ'ק (האוניברסיטה הפתוחה, 2015)
- תוכנת EXCEL
- תוכנת ARENA

נושאי הלימוד

- עקרונות הסימולציה
- מודלים של סימולציה סטטיסטית
- מודלים של סימולציה דינמית
- מודלים לתעשיות הרכבה
- הנפשה ואיתור שגיאות
- קלט ופלט
- שיטות מתקדמות בסימולציה
- תכנות בסימולציה עם Visual Basic for Applications – VBA
- תיכון פרויקט סימולציה

הנדסה

הנדסת תעשייה וניהול

תואר ראשון

10702 ארגונומיה

4 נקודות זכות ברמה רגילה

ידע קודם דרוש: הקורס מבוא להנדסת תעשייה, וכן אחד מבין הקורסים מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים. ידע קודם מומלץ: הקורסים יסודות הפיסיקה א, הסקה סטטיסטית.

פיתוח הקורס: ד"ר יאיר ליפשיץ, ד"ר מיה גולן

תחום הארגונומיה עוסק בהכרת הנושאים הקשורים בפיזיולוגיה של העובד לצורך תכנון סוג העבודה ומקום העבודה, לצורך רכישת ידע הנדסי לתיכון ממשקי אדם-מכונה, וכן לניתוח מטלות ותעסוקתיות. הקורס דן בפוטנציאל הפיזיולוגי והמנטלי של העובד, כבסיס לטיפול הנדסי במערכות שבהן מתפקדים אדם ומכונה בחיי העבודה ובמציאות שמחוץ לעבודה, וזאת במטרה לשפר את יכולתו הביצועית של העובד. הקורס מספק ידע הנדסי לתיכון ממשקי אדם-מכונה (כגון, תכנון מקום העבודה ועיצוב מוצרים), ומקנה כלים לניתוח מטלות תעסוקתיות ודרישות מסביבת העבודה הנוגעות לבטיחות העובד.

חומר הלימוד

- R.S. Bridger, Introduction to Ergonomics, 3rd ed. (CRC Press, 2008)

• הרצאות מוקלטות

נושאי הלימוד

- מבוא לארגונומיה והתפתחות תורת הארגונומיה
- מבנה גוף האדם
- עקרונות בעבודת השרירים ובקרה עצבית
- אנטרופומטריה
- יעילות, מיומנות ופריזון, וכלי עבודה ידניים
- מערכת הגב אצל האדם העובד
- עבודת כפיים / עבודה מאומצת
- תצוגות ובקרים
- תכנון עמדת העבודה
- ממשקי אדם-מכונה
- אנליזה ארגונומית
- ראייה, תאורה וקשב
- עייפות, רעש ורעידות
- עבודה במשמרות, תכנון ותעסוקה
- ארגונומיה למבוגרים ושיקום
- תכנון ארגונומי

מפגשי ההנחה יהיו במתכונת של מפגשי מעבדה. הנוכחות בהם היא חובה.

10907 הסתברות ומודלים סטוכסטיים בחקר ביצועים

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייך נוסף: מדעים – כללי

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב, אחד מהקורסים מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' אלן שטולמן, ד"ר יובל כהן, ד"ר ליאור רוקח, ד"ר צביקה פירסט
יועצים: פרופ' בועז גולני, פרופ' יוסי פליסקין, פרופ' עירד בן-גל, ד"ר יבגני חמלניצקי, ד"ר יוסי קרמר

הקורס מספק בסיס רחב לקבלת החלטות בתהליכים המתרחשים בתנאי אי-ודאות. הקורס מעמיק את הידע התאורטי בתורת ההסתברות ובהתניה ההסתברותית, וכן דן בשרשראות מרקוב שהוא מודל פשוט לתהליך אקראי. במהלך הקורס מוצגים התהליך האקראי הפואסוני והקשר בין ההתפלגות הפואסונית להתפלגות המעריכית (אקספוננציאלית). ידע זה משמש על-מנת להרחיב את שרשראות מרקוב ולשבץ בזמן. היחידות האחרונות בקורס עוסקות במודלים של תורים, בחישובי אורך תור ממוצע, בזמני שהייה בתור ובמערכת, עלויות ונצילות המערכת. כמו כן, נערך דיון במודלים שונים בעלי משטרי תורים שונים וברשתות תורים.

חומר הלימוד

- S.M. Ross, Introduction to Probability Models, 11th ed. (Academic Press, 2014)
- מדריך למידה הכולל הסברים, דוגמאות, שאלות ופתרונות.

נושאי הלימוד

- מבוא להסתברות
- התניה הסתברותית ושימושיה
- שרשראות מרקוב
- התפלגות אקספוננציאלית ותהליך פואסון
- שרשראות מרקוב משוּבצות בזמן
- תורת התורים

10579 תקשורת נתונים לתלמידי הנדסת תעשייה

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: אחד מהקורסים מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים, מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א, הסתברות לתלמידי מדעי המחשב, וכן מבוא למדעי המחשב ושפת Java² או יסודות התכנות בשפת Java.

פיתוח הקורס: ד"ר ענת לרנר, דוד לופו

מטרת הקורס להציג עקרונות בסיסיים עליהם בנויות רשתות תקשורת מחשבים בכלל, ורשת האינטרנט בפרט; הקורס שם דגש על נושאים תאורטיים ומעשיים מנקודת מבט של ניהול ארגון.

ספר הקורס

הקורס מבוסס על חלקים נבחרים מתוך הספר: Computer Networks, A.S. Tanenbaum & D. Wetherall, 5th ed., 2011.

הסטודנטים ילמדו את ספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה (בעברית) הכולל: הבהרות, דוגמאות ותרגילים.

נושאי הלימוד

- מבוא:** סקירה "ממעוף הציפור" על התחום, כהכנה להתעמקות בנושאים השונים בהמשך.
- השכבה הפיסית:** מערכת הטלפון הקווית והסלולרית; תוכי שידור קווי ואלחוטי; חיבור לאינטרנט באמצעות ADSL ובאמצעות תשתית הטלוויזיה בכבלים; תקשורת באמצעות לווינים; שיטות ריבוב ואפנון.
- שכבת הערוץ:** נושאים בעיצוב ותכנון שכבת הערוץ ברשתות תקשורת; קודים לגילוי ולתיקון שגיאות; פרוטוקולים לבקרת זרימה.
- תת-השכבה לבקרת הגישה לערוץ:** הצגת בעיית הגישה לערוץ משותף; פרוטוקולים לגישה לערוץ משותף, לרבות הבסיס לפרוטוקולים לרשתות אלחוטיות; רשת Ethernet.
- שכבת הרשת:** נושאים בעיצוב ותכנון שכבת הרשת ברשתות תקשורת; אלגוריתמי ניתוב; איכות השירות; שכבת הרשת באינטרנט ופרוטוקול IP.
- שכבת התובלה:** פרוטוקולי תובלה ברשת האינטרנט: TCP ו-UDP.
- שכבת היישום:** מערכת DNS, יישומי אינטרנט, העברה ושיתוף של מידע ברשת.
- אבטחת רשתות:** מושגים בסיסיים בהצפנה, שיטת RSA להצפנה ולחתימה דיגיטלית.

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.
אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.

2 או שני הקורסים מבוא למדעי המחשב ושפת Java א (20453), מבוא למדעי המחשב ושפת Java ב (20454).

1 אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.

הנדסה

הנדסת תעשייה וניהול

תואר ראשון

10948 בקרת איכות

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים ובכללם אחד מבין הקורסים **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב, הסקה סטטיסטית**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: **נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה**.

פיתוח הקורס: ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי; חמוטל לרנר (עריכה)

אחריות אקדמית: פרופ' לאה פרידמן
יועצים: פרופ' לאה פרידמן, ד"ר ישראל פרמט, ד"ר אמיל בשקנסקי

הקורס מקנה לסטודנטים ידע בסיסי, הדרוש ללימוד הגישות, השיטות והכלים בתחום בקרת איכות סטטיסטית, הבטחת איכות וניהול איכות, וחושף אותם לרקע ההיסטורי ולמגוון מושגי היסוד בהיבטים הטכנולוגיים והניהוליים של הנדסת איכות. הקורס גם מקנה לסטודנטים ידע (כלים, שיטות כמותיות ומודלים) שיכשירו אותם לפתח וליישם מערכת בקרת איכות בארגון, ומכשיר אותם לבצע ניתוח של מערכת בקרת האיכות בארגון, במטרה להביא לשיפור הבקרה ולשיפור איכות המוצר או השירות. בנוסף, הקורס מספק לסטודנטים כלי ניתוח ומדדים כמותיים, המסייעים בקבלת החלטות בתחום האיכות, ובתכנון בקרת האיכות לטווח קצר ולטווח ארוך, ומקנה להם ידע בסיסי הדרוש ליישום מודלים בבקרת איכות סטטיסטית באמצעות תוכנת מחשב בסיסית כגון SPSS.

חומר הלימוד

- D.C. Montgomery, *Introduction to Statistical Quality Control*, 7th ed. (John Wiley, 2012)
- מדריך למידה** הכולל שימוש בתוכנת SPSS (ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי, 2014)

נושאי הלימוד

- מבוא להנדסת איכות
- סקירת נושאים בהסתברות ובסטטיסטיקה
- בקרת תהליך סטטיסטית – מבוא
- תרשימי בקרה למשתנים
- תרשימי בקרה לתכונות
- מדדי כושר תהליך
- שיטות סטטיסטיות נוספות לבקרת תהליכים
- תכן ושיפור תהליכים באמצעות תכנון ניסויים
- דגימת קבלה לפי תכונות
- דגימת קבלה לפי משתנים

10926 שיטות אופטימיזציה לא לינארית

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייוך נוסף: מדעים – כללי

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב, מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: אחד מהקורסים **אלגברה לינארית 1, נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה, אלגברה לינארית לתלמידי מדעי הטבע**.

פיתוח הקורס: פרופ' מרדכי אבריאל, ד"ר חגי אילני, רן אתגר; יואב ברור (עריכת מדריך הלימוד)

יועצים: פרופ' גדעון אורון, פרופ' יוסף קרמר, ד"ר אמנון גונן, ד"ר יובל כהן

הקורס מרחיב את ידיעותיהם של הסטודנטים בתרונן בעיות אופטימיזציה לא לינארית. במהלך הקורס ילמדו הסטודנטים לנסח בעיות אופטימיזציה לא לינארית על סוגיה השונים ולבחור בכלים המתאימים לפתרון הבעיה. לצורך כך ילמדו הסטודנטים מגוון הגדרות ושיטות לפתרון הבעיות בצורה אלגברית ובצורה נומרית. הקורס מציג את התכונות של כל שיטה, תנאי התכנסות, קריטריונים לשימוש ועוד. במסגרת הקורס יתנסו הסטודנטים בתרונן בעיות שונות מתחום הנדסת התעשייה והניהול וזאת כדי לפתח את היכולת לניסוח בעיות הנדסיות והתאמת שיטת הפתרון המתאימה.

חומר הלימוד

- R.E. Miller, *Optimization: Foundations and Applications* (John Wiley, 2000)
- מדריך למידה** הכולל שימוש ב-MS-Excel ובתוכנת הדגמה של GAMS

נושאי הלימוד

- אלגברת מטריצות
- יסודות אופטימיזציה לא מאולצת
- יסודות אופטימיזציה מאולצת
- פתרון משוואות לא לינאריות
- שיטות לפתרון לא מאולץ של בעיות לא לינאריות
- יסודות תאוריית התכונות הלא לינארית
- תכונות לא לינאריות: דואליות ושיטות חישוביות

10595 מבוא למכטרוניקה

6 נקודות זכות ברמה מתקדמת
שייוך נוסף: מדעים – כללי

4 תנאי קבלה: עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים **חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א, חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב, יסודות הפיסיקה 2, מבוא למדעי המחשב ושפת Java 3** או **יסודות התכנות בשפת Java**, הסקה סטטיסטית. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מערכות ייצור משולבות מחשב, תקשורת נתונים לתלמידי הנדסת תעשייה וניהול**.

פיתוח הקורס: פרופ' יעל אידן, ד"ר ויקטור אלחנתי, ד"ר זאב שמילוביץ, פול ארוז, רן אתגר
יועצים: פרופ' אהוד קרול, פרופ' משה שהם, פרופ' שרגא שובל, ד"ר סיגל ברמן, ד"ר יובל כהן

הקורס מציג את תחום המכטרוניקה המשלב בין מכניקה ואלקטרוניקה. שילוב זה מאפיין מערכות רבות ונפוץ בתעשיות טכנולוגיות רבות. הקורס מאפשר חשיפה לנושאים חשובים במערכת מכטרונית, תוך לימוד העקרונות והשיטות המרכזיות בתחום זה. הקורס עוסק בעיקר במחזור הבקרה: החל מקליטה ומדידה של נתוני הסביבה ועיבוד הנתונים, וכלה בהפעלה של חלקי המערכת המכנית. הסטודנטים יתנסו בעבודה על ערכות מעבדה כחלק מדרישות הקורס.

חומר הלימוד

- W. Bolton, *Mechatronics*, 5th ed. (Person-Prentice Hall, 2013)
- מדריך למידה** הכולל גם הדרכה למעבדות

נושאי הלימוד

- מבוא למכטרוניקה
- מערכות מדידה ותצוגה
- חיישנים
- סוגי מפעילים
- מודלים בסיסיים של מערכות
- תגובה דינמית של מערכות
- מערכות בקרה
- לוגיקה דיגיטלית
- בקרים מתוכנתים
- מיקרופרוססורים
- מערכות קלט/פלט
- תכן הנדסי

מפגשי ההנחיה יהיו במתכונת של מפגשי מעבדה. הנוכחות בהם היא חובה.

1 אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.
2 או שני הקורסים **יסודות הפיסיקה א** (20113), **יסודות הפיסיקה ב** (20114).
3 או שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** א (20453), **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** ב (20454).

1 אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.

הנדסה

הנדסת תעשייה וניהול

תואר ראשון

10580 תכן מערך מפעלים ומערכות נלוות¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: הקורס ניהול התפעול 1, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים. ידע קודם מומלץ: הקורסים ניהול התפעול 2, סימולציה למהנדסי תעשייה.

פיתוח הקורס: ד"ר דוד זינרייך, פרופ' יוסף בוקצ'ין, רן אתגר (כתיבה); יעל מילון (עדכון); מתן חרמוני, חוה ניומן (עריכה)

יועצים: פרופ' משה אבן-חיים, פרופ' יעל אידן, פרופ' יוחנן ארזי, פרופ' יוסף בוקצ'ין, פרופ' עירד בן-גל, פרופ' בועז גולני, פרופ' משה כספי, פרופ' עודד מימון, פרופ' גדי רבינוביץ, פרופ' שרגא שובל, ד"ר יובל כהן, ד"ר יעקב רובינוביץ

הקורס דן במושגי יסוד בתחום תכן ותכנון מערכי מפעלים ומבנים תעשייתיים, מערכות שינוע, אחסון ומחסנים ומערכות ייצור גמישות. הקורס פורס בפני הסטודנטים את שלבי העשייה שבאחריות מהנדס התעשייה המעורב בצוות ההקמה של מפעל, מחסן או מבנה תעשייתי חדש. הקורס מציג את השלבים הנדרשים בתהליך תכנון מערך המפעל, תוך הכרת המודלים הכמותיים והגישות השונות המשמשים את מהנדס התעשייה.

חומר הלימוד

• S.S. Heragu, *Facilities Design*, 3rd ed. (Universe Inc., 2008)

• **מדריך למידה** הכולל הסברים, דוגמאות, שאלות ופתרונות (ד"ר דוד זינרייך, רן אתגר, 2009)

נושאי הלימוד

- מבוא לתכן מפעלים וניתוח דרישות ציוד ומרחב
- נתוני תכן מפעלים: הגדרה, יצירה, הצגה וניתוח
- מודלים לתכן מפעלים
- אלגוריתמים לפתרון בעיות תכן מפעלים
- תכן תאי ייצור בטכנולוגיית הקבוצות
- שינוע
- אחסון
- מערכות ייצור גמישות (FMS)

1 אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.

10906 ניהול פרויקטים לתלמידי תעשייה וניהול¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נ"ז עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורס **הסקה סטטיסטית** או הקורס **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב**, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורסים **ניהול התפעול 2**, **מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים**, **התנהגות ארגונית**. ידע קודם מומלץ: הקורס **תורת המימון**.

פיתוח הקורס: פרופ' אבי שטוב, ד"ר יובל כהן, ד"ר ברוך קרן (כתיבה); יעל מילון (עדכון); מיכל צימרמן-חמד (עריכה)

קורס זה נועד להטמיע את המסגרת לתכנון, פיקוח וניהול פרויקטים, ולהעביר לסטודנטים את הידע הנדרש לתכנון ופיקוח על פרויקטים באופן מקצועי. בנוסף, הקורס מציג נושאים ניהוליים שונים כדי לאפשר לסטודנטים להבין את המכלול הקרוי 'ניהול פרויקט'. דגש חזק יינתן בקורס לשיטות ולמודלים אשר משמשים לתכנון הפרויקטים ולפיקוח על ביצועם. כמו כן, הקורס מקנה הבנה בנושאים הקשורים לניהול הפרויקט ולתפקידו של הפרויקט באסטרטגיה העסקית. בקורס גם ייסקרו כלי תוכנה התומכים ביישום של ניהול פרויקטים.

חומר הלימוד

• H. Kerzner, *Project Management: A System Approach to Planning, Scheduling, and Controlling*, 11th ed. (John Wiley, 2013)

• **מדריך למידה** (פרופ' אבי שטוב, ד"ר יובל כהן, ד"ר ברוך קרן, 2013)

נושאי הלימוד

- מבוא לניהול פרויקטים
- כוחות ומשימות
- תהליך התכנון
- שיטות תזמון בפרויקטים
- תזמון הקצאת משאבים
- הערכת עלות וזמן
- בקרת עלויות
- ניהול סיכונים
- ניהול רכש ונושאים נבחרים

1 אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.

10571 מערכות ייצור משולבות מחשב¹

4 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללם הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java**,² או **יסודות התכנות בשפת Java**, נושאים **במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה: פרקים בתורת הקבוצות**, **בלוגיקה ובאלגברה לינארית**,³ וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **ניהול התפעול 2**, **סימולציה למהנדסי תעשייה**, **תקשורת נתונים לתלמידי הנדסת תעשייה וניהול**.

פיתוח הקורס: פרופ' שרגא שובל, ד"ר דוד זינרייך, ד"ר יעקב רובינוביץ, רן אתגר, אמיר ביטון

יועצים: פרופ' יעל אידן, פרופ' יוחנן ארזי, פרופ' יוסף בוקצ'ין, פרופ' משה שוהם, ד"ר אורי בן-חנן, ד"ר סיגל ברמן, ד"ר יובל כהן, ד"ר אליהו מצליח

הקורס עוסק בתחום הייצור ממוחשב ובנושאים הקשורים אליו. הקורס מקנה הבנה בטכנולוגיה, בתכנון יישום ובקרה של מערכות ייצור משולבות מחשב (CIM) ובמערכות ייצור גמישות. הקורס דן בטכנולוגיות חיוניות להפעלת אוטומציה גמישה בייצור (כגון ראייה וזיהוי, רובוטיקה, בקרים מתוכנתים, CNC, CAD/CAM, ASRS וכו') במסגרת מערכות ייצור משולבות מחשב. הקורס מקנה הבנה של עקרונות המבנה והתפעול של מערכות אלו, הבנה של מגבלותיהם, והכרה של שיטות ייצוג מקובלות ושימושים במערכות אלו לשם ייעול ושיפור ביצועים. כמו כן, הקורס מקנה את היכולת לאפיין דרישות ולהתאים את סוג הציוד למטלות שונות.

חומר הלימוד

- **מערכות ייצור משולבות מחשב (CIM)**, כרך א, שרגא שובל, יעקב רובינוביץ (האוניברסיטה הפתוחה, 2012)
- **מערכות ייצור משולבות מחשב (CIM)**, כרך ב, דוד זינרייך, שרגא שובל, רן אתגר, סיגל ברמן (האוניברסיטה הפתוחה, 2012)
- **חוברת מעבדות**
- **נושאי הלימוד**
- מבוא, תכן בסיוע מחשב (CAD)
- בקרה ספרתית (CNC)
- רובוטיקה
- מערכות זיהוי אוטומטיות (Auto-ID) וראייה ממוחשבת
- מערכות אחסנה ושינוע אוטומטיות (AS/RS)
- בקרים מתוכנתים (PLC)
- טכנולוגיית קבוצות ותכנון תהליכי ייצור בעזרת מחשב (CAPP)

במהלך הקורס יתקיימו מפגשי מעבדה. ההשתתפות בהם היא חובה.

- 1 אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה.
- 2 או שני הקורסים **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** א (20453) + **מבוא למדעי המחשב ושפת Java** ב (20454).
- 3 או שני הקורסים **אלגברה לינארית 1** (20109) + **מתמטיקה בדידה** (20476) או **מתמטיקה דיסקרטית** (20283), שאינם מוצע עוד.

הנדסה

הנדסת תעשייה וניהול

תואר ראשון

10923 פרויקט מסכם בהנדסת תעשייה וניהול¹

8 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 120 נקודות זכות עבור קורסים קודמים, ובכללן 30 נקודות זכות בתחום הנדסת תעשייה וניהול, ובכללם הקורסים: חקר עבודה: הנדסת שיטות, מדידת עבודה והערכת ביצועים, ארגונומיה, סימולציה למהנדסי תעשייה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הבינלאומית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' איזי דראל, פרופ' יששכר גלעד, ד"ר יובל כהן

הפרויקט המסכם מאפשר לסטודנטים במסלול הנדסת תעשייה וניהול לרכוש ניסיון ולהתמודד עם אתגרי הביצוע של פרויקט מעשי בארגון, או לבצע פרויקט מחקרי בהנדסת תעשייה וניהול. הפרויקט יעסוק בסוגיות הקשורות להנדסת תעשייה וניהול בארגונים.

הפרויקט המסכם יבוצע על ידי צוות בן 1-3 סטודנטים. הצוות יגדיר, כבר בשלבים הראשונים, מדים לאבחון אפקטיביות ולמידת התרומה והערך המוסף של הפרויקט. הדוח המסכם של הפרויקט הנו המסמך העיקרי של הפרויקט ומהווה מרכיב מרכזי בציון.

על חברי הצוות למצוא נושא לפרויקט ומנחה שילווה אותם במהלך הפרויקט. **המנחה ממונה בנוסף למרכז ההוראה בקורס, ומינויו ייעשה באישור מרכז ההוראה.**

מנחה הפרויקט יכול להיות:

- א. ד"ר או חבר סגל במוסד אקדמי מוכר
- ב. בעל תואר שני כלשהו, ותואר ראשון (B.Sc.) בהנדסה
- ג. בעל תואר ראשון ובעל ותק של 10 שנים לפחות בתחום בו מוצע הפרויקט.

הפרויקט מבוצע לאורך שני סמסטרים עוקבים.

שלבי הביצוע של הפרויקט המסכם:

סמסטר ראשון

- **דוח מספר 1:** ההצעה לביצוע פרויקט הגמר. צוות הפרויקט יגיש את הדוח לפי ההנחיות, לאישור מרכז ההוראה ולאישור האחראי האקדמי.
- **דוח מספר 2:** תיאור הפרויקט. דוח זה עוסק באפיון סביבת הפרויקט ובוזיהוי ואפיון הבעיות והנקודות שבהם יתמקד הפרויקט. דוח זה ילווה במצגת ניתוח הבעיה שהפרויקט פותר והדרך המוצעת לפתרון.

סמסטר שני

- **דוח מספר 3:** תיאור התקדמות הפרויקט הדוח יוגש במהלך ששת השבועות הראשונים של הסמסטר.
- **דוח מספר 4:** מצגת מסכמת והגשה סופית של הדוח המסכם כולל תוצאות פרויקט הגמר.

1 לפרטי תשלום ראו טבלת שכר לימוד לקורסים ספציפיים.

הנדסה

הנדסת תוכנה

תואר ראשון

20950 פרויקט מסכם בהנדסת תוכנה

8 נקודות זכות ברמה מתקדמת

4 תנאי קבלה: 115 נקודות זכות עבור קורסים במסלול הנדסת תוכנה, וכן עמידה בדרישות האנגלית ובדרישות ההדרכה הבינליוגרפית בספרייה. ידע קודם דרוש: הקורס הנדסת תוכנה. ההרשמה לפרויקט מותנית באישור בכתב מן האחראי לפרויקטים במדעי המחשב.

פיתוח הקורס: פרופ' דוד לורנץ

הפרויקט המסכם מיועד לסטודנטים לתואר ראשון במדעי המחשב במסלול הנדסת תוכנה. מטרת הפרויקט לאפשר לסטודנטים במסלול להנדסת תוכנה לרכוש ניסיון ולהתמודד עם אתגרי הביצוע של פרויקט תוכנה גדול בארגון, או לבצע פרויקט מחקרי בהנדסת תוכנה המשתלב במחקר המעשי הנערך באוניברסיטה הפתוחה.

מבנה הפרויקט

הפרויקט המסכם יבוצע על ידי צוות של 2-3 סטודנטים. לכל פרויקט ימונה, בנוסף למרכז ההוראה, מנחה שילווה את הצוות במהלך הפרויקט, ומינויו ייעשה באישור מרכז ההוראה.

הצוות יגדיר, כבר בשלבים הראשונים, מדדים לאבחון האפקטיביות ולמידת התרומה והערך המוסף של הפרויקט. בסיום הפרויקט יהיה על הצוות להגיש תוצר עובד ומתועד (על פי הגדרת מנחה הפרויקט) ולהציגו בפני מנחה הפרויקט.

הפרויקט מבוצע לאורך שני סמסטרים עוקבים.

קורסים נוספים המקנים נקודות זכות בהנדסת תוכנה

- מערכות בסיסי-נתונים (20277) (ר)** – משובץ במדעי המחשב, עמ' 169
- קומפילציה (20364) (מ)** – משובץ במדעי המחשב, עמ' 170
- תכנות מתקדם בשפת Java (20554) (מ)** – משובץ במדעי המחשב, עמ' 172
- שפת תכנות (20905) (מ)** – משובץ במדעי המחשב, עמ' 174
- תכנות מונחה עצמים (20906) (מ)** – משובץ במדעי המחשב, עמ' 175
- סדנה בתכנות מתקדם בשפת Java (20503) (מס)** – משובץ במדעי המחשב, עמ' 175
- סדנה במערכות הפעלה (20587) (מס)** – משובץ במדעי המחשב, עמ' 175
- סדנה בתכנות מונחה עצמים (20586) (מס)** – משובץ במדעי המחשב, עמ' 177

לימודי שפות

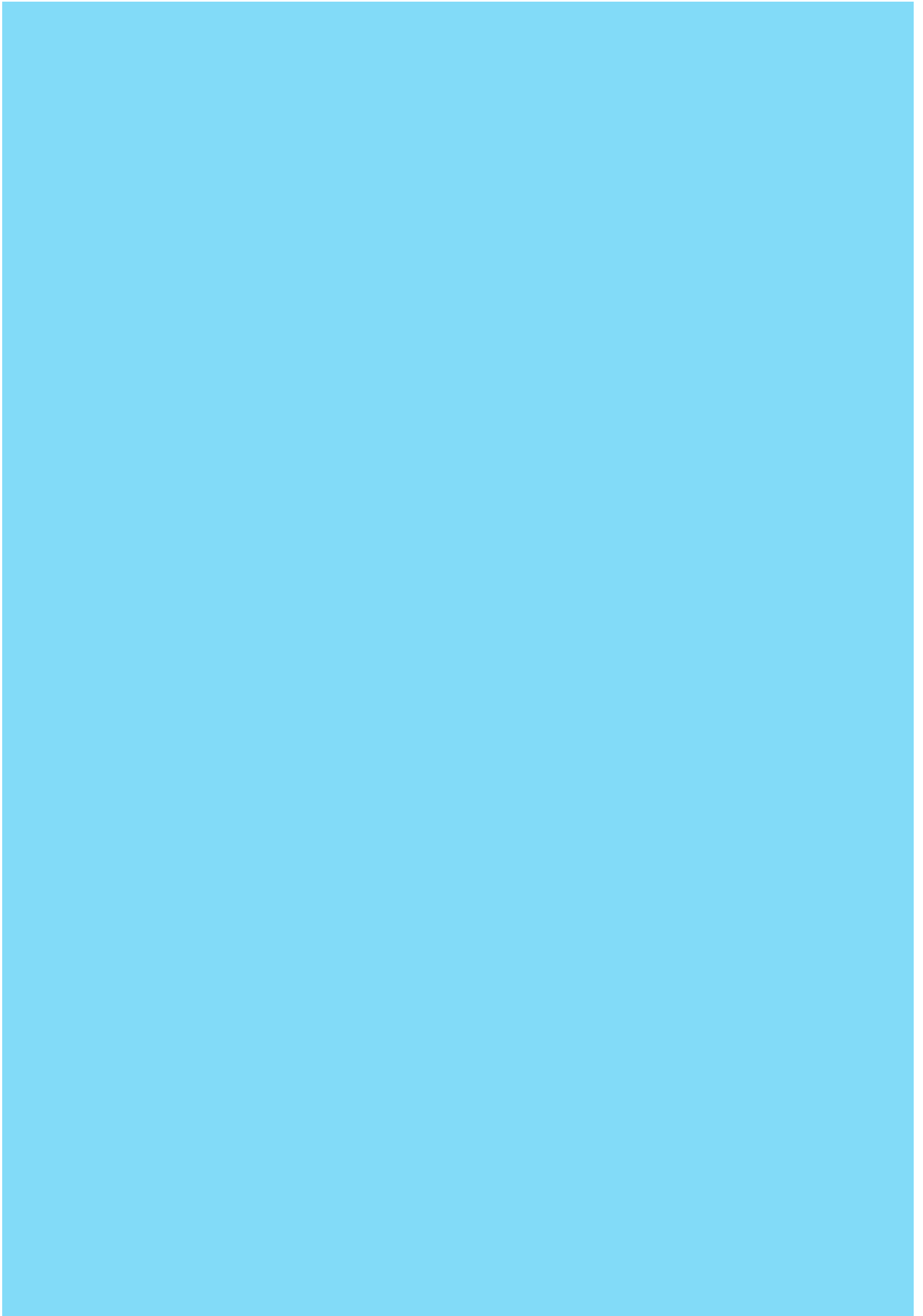

אנגלית כשפה זרה / 239

ערבית כשפה זרה / 242

לימודי שפות

אנגלית כשפה זרה

תואר ראשון

31010 אנגלית למדעי הרוח:¹ מתקדמים ב

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: סיווג למתקדמים ב על פי המבחן הפסיכומטרי או על פי מבחן המיון באנגלית אמרי"ר, או סיום בהצלחה של הקורס המכין מתקדמים א.

פיתוח הקורס: קלייר גורדון, אן מרקס, אנט רוזנברג
יועצת: ד"ר אסתר קליין-והל

הקורס נועד לפתח אצל הסטודנטים שימוש באסטרטגיות קריאה המאפשרות קריאה יעילה של חומר אקדמי באנגלית. אסטרטגיות הקריאה כוללות: מיומנויות קוגניטיביות, העשרת אוצר מילים ומבנים לשוניים, והבנת דפוסים של ארגון טקסט אקדמי. הקורס מקנה כלים להבנת טקסטים אקדמיים ולקריאה מושכלת וביקורתית.

מבנה הקורס

הקורס כולל מאמרים אקדמיים ממגוון נושאים בתחומי ההיסטוריה, מדעי היהדות, פילוסופיה, ספרות, אמנות, מוסיקה ובלשנות.

- היחידות כוללות את החלקים הבאים:
- קדם-קריאה (pre-reading)
  - קריאה מדוקדקת (close reading)
  - קריאה שלאחר (post reading)
  - העשרה (enrichment)

מתכונת הלימוד

הקורס מוצע בהנחיה מוגברת ורגילה בכיתה, וכן בהנחיה רגילה וירטואלית – צפייה מהבית.²

דרישות הקורס כוללות **מטלות חובה, בחינת ביניים ובחינת גמר.**

יש לסיים קורס זה לפני ההרשמה לקורס מתקדם.

לתשומת לבכם, החל מסמסטר 2016 שמות הקורסים באנגלית שונו כמפורט בידיעון בפרק **לימודי אנגלית כשפה זרה.**

1 סטודנטים ותיקים שגרשמו בעבר לקורס אנגלית: **הבנת הנקרא לתלמידי מדעים** (מתקדמים ב או רמה A בעבר) או לקורס **אנגלית: הבנת הנקרא לתלמידי מדעי הרוח והחברה** (מתקדמים ב או רמה A בעבר) בלי שעברו בחינת אמיי"ר, ולא עמדו בדרישות הקורס, לא יוכלו להירשם פעם נוספת לקורס זה. יהיה עליהם להיבחן בבחינת אמיי"ר וללמוד את אחד הקורסים – מתקדמים ב, מתקדמים א, בסיסי, טרום בסיסי ב, טרום בסיסי א – שאליו יסווגו לאחר הבחינה.
2 הקורס מתנהל באמצעות האינטרנט, לכן גישה זמינה לאינטרנט הינה חיונית.

31015 אנגלית למדעי החברה:¹ מתקדמים ב

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: סיווג למתקדמים ב על פי המבחן הפסיכומטרי או על פי מבחן המיון באנגלית אמרי"ר, או סיום בהצלחה של הקורס המכין מתקדמים א.

פיתוח הקורס: קלייר גורדון, אן מרקס, גינט סגל, טובה פרסוף, אנט רוזנברג
יועצת: ד"ר אסתר קליין-והל

הקורס נועד לפתח אצל הסטודנטים שימוש באסטרטגיות קריאה המאפשרות קריאה יעילה של חומר אקדמי באנגלית. אסטרטגיות הקריאה כוללות: מיומנויות קוגניטיביות, העשרת אוצר מילים ומבנים לשוניים, והבנת דפוסים של ארגון טקסט אקדמי. הקורס מקנה כלים להבנת טקסטים אקדמיים ולקריאה מושכלת וביקורתית.

מבנה הקורס

הקורס כולל מאמרים אקדמיים ממגוון נושאים בתחומי הסוציולוגיה, מדע המדינה, התקשורת והכלכלה.

- היחידות כוללות את החלקים הבאים:
- קדם-קריאה (pre-reading)
  - קריאה מדוקדקת (close reading)
  - קריאה שלאחר (post reading)
  - העשרה (enrichment)

מתכונת הלימוד

הקורס מוצע בהנחיה מוגברת ורגילה בכיתה.

דרישות הקורס כוללות **מטלות חובה, בחינת ביניים ובחינת גמר.**

יש לסיים קורס זה לפני ההרשמה לקורס מתקדם.

לתשומת לבכם, החל מסמסטר 2016 שמות הקורסים באנגלית שונו כמפורט בידיעון בפרק **לימודי אנגלית כשפה זרה.**

1 סטודנטים ותיקים שגרשמו בעבר לקורס אנגלית: **הבנת הנקרא לתלמידי מדעים** (מתקדמים ב או רמה A בעבר) או לקורס **אנגלית: הבנת הנקרא לתלמידי מדעי הרוח והחברה** (מתקדמים ב או רמה A בעבר) בלי שעברו בחינת אמיי"ר, ולא עמדו בדרישות הקורס, לא יוכלו להירשם פעם נוספת לקורס זה. יהיה עליהם להיבחן בבחינת אמיי"ר וללמוד את אחד הקורסים – מתקדמים ב, מתקדמים א, בסיסי, טרום בסיסי ב, טרום בסיסי א – שאליו יסווגו לאחר הבחינה.

31011 אנגלית לחינוך ולפסיכולוגיה:¹ מתקדמים ב

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: סיווג למתקדמים ב על פי המבחן הפסיכומטרי או על פי מבחן המיון באנגלית אמרי"ר, או סיום בהצלחה של הקורס המכין מתקדמים א.

פיתוח הקורס: קלייר גורדון, אן מרקס, גינט סגל, טובה פרסוף, אנט רוזנברג
יועצת: ד"ר אסתר קליין-והל

הקורס נועד לפתח אצל הסטודנטים שימוש באסטרטגיות קריאה המאפשרות קריאה יעילה של חומר אקדמי באנגלית. אסטרטגיות הקריאה כוללות: מיומנויות קוגניטיביות, העשרת אוצר מילים ומבנים לשוניים, והבנת דפוסים של ארגון טקסט אקדמי. הקורס מקנה כלים להבנת טקסטים אקדמיים ולקריאה מושכלת וביקורתית.

מבנה הקורס

הקורס כולל מאמרים אקדמיים ממגוון נושאים בתחומי הפסיכולוגיה והחינוך.

- היחידות כוללות את החלקים הבאים:
- קדם-קריאה (pre-reading)
  - קריאה מדוקדקת (close reading)
  - קריאה שלאחר (post reading)
  - העשרה (enrichment)

מתכונת הלימוד

הקורס מוצע בהנחיה מוגברת ורגילה בכיתה, וכן בהנחיה רגילה וירטואלית – צפייה מהבית.²

דרישות הקורס כוללות **מטלות חובה, בחינת ביניים ובחינת גמר.**

יש לסיים קורס זה לפני ההרשמה לקורס מתקדם.

לתשומת לבכם, החל מסמסטר 2016 שמות הקורסים באנגלית שונו כמפורט בידיעון בפרק **לימודי אנגלית כשפה זרה.**

1 סטודנטים ותיקים שגרשמו בעבר לקורס אנגלית: **הבנת הנקרא לתלמידי מדעים** (מתקדמים ב או רמה A בעבר) או לקורס **אנגלית: הבנת הנקרא לתלמידי מדעי הרוח והחברה** (מתקדמים ב או רמה A בעבר) בלי שעברו בחינת אמיי"ר, ולא עמדו בדרישות הקורס, לא יוכלו להירשם פעם נוספת לקורס זה. יהיה עליהם להיבחן בבחינת אמיי"ר וללמוד את אחד הקורסים – מתקדמים ב, מתקדמים א, בסיסי, טרום בסיסי ב, טרום בסיסי א – שאליו יסווגו לאחר הבחינה.
2 הקורס מתנהל באמצעות האינטרנט, לכן גישה זמינה לאינטרנט הינה חיונית.

לימודי שפות

אנגלית כשפה זרה

תואר ראשון

31001 אנגלית למדעים:1 מתקדמים ב

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

תנאי קבלה: סיווג למתקדמים ב על פי המבחן הפסיכומטרי או על פי מבחן המיון באנגלית אמ"ר/ר, או סיום בהצלחה של הקורס המכין מתקדמים א.

הקורס נועד לפתח אצל הסטודנטים שימוש באסטרטגיות קריאה המאפשרות קריאה יעילה של חומר אקדמי באנגלית. אסטרטגיות הקריאה כוללות: מיומנויות קוגניטיביות, העשרת אוצר מילים ומבנים לשוניים, והבנת דפוסיים של ארגון טקסט אקדמי. הקורס מקנה כלים להבנת טקסטים אקדמיים ולקריאה מושכלת וביקורתית.

מבנה הקורס

הקורס כולל מאמרים אקדמיים מגוון נושאים בתחומי מדעי המחשב, מתמטיקה, פיסיקה, ביולוגיה וכימיה.

היחידות כוללות את החלקים הבאים:

- קדם-קריאה (pre-reading)
- קריאה מדוקדקת (close reading)
- קריאה שלאחר (post reading)
- העשרה (enrichment)

מתכונת הלימוד

הקורס מוצע בהנחיה מוגברת ורגילה בכיתה, וכן בהנחיה רגילה וירטואלית – צפייה מהבית.²

דרישות הקורס כוללות מטלות חובה, בחינת ביניים ובחינת גמר.

יש לסיים קורס זה לפני ההרשמה לקורס מתקדם.

לתשומת לבכם, החל מסמסטר א2016 שמות הקורסים באנגלית שונו כמפורט בידיעון בפרק לימודי אנגלית כשפה זרה.

31022 אנגלית בין-תחומי וירטואלי:1 מתקדמים ב

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

תנאי קבלה: סיווג למתקדמים ב על פי המבחן הפסיכומטרי או על פי מבחן המיון באנגלית אמ"ר/ר, או סיום בהצלחה של הקורס המכין מתקדמים א.

פיתוח הקורס: קלייר גורדון, אן מרקס, גינט סגל, טובה פרסוף, אנט רוזנברג
יועצת: ד"ר אסתר קליין-והל

ההוראה בקורס כוללת מפגשים וירטואליים סינכרוניים המלווים במתן תמיכה אישית לסטודנטים.

הקורס נועד לפתח אצל הסטודנטים שימוש באסטרטגיות קריאה המאפשרות קריאה יעילה של חומר אקדמי באנגלית. אסטרטגיות הקריאה כוללות: מיומנויות קוגניטיביות, העשרת אוצר מילים ומבנים לשוניים, והבנת דפוסיים של ארגון טקסט אקדמי. הקורס מקנה כלים להבנת טקסטים אקדמיים ולקריאה מושכלת וביקורתית.

מבנה הקורס

הקורס כולל מאמרים אקדמיים מגוון תחומים במדעי החברה ומדעי הרוח ומתאים לסטודנטים הלומדים בכל הדיסציפלינות מלבד מדעים מדויקים.

היחידות כוללות את החלקים הבאים:

- קדם-קריאה (pre-reading)
- קריאה מדוקדקת (close reading)
- קריאה שלאחר (post reading)
- העשרה (enrichment)

דרישות הקורס כוללות מטלות חובה, בחינת ביניים ובחינת גמר.

יש לסיים קורס זה לפני ההרשמה לקורס מתקדם.

לתשומת לבכם, החל מסמסטר א2016 שמות הקורסים באנגלית שונו כמפורט בידיעון בפרק לימודי אנגלית כשפה זרה.

61136-61133 אנגלית לצרכים אקדמיים: מתקדמים א, בסיסי, טרום בסיסי א+ב1

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

הקורסים טרום בסיסי א, טרום בסיסי ב, בסיסי, מתקדמים א מכינים בהדרגה את הסטודנטים ללימוד הקורס מתקדמים ב, שהוא קורס חובה לתואר בוגר באוניברסיטה הפתוחה.

הקורסים נועדו לסטודנטים שסווגו לרמות אלה על פי המבחן הפסיכומטרי או על פי מבחן המיון באנגלית אמ"ר/ר. רמה טרום בסיסי א היא רמת המתחילים וכן הלאה. סטודנטים שיסיימו בהצלחה את הקורס המכין ברמה מתקדמים א יוכלו ללמוד את הקורס האקדמי מתקדמים ב אשר מוצע בתחומי ידע שונים.

החל מסמסטר סתיו תשע"ו (2016א), סטודנטים המסווגים לרמה טרום בסיסי א או טרום בסיסי ב, ילמדו את הקורס על פי סיווגם. סטודנטים המסיימים את הקורס טרום בסיסי א בהצלחה ימשיכו את לימודי האנגלית בקורס אנגלית בסיסי, כך שלימודי האנגלית מרמת טרום בסיסי ועד רמת הפטור יארכו ארבעה סמסטרים בלבד. לשם ההבהרה, הקורס טרום בסיסי א הינו קורס מורחב הכולל גם את תכני טרום בסיסי ב.

מטרת הקורסים להקנות לסטודנטים כלים להבנת טקסטים בשפה זרה ולהנחותם בקריאה מושכלת: הרחבת אוצר מילים, הכרת מבנים לשוניים כאמצעי עזר לפענוח טקסט ושימוש באסטרטגיות קריאה כגון: בניית תבניות לארגון הטקסט, הבנת המילים מתוך הקונטקסט, שילוב המידע החדש בטקסט עם הידע המוקדם הקיים אצל הקוראים.

הטקסטים השונים נבדלים ברמת הקושי שלהם: אורך הטקסט ומורכבותו, רמת ההפשטה, כמות אוצר המילים האקדמי ומגוון התרגילים והפעילויות.

דרישות הקורס כוללות מטלות חובה, בחינת ביניים ובחינת גמר.

לתשומת לבכם, החל מסמסטר א2016 שמות הקורסים באנגלית שונו כמפורט בידיעון בפרק לימודי אנגלית כשפה זרה.

1 סטודנטים ותיקים שגרשמו בעבר לקורס אנגלית: הבנת הנקרא לתלמידי מדעים (מתקדמים ב או רמה A בעבר) או לקורס אנגלית: הבנת הנקרא לתלמידי מדעי הרוח והחברה (מתקדמים ב או רמה A בעבר) בלי שעברו בחינת אמ"ר, ולא עמדו בדרישות הקורס, לא יוכלו להירשם פעם נוספת לקורס זה. יהיה עליהם להיבחן בבחינת אמ"ר וללמוד את אחד הקורסים – מתקדמים ב, מתקדמים א, בסיסי, טרום בסיסי ב, טרום בסיסי א – שאליו יסווגו לאחר הבחינה. הקורס מתנהל באמצעות האינטרנט, לכן גישה זמינה לאינטרנט הינה חיונית.

1 סטודנטים ותיקים שגרשמו בעבר לקורס אנגלית: הבנת הנקרא לתלמידי מדעים (מתקדמים ב או רמה A בעבר) או לקורס אנגלית: הבנת הנקרא לתלמידי מדעי הרוח והחברה (מתקדמים ב או רמה A בעבר) בלי שעברו בחינת אמ"ר, ולא עמדו בדרישות הקורס, לא יוכלו להירשם פעם נוספת לקורס זה. יהיה עליהם להיבחן בבחינת אמ"ר וללמוד את אחד הקורסים – מתקדמים ב, מתקדמים א, בסיסי, טרום בסיסי ב, טרום בסיסי א – שאליו יסווגו לאחר הבחינה. הקורס מתנהל באמצעות האינטרנט, לכן גישה זמינה לאינטרנט הינה חיונית.

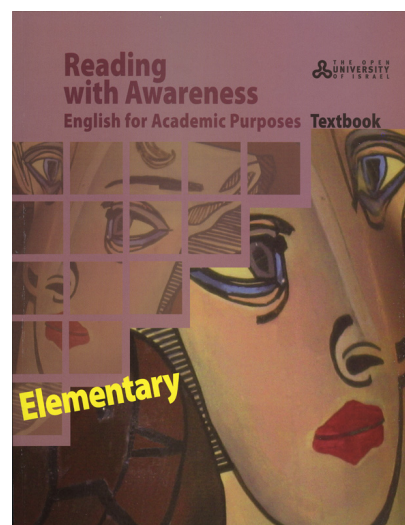
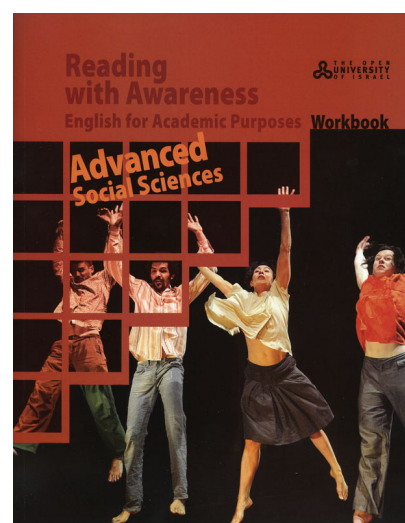
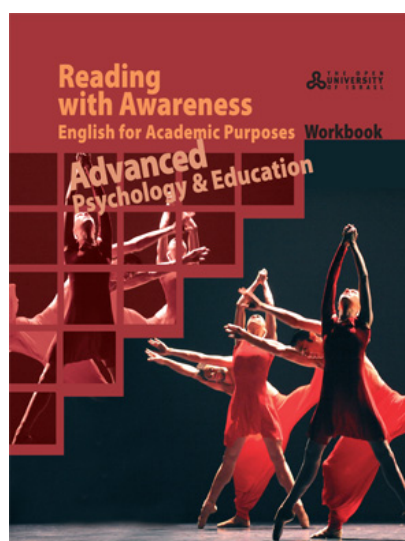
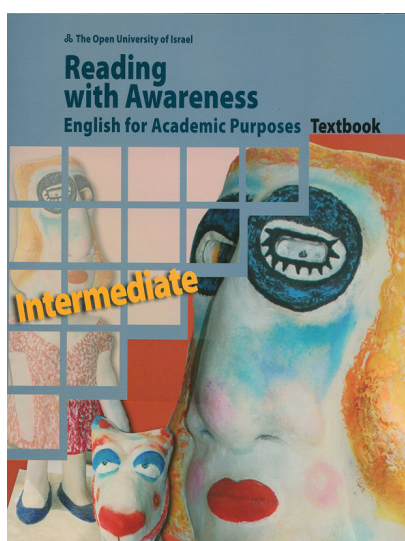
1 בכל הרמות מוצעת הוראה מוגברת בשתי מתכונות לימוד: הוראה מוגברת בכיתה והוראה מוגברת וירטואלית – צפייה מהבית.
2 במתכונת זו אין מפגשים. ההוראה והלמידה מתבצעים באמצעות משימות ומשוב עליהן, הניתנים באמצעות האינטרנט. נגישות לאינטרנט היא חובה. לכל קבוצה מוקנות מנחה המלווה את הסטודנטים.

לימודי שפות

אנגלית כשפה זרה

תואר ראשון

91428 סדנת גישור ידע באנגלית

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

4 תנאי קבלה: ההרשמה לקורס מותנית במבחן מיון פנימי של היחידה לאנגלית.

פיתוח הסדנה: נעמי בוסו, מיכל ברון-אדלר, שרון גולדשמיד, ד"ר אלן שור
יועצת: ד"ר אסתר קליין-ווהל

סדנת גישור ידע באנגלית מיועדת לסטודנטים שרמתם באנגלית נמוכה מטרם בסיסי א ושאובחנו כבעלי רמה בסיסית באנגלית על סמך מבחן מיון של היחידה לאנגלית.

מטרות הלימוד

- פיתוח מיומנויות קריאה והבנת הנקרא של טקסטים פשוטים (טקסטים המורכבים ממילים בסיסיות וממשפטים קצרים)
- היכרות עם מבנה משפט, תחביר ודקדוק
- הקניית מיומנות של חיפוש במילון
- העברה של מיומנות הקריאה בשפת האם לשפה זרה
- העמקת תחושת המסוגלות של הסטודנטים עם השפה הזרה

הסדנה מבוססת על מקראה באנגלית וחוברת עבודה הכוללים טקסטים ותרגילים שנועדו לסייע לסטודנטים בהקניית אסטרטגיות קריאה (קריאה מקדימה, שימוש בידע קודם, קריאה מעמיקה תוך שימוש באיתותים סמנטיים וסימון המידע העיקרי בטקסט). כל מאמר מאפשר לסטודנטים לקרוא, להבין, לשמוע, לדבר ולכתוב בצורה מעמיקה בנושא מסוים, ובכך מעשיר את אוצר המילים ואת השליטה במיומנויות הנדרשות.

דרישות הסדנה כוללות מטלות חובה ובחינת גמר. בנוסף, נדרשים הסטודנטים ללמוד אוצר מילים תלוי-טקסט באופן שוטף.

מתכונת הלימוד

הסדנה מוצעת בהוראה מוגברת וירטואלית – צפייה מהבית.¹

1 הקורס מתנהל באמצעות האינטרנט, לכן גישה זמינה לאינטרנט הינה חיונית. לפרטי תשלום ראו טבלת שכר לימוד לקורסים ספציפיים.

לימודי שפות

ערבית כשפה זרה

תואר ראשון

91465 יסודות הערבית הספרותית א

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

לא נדרש ידע קודם.

פיתוח הקורס: חיים נסים (ראש צוות הפיתוח), יוסף אבוהב, עמליה השכל, לימור לביא, צאלח סואעד, עמיקם רז
אחראי אקדמי: פרופ' מוסטפא כבהא

הקורס **יסודות הערבית הספרותית א** הוא קורס סמסטריאלי שנועד להקנות את יסודות השפה הערבית הספרותית באמצעות תרגול קריאה וכתובה. בקורס ילמדו האלפבית הערבי ויסודות הדקדוק הערבי.

הקורס מבוסס על הספר **יסודות הערבית הספרותית: חלק ראשון** מאת תקוה חסון (אקדמון 2007).

סטודנטים שנבחנו בבחינת הברגות בערבית בהיקף של 5 יחידות לימוד או סטודנטים שיקבלו פטור במבחן מיון, יהיו פטורים מקורס זה.

91466 יסודות הערבית הספרותית ב

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

תנאי קבלה: סיום בהצלחה של הקורס **יסודות הערבית הספרותית א** או מבחן מיון.

פיתוח הקורס: חיים נסים (ראש צוות הפיתוח), יוסף אבוהב, עמליה השכל, לימור לביא, צאלח סואעד, עמיקם רז
אחראי אקדמי: פרופ' מוסטפא כבהא

הקורס **יסודות הערבית הספרותית ב** הוא קורס סמסטריאלי שנועד להקנות יכולת קריאה של טקסטים פשוטים וכרוניקה קלה בעיתונות הערבית. בקורס יושם דגש על העשרת אוצר המילים, על לימוד שיטתי של הדקדוק ועל סוגיות תחביריות.

סטודנטים שנבחנו בבחינת הברגות בערבית בהיקף של 5 יחידות לימוד או סטודנטים שיקבלו פטור במבחן מיון, יהיו פטורים מקורס זה.

91468 יסודות הערבית הספרותית ג

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

תנאי קבלה: סיום בהצלחה של הקורס **יסודות הערבית הספרותית ב** או מבחן מיון.

פיתוח הקורס: חיים נסים (ראש צוות הפיתוח), יוסף אבוהב, עמליה השכל, לימור לביא, צאלח סואעד, עמיקם רז
אחראי אקדמי: פרופ' מוסטפא כבהא

הקורס **יסודות הערבית הספרותית ג** הוא קורס סמסטריאלי שנועד לפתח את מיומנות הבנת הנקרא באמצעות קריאת טקסטים מתחום התקשורת והעיתונות הערבית. בקורס יושם דגש העשרה נוספת של אוצר המילים, על המשך הלימוד השיטתי של הדקדוק ועל סוגיות תחביריות מתקדמות.

91469 יסודות הערבית הספרותית ד

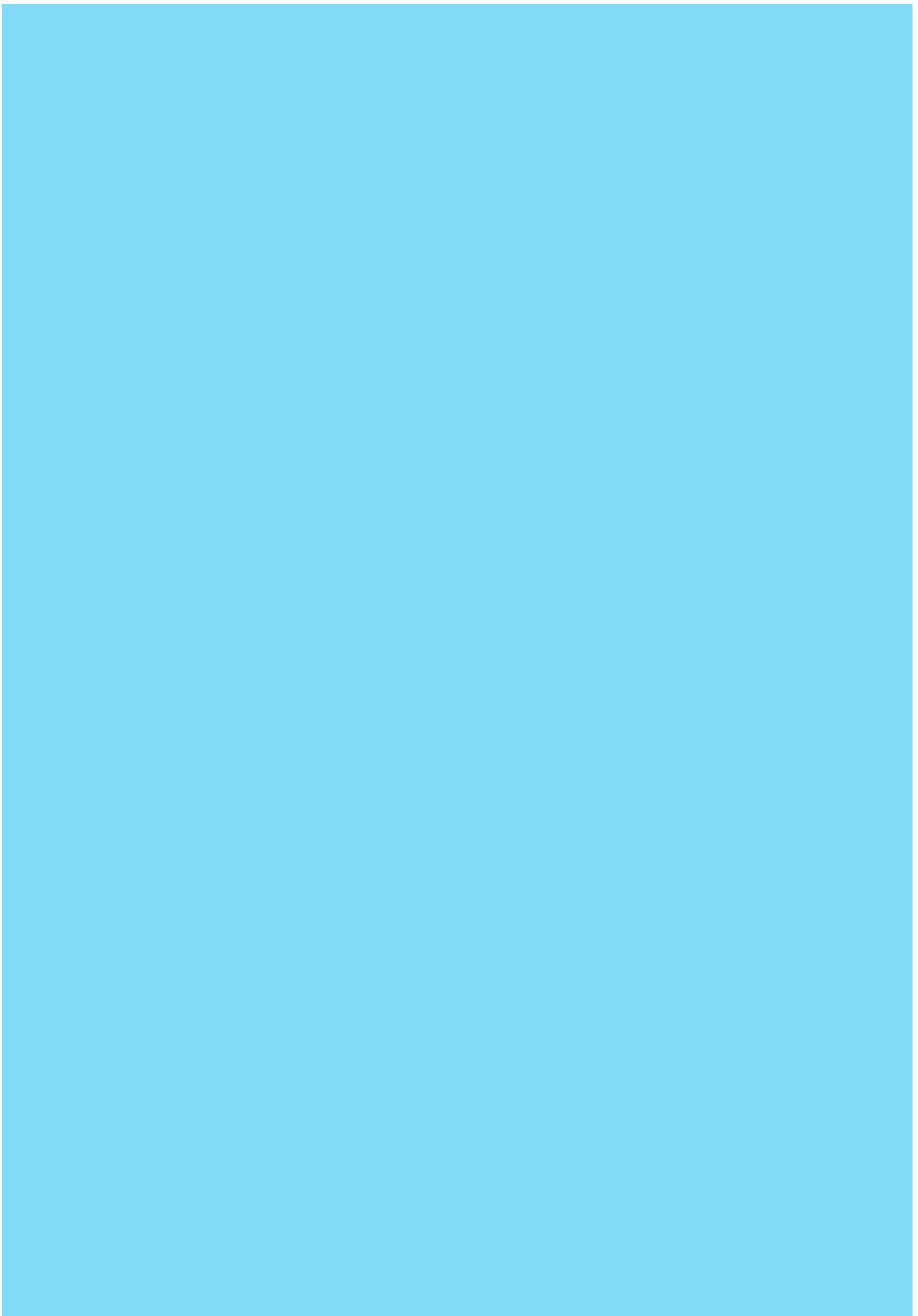
הקורס אינו מקנה נקודות זכות

תנאי קבלה: סיום בהצלחה של הקורס **יסודות הערבית הספרותית ג** או מבחן מיון.

פיתוח הקורס: חיים נסים (ראש צוות הפיתוח), יוסף אבוהב, עמליה השכל, לימור לביא, צאלח סואעד, עמיקם רז
אחראי אקדמי: פרופ' מוסטפא כבהא

הקורס **יסודות הערבית הספרותית ד** הוא קורס סמסטריאלי שנועד להמשיך ולפתח את מיומנות הבנת הנקרא באמצעות קריאת טקסטים ומאמרים מתחומים שונים. כמו כן, סוגיות דקדוקיות ותחביריות מתקדמות נוספות תילמדנה בהקשר טקסטואלי.

**סדנאות
כישורי למידה**

96266 סדנה די-לשונית עברית וערבית בכשורי למידה

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

מטרות הסדנה

מפגשי הסדנה מיועדים להקנות מגוון אסטרטגיות למידה, כישורי קריאה יעילה של טקסטים אקדמיים, כלים לניתוח והבנה של השאלות במטלות ודרכים להכנה יעילה לקראת הבחינה.

כמו כן יכירו הסטודנטים את השירותים המקוונים של האו"פ וכיצד הם משתלבים בתהליך הלימוד שלהם.

קהל היעד

הסדנה מיועדת לסטודנטים דוברי ערבית בסמסטר הראשון ללימודיהם באו"פ, הלומדים קורסים בנושאים הבאים: מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים, ניהול, חינוך, פסיכולוגיה, תקשורת, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, פילוסופיה, תולדות האמנות, בלשנות, קולנוע, תאטרון, ספרות, היסטוריה ומדעי היהדות.

מבנה הסדנה

הסדנה כוללת חמישה מפגשים קבוצתיים בני שעתיים וחצי כל מפגש.

ההנחיה בסדנה תינתן בשפה הערבית ובמהלכה ישולבו גם חומרים וטקסטים בשפה הערבית.

96282 לקראת עבודה סמינריונית סדנה לכתיבת עבודה

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

פיתוח הסדנה: עופרה הרץ, טלי רון

מטרות הסדנה

הסטודנטים יכירו את השלבים העיקריים בכתיבת עבודה סמינריונית: התנסות בתהליך של מיקוד נושא לעבודה, ניסוח שאלת מחקר ראויה, שממנה נגזרים מבנה העבודה והכלים המתודולוגיים המתאימים לשאלת המחקר. כמו כן תעסוק הסדנה בכתיבה ובמיזוג טקסטים.

קהל היעד

הסדנה מוצעת לסטודנטים שלומדים קורס מתקדם בתואר ראשון בנושאים הבאים: מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים, ניהול, חינוך, תקשורת, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, פילוסופיה, תולדות האמנות, קולנוע, ספרות והיסטוריה.

מבנה הסדנה

הסדנה מוצעת בהנחיה פרונטלית וכוללת שלושה מפגשים בני שלוש שעות כל מפגש. במהלך המפגשים יכירו הסטודנטים את השלבים והתהליכים העיקריים בכתיבת עבודה סמינריונית.

נושאי הלימוד

- בחירה ומיקוד נושא לעבודה
- ניסוח שאלת מחקר
- סוגי עבודות סמינריוניות
- מיזוג טקסטים

96297 סדנה לכתיבה: ממשלה לבחינה

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

מטרות הסדנה

עם סיום הסדנה ידעו המשתתפים בה לנתח את הדרישות לשאלות במטלות ובבחינות, ידעו לבנות ראשי פרקים לתשובה וילמדו לנסח בכתב תשובות לשאלות בקורס אותו הם לומדים בהתאם לכללי הכתיבה האקדמית.

קהל היעד

סטודנטים בסמסטר הראשון ללימודיהם באו"פ, הלומדים קורסים בנושאים הבאים: מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים, ניהול, חינוך, פסיכולוגיה, תקשורת, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, פילוסופיה, תולדות האמנות, בלשנות, קולנוע, תאטרון, ספרות, היסטוריה ומדעי היהדות.

מבנה הסדנה

הסדנה מבוססת על הוראה פרונטלית וכוללת ארבעה מפגשים בני שעתיים וחצי כל מפגש. בכל מפגש יתרגלו הסטודנטים את אסטרטגיות הכתיבה על המטלות בקורס אותו הם לומדים, ילמדו להעריך ולבקר את התשובות שניסחו בהתאם לאסטרטגיות ולכללים שנרכשו במפגש.

נושאי הלימוד

- ניתוח דרישות השאלות במטלה
- איתור וארגון המידע הדרוש לכתיבה
- תכנון מתווה לכתיבת תשובה למטלה
- ניסוח וכתיבת תשובה
- קריטריונים להערכה של התשובה הכתובה
- בקרה והערכה של תוצר הכתיבה

דנאות כישורי למידה

96291 אימון בכישורי למידה במבוא למיקרוכלכלה

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

פיתוח הסדנה: רונית לוי, עדי טמיר, עופרה הרץ

מטרות הסדנה

- תרגול הנושאים המתמטיים הנדרשים בקורס
- הכרת המבנה הייחודי של השאלות והטענות במטלות ובבחינה
- ניתוח השאלות וניסוח תשובות בהתאם לדרישות בקורס
- ארגון ותרגול החומר לקראת הבחינה

קהל היעד

סטודנטים הלומדים את הקורס **מבוא למיקרו כלכלה** (10131).

מבנה הסדנה

הסדנה כוללת חמישה מפגשים בני שעה וחצי כל מפגש. **בהוראה מרחוק-אופ"ק**. המפגש הראשון מוקדש לרענון ותרגול קצר של הנושאים במתמטיקה הנדרשים בקורס. שלושת המפגשים הבאים עוסקים באסטרטגיות של ניתוח השאלות והטענות בקורס. המפגש חמישי עוסק בארגון ותרגול החומר לקראת הבחינה.

96265 סדנת הכנה לסטטיסטיקה – מיומנויות חשבון

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

פיתוח הסדנה: מנחם ווליקמן, נורית חלוזין

מטרות הסדנה

תרגול מיומנויות חשבון בסיסיות הנדרשות לקורס **מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א** (30111).

מבנה הסדנה

הסדנה כוללת 4 מפגשים פרונטליים בני 3 שעות כל מפגש, המתקיימים בחופשת הסמסטר לפני תחילת לימודי הקורס. בכל מפגש ילמדו הסטודנטים מיומנויות חשבון בסיסיות, ויתרגלו נושאים מתמטיים הנדרשים בקורס.

נושאי הלימוד

פעולות החשבון וסדר הפעולות, ביטויים אלגבריים ומשוואות, פונקציות, ועוד.

96293 אימון בלמידה בביולוגיה, תכנית כוללת

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

פיתוח הסדנה: דליה שריד, עדה ניר

מטרות הסדנה

המשתתפים בסדנה ישפרו את מיומנויות הלמידה שלהם ויישמו אותן על חומר הלימוד בקורסים בביולוגיה כללית. כמו כן ירכשו הלומדים אסטרטגיות הייחודיות לתכני הקורס: כתיבת דוחות ניסוי, עיבוד תרשימים, גרפים, מפות ומושגים.

קהל היעד

הסדנה מיועדת לסטודנטים הלומדים את הקורס **ביולוגיה כללית א** (20118).

מבנה הסדנה

הסדנה מבוססת על הוראה פרונטלית וכוללת שלושה מפגשים בני שלוש שעות כל מפגש. בכל מפגש יכירו הסטודנטים ויתרגלו את אסטרטגיות הלמידה ויישמו אותן על חומרי הקורס.

נושאי הלימוד

- קריאה של טקסט אקדמי
- קריאה ועיבוד של תרשימים וגרפים
- ניתוח שאלות וכתיבת מתווה לתשובות
- כתיבה של דוחות ניסויים
- ארגון חומרי הקורס לקראת בחינה

96290 אימון בכישורי למידה במבוא לפסיכולוגיה

הסדנה אינה מקנה נקודות זכות

פיתוח הסדנה: טלי קינן, ירון בנימיני

מטרות הסדנה

עם סיום הסדנה ידעו המשתתפים בה לנתח את הדרישות למגוון סוגי השאלות המופיעות במטלות ובבחינה וינסחו בכתב תשובות על פי כללי הכתיבה המקובלים. כמו כן יכירו דרכים מגוונות לארגון החומר בקורס: סיכומים, תרשימים, מפות מושגים וטבלאות השוואה.

קהל היעד

הסדנה מיועדת לסטודנטים הלומדים את הקורס **מבוא לפסיכולוגיה** (10136).

מבנה הסדנה

הסדנה מבוססת על הוראה פרונטלית וכוללת חמישה מפגשים בני שעתיים כל מפגש. בכל מפגש יכירו הסטודנטים את האסטרטגיות המתאימות ויתרגלו אותן ויישמו אותן על חומרי הקורס.

נושאי הלימוד

- קריאה של טקסט אקדמי
- ניתוח שאלות, יישום וכתיבת תשובות
- ניתוח שאלות סגורות
- כלים לארגון חומר הלימוד: סיכומים, תרשימים, טבלאות
- הכנה יעילה לקראת מבחן התנהגות בשעת המבחן

תיאורי הקורסים לתואר שני

מינהל עסקים / 249

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים / 269

חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה / 281

מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך / 291

פסיכולוגיה חברתית / 295

המחשבה הביולוגית / 303

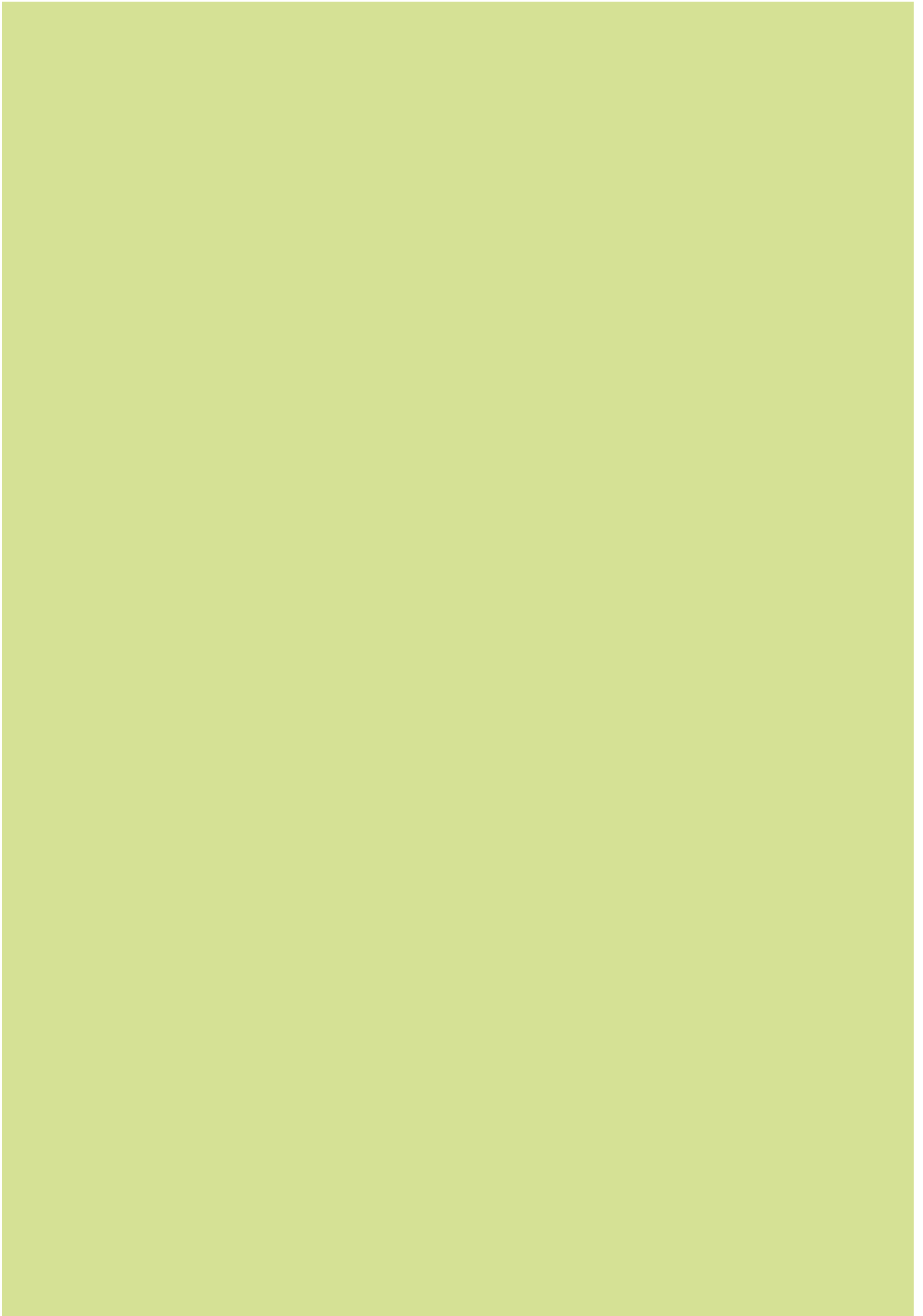

מדעי המחשב / 309

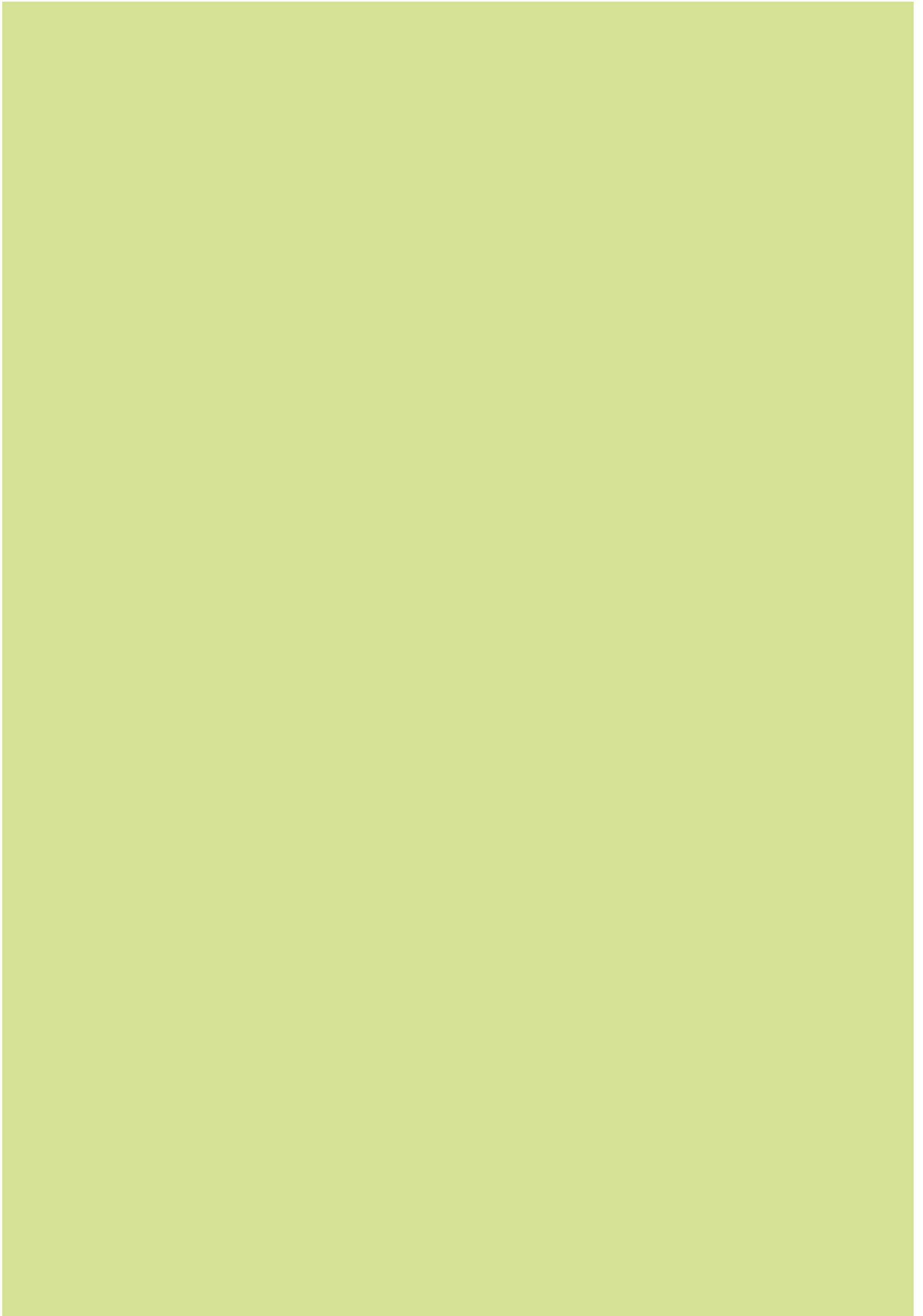
לימודי תרבות / 321

**תואר שני
במינהל עסקים**

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13001 חקר ביצועים

3 נקודות זכות

1 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.

פיתוח הקורס: פרופ' ציפי ארליך (אחראית אקדמית), ד"ר חנה קלבני; יהודית גוגנהיימר (עריכה) **יועצים:** פרופ' אורי בן-ציון, פרופ' אורי יחיאל, פרופ' גור מושיב, ד"ר צביקה פירסט, ד"ר גדי רבינוביץ

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות ידע בסיסי במודלים של חקר ביצועים דטרמיניסטי וסטוכסטי. תפיסת ניהול הייצור תוצג על-ידי שימוש במודלים של חקר ביצועים לניסוח בעיות בסיסיות בתחום ניהול הייצור ופיתרון.

נושאי הלימוד

תכנון לינארי; ניתוח פלט מחשב לבעיות תכנון לינארי; בעיית התובלה; תכנון בשלמים; תכנון דינמי; תורת המלאי; תורת התורים; תכנון פרויקטים.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר **מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים** (האוניברסיטה הפתוחה, 1995) שהוא תרגום של הספר: F.S. Hillier & G.J. Lieberman, *Introduction to Mathematical Programming* (McGraw Hill, 1990) וכן על מדריך למידה הכולל הסברים, דוגמאות, שאלות ופתרונות.

13002 חשבונאות למנהלים

3 נקודות זכות

שינוי נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

1 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.¹

פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' יוסי אהרוני (כתיבה), ד"ר יעקב קמין (ריכוז הפיתוח), רו"ח מנחם פס; חוה נוימן (עריכה) (מהדורה שנייה): פרופ' יוסי אהרוני (כתיבה), רו"ח דורון ישראלי **יועצים** (מהדורה ראשונה): פרופ' יהושע לבנת, פרופ' עמיהוד דותן, ד"ר אייל סולגניק (מהדורה שנייה): פרופ' אלי אמיר, ד"ר אתי אינהורן

מטרות הקורס

הצגת המערכת החשבונאית כמערכת מידע עיקרית בארגון; הבנת המערכת החשבונאית על-ידי מנהלים, משקיעים, נותני אשראי, ואחרים; הבנת הכללים והשיטות על פיהם נערכים דוחות חשבונאיים; עריכת הדוחות החשבונאיים העיקריים וניתוחם.

נושאי הלימוד

- היסודות התאורטיים של החשבונאות והדיווח הפיננסי
- המאזן: דוח על המצב הכספי
- מידת הרווח והצגתו בדוחות הכספיים
- התהליך החשבונאי והכנת הדוחות הכספיים
- נכסים שוטפים: מזומנים, חייבים, השקעות לזמן קצר, מלאי
- נכסים תפעוליים ונכסים אחרים, שיטות פחת, נכסים בלתי מוחשיים, שיטות הפחתה
- התחייבות לזמן קצר ולזמן ארוך, התחייבויות תלויות
- הון עצמי: הנפקת מניות, חלוקת רווחים, הדוח על השינויים בהון עצמי
- הדוח על תזרימי המזומנים – הכנה ומבוא לניתוח הדוח
- מניפולציות בדוחות הכספיים ותרמיות אגרון וורלדקום
- מבוא לניתוח דוחות כספיים והנחת היעסק החי"
- מבוא השקעות קבע במניות של חברות אחרות

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, מקראה ואירועים.

13003 שיווק

3 נקודות זכות

שינוי נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

1 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.¹

פיתוח הקורס: פרופ' יעקב הורניק, פרופ' יעקב הורניק, אורלי מרגלית; ד"ר רינת שאגן-סצ'י **יועצים:** פרופ' אריה גולדמן, פרופ' יחיאל זיו, פרופ' יהושע ליברמן, פרופ' אריה רייכל, פרופ' אביב שהם

מטרות הקורס

הקורס מציג מסגרת לניתוח בעיות בניהול השיווק, מספק כלים לתכנון אסטרטגי וקבלת החלטות בשיווק, ומיישם אותם במגוון אירועים ודוגמאות מהשוק הישראלי והבין-לאומי.

נושאי הלימוד

מושגי יסוד וגישות בניהול השיווק; תכנון אסטרטגי ופיתוח תמהיל שיווק; מערכת מידע שיווקי ומחקר שווקים; ניתוח מתחרים; התנהגות צרכנים; פילוח שוק; מדיניות מוצרים; המחרה, הפצה וקידום מכירות; שיווק גלובלי.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **ניהול השיווק: המהדורה הישראלית** (תרגום: א' פרידלנד; האוניברסיטה הפתוחה, 2012), שהוא עיבוד ללמידה עצמית של הספר: P. Kotler & K.L Keller, *Marketing Management*, 13th ed. (Prentice Hall, 2009) חומר הלימוד כולל גם מקראה ומדריך למידה.

1 תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **תאוריות למידה והוראה**, **כלכלת חינוך**, **הערכה בחינוך**; **תאוריה ומעשה** או **טכנולוגיה ולמידה**.

1 תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **תאוריות למידה והוראה**, **כלכלת חינוך**, **הערכה בחינוך**; **תאוריה ומעשה** או **טכנולוגיה ולמידה**. ידע קודם מומלץ: **מבוא למיקרוכלכלה**.

תואר שני

מינהל עסקים

13004 ניהול והתנהגות ארגונית

3 נקודות זכות

שינוי נוסף: לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים / מממשל ומדיניות ציבורית

שינוי נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.¹

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד בר-חיים (ראש צוות הפיתוח וכותב ראשי), ד"ר הילה הופשטר, ד"ר ורדה וסרמן, ליאור לב; אהובה קרן (עריכה), נירה ארבל (עיצוב)

יועצים: פרופ' רבקה בר-יוסף, פרופ' מינה וסטמן, פרופ' דן כספי, ד"ר ישראל כ"ץ, פרופ' אריה נדלר, פרופ' יצחק סמואל, ד"ר רונית קרק, פרופ' ענת רפאלי, פרופ' אריה שירום, פרופ' בועז שמיר

מטרות הקורס

הקורס עורך היכרות עם תאוריות, מודלים ומערכות מושגיות מתחום ההתנהגות הארגונית, המושתתים על בסיסי ידע מתחום הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה והפסיכולוגיה החברתית. הסטודנטים בקורס יתרגלו יישום של התאוריות והמודלים על אירועים מעולם החברות והארגונים.

נושאי הלימוד

התפתחות היסטורית של תחום הידע בהתנהגות הארגונית; למידה בארגונים; מבנים ארגוניים; מוטיבציה; קבוצות בארגון; תקשורת בארגונים; לחץ; תרבות הארגון; כוח ופוליטיקה בארגונים; קבלת החלטות, מנהיגות; שינוי ופיתוח ארגוני.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על יחידות לימוד, מקראה ומדריך למידה.

¹ תנאי קבלה ללימודי דמוקרטיה בין-תחומיים: הקורס **סוגיות במדיניות ציבורית**, אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה** (למי שהחלו לימודיהם לפני ספטמבר 2015), קורס החובה באחת המגמות, וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע. תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **תאוריות למידה והוראה**, **כלכלת חינוך**, **הערכה בחינוך**: תאוריה ומעשה או **טכנולוגיה ולמידה**.

13005 ניהול פיננסי

3 נקודות זכות

שינוי נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.¹

פיתוח הקורס: ד"ר אריה נחמיאס

יועצים: פרופ' משה בן-חורין, פרופ' אורי בן-ציון, פרופ' חיים לוי, ד"ר יוסי יגיל, ד"ר אברהם לוי

מטרות הקורס

הקניית ידע וכלי ניתוח עיקריים לקבלת החלטות בתחום המימון.

נושאי הלימוד

מטרת הפירמה ותפקידי המנהל הפיננסי; משבר לעולם חוזר: המשבר הפיננסי הגלובלי של סתיו 2008; ניתוח פיננסי תכנון ובקרה; ניהול הון חוזר; ניהול נכסים קבועים (החלטות השקעה לטווח ארוך והיוון זרמי מזומנים, תקצוב הון בתנאי וודאות, בניית זרמי מזומנים בתקצוב הון, תקצוב הון בתנאי אי-ודאות – תוחלת שוונת, דומיננטיות סטוכסטית, תיק השקעות (CAPM); מקורות מימון לטווח ארוך; הערכת חברות מבנה הון ומחיר הון.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, מקראה ומדריך למידה.

¹ תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **תאוריות למידה והוראה**, **כלכלת חינוך**, **הערכה בחינוך**: תאוריה ומעשה או **טכנולוגיה ולמידה**. ידע קודם מומלץ: **מבוא למיקרוכלכלה**.

13018 דיני תאגידיים למנהלים

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.

פיתוח הקורס: פרופ' הדרה בר-מור;

יעל אונגר (עריכה)

יועצים: פרופ' יצחק הדרי, ד"ר רות פלאטו-שנער, ד"ר יחיאל בהט, ד"ר יורם דנציגר

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות ידע בדיני התאגידיים הנהוגים בישראל על מקורותיהם המגוונים: חקיקה (במיוחד חוק החברות, תשנ"ט-1999), פסיקה וספרות; להבהיר מהותם של התאגידיים, לרבות חברה, שותפות, אגודה שיתופית ועמותה; לערוך בדיקה מקיפה של אופן התנהלותה של חברה בע"מ, ממועד ייזומה ועד פירוקה; לבחון מהותה של הפירמה כמכשיר כלכלי לגיוס הון בעידן הקפיטליסטי. בקורס יושם דגש מיוחד על בעיית הנציג כמוטיב מרכזי בדיני התאגידיים, וההשלכות על ניהול החברה.

נושאי הלימוד

דיני החברות במאה ה-21 בראי חוק החברות החדש והבהרת ההבדלים בין חברה ציבורית ופרטית; מהותה של החברה בע"מ כאישיות משפטית נפרדת, יעילות הגבלת האחריות של בעלי המניות וכללי הרמת מסך; התורה האורגנית, ואחריות הפירמה ונושאי המשרה; המשטר בחברה וניהולה; הבהרת מערכת היחסים בין כל קבוצות בעלי העניין בחברה (בעלי מניות, מנהלים, נושים) ופירוט המנגנונים להסדרת מצבי עימות ביניהם; מקורות מימון החברה ומכשירים משפטיים להסדרת היחסים של הפירמה עם המממנים: בעלי מניות, מחד, ומלווים שונים, מאידך; חלוקת רווחים על רקע האינטרסים הנוגדים של בעלי מניות ונושים; סוגי תביעות כסעד עממי, תביעות נזרות ובמיוחד תביעות ייצוגיות; מצבים מיוחדים בחייה של הפירמה: כינוס, שיקום ופירוק.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה הכוללת מאמרים ופסיקה ישראלית וזרה, בעיקר מארצות הברית ומאנגליה, וכן על מדריך למידה.

כרך א

- התאגיד – מהות, מיון, סיווג
- האישיות המשפטית

כרך ב

- הון חברה

כרך ג

- המשטר בחברה והממשל התאגידי

כרך ד

- חובות דיווח וגילוי, תרופות וסעדים בחברה
- שינוי מבנה של חברה

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13015 אסטרטגיה עסקית תחרותית

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.

פיתוח הקורס: פרופ' אבי פייגנבאום, ד"ר זכי שפר, מרב סקר; טובה צורף (עריכה) **יועצים:** פרופ' יאיר אהרוני, פרופ' אביעד בר-חיים, ד"ר יעקב ובר, ד"ר אורלי יחזקאל, פרופ' אברהם משולח, פרופ' אריה רייכל, פרופ' עלי שגב

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות ידע בניהול אסטרטגי במתווה גלובלי. הסטודנטים בקורס ירכשו יכולת חשיבה אינטגרטיבית המושתתת על הבנת מבנה התחרות בסביבות עסקיות גועשות, וכן יכולות של ראייה אסטרטגית המבוססות על מיומנויות וכישורים באבחנה תלת-ממדית של מיצוב הפירמה (פנים-הארגון, חוץ-הארגון וממד הזמן) ביחס למיצובם של מתחריים.

נושאי הלימוד

תאוריית נקודות ייחוס אסטרטגיות ואופני המיקסום של ביצועי הארגון: חשיבותה ויישומה של התאוריה בשיפור מיצוב עסקי בר-קיימא; לימוד מבנה התחרות; קבוצות אסטרטגיות וזיקתן למיצוב היחסי של ארגונים; אפיוניה של הסביבה העסקית; הדירקטוריון וחשיבותו בניית הארגון; מיצוב הארגון בסביבה היפר-תחרותית; התוויית גבולות ההתרחבות הארגונית ומגבלותיהם; ניהול תחרות דינמית; אסטרטגיות של שינוי ארגוני.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על הספר **אסטרטגיה תחרותית גלובלית** מאת א' פייגנבאום בהשתתפות ז' שפר (האוניברסיטה הפתוחה, 2008), על חוברת אירועים ועל מדריך למידה.

13021 ניתוח ועיצוב מערכות מידע: שילוב תהליכים

3 נקודות זכות

אשכול: שיטות כמותיות ומערכות מידע

4 תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים.**

פיתוח הקורס: פרופ' פרץ שובל (כתיבה); טובה צורף (עריכה) **יועצים:** פרופ' פיליפ עין דור, פרופ' ישראל שפיגלר, ד"ר מיכה חנני, ד"ר אריה נחמיאס, ד"ר עופר עציון, ד"ר ברכה שפירא

מטרות הקורס

הכרת מתודולוגיות וטכניקות של ניתוח ועיצוב מערכות מידע בגישות התהליכיים והעצמים.

נושאי הלימוד

- מבוא לפיתוח מערכות מידע
- ניתוח ועיצוב מערכות מידע בגישה הפונקציונלית
- עיצוב מבנה הנתונים של מערכת מידע
- גישת העצמים לפיתוח מערכות מידע
- ניתוח מערכת בגישה משולבת תהליכיים-עצמים-FOOM
- עיצוב מערכת מידע בגישת FOOM

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על ספר הקורס, ניתוח אירועים וחוברת מטלות.

13006 ניהול אסטרטגי של מערכות מידע

3 נקודות זכות

שיוך נוסף: מינהל עסקים / שיטות כמותיות ומערכות מידע

שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.¹

פיתוח הקורס: ד"ר ניצה גרי, ד"ר בקי שוקן **יועצים:** פרופ' בעז רוני, ד"ר ליאור פינק, ד"ר דפנה רבן, ד"ר מישל רמים

מטרות הקורס

בסביבה העסקית העכשווית, ניהול מידע הוא מיומנות קריטית להצלחה. הקורס נועד להקנות כלים ליישום אפקטיבי של מערכות מידע, ולהציג דרכים לשילובן בארגון כדי לתמוך בדרך הטובה ביותר ביישום האסטרטגיה העסקית-תחרותית של ארגונים ובמימוש יעדיהם העסקיים.

נושאי הלימוד

הצורך בניהול אסטרטגי של מערכות המידע בארגון; שימוש אסטרטגי במשאבי מידע בכלכלה גלובלית; טכנולוגיות מידע כמנוף ניהולי למימוש אסטרטגיה ארגונית; השפעת מערכות מידע על עבודת הפרט בארגון גלובלי; מערכות מידע כאמצעי לבנייה ולשינוי תהליכים עסקיים גלובליים; ממשל מערכות מידע; מיקור גלובלי של שירותי מערכות מידע; ניהול פרויקטים של מערכות מידע; ניתוח עסקי, מודיעין עסקי וניהול ידע בארגון; היבטים אתיים של שימוש במערכות מידע; שילוב טכנולוגיות חברתיות וניידות בעסקים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר K.E. Pearlson & C.S. Saunders, *Strategic Management of Information Systems*, 5th ed. (Global Edition, John Wiley & Sons, 2013)

חומר הלימוד כולל גם מקראה ומדריך למידה.

1 תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, תאוריית למידה והוראה, כלכלת חינוך, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה או טכנולוגיה ולמידה**, ואחד מבין הקורסים **ניהול והתנהגות ארגונית, התנהגות ארגונית.**

תואר שני

מינהל עסקים

13030 כלכלת מוצרי מידע

3 נקודות זכות
אשכול: שיטות כמותיות ומערכות מידע

4 תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים**, **חשבונאות למנהלים**, **שיווק**, **ניהול והתנהגות ארגונית**, **ניהול פיננסי**, **דיני תאגידיים למנהלים**.

פיתוח הקורס: ד"ר ניצה גרי (כתיבה);
 ענת גפני (עריכה)
אחראי אקדמי: פרופ' זאב נוימן
יועצים: פרופ' משה צבירן, פרופ' בעז רונן, פרופ' ישראל שפיגלר, ד"ר יוסי ליכטנשטיין

מטרות הקורס

הקורס מציג מודלים ועקרונות כלכליים, ומדגים את ישימותם בהקשר של מוצרי מידע ומערכות מידע. הקורס נועד להקנות למשתתפים תובנות וכלים ניהוליים לניתוח החלטות הנוגעות ליישום מערכות מידע, לפיתוח, למכירה או לרכישה של מוצרי מידע ולשילובם בפעילות הארגון.

נושאי הלימוד

- מבוא – כלכלת המידע
- המחרת המידע (Pricing Information)
- יצירת גרסאות מידע
- זיהוי מצבי נעילה (Lock-In)
- ניהול מצבי נעילה
- רשתות ומשוב חיובי
- שיתוף פעולה ותאימות
- ניהול מלחמת תקנים
- כלכלת עלות עסקה
- מאפייני צריכה של מוצרי מידע
- גישות לניתוח עלות/תועלת של מערכות מידע
- הפקת ערך מהשקעה במוצרי מידע ומערכות מידע

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על הספר:
 C. Shapiro & H.R. Varian, *Information Rules, A Strategic Guide to the Network Economy* (Harvard Business School Press, 1999)

וכן על הספר **נושאים נבחרים בכלכלת מוצרי מידע** (האוניברסיטה פתוחה, 2006), על מקראה ועל מדריך למידה.

13033 שוק ההון, תיווך פיננסי והמערכת הפיננסית

3 נקודות זכות
אשכול: מימון

4 תנאי קבלה: הקורס **ניהול פיננסי**.

פיתוח הקורס: ד"ר אריה נחמיאס, פרופ' אורי בן-ציון
יועצים: פרופ' יאיר אורגלר, פרופ' אבי בן-בסט, פרופ' יוסף יגיל, פרופ' משה קים, פרופ' אהרון רוזנפלד

מטרות הקורס

הקורס נועד להציג את המבנה והתפקיד של הממוכים הפיננסיים בשוקי ההון במדינות מפותחות בכלל ובשוק הישראלי בפרט. בקורס יושם דגש על הרפורמה בשוק ההון, על תהליך הליברליזציה ועל תהליך ההפרטה וסוגיית הפיקוח.

נושאי הלימוד

שוקי ההון ותיווך פיננסי – מבוא כללי; תפקיד ומבנה שער הריבית; ניתוח המבנה הפיננסי של שוק ההון; ניהול מערכת בנקאית ופיננסית; מבנה ותחרות בענף הבנקאות ובענפים פיננסיים אחרים; תקנות והגבלות על בנקים ומוסדות פיננסיים; מוסדות תיווך פיננסיים שאינם בנקים; הבנק המרכזי וכלי מדיניות הבנק; הרפורמה בשוק ההון הישראלי, ליברליזציה והפרטה.

חומר הלימוד

- הספר:
 F.S. Mishkin, *The Economics of Money, Banking and Financial Markets*, 3rd ed. (Business School Edition, Global Edition, Pearson, 2013)
- מקראה
- מדריך למידה
- חוברת מטלות ואירועים

13022 ניהול פיננסי מתקדם בעזרת אקסל

3 נקודות זכות
אשכול: מימון

4 תנאי קבלה: הקורסים **חשבונאות למנהלים**, **ניהול פיננסי**.

פיתוח הקורס: ד"ר חיים לוי, פרופ' אורי בן-ציון, ד"ר אריה נחמיאס, ניצה עדוי; יהודית גוגנהיימר (עריכה)
יועצים: פרופ' יצחק ונציה, פרופ' יורם לנדסקרונר, ד"ר בני לאוטרברך, ד"ר משה לשנו, ד"ר עודד שריג

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות וליישם כלי ניתוח לפתרון מודלים מימוניים. הקורס מתמקד בהמרת הניסוח התאורטי של מודלים שונים למבנה המאפשר יישום המודלים ככלים לקבלת החלטות פיננסיות באמצעות גיליון אלקטרוני (Excel).

נושאי הלימוד

יישום מודלים בתחומים הבאים: תקצוב פעולות ונקודת האיזון; מחיר ההון ותקצוב הון (כדאיות השקעות וניתוח רגישות); דוחות פרופורמה ותכניות עסקיות; הערכת שווי חברות; תיקי השקעות-מניות ואג"ח.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על ספר הקורס, מקראה ומדריך למידה וכן על חוברת מטלות ואירועים.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13008 ניתוח דוחות כספיים והערכת שווי חברות

3 נקודות זכות
אשכול: מימון

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**.

פיתוח הקורס: ד"ר יאיר בהר, ד"ר יעקב קמין, ד"ר אריה נחמיאס
יועצים: פרופ' ששון בר-יוסף, פרופ' יהושע לבנת, פרופ' עמיהוד דותן

מטרות הקורס

הקניית כלים לניתוח דוחות כספיים של פירמות עסקיות והקניית ידע בהערכת שווי של חברה עסקית, וכן יישום הניתוח לבדיקת מצב העסק.

נושאי הלימוד

דיון במטרות הניתוח הפיננסי ובמגוון המשתמשים בניתוח; כלים לניתוח דוחות פיננסיים ומקורות מידע אלטרנטיביים; יחסים פיננסיים והשימוש בהם לניתוח ולהשוואה בין עסקים; ניתוח הדוח על תזרימי מזומנים ואומדן הגמישות הפיננסית; הערכת שווי של גופים עסקיים בשיטות שונות; ניתח קשיים וחיזוי פשיטת רגל בעזרת דוחות פיננסיים.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס.

13009 חשבונאות ניהולית

3 נקודות זכות
אשכול: חשבונאות

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.

פיתוח הקורס: פרופ' יהושע לבנת (כתיבה), ד"ר יאיר בהר, ד"ר ניצה גרי, רוי"ח אהרון פילין, ד"ר יעקב קמין
יועצים: פרופ' חיים פלק, פרופ' בועז רוני, ד"ר יעקב גולדשמיט, ד"ר משה וייסמן, ד"ר אריה נחמיאס

מטרות הקורס

הכרת מערכת החשבונאות הניהולית וההבדלים בינה לבין מערכת החשבונאות הפיננסית; הכרת שיטות תמחיר ומערכת התמחיר בעסק ככלי לקביעת עלות מוצרים ושרותים; הכרת המידע הרלוונטי מתוך מערכת החשבונאות הניהולית לקבלת החלטות שונות; הכרת השימוש במערכת התמחיר למטרות בקרה ניהולית.

נושאי הלימוד

מטרות החשבונאות הניהולית; הגדרת עלויות וסיווגן; מערכת תמחיר הזמנה; מערכת תמחיר תהליך; שיטות שונות להעמסת עלויות עקיפות; מרכזי עלות ומרכזי רווח; העמסת עלויות מחלקות שירות על מחלקות יצרניות; עלויות משותפות ומוצרים שותפים; ניתוח נקודות האיזון; היחסים בין עלות, מחיר והיקף הפעילות; שיטות תמחיר ספיגה לעומת תמחיר תרומה; תמחיר מבוסס פעילויות; ניתוח עלויות רלוונטיות לקבלת החלטות; הכנת תקציב ומושג התקציב הגמיש; מערכת תמחיר; תקן – ניתוח סטיות בתמחיר, בקרה ניהולית.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס וחוברת אירועים.

13041 השבחת ערך חברות

3 נקודות זכות
אשכול: חשבונאות

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים, חשבונאות ניהולית**.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם עדן, פרופ' בעז רוני, ד"ר ניצה גרי (כתיבה)
יועצים: פרופ' עמיהוד דותן, ד"ר אריה ברן, ד"ר צבי ליבר

מטרות הקורס

הקורס מתמקד בשילוב מערכות החשבונאות הניהולית עם גישות ניהול חדשניות, במטרה להשביח את ערך הארגון. הקורס מתח גישות תמחיר, גישות ניהול עלויות וגישות ניהול תפעול מתקדמות, ומעריך את תרומתן להשגת מטרות הארגון. הקורס מקנה כלים לתמיכה בקבלת החלטות ניהוליות בנושאים: המחרה, בחירת תמהיל מוצרים או שירותים, הוצאת עבודות לקבלנות משנה, השתתפות במכרזים, השקעות ועוד.

נושאי הלימוד

- מבוא – אובדן הרלוונטיות של התמחיר המסורתי
- גישות ניהול חדשניות, תמחיר וקבלת החלטות מדדי ביצוע וניהול לפי אילוצים
- תמחיר וניהול מבוססי פעילויות – הערכה ביקורתית
- תמחיר ככלי לתכנון ובקרה
- מתודולוגיית קבלת ההחלטות הגלובליות
- מרכזי רווח ומחירי העברה
- השבחת חברות
- ניתוח אירוע מסכם

חומר הלימוד

- הספר **לי זה עולה יותר: קבלת החלטות ניהוליות, תמחיר והשבחת חברות** מאת י' עדן ובי' רוני (מהדורה שנייה, הוד-עמי, 2003)
- מקראה
- מדריך למידה

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13010 תכנון וביצוע סקרים

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול, שיווק ופרסום

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים**, **חשבונאות למנהלים**, **שיווק**, **ניהול והתנהגות ארגונית**, **ניהול פיננסי**, **דיני תאגידיים למנהלים**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביבה גבע, ד"ר גלית גורדוני (מהדורה מעודכנת ומורחבת), פרופ' יעקב הורניק, נאווה מאיר
יועצים: פרופ' מיכאל אתגר, פרופ' אריה נדלר

מטרות הקורס

הבנת המסגרת התאורטית עליה מבוסס תהליך קבלת החלטות הרצוי לתכנון וביצוע שלבי הסקר השונים; הקניית ידע בקריאה ביקורתית של ממצאי סקרים; יישום המודלים התאורטיים לניתוח אירועים ותכנון עצמאי של סקרים; בשילוב דיון בדילמות הנובעות מן המתח הקיים בין השאיפה לחיסכון בעלויות לבין השאיפה למיקסום איכות הנתונים.

נושאי הלימוד

הכרת השימושים השונים של סקרים בחברה המודרנית; הכרת המודלים המנחים את תהליך קבלת החלטות לתכנון וביצוע שלבי הסקר השונים; דגימה, בניית שאלון ואיסוף נתונים; כלים לזיהוי וצמצום טעויות אפשריות בתכנון ובביצוע שלבי הסקר השונים; דיון ביקורתי באופן השימוש בסקרים.

חומר לימוד

הלימוד בקורס מבוסס על מקראה ומדריך למידה.

13013 נושאים נבחרים בהתנהגות צרכנים

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול, שיווק ופרסום

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים**, **חשבונאות למנהלים**, **שיווק**, **ניהול והתנהגות ארגונית**, **ניהול פיננסי**, **דיני תאגידיים למנהלים**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביבה גבע (כתיבה) **יועצים:** פרופ' אריה גולדמן, פרופ' יעקב הורניק, פרופ' בנימין נויברגר

מטרות הקורס

הקורס נועד להפגיש את הסטודנטים עם תאוריות פסיכולוגיות וחברתיות להסבר התנהגות הצרכן, והדגשת משמעותן לניהול השיווק.

נושאי הלימוד

התגבשות עמדות הצרכן וקבלת החלטות על קנייה וצריכה; התנהגות הצרכן במעורבות נמוכה; השפעת הסביבה החברתית והתרבותית של הצרכן; הצרכן הפוסט-מודרני; התנהגות הקונה הארגוני; התנהגות צרכנים בקנייה באינטרנט.

חומר לימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, על מאמרי העשרה מן הספרות המדעית ואירועים מישראל ומן העולם ועל מקראה ומדריך למידה.

13014 תקשורת שיווקית משולבת ופרסום

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול, שיווק ופרסום

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים**, **חשבונאות למנהלים**, **שיווק**, **ניהול והתנהגות ארגונית**, **ניהול פיננסי**, **דיני תאגידיים למנהלים**.

פיתוח הקורס: ד"ר ניצה גרי, ד"ר רינת שאנן-סצ'י **יועצים:** פרופ' דוד מזורסקי, ד"ר דנית עין-גר, ד"ר יעל שטיינהרט

מטרות הקורס

הקורס מתמקד במרכיבי תמהיל התקשורת השיווקית המשולבת ובאתגרים הניצבים בפני מקבלי החלטות בניהולה. הקורס עוסק הן בכלי התקשורת המסורתיים, תוך התמקדות בפרסום, והן בכלי התקשורת החדשים. בקורס נבחנות מגוון החלטות הניהוליות, האסטרטגיות והטקטיות, המעורבות בתהליך התקשורת השיווקית המשולבת והתורמות להצלחתה.

נושאי הלימוד

מבוא לתקשורת שיווקית משולבת; ניהול מותגים ותדמית תאגידית; תהליך תכנון התקשורת השיווקית המשולבת; ניהול הפרסום; תכנון הפרסום: מסגרת תאורטית וסוגי פניות; תכנון הפרסום: אסטרטגיות מסר ומסגרות יישום; ערוצי תקשורת מסורתיים; שיווק דיגיטלי; שיווק אלטרנטיבי; שיווק מבסיסי נתונים ותגובה ישירה ומכירה אישית; קידום מכירות; יחסי ציבור ותכניות חסות; סוגיות בחקיקה ואתיקה; הערכת תכנית שיווק אינטגרטיבית.

חומר לימוד

הקורס מבוסס על הספר: E. K. Clow & D. Baack, *Integrated Advertising, Promotion, and Marketing Communication*, 6th Global Edition (Pearson, 2014).
חומר הלימוד כולל גם מקראה ומדריך למידה.

1 שם הקורס בגרסתו הקודמת היה **פרסום: תיאוריה ויישום**.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13011 משפט העבודה

3 נקודות זכות
אשכול: משפט, אתיקה ומסים

◀ תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים.**

פיתוח הקורס: פרופ' רות בן-ישראל (כתיבה), פרופ' אביעד בר-חיים (ריכוז הפיתוח); טובה צורף (עריכה)

יועצים: השופט סטפן אדלר, פרופ' הדרה בר-מור, פרופ' אמירה גלן, פרופ' צבי שרייבר, ד"ר מיכל הורוביץ, ד"ר ליאת נצר

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות לסטודנטים ידע במשפט העבודה הישראלי.

נושאי הלימוד

מבוא כללי; זכויות חברתיות שעניינן בעבודה; התקשרויות שונות לביצוע עבודה; זכויות היסוד לחופש ההתאגדות ולמשא ומתן קיבוצי; משפט העבודה הקיבוצי: הסכמים קיבוציים, הסדרים קיבוציים וכן שביטות והשבתות; משפט העבודה האישי: מהותו של חוזה העבודה האישי והסעדים בעת סיום יחסי עובד-מעביד; זכויות עובדים בשינויים מבניים.

חומר לימוד

הלימוד מבוסס על ספר הקורס ומקראה.

13042 דיני הסחר הבין-לאומי

3 נקודות זכות
אשכול: משפט, אתיקה ומסים

◀ תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים.**

פיתוח הקורס: פרופ' סוזן קרשנר, עו"ד גור פינקלשטיין; יהודית גוגנהיימר (עריכה)
יועץ: ד"ר עמיחי כהן

מטרות הקורס

הקורס מעניק סקירה מקיפה של החוק והפרקטיקה בדיני הסחר הבין-לאומי, תוך התמקדות בנושאים הנחוצים לרכישת הידע הרלוונטי בתחום ייצוא הסחורות והשירותים. נושאים אלו כוללים מכר בין-לאומי של סחורות, ארגון השיווק, דיני תחרות והגבלים עסקיים, מימון הייצוא, הובלת מוצרי הייצוא ויישוב סכסוכים מסחריים בין-לאומיים. בקורס נלמדים ההסדרים האזוריים הספציפיים באיחוד האירופי, וכן מושם דגש על מערכת היחסים המיוחדת של ישראל עם האיחוד האירופי. הדגש המרכזי של הקורס יושם על האינטגרציה והאיחוד הגלובלי של דיני הסחר הבין-לאומי דרך אמנות בין-לאומיות וכן בהיבט ההתפתחות האזורית בכלל ובאיחוד האירופי בפרט.

נושאי הלימוד

חוקים לאומיים, חוקים בין-לאומיים, lex mercatoria; חוזה מכר בין-לאומיים; קונפליקטים בין חוק ופרוצדורה; מימון חוזים בין-לאומיים; הובלת סחורות בים, באוויר וביבשה; דיני תחרות ושיווק; האיחוד האירופי – מבנה, מטרות ומבט כללי על הקהילה הכלכלית; יחסי ישראל והקהילה האירופית; פתרון סכסוכים בין-לאומיים.

חומר לימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה ועל מדרוך למידה.

13036 עקרונות ועיקרים במיסוי הכנסה

3 נקודות זכות
אשכול: משפט, אתיקה ומסים

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים. ידע קודם מומלץ: **חשבונאות למנהלים, דיני תאגידים למנהלים.**

פיתוח הקורס: פרופ' יוסף גרוס (עו"ד), עו"ד שגיא גרשגורן (רו"ח); אדי זילצר (עריכה)
יועצים: ד"ר שמואל בורשטיין, ד"ר זאב הולנדר

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות למנהל העסקים ידע, מיומנות וכלים בהבנת הוראות מיסוי הכנסה הפירותרית לאורה של הרפורמה המקיפה שנעשתה בתחום המס בישראל. הקורס מתמקד בהכרת מערכת מיסוי הכנסה ומיסוי רווחי ההון, בהקשרים משפטיים, חשבונאיים, כלכליים ועסקיים, תוך שימת דגש על מיסוי היחיד, מיסוי התאגיד ומיסוי פעילות בין-לאומית בעלות זיקה לישראל. בנוסף, הקורס מקנה מיומנויות, מושגים וכלי ניתוח פרקטיים להערכה ולבחירה בין חלופות עסקיות בעלות השלכות מיסוייות.

נושאי הלימוד

מושגי יסוד ועקרונות בדיני המס בישראל; הבחנה בין הכנסה פירותרית להכנסה הונית ועיקרי תורת המקור; הכנסות ממקור פעיל – עסק ומשלח יד; הכנסות ממקור פעיל – שכר עבודה; הכנסות ממקור סביל וממקור אחר; התרת ניכויים מההכנסה; קיזוז הפסדים; התרת פטורים מההכנסה, מיסוי רווחי הון וסוגיות מיסוי רווח הון ממכירת מניות ואופציות שהונפקו לעובדים, מכירת ניירות ערך סחירים; מיסוי תאגידים; מיסוי בין-לאומי – סוגיות מיסוי אישיות וטריטוריאליות, מיסוי תאגידים בין-לאומיים ומניעת כפל מס; חוקי עידוד; תכנון מס הימנעות ממס ועסקאות מלאכותיות.

חומר לימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה ועל מדרוך למידה.

תואר שני

מינהל עסקים

13037 מדיניות ציבורית: מתאוריה למעשה¹

3 נקודות זכות
אשכול: מינהל ומדיניות ציבורית

שיוך נוסף: לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים / מממשל ומדיניות ציבורית

שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**².

פיתוח הקורס: פרופ' דוד נחמיאס, ד"ר אורי ארבל-גנץ, ד"ר אסף מידני (כתיבה); ניסים כהן (מדריך למידה); אילנה גולן (עריכה)

יועצים: פרופ' רפי בר-אל, פרופ' ערן ויגודה-גדות, פרופ' יגיל לוי, פרופ' אריה נאור, פרופ' אביעד בר-חיים, ד"ר דוד לוי-פאור

הקורס נועד להקנות מושגי יסוד, גישות תאורטיות ומודלים יישומיים לאבחון מדיניות ציבורית. בקורס מתנסים הסטודנטים בנייתו שיטתי של מקרי בוחן מגוונים, ובכך מעמיקים את ידיעותיהם בנושאים מרכזיים במדיניות הציבורית בישראל.

נושאי הלימוד

מדיניות ציבורית במדינה דמוקרטית, התפתחות המדינה הדמוקרטית במערב אירופה ובארצות-הברית; אידיאולוגיות מדינה-חברה כבסיס למדיניות ציבורית; הצדקה נורמטיבית להתערבות המדינה בחיי הפרט והחברה; הצדקה פוזיטיבית למדיניות ציבורית; תפקוד המדיניות הציבורית; טיפוסים מדיניים; מדיניות ציבורית בין שלוש סקטורים; שלבים במדיניות ציבורית; תרבות שלטונית והשפעתה על עיצוב, יישום והערכה של מדיניות ציבורית; מדיניות ציבורית בישראל: מאפיינים חוקתיים ומוסדיים לדמוקרטיה הישראלית; רשויות ומוסדות מעצבים ומשפיעים על מדיניות ציבורית בישראל; בעלי עניין חוץ-ממשלתיים והשפעתם על המדיניות הציבורית; תרבות שלטונית בישראל; הליכי הגלובליזציה והשפעתם על המדיניות הציבורית בישראל; סוגיות מרכזיות במדיניות הציבורית בישראל; משבר המשילות בישראל וחסימי היישום.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה ועל מדריך למידה.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
 2 תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, כלכלת חינוך**, ואחד מבין הקורסים **ניהול והתנהגות ארגונית, התנהגות ארגונית**.

13012 אתיקה בעסקים¹

3 נקודות זכות
אשכול: משפט, אתיקה ומסים

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.

פיתוח הקורס: פרופ' אביבה גבע (כתיבה), פנינה יהב
יועצים: פרופ' אביעד חפץ, פרופ' מאיר חת, פרופ' ברוך מבורך, פרופ' חיים פלק

מטרות הקורס

הקניית עקרונות מוסר רלוונטיים להתמודדות עם שאלות מוסריות בניהול עסקים, זיהוי הבעיות המוסריות הכרוכות בתחומים שונים של הפעילות העסקית, וחשיפה לדילמות מוסריות בעסקים באמצעות אירועים מהשוק הישראלי והעולמי.

נושאי הלימוד

- מבוא: תפיסות של היחס בין מוסר ועסקים.
- תיאור המנגנונים המוסדיים המעצבים את ההתנהגות העסקית: השוק, הארגון העסקי, החוק, הסביבה החברתית ותכניות אכיפה.
- נקודת המבט המוסרית ביישומה לעולם העסקים; טיפולוגיה של בעיות מוסריות בעסקים; עקרונות מוסר, מוסר הארגון, אחריות חברתית תאגידית, קוד אתי ומנהיגות בארגון, ממשל תאגידי.
- גישות מחקריות במוסר ועסקים.
- מודל קבלת החלטות מוסריות בעסקים.

חומר לימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספרה של א' גבע, **מוסר ועסקים: מקבילים נפגשים** (הוצאת המרכז לאתיקה בירושלים והקיבוץ המאוחד, 2011). הספר מציג את התחום ובונה מסגרת מושגית לניתוח דילמות ולקבלת החלטות מוסריות בעסקים.

לספר מצורפים: **חוברת אירועים** החושפים את דרכי ההתמודדות עם דילמות מוסריות בשוק הישראלי והעולמי, **ומדריך למידה** המלווה את קריאת פרקי הספר ואירועים.

1 מי שלמד את הקורס **מוסר ועסקים** (10523) אינו יכול ללמוד קורס זה.

13016 תכנון כוח אדם בכלים סטטיסטיים

3 נקודות זכות
אשכול: מדעי ההתנהגות בניהול

4 תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד בר-חיים (ריכוז הפיתוח), ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי (אחראית אקדמית), ד"ר רונית ניראל, אילת רוזנברג, ד"ר צבי פירסט; יהודית גונגהיימר, אילנה גולן (עריכה)

יועצים: פרופ' אברהם מחרוז, פרופ' עופר קלע, ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי

מטרות הקורס

הקניית כלים תאורטיים ומעשיים לניתוח, לבקרה ולתכנון של מערכות משאבי אנוש העוברות שינויים בזמן; הכרת מתודולוגיות לתכנון כוח אדם; הכרת הקשרים בין האסטרטגיה העסקית של ארגון לבין תהליך תכנון כוח אדם בו.

נושאי הלימוד

ניתוח תהליכי פחת; מודלים של מעבר המבוססים על שרשראות מרקוב; מודלים של התחדשות; דפוסי קריירה; סטנציונריות ובקרה; מתודולוגיות לתכנון כוח אדם; אסטרטגיות לפתרון בעיות כוח אדם; ניתוח פערי כישורים (competency gaps); ניתוח אירועים הקשורים לתכנון כוח אדם.

חומר הלימוד

- הספר **שיטות סטטיסטיות לתכנון כוח אדם** (האוניברסיטה הפתוחה, 2001), שהוא תרגום של הספר: D.J. Bartholomew, A.F. Forbes & S.I. McClean, *Statistical Techniques for Manpower Planning* (John Wiley, 1991)
- פרקים נבחרים של הספר מלווים במדריך למידה מפורט.
- תוכנת תרגול, שנכתבה במיוחד עבור הקורס, לביצוע התרגילים הסטטיסטיים.
- מקראה באנגלית הכוללת מדריכים מעשיים לביצוע תהליך תכנון כוח אדם, ומאמרים ומחקרים עדכניים בנושא: תכנון אסטרטגי של משאבי אנוש.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13039 הערכת תפקוד בארגון: התפתחות ושינוי

3 נקודות זכות
אשכול: מדעי ההתנהגות בניהול

4 תנאי קבלה: הקורס **ניהול והתנהגות ארגונית**.

פיתוח הקורס: פרופ' אהרון צינר (כתיבה), ד"ר בתיא בן-הדור, עדנה רבינו (אסיסטנטית); אדי זילצר (עריכה)
יועצים: פרופ' אדגר קראו, פרופ' אביעד בר-חיים, ד"ר חיים לביא, ד"ר רפאל שניר

מטרות הקורס

מטרת הקורס היא הבנת ייעודה של הערכת התפקוד בניהול המשאב האנושי בארגון והתודעות אל התמורות המדעיות שעברה הערכת התפקוד במהלך התפתחותה כתחום דעת. בקורס נערך לימוד ביקורתי של גופי הידע שהונחלו בכל אחד משלבי התפתחותה של הערכת התפקוד.

נושאי הלימוד

מושגים בסיסיים כתפקוד, ביצוע, מדידה והערכה; הבחנה בין הערכת תפקוד להערכת עיסוקים; סקירת ייעודי הערכת התפקוד בויקה לנושאים אחרים בהתנהגות ארגונית ובניהול משאבי אנוש; השפעת הסביבה התוך-ארגונית על הערכת התפקוד; השפעת הסביבה החוץ-ארגונית על הערכת התפקוד; התהליך האנושי של הערכת התפקוד; קבלת החלטות ביחס להערכת תפקוד; הערכת אפקטיביות והיעילות הכלכלית של הערכת התפקוד; שלבים בהתפתחות הערכת התפקוד; פיתוח והטמעת מערכת הערכת תפקוד; הערכת תפקוד של צוותי עבודה; כיווני מחקר עתידיים.

חומר לימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה ועל מדריך למידה.

13017 דינמיקה של משא ומתן: מתאוריה ליישום

3 נקודות זכות
אשכול: מדעי ההתנהגות בניהול
שיוך נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**¹.

פיתוח הקורס: פרופ' אמירה גלין, פרופ' הלנה דה-סיבליה (כתיבה)
יועצים: פרופ' רות בן-ישראל, פרופ' אריה גלברזון, פרופ' יורם זעירא

מטרות הקורס

מטרת הקורס לנתח באופן שיטתי את תהליכי המשא ומתן, תוך כדי בחינת תרומתן של הגישות התאורטיות השונות לניהול משא ומתן מעשי, וכן להציג לסטודנטים את הבעיות הכרוכות בתהליכי משא ומתן ולאפשר להם להתמודד בעצמם עם מצבי משא ומתן שונים.

נושאי הלימוד

משא ומתן ויישוב סכסוכים; תהליכים מלווים של משא ומתן; מקורות הכוח, אסטרטגיות וטקטיקות במשא ומתן; השלכות תרבותיות על תהליכי המשא ומתן וכן משא ומתן בין-תרבותי ובעיותיו; התנהגות אנושית והשלכותיה על תהליך המשא ומתן ועל תוצאותיו; מעבר למשא ומתן ישיר; נציגים והתערבות צד שלישי; אמון ואתיקה במשא ומתן; מדיזם המשא ומתן: פנים-אל-פנים ואינטרנט.

חומר לימוד

הלימוד מבוסס על ספר הקורס, מקראה ומדריך למידה.

13023 מנהיגות בארגונים

3 נקודות זכות
אשכול: מדעי ההתנהגות בניהול
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך
שיוך נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**¹.

פיתוח הקורס: פרופ' רונית בוגלר, ד"ר ורדה וסרמן, ד"ר אורלי טנא-גזית
יועצים: פרופ' סוניה רוקס, ד"ר רונית קרק

מטרות הקורס

מטרות הקורס הן לחשוף בפני הסטודנטים את ההתפתחויות התאורטיות האחרונות בחקר התחום, לנתח את תופעת המנהיגות ממגוון פרספקטיבות אנליטיות (כגון: אישיותו והתנהגותו של המנהיג; יחסיו עם המונהגים; תנאים ארגוניים לצמיחתה של מנהיגות אפקטיבית; מנהיגות בעידן העכשווי; והיבטים אתיים וחברתיים בתהליך ההנהגה) ולהעריך את ההיבטים היישומיים והביקורתיים של מנהיגות וניהול.

נושאי הלימוד

- המנהיגה – תכונות המנהיג וסגנונות מנהיגות.
- יחסי הגומלין בין המנהיגים למונהגים – הקשר הזוגי הייחודי שנוצר בין המנהיג ובין כל אחד ממונהגיו וסוגי היחסים שמתפתחים ביניהם.
- המונהגים – תופעת התלות הרגשית שמתפתחים מונהגים במנהיגה שלהם, והסכנות הטמונות במצבים רגשיים אלה.
- הארגון – השפעת מנהיגים על ביצועים ארגוניים, תפקידו של המנהיג בגיבוש אסטרטגיה ארגונית אפקטיבית, ההשפעה ההדדית של תרבות ארגונית ומנהיגות
- מנהיגות וניהול שונות – הבדלים בין-תרבותיים והבדלים מגדריים במנהיגות וניהול
- מנהיגות במאה ה-21 – מנהיגות בעידן הגלובלי
- אתיקה במנהיגות – שורשיה המוסריים של המנהיגות

חומר לימוד

ספר לימוד אשר מאגד בתוכו מאמרים, הרצאה מוקלטת, מקראת מאמרים ומדריך למידה.

1 תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך, הקורס **שיטות מחקר בחינוך**, אחד מבין שלושת הקורסים: **תאוריות למידה והוראה, כלכלת חינוך, סוגיות בניהול בית ספר**, ואחד מבין שני הקורסים: **ניהול והתנהגות ארגונית, התנהגות ארגונית**.

תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית, ושניים מבין הקורסים הבאים: **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א**, **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב**, **קוגניציה חברתית, הבדלים בין-אישיים, תהליכים קבוצתיים**. או קבלה ללימודי תעודה במינהל חינוכי.

תואר שני

מינהל עסקים

13031 תכניות לשיתוף עובדים ולדמוקרטיה

3 נקודות זכות
אשכול: מדעי ההתנהגות בניהול

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידיים למנהלים**.

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד בר-חיים, ד"ר חנה אור-נוי רודניק
יועצים: פרופ' רות בן-ישראל, פרופ' אמירה גלן, פרופ' רן חרמש, פרופ' מנחם רוזנר, פרופ' אריה שירום

מטרות הקורס

הקורס נועד להכיר, לנתח ולהעריך תכניות לשיתוף עובדים ולדמוקרטיה במקום העבודה, בארגונים ובמוסדות מסוגים שונים ובמדינות שונות. ניסיונות ליישם רעיונות של שיתוף עובדים בניהול ולייסד ממשל (governance) דמוקרטי במקום העבודה נערכים ברחבי העולם זה עשרות שנים, הן ככלים לשיפור הביצועים הארגוניים והניהוליים של ארגוני עבודה עסקיים וציבוריים, הן כאמצעי להפחתת הניכור בעבודה ובמקום העבודה, והן כמטרה בפני עצמה שעניינה להרחיב את החיים הדמוקרטיים ואת השוויון האזרחי גם למקום העבודה.

נושאי הלימוד

חטיבה א **תכניות שיתוף ודמוקרטיה תעשייתית – מיפוי התחום**
 חטיבה ב **שני זורות של תכניות שיתוף ודמוקרטיה במקום העבודה**
 חטיבה ג **מודל להערכת תכניות שיתוף**
 חטיבה ד **הערכות לגבי עתידן של תכניות שיתוף ודמוקרטיה במקום העבודה**

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על ספר הקורס, מקראה ומדריך למידה. ספר הקורס הוא:
 A. Bar Haim, *Participation Programs in Work Organizations: Past, Present, and Scenarios for the Future* (Quorum Books, 2002)

13040 יחסי עבודה בעידן הגלובליזציה

3 נקודות זכות
אשכול: מדעי ההתנהגות בניהול

תנאי קבלה בתכנית מינהל עסקים: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידיים למנהלים, אסטרטגיה עסקית תחרותית**.¹

פיתוח הקורס: פרופ' אמנון כספי, רות קסטיאל; טובה צורף (עריכה)
יועצים: פרופ' אמירה גלן, פרופ' יצחק הרפז, פרופ' רן חרמש

מטרות הקורס

הגלובליזציה שמתאפיינת במעבר חופשי של סחורות, הון ועובדים, ממתנת את שליטת ריבונות המדינה בשוק המקומי. האם יכולה להיות אינטראקציה בין הגלובליזציה ושוקי העבודה? כיצד מתמודדים האיגודים המקצועיים, המקומיים והבין-לאומיים, וארגוני המעסיקים עם התופעה? מהם הכלים לקביעת תנאי העבודה והשכר בעידן החדש? ומה יעלה בגורלן של השביתות? מטרת הקורס לענות על שאלות אלה ולבחון כיצד מדינות שונות, כולל מזרח-אסיה, אירלנד וארצות-הברית, מתמודדות עם המצב החדש.

נושאי הלימוד

מעסיקים ואיגודים מקצועיים בישראל, בגרמניה, בארצות-הברית, באירלנד ובמדינות דרום-מזרח-אסיה; משא ומתן – שינוי מגמות; כלים לקביעת תנאי עבודה ושכר; סכסוכי עבודה ומנגנונים ליישובם; שביתות והשביתות; שיתוף עובדים; תאוריות ביחסי עבודה.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על מקראה ומדריך למידה.

13019 תרבות וניהול

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול בין-לאומי
שיוך נוסף: פסיכולוגיה חברתית

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידיים למנהלים**.¹

פיתוח הקורס: פרופ' דרק פיו, ד"ר חנה אור-נוי רודניק; ענת גפני (עריכה)
יועצים: ד"ר אפרת אלרון, פרופ' רונית בוגלר, פרופ' אביעד בר-חיים, ד"ר זכי שפר

מטרות הקורס

יותר ויותר ארגונים פועלים כיום במישור הגלובלי ועל המנהלים ליישם ידע והבנה על תרבויות שונות ועל ההבדלים ביניהן. מטרת הקורס לעורר מודעות ולהקנות ידע על הבדלי התרבות בניהול הבין-לאומי לצורך התמודדות עם הבדלים אלה.

נושאי הלימוד

השפעתם של תרבויות לאומיות על הפעילות הניהולית; הבדלים תרבותיים בניהול במדינות שונות; היבטים של ניהול במצבים בין-לאומיים שניתנים להתקרות בין-תרבותית; הלם תרבות – הבנת התהליך וניהול בין-לאומי מוצלח.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על הספר:
 D.J. Hickson & D.S. Pugh, *Management Worldwide* (Penguin, 2001)
 וכן על מקראה ומדריך למידה.

1 תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית, ושניים מבין הקורסים הבאים: **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א, סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב, קוגניציה חברתית, הבדלים בין-אישיים, תהליכים קבוצתיים**.

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים (אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13020 כלכלה בין-לאומית: היבטים מוניטריים

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול בין-לאומי

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים**, **חשבונאות למנהלים**, **שיווק**, **ניהול והתנהגות ארגונית**, **ניהול פיננסי**, **דיני תאגידים למנהלים**.

פיתוח הקורס: פרופ' ערן ישיב, ד"ר עירית מלכה, אריאל רשף; חוה ניומן (עריכה)
יועצים: פרופ' בני בנטל, פרופ' גימי וינבליט, פרופ' בנציון זילברברג, פרופ' דני צידון, ד"ר רמי אמיר, ד"ר איתי גולדשטיין, ד"ר שי מעוז

מטרות הקורס

הכרת מערכת המטבע העולמית; הכרת הקשרים בין אירועים כלכליים במדינות שונות דרך שוק ההון הגלובלי; הכרת צורות של שיתוף פעולה מוניטרי בין-לאומי.

נושאי הלימוד

מאזן התשלומים והחוב החיצוני; שוק מטבע החוץ ומשטרים שונים של שערי חליפין; הקשר בין שערי החליפין לשערי הריבית; המוסדות הפיננסיים הפועלים בשוק ההון הגלובלי; אזורי מטבע ומשברים פיננסיים; המדינות העניות והשווקים המתעוררים.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על ספר הקורס, מקראה, ניתוח אירועים ומדריך למידה.

13038 בריתות אסטרטגיות-עסקיות גלובליות

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול בין-לאומי

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים**, **חשבונאות למנהלים**, **שיווק**, **ניהול והתנהגות ארגונית**, **ניהול פיננסי**, **דיני תאגידים למנהלים**, **אסטרטגיה עסקית תחרותית**.

פיתוח הקורס: ד"ר יעקב ובר, ד"ר זכי שפר
יועצים: פרופ' אבי פיינבאום, ד"ר ניראון חשאי, ד"ר יונתן מנוחין

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות תובנות תאורטיות בתחום שיתופי פעולה ארגוניים-אסטרטגיים, ולאפיין יישומים ניהוליים בתחום תכנון, הקמתן, ניהולן וחיסולן של בריתות אסטרטגיות-עסקיות גלובליות. הקורס בוחן את הרצינות והכדאיות הכלכלית בהקמתן של בריתות עסקיות מסוגים שונים בסביבה עסקית דינמית המאופיינת בהיפר-תחרותיות ובאוריינטציה גלובלית.

נושאי הלימוד

- בריתות אסטרטגיות המבוססות על הון בעלים ובריתות שאינן מבוססות על הון בעלים
- אפיוני בריתות עסקיות – יתרונותיהן וחיסונותיהן
- מיזוגים ורכישות בהיבט רב-מקומי ורב-לאומי
- יעילותן של שיתוף פעולה בהקשר רב-מקומי ובין-לאומי
- סיכונים בכינון בריתות אסטרטגיות
- בריתות אסטרטגיות בענפים עסקיים שונים: מכוניות, פרמבצטיקה ותעופה
- שילובן של פירמות ישראליות בבריתות בין-לאומיות

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על הספר: R. Culpan, *Global Business Alliances* (Westport, CT: Quorum Books, 2002) וכן על מקראה, ומדריך למידה.

13035 מימון עסקי רב-לאומי

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול בין-לאומי

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים**, **חשבונאות למנהלים**, **שיווק**, **ניהול והתנהגות ארגונית**, **ניהול פיננסי**, **דיני תאגידים למנהלים**.

פיתוח הקורס: ד"ר אריה נחמיאס, פרופ' אורי בן-ציון, ד"ר רוני מנוס
יועצים: פרופ' נחום ביגר, פרופ' יוסף יגיל, פרופ' אהרון רוזנפלד, ד"ר מרים קראוס

מטרות הקורס

הקורס נועד להקנות ידע וכלי ניתוח תאורטיים ויישומיים לניהול זרמי מזומנים החוצים גבולות מדיניים. זרמי מזומנים אלה מתאפיינים בקיומה של מערכת רב-מטבעית שהמשקל היחסי בה לא נשאר קבוע. הקורס מתמקד בשוק ההון הבין-לאומי ובהחלטות ההשקעה והמימון הייחודיות לחברה הפועלת בסביבה בין-לאומית.

נושאי הלימוד

הסביבה הפיננסית הבין-לאומית; ניהול סיכונים מטבע זר; ניהול סיכון פוליטי; מימון החברה הגלובלית; החלטות השקעה בין-לאומיות; ניהול התפעול של חברה בין-לאומית.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על הספר: D.K. Eiteman, A.L. Stonehill & M.H. Moffett, *Multinational Business Finance*, 13th ed. (Global Edition, Pearson, 2013) וכן על מקראה, מדריך למידה וחוברת אירועים.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13043 יזמות עסקית:

היבטים תאורטיים וניהוליים

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול בין-לאומי

תנאי קבלה: הקורסים שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, אסטרטגיה עסקית תחרותית.

פיתוח הקורס: ד"ר זכי שפר, ד"ר גילת כהן (כתיבה); פרופ' בנסון הוניג (אחראי אקדמי); קרין חזקיה (עריכה)
יועצים: פרופ' עוזי דהאן, פרופ' אבי פיינגבאום, ד"ר ציפי שפרלינג

מטרת הקורס

מטרת הקורס היא הקניית ידע בתחום יזמות עסקית על היבטיה התאורטיים והיישומיים. יזמות עסקית היא נטילת סיכונים ואחריות בעיצוב ומימוש אסטרטגיה עסקית או בהשקתו של עסק חדש. כזאת, היא מתבססת על יצירת ערך כלכלי, חדשנות ויצירתיות. מיוזמים עסקיים לסוגיהם מהווים מנופים חשובים בצמיחה כלכלית וחברתית.

נושאי הלימוד

- הגישה היוזמת – מאפייני הפעילות היוזמת; חשיבה יזמית; היזם – אישיות ומאפיינים; הזדמנויות יזמיות בין-לאומיות
- יצירת היוזמה – יצירתיות וגיבוש הרעיון העסקי; התכנית העסקית; התכנית השיווקית; התכנית הפיננסית; התכנית הארגונית
- מימון היוזמה החדשה – מקורות הון; הון יזמי בלתי פורמלי; רישות ושיתופי פעולה אסטרטגיים
- ניהול, צמיחה, וסיום היוזמה – קבלת החלטות בשלבי ייסוד המיזם; ניהול הצמיחה ההתחלתית של היוזמה; אסטרטגיות התרחבות של יזמות עסקית; הנפקת המיזם בשוק ההון סיום היוזמה

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר:

R.D. Hisrich, M.P. Peters & D.A. Shepherd, *Entrepreneurship*, 8th ed. (McGraw-Hill, 2010)

הספר מלווה במדריך למידה הכולל ניתוחי אירוע מהזירה העסקית הישראלית והבין-לאומית. בנוסף, כולל המדריך ניתוחים עיוניים של פרקי הספר המתארים למאמרים מדעיים רלוונטיים, בדגש ובהשלכה למציאות היוזמת-עסקית בישראל. חומר הלימוד כולל מקראה המאגדת מאמרי מפתח בתחום היזמות העסקית.

13029 יישומי אקונומטריקה בניהול

3 נקודות זכות
אשכול: כלכלת עסקים ותעשייה

תנאי קבלה: הקורסים חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים.

פיתוח הקורס: פרופ' משה קים, ד"ר עמיר שמואלי, ד"ר נסים בן-דוד
יועצים: פרופ' יוסף דויטש, פרופ' יחיאל חייטובסקי, פרופ' ערן ישיב, ד"ר אריה נחמיאס, ד"ר דורון קליגר, ד"ר דרורה קרוטקין

מטרות הקורס

הקורס מקנה לסטודנטים את הכלים האמפיריים הנדרשים לניהול יעיל יותר בסביבה עתירת מידע, תוך שימת דגש על שיטות ניתוח נתונים ושיטות אמידה כלכליות. הסביבה הכלכלית-עסקית בה פועלת הפירמה תובעת שימוש ביכולות אמפיריות לניתוח נתונים לשם קבלת החלטות.

נושאי הלימוד

מודל הרגרסיה הקלאסי; הרחבת הניתוח למודל רגרסיה מרובה עם מספר משתנים מסבירים, והרחבות לשימוש במגוון רחב של יישומים; שימוש במחשב ביישומים אמפיריים, שימוש בתוכנות סטטיסטיות ובשיטות מחקר בכלכלה; Probit ו-Logit.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על ספר הקורס, חוברת מטלות וניתוח אירועים.

13044 תורת המשחקים:

יישומים לניהול

3 נקודות זכות
אשכול: כלכלת עסקים ותעשייה

תנאי קבלה: הקורסים חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים.

פיתוח הקורס: פרופ' אביעד חפץ (כתיבה); יהודית גוגנהיימר (עריכה)
יועצים: פרופ' צביקה נאמן, פרופ' שמואל ניצן, פרופ' מוטי פרי, ד"ר ריקה גונן, ד"ר אלה שגב

מטרות הקורס

תורת המשחקים היא כלי אנליטי לניתוח אינטראקציות אסטרטגיות בין מקבלי החלטות, בתרחישים בהם האינטרסים של כל שחקן מושפעים הן מתכנית הפעולה שלו והן מתכניות הפעולה של השחקנים האחרים. מטרת הקורס היא להכיר את הכלים היסודיים של תורת המשחקים ואת מושגי הפתרון הבסיסיים במשחקים סטטיים ודינמיים, ולשמש למגוון רחב של שימושים בניהול.

נושאי הלימוד

המושגים הבסיסיים של משחקים בצורה אסטרטגית; אסטרטגיות שולטות ונשלטות; שיווי משקל נאש; משחקים דינמיים; שיווי משקל תת-משחקי משוכלל ואינדוקציה לאחור ויישומיהם לניתוח מכרזים; מיקוח; תחרויות בין יצרנים; סובסידיות ומכסים במסחר בין-לאומי; השקעה במוצרים ציבוריים; פיתוח פטנטים; חיפוש עבודה ואבטלה; תמחור דינמי על ידי מונופול; סכסוכים משפטיים ותביעות הצקה; פשיעה ומדיניות אכיפה; תחרויות פוליטיות וסכסוכים בין-לאומיים.

חומר הלימוד

- הלימוד מבוסס על הספר: **חשיבה אסטרטגית: תורת המשחקים ושימושיה בכלכלה ובניהול** מאת אביעד חפץ (האוניברסיטה הפתוחה, 2014).
- מכרזים – מתאוריה ליישום:** מקראה מקוונת בת ארבעה מאמרים מלווה במדריך למידה מקוון (באנגלית).

1 להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13032 ניהול פרויקטים למינהל עסקים

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול התפעול

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.

פיתוח הקורס: ד"ר אריה נחמיאס, פרופ' אורי בן-ציון, ד"ר יובל כהן
יועצים: פרופ' איזי דראל, פרופ' אלן שטולמן, ד"ר דב דביר

מטרות הקורס

הקורס נועד להטמיע את המסגרת לתכנון, פיקוח וניהול פרויקטים באופן מקצועי. הקורס מציג מכלול של נושאים ניהוליים שונים המאפשרים לסטודנטים להבין את כל הכרוך בניהול פרויקט. דגש חזק יושם על שיטות ומודלים אשר משמשים לתכנון פרויקטים ולפיקוח על ביצועם. כמו כן, הקורס מקנה הבנה באשר לתפקידו של הפרויקט באסטרטגיה עסקית.

נושאי הלימוד

ניהול פרויקטים – הגדרות ומושגים; מבנים ארגוניים בפרויקטים; ארגון ואיוש הפרויקט; תפקידי ניהול בפרויקט; תכנון; שיטות תזמון ברשתות; תצוגה גרפית בפרויקטים; עקומות למידה; הערכת זמן ועלות; בקרת עלות; ניתוח כדאיות בפרויקטים; ניהול סיכונים; התפתחויות חדשות בניהול פרויקטים.

חומר הלימוד

- הספר: H. Kerzner, *Project Management: A Systems Approach to Planning, Scheduling and Controlling*, 11th ed. (John Wiley, 2013)
- תוכנת MS Project – תוכנה התומכת ביישום של ניהול פרויקטים
- מדריך למידה

13026 תורת המיקום

3 נקודות זכות
אשכול: כלכלת עסקים ותעשייה

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל עסקים.

פיתוח הקורס: פרופ' עודד זירעאלי (כתיבה)
יועצים: פרופ' גרשון אלפרוביץ, פרופ' אורי בן-ציון, פרופ' יהודה גרדוס, ד"ר אריה נחמיאס

מטרות הקורס

הכרה והבנה של חשיבות בחירת מיקום הפעילות הכלכלית כאמצעי להשגת מטרות הפירמה; השפעתן של התפתחויות טכנולוגיות ומגמת הגלובליזציה על מיקום פעילות כלכלית; יזום מדיניות ממשלתית ברמה מקומית ולאומית הקשורה במיקום הפעילות הכלכלית.

נושאי הלימוד

המשתנים העיקריים המשפיעים על בחירת המיקום ואפשרות התחלופה בין המשתנים; יתרונות וחסרונות של ריכוז פירמות; הסבות ליצירת פארקים תעשייתיים; הסבות ליצירת קניונים; פעולות חברות רב-לאומיות; גלובליזציה ומיקום.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על מקראה ומדריך למידה.

13027 אסטרטגיה של התפעול

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול התפעול

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים.**

פיתוח הקורס: ד"ר יובל כהן (עריכה מדעית); פרופ' איזי דראל (אחראי אקדמי); יעל אונגר (עריכה)

מטרות הקורס

הקורס מקנה מושגים בניהול התפעול וכלים אנליטיים לקבלת החלטות במהלך תכנון וביצוע פעילות הארגון, תוך הדגשת ההיבטים האסטרטגיים של תחומי הפעילות של הארגון.

נושאי הלימוד

שלושת התחומים התפקודיים העיקריים בכל ארגון הם: שיווק, מימון ותפעול. לשלושתם היבטים מעשיים והיבטים אסטרטגיים. השיווק משמש כגשר בין הארגון לעולם החיצון והוא מופקד על מערכת הקשרים בין הארגון ללקוחותיו. תחום המימון אחראי למציאת מקורות מימון (חיצוניים ופנימיים) לפעילויות הארגון. תחום התפעול הוא זה האחראי לכל הפעילויות הקשורות במישורן להשגת מטרות הארגון. תחום זה הוא תחום מרכזי הן בארגונים תעשייתיים והן בארגוני שירות, בין אם הם פועלים למטרות רווח או למטרות צדקה. ניהול התפעול הוא פעולה של תכנון הפעלה ובקרה של משאבים (אנושיים ואחרים) במטרה לייצר מוצרים או שירותים מכל סוג שהוא.

הקורס עוסק בתכנון ותזמון כמויות ייצור ומשאבים, בתכנון קיבולת הייצור הנדרשת ובתכנון המלאי במצבים של ודאות ושל חוסר ודאות.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על הספר **תכנון הייצור והתפעול**, כרך א (תרגום: בי בר-יוסף; האוניברסיטה הפתוחה, 2004) שהוא עיבוד לעברית של חלקו הראשון של הספר: S. Nahmias, *Production and Operations Analysis*, 4th ed. (McGraw Hill, 2001) וכן על מקראה, מדריך למידה וניתוח אירועים.

תואר שני

מינהל עסקים

13034 ניהול התפעול בארגון

3 נקודות זכות
אשכול: ניהול התפעול

תנאי קבלה: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידיים למנהלים.**

פיתוח הקורס: ד"ר יובל כהן (עריכה מדעית); פרופ' איזי דראל (אחראי אקדמי); יעל אונגר (עריכה)

שלושת התחומים התפקודיים בכל ארגון הם שיווק, מימון ותפעול. לשלושתם היבטים מעשיים והיבטים אסטרטגיים. השיווק משמש כגשר לעולם החיצון והוא מופקד על מערכת הקשרים בין הארגון לקוחותיו. תחום המימון אחראי למציאת מקורות מימון (חיצוניים ופנימיים) לפעילויות הארגון. תחום התפעול אחראי לכל הפעילויות הקשורות במישרין להשגת מטרות הארגון. תחום זה הוא מרכזי בארגוני תעשייה ושירות, ומטרתו תכנון ובקרה של הפעלת משאבים במטרה לייצר מוצרים או שירותים מכל סוג שהוא.

הקורס מקנה מושגים בניהול התפעול וכלים אנליטיים לקבלת החלטות במהלך התכנון והבקרה של פעולות הארגון, החל מתכנון תהליכי ייצור המוני וכלה בתכנון פרויקטים חד-פעמיים. בנוסף הקורס דן בבקרה תפעולית תוך הכללת הנושא של ניהול איכות ואמינות. הקורס מדגיש את ההיבטים האופרטיביים והאסטרטגיים של תפעול ארגונים עסקיים.

ספר הקורס

הלימוד בקורס מבוסס על הספר **תכנון הייצור והתפעול**, כרך ב (תרגום: ב' בר-יוסף; האוניברסיטה הפתוחה, 2004), שהוא תרגום חלקו השני של הספר: S. Nahmias, *Production and Operations Analysis*, 6th ed. (McGraw Hill, 2008) וכן על מקראה, מדרך למידה וניתוח אירועים.

13101 סמינר: הערך האינפורמטיבי של הדיווח הכספי

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידיים למנהלים.** ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

הסמינר נועד להציג את נושא הדיווח הכספי מנקודת מבטם של צרכני הדוחות הכספיים, בעלי המניות והמנהלים. כמו כן ייערך דיון בנושא כללי המדידה והדיווח החשבונאיים והשפעת התהליכים הפוליטיים עליהם.

בין היעדים:

- הבנת הקשר בין התנהגות מחירי המניות בשוק ההון לבין הדיווח החשבונאי
- הבנת הקשר בין תכניות תגמול מנהלים לבין קביעת המדיניות החשבונאית
- הבנת הקשר בין התהליך הפוליטי לבין קביעת כללי המדידה והדיווח החשבונאיים

מבנה הסמינר

- א. כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר.
- ב. כל סטודנט יגבש נושא לעבודה סמינריונית ויגיש הצעה לעבודה סמינריונית.
- ג. כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים.
- ד. כל סטודנט יקבע עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב.
- ה. הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

13201 סמינר: כלכלה ומימון התנהגותיים

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידיים למנהלים.** ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

הסמינר נועד להציג את נושא הכלכלה והמימון ההתנהגותיים, שהוא תחום חדש יחסית בכלכלה ובמינהל עסקים המקבל הכרה הולכת וגדלה בספרות המחקר. תחום זה משלב מודלים התנהגותיים בכלכלה ובניהול, ומדגיש את השפעת התפיסה הפסיכולוגית על קבלת החלטות של המנהל והמשקיע, השפעת המנוגדות לעתים לתאוריות המקובלות בכלכלה ובמימון.

בין היעדים:

- להבין את חשיבות השילוב של מודלים התנהגותיים בתחום הכלכלה והמימון
- לקשר בין תאוריות מקובלות בכלכלה ובמימון לבין התנהגויות הפרט
- ליישם בניית ניסויים בכלכלה ובמימון

מבנה הסמינר

- א. כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר.
- ב. כל סטודנט יגבש נושא לעבודה סמינריונית ויגיש הצעה לעבודה סמינריונית.
- ג. כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים.
- ד. כל סטודנט יקבע עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב.
- ה. הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13301 סמינר: קידום רעיונות ומוצרים

3 נקודות זכות

אשכול: ניהול, שיווק ופרסום

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**. ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

מומחים רבים עוסקים בשאלה מה גורם לרעיונות ומוצרים להצליח, בעוד שאחרים נכשלים. הסמינר מבקש לחשוף את הסטודנטים למידע עיוני ומחקרי שהצטבר בנושא עדכני זה.

כך לדוגמה, בשנים האחרונות גוברת ההכרה וגובר העיסוק בעיקרון מהפכני לפיו חכמתו של ההמון גדולה מזו של המומחים. עקרון חכמת ההמון, הבנתו, התנאים לקיומו ואופן יישומו, תוך הדגמתו על החלטות כמותיות ואיכותיות בעולמות תכן ניהוליים מגוונים, ידון בנוסף על מגוון תופעות שתורמות לקידום רעיונות ומוצרים, כדוגמת תופעת "נקודת המפנה", המאפשרת את פריצתם של רעיונות ומוצרים ובתנאים שנמצאו תורמים לרעיונות ומוצרים מסוימים "לדבוק" ולהצליח בעוד שאחרים נכשלים.

מתוך הכרה בשינוי המשמעותי של מאזן הכוחות בין חברות לבין ללקוחותיהם, יעסוק הסמינר גם בתפיסת הלקוחות כיצרני תכנים, בתופעות השינוף ומיקור החוץ להמון בעידן הדיגיטלי, בתקשורת פה-לאוזן ובשילוב תופעות אלו בתפיסת השיווק ההוליסטי העכשווית.

בין נושאי הסמינר

- השתלבות מיקור החוץ להמון בתפיסת השיווק ההוליסטי
- תופעת "נקודת המפנה", שמובילה להתפשטות רעיונות ומוצרים, והתנאים לקיומה
- המאפיינים התורמים לרעיונות ומוצרים מסוימים להצליח ("לדבוק") וגורמים לאחרים להיכשל
- חשיבות השינוף (פנים וחוץ ארגוני) ואופן התגמול להצלחתו
- הלקוחות כיצרני תוכן התורמים לקבלת החלטות ניהוליות ולטיפוח חדשנות
- השפעה חברתית בעידן הדיגיטלי ותקשורת פה-לאוזן
- הסיבות לעדיפות חכמת ההמון
- התנאים לעדיפות חכמת ההמון

מבנה הסמינר

- כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר
- הסטודנטים יגבשו נושא לעבודה סמינריונית ויגישו הצעה לעבודה סמינריונית
- כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים
- הסטודנטים יקבעו עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב
- הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת. חובה להשתתף בכל 6 המפגשים.

13802 סמינר: ניהול ידע

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**. ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

תחום ניהול ידע מתייחס למגוון עשיר של היבטים פסיכולוגיים, טכנולוגיים ומתודולוגיים, שיש להם השלכות מעשיות על הארגון וביצועיו, ובכלל זה: Knowledge Creation (יצירתיות), Knowledge Sharing (שיתוף ידע), Knowledge Transfer (העברה והנגשת ידע), Knowledge Elicitation (מיצוי ידע), ו-Knowledge & Data Discovery (כריית נתונים לגילוי ידע).

ידע הוא היתרון התחרותי האמיתי של הארגון. כריית נתונים משמשת להפקת ידע ותובנות עסקיות על בסיס ניתוח נתונים פנים וחוץ ארגוניים. הסמינר מתמקד בסוגיות ובמתודולוגיות לגילוי ידע באמצעות טכניקות של כריית נתונים, תוך התנסות מעשית בתוכנה לכריית נתונים (Weka).

כל סטודנט ינתח בעיית ידע, כגון: חיזוי מכירות, סיווג לקוחות, מערכת המלצה, וכד'. הניתוח יתייחס הן להיבט התיאורטי-עיוני, והן להיבט הטכני של איסוף הנתונים וניתוחם.

בסמינר שישה מפגשי **חובה**. להלן פירוט אודות המפגשים והעבודה:

- הבנת המושגים: נתונים, מידע, ידע, תבונה, ידע סמוי, ידע גלוי, מעגל הידע. וכן, סקירת המערכות הארגוניות התומכות במרכיבים הנייל.
- הכרות עם מתודולוגיות כריית נתונים: עצי החלטה, רשתות נוירונים, ניתוח אשכולות. והבנת המדדים להערכת תוצאות החיזוי המתקבלות (Precision, Recall, RMSE).
- הבנת אופן בניית מודל, חלופות לייצוג נתונים (מספרי, אורדינלי, נומינלי, עמום), אופן ייצוג מימד הזמן; והיכרות עם תוכנת Weka.
- העמקת העבודה עם תוכנת Weka.
- בדיקת יציבות המודל, ובחינת חלופות לשיפור המודל.
- הצגת תוצרים ראשוניים של עבודת הסמינר בפני חברי קבוצת הלימוד.
- עבודת הסמינר הסופית תוגש חודש לאחר תום הסמסטר. העבודה תציג, כאמור, ניתוח של בעיית ידע ספציפית, הן בהיבט התאורטי (על בסיס סקר ספרות בתחום) והן בהיבט היישומי (על בסיס ניתוח הנתונים בטכניקות שנלמדו).

מבנה הסמינר

- כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר.
- כל סטודנט יגבשו נושא לעבודה סמינריונית ויגישו הצעה לעבודה סמינריונית.
- כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים.
- כל סטודנט יקבע עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב.
- הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת. חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

13401 סמינר: השפעת הגלובליזציה על המשק הלאומי

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**. ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

הסמינר דן בשינויים שחלו בעשור האחרון בסחר העולמי ובמערכת הפיננסית בארץ ובעולם כתוצאה מתהליך הגלובליזציה. בדיון יושם דגש על השפעות התהליך על הצמיחה הכלכלית של המשק, על מדיניות הסחר והפיתוח, על הפירמות היצרניות ועל המערכת הפיננסית.

בין נושאי הסמינר:

- גלובליזציה וצמיחה כלכלית
- גלובליזציה ומסחר בין-לאומי
- תפקידים ופעולתם של המוסדות הבין-לאומיים: הבנק העולמי וקרן המטבע הבין-לאומית
- תפקידו של ארגון הסחר העולמי
- השפעת הגלובליזציה על שוק הכספים הבין-לאומי
- השפעת הגלובליזציה על המשק הישראלי

מבנה הסמינר

- א. כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר.
- ב. כל סטודנט יגבשו נושא לעבודה סמינריונית ויגישו הצעה לעבודה סמינריונית.
- ג. כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים.
- ד. כל סטודנט יקבע עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב.
- ה. הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13501 סמינר: כלכלת כוח אדם

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**. ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

הסמינר נועד לדיון במטרותיו של הפרט בתחום עיסוקו ובדרך מימושו: תחרויות בין העובדים לקבלת קידום; חלוקת תפקידים בין העובדים בתוך הרבדים השונים בחברה; תמריצים לעובדים; החלטת העובד לגבי מעבר ממקום עבודה אחד למקום עבודה אחר, הן בין מקומות עבודה שונים והן בין חברות או ארצות שונות; הגירה – הצלחתם האישית והקבוצתית של מהגרים במקומות ובזמנים שונים.

נושאי הסמינר

- מניעי הבחירה של מקום העבודה
- השפעת הפוליטיקה על תחרויות בין העובדים לקבלת קידום
- התמריצים השונים הפועלים על העובדים
- מניעי המהגרים: מי מהגר ולאן
- המדיניות של מנהלי חברות
- מדיניות הממשלה בנושא ההגירה

מבנה הסמינר

- א. כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר.
- ב. כל סטודנט יגבש נושא לעבודה סמינריונית ויגיש הצעה לעבודה סמינריונית.
- ג. כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים.
- ד. כל סטודנט יקבע עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב.
- ה. הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

13801 סמינר: שווקים אלקטרוניים

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**. ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

הסמינר נועד לדיון מקיף בתמיכת טכנולוגיות מידע בקשרים בין ארגונים בשווקים אלקטרוניים ובמוצרי מידע בשווקים אלה.

בין היעדים:

- להבין ולנתח את השפעות השווקים האלקטרוניים על ארגונים וענפים
- ליישם את התובנות שנרכשו בסמינר לאיתור הזדמנויות לשימושים תחרותיים בשווקים אלקטרוניים
- להעריך את המשמעויות של חלופות לפעילות בשווקים אלקטרוניים מבחינת שרשרת הערך של הפירמה ושרשרת הערך הענפית

מבנה הסמינר

- א. כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר.
- ב. כל סטודנט יגבש נושא לעבודה סמינריונית ויגיש הצעה לעבודה סמינריונית.
- ג. כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים.
- ד. כל סטודנט יקבע עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב.
- ה. הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

13803 סמינר: מתודולוגיות פיתוח מערכות מידע

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי, דיני תאגידים למנהלים**. ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

הסמינר נועד ללמוד לחקור ולהשוות יישומים אפשריים של גישות, שיטות וכלים לפיתוח מערכות מידע. הסמינר מתמקד בשלבי הפיתוח השונים, ובפרט בשלבי ניתוח ועיצוב המערכת. כמו כן, הסמינר מקנה יכולת לבצע עבודה מעמיקה בתחום מתודולוגיות של פיתוח מערכות מידע.

מבנה הסמינר

- א. כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר.
- ב. כל סטודנט יגבש נושא לעבודה סמינריונית ויגיש הצעה לעבודה סמינריונית.
- ג. כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים.
- ד. כל סטודנט יקבע עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב.
- ה. הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

תואר שני

מינהל עסקים

תואר שני

13901 סמינר: התנהגויות ארגוניות קריטיות

3 נקודות זכות
אשכול: מדעי ההתנהגות בניהול

4 תנאי קבלה: 36 נקודות זכות עבור קורסים קודמים במינהל עסקים, ובכללם הקורסים **חקר ביצועים**, **חשבונאות למנהלים**, **שיווק**, **ניהול והתנהגות ארגונית**, **ניהול פיננסי**, **דיני תאגידים למנהלים**. ההרשמה לסמינר מותנית באישור ראש התכנית.

מטרות הסמינר

הסמינר מטפל בקשר המורכב בין ביצועים ארגוניים, המבטאים את האפקטיביות והיעילות של הארגון, את חוסנו ומעמדו בענף הכלכלי שלו ובחברה הסובבת אותו, ברמה המקומית וברמה הגלובלית, ובין מספר התנהגויות ארגוניות קריטיות, שלכאורה, אמורות לסייע, לאפשר ולתרום לאותם ביצועים; ולחילופין, לשבש, לעכב ולחבל בביצועי הארגון.

בין היעדים:

- הבנה וניתוח הקשר בין מושג-על בהתנהגות ארגונית – המוטיבציה בעבודה, ובין כמה התנהגויות ארגוניות: שביעות רצון בעבודה (job satisfaction – JS), מחויבות ארגונית (organizational commitment – OC), והתנהגות אזרחית בארגון (organizational citizenship behavior – OCB).
- הכרת המסגרת התאורטית החדשה של התנהגות ארגונית חיובית (positive organizational behavior – POB), שעומדת כיום בחזית המחקר בתחום ההתנהגות ארגונית, ומציעה אינטגרציה חדשה ומעניינת של התנהגויות ארגוניות בכלל, וההתנהגויות לעיל בפרט.
- הכרה ויישום של שיטות מדידה ומודלים מסבירים של ביצועי ארגון, שביעות רצון בעבודה, מחויבות ארגונית והתנהגות אזרחית בארגון. הסטודנטים ירכשו כלים להערכת חולשתם וחוזקם של המושגים האלה ביישומם בעולם הניהול, מתוך הבנת הביקורת התאורטית והאמפירית בתחום.

מבנה הסמינר

- א. כל מפגש יוקדש לסקירת ספרות ולליבון הבעיות הרלוונטיות לנושא הסמינר.
- ב. כל סטודנט יגבש נושא לעבודה סמינריונית ויגיש הצעה לעבודה סמינריונית.
- ג. כל הצעה לעבודה סמינריונית תובא לדיון במסגרת המפגשים.
- ד. כל סטודנט יקבע עם מרכז הסמינר לוח זמנים להצגת העבודה ולהגשתה בכתב.
- ה. הסטודנטים יציגו את עבודתם בפני קבוצת הלימוד ומרכז הסמינר לצורך דיון וביקורת.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

91415 מתמטיקה למוסמך במינהל עסקים¹

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

4 תנאי קבלה: ההרשמה לקורס מותנית באישור של ועדת הקבלה לתכנית.

פיתוח הקורס (10444): ד"ר ציפי ברגר,

פרידה חניקס-ורבין

יועצת: פרופ' ציפי ארליך

פיתוח הקורס (10142): פרופ' עוזי סגל (כותב ראשי), יחזקאל נוימן; אורה מאור (עריכה) **יועצים:** פרופ' אברהם גינזבורג, פרופ' שמואל ניצן, ד"ר ציפי ברגר

קורס זה הוא אחד מקורסי ההשלמה לסטודנטים בתכנית ה-MBA, ונועד לספק להם את הרקע המתמטי הדרוש ללימודים. הקורס נדרש ממועמדים לתכנית שלא למדו קורס המקביל לו בתוכן ובהיקף במסגרת לימודיהם הקודמים.

חומר הלימוד

הקורס מורכב מיחידות לימוד של שני הקורסים **נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה (10444)** ו**חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי לתלמידי כלכלה וניהול (10142)** לפי הפירוט הבא:

יחידות מקורס 10444

פרק III **אלגברה לינארית: תשתית**

פרק 7 **מערכות לינאריות**

פרק 8 **מרחבים לינאריים**

פרק 9 **מטריצות**

פרק 10 **דטרמיננטות**

יחידות מקורס 10142²

יחידות 1-2 **פונקציות** – הגדרת מושג הפונקציה, גרפים, פונקציה לינארית ופונקציה ריבועית, פונקציה מעריכית, פונקציה לוגריתמית, הרכבת פונקציות והפיכות.

יחידות 3-4 **נגזרות** – מושג הנגזרת, נגזרת מורכבת, פונקציות מונוטוניות, פונקציות קמורות וקעורות, נקודות קיצון, גמישות.

יחידות 5-6 **פונקציות של שני משתנים** –

פונקציות של שני משתנים, נגזרות חלקיות, פונקציות סתומות, נקודות קיצון בפונקציה של שני משתנים, כופלי לגרנז' (פונקציות הומוגניות – רשות).

יחידה 7 **אינטגרציה** – אינטגרל לא מסוים,

אינטגרל מסוים, משוואות

דיפרנציאליות רגילות.

1 לפרטי תשלום ראו טבלת **שכר לימוד לקורסים ספציפיים**.

2 מסטודנטים בעלי רקע מתמטי מתאים בחשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי תידרש השלמה של הקורס **מתמטיקה למוסמך במינהל עסקים – אלגברה לינארית (91416)**, שבו נלמדים רק חלק מן הנושאים המוזכרים לעיל.

91416 מתמטיקה למוסמך במינהל עסקים – אלגברה¹

הקורס אינו מקנה נקודות זכות

4 תנאי קבלה: ההרשמה לקורס מותנית באישור של ועדת הקבלה לתכנית.

פיתוח הקורס: ד"ר ציפי ברגר,

פרידה חניקס-ורבין

יועצת: פרופ' ציפי ארליך

קורס זה הוא אחד מקורסי ההשלמה לסטודנטים בתכנית ה-MBA, ונועד לספק להם את הרקע המתמטי הדרוש ללימודים. הקורס נדרש ממועמדים לתכנית שלא למדו קורס המקביל לו בתוכן ובהיקף במסגרת לימודיהם הקודמים.

חומר הלימוד

הקורס מורכב מיחידות לימוד של הקורס **נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה (10444)**, לפי הפירוט הבא:

פרק III **אלגברה לינארית: תשתית**

פרק 7 **מערכות לינאריות**

פרק 8 **מרחבים לינאריים**

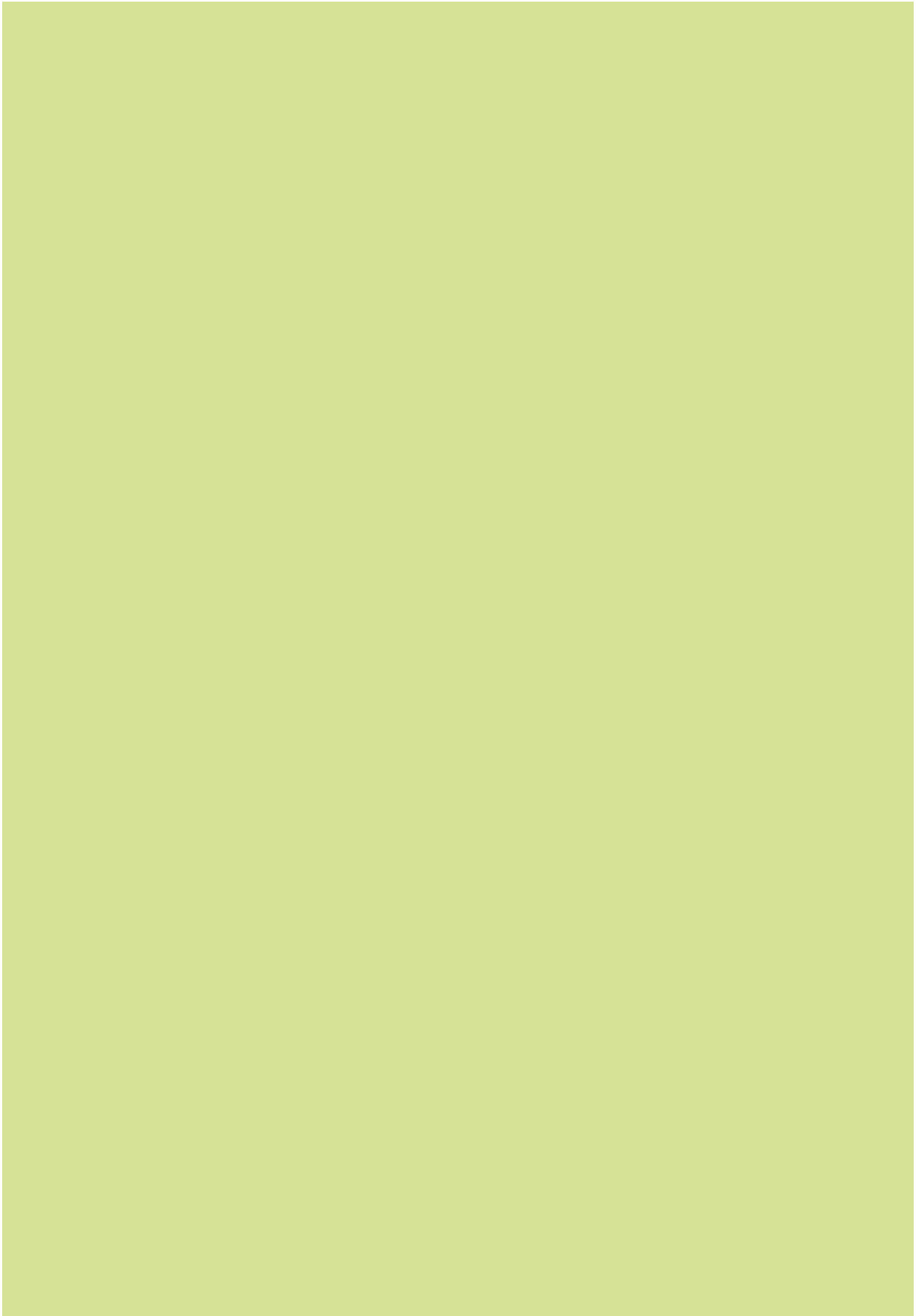
פרק 9 **מטריצות**

פרק 10 **דטרמיננטות**

1 לפרטי תשלום ראו טבלת **שכר לימוד לקורסים ספציפיים**.

**תואר שני
בלימודי
דמוקרטיה
בין-תחומיים**

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

תואר שני

12001 דמוקרטיה: גישה רב-תחומית¹

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים.²

פיתוח הקורס: פרופ' תמר הרמן (כתיבה), יובל לבל
יועצים: פרופ' עוז אלמוג, פרופ' אלה בלפר, פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' יעל ישי

הנחת היסוד של הקורס היא כי הדמוקרטיה מייצגת תפיסת עולם תרבותית רחבה שבמרכזה זכותם של היחידים להיות שותפים בעיצוב חייהם על היבטיהם השונים. תפיסה בסיסית זו יצרה "אקלים אנושי" שונה לחלוטין מזה ששרר בעידן הטרום-דמוקרטי, וחלחלה, כפי שנראה, גם לסביבות שהן במהותן לא דמוקרטיות, כגון חברות כלכליות, ולתחומים לא-פוליטיים כאמורה, כגון מוסיקה.

קורס רב-מוקדי זה נועד להציג לפני הסטודנטים בתחילת לימודיהם לתואר השני לפחות חלק ממגוון המעשה והמחקר, מעבר לתחום הפוליטי הישיר, שבהם הדמוקרטיה מהווה כיום מסגרת חשיבה רלוונטית.

נושאי הלימוד

- הקדמה – על מהות הדמוקרטיה
- הדמוקרטיה כתרבות
- טכנולוגיית הרשת ודמוקרטיה
- דת ודמוקרטיה
- כלכלה ודמוקרטיה
- יחסים בין-לאומיים ודמוקרטיה
- סביבה, תכנון סביבתי, ארכיטקטורה ודמוקרטיה
- תקשורת המונים ודמוקרטיה
- חינוך ודמוקרטיה
- משפחה, מגדר ודמוקרטיה
- דמוקרטיה וספורט

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על מקראת מאמרים (בעברית ובאנגלית) ועל מדריך למידה המבחר את הקשר ביניהם.

12044 סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה¹

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים.²

בשני העשורים האחרונים הפכה הגלובליזציה למושג שגור המתאר תהליכים של שינוי הנוגעים למדינת הלאום וליחסים בין המדינה לתהליכי השינוי הכלכליים והחברתיים המעצבים מחדש גבולות, זהויות ואינטרסים. בתום המלחמה הקרה ונפילת החומות נדמה היה שהולך ונוצר "כפר גלובלי" המחבר בין אנשים וקבוצות דרך תרבות משותפת ואינטרסים כלכליים. אולם, המציאות התבררה כמורכבת יותר ולצד תהליכים של האחדה מתחוללים תהליכים הפוכים של הסתגרות וניכור, פערים כלכליים גדולים בין ובתוך מדינות, ואתגרים לממשל ולדמוקרטיה.

אתגרים אלה נוגעים ליכולתה של המדינה והחברה להתמודד עם התהליכים המערערים את יציבותם של המוסדות השונים. כך, המושג "מדינת הלאום" המניח שקיימת או שתהיה בעתיד חפיפה בין גבולות הלאום לגבולות המדינה נראה אנכרוניסטי במציאות בה מדינות רבות אינן, הלכה למעשה, מדינות לאום ומדינות רבות מתמודדות עם תביעות של קבוצות אתניות להכרה ושוויון. מתחים אלה מועצמים בשל הפערים הכלכליים המתרחבים, הזעזועים של הכלכלה הגלובלית והתגברות האלימות בתוך מדינות.

הקורס ייבחן את תהליכי הגלובליזציה ויציע המשגות תאורטיות לשינויים המתחוללים וידון בהשפעותיהם על מבנים חברתיים ועל זהויות, ובאתגרים השונים שהם מציבים למשילות בתוך מדינות ובין מדינות.

הקורס בנוי מהרצאות מוקלטות ומפגשי הנחיה.

12002 הדמוקרטיה בישראל: סוגיות נבחרות¹

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים.²

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר גל לוי, תמי אורן
יועצים: פרופ' אמל ג'מאל, פרופ' תמר הרמן, ד"ר עמי פדהצור, ד"ר אילנה קופמן, ד"ר גדעון רהט, ד"ר מעוז רוזנטל

הקורס מציג נושאים עיקריים ומרכזיים בחקר **הדמוקרטיה בישראל** ועורך היכרות עם עבודתם של חוקרות וחוקרים מרכזיים המייצגים תחומי דעת וידע כמדע המדינה, משפטים, סוציולוגיה והיסטוריה. התכנים הנלמדים בקורס מהווים תשתית לקורסי בחירה מעמיקים יותר, אשר יתמקדו בסוגיות השונות של הדמוקרטיה בישראל.

תהליכי השינוי הדינמיים שעוברים החברה והממשל בישראל בעשורים האחרונים מעצבים מחדש את הזיקה בין **המציאות הישראלית** לבין **הרעיון הדמוקרטי**, את תהליכי הדמוקרטיזציה והליברליזציה שמתרחשים בה ואת הדילמות הניצבות במרכזה. על רקע זה, הקורס נועד לא רק להציג את הדיון האקדמי העשיר בנושאים המעסיקים תדיר את כותרות החדשות. מטרתו היא גם להציע נקודת מבט עדכנית וביקורתית לבחינת סוגיות מרכזיות כגון דת-מדינה, החברה הערבית, צבא-מדינה, ולהבנתן של מגמות של המשכיות ושינוי המאפיינות את הדמוקרטיה בישראל.

חומר הלימוד כולל אסופת מאמרים ומדריך למידה.

1 במסגרת קורס זה אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית.

2 מי שאינם עומדים בתנאי הקבלה יכולים, במקרים מסוימים ובאישור **מיוחד**, להירשם לקורס.

1 במסגרת קורס זה אין אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית.

2 מי שאינם עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים ובאישור **מיוחד**, להירשם לקורס.

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

12003 דמוקרטיה ודמוקרטיזציה¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה
שיוך נוסף: מינהל עסקים / מינהל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה**² (או לימוד אחד מהם במקביל)³.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר אילנה קופמן
יועצים: פרופ' גבריאל בן-דור, פרופ' יואב פלד, פרופ' גבריאל שפר, ד"ר דניס שרביט

ברבע האחרון של המאה ה-20 שטף גל מקיף של ליברליזציה ודמוקרטיזציה מדינות רבות החל מדרום אירופה, באמריקה הלטינית, באפריקה, וכלה בהתמוטטות המשטרים הקומוניסטיים באירופה. יש הרואים בזאת את ניצחונו ההיסטורי והאידיאולוגי של הליברליזם ואת קץ המאבקים האידיאולוגיים, אך יש המצביעים על האתגרים החיצוניים והפנימיים לסדר העולמי וליציבותם של המשטרים הדמוקרטיים בעולם המפותח והמפוצל אתנית, כלכלית ודתית.

מטרות הקורס

- להציג את ה"דמוקרטיזציה" כתת-תחום בפוליטיקה השוואתית במדע המדינה.
- לנתח את הגישות השונות שתפתחו בתחום זה מאז שנות השישים של המאה ה-20 ועד סוף העשור הראשון של המאה ה-21.
- להקנות ידע בשיח הפוליטי והאקדמי המתחדש בעשורים האחרונים סביב מושג הדמוקרטיזציה, והאופן שבו הוא נחקר כיום.
- להקנות ידע ויכולת השוואה בין סוגים שונים של ליברליזציה ומעבר לדמוקרטיה באירופה, אפריקה, אמריקה הלטינית והמזרח התיכון.

נושאי הלימוד

- גישות להיווצרות המודל הדמוקרטי:** יחסי מעמדות, מודרניזציה, קונפליקט פוליטי, תלות, חסדר העולמי והגלובליזציה.
  - גורמי יציבות ואי-יציבות:** תרבות פוליטית, דת, לגיטימיות ומבנה מוסדי, מפלגות וחברה אזרחית.
  - מעברים לדמוקרטיה וכשלי ייצוב:** דפוסי מעבר וליברליזציה, תוצרי המעבר: דמוקרטיזציות מגובשות לדמוקרטיזציות פגומות, משטרים היברידיים, סיכויי הדמוקרטיזציה בסין.
- הלימוד בקורס מבוסס על שתי מקראות מאמרים, בעברית ובאנגלית, ועל מדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
 2 לתלמידי התכנית במינהל עסקים לא תתאפשר כתיבת עבודה סמינריונית בקורס זה.
 3 או **תאוריות דמוקרטיזציה בנות-זמננו** (12008) למי שחללו לימודיהם לפני סמסטר 2015.
 4 תנאי קבלה לתלמידי תואר שני במינהל עסקים: הקורסים **חקר ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי ודיני תאגידים למנהלים**.

12008 תאוריות דמוקרטיזציה בנות-זמננו¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס **דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית**, אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה**, וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הקורס: פרופ' עמואל גוטמן, ד"ר משה ברנט
יועצים: פרופ' ברוך זיסר, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' ברוך קני-פז

נפילתם של המשטרים הטוטליטריים בגוש המזרחי שימשה, לדעת רבים, עדות לניצחונה של הדמוקרטיה הליברלית בנוסח המערב. למרות זאת, לדעת רבים אחרים זו מצויה במשבר: ניכור, אדישות, חוסר השתתפות במוסדות הפוליטיים וחוסר שביעות רצון מהמפלגות ומההנהגות. בנוסף, תהליכים של גלובליזציה מואצת מחד גיסא, והגירה שהפכה את החברות המערביות לרב-תרבותיות מאידך גיסא, מטילים ספק בכמה מהנחות היסוד של הליברליזם באשר למעמדה ולאופיה של מדינת הלאום.

נושאי הלימוד

- הקדמה**
- מהי דמוקרטיה?
- גישות דמוקרטיזציה שונות**
- דמוקרטיה ליברלית ודמוקרטיה רדיקלית
- גישות דמוקרטיזציה מודרניות
- הדמוקרטיה הדיונית
- הוויכוח על אודות ההשתתפות הפוליטית
- בעיות בדמוקרטיה ובתאוריה הדמוקרטיזציה**
- פרדוקסים דמוקרטיים
- הסדרים דמוקרטיים (חוקות, זכויות מיעוטים, זכויות נשים)
- דמוקרטיה וגלובליזציה
- דמוקרטיה, לאומיות ורב-תרבותיות

הלימוד בקורס מבוסס על מקראה ועל מדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

12004 השתתפות פוליטית במשטרים דמוקרטיים¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה
שיוך נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: הקורס **דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית**, אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה**² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע³.

פיתוח הקורס: פרופ' משה מאור
יועצים: פרופ' תמר הרמן, פרופ' אורן יפתחאל, פרופ' דן כספי, פרופ' שמואל ליימן-וילציג, פרופ' בנימין נויברגר, פרופ' ברוך קימירלינג, ד"ר אבנר הלפרן

מטרות הקורס

- הצגת דפוסי ההשתתפות הפוליטית הפרלמנטרית והחוץ-פרלמנטרית, כפי שהיא באה לידי ביטוי בדמוקרטיזציות באירופה, בארצות-הברית, באסיה ובישראל.
- ירידה לשורשיהם של גורמים מבניים וחברתיים בעידן הגלובלי, המשפיעים על אופייה של ההשתתפות הפוליטית.
- הארת ההשלכות מהירידה בהשתתפות הפוליטית הפרלמנטרית והעלייה בהשתתפות החוץ-פרלמנטרית על החוסן הדמוקרטי.
- זיהוי וניתוח דפוסיים חדשים בהשתתפות הפוליטית, ובחינת השפעתם.

חומר הלימוד כולל **מקראה** המלווה **במדריך למידה** ומאמרים נוספים, העוסקים בנושאים הבאים:

- בסיס תאורטי:** הצגת הבעיות השונות הקשורות לשאלת ההשתתפות הפוליטית בעידן הגלובלי ובחינתן מהיבט הפואיטיבי ומהיבט הביקורתי.
- דפוסי ההשתתפות הפוליטית הפרלמנטרית:** ניתוח נתונים, מגמות והשלכות של הצבעה בבחירות וחברות במפלגות.
- דפוסי ההשתתפות פוליטית חוץ-פרלמנטרית:** ניתוח נתונים, מגמות והשלכות של החברה האזרחית (עמותות, התארגנויות, קהילות וירטואליות, תקשורת אלטרנטיבית, שחקנים בודדים), האלימות הפוליטית, טלדמוקרטיה, משאלי עם וסקרי דעת קהל.
- הסיבות לאי-הצבעה ואי-השתתפות והשלכות:** ניתוח הגורמים המונעים מעורבות פוליטית, או מכוונים להשתתפות חוץ-פרלמנטרית, והצגת התוצאות השונות הנובעות מהשתתפות פוליטית, או הימנעות ממנה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
 2 או **תאוריות דמוקרטיזציה בנות-זמננו** (12008) למי שחללו לימודיהם לפני סמסטר 2015.
 3 תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: מבין הקורסים: **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א**, **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב**, **קוגניציה חברתית, תהליכים קבוצתיים, הבדלים בין-אישיים**.

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

תואר שני

12005 ליברליזם: קשרים, הקשרים, ביקורות¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הקורס: ד"ר גל גרזון (כתיבה), פרופ' מיכאל פרידן (אחראי אקדמי) **יועצים:** פרופ' אבנר דה-שליט, פרופ' רפי כהן-אלמגור, ד"ר דן אבנון, ד"ר דנה אריאל-הורוביץ

נושא הקורס הוא עולם המונחים הליברלי שמושגו השגורים, כגון חירות, זכויות וקדמה, משמשים להצדקת עמדות פוליטיות בדמוקרטיה מתפקדות. הקורס סוקר את הפרשנויות ההיסטוריות השונות על שפה ליברלית זו, כפי שבאו לידי ביטוי בכתביהם של מחברים פוליטיים מן ההשכלה ועד לסוף המאה ה-20. באמצעות קריאת פרקים מחיבורים ראשוניים אלה יישאלו שאלות באשר לצמתים שחצה הליברליזם במהלך התפתחותו, ולגבי מה שמחבר בין ענפיו השונים ומה שמפריד ביניהם.

נושאי הלימוד

- **ליברליזם במאה ה-18 ובמאה ה-19.** בתקופה זו הונחו היסודות לשפה הליברלית ולמונחים המשמשים בה. נושאי הדיון: זכויות, חירות והפרדת רשויות – לוק ומונטסקייה; תועלתנות, קדמה ושלמות – גרמי בתם ומרי וולסטונקראפט; ספקנות ועריצות הרוב: אלכסיס דה טוקוויל וגיון סטיוארט מיל
- **ליברליזם במאה ה-20.** הדיון מתמקד במתחים השונים שבין הליברליזם הפרוגרסיבי והסוציאלי-דמוקרטי, לבין הליברליזם הקלאסי הרואה בשוק ובמסחר את האזורים העיקריים שעליהם צריכה המדינה להגן. נושאי הדיון: רויזניה של אידיאולוגיות מוכרות – אדוארד ברנשטיין ולאונרד הובהאוס; נאו-ליברליזם – ישעיהו ברלין ופרידריך האייק; ליברליזם של רווחה – ג'ון רולס ורונלד דוורקין
- **ביקורות על הליברליזם.** דיון בתפיסות הגותיות ופוליטיות שמהן ניתן לקעקע את אמיתות היסוד הליברליות. נושאי הדיון: רצון הכול – ז'אן-ז'אק רוסו; עריצות השוק והמסחר – קרל מרקס; הרצון לעוצמה – פרידריך ניטשה; חירות ומלחמה – קרל שמיט; קהילה – מייקל סנדל; מגדר – קרול פייטמן

הלימוד מבוסס על ספר הקורס, מקראה הכוללת טקסטים מקוריים בעברית ובאנגלית ומאמרים נלווים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או תאוריית דמוקרטיה בנות-זמננו (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

12006 סוגיות בהתפתחות המשטרים הדמוקרטיים במערב¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה גבלום, ד"ר אבנר הלפרן, ד"ר יאיר זלטנרייך
אחראי אקדמי: פרופ' בנימין נויברגר
יועצים: פרופ' אלה בלפר, פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' שלמה זנד, פרופ' ברוך קימרלינג, פרופ' ברוך קני-פז, פרופ' יוסי שייך

הקורס מציג רקע היסטורי להתפתחותם של משטרים דמוקרטיים בעולם המערבי. הדיון בקורס מקיף את התקופה המתחילה במהפכה האנגלית, ממשיך בזו האמריקנית והצרפתית, ומסתיים בפרוץ מלחמת העולם הראשונה. הקורס בוחן נושאים כגון: השפעת הליברליזם, הסוציאליזם, התינוש והמודרניזציה, תהליכי פוליטיזציה, לאומיות, תנועות המון ויצירת חברה אזרחית על התפתחות הדמוקרטיה במערב. כן נבדקת השפעת גורמי הזמן והסביבה על התפתחות הדמוקרטיה. הקורס מתרכז בעיקר בשלוש סביבות חקר: אנגליה, ארצות-הברית וצרפת, ולצדן גרמניה שבה התבססה הדמוקרטיה רק לאחר מלחמת העולם השנייה.

נושאי הלימוד

- סיבות ותנאים להיווצרות משטר חדש
- המהפכות שעיצבו את פני הדמוקרטיה המודרנית
- אינטרסים קבוצתיים-מעמדיים בשינוי משטרי התפתחות פרקטיקות דמוקרטיות
- הקשר בין המהפכה התעשייתית למהפכה הפוליטית
- פוליטיקה השוואתית
- התפתחות האזרחות המודרנית
- הכלה והדרה: יחסי הגומלין בין התפתחות המשטר הדמוקרטי וקבוצות חברתיות שהודרו ממנו (נשים, שחורים, חסרי-רכוש)

חומר הלימוד כולל מקראת מאמרים בעברית ובאנגלית.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או תאוריית דמוקרטיה בנות-זמננו (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

12015 הסוציאלי-דמוקרטיה במערב אירופה 1875-2000¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע. ידע קודם מומלץ: הקורס ליברליזם: קשרים הקשרים ביקורות.

פיתוח הקורס: ד"ר אבנר הלפרן, ד"ר עדית גיל **אחראי אקדמי:** פרופ' אברהם יסעור **יועצים:** פרופ' אלה בלפר, פרופ' עמנואל גוטמן, פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר דן אבנון, ד"ר גל גרזון

הקורס עוסק בהיבטים האידיאולוגיים, הפוליטיים והתרבותיים של הסוציאלי-דמוקרטיה במערב-אירופה בשנים 1875-2000. הוא מתמקד בתנועות הסוציאלי-דמוקרטיות של גרמניה, צרפת, בריטניה ושבדיה, ובוחר את עקרונות הסוציאלי-דמוקרטיה ואת התפתחותה הארגונית, האידיאולוגית והפוליטית.

הקורס סוקר את המפלגות הסוציאלי-דמוקרטיות כמפלגות המון מודרניות במפנה המאה ה-20, את הפיכתן למפלגות דומיננטיות במדינותיהן בין שתי מלחמות העולם על חשבון המפלגות הליברליות ואת תרומתן להקמת "מדינת הרווחה". הקורס דן גם בסיבות ובמאפייני המשבר הפוליטי של מפלגות אלה בשנות השמונים ומרבית שנות התשעים ובוחר את הפרשנות הפוליטיים למשבר זה ואת מחירים האידיאולוגי.

נושאי הלימוד

- התהוות המפלגות הסוציאלי-דמוקרטיות האידיאולוגיה של הסוציאלי-דמוקרטיה
- התקופה שבין שתי מלחמות העולם
- מדינת הרווחה
- אתגרי הנאו-ליברליזם
- אתגרי הגלובליזציה

חומר הלימוד כולל מקראה ובה 32 מאמרים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
2 או תאוריית דמוקרטיה בנות-זמננו (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

תואר שני

12012 דמוקרטיה ודמוקרטיזציה באפריקה¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע. ידע קודם מומלץ: הדמוקרטיה בישראל: סוגיות נבחרות.

פיתוח הקורס: פרופ' בנימין נויברגר
יועצים: פרופ' יקותיאל גרשוני, פרופ' נעמי חזן, פרופ' גליה צבר, פרופ' מרדכי תמרקין, ד"ר אירית בק

כחמישים שנה עברו מאז יציאתן של מדינות אפריקה לעצמאות, והן עדיין מתחבטות בסוגיות יסוד כמו גבולות, זהות לאומית וכללי משחק פוליטיים. בניגוד למדינות ותיקות ומבוססות באזורים אחרים בעולם, עצם הישרדותן של מדינות אפריקה, מוטלת בספק. הקורס עוקב אחר מדינות אפריקה, המטלטלות בין דמוקרטיה לדיקטטורה, במאמצייהן לבסס את קיומן ולגבש דפוסי משטר המתאימים לנסיבות הקמתן ולשלל בעיותיהן, הפנימיות והחיצוניות.

מדינות רבות באפריקה עברו שני ניסיונות דמוקרטיזציה – עם שחרורן משלטון קולוניאלי בשנות השישים, ושוב בעשור האחרון של המאה ה-20. מדוע כשל הניסיון הראשון לכוון משטרים דמוקרטיים ואילו סוגי משטרים קמו על חרבותיהם? לנוכח בעיותיהן הקשות והמורשת השלטונית האוטוריטרית, איך נכון להבין את גל הדמוקרטיזציה הנוכחי? באיזו מידה הוא ביטוי לתכתיבים חיצוניים, או שהוא פרי של לחצים פנימיים "מלמטה"?

נושאי הלימוד

- משבר המדינה האפריקנית
- המורשת המשטרית באפריקה
- הסיבות לתהליכי הליברליזציה והדמוקרטיזציה
- היחסים המעורערים בין המדינה לחברה
- אתניות ודמוקרטיזציה – בין סיכוי לסכנה
- מעורבות בין-לאומית בתהליכי דמוקרטיזציה – נכס או נטל?
- דרכה המפותלת של הדמוקרטיה באפריקה – מבט מתחילת המאה ה-21
- הדמוקרטיה באפריקה – האם פתרון או בעיה (או חלק ממנה)?

הקורס מבוסס על מקראת מאמרים, חלקם מאמרי חובה וחלקם מאמרי רשות שנועדו להעשרה ולסיוע בגיבוש העבודות בקורס.

1 הקורס נקרא בעבר **אפריקה בין דמוקרטיה ודיקטטורה**.

אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. בעבר נקרא הקורס **דמוקרטיה וביטחון לאומי**.

2 או **תאוריות דמוקרטיה בנות-זמננו** (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

12019 מכאוב הדעת: סוגיות בהוראת השואה¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה
שיוך נוסף: חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה
שיוך נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.³

פיתוח הקורס: פרופ' יאיר אורון, נטע לב טוב; רות רמות (עריכה)
יועצים: פרופ' דוד זיסנוון, פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר אילן גור-זאב, ד"ר אריאל הורוביץ

הקורס מבקש לדון בשאלה מה ממכלול התהיות והמצוקות המתעוררות בעקבות השואה מועלה, נדון ונלמד במערכת החינוך הישראלית, ומהם הלקחים והמשמעויות שהיא מבקשת להבליט. כמו כן, מבקש הקורס לבחון כיצד רואה מערכת החינוך הישראלית את הלקחים המתבקשים מן השואה, ומהי החשיבות היחסית שהיא מעניקה להם. הקורס גם בוחן כיצד מקרי גינוסידי של עמים אחרים נלמדים בעולם, ומדוע אין הם נלמדים בישראל.

נושאי הלימוד

- תגובה הגותית ותאולוגית לשואה
  - עיצוב זיכרון השואה
  - לימודי השואה בישראל במרוצת השנים – תהליכים היסטוריים
  - על הוראת השואה בישראל – היבטים דידיקטיים
  - תכניות לימודים בישראל
  - יום הזיכרון לשואה ולגבורה
  - מסעות הנוער לפולין
  - הערבים והשואה
  - עמדות בני נוער ישראלים כלפי השואה
  - על הוראת השואה בעולם
  - הוראת הגינוסידי
- חומר הלימוד כולל את ספר הקורס ומקראה בת שני חלקים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורסים אחרים, ראו תיאור הקורס באתר.

2 או **תאוריות דמוקרטיה בנות-זמננו** (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

3 תנאי קבלה לתלמידי תואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה.

תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית ושניים מבין הקורסים: **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א**, **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב**, **קוגניציה חברתית**, **תהליכים קבוצתיים**, **הבדלים בין-אישיים**.

12016 דמוקרטיה, גלובליזציה וביטחון¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע. ידע קודם מומלץ: הקורס הדמוקרטיה בישראל: סוגיות נבחרות.

פיתוח הקורס: פרופ' יגיל לוי, ד"ר אריאלה גרוס-רופא, ד"ר אריאל כבירי (יועץ פיתוח)
יועצים: פרופ' אורן ברק, פרופ' בני מילר, ד"ר כרמלה לוטמר

הקורס דן בממשק שבין דמוקרטיה, גלובליזציה וביטחון, והוא ממוקד בתקופה שאחרי סיום המלחמה הקרה, על רקע השפעות שלושה מרכיבים אלה זה על זה ועל הסדר העולמי. הקורס עוסק בשאלות כגון: באיזו מידה השתנו הביטחון הלאומי ואופן הגדרתו? האם המלחמות שאנו עדים להן הן מלחמות מסוג חדש? כיצד השפיעה הגלובליזציה על יחסי חברה-צבא? כיצד השפיעה הגלובליזציה על ריבונות המדינה? באיזו מידה שימרו מדינות דמוקרטיות את היסודות הדמוקרטיים בהתמודדותן עם הטרור? כיצד מתמודדות מדינות עם מיעוטים ומהגרים שנתפסים כאיום על קבוצת הלאום המקורית? מהו מקומה של הסוגיה המגדרית בלחימה ובהקשרי ביטחון?

חומר הלימוד כולל מקראה ובה מאמרים ופרקים מהספרות הקלאסית והעדכנית העוסקת בנושאי הקורס ובעיקר בהשפעות ההדדיות של הדמוקרטיה, הגלובליזציה והביטחון. לקורס נלווה מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- דמוקרטיה, גלובליזציה וביטחון – מבוא תאורטי
- יחסי צבא-חברה
- דמוקרטיה, בטחון ומשפט בין-לאומי
- דמוקרטיה, זכויות אדם והמאבק בטרור
- דמוקרטיה, ביטחון, מיעוטים ומגדר
- השלום הדמוקרטי

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. בעבר נקרא הקורס **דמוקרטיה וביטחון לאומי**.

2 או **תאוריות דמוקרטיה בנות-זמננו** (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

תואר שני

12018 שביטה ומאבקים מקצועיים בדמוקרטיה

3 נקודות זכות
מגמה: ממשל ומדיניות ציבורית
שיוך נוסף: מינהל עסקים / מינהל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: הקורס סוגיות במדיניות ציבורית או דמוקרטיה דמוקרטית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.³

פיתוח הקורס: ד"ר לילך ליטור, ד"ר אור קרסין
פיתוח הקורס (מהדורה ראשונה): פרופ' רות בן ישראל

מטרות הקורס

- להכיר את ההיסטוריה של התפתחות השביתה ויחסי העבודה הקיבוציים והתפתחויות שחלו בתופעת השביתה בעידן הגלובלי.
- להכיר את התאוריות ממדעי החברה ויחסי העבודה העוסקות בשביתה ובסכסוכי עבודה.
- להקנות ידע בסיסי הנוגע למהותה של זכות השביתה ולחשיבות שיש להכרה המשפטית בשביתה לקיום משטר דמוקרטי.
- להכיר את הגישות באשר לגבולות השימוש בזכות השביתה במשטר דמוקרטי.
- לדון ביחסי הגומלין שבין ההכרה בזכות השביתה כזכות אדם אוניברסלית לבין ההכרה בה כזכות יסוד חוקתית.
- להכיר את העילות לשביתה

נושאי הלימוד

- ההיסטוריה של השביתה והתפתחות השביתה ויחסי עבודה קיבוציים בעולם ובישראל
- גישות תאורטיות לשביתה ושביתה כמכשיר חברתי ופוליטי
- מעמד השביתה כזכות יסוד חוקתית
- השביתה: כזכות אדם חוקתית ואוניברסלית
- השביתה: עילות ומאפיינים
- השביתה: כלים להגבלת שביתה

חומר הלימוד

- מקראה הכוללת מאמרים
- מדריך למידה

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן. בעבר נקרא הקורס שביטה והשבתה בראי הדמוקרטיה.

2 לתלמידי תואר שני במינהל עסקים לא תתאפשר כתיבת עבודה סמינריונית בקורס זה.

3 או תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר א' 2015.

4 תנאי קבלה לתלמידי תואר שני במינהל עסקים: הקורסים חקך ביצועים, חשבונאות למנהלים, שיווק, ניהול והתנהגות ארגונית, ניהול פיננסי ודיני תאגידים למנהלים.

12035 הדמוקרטיה הנוצרית: מפלגות, הוגים, בוחרים

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הקורס: ד"ר דניס שרביט (כתיבה)
אחראי אקדמי: פרופ' עמואל גוטמן

הקורס עוסק בהיבטים ההיסטוריים, הפוליטיים והאידיאולוגיים של הזרם הדמוקרטי-נוצרי במערב-אירופה מראשית המאה ה-19 ועד ימינו.

הקורס סוקר את חזירת הזרם הדמוקרטי-נוצרי לזירה הפוליטית לאחר מלחמת העולם השנייה, עת הפך למפלגה דומיננטית במדינות כמו גרמניה, הולנד ואיטליה, לעומת הכישלון להכות שורש לאורך זמן בצרפת. בקורס מוצגים עיקרי התפיסות האידיאולוגיות והפטרונות המדיניים שהציגו המפלגות הדמוקרטיות-נוצריות כדי לעצב את זהותן הפוליטית בין הגישה הסוציאל-דמוקרטית לבין הגישה השמרנית. כמו כן, תיבחן התרומה ההיסטורית שתרמה הדמוקרטיה הנוצרית, שדבקה בתוקפם ובחינויותם של ערכים דתיים נוכח אתגרי המודרניות, תוך נכונות לרענן ולעדכן אותם ברוח הזמן, הן לכינון הרעיון של איחוד אירופה הן לביצור הדמוקרטיה.

נושאי הלימוד

- ההיסטוריה של הדמוקרטיה הנוצרית: ראשית הצמיחה של הרעיון הדמוקרטי-נוצרי
- הפריחה לאחר מלחמת העולם השנייה: גרמניה, איטליה, צרפת, הולנד ובלגיה
- הסוציולוגיה הפוליטית של הדמוקרטיה הנוצרית: מפלגות, תנועות חברתיות, ארגוני נוער, ואיגודים מקצועיים
- המחשבה המדינית הדמוקרטית הנוצרית: תפיסת האדם, החברה, הקניין, החינוך, המדינה והדת

חומר הלימוד

- חומר הלימוד כולל ספר קורס, מקראה ומדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 או תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר א' 2015.

12021 דמוקרטיה ודמוקרטיזציה בעולם הערבי

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הקורס: פרופ' אלכסנדר בליי (כתיבה), אבי שבת; ד"ר רוד זילבר-ורוד (עריכה)
יועצים: פרופ' חגי ארליך, פרופ' גבריאל בן-דור

בשנים האחרונות עוברות אחדות ממדינות ערב תמורות מפליגות בנושא הגישה למונח דמוקרטיה על מרכיביו הרבים והמגוונים. הקורס יעסוק בניחות מגמות היסטוריות ואקטואליות באחדים ממרכיבי הדמוקרטיה בארצות ערב, הן ברמה הרעיונית והן ברמה המעשית. ייבדקו ההשלכות של התמורות על התפקוד המדיני השוטף, ברמת מקבלי החלטות וברמת האופוזיציה, וכן על זכות הפרט לייצוג, להשתתפות ולשורה של חירויות.

נושאי הלימוד

גישות לחקר הדמוקרטיזציה במזרח התיכון; גישות באסלאם ביחס לעקרונות הדמוקרטיה; מלחמת המפרץ כמעודדת תהליכי דמוקרטיזציה; מכשולים נוכח תהליכים של דמוקרטיה; התפתחות עקרון הייצוג; התפתחות מושגי הבחירות וחוקי הבחירות במזרח התיכון; התפתחות מערכות המשפט והאכיפה במזרח התיכון; התייחסות מדינות ערב למושגי דמוקרטיה וזכויות אדם; מושג החוקה; גיבוש תפיסות דמוקרטיות כתוצאה ממאבק עם האסלאם הקיצוני; ארגונים בלתי ממשלתיים, ארגוני אופוזיציה וזכויות אדם בארצות ערב.

חומר הלימוד

- מקראה המשקפת את נושאי הלימוד, ובכללם: המרכיב ההיסטורי, הפוליטי, המשפטי וחירויות הפרט, סוגיית המיעוטים וזכויותיהם, ארגוני אופוזיציה וזכויות אדם בארצות ערב, ושאלת הצנזורה על אמצעי התקשורת
- מדריך למידה

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 או תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר א' 2015.

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

12026 דמוקרטיה ופמיניזם¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה
שיוך נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע. ידע קודם מומלץ: הקורסים ליברליזם: קשרים, הקשרים, ביקורת, הסוציאל-דמוקרטיה במערב אירופה.³

פיתוח הקורס: פרופ' סילביה פוגל-ביזאוי (כתיבה), פרופ' בני נויברגר, ד"ר אמירה גלבוס, ד"ר דנה קחטן
יועצים: פרופ' גליה גולן, פרופ' בני נויברגר, פרופ' פרנסיס רדאי, ד"ר אמירה גלבוס

במבט ראשון, נראה כי אי-אפשר להפריד בין התורה הדמוקרטית-ליברלית לבין רעיון הפמיניזם. ואולם, התבוננות היסטורית בקשר ה"מובן מאליו" שבין דמוקרטיה לפמיניזם והתייחסות עכשווית למיסודו בעידן הגלובלי מובילות למסקנה, שבמצאיאות חיבור זה לא התממש בצורה ברורה ופשוטה כל כך. מתברר שהקשר בין דמוקרטיה לפמיניזם היה ונשאר קשר מורכב, המתגבש במהלך איטי ומהוסס, תוך קריאת תיגר על מוסדותיה של הדמוקרטיה הליברלית, שינוי יסודותיה והרחבת גבולותיה. מטרת הקורס היא להציג קשר מורכב זה, תוך התמקדות במוסד האזרחות הדמוקרטית-ליברלית וניתוח החיבור הדואלי בינו לבין הפמיניזם, כרעיון וכתנועה פוליטית.

נושאי הלימוד

- מבוא:** על הקשר בין דמוקרטיה לפמיניזם
שער ראשון: הדרך לאזרחות דמוקרטית-ליברלית
- המאבק על אזרחותן הפוליטית של הנשים
  - אתגור הדמוקרטיה-הליברלית
  - פמיניזם, דמוקרטיה וזכויות אדם בעידן הגלובלי
- שער שני: בין נשים בפוליטיקה ופוליטיקה פמיניסטית**
- הפוליטיקה של השילוב
  - הדרה, דמוקרטיזציה ומה שביניהן
  - דמוקרטיה ופמיניזם: ישראל כמשל

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה ועל מדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
 2 או תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.
 3 תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית ושניים מבין הקורסים: סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א, סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב, קוגניציה חברתית, תהליכים קבוצתיים, הבדלים בין-אישיים.

12037 דמוקרטיה ותקשורת: מבטים הדדיים¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה
שיוך נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע. ידע קודם מומלץ: הקורס הדמוקרטיה בישראל: סוגיות נבחרות.³

פיתוח הקורס: פרופ' ענת פירסט, ד"ר פול פרוש, ד"ר דוד לוי
יועצים: פרופ' גבריאל וימן, פרופ' תמר ליבס, פרופ' דב שער

חדירתם של אמצעי התקשורת למארג החיים הפוליטיים הפכו אותם לבלתי ניתנים להפרדה, כך שכל דיון במוסדות החברה הדמוקרטית מחייב התייחסות לתקשורת. עיון ביחסים שבין התקשורת לספירה הפוליטית, הכלכלית, החברתית והתרבותית בדמוקרטיה המערבית-ליברלית חושף מערכת יחסים מורכבת אשר משפיעה על טיבה של הדמוקרטיה.

במסגרת הקורס אנו מבקשים לבחון את מערכת היחסים שבין התפיסה הדמוקרטית לבין התקשורת והמדיה בעזרת מבט כפול: פעם בעזרת משתנים הלוקחים מהגדרת הדמוקרטיה ופעם בעזרת משתנים שמסבירים את התהליך התקשורתי. הצגה כזו אינה מחייבת הכרעה בין הגישות השונות ומציעה נקודות מבט מגוונות.

חומר הלימוד

חומר הלימוד כולל מקראה, הכוללת מגוון מאמרים שמהווים הצצה למורכבות היחסים שבין התהליך התקשורתי לתהליך הדמוקרטי, כפי שנדונו בעולם המערבי בכלל ובישראל בפרט, וכן מדריך למידה.

נושאי הלימוד

- תקשורת וערכים דמוקרטיים
- תקשורת, קהלי תקשורת והמרחב הציבורי
- עיתונאות ודמוקרטיה
- דמוקרטיה, תקשורת וקפיטליזם
- טיבם הדמוקרטי של אמצעי התקשורת
- דמוקרטיה, הלאום וגלובליזציה

1 מי שלמדו את הקורס יריבים או שותפים: יחסי דמוקרטיה ותקשורת (10946) אינס רשאים ללמוד קורס זה.
 2 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
 3 או תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.
 4 תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית ושניים מבין הקורסים: סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א, סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב, קוגניציה חברתית, תהליכים קבוצתיים, הבדלים בין-אישיים.

12041 אזרחות: סוגיות נבחרות במבט השוואתי¹

3 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה, ממשל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע. ידע קודם מומלץ: הקורס הדמוקרטיה בישראל: סוגיות נבחרות.

פיתוח הקורס: ד"ר גל לוי
אחראי אקדמי: פרופ' יואב פלד
יועצים: פרופ' בנימין נויברגר, ד"ר דן אבנון, ד"ר ניצה ברקוביץ, ד"ר גל גרוזן

האזרחות היא המוסד הפוליטי-חברתי העומד במרכז הסדר החברתי המודרני, ומגדיר את יחסי הגומלין בין הפרט לבין המדינה והחברה. בשנים האחרונות היתה האזרחות מושא לדיון תאורטי עשיר ומגוון הרואה בה, מעבר להיותה מוסד חברתי חשוב, גם כלי רב-תועלת להבנת מכלול יחסי העוצמה. דיון זה פתח צוהר לעולם רחב של משמעויות, בו האזרחות אינה רק תעודת זהות, או מסמך משפטי פורמלי.

נושאי הלימוד

לקורס שלושה חלקים: בראשיתו מתודעים הסטודנטים למושג האזרחות כמושג היסטורי-פוליטי, ודנים במשמעותה ובתפקידה של האזרחות בהקשר הליברל-דמוקרטי, וכן בזרמים הביקורתיים שהמושג הצמיח. חלק זה מבוסס על ספר הקורס, המאגד מאמרים קלאסיים ועכשוויים העוסקים בסוגיות אלה.

בחלקו השני, הקורס עוסק בדיונים ובוויכוחים העכשוויים על פוליטיקה של האזרחות בישראל. זאת, במטרה לפתח מודעות וחשיבה ביקורתית על יחסי הגומלין החברתיים בישראל. חלק זה מבוסס על מקראת מאמרים שבה מיטב הכתיבה על סוגיית האזרחות בישראל,

חלקו האחרון של הקורס מציע מבט השוואתי רחב על התפתחויות במוסד האזרחות, ובתאוריה של האזרחות, בישראל ובעולם. באמצעות מקראת מאמרים עדכנית, נבקש לבחון מחדש את מעמדה של האזרחות כמסגרת המארגנת של השיח הפוליטי והריבוני בעידן של גלובליזציה.

הקורס מבוסס על הספר: *The Citizenship Debates: A Reader*, edited by G. Shafir (University of Minnesota Press, 1998)

1 מי שלמדו את הקורס אזרחות: תאוריה ופוליטיקה (10903) בתואר ראשון, אינס רשאים ללמוד קורס זה.
 2 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.
 3 או תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

תואר שני

12040 מדינת הרווחה: אזרחות, זכויות¹

3 נקודות זכות

מגמה: ממשל ומדיניות ציבורית, דמוקרטיה וגלובליזציה

שיוך נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: הקורס **סוגיות במדיניות ציבורית** או **דמוקרטיה ודמוקרטיזציה**, אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית**, **סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה**² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.³

פיתוח הקורס: ד"ר זאב רוזנהק
יועצים: פרופ' מימי אייזנשטדט, פרופ' גיוני גל, ד"ר שרית הלמן, ד"ר דני פילק

מדינת הרווחה, הזוכה לעניין מחודש בעקבות גלי המחאה בעולם בשנים האחרונות, היא מושא למחקר תאורטי ואמפירי מקיף. במסגרת זו, נדונים תהליכי הצמיחה של מדינת הרווחה והתפתחותה, טיב פעילותה, והשלכותיה החברתיות והפוליטיות השונות. המחקרים נשענים על מסגרות אנליטיות רחבות, ובוחנים את מדינת הרווחה בתוך ההקשרים החברתיים, הפוליטיים והכלכליים של החברות הקפיטליסטיות המתקדמות, תוך כדי הדגשת היחסים ביניהם. מדינת הרווחה נחקרת כאחד היסודות המרכזיים של הסדר החברתי-פוליטי המאפיין את הקפיטליזם המתקדם, והשפעותיה באות לידי ביטוי בממדים המרכזיים של החיים החברתיים. כך, אופייה קובע את טיב יחסיה של הזירה הכלכלית עם הזירה הפוליטית, את סיכויי החיים של יחידים וקבוצות, וככלל, את מערכת היחסים הפוליטיים בין המדינה לאזרחיה. למדינת הרווחה זיקה הדוקה למושג האזרחות והרחבת תחולתו לתחום החברתי-כלכלי, ולכן מדיניות הרווחה מהווה אתר מרכזי לחקר המשטר הדמוקרטי המודרני והדינמיקה המתרחשת בו לאור יחסי הגומלין בין תהליכים וגורמים חברתיים, פוליטיים וכלכליים.

חומר הקריאה בקורס כולל פריטים תאורטיים ואמפיריים המציגים וממחישים גישות תאורטיות שונות ומגוונות. הפרק האחרון בקורס מתמקד במקרה הישראלי.

נושאי הלימוד

- מהי מדינת הרווחה?
- מדינת הרווחה, אזרחות וזכויות חברתיות משטריות רווחה
- הפוליטיקה של מדינת הרווחה: פוליטיקה מעמדית; המדינה כשחקן וכמבנה מוסדי
- הכלה והדרה: אתניות, הגירה, מגדר
- השלכות חלוקתיות
- מדינת הרווחה היום: המשכיות, נסיגה או הבנייה מחדש?
- מדינת הרווחה בישראל: סוגיות נבחרות

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 או **תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו** (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר א' 2015.

3 תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית ושניים מבין הקורסים: **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א**, **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב**, **קוגניציה חברתית**, **תהליכים קבוצתיים**, **הבדלים בין-אישיים**.

12042 סוגיות במדיניות ציבורית¹

3 נקודות זכות

מגמה: ממשל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית**, **סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה**² (או לימוד אחד מהם במקביל).

פיתוח הקורס: פרופ' דוד נחמיאס, ד"ר אורי ארבל-גנץ, ד"ר אסף מינדי; אילנה גולן (עריכה) **יועצים:** פרופ' רפי בר-אל, פרופ' אביעד בר-חיים, פרופ' ערן ויגודה-גדות, פרופ' יגיל לוי, פרופ' אריה נאור, ד"ר דוד לוי-פאור

הקורס נועד להקנות מושגי יסוד, גישות תאורטיות ומודלים יישומיים לאבחון מדיניות ציבורית. בקורס מתנסים הסטודנטים בנייתו שיטתי של מקרי בוחן מגוונים, ובכך מעמיקים את ידיעותיהם בנושאים מרכזיים במדיניות הציבורית בישראל.

נושאי הלימוד

מדיניות ציבורית במדינה דמוקרטית, התפתחות המדינה הדמוקרטית במערב אירופה ובארצות הברית; אידיאולוגיות מדינה-חברה כבסיס למדיניות ציבורית; הצדקה נורמטיבית להתערבות המדינה בחיי הפרט והחברה; הצדקה פוליטיבית למדיניות ציבורית; תפקוד המדיניות הציבורית; טיפוסים מדיניות; מדיניות ציבורית בין שלושה סקטורים; שלבים במדיניות ציבורית; תרבות שלטונית והשפעתה על עיצוב, יישום והערכה של מדיניות ציבורית; מדיניות ציבורית בישראל: מאפיינים חוקתיים ומוסדיים לדמוקרטיה הישראלית; רשויות ומוסדות מעצבים ומשפיעים על מדיניות ציבורית בישראל; בעלי עניין חוץ-ממשלתיים והשפעתם על המדיניות הציבורית; תרבות שלטונית בישראל; הליכי הגלובליזציה והשפעתם על המדיניות הציבורית בישראל; סוגיות מרכזיות במדיניות הציבורית בישראל; משבר המשילות בישראל וחסימי היישום.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, על מקראה ועל מדריך למידה.

1 או הקורס **מדינת הרווחה: זכויות וחלוקת משאבים**, למי שלמדו את הקורס **מדיניות ציבורית** בתואר ראשון, או הקורס **מדיניות ציבורית: מתאוריה למעשה**, למי שלמדו אותו לפני סמסטר א' 2014.

אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 או **תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו** (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר א' 2015.

12043 ניתוח מדיניות¹

3 נקודות זכות

מגמה: ממשל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: הקורס **סוגיות במדיניות ציבורית**² או **דמוקרטיה ודמוקרטיזציה**, אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית**, **סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה**³ וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הקורס: פרופ' שלמה מזרחי (כתיבה)

אחראי אקדמי: פרופ' יגיל לוי

יועצים: פרופ' דוד דרי, פרופ' ערן ויגודה-גדות,

ד"ר אסף מינדי

הקורס מציע בחינה ושילוב של ניתוח יישומי ומדעי-מחקרי של מדיניות ציבורית. ניתוח מדיניות ציבורית מתבסס על מחקר שמטרתו לספק כלים והנחיות לקבלת החלטות ולקביעת מדיניות. לשם כך פותחו כלים, שמסייעים בזיהוי הבעיה, באיתור החלופות לפתרון ובהערכתן, ובהצעת מתווה כולל לפתרון. הקורס בוחן מודלים וכלים לניתוח ואת יישומם על סוגיות נבחרות.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

2 או הקורס **מדינת הרווחה: אזרחות, זכויות וחלוקת משאבים** (12040) למי שלמדו את הקורס **מדיניות ציבורית** (10723) בתואר ראשון.

3 או **תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו** (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר א' 2015.

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

תואר שני

12039 סדנה בכתיבת נייר מדיניות¹

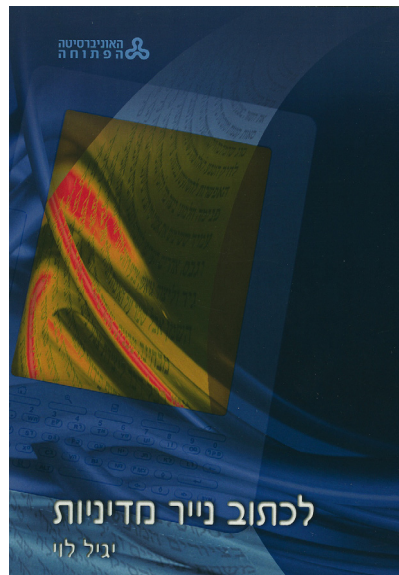
3 נקודות זכות
מגמה: ממשל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: הקורס סוגיות במדיניות ציבורית או דמוקרטיה ודמוקרטיזציה, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הסדנה: פרופ' יגיל לוי, ד"ר אתי שריג
יועצים: פרופ' ערן ויגודה-גדות, פרופ' שלמה מזרחי, ד"ר ארז צפדיה, ד"ר אילנה קופמן

הסדנה נועדה לפתח יכולת כתיבת נייר מדיניות (policy paper). נייר מדיניות הוא מסמך שמציג בעיה מעשית בתחום המדיניות הציבורית ומתווה לה חלופות לפתרון מתוך בחירה מנומקת בחלופה הנבחרת, וזאת במטרה לשכנע את מקבלי ההחלטות בשיקולי ההעדפה של העמדה המובעת. נייר מדיניות נבדל מעבודה אקדמית רגילה בכך שאין הוא מתמודד עם הצורך להסביר או לנתח תופעה, אלא מציע דרך פעולה ישומית.

הסדנה מכשירה את הסטודנטים לאתר בעיה מעשית בתחום המדיניות הציבורית ולהתוות לה פתרון בצורה של נייר מדיניות, והיא מתבססת על עולם התוכן של השלטון המקומי. המטלה המסכמת בסדנה היא כתיבה של נייר מדיניות (במקום בחינה).

- 1 מי שלמדו את הקורס סדנה לכתיבה של נייר מדיניות (10811) בתואר ראשון, אינם רשאים ללמוד קורס זה. במסגרת קורס זה אין אפשרות לכתיבה של עבודה סמינריונית.
- 2 או תאוריית דמוקרטיה בנות-זמננו (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

12189 יחסי צבא-חברה-פוליטיקה¹

5 נקודות זכות
מגמה: ממשל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: הקורס סוגיות במדיניות ציבורית או דמוקרטיה ודמוקרטיזציה, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הסמינר: פרופ' יגיל לוי

המטרה של סמינר המחקר היא לימוד מעמיק של סוגיה תאורטית ובחינתה האמפירית. הסמינר מלבן סוגיות מרכזיות שעניינן ההשפעות ההדדיות בין הצבא לבין החברה והפוליטיקה. הסמינר מציג כלים תאורטיים שונים ובוחר את מידת תרומתם למקרה של ישראל.

בין הנושאים הנדונים: בינוי מדינה ואליומות, מיליטריזם, הארגון הצבאי, התרבות הצבאית והמקצוע הצבאי, הכנות למלחמה, שירות צבאי, אזרחות ודמוקרטיה, שינוי היחס לחללי מלחמה, עיצוב הדוקטרינה הצבאית, securitization, השפעת הצבא על מדיניות החוץ, הפיקוח האזרחי על הצבא.

מבנה הסמינר

הסמינר יתנהל במתכונת של סמינר מחקר בהנחיה אישית של מפתח הסמינר. יתקיימו 6 מפגשים בסמסטר בני 3 שעות כל מפגש. בחלקו הראשון הסמינר יתנהל כקורס מתקדם לכל דבר בהנחייתו של חבר סגל בכיר. בחלק זה יהיה דגש על מתן כלים תאורטיים לכתיבת העבודה הסמינריונית. הסטודנטים יקבלו מטלות שוטפות המבוססות על קריאת החומר הביבליוגרפי. במהלך הקורס יבחרו הסטודנטים בנושא לסמינר ויתבקשו להציג הצעת מחקר ולדון עליה בכיתה. בחלקו השני ימשיכו הסטודנטים לכתיבת העבודה הסמינריונית בהנחיה אישית של מנחה הסמינר. העבודה תכוון לבחינה של סוגיה אמפירית בהתבסס על הכלים התאורטיים שהוקנו בקורס.

- 1 בקורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית.
- 2 או תאוריית דמוקרטיה בנות-זמננו (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

12191 דמוקרטיה וארגונים בין-לאומיים¹

5 נקודות זכות
מגמה: דמוקרטיה וגלובליזציה

4 תנאי קבלה: הקורס דמוקרטיה ודמוקרטיזציה או סוגיות במדיניות ציבורית, אחד מבין הקורסים דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה,² וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הסמינר: ד"ר שרה קאהן-ניסר
אחראי אקדמי: ד"ר דניס שרביט

קאנט טען כבר במאה ה-18 שמדינות דמוקרטיות לעולם לא יילחמו האחת כנגד השנייה. הסמינר בוחן את הקשר שבין המשטר הדמוקרטי לבין הסדר הבין-לאומי ממגוון זוויות מושגיות ואמפיריות: האם קל יותר למשטרים דמוקרטיים לשתף פעולה ולהתארגן בזירה הבין-לאומית ואם כן, למה? האם ארגונים בין-מדינתיים כמו האו"ם וארגונים לא-ממשלתיים כמו אמנסטי תורמים להפצת ערכים דמוקרטיים ברחבי העולם? מי מרוויח ומי מפסיד מפעילותם של ארגונים בין-לאומיים לקידום מערכת הערכים הדמוקרטית-מערבית? נחקר גם את הקשר שבין שלום ויישוב סכסוכים לבין דמוקרטיה ושאל האם קל יותר ליישב חילוקי דעות בין מדינות דמוקרטיות ומה הקשר שבין אינטרסים לאומיים, ערכים דמוקרטיים ושלום. חקירת הקשר שבין דמוקרטיה וארגונים בין-לאומיים ממגוון זוויות מאפשרת לסטודנטים לבחור את הנושא והזווית המסקרנים אותם ביותר ולכתוב עבודה סמינריונית שמשקפת את תחומי העניין שלהם.

נושאי הלימוד

משולש הזהב – שלום, דמוקרטיה, וממשל בין-לאומי – היבטים רעיוניים; תרומתם של ארגונים בין-לאומיים לביטחון, עיגון, וחישול משטרים דמוקרטיים; השכנת שלום, שמירת שלום, ובניית שלום: מבט על-לאומי על יישוב סכסוכים; הדמוקרטיה הליברלית המערבית כאבן היסוד של ארגונים בין-לאומיים; ארגונים בין-לאומיים כתופעה ארצנטרית; תהליכים דמוקרטיים, יציגים, והתדיינותיים בארגונים בין-לאומיים: האם ממשל על-מדינתי דמוקרטי הוא אפשרי?

חומר הלימוד

מקראת מאמרים מקוונת, מדריך למידה מקוון.

מבנה הסמינר

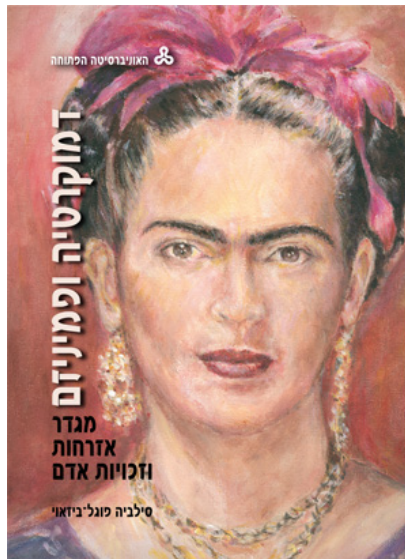
הסמינר יתנהל במתכונת של סמינר מחקר בהנחיה אישית של מפתח הסמינר. יתקיימו 6 מפגשים בסמסטר בני 3 שעות כל מפגש. בחלק הראשון של הסמינר יהיה דגש על מתן כלים תאורטיים לכתיבת העבודה הסמינריונית. הסטודנטים יקבלו מטלות שוטפות המבוססות על קריאת החומר הביבליוגרפי. במהלך הקורס יבחרו הסטודנטים בנושא לסמינר ויתבקשו להציג הצעת מחקר ולדון עליה בכיתה. בחלקו השני ימשיכו הסטודנטים לכתיבת העבודה הסמינריונית בהנחיה אישית של מנחה הסמינר. העבודה תכוון לבחינה של סוגיה אמפירית בהתבסס על הכלים התאורטיים שהוקנו בקורס.

- 1 בקורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית.
- 2 או תאוריית דמוקרטיה בנות-זמננו (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

תואר שני

לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

תואר שני

12190 סמינר מתודולוגי לכתבה מחקרית

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: 20 נקודות זכות עבור קורסים קודמים ובכללם הקורס **שיטות מחקר איכותניות**, ציון 85 על עבודה סמינריונית, ציון ממוצע 85 לפחות.

פיתוח הקורס: פרופ' יגיל לוי
יועצים: ד"ר אודי לבל, ד"ר אילנה קופמן, ד"ר דפנה קנטי-נסים, ד"ר אשר שקדי

הסמינר מיועד לסטודנטים העומדים לכתוב עבודה סמינריונית ועבודת תזה. לסטודנטים העומדים לכתוב תזה, לימוד הסמינר הוא תנאי (בכפוף לציון-סף שייקבע במחלקה) להגשת הצעת המחקר.

הסמינר מציג כלים מתודולוגיים לצורך הכנת הצעת המחקר/עבודה סמינריונית ומשלב הכרה של מושגי יסוד עם תרגול מעשי בכתיבת המרכיבים הקריטיים של הצעת העבודה. התרגול מיועד לשיפור מיומנויות הכתיבה המחקרית, וכלי להערכת היכולת לעמוד בדרישות המחלקתיות של כתיבת התזה.

בין נושאי הסמינר

- הגדרה של נושא העבודה
- הצגת סגנונות המחקר השונים: מחקר כמותי לעומת מחקר איכותני, וההבדלים ביניהם
- טיפוסים של עבודות מחקר
- שלבי המחקר
- ניסוח שאלת המחקר
- ניסוח ההשערות
- גיבוש המסגרת התאורטית והתאמת המתודולוגיה
- כלי האיסוף המחקריים
- הסבר וסיבתיות

חומר הלימוד כולל מקראה ומאמרים נוספים באתר הסמינר.

בסמינר ייערכו שישה מפגשים.

מטלת הגמר

סטודנטים במסלול ללא תזה יגישו הצעה מלאה לפרויקט מחקר, ואילו סטודנטים במסלול עם תזה יגישו תמצית של הצעת המחקר כמטלת הגמר.

12192 רגולציה בעידן של משילות¹

5 נקודות זכות

מגמה: ממשל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה: הקורס **סוגיות במדיניות ציבורית** או **דמוקרטיה ודמוקרטיזציה**, אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית**, **סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה**², וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הסמינר: ד"ר אור קרסין
אחראי אקדמי: פרופ' יגיל לוי

רגולציה היא הכלי העיקרי המצוי בידי הממשל לשנות ולווסת התנהגות כלכלית וחברתית של פרטים וארגונים. מדינות עושות שימוש נרחב ברגולציה לממש את מדיניותן, ומכאן חשיבותה של הרגולציה ככלי ממוסד במדיניות הציבורית. אולם, בעידן של משילות, לא רק מדינות עושות שימוש ברגולציה, וצורות רגולטוריות מגוונות הפכו למרכזיות בפועל של רשתות על-מדינתיות ובינלאומיות. מעורבותם של גופים חוץ ממשלתיים ברגולציה גוברת, הן בזירה המדינתית והן מחוצה לה. כלי הרגולציה משנים את פניהם מרגולציה כופה לרגולציה וולונטרית, והאופן בו רגולציה מתוכננת הופך לממוסד יותר.

נושאי הלימוד

- התפתחותה של המדינה הרגולטורית
- סוכנויות רגולטוריות, תפוצתם ושותפות של גופים חוץ ממשלתיים ברגולציה
- תיאוריות רגולטוריות (מוסדיות, כלכליות, האינטרס הציבורי, הבחירה הציבורית)
- צורות וכלים רגולטוריים – רגולציה כופה ורגולציה וולונטרית
- הערכת אפקטיביות של רגולציה
- כיוונים להתפתחות משטרי רגולציה במאה ה-21

חומר הלימוד

- מקראה מקוונת המכילה 14 מאמרים
- א' קרסין, **המדינה הרגולטורית ותאוריות של רגולציה**

מבנה הסמינר

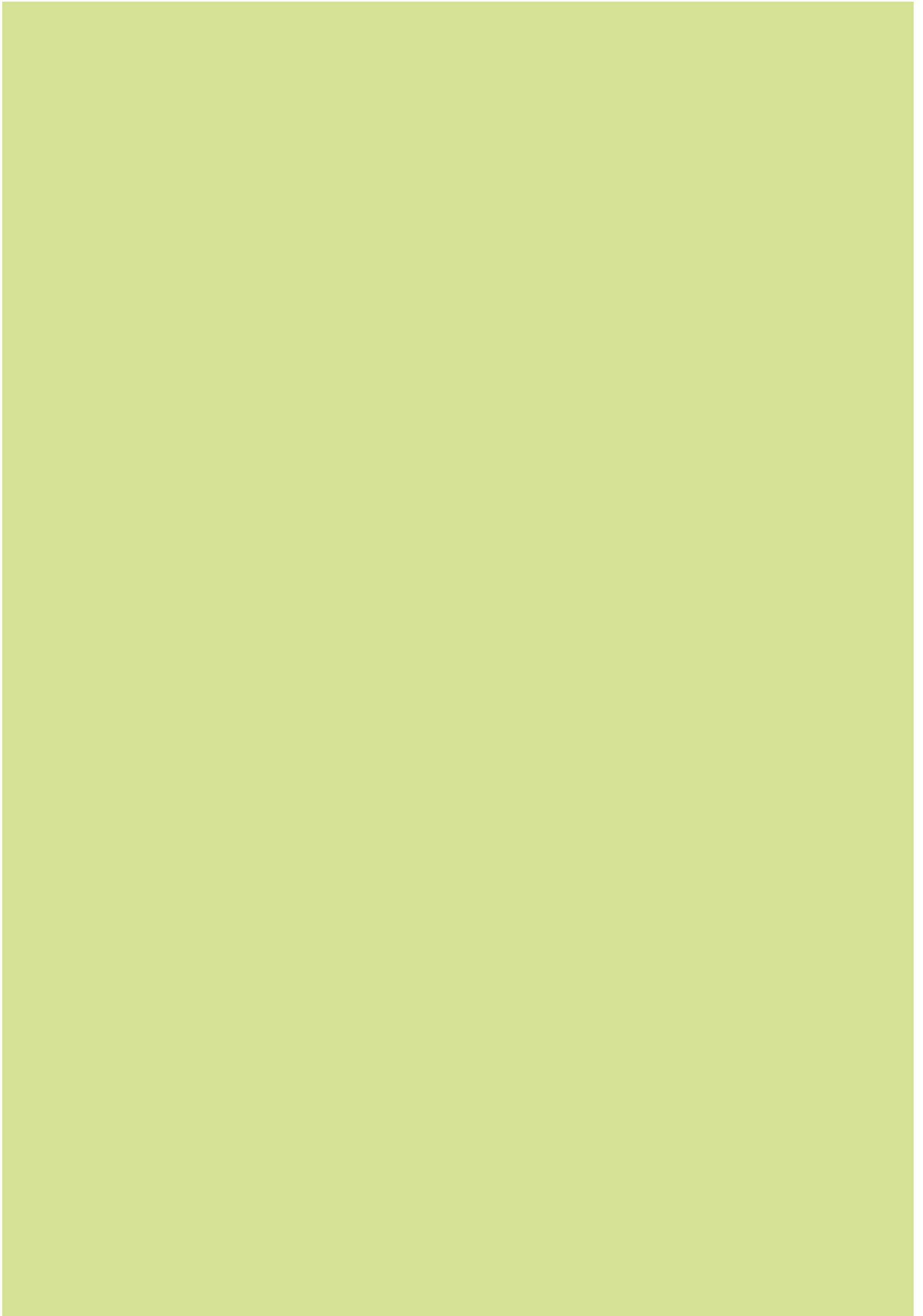
הסמינר יתנהל במתכונת של סמינר מחקר בהנחה אישית של מפתח הסמינר. יתקיימו 6 מפגשים בסמסטר בני 3 שעות כל מפגש. בחלקו הראשון של הסמינר יהיה דגש על מתן כלים תאורטיים לכתבת העבודה הסמינריונית. הסטודנטים יקבלו מטלות שוטפות המבוססות על קריאת החומר הביבליוגרפי. במהלך הקורס יבחרו הסטודנטים בנושא לסמינר ויתבקשו להציג הצעת מחקר ולדון עליה בכיתה. בחלקו השני ימשיכו הסטודנטים לכתבת העבודה הסמינריונית בהנחה אישית של מנחה הסמינר. העבודה תכוון לבחינה של סוגיה אמפירית בהתבסס על הכלים התאורטיים שהוקנו בקורס.

1 בקורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית.
2 או **תאוריות דמוקרטיה בנות-זמננו** (12008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר 2015.

**תואר שני
בחינוך:
טכנולוגיות
ומערכות
למידה**

תואר שני

חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה

תואר שני

14008 פיתוח והפעלה של תכניות לימודים

4 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה.

פיתוח הקורס: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, ד"ר דבורה בן-שיר
יועצים: פרופ' רחל הרץ-לזרוביץ, פרופ' משה זילברשטיין, פרופ' דוד חן, פרופ' נעמה צבר-יהושע, ד"ר רוני אבירם

הקורס מציג תאוריות, מחקרים ומודלים, קלאסיים ועכשוויים, בתחום תכנון לימודים, ובוחר את מגוון הגישות וההשפעות שמעצבות תחום מורכב וערני זה. הקורס פורש תהליכים של פיתוח והפעלה של תכניות לימודים במערכות למידה מגוונות, הן במסגרות חינוך פורמליות ובלתי פורמליות, והן במערכות הדרכה ולמידה בסקטור הציבורי והפרטי, דוגמת רפואה, צבא, בנקים, תעשייה ומסגרות קהילתיות.

מטרות הקורס

- להציג את תחום תכניות הלימודים בפריסת שדה רחבה: הגדרות התחום, אפשרויותיו, גבולותיו ומגבלותיו והוויכוחים המחקריים הערים המתקיימים סביב השאלות האלו;
- להתודע לשיקולים המורכבים בבסיס קביעת מטרות במערכות חינוך ולמידה;
- להכיר מגמות ומושגים מרכזיים הנוגעים לתהליכי תכנון הלימודים, על כל שלביהם והשלכותיהם, שיהוו בסיס להמשך הלימודים
- להציע מגוון מודלים ויישומים של עקרונות התכנון, הפיתוח, ההערכה וההפעלה של תכניות לימודים ברמות שונות ובמערכות חינוך ולמידה שונות;
- להצביע על הקשר בין תחום תכנון תכניות לימודים כדיסציפלינה אקדמית וחינוכית-יישומית, לבין מגוון השפעות אידיאולוגיות ופוליטיות, מוצהרות וסמויות, שכל תכנית לימודים בהכרח משקפת, מבטאת ואף משמרת או מקדמת.

נושאי הלימוד

- מבוא: תחום תכניות הלימודים – הגדרות ומושגים מרכזיים;
- שלבים מוקדמים בתכנון לימודים: מסגרות-על, הערכת צרכים, קביעת מטרות;
- פיתוח תכנית לימודים: עקרונות, שיטות ותכנים;
- תכנית הלימודים: שלבי ההפעלה וההערכה
- בין תכנית לימודים לאידיאולוגיה;
- גישות ביקורתיות-פוליטיות לתכנון הלימודים;

חומר הלימוד

- ספר הקורס: C.J. Marsh, *Key Concepts for Understanding Curriculum* (Routledge Falmer, 2009)
- הספר מציג תמונה רחבה ועדכנית של מושגים, נושאים ומגמות בתחום תכניות הלימודים כיום.
- מקראה ובה מאמרים רלוונטיים לקורס
- מדריך למידה המלווה את הספר והמאמרים
- חלק ממפגשי ההנחיה יוקדשו לקריאה ומדרכת של המאמרים באנגלית.

בקורס יוצעו שלושה מפגשי רשות מקוונים, שעשויים להתקיים במועדים שונים מהמפגשים במרכז הלימוד.

14009 שיטות מחקר בחינוך

4 נקודות זכות

שינוי נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה, או לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך, או ללימודי תעודה במדידה ובהערכה בית ספרית.

פיתוח הקורס: ד"ר אבישי אנטונובסקי, פרופ' רות בייט-מרום

מטרות הקורס

- להתוודע למחקר הכמותי ולמחקר האיכותני במדעי החברה בכלל ובשדה החינוך בפרט, תוך הבנת המשותף והמבחין ביניהם ברמה המושגית והמעשית.
- להקנות כלים להערכה ביקורתית של מחקרים קיימים במדעי החברה ובחינוך.
- להקנות כלים לתכנון מערכי מחקר רלוונטיים לשדה החינוך כבסיס ליישומם העתידי בתחומים של מערכות למידה וטכנולוגיות למידה.

נושאי הלימוד

- פתיחה** – על ההבדל המהותי בין שתי פילוסופיות מחקריות שהקורס יעסוק בהן: המחקר הכמותי והמחקר האיכותני.
- חלק א: המחקר הכמותי** – מושגי יסוד במחקר הכמותי; עקרונות המדידה; הסקר; הניסוי.
- חלק ב: המחקר האיכותני** – הבסיס המושגי והנחות היסוד של המחקר האיכותני; איסוף נתונים במחקר האיכותני; עקרונות ניתוח נתונים במחקר האיכותני; חקר מקרה ומחקר פעולה.
- חלק ג: אחריות דבר** – אתיקה במחקר; סטנדרטים להערכת מחקר; שילוב שיטות.

חומר הלימוד

- פרקים מיחידות הלימוד של הקורס שיטות מחקר במדעי החברה: עקרונות המחקר וסגנונותיו (10285).
- הספר **מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תאוריה ויישום** מאת א' שקדי (רמות, 2003).
- מדריך למידה הכולל מאמרים הנוגעים לחלק ב של הקורס.
- הרצאה מוקלטת באתר הקורס בנושא המחקר האיכותני.

14003 תאוריות למידה והוראה

4 נקודות זכות

שינוי נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה או לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך.

פיתוח הקורס: ד"ר ערן חיות, פרופ' סידיני שטראוס, ד"ר שירי נוסבאום, קרן פרצל
יועצים: פרופ' מלכה גורודצקי, פרופ' רחל הרץ-לזרוביץ, פרופ' תמר לויץ

הקורס נועד לחשוף בפני הסטודנטים מגוון של תאוריות למידה מאסכולות שונות על האפיונים הייחודיים ועל הנחות היסוד העומדות בבסיסן. כמו כן, יוקדש פרק לתהליכים ולמבנים הקוגניטיביים שבבסיס הלמידה, ולבסוף ידונו הנגזרות הפדגוגיות של תאוריות אלו בסביבות למידה שונות. הקורס מתמקד בעיקר בתאוריות למידה שהתפתחו במהלך המאה ה-20 ושהשפיעו רבות על המחקר ועל השיטות הנהוגות במערכות החינוך, הן בארץ והן בעולם. בכלל זה יוצגו התאוריה ההתנהגותית, התאוריה הסוציו-קוגניטיבית של בנדורה, התאוריה ההתפתחותית (אפיסטמולוגית-גנטית) של פיאז'ה, התאוריה ההיסטורית-חברתית של ויגוצקי והתאוריה הפסיכו-תרבותית לחינוך של ברנר.

נושאי הלימוד

- מבוא – תאוריות אינטואיטיביות על למידה והוראה
- מבנים ותהליכים הכרתיים (קוגניטיביים) שבבסיס הלמידה
- תאוריות למידה – רקע ודרכים להערכה
- תאוריות למידה עכשוויות
- מהתאוריה לפרקטיקה – הנגזרות הפדגוגיות של כל תאוריה

הלימוד מבוסס על מקראה באנגלית ובעברית ועל מדריך למידה.

תואר שני

חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה

תואר שני

14010 טכנולוגיה ולמידה

4 נקודות זכות
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה או לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם עשת, ד"ר ערן חיות; ענת גפני (עריכה)
יועצים: פרופ' רפי נחמיאס, ד"ר תמי אלמוג, ד"ר שחף גל, ד"ר רונן המר

הקורס מתמקד בערכן של טכנולוגיות הלמידה בחינוך, ודן במגוון הסוגיות הקשורות ללמידה בסביבות עתירות טכנולוגיה ובתהליכי הטמעתן במערכות חינוך. כמו כן, הקורס בוחן את השפעת טכנולוגיות הלמידה על התפיסות הפדגוגיות המובילות, על מבנה מערכות החינוך ועל התקשורת והיחסים ההדדיים בין מחנכים ולומדים בסביבות למידה אלה. הסטודנטים בקורס נחשפים לתאוריות ולמודלים בולטים בתחום לצד היכרות עם מקרים מעניינים של יישום ושילוב טכנולוגיות במערכות חינוך.

נושאי הלימוד

- טכנולוגיה וחינוך: ממכונת הדפוס עד האינטרנט
- מחשב וחשיבה: תאוריות ויישומים בסביבות למידה עתירות טכנולוגיה
- גישות בהטמעת טכנולוגיות למידה במערכות חינוך
- טכנולוגיה ומארג היחסים מורה-תלמיד-כיתה בבית הספר בעידן הטכנולוגי
- למידה בתקשורת וקהילות למידה

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על מקראה ועל מדריך למידה שמשולבות בו הפניות למקורות אלקטרוניים.

14007 הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה

4 נקודות זכות
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה: הקורס **שיטות מחקר בחינוך**, או קבלה ללימודי תעודה במינהל חינוכי, או קבלה ללימודי תעודה במדידה ובהערכה בית ספרית והקורס **שיטות מחקר בחינוך**.

פיתוח הקורס: פרופ' שרה גורי-רוזנבליט, ד"ר דוד מצר
יועצים: פרופ' תמר לוי, פרופ' זמירה מברך, פרופ' דוד נבו

הקורס דן בהתפתחות החשיבה העיונית והמעשית של תורת ההערכה ובוחר את המושגים הייחודיים המשמשים אותה. הקורס מציג גישות ומודלים להערכת תכניות ופרויקטים. דגש מיוחד מושם על הערכה בית ספרית בהיבטיה השונים.

מטרות הקורס

- להתוודע לחשיבות ההערכה בחינוך ולהתפתחות החשיבה העיונית והמעשית שלה בהיבטים שונים.
- להכיר גישות, שיטות וכלים עדכניים להערכת מטרות, תכניות פעולה, תהליכים ותוצריהם הנהוגים או המתקיימים בבית הספר וברמות אחרות של המערכת החינוכית.
- להתנסות בתכנון וביישום ראשוניים של פעולות הערכה בנושא או באובייקט משוי.

נושאי הלימוד

- מבוא, הגדרות ומושגים מרכזיים בהערכה, תפקידי ההערכה ומושגיה, סקירה של התפתחות התחום;
- סוגי המידע, קריטריונים להערכה, לקוחות ההערכה, תהליך ההערכה, הערכה חיצונית לעומת פנימית ושיטות המחקר בהערכה;
- גישות חלופיות להערכת תכניות ופרויקטים לימודיים;
- תכנון פעולות הערכה וביצוען;
- הערכת פעולות ההערכה;
- הערכה בית ספרית – תכניות, פרויקטים וחומרים, מורים ותלמידים;
- סוגיות נבחרות – אתיות וערכיות בהערכה.

חומר הלימוד

- הספר: R.E. Stake, *Standards-Based and Responsive Evaluation* (Sage Publications, 2004)
- הספר **הערכה בית ספרית, דיאלוג לשיפור בית הספר** מאת ד"ר נבו (רכס, 2001).
- מקראה הכוללת מאמרים רלוונטיים לקורס.
- מדריך למידה הכולל סקירות מבוא קצרות, קטעי קישור או סיכום ושאלות המנחות את הקריאה בספרי הלימוד ובמקראות.

14002 עקרונות בעיצוב ובניתוח של סביבות למידה

4 נקודות זכות
מגמה: טכנולוגיות למידה

4 תנאי קבלה: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, תאוריות למידה והוראה, טכנולוגיה ולמידה**.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם עשת, ד"ר רונן המר; ענת גפני (עריכה)
יועצים: פרופ' תמר לוי, פרופ' דוד מיודוסר, ד"ר ריקי רימור, קורין אוסנדרייבר

הקורס נועד להקנות הבנה מעמיקה של תהליכי הלמידה המתרחשים בסביבות למידה ממוחשבות, ושל העקרונות המנחים עיצוב מושכל וניתוח של סביבות למידה אלה. הקורס מתנהל כקורס מתקדם במלואו, ונעשה בו שימוש נרחב בכלי למידה שיתופית ושילוב של התנסות מעשית בעבודה עם מגוון רחב של סביבות למידה ממוחשבות.

נושאי הלימוד

- גישות מובילות בלמידה בסביבות עתירות טכנולוגיה
- היפרמדיה ועיצוב סביבות למידה ממוחשבות
- השפה הדיגיטלית: עיצוב ממשקי משתמש
- מאגרי מידע דיגיטליים: עקרונות בארגון מידע ובעיצוב מאגרי מידע
- הדמיות לימודיות: כלים בעיצוב מודלים מנטליים

חומר הלימוד

חומר הלימוד כולל את ספר הקורס **עקרונות בעיצוב ובניתוח של סביבות למידה ממוחשבות**, מאת יורם עשת ורון המר (האוניברסיטה הפתוחה, 2006), מקראה ומשאבי למידה מתוקשבים, כגון: הרצאות וידאו, מאגרי מידע ומאגרי מאמרים.

מפגשי ההנחיה מתקיימים בכיתת מחשבים.

תואר שני

חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה

תואר שני

14016 למידה וחינוך בחברת המידע!

4 נקודות זכות
מגמה: טכנולוגיות למידה
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: הקורסים **פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, שיטות מחקר בחינוך, תאוריות למידה והוראה, טכנולוגיה ולמידה**. תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: **שיטות מחקר בחינוך, תאוריות למידה והוראה, טכנולוגיה ולמידה**.

פיתוח הקורס: ד"ר אינה בלאו, פרופ' יורם עשת, ד"ר אבנר כספי
יועצים: פרופ' עזי ברק, פרופ' שזף רפאלי, ד"ר ניצה גרי, ד"ר דפנה רבן

השינויים המתחוללים בעשורים האחרונים בחברת המידע, משפיעים על כל השותפים לתהליכי חינוך, למידה והדרכה: מורים, תלמידים, ארגונים ומוסדות חינוך. הקורס בוחן השלכות אלה, תוך עריכת היכרות עם פלטפורמות טכנולוגיות עכשוויות והתנסויות בכלים ולוונטיים לסוגיות הנלמדות בקורס.

מטרות הקורס

- בחינה רב-תחומית של תופעות ומאפיינים של חברת המידע
- דיון בשאלות ובאתגרים העומדים בפני אזרחי חברת המידע ודיון בהשלכותיהם על מערכות חינוך, למידה והדרכה
- בחינת השינויים המתחוללים במעמדם ובתפקידם של לומדים ומלמדים המאמצים טכנולוגיות מתקדמות במערכות חינוך, למידה והדרכה
- דיון בסוגיות אתיות ופדגוגיות הקשורות בתהליכי יצירת ידע שיתופי ובעלות על ידע בעידן של ידע פתוח
- התנסות בכלים טכנולוגיים עדכניים ורלוונטיים לסוגיות הנלמדות בקורס

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על מדריך למידה, מקראת מאמרים, הרצאות מוקלטות וראיונות עם מומחים. כל חומרי הקורס זמינים בגרסה דיגיטלית בלבד.

מפגשים

בקורס שישה מפגשים, מתוכם שלושה בלמידה מרחוק. מפגש ראשון פנים-אל-פנים הינו מפגש חובה.

1 קורס זה מחליף את הקורס **טכנולוגיות למידה לסוגיהן: עקרונות ויישום**, שאינו מוצע עוד.

14011 סוגיות בפסיכולוגיה של משתמש רשת האינטרנט!

4 נקודות זכות
מגמה: טכנולוגיות למידה
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, תאוריות למידה והוראה, טכנולוגיה ולמידה**, ועמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה. תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, תאוריות למידה והוראה, טכנולוגיה ולמידה**, וכן עמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר אבנר כספי, פרופ' יורם עשת; רוני אמיר (עריכה)
יועצים: פרופ' עזי ברק, פרופ' דב שנער, ד"ר אילנה מודלינגר

ההתפתחות הטכנולוגית הכרוכה ברשת האינטרנט, ובמיוחד השימושים המסחריים האקדמיים והפרטיים שרשת זו מאפשרת, הופכים לחלק משמעותי יותר ויותר בחיי הפרט והחברה. לא בכדי יש המכנים את רשת האינטרנט "העולם הווירטואלי" או Cyberspace. עולם חדש זה המתהווה לנגד עיננו, כולל בתוכו תהליכים פסיכולוגיים מעניינים ביותר ברמת הפרט, בתחום הבין-אישי והקבוצתי. בעולם זה קיימים ומתהווים נורמות וכללי התנהגות שיש להם השלכה ישירה על האדם הפועל בו, וממילא על העולם הלא-ווירטואלי. כיצד מעוצבת זהות אישית ברשת, ואיך עיצוב זה משפיע על מעצבה; מדוע אתרי היכרות ברשת זוכים להצלחה כה מסחררת; כיצד נקבעות ומתעצבות נורמות ההתנהגות בקבוצה וירטואלית; מדוע אנשים משתפים אנשים אחרים במידע שנמצא ברשתם; האם ההתנהגות הנצפית והנחוית בסביבה האינטרנטית שונה מזו המוכרת בעולם הלא-ווירטואלי; אלו סוג השאלות שקורס זה ינסה לענות עליהן.

נושאי הלימוד

- מבוא לפסיכולוגיה של הרשת ולפסיכולוגיה של תקשורת מתווכת-מחשב
- הפרט ברשת: זהות, דמוגרפיה ואישיות
- יחסים בין-אישיים ברשת: רומנטיקה ומיניות
- דינמיקה של הקבוצה הווירטואלית
- אמון, שיתוף ותמיכה
- השפעה וקשרים בין העולם המקוון והעולם האמיתי

חומר הלימוד כולל מקראה ומדריך למידה.

1 במסגרת קורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית.

14013 גישות ומודלים בעיצוב ופיתוח של מערכות

4 נקודות זכות
מגמה: טכנולוגיות למידה

4 תנאי קבלה: הקורס **עקרונות בעיצוב ובניתוח של סביבות למידה ממוחשבות**, ועמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: פרופ' יורם עשת
יועצים: פרופ' יואב יאיר, ד"ר רונן המר, ד"ר נורית קינן, ד"ר קובי רוזנברג

הסטודנטים בקורס יכירו את התאוריות והמודלים העומדים בבסיסם של תהליכי העיצוב של פתרונות הוראה והדרכה מבוססי טכנולוגיה, ויתנסו בפיתוח פתרונות כאלה. במסגרת הקורס יכירו הסטודנטים מודלים של פיתוח המעמדים במרכז התהליך את הלקוח (user-centered); את המוצר (product-centered); או את הארגון (company-centered). כמו כן, תיערך היכרות עם מודלים של פיתוח כגון: Instructional System Design (ISD) ועם מרכיביהם, כגון: Instruction Analysis, Task Analysis ו-Needs Analysis. במהלך הקורס יעצבו הסטודנטים פתרונות הוראה והדרכה ממוחשבים עבור צרכים אמיתיים, תוך שימוש במודלים שונים של פיתוח.

מבנה הקורס

הקורס הוא קורס סמינריוני יישומי, ובמסגרתו ישלבו הסטודנטים קריאת מאמרי עיון ומחקר עם כתיבה של עבודה סמינריונית. העבודה תציג אבטיפוס למערכת למידה נתמכת-טכנולוגיה. ביצוע החלק היישומי של הקורס ייעשה בזוגות. במסגרת הקורס ייעשה שימוש בכלי פיתוח ולמידה שיתופית.

חומר הלימוד כולל מקראה ומדריך למידה.

חלה חובת נוכחות במפגשים השני והרביעי.

תואר שני

חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה

תואר שני

14017 שילוב טכנולוגיות מידע בתחומי דעת¹

4 נקודות זכות
מגמה: טכנולוגיות למידה

4 תנאי קבלה: הקורסים **פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, שיטות מחקר בחינוך, תאוריות למידה והוראה, טכנולוגיה ולמידה**, ועמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר פול גורסקי
יועץ: ד"ר אבנר כספי

הקורס עוסק ביחסי הגומלין בין תחומי דעת לבין שימוש בכלי טכנולוגיות מידע ולמידה.

נושאי הלימוד

- מהו ידע ומה מבחין בין תחומי דעת אקדמיים
- תאוריות של שילוב טכנולוגיה בהוראה
- יישום של שילוב טכנולוגיות מידע בתחומי דעת שונים

מבנה הקורס

הקורס הוא קורס סמינריוני, שבמסגרתו ישלבו הסטודנטים קריאת מאמרים, חיפוש מידע וכתובת עבודה סמינריונית. הסטודנטים יתנסו בתכנון מחקר ובביצועו.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על מקראה ועל מדרוך למידה.

¹ במסגרת קורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית. הסמינר חובה לסטודנטים המתעדתים לכתוב עבודת תזה. השתתפות בסמינר תזה א (14317) היא תנאי להגשתה של הצעת מחקר לתזה. השתתפות בסמינר תזה ב (14318) היא תנאי להגשת התזה. מדובר בשני קורסים, כך שסטודנטים שירשמו לשני הקורסים ישתתפו בהם בזה אחר זה.

14005 גישות בתכנון ובהערכה של מערכות למידה

4 נקודות זכות
מגמה: מערכות למידה
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, תאוריות למידה והוראה, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה**.

תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, תאוריות למידה והוראה, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה**.

פיתוח הקורס: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, ד"ר דוד מצר, ד"ר אמירה רוס; רינה סקוטלסקי (עריכה)
יועצים: פרופ' מרים בן-פרץ, פרופ' משה זילברשטיין, פרופ' תמר לוי, פרופ' מרדכי מירון, פרופ' פנחס תמיר, פרופ' שפרה שינמן

הקורס דן בתמורות שחלו בתפיסת המדע, הידע והערכים בעידן הפוסט-מודרני וכן בתהליכי הגלובליזם הכלכלי ובהשלכותיהם על תכנון הלימודים במערכות למידה שונות. בין היתר, הקורס עוסק ברפורמות שהונהגו בתכניות הלימודים במדינות המערב ובהשפעותיהן של אלה ושל גורמים נוספים על תכנון הלימודים בישראל. בקורס נבחנים תהליכים, תפוקות ותוצרים של מערכות הלמידה, תוך הצגת מודלים מגוונים לניתוח ולהערכה של תכניות לימודים.

נושאי הלימוד

- מבוא – תמורות בחשיבה המדעית, גלובליזם כלכלי והשלכותיהם על תכנון הלימודים.
- תכנון לימודים בישראל ומגמות במדינות מערביות נבחרות.
- הערכה ותכנון לימודים.
- סכמות לניתוח תכניות לימודים – אמצעי לבחינת הפוטנציאל הלימודי הנתון בהן.
- תכנון לימודים ופוסט-מודרניזם.

חומר הלימוד

- שתי **מקראות** (בעברית ובאנגלית) ובהן מאמרים רלוונטיים לנושאי הלימוד.
- מ' בן-פרץ, **המורה ותכניות הלימודים: התרת כבלי הטקסט הכתוב** (משדר החינוך, התרבות והספורט ומכון מופ"ת, 1995). החוברת של בן-פרץ משלימה את נושאי הניתוח וההערכה של תכניות הלימודים.
- **מדרוך למידה** הכולל סקירות מבוא קצרות, קטעי קישור או סיכום ושאלות מנחות לקריאת המאמרים.
- **אתר הקורס** שבו יתנהלו דיונים בסוגיות נבחרות ויפורסמו מטלות וחומר עזר עדכני.

14006 חלופות בהערכת הישגים

4 נקודות זכות
מגמה: מערכות למידה
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, תאוריות למידה והוראה, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה**.

תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, תאוריות למידה והוראה, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה**.

תנאי קבלה ללימודי תעודה במדידה ובהערכה בית ספרית: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה**.

פיתוח הקורס: ד"ר תיקי זהר (כתיבה);

ד"ר רוד זילבר-ורוד (עריכה)

אחראי אקדמי: פרופ' מוטי מירון

יועצים: פרופ' מנוחה בירנבוים, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, ד"ר ציפי ליבמן, ד"ר דוד מצר

מטרות הקורס

- להכיר את החלופות השונות בהערכת הישגים ולהבין את התפיסות הפסיכולוגיות והחינוכיות המנחות אותן.
- להבין את ההשתמעויות הערכיות והמעשיות הנגזרות משילוב ההערכה הכמותית עם ההערכה האיכותנית.
- להתנסות בתכנון וביישום של כלים להערכת הישגים.
- לגבש השקפת עולם מקצועית וערכית כלפי הערכת הישגים בכלל וכלפי הערכת חלופית בפרט.

פרקי הלימוד

- פרק 1 הערכת הישגים – מבוא כללי ורקע
- פרק 2 הבסיס התאורטי – מהות ההערכה החלופית, יסודותיה, טבעה והגיונה
- פרק 3 מטרות ההערכה בויקה לסוגי הערכה – לשם מה ובעבור מי מעריכים הישגים?
- פרק 4 תחומי הערכה ותפקידיה
- פרק 5 כלי הערכה
- פרק 6 תכנון, פיתוח ויישום כלי הערכה
- פרק 7 הערכת ההערכה וגורמי הטיה
- פרק 8 סוגיות בלתי פתורות בהערכה

חומר הלימוד

- הספר **חלופות בהערכת הישגים** מאת מ' בירנבוים (הוצאת רמות, אוניברסיטת תל-אביב, 1997).
- שתי **מקראות** (עברית ואנגלית) ובהן מאמרים נבחרים בנושא הערכת הישגים.
- **מדרוך למידה** הכולל מבוא לכל אחד מפרקי הלימוד, קטעי קישור ושאלות מנחות לקריאת המאמרים.
- **אתר הקורס** שבו יתנהלו דיונים בסוגיות נבחרות ויפורסמו מטלות וחומר עזר עדכני.

חלה חובת נוכחות במפגש הנחיה **אחד** לפחות לשם הגשת רפרט.

תואר שני

חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה

תואר שני

14012 פיתוח תכניות לימודים בתחומי דעת¹

4 נקודות זכות
מגמה: מערכות למידה

4 תנאי קבלה: הקורס גישות בתכנון ובהערכה של מערכות למידה, ועמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רוס, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט; ורד זילבר-ורוד (עריכה)

הקורס הוא קורס יישומי המתבסס על הידע התאורטי שנרכש בקורסים קודמים. הסטודנטים יתרגמו את הידע שרכשו לכדי מטלות מובנות שתאפשרנה להם לשקף ידע זה ובעיקר לבטא את יכולותיהם האישיים והאקדמיים ואת יכולת הניתוח, ההעמקה וההרחבה.

במהלך הקורס יבחנו הסטודנטים תכניות לימודים מתחומי דעת שונים, יעסקו בניתוח תכנית הלימודים כמוצר מוגמר ובהערכת שלבי התכנון, הפיתוח והביצוע של תכניות הלימודים. במסגרת זאת יעסקו הסטודנטים בתכנון ובבנייה של תכניות לימודים מצומצמות שיש בהן כל המרכיבים המאפיינים תכנית לימודים מלאה.

מטרות הקורס

- יישום של הידע התאורטי והמחקרי בתחום הקוריקולרי;
- עיצוב תכניות לימודים: יישום גישות שונות של פיתוח והפעלה של תכניות לימודים תוך התייחסות למכלול הגורמים הפעילים במערך זה;
- בחינת תכניות לימודים קיימות והערכתן בהתאם למודלים של ניתוח והערכה;
- עיצוב מחדש, שיפור ושכלול של תכניות לימודים קיימות והתאמתן למגמות חדשניות בחינוך.

נושאי הלימוד

- בחינת תכניות לימודים קיימות
- סכמות תיאוריות ושיפוטיות לניתוח תכניות לימודים
- הערכתן של תכניות לימודים קיימות
- דרכים בתכנון ובבנייה של תכנית לימודים
- בניית מערך הפעלה והערכה לתכניות לימודים ניסיוניות וייחודיות

חומר הלימוד

- שתי מקראות (בעברית ובאנגלית) ובהן מאמרים העוסקים בתכניות לימודים בתחומי דעת שונים ובשיקולים המורכבים המופעלים בעת פיתוחן והערכתן.
- מדריך למידה הכולל מבוא לכל אחד מפרקי הלימוד, קטעי קישור ושאלות מנחות להעמקה במאמרים תוך התמקדות בניתוח תכניות לימודים ובהערכתן (הסטודנטים יוכלו לבחור תכניות לימודים בתחומי עיסוקם).
- אתר הקורס שבו יתנהלו דיונים בסוגיות נבחרות ויפורסמו מטלות וחומר עזר עדכני.

מפגשי ההנחיה בקורס מקוונים והשתתפות בהם חובה. נדרש לשם כך חיבור מהיר לאינטרנט, אוניווי ומיקרופון.

¹ במסגרת קורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית.

14018 שינוי ארגוני במערכות למידה¹

4 נקודות זכות
מגמה: מערכות למידה
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: הקורסים שיטות מחקר בחינוך, פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, תאוריות למידה והוראה, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה, ועמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים שיטות מחקר בחינוך, תאוריות למידה והוראה, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה, וכן עמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר אורית אבידב, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

יועצים: פרופ' אפרים בן-ברוך, פרופ' חיים גזיאל, פרופ' אברהם יוגב, ד"ר זהר טל

הקורס עוסק בתחום של יזום והכנסת שינויים בארגונים. כדי לשרוד ולשגשג, ארגונים חייבים לחדש, לפתח, לזווג ולשנות טכנולוגיות, שיטות ניהול ודרכי עבודה. הקורס מספק ידע על מהותם של תהליכי שינוי במערכות חינוך ולמידה, מתחקה אחר מאפייניהם, ועומד על הדילמות והקשיים בהובלתם ועל האסטרטגיות להתמודדות עם קשיים אלו.

מטרות הקורס

- להציג את התחום ולבחון תהליכי שינוי כתולדה של מדיניות המשקפת סדרי עדיפויות של קבוצות עניין שונות בחברה.
- להכיר מגמות ומושגים הקשורים לתחום של שינוי ארגוני: שלבים, קשיים ודילמות בהכנסת שינויים.
- להבין את המשמעות של תהליכי שינוי במציאות דינמית ומשתנה, בה הלמידה הארגונית הנה בסיס לשינוי וכל צמיחה ולהתחדשות ארגונית.
- להבין את התהליכים של הובלת שינויים בארגונים מנקודת המבט של מוביל השינוי, המנהל-המנהיג, ומנקודת המבט של המערכת הארגונית.
- לבחון מקרים של הכנסת שינויים במערכות חינוך ולמידה בארץ ובעולם המדגימים את ההיבטים השונים של התהליך.

נושאי הלימוד

- שינוי במערכות חברתיות – מונחי מפתח
- מדיניות חינוך ושינוי במערכות חינוך ולמידה
- קשיים ודילמות בהכנסת שינויים והאסטרטגיות להתמודדות עמם
- תפקיד המנהיגות בהובלת שינוי בארגונים
- מערכות חינוך ולמידה כארגונים לומדים

חומר הלימוד

ספר הקורס K. Morrison, *Management Theories for Educational Change* (Sage Publications, 1998), **מקראה ומדריך למידה**.

בקורס נדרשת נוכחות במפגש הראשון. בקורס יתקיימו גם שני מפגשים מקוונים באנגלית ובהם יידונו מאמרים מתוך חומר הקריאה של הקורס.

¹ במסגרת קורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית.

14019 מורים בעולם של שינוי: מגמות ואתגרים¹

4 נקודות זכות
מגמה: מערכות למידה
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: הקורסים שיטות מחקר בחינוך, פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, תאוריות למידה והוראה, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה, וכן עמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים שיטות מחקר בחינוך, תאוריות למידה והוראה, הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה, וכן עמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר דבורה בן-שיר, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

מערכות חינוך בכל רחבי העולם עוברות בעשורים האחרונים התפתחויות ורפורמות, כתוצאה משינויים חברתיים, כלכליים, פוליטיים וטכנולוגיים כלל-עולמיים ומקומיים כאחד. כל אלה משפיעים עמוקות על תפקידי המורים, מעמדם, זהותם המקצועית, דרכי הכשרתם, התפתחותם המקצועית ועוד. כיום, יותר מאי-פעם, המורים נדרשים לשלוט במגוון תחומי ידע ומומחיות במסגרת תפקידיהם השונים כמומחים לפדגוגיה, להוראה, ללמידה ולתחומי דעת ספציפיים, כמיישמי תכניות לימודים חדשות ואף כמפתחי, כפועלים בסביבות טכנולוגיות חדשניות וכשותפים לתהליכי הערכה מורכבים. הקורס עוסק באתגרים עמם מתמודדים המורים בימינו כתוצאה משינויים אלה.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **מורים בעולם של שינוי: מגמות ואתגרים** בעריכת ש' גורי-רוזנבלט (האוניברסיטה הפתוחה, 2004), וכן על מקראה ומדריך למידה.

בקורס זה נדרשים הסטודנטים לכתוב עבודה סמינריונית, בדר כלל מדובר בעבודה אמפירית, המבוססת על הפרדיגמה האיכותנית. עם זאת, באישור חריג אפשר להגיש במסגרת הקורס גם עבודה תאורטית או עבודה אמפירית כמותנית. חמשת מפגשי ההנחיה בקורס מוקדשים לקידום העבודה באמצעות רפלקציה ולמידת עמיתים, ולכן ההשתתפות בהם חשובה ומועילה ביותר.

¹ במסגרת קורס זה חובה לכתוב עבודה סמינריונית.

תואר שני

חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה

תואר שני

14001 בחירה בחינוך: בתי ספר ותהליכים חלופיים¹

4 נקודות זכות
שייך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה או קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך.

פיתוח הקורס: פרופ' רונית בוגלר; בת-חן פירסט (עריכה)

אחראי אקדמי: פרופ' חיים גזיאל
יועצים: פרופ' אפרים בן-ברוך, פרופ' רחל הרץ-לזרוביץ, ד"ר עמי וולנסקי, פרופ' אברהם יוגב

הקורס מתמקד בהיבטים החינוכיים, החברתיים והפוליטיים של נושא הבחירה בחינוך. הקורס מציג את סוגי בתי הספר החלופיים המוצעים לבחירת ההורים וילדיהם ומתאר את המאפיינים המשותפים והמבדילים בין סוגי בתי הספר. בנוסף, הקורס דן בהתפתחויות האפשריות של תופעת הבחירה בחינוך. בהסתמך על ההתפתחויות בנושא בארץ ובח"ל, מתוארות מגמות אפשריות הקשורות להתרחבות או לצמצום התופעה ושינויים הקשורים ליישום רעיון הבחירה הלכה למעשה.

נושאי הלימוד

- בחירת בתי ספר – המשגה, התפתחות היסטורית ופרספקטיבה השוואתית
- סוגים של בתי ספר של בחירה
- בחירה בחינוך מנקודת מבטם של הורים, תלמידים, מורים ומנהלים
- שיקולים חינוכיים, חברתיים ופוליטיים בבחירת בתי ספר
- מגמות עתידיות הקשורות לתופעת הבחירה בחינוך

חלה חובת נוכחות במפגש הנחיה אחד לפחות לשם הגשת רפרט.

14015 ממידע לידע: מחיפוש מידע לבניית ידע

4 נקודות זכות
שייך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

תנאי קבלה: לפחות שני קורסי תשתית בלימודי התואר השני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה או בתואר השני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך. ידע קודם מומלץ: הקורסים **תאוריות למידה והוראה, טכנולוגיה ולמידה**.

פיתוח הקורס: ד"ר ריקי רימור, פרופ' יורם עשת; רינה סקוטלסקי (עריכה)
יועצים: פרופ' שלמה וינר, ד"ר איריס טבק, ד"ר עמיקם סלנט

בקורס זה נדון באופן ביקורתי בהבדל בין מידע במערכת ממוחשבת לבין ידיעה במחשבה האנושית; נבחנים ההבדלים בין מידע לידע, בין חיפוש מידע לבניית ידע; ונלמדים התהליכים שבהם מעורב הלומד כדי לבנות ידע מסוגים שונים בסביבות למידה טכנולוגיות.

מטרות הקורס

- להבחין בין מידע וידע, בין חיפוש מידע ובניית ידע.
- להכיר סוגים שונים של ידע המעורבים במהלך הלמידה בסביבה של טכנולוגיות מידע.
- לבחון את הקשר בין שימוש בטכנולוגיות מידע ובין בניית סוגים שונים של ידע.
- לגלות מהן היכולות הקוגניטיביות והתובנות המטא-קוגניטיביות המעורבות במהלך הפעילות בסביבות של טכנולוגיות מידע.

מבנה הקורס

- חלק ראשון: רקע תאורטי**
היבטים פילוסופיים, פסיכולוגיים וטכנולוגיים בתפיסת מושג הידע; מקונסטרוקטיביזם לקונקטיביזם: הדגשת תהליך שיתופי של בניית הידע ברשת
- חלק שני: הבניית ידע בסביבות למידה טכנולוגיות עתירות מידע**
ידע מבני
ידע דקלרטיבי
ידע פרוצדורלי
ידע מטא-קוגניטיבי

הלימוד בקורס מבוסס על **אתר למידה** המכיל **מקראה** ובה מאמרים רלוונטיים לקורס, **מדריך למידה** הכולל סיכום והנחיה לקריאת המאמרים, **מצגות השיעורים**, הקלטות ו**ידאו**, וכן **פורום** שבו יתנהלו דיונים שבועיים בסוגיות נבחרות. במהלך הקורס יהיה על הסטודנטים להגיש מטלות המבוססות על עבודה קבוצתית מקוונת באתר (ממ"ש).

רוב מפגשי ההנחיה בקורס יהיו מקוונים.

14022 טכנולוגיות לשירות אנשים עם צרכים מיוחדים

4 נקודות זכות
מגמה: טכנולוגיות למידה, מערכות למידה

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה והקורסים **פיתוח והפעלה של תכניות לימודים, שיטות מחקר בחינוך, טכנולוגיה ולמידה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **סוגיות בחינוך מיוחד** או רקע קודם בנושא.

פיתוח הקורס: ד"ר טלי היימן, ד"ר סיגל עדן
יועצים: פרופ' יורם עשת, פרופ' תמר וייס, פרופ' מלכה מרגלית, ד"ר אורית חצרוני

שימוש בטכנולוגיות ממוחשבות ומתקדמות לשירות אנשים עם צרכים מיוחדים קיים כבר זמן רב, ויכול לשמש הן לסייע והן לתיקון לקויות שונות. תהליך השימוש וההטמעה של טכנולוגיות אלו מעלה שאלות תאורטיות ומעשיות רבות, החל משאלות אתיות וכלה ביעילות הטכנולוגיה והשפעתה על תהליכי למידה. בקורס זה יערכו הסטודנטים היכרות עם הסוגיות הקשורות בשילוב בין שני התחומים – התחום הטכנולוגי והתחום של אנשים עם צרכים מיוחדים.

מטרות הקורס

- הכרת ההתפתחויות המרכזיות והמגמות העכשוויות בתחום הטכנולוגיה בשדה החינוך המיוחד בהתייחס לשינויים שחלו בעולם ובישראל, תוך הדגשת הגישה המפצה והגישה המתקנת.
- הצגת מגוון טכנולוגיות סיוע לאנשים עם צרכים מיוחדים.
- התודעות להיבטים שונים אותם מנסה הטכנולוגיה לקדם בהתייחס לאוכלוסיות השונות: קוגניציה, שפה ודיבור, הגשה פיזית ודיגיטלית והיבטים רגשיים וחברתיים.

נושאי הלימוד

- גישות בשילוב טכנולוגיה למען אנשים עם צרכים מיוחדים
- טכנולוגיות סיוע
- הטכנולוגיה כמאפשרת תקשורת
- גישות פיזית ונגישות למידע
- טכנולוגיה, למידה וקוגניציה אנושית
- היבטים חברתיים-התנהגותיים ברשת של אנשים עם צרכים מיוחדים

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראת מאמרים המציגים מחקרים בתחום ועל מדריך למידה.

במהלך הלמידה נדרשים הסטודנטים ל-3 מטלות הכוללות קריאה וניתוח חומר תאורטי, יציאה לשטח כדי להכיר את השימוש בטכנולוגיות סיוע, והצעת מתווה להתמודדות עם אחת הבעיות המוצגות בקורס. בסיום הקורס יתקיים מבחן בית.

רוב מפגשי ההנחיה יהיו מקוונים.
בקורס מתקיים סיור. ההשתתפות בו היא חובה.

1 במסגרת קורס זה אין אפשרות לכתובת עבודה סמינריונית.

תואר שני

חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה

תואר שני

14020 הפקת תועלת מממצאי הערכה

4 נקודות זכות
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **פיתוח והפעלה של תכניות לימודים**, **תאוריות למידה והוראה**, **הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה**, **טכנולוגיה ולמידה**.
תנאי קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **תאוריות למידה והוראה**, **הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה**, **טכנולוגיה ולמידה**.
תנאי קבלה ללימודי תעודה במדידה ובהערכה בית ספרית: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה**.

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רום
יועצת בכירה: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט
יועצים: פרופ' מנוחה בירנבוים, ד"ר דוד מצר, ד"ר חגי קופרמינץ

הקורס מקנה את הידע ואת הכלים לשימוש שיטתי בנתונים שעלו מתוך ממצאי ההערכה בהתייחס אל הרמות השונות של מערכת החינוך (כיתה, בית ספר, מחוז, מדינה) ואל המרכיבים השונים של המערכת (תלמידים, מורים, צוותי מקצוע, צוותי ניהול, תכניות לימודים, פרויקטים, תכניות התערבות וכדומה).

מטרות הקורס

- להקנות את היכולת להשתמש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות פנים בית ספריות ומערכתיות;
- להקנות את היכולת להשתמש בממצאי ההערכה ככלי לקידום הפרט, הכיתה והמסגרת הבית ספרית;
- לסייע בזיהוי גורמים מקדמים ובלמים בהפעלת חידושים ושינויים במערכת ובהתמודדות עם הגורמים הבלמים.

נושאי הלימוד

- איכות בעשייה החינוכית – סטנדרטים ואינדיקטורים;
- שימוש בנתוני הערכה חיצונית רחבת היקף;
- שימוש בנתונים להערכת בית הספר כמכלול;
- שימוש בנתוני הערכה בכיתה;
- תרבות הערכה – שימוש בנתונים בתהליכי למידה ארגונית כבסיס למהלכי תכנון.

חומר הלימוד

- מקראה (בעברית ובאנגלית) ובה מאמרים רלוונטיים לנושאי הלימוד.
- מדריך למידה הכולל מבוא כללי לתחום, מבוא וסיכום אינטגרטיבי בכל אחד מהנושאים, והנחיה לקריאה עצמאית של המאמרים.
- אתר הקורס שבו יתנהלו דיונים בסוגיות נבחרות ויפורסמו חומרי עזר.

מפגשי ההנחיה בקורס מקוונים וההשתתפות בהם חובה. נדרש לשם כך חיבור מהיר לאינטרנט, אוזניות ומיקרופון.

14021 מדידה בחינוך: מושגי יסוד

4 נקודות זכות
שיוך נוסף: מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

4 תנאי קבלה: הקורס **שיטות מחקר בחינוך** וקבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה או לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך או ללימודי תעודה במדידה ובהערכה בית ספרית.

צוות פיתוח: פרופ' רות בייט מרום,

ד"ר אבנר כספי, גילי לויטן

יועצים: פרופ' גרשון בן-שחר, ד"ר נעמי גפני, ד"ר חגי קופרמינץ

הקורס נועד להקנות מושגי יסוד במדידה חינוכית ברמת הפרט, ויילמדו בו עקרונות מתודולוגיים וסטטיסטיים המשמשים לבניית כלים למדידת השגים ולהערכת לומדים ולבדיקת איכותם.

נושאי הלימוד

מבוא למבחנים ולמדידה חינוכית: סקירה היסטורית, מאפיינים של מבחן, סוגיות אתיות; **יסודות סטטיסטיים בתחום המדידה:** סולמות מדידה, מדדי מרכז ופיזור, מדדי קשר, רגרסיה, וניתוח גורמים; נורמות ומשמעותם של ציוני מבחנים; **המודל הקלאסי של מהימנות:** סוגי מהימנות; תורת ההכללה; **תוקף:** סוגי תוקף, פרוש מקדמי התוקף, שימוש במבחנים לקבלת החלטות; ניתוח פרטי מבחן ותאורית התגובה לפריט; בניית מבחנים; **הטיה והוגנות במדידה:** הטיה במבחני יכולת, הטיה תרבותית; קביעת סטנדרטים.

חומר הלימוד

- פרקים מהספר **מבחנים פסיכולוגיים: תאוריה ומעשה** מאת לואיס ה' גיאנדה (תרגום: עדנה כהן; האוניברסיטה הפתוחה 2008).
- פרקים מקבילים מהספר **מבחנים פסיכולוגיים: תאוריה ומעשה – ספר נלווה** מאת רות בייט-מרום וגילי לויטן (האוניברסיטה הפתוחה 2008).
- יחידת לימוד: תורת ההכללה וקביעת סטנדרטים.
- הרצאות מוקלטות של מומחים.

14196, 14197

בחינת גמר בחינוך:

טכנולוגיות ומערכות למידה

מגמה: טכנולוגיות למידה, מערכות למידה

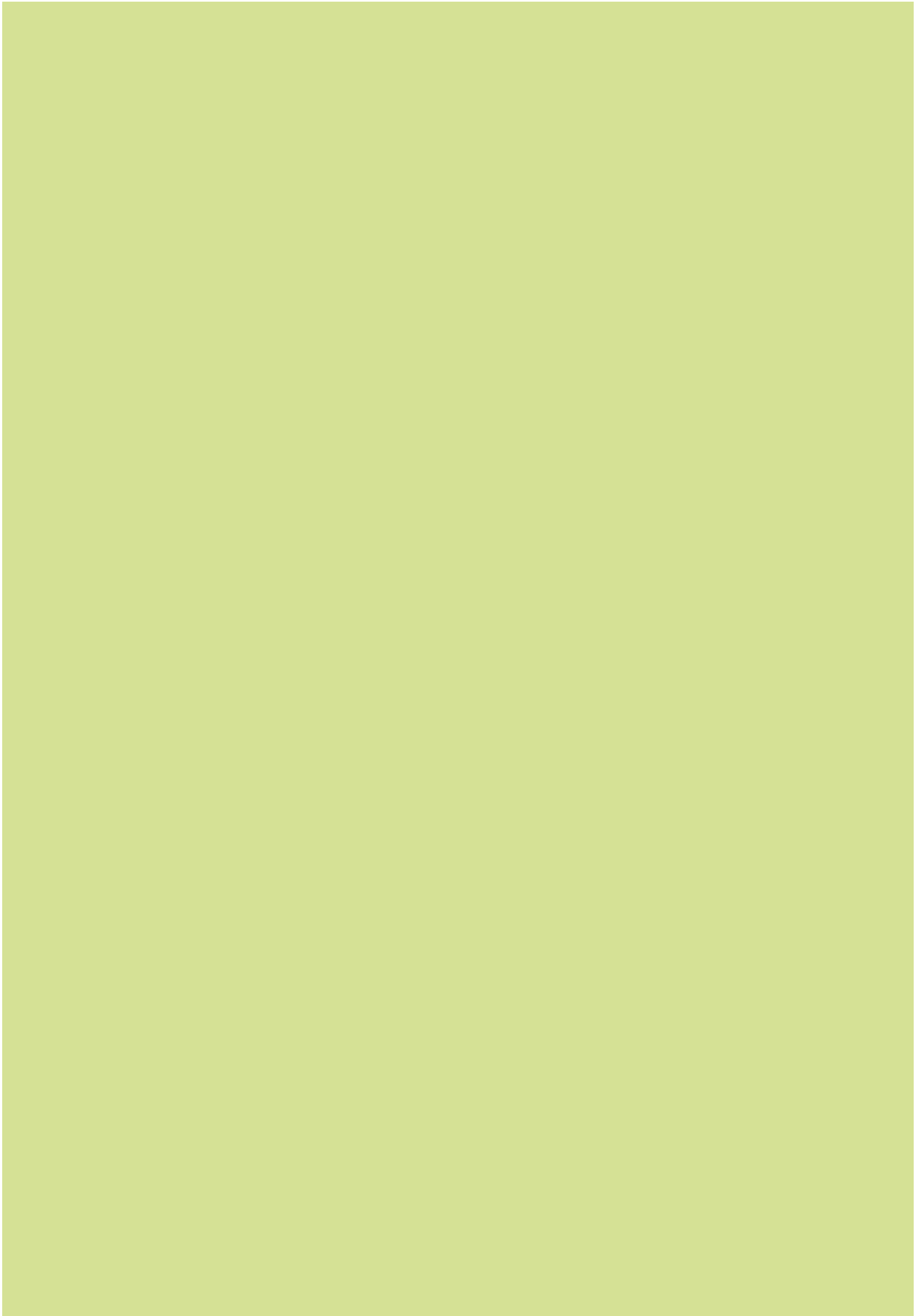
סטודנטים במסלול **ללא תזה**, אשר סיימו את כל חובות השמיעה במגמת טכנולוגיות למידה וצברו לפחות 44 נ"ז בקורסי התכנית (לא כולל השלמות), רשאים להירשם לבחינת גמר במגמת טכנולוגיות למידה. לאחר ההרשמה יקבלו זימון לבחינה, אשר תקיים במועד אחד מבין מועדי הבחינות בסיום כל סמסטר סתיו או אביב. הזכאות להיבחן היא בסמסטר ההרשמה בלבד. סטודנט שניגש בפועל לבחינת גמר לא יוכל להירשם לפרויקט או לתזה, בין אם עבר את הבחינה בהצלחה ובין אם נכשל בה.

הבחינה מבוססת על כל קורסי התשתית ועל הקורסים שלמדו הסטודנטים במגמת הלימוד שלהם. בחלקה הראשון יידרש ניתוח ביקורתי של מאמרים העוסקים בטכנולוגיות למידה ואשר יימסרו לרשמים מראש. בחלקה השני יידרש דיון רחב בסוגיה מרכזית השייכת לעולם התוכן של טכנולוגיות למידה, תוך אינטגרציה בין גופי הידע השונים שנרכשו במהלך הלימודים, ובין תאוריה למעשה.

פרטים נוספים על הבחינה ועל נהלים הנוגעים לה מצויים באתר התכנית לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה, בכתובת: <http://telem.openu.ac.il/edu/ma/>

**תואר שני
במינהל,
מדיניות
ומנהיגות
בחינוך**

תואר שני

מינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך

תואר שני

14024 כלכלת חינוך

4 נקודות זכות
שיוך נוסף: לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים

4 תנאי קבלה: הקורס **שיטות מחקר בחינוך** או קבלה ללימודי תעודה במינהל חינוכי. תנאי קבלה ללימודי דמוקרטיה בין-תחומיים: הקורס **סוגיות במדיניות ציבורית** או **דמוקרטיה ודמוקרטיזציה**, אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית**, **סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה**¹ וכן פטור ממשלול ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הקורס: פרופ' רות קלינוב

לקורס שתי מטרות: א. להקנות כלים להבנת הקשרים בין מערכת החינוך ושוק העבודה; ב. להכיר ולהבין תהליכים כלכליים המתרחשים במערכת החינוך. בכך הקורס שואף לאפשר יצירת שפה משותפת בין אנשי חינוך לבין קובעי מדיניות החינוך, שהחלטותיהם מושפעות, בין השאר, משיקולים כלכליים.

נושאי הלימוד

ההיבטים הכלכליים של מערכת החינוך מורכבים משני מצרפי נושאים: האחד הוא הקשרים בין מערכת החינוך לבין כלכלת המשק, והשני הינו המבנה הכלכלי של מערכת החינוך עצמה. הקורס דן בנושאים אלה ובמרכיבים של כל אחד מהם, הן בישראל והן במדינות אחרות.

מבנה הקורס

חלק המבוא (חלק א) מגדיר את מושגי היסוד בכלכלה, שהם גם מושגי היסוד בנייתוחים כלכליים של מערכת החינוך, ומתאר את התחומים השונים בהם עוסקת כלכלת חינוך. חלק ב דן במקומה של מערכת החינוך במשק: קריטריונים להערכת הכדאיות הכלכלית של השקעה בחינוך לסוגיו, השפעת רמת ההשכלה של האוכלוסייה על צמיחת המשק ועל התעסוקה והשכר בו. ההתייחסות לחינוך בחלק זה היא כאל הון אנושי. החלק האחרון (חלק ג) דן בנעשה בתוך מערכת החינוך: מימון ציבורי ופרטי של בתי ספר, מושג הצדק החברתי במימון, מידת האוטונומיה של בתי ספר בשימוש בתקציב, שוק העבודה למורים, הקשר שבין תשומות ותוצאות בחינוך ורפורמות כלכליות במערכת החינוך.

חומר הלימוד

הלימוד מבוסס על ספר קורס ומקראה.

1 או **תאוריית דמוקרטיה בנות-זמננו** (2008) למי שהחלו לימודיהם לפני סמסטר א. 2015

14026 סוגיות בניהול בית ספר

4 נקודות זכות
שיוך נוסף: חינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך. תנאי קבלה לתואר שני בחינוך: טכנולוגיות ומערכות למידה: הקורס **התנהגות ארגונית**.

פיתוח הקורס: פרופ' יזהר אופלטקה, פרופ' ישראל צבי גילת

מטרות הקורס

- לחשוף את הסטודנטים ליסודות התאורטיים של תחום מינהל החינוך;
- להאיר את הסוגיות המרכזיות העומדות בבסיס תפקודו של מנהל בית הספר;
- לנתח סוגיות ודילמות ניהוליות המשפיעות על תפקוד בית הספר כארגון המתמודד עם שינוי תמידי;
- ליישם הכלים המשפטיים לתפקידו של המנהל במסד החינוכי.

נושאי הלימוד

- היסודות התאורטיים וההיסטוריים של מינהל החינוך
- המבנה הארגוני של בית הספר
- תרבות בית הספר ואקלימו
- כוח, סמכות ופוליטיקה בבית הספר
- יחסי בית הספר וסביבתו
- קריירות בארגון החינוכי
- תחרות וקונפליקטים בבית הספר
- שיווק בית ספר ושיפור תדמיתו
- בניית חזון והובלת שינויים בבית הספר
- יישום של עקרונות המשפט המינהלי בניהול החינוכי
- חובת הזהירות של המינהל החינוכי במישור הפלילי והאזרחי
- חובת האמון של המנהל – סודיות, חיסיון וגילוי מידע
- הקשר הגורדי של הניהול: "חינוך ממלכתי" ו"לימוד חובה" מול "זכויות התלמיד" ו"אפטרופסות ההורים"

חומר הלימוד

- ספר הקורס: "אופלטקה, (2010). **יסודות מינהל החינוך – מנהיגות וניהול בארגון החינוכי** (חיפה: הוצאת פרדס).
- מאמרים המקובצים במקראה בעברית ובאנגלית.
- הרצאות מוקלטות.

12007 מדיניות החינוך: החינוך לדמוקרטיה¹

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: הקורסים **שיטות מחקר בחינוך**, **תאוריית למידה והוראה**, **כלכלת חינוך**, או קבלה ללימודי תעודה במינהל חינוכי, ועמידה בדרישות ההדרכה הביבליוגרפית בספרייה.

פיתוח הקורס: ד"ר דן גיבתון

אחראי אקדמי: פרופ' דניאל ברטל
יועצים: פרופ' אורית איכילוב, פרופ' רונית בוגלר, פרופ' שרה גורי-רוזנבלט, ד"ר נמרוד אלוני, אוקי מרושק

הקורס נועד לתרום להבנת הקשר בין דמוקרטיה וחינוך, ולהבהיר את הקשר שבין ערכים, מבנים והליכים דמוקרטיים לחינוך. הקורס מנסה לבחון את תרומתו של בית הספר, על תפקידיו, תכניו ומבנהו, לחינוכם של תלמידים בחברה דמוקרטית. בקורס נבחנות גישות שונות של חינוך לדמוקרטיה במערכת החינוך (בתי ספר דמוקרטיים, חינוך פוליטי, חינוך לסובלנות ולשלום, ידע אזרחי). בחינת החינוך לדמוקרטיה בחברה הישראלית משמשת מוקד מרכזי של הקורס: מהי משמעותו של חינוך לדמוקרטיה במדינת לאום הנעה מ"כור ההיתוך" לחברה רב-תרבותית. בקורס נבחנות גישות תאורטיות שונות לשאלות אלה, כמו גם סקירה אמפירית של תכניות לימודים ושל בתי ספר שעניינם החינוך לדמוקרטיה.

נושאי הלימוד

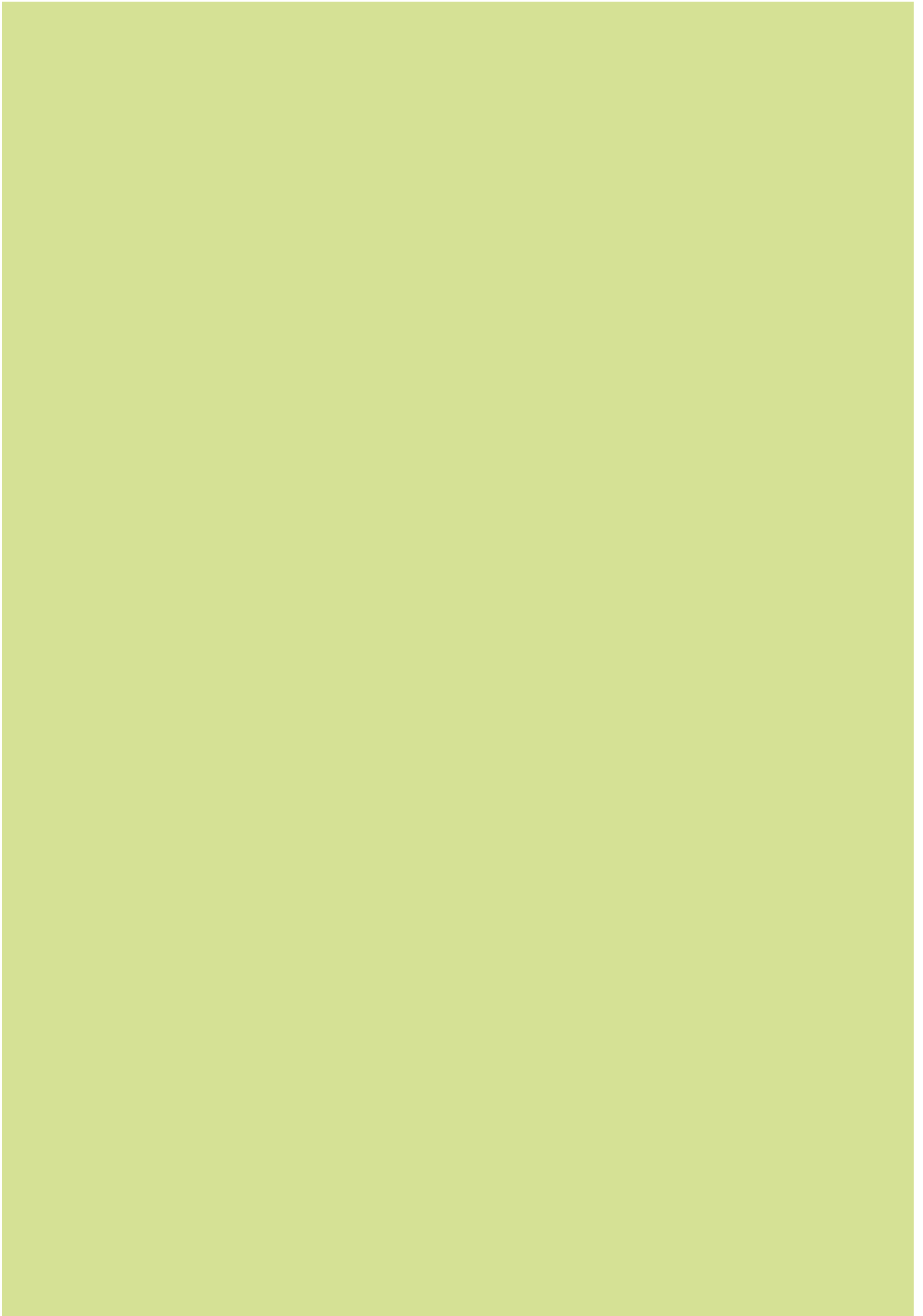
- דמוקרטיה כמערכת ערכים ושיח
- החינוך בחברה דמוקרטית
- בית הספר בחברה דמוקרטית
- חינוך לדמוקרטיה – המקרה הישראלי

הלימוד בקורס מבוסס על ספר הקורס, מקראה ומאמרים.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

**תואר שני
בפסיכולוגיה
חברתית**

תואר שני

פסיכולוגיה חברתית

תואר שני

14305 קוגניציה חברתית

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: ד"ר עידו לויתן, פרופ' סוניה רוקס

מטרות הקורס

כיצד אנו צוברים ידע על עצמנו, על אחרים ועל מצבים חברתיים? כיצד ידע חברתי זה משפיע על השיפוט, על החלטות ועל ההתנהגויות שלנו? וכיצד משפיעים הרצונות והרגשות שלנו על עיבוד מידע חברתי? בשאלות אלו, ודומות להן, עוסקת הקוגניציה החברתית (social cognition), גישה מרכזית של תאוריה ומחקר בפסיכולוגיה חברתית המתמקדת בחקר תפקידם של ייצוגים ותהליכים מנטליים בקביעת התנהגויות ושיפוטיות חברתיים.

מדענים ומדעניות המאמצים את גישת הקוגניציה החברתית בוחנים כיצד ידע – אם על העצמי, אם על אחרים, או אם על חוויות חברתיות – מקודד, מאוחסן ונשלף מהזיכרון; מה הם יחסי הגומלין בין תהליכי עיבוד מידע חברתי למוטיבציה ולרגש; ובאופן כללי, אילו תהליכים מנטליים מעורבים בשיפוט ובהחלטות של יחידים בעולם החברתי בו הם פועלים. מטרת הקורס היא להציג את דרך הניתוח החברתית-קוגניטיבית לחקר מגוון רחב של תופעות פסיכולוגיות, כגון שיפוטיות על העצמי ועל אחרים, יחסים בין-אישיים, סטריאוטיפים ודעות קדומות ותהליכי גיבוש ושינוי של עמדות.

הקורס יכול סקירה של עקרונות בסיסיים ושאלות יסוד בחקר תהליכי תפיסה וקוגניציה חברתית. כמו כן, יוצגו מגוון מתודולוגיות ופרדיגמות ניסוייות לבחינת תפקידם של ייצוגים ותהליכים מנטליים בקביעת התנהגות חברתית אנושית. יושם דגש על התרומות של גישת הקוגניציה החברתית למחקר הן בפסיכולוגיה חברתית והן בדיסציפלינות אחרות וכן על ההשלכות היישומיות של ממצאי המחקר.

נושאי הלימוד

- הבניה מנטלית: האופי הסובייקטיבי של תפיסה ושיפוט חברתיים
- ייצוגים מנטליים ועקרונות הפעלתם: אבני היסוד של קוגניציה חברתית
- עיבוד אוטומטי לעומת עיבוד נשלט
- חקר עמדות בקוגניציה חברתית: גיבוש עמדות, תהליכי שכנוע והקשר של עמדות להתנהגות
- תפיסה חברתית: שיפוטיות על העצמי, אחרים וקבוצות חברתיות
- השפעות של הבניה מנטלית על שיפוט וקבלת החלטות
- יחסי הגומלין בין קוגניציה לרגש ולמוטיבציה
- השלכות של מחקר בקוגניציה חברתית לקידום רווחה פסיכולוגית

הלימוד מבוסס על מקראת מאמרים באנגלית. הקורס כולל תשעה מפגשים שהנוכחות בהם חובה.

14314 הבדלים בין אישיים

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: ד"ר אבנר כספי

מטרות הקורס

מטרת הקורס היא לחשוף את הנושאים המרכזיים במחקר הבדלים בין-אישיים. ענף זה של הפסיכולוגיה החברתית בוחן הבדלים בחשיבה, בתחושות, בצרכים וברצונות, וכמובן הבדלים ביכולות ובמעשים בין בני אדם. למעשה, הוא נוגע בכל ענפי הפסיכולוגיה והוא דורש ידע בכלים.

בחלקו הראשון של הקורס נכיר את שאלות היסוד בתחום ונבחן את התשובות העדכניות להן. בחלקו השני נתמקד באחד ההבדלים הבין-אישיים ונעמיק בו. בעוד שהחלק הראשון של הקורס יהיה קבוע, הסוגיה בה נעמיק בחלק השני תתחלף בכל פעם שהקורס יילמד.

נושאי הלימוד

- מבוא – היסטוריה של חקר הבדלים בין-אישיים
- שאלות היסוד בחקר הבדלים בין-אישיים: א. מהם הממדים העיקריים בהם אנשים נבדלים זה מזה? ב. כיצד יש למדוד הבדלים אלו? ג. מהם המקורות להבדלים? סוגיית תורשה וסביבה. ד. מהם התהליכים הפסיכולוגיים שגורמים להבדלים אלו? ה. באיזו מידה ההבדלים יציבים לאורך מהלך החיים? ו. מהן ההשלכות ההתנהגותיות של ההבדלים וכיצד הם מושפעים מנסיבות סביבתיות? סוגיית תכונות לעומת מצב. ז. מהן ההשפעות מעויות של ההבדלים הבין-אישיים להבטים מרכזיים בחיי אנשים?
- הבדלים בין-אישיים – סוגיות להעמקה. בחלק זה ייבחר נושא שונה בכל פעם שהקורס יילמד. בין הנושאים שייבחרו: א. נטיות בין-אישיות, ב. נטיות רגשיות, ג. נטיות קוגניטיביות, ד. נטיות מוטיבציוניות, ה. נטיות הקשורות למושג העצמי, ו. יכולות קוגניטיביות (אינטליגנציה)

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על קריאת מאמרים ועל הרצאות פנים-אל-פנים שהשתתפות בהן היא חובה.

בתום הקורס יגישו הסטודנטים עבודה מסכמת.

14309-14306 סוגיות נבחרות בפסיכולוגיה חברתית

1 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

מטרות הקורס

מטרת הקורס להתוודע לעבודות מחקר עכשוויות בפסיכולוגיה חברתית. בכל מפגש ירצה דובר אחר מהארץ ומהעולם. החוקרים שיוזמנו להרצות יבואו מתחומים שונים הרלוונטיים לפסיכולוגיה חברתית בהם גם פסיכולוגים חברתיים מומחים שיציגו את ההיבטים היישומיים של הפסיכולוגיה החברתית, ואת השילוב בין הידע האקדמי לבין העבודה המעשית.

בעקבות ההרצאות ייערכו דיונים בין המשתתפים. מטרת הסמינר היא לגבש קהילה לומדת שעוסקת בנושאים עדכניים ונחשפת לפרספקטיבות תאורטיות ומתודולוגיות מגוונות.

דרישות הקורס

- הנוכחות במפגשים היא חובה
- על הסטודנטים להגיש עבודה מסכמת המתבססת על אחת מן ההרצאות. על הסטודנטים לבחור מאמר מחקרי הרלוונטי לנושא ההרצאה, לסכם בקצרה את ההרצאה ואת המאמר, ולערוך אינטגרציה בין השניים. ההרצאה יכולה לעמוד בניגוד למאמר, לקדם את הידע שבמאמר צעד נוסף, לחקור את נושא המאמר מזווית ראייה אחרת, ועוד.

1 יש לקחת את הקורס ארבע פעמים (14306, 14307, 14308, 14309), 1 ני"ז כל פעם, סה"כ 4 ני"ז.

תואר שני

פסיכולוגיה חברתית

תואר שני

14301 סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, ד"ר אלכס גוטלר, ד"ר נורית גרונאו
יועצים: פרופ' גרשון בן-שחר, פרופ' נחשון מירן, פרופ' יוסף צלגוב

מטרות הקורס

- ללמוד לעומק את העקרונות המתודולוגיים והסטטיסטיים המנחים את המחקר הפסיכולוגי, תוך התנסות ותרגול של שיטות ניתוח סטטיסטיות שונות. הקורס יתמקד בניתוחי שונות.
- להקנות כלי חשיבה מדעיים, מתודולוגיים וסטטיסטיים, יכולת לתכנן ולבצע ניתוחים סטטיסטיים במחקר עצמאי, ויכולת להבין ולבקר את מחקרים של אחרים.

נושאי הלימוד

- חזרה על סטטיסטיקה תיאורית והסקת מלימודי התואר הראשון.
- מערכי ניתוח שונות בין-נבדקים חד-גורמיים ורב-גורמיים.
- ניתוחי המשך, השוואות מרובות וגודל אפקט בניתוחי שונות.
- מערכי ניתוח שונות תוך-נבדקים חד-גורמיים ורב-גורמיים.
- מערכים מעורבים (בין-תוך נבדקים).
- חלופות והשלמות לבדיקת השערות: רווחי סמך, גודלי אפקט.

חומר הלימוד

- הרצאות מוקלטות
- מצגות מפורטות
- אסופת תרגילים ופתרונות

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

14302 סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: הקורס **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א**.

פיתוח הקורס: ד"ר אלכס גוטלר, ד"ר נורית גרונאו ופרופ' רות בייט-מרום
יועצים: פרופ' גרשון בן-שחר, פרופ' נחשון מירן, פרופ' יוסף צלגוב

מטרות הקורס

- ללמוד לעומק את העקרונות המתודולוגיים והסטטיסטיים המנחים את המחקר הפסיכולוגי, תוך התנסות ותרגול של שיטות ניתוח סטטיסטיות שונות. קורס זה יתמקד בגרסיה על כל גוניה.
- להקנות כלי חשיבה מדעיים-מתודולוגיים וסטטיסטיים, יכולת לתכנן ולבצע ניתוחים סטטיסטיים במחקר עצמאי, ויכולת להבין ולבקר את מחקרים של אחרים.

נושאי הלימוד

- רגרסיה עם משתנה בודד
- רגרסיה מרובה
- שיטות לבחירת מנבאים, רגרסיה היררכית
- מתאמים חלקיים, משתנה מדכא
- משתנים קטגוריאליים ברגרסיה מרובה
- ניתוח גורמיים
- ניתוח משוואות מבניות

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

14310, 14311 סמינר מחקר א+ב¹

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

מטרות הסמינר

מטרת הסמינר היא לימוד מעמיק של נושא מתקדם, תאורטי ומתודולוגי, בפסיכולוגיה חברתית.

במסגרת הסמינר יתמחו הסטודנטים בתחום מסוים, שאותו ילמדו ממאמרים או מספרים שיקבע מדריך הסמינר. כמו כן, הסטודנטים יידרשו למצוא מאמרים נוספים בעצמם בכתבי עת או בספרים רלוונטיים.

במסגרת הסמינר יקבל כל סטודנט חניכה אישית, שתסייע לו להכיר לעומק את התהליך המחקרי, החל משלב הכרת הבסיס התאורטי, דרך בחירת המתודולוגיות המתאימות לבחינת שאלות מחקר העולות מתאוריות אלו, וכלה באיסוף נתונים, ניתוחם והצגתם בכתב או בעל-פה.

מבנה הסמינר

- בסמינר עד 12 מפגשי חובה, ובמסגרתו יכתבו הסטודנטים עבודה סמינריונית אמפירית.
- מנחה הסמינר רשאי לקבוע חובות נוספות (כגון הצגה בפני עמיתים, לימוד תוכנה סטטיסטית או תוכנת ניסויים, נוכחות בשעות מעבדה או בשדה מחקרי כלשהו וכיוצא באלה) שיוטלו על המשתתפים בסמינר, זאת בהתאם לתוכן הסמינר ולאופיו.

¹ סמינר מחקר ב (14311) מיועד לסטודנטים במסלול ללא תזה בלבד. תנאי להגשת התזה. מדובר בשני קורסים, כך

תואר שני

פסיכולוגיה חברתית

תואר שני

14304 קוגניציה ואיום

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: ד"ר ערן חיות

מטרות הקורס

לקורס שתי מטרות עיקריות: הראשונה, לחשוף בפני הלומדים שתי אסכולות מחקר שונות מאוד זו מזו שחברו להן יחדיו לחקר האינטראקציה שבין תהליכים רגשיים ותהליכים קוגניטיביים. הקורס יתמקד במפגש המחקרי והתאורטי הן בתהליכי סלקציה תפיסתית ותגובתית ותפיסת איום. בקורס יגששו הסטודנטים תוצרים תאורטיים ותובנות מחקריות שמעלה המפגש שבין התחומים. יוצגו בפני הסטודנטים מאמרים אמפיריים שהיו עד לא מזמן במרכז המפגש שבין התחומים ואת מאמרי הביקורת שהוצגו כנגדם בשנים האחרונות. כמו כן יוצגו מאמרים עדכניים המציעים פרידיגמות משופרות לבחינת הסוגיה האמורה.

המטרה השנייה של הקורס היא להשתמש בספרות שנוצרה במרחב חדש זה כדי לחשוף את הסטודנטים לבעיות ולהבטחות הגלומות בתהליך המדעי שנוצר במפגשים מהסוג הזה, כלומר, לדון בתהליך עלייתן ונפילתן של תאוריות ופרידיגמות מחקריות. כמו כן, הסטודנטים יידרשו לנסות לרכוש מתהליך ההתפתחות התאורטי והמחקרי האמור תובנות חדשות ובעיקר לגבש חשיבה מחקרית וגישה ביקורתית יותר בכל הקשור לתהליך המדעי הפסיכולוגי בכלל, ובתחום הספציפי הזה בפרט.

בקורס חלה חובת השתתפות במפגשים.

14313 היבטים פסיכולוגיים של תקשורת דיגיטלית

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: ד"ר אבנר כספי

מטרות הקורס

הקורס יתמקד בהשפעות מאפייני התקשורת מתוכנת המחשב על צורותיה השונות על תהליכים פסיכולוגיים ועל ההתנהגות. ראשית, נעמוד על ההבדלים הטכניים בין תקשורת טבעית ותקשורת מתוכנת-מחשב. לאחר מכן, נעמוד על השפעת הבדלים אלו על תהליכים פסיכולוגיים, ביניהם הסרת עכבות, תפיסה עצמית, חשיפה עצמית, והערכה עצמית. לבסוף, נראה כיצד תהליכים אלו באים לידי ביטוי בהתנהגויות שונות שנחשפות באמצעות צורת תקשורת זו, כגון אימפרסונליות והיפר-פרסונליות או תהליכים תוך-בין-קבוצתיים, ובחינת השפעתם על תקשורת בסביבות אחרות. בקורס ייחשפו הסטודנטים למאמרים שמהוו פרסומם הפכו למאמרי דגל בתחום כמו גם למאמרים חדשים המתעדים באופן עדכני את התופעות.

נושאי הלימוד

- היכרות עם המאפיינים הטכנולוגיים של אמצעי תקשורת שונים;
- הצורות השונות של האנונימיות והשפעתה על הפרט ועל יחסיו עם קבוצה; ביטוי עצמי אמיתי;
- שליטה בהצגה עצמית ו"עיקרון הערובה";
- הסרת עכבות שפירה – חשיפה עצמית, קבלה עצמית, אינטימיות, התנהגות פרו-חברתית ורווחה פסיכולוגית;
- הסרת עכבות רעילה – פרדוקס האינטרנט, התחזות, והתנהגות אגרסיבית.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על מקראת מאמרים ועל הרצאות פנים-אל-פנים שהשתתפות בהן היא חובה.

בתום הקורס יגישו הסטודנטים עבודה מסכמת.

14303 בין תחושות ורגשות לעיבוד מידע

3 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית. ידע קודם מומלץ: הקורס קוגניציה חברתית.

פיתוח הקורס: ד"ר רות נוינסון
יועצת: פרופ' סוניה רוקס

תחושות ורגשות מצד אחד ותהליכי עיבוד מידע מצד שני נתפסים בדרך כלל כהיבטים נפרדים וגם שונים מאוד של החיים המנטליים שלנו. בניגוד לכך מחקרים מורים כי היחסים בין קוגניציה "חמה" וקוגניציה "קרה" ענפים, מורכבים ובעלי חשיבות לאינטראקציות החברתיות שלנו. בקורס נלמד כיצד תחושות ורגשות משפיעים על תהליכי עיבוד מידע ומזינים אותם וכיצד תהליכי עיבוד מידע משתתפים בהיווצרות תחושות ורגשות ובוויסותם, תוך שימת דגש על אספקטים חברתיים של אינטראקציה זו.

בין היתר נערוך הבחנה בין סוגים שונים של מצבים רגשיים (אָפֶקְט, מצב רוח, רגשות), נכיר גישות שונות להבנתם, ונדון בתופעות שונות הכרוכות בהם (למשל הידבקות רגשית) ובפונקציות החברתיות שלהם. נראה כיצד מצבים רגשיים משפיעים על הקשב, על הזיכרון, על סגנון עיבוד מידע, על תהליכי שכנוע, על יצירתיות, על שיפוט והערכה, על תפיסה ועל קבלת החלטות. נסקור את מעורבותם של תהליכי עיבוד מידע ושל רמזים קוגניטיביים בהיווצרות תחושות. בין היתר יידונו גם תופעת עצם החשיפה, תופעת האמת המדומה, אשליות זיכרון ולמידה סמויה. כמו כן נדון במקומם של תהליכי ייחוס והערכה בהיווצרות רגשות ובתפקידם של תהליכי עיבוד מידע נוספים בוויסות רגשות.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על 8 הרצאות פנים-אל-פנים שהשתתפות בהן היא חובה, על ספרה של ד"ר רות נוינסון, **בין תחושות ורגשות לעיבוד מידע** ועל מקראה.

בתום הקורס יגישו הסטודנטים עבודה מסכמת.

תואר שני

פסיכולוגיה חברתית

תואר שני

14315 בסימן שאלה: תאוריה ויישום בפיתוח שאלונים

4 נקודות זכות

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: פרופ' סוניה רוקס

מטרות הקורס

מטרת הקורס היא לספק ידע שיסייע בפיתוח שאלונים ובמתן פרשנות למידע המופק מהם. שאלונים משמשים כלי חשוב לקבלת מידע הן למחקר והן לצרכים יישומיים. הם משמשים בין היתר באבחון תעסוקתי, בסקרי דעת קהל, במיון והערכת עובדים, באיסוף מידע רפואי ובזיהוי העדפות צרכנים. הסטודנטים בקורס ירכשו כלים לפיתוח שאלונים וילמדו לבחון באופן ביקורתי שאלונים שנכתבו בידי אחרים. יושם דגש על פרשנות לתוצאות סקרים, כמו גם לפרשנויות חלופיות של אותם נתונים. לצורך כך, הסטודנטים ילמדו על התהליכים הקוגניטיביים הכרוכים במתן תשובות לשאלות, על ההשפעה הרבה שיש לדרך ניסוח השאלות על סוג התשובות המתקבלות, על השפעות אפשריות של סדר השאלות על מתן התשובות, ועל הטיות שיטתיות שונות בתשובות לשאלונים.

מבנה הקורס

הקורס מורכב מהרצאות, ממקראה, ומהתנסות מעשית. בקורס חלה חובת השתתפות במפגשים.

14312 אבחון תעסוקתי ומיון עובדים

4 נקודות זכות

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: שושי סורקיס

מטרות הקורס

תהליכי מיון עובדים נפוצים כיום במרבית הארגונים לצורך קבלת עובדים חדשים לארגון. קורס זה נועד למי שייטלו חלק בגיוס עובדים במסגרת עבודתם בארגון, בין אם כאנשי צוות בתחום משאבי אנוש, כיועצים או כמנהלים מקצועיים.

מטרת הקורס היא להקנות למשתתפים ידע תאורטי ופסיכומטרי בתחום, וכן מיומנויות אישיות-מעשיות בסיסיות המשמשות לאבחון עובדים כגון, ריאיון, תצפית על התנהגות, ניתוח קורות חיים ועוד. במהלך הקורס מוצגים מרבית הכלים המשמשים לאבחון מועמדים לעבודה ומגוון שיטות מיון ונדונים היבטים של הוגנות ואתיקה בתהליכי פיתוח ויישום מבחני אבחון. לקורס היבט תאורטי והיבט התנסותי-אישי.

נושאי הלימוד

- מהו תהליך מיון איכותי
- סקירת שיטות מיון מגוונות
- ניתוח עיסוק והגדרת דרישות תפקיד
- ניתוח קורות חיים ושאלונים ביוגרפים
- ריאיון תעסוקתי
- תצפית על התנהגות ומבחני מצב
- מבחני אינטליגנציה ומבחני כושר
- מבחני נטיות מקצועיות
- מבחני אישיות
- הוגנות ואתיקה

מבנה הקורס

הקורס מורכב מהרצאות, התנסויות מעשיות וקריאה ביבליוגרפית. בקורס חלה חובת השתתפות במפגשים.

חומר לימוד

מקראת מאמרים

14316 תהליכים קבוצתיים

4 נקודות זכות

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: פרופ' סוניה רוקס

מטרות הקורס

מטרת הקורס היא להקנות הבנה מעמיקה של תהליכים פנים ובין קבוצתיים ושל עקרונות הפעולה של האדם בעולם הארגוני ובקבוצות חברתיות. הקורס מתמקד בקטגוריות חברתיות רחבות, כגון המדינה, קבוצות אתניות, קבוצות מקצועיות וארגונים גדולים. במהלך הקורס נעשית בחינה מעמיקה של התאוריות והגישות המתודולוגיות המרכזיות בתחום. נדונה קשת רחבה של נושאים ובכללם מעמד ותפקידים בקבוצה, גורמים להזדהות עם קבוצות, וקונפליקטים בין קבוצתיים.

מבנה הקורס

הקורס מורכב מהרצאות וממקראה.

תואר שני

פסיכולוגיה חברתית

תואר שני

14321 אבחון ארגוני: תאוריה ויישום

4 נקודות זכות

פיתוח הקורס: גב' שושי סורקיס

מטרות הקורס

כל ארגון מבקש לממש את חזונו ולהשיג את יעדיו. לצד זאת, ארגונים נדרשים להתמודד ולהתאים עצמם לתנאי סביבה משתנים, לנהל עובדים ותהליכי עבודה ולהתמודד עם אתגרים. בשלבים שונים בחיי הארגון נדרשים מנהלים לחזק מצד אחד נקודות יתרון ולקדם תהליכים של צמיחה ארגונית ולקדם שיפור תהליכים ולטפל במוקדים בעייתיים מצד אחר. חשוב שתהליכי התערבות, פיתוח ושינוי ארגוני חשוב יתקיימו לאחר אבחון ארגוני אפקטיבי ובסיועו של איש מקצוע.

מטרת הקורס להקנות לסטודנטים ידע תאורטי ומיומנויות מעשיות בביצוע תהליך מלא של אבחון ארגוני. הקורס יעקוב אחר שלבי תהליך האבחון הארגוני (סיבות לאבחון, מטרות האבחון, כניסה לארגון, תוצרי האבחון), יציג את כלי האבחון (ראיונות, תצפיות, סקרים, דוחות ועוד) וידון במודלים ובתאוריות ארגוניות לניתוח ולהבנת היבטים ארגוניים מגוונים. במהלך הקורס יידונו אתגרים ודילמות באבחון ארגוני כמו גם אמצעים לביצוע תהליך אבחון אפקטיבי ומשמעותי לפיתוח ולשינוי ארגוני.

מבנה הקורס

- הקורס יכול מנגשים קבוצתיים פנים אל פנים עם מרצה הקורס. כל המפגשים כוללים הצגת חומר תאורטי והתנסות בתרגילים מעשיים במסגרת קבוצתית. הסטודנטים ייחשפו למגוון דוגמאות ותיאורי מקרה מארגונים אמיתיים.
- ביצוע מטלות קריאה והתנסות בתרגילים מעשיים שיתבצעו לבד או בזוגות בין מפגש אחד למשנהו
- ביצוע בפועל של אבחון ארגוני (מצומצם).
- קריאה ביבליוגרפית.

14322 קידום שינוי חברתי בראי הגישה הפסיכולוגית

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית.

פיתוח הקורס: ד"ר עידו לויתן

הקורס המוצע יבחן את התרומה (הממשית והפוטנציאלית) של תאוריה ומחקר בפסיכולוגיה חברתית לקידום שינוי חברתי. רשימת הקריאה תכלול מאמרים שמתארים מחקרים שיישמו עקרונות פסיכולוגיים למגוון מצבי עולם אמיתי (real world settings), בהם התנהגויות הקשורות לבריאות, לקבלת החלטות פיננסיות, להתנהגות ביחס לסביבה, קונפליקטים בין-קבוצתיים ועוד.

במהלך הקורס יידונו (1) האופנים בהם ידע אודות תהליכים פסיכולוגיים יכול לסייע בעיצוב מדיניות חברתית, בהתמודדות עם בעיות חברתיות ובקידום רווחה פסיכולוגית (well-being) של הפרט; (2) האתגרים העומדים בפני פסיכולוגיות ופסיכולוגים חברתיים ביישום "בשדה" של תאוריות שנבחנו במעבדה; ו- (3) החשיבות של ביצוע מבחנים להערכת יעילותן של התערבויות פסיכולוגיות. המפגשים בקורס יהיו בנויים סביב עקרונות פסיכולוגיים שונים (כגון, תהליכים המערבים בשינוי עמדות או השפעות של נורמות חברתיות על התנהגות) ושאלות הנוגעות ליישוםם בשדה (למשל, מתי עדיף לנסות לשנות התנהגות באופן ישיר על פני שינוי העמדות והאמונות בבסיס ההתנהגות). המטרה המרכזית של הקורס היא לפתח את יכולתם של הסטודנטים "לחשוב כפסיכולוגיות ופסיכולוגים חברתיים יישומיים", כלומר: לזהות את התהליכים הפסיכולוגיים והגורמים הסביבתיים שעשויים לקדם שינוי חברתי; לגבש התערבות מבוססת תאוריה (לרוב פשוטה וקצרה) לשינוי ההתנהגות הרלוונטית בהקשר הנתון; לייצר מערך מחקר שיאפשר להעריך את השפעתה של ההתערבות.

חובות הקורס

- **השתתפות** (5% מהציון): על הסטודנטים להגיע מוכנים לכל מפגש להשתתף באופן פעיל בדיון.
- **הצגת מאמר** (5% מהציון): על הסטודנטים להציג בכיתה סיכום של אחד ממאמרי הרשות.
- **יישום עקרון פסיכולוגי** (20% מהציון): על הסטודנטים להגיש ארבע מטלות במהלך הסמסטר בהן יישמו את הנלמד בקורס לבעיה חברתית בישראל (ברמת הפרט או החברה). בשלוש מתוך ארבע המטלות יתבקשו הסטודנטים לתאר בקצרה את הבעיה ולהציע דרכים להתמודד אתה באמצעות עיקרון פסיכולוגי רלוונטי. המטלה הרביעית תהיה דומה במהותה, אך תיכתב כמאמר דעה לקהל הרחב.
- **עבודה מסכמת** (70% מהציון): בתום הקורס, יכתבו הסטודנטים עבודה שבה יציעו התערבות שמטרתה לייצר שינוי חברתי על בסיס העקרונות הפסיכולוגיים שנלמדו בקורס ויתארו דרכים להערכת יעילותה.

14319 התנסות בשדה: קורס מלווה פרקטיקום

6 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית. ידע קודם מומלץ: קורס עם דגש מעשי מרשימה שתתעדכן מעת לעת.¹

פיתוח הקורס: שושי סורקיס
אחריות אקדמית: פרופ' סוניה רוקס

תיאור הקורס ומטרותיו

הפרקטיקום הינו התנסות מעשית במוסד אשר עוסק במיון ואבחון תעסוקתי /או באבחון וייעוץ ארגוני. מטרת ההתנסות המעשית לחשוף את הסטודנטים לפעילות מגוונת בפסיכולוגיה חברתית בתחומי מיון, הערכה וייעוץ ארגוני, להשתלב בצוות מקצועי ולהתנסות בפועל בהתערבויות ייעוציות ואבחוניות.

מקצוענות ייעוצית ואבחונית היא שילוב בין למידה תאורטית ואינטלקטואלית ובין יכולת למידה והסקת מסקנות מחוויות העבודה. אישיותו של היועץ והמאבחן היא גם כלי עבודתו ועל כן חשובים פיתוח יכולת ההתבוננות ב"אני" ובאחרים ופיתוח המודעות העצמית. שנת ההתנסות המעשית היא שנה משמעותית בעיצובו של ה"אני המקצועי", בבניית הזהות המקצועית של הסטודנטים.

לאור זאת, לקורס הדרכה אשר מלווה את ההתנסות בשדה יש משמעות חשובה בפיתוח הזהות והמיומנויות המקצועיות של הסטודנטים. הקורס יאפשר לסטודנטים לשתף בחוויות, למקד שאלות מקצועיות ולהעלות סוגיות אישיות ומקצועיות אשר עולות במפגש שלהם עם עבודת השדה. קבוצת העמיתים אשר תהווה גם קבוצת למידה, תאפשר התמודדות עם החוויות, המשגה תאורטית של תהליכים והתנסויות, חשיבת עומק וקבלת משוב ותמיכה.

חובות הקורס

- נוכחות בכל המפגשים הקבוצתיים לאורך שני סמסטרים.
- כתיבת "יומן אישי" שיפרט מדי שבוע משימות, מפגשים ואירועים וכן מחשבות, שאלות ותובנות שעולות תוך כדי חוויית העבודה המעשית.
- הכנת "הצגת מקרה". הצגת המקרה תכלול תיאור הארגון ותיאור כל הפרטים הרלוונטיים למקרה הספציפי, הצגת הדילמה/הקושי/ החוויה הנקודת המרכזיות לדיון בכיתה.
- התחייבות לשמירה על הסודיות וחיסיון כל הפרטים אשר יעלו במהלך המפגשים.
- כתיבת תרגיל מסכם.

1 לסמסטר 2016 מומלץ הקורס אבחון ארגוני: תאוריה ויישום (14321).

תואר שני

פסיכולוגיה חברתית

14320 התנסות בשדה:
היבטים מעשיים ואתיים

2 נקודות זכות

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית. ידע קודם מומלץ: קורס עם דגש מעשי מרשימה שתתעדכן מעת לעת.¹

פיתוח הקורס: שושי סורקיס
אחראית אקדמית: פרופ' סוניה רוקס

תיאור הקורס ומטרותיו

הפרקטיקום הינו התנסות מעשית במוסד אשר עוסק במיין ואבחון תעסוקתי ו/או באבחון וייעוץ ארגוני. מטרת ההתנסות המעשית לחשוף את הסטודנטים לפעילות מגוונת בפסיכולוגיה חברתית בתחומי מיון, הערכה וייעוץ ארגוני, להשתלב בצוות מקצועי ולהתנסות בפועל בהתערבויות ייעוציות ואבחוניות.

הסטודנטים מחויבים ליום עבודה בשבוע במהלך שנה אקדמית (אוקטובר עד יוני) ומקבלים הדרכה אישית או קבוצתית במשך שעה בשבוע על ידי מנחה בארגון עצמו (פסיכולוג או יועץ ארגוני). כמו כן, פסיכולוגיה חברתית מטעם האוניברסיטה הפתוחה מלווה את שנת הפרקטיקום.

בנוסף להתנסות המעשית בשטח, ישתתפו הסטודנטים במפגשים בהם יידונו כללים להתנהגות אתית-מקצועית של פסיכולוגים. יילמדו העקרונות המנחים של קוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל והקוד האתי של היועצים לפיתוח ארגוני. במהלך הקורס יילמדו עקרונות האתיקה, הלכה למעשה, באמצעות תיאורי מקרה מהספרות ותיאורי מקרה אותם יעלו הסטודנטים מתוך עבודתם המעשית והמפגש שלהם עם ה"שטח".

חובות הקורס

- השתתפות ביום הכשרה בשבוע (8 שעות) במשך שנה אקדמית מלאה, בארגון.
- השתתפות בהדרכה שבועית אישית ו/או קבוצתית בארגון.
- השתתפות במפגשים קבוצתיים עם הפסיכולוגיה המלווה את הקורס מטעם האוניברסיטה הפתוחה בנושא אתיקה מקצועית.

1 לסמסטר 2016 מומלץ הקורס אבחון ארגוני: תאוריה ויישום (14321).

14317 סמינר תזה א'

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: הסכמת חבר סגל להנחות את עבודת התזה. ידע קודם דרוש: הקורס סטטיסטיקה ושיטות מחקר א' וקורס חובה אחר.

מטרות הקורס

תמיכה בגיבוש הצעת מחקר ובעבודה על התזה: הכרת השלבים בגיבוש הצעת מחקר, ומימוש ההצעה לכדי מחקר. יידונו השלבים השונים ממציאת רעיון, ועד לכתיבת הצעת המחקר; והשלבים מהצעת המחקר ועד למימושה כתזה.

בתחילת הסמסטר הראשון יוזמנו למפגשים סטודנטים מתקדמים אשר יתארו את תהליך גיבוש הצעת המחקר, ותהליך התזה: כיצד מצאו רעיון, מה היו הקשיים המרכזיים וכיצד התגברו עליהם. בהמשך המפגשים הסטודנטים יציגו את התקדמותם בגיבוש הצעת המחקר ובעבודה על התזה ויקבלו משוב מהסטודנטים האחרים בקורס. מרכיב זה הוא עיקר הקורס – הוא ישמש מסגרת תומכת לסטודנטים אשר תעודד אותם להתקדם.

דיון בנושאים מתודולוגיים כלליים: יידונו נושאים כלליים, הרלוונטיים לכלל המחקר בפסיכולוגיה. בין היתר ידונו שאלות הנוגעות לרפלקציה של אפקטים שנמצאו במחקרים פסיכולוגיים, גודל מדגם וגודל אפקטים, חשיבות חברתית של מחקרים בפסיכולוגיה, ומשמעותו של מחקר יישומי ושל מחקר בסיסי, בעיות אתיות ופתרונות להם.

מיומנויות אקדמיות: הצגת מחקר כהרצאה וכפוסטר, כתיבת קורות חיים אקדמיים, ועוד.

דרישות הקורס

השתתפות פעילה במפגשים, קריאת המאמרים והגשת מסמכי תגובה אליהם, הצגת ההתקדמות בפיתוח הצעת המחקר לתזה, והכנת מטלות הנוגעות למיומנויות האקדמיות שנלמדו בקורס.

1 הסמינר חובה לסטודנטים המתעתדים לכתוב עבודת תזה. השתתפות בסמינר תזה א' (14317) היא תנאי להגשתה של הצעת מחקר לתזה. השתתפות בסמינר תזה ב' (14318) היא תנאי להגשת התזה. מדובר בשני קורסים, כך שסטודנטים שירשמו לשני הקורסים ישתתפו בהם בזה אחר זה.

14318 סמינר תזה ב'

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: הקורס סמינר תזה א'.

מטרות הקורס

תמיכה בגיבוש הצעת מחקר ובעבודה על התזה: הכרת השלבים בגיבוש הצעת מחקר, ומימוש ההצעה לכדי מחקר. יידונו השלבים השונים ממציאת רעיון, ועד לכתיבת הצעת המחקר; והשלבים מהצעת המחקר ועד למימושה כתזה.

בתחילת הסמסטר הראשון יוזמנו למפגשים סטודנטים מתקדמים אשר יתארו את תהליך גיבוש הצעת המחקר, ותהליך התזה: כיצד מצאו רעיון, מה היו הקשיים המרכזיים וכיצד התגברו עליהם. בהמשך המפגשים הסטודנטים יציגו את התקדמותם בגיבוש הצעת המחקר ובעבודה על התזה ויקבלו משוב מהסטודנטים האחרים בקורס. מרכיב זה הוא עיקר הקורס – הוא ישמש מסגרת תומכת לסטודנטים אשר תעודד אותם להתקדם.

דיון בנושאים מתודולוגיים כלליים: יידונו נושאים כלליים, הרלוונטיים לכלל המחקר בפסיכולוגיה. בין היתר ידונו שאלות הנוגעות לרפלקציה של אפקטים שנמצאו במחקרים פסיכולוגיים, גודל מדגם וגודל אפקטים, חשיבות חברתית של מחקרים בפסיכולוגיה, ומשמעותו של מחקר יישומי ושל מחקר בסיסי, בעיות אתיות ופתרונות להם.

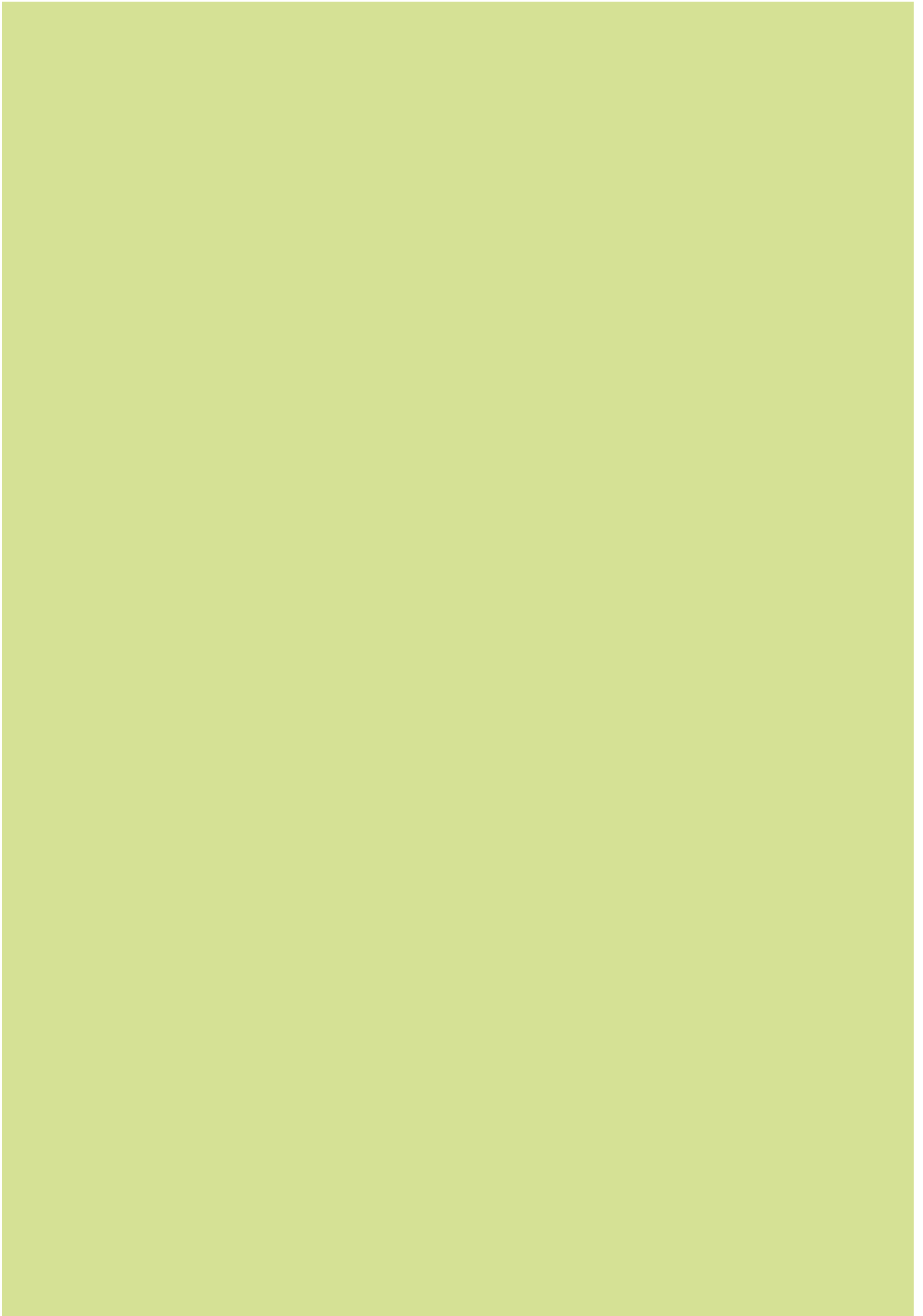
מיומנויות אקדמיות: הצגת מחקר כהרצאה וכפוסטר, כתיבת קורות חיים אקדמיים, ועוד.

דרישות הקורס

השתתפות פעילה במפגשים, קריאת המאמרים והגשת מסמכי תגובה אליהם, הצגת ההתקדמות בפיתוח הצעת המחקר לתזה, והכנת מטלות הנוגעות למיומנויות האקדמיות שנלמדו בקורס.

1 הסמינר חובה לסטודנטים המתעתדים לכתוב עבודת תזה. השתתפות בסמינר תזה א' (14317) היא תנאי להגשתה של הצעת מחקר לתזה. השתתפות בסמינר תזה ב' (14318) היא תנאי להגשת התזה. מדובר בשני קורסים, כך שסטודנטים שירשמו לשני הקורסים ישתתפו בהם בזה אחר זה.

**תואר שני
במחשבה
הביולוגית**

תואר שני

המחשבה הביולוגית

תואר שני

22000 הגדרת החיים

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: יפעת גל, פרופ' שמעונה גינצבורג, ד"ר איריס פריי, ד"ר שרה שורץ
יועצים: פרופ' צבי זקס, פרופ' חוה יבלונקה, פרופ' רפאל פלק

קורס זה הוא הראשון משלושת קורסי התשתית בתכנית לתואר שני במחשבה הביולוגית. מטרתו העיקרית היא לשרטט את מאפייני החיים המבדילים אותם מהטבע בכללותו.

נושאי הלימוד

- הבדלה בין הגדרת תופעת החיים לבין משמעות החיים.
- מהי הגדרה? כמו כל הגדרה אחרת של מושג, הגדרת החיים יוצאת מתוך גישתו של המגדיר לטבעה של המציאות ולדרכים שבהן יש לנהוג בה, והיא מביאה לביסוסם של קשרים בין מושגים שונים. סוגים שונים של הגדרות; תכליתן של הגדרות וחשיבותן.
- מהם העצמים, התהליכים והתופעות שעליהם מצביע המושג 'חיים'? מהן התכונות המשותפות לכל אלה, ומהן התכונות הייחודיות להם, המבדילות אותם מהלא-חיים?
- התחלה של דיון בתפיסות מרכזיות ביחס לשאלה: מה בין דומם לחי? מכניזם, ויטליזם, טלאולוגים ואורגניזמים; הצגה ראשונית של שני תחומי מחקר שבלבם עומדת שאלת הגדרת החיים: מוצא החיים (Origin of Life) וחיים מלאכותיים (Artificial Life).
- אידיאולוגיות המשפיעות על הגדרת החיים ועל חקירתם.
- הגדרותיהם של הוגים ומדענים שונים ובחינה ביקורתית שלהן.
- הגדרות המקובלות כיום בחקר החיים: הגדרות המבוססות על מנגנון של מטבוליזם; הגדרות המבוססות על מנגנון של תורשה.
- השלכות של הגדרת החיים על היבטים מתודולוגיים ואתיים בחקר החיים (כמו המתת חסד, השתלות איברים, הפלות).

מבנה הקורס

שלב א: הקדמה, הרצאת פתיחה בקלטת ומפגש סמינרינוני. חומר הלימוד כולל קטעים נבחרים מחמישה ספרים ואסופת מאמרים.
שלב ב: שני מפגשים סמינרינוניים. חומר הלימוד כולל ארבעה ספרים ואסופת מאמרים.

22010 רדוקציה, טלאולוגיה ומקומן בביולוגיה

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: יפעת גל, פרופ' שמעונה גינצבורג, ד"ר שרה שורץ
יועצים: פרופ' צבי זקס, פרופ' חוה יבלונקה, פרופ' רפאל פלק, ד"ר ליה אטינגר, ד"ר איריס פריי

קורס זה הוא השני משלושת קורסי התשתית בתכנית לתואר שני במחשבה הביולוגית. לקורס שתי מטרות עיקריות: הראשונה היא לדון בשאלה מרכזית בפילוסופיה של המדע – שאלת הרדוקציה – ובהיבטיה הייחודיים בביולוגיה, ואילו השנייה היא להציג מושג ייחודי המאפיין את התופעות הביולוגיות ואת חקירתן – מושג הטלאולוגיה.

נושאי הלימוד

- רדוקציה – הגדרת המושג ומשמעותו
- רדוקציה כסוג של הסבר
- רדוקציה ומדע
- סוגים שונים של רדוקציה
- מושג האמרגנטיות
- היסוד הטלאולוגי בתופעות החיים
- הסברים טלאולוגיים לעומת הסברים סיבתיים; הסברים "פרוקסימליים" לעומת הסברים "סופיים"; הסברים פונקציונליים.
- טלאולוגיה ותורת האבולוציה

מבנה הקורס

שלב א: הקדמה, הרצאת פתיחה בקלטת ומפגש סמינרינוני. חומר הלימוד כולל פרקים מתוך ארבעה ספרים ואסופת מאמרים.
שלב ב: שני מפגשים סמינרינוניים. חומר הלימוד כולל ארבעה ספרים ואסופת מאמרים.

22003 מכניזם, ויטליזם ואורגניזמים

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: דליה איתמר, פרופ' שמעונה גינצבורג, ד"ר סוזי פישר; ענת גפני (עריכה)
יועצים: פרופ' צבי זקס, פרופ' רפאל פלק, ד"ר דבורה קמרט-לנג, ד"ר סנאית גייסיס

קורס זה הוא האחרון משלושת קורסי התשתית בתכנית לתואר שני במחשבה הביולוגית. מטרתו העיקרית של הקורס היא לתת התבוננות היסטורית על חקר החיים.

נושאי הלימוד

1. הצגת הסוגיות המרכזיות.
  - מה בין העולם האורגני והעולם האי-אורגני, ובנגזר מכך – מהי הטרימינולוגיה ה"מותרת" לשימוש במסגרת המדע החוקר את היצורים החיים ומהן הגישות, המתודות והמודלים המדעיים "הראויים" (במסגרת הפרדיגמה המדעית השלטת) לחקר העולם האורגני?
  - השאלה מה מבדיל בין החי לדומם הולידה במהלך ההיסטוריה שלוש גישות מטאפיזיות שונות: התפיסה הוויטאליסטית, התפיסה המכניסטית והתפיסה האורגניסטית.
  - ביטויי התפיסות השונות מבחינה אונטולוגית ומבחינה מתודולוגית.
2. שינויי משמעות במושגים "ויטליזם" ו"מכניזם" במהלך ההיסטוריה של התרבות המערבית כתוצאה מהשפעות תרבותיות במישורים שונים.
  - תפיסות עולם מטפיזיות באשר ליחסי האל, הטבע והאדם, השתנותן במהלך ההיסטוריה, והשפעתן על הדרך שבה הבינו ההוגים בתקופות השונות את מהות החיים.
  - המטפורות המרכזיות שכונו את תמונת העולם בתקופות ההיסטוריות השונות, והשפעתן על האופן שבו תפסו הפילוסופים ואנשי המדע את היצור החי.
  - השפעותיהן של ההתפתחויות במחקר הביולוגי על צורת החסר המדעי בהתייחס ליצור החי.
  - כיצד השפיע השיח בין ויטליסטים ומכניסטים על עיצוב, שינוי ואבולוציה של משמעות המושגים "ויטאליזם" ו"מכניזם"?

מבנה הקורס

שלב א: הקדמה, הרצאת פתיחה בקלטת ומפגש סמינרינוני. חומר הלימוד כולל אסופת מאמרים וקטעים מספרים (מקורות ראשוניים).
שלב ב: שני מפגשים סמינרינוניים. חומר הלימוד כולל אסופת מאמרים וקטעים מספרים (מקורות ראשוניים ומשניים).

1 להשלכות על צבירת ני"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

תואר שני

המחשבה הביולוגית

תואר שני

22006 מיזמי גנום האדם: גנטיקה וגנאטיקה

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: פרופ' אבינעם אדם, ד"ר בתיה זלינגר; פרופ' שמעונה גינצבורג; ד"ר שרה שורץ
יועצים: פרופ' דוד הד, ד"ר סנאית גיסיס

מיזם גנום האדם (Human Genome Project, HGP)

- התגליות והשיטות שעל בסיסן הוצעה הרצפת כל הגנום של האדם
- השפעת יחסי הציבור של המיזם על הממסד הפוליטי ועל הקצאת כספים
- תוצרי לוואי של מיזם הגנום, שצמחו במקביל למימושו: הארגון הבין-לאומי HUGO, חברות ביוטכנולוגיות, ביואינפורמטיקה, מכשור אוטומטי להרצפה, יישומים ברפואה משפטית ובזיהוי פלילי
- מהפכת הגנומיקה: הממצאים החדשים שהתגלו לגבי הגנום (מיעוט מספרם של הגנים לעומת גודלם היחסי של אזורי הבקרה), גנומיקה תפקודית (טרנסקריפטום, פרוטיאום, אינטראקטום) והתפתחויות משמעותיות באיתור גנים גורמי מחלות תוך סלילת הדרך לרפואה גנומית

מיזם הרבגוניות

- (Human Diversity Genome Project, HDGP) הרקע המדעי להצעת מיזם הרבגוניות, ההתנגדות למימושו, ותוצאותיה
- השפעת יחסי הציבור של מיזם הרבגוניות על הממסד הפוליטי ועל הקצאת כספים בהשוואה למיזם הגנום

בעיות פילוסופיות, אתיות וחברתיות הצומחות ממיזמי הגנום

- השלכות החידושים על המחלוקת בדבר גנים וסביבה (nature-nurture) כקובעי תכונות והתנהגות, והטעויות השכיחות בדיון הציבורי על דטרמיניזם גנטי
- הנחות, תפיסות, והשקפות-עולם המערבות בהכרעות המתחייבות מהחידושים.
- התערבות גנטית ישירה ועקיפה

22004 בעיית הגוף והנפש

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: פרופ' שמעונה גינצבורג; ענת גפני (עריכה)
יועצים: פרופ' אביטל וולמן, פרופ' צבי זקס, פרופ' חוה יבלונקה, פרופ' רפאל פלק, ד"ר ליה אטינגר, ד"ר איריס פריי

נושאי הלימוד

- טיב הזיקה בין הפיסיקלי למנטלי, בין המוח (brain) לבין הנפש (mind). ניתוח סוגי התשובות שהוצעו במהלך ההיסטוריה לבעיית הגוף והנפש – מוניסטיות, דואליסטיות, מטריאליסטיות.
- בעיות יסוד בפילוסופיה השזורות בשאלת הגוף והנפש. בעיית המשמעות (semantic problem); בעיית הידיעה או ההכרה (epistemological problem) והנפשות האחרות (other minds).
- מקומם של רעיון הרדוקציה ורעיון האמרגנטיות בבעיית הגוף והנפש.
- מתודולוגיות מחקר "מלמעלה למטה" (bottom-up) ו-"מלמטה למעלה" (up-bottom) בביולוגיה, הקשר ביניהן לבין חוקים והסברים והשלכותיהן על בעיית הגוף והנפש.
- מה בין ייצוגים מנטליים לבין תודעה? קטגוריזציה; האם קטגוריות כמותיות מומרות לקטגוריות איכותיות?
- נירופילוסופיה: הרלוונטיות של עובדות נירופילוגיות, שיטות מדידה חדשות ותאוריות פנים-ביולוגיות ופנים-מדעיות נוספות לעיון הפילוסופי ולהנמקות השונות; כיצד משפיעים השינויים החידושים מן המישור האונטולוגי ומן המישור המתודולוגי על השאלות האפיסטמולוגיות?
- תרומת המודלים של הקיברנטיקה ושל החישוביות העצבית לפתרון הבעיה. החדר הסיני של ג'ון סרל (Searle); האם עקרונות ההתנהגות של רשתות נוירונים, המתגלים בסימולציות של המודלים, מסבירים, בעיקרון, התפתחות של תודעה? והאם מערכות מלאכותיות אלה מהוות מימוש של מערכות חיים?
- הקשר בין בעיית הגוף והנפש לבין גישות המכניזם והוויטליזם.
- הבעיה וניסוחיה במהלך ההיסטוריה.
- מהי הגישה או המתודולוגיה המתאימה לבעיית "מדע על אודות הנפש" (science of mind)?

מבנה הקורס

שלב א: הקדמה, הרצאת פתיחה בקלטת, מפגש סמינריני; שני ספרים, אסופת מאמרים.
שלב ב: שני מפגשים סמינריניים; שלושה ספרים, אסופת מאמרים.

22005 תורת האבולוציה ותנועת הבריאתנות

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: יפעת גל, פרופ' שמעונה גינצבורג, ד"ר שרה שורץ
יועצים: ד"ר ליה אטינגר, פרופ' אביטל וולמן, פרופ' צבי זקס, פרופ' חוה יבלונקה, פרופ' רפאל פלק, ד"ר איריס פריי

נושאי הלימוד

- אבולוציה – מושג מרכזי במדע
- הרעיונות היסודיים של תורת האבולוציה הביולוגית: אבולוציה דארווינית – Descent with modification; הסינתזה המודרנית; ההרחבה הנוכחית של תאוריית האבולוציה הכוללת תחומים כמו evo-devo, אפיגנטיקה, תאוריה של מורכבות
- ההתפתחות ההיסטורית של תורת האבולוציה מעמדה של תורת האבולוציה בביולוגיה
- תנועת הבריאתנות – מהי? רעיונותיה המרכזיים; ההיסטוריה של עלייתה; סקירת מעמדה ופועלה כיום
- תורת האבולוציה מול הבריאתנות: הבדלים עקרוניים; טענות הבריאתנים נגד תורת האבולוציה; בחינת האמינות והתקפות הלוגית של טיעוני הבריאתנים נגד תורת האבולוציה
- מדע מול דת, מיתוס ואנטי-מדע: היבטים רעיוניים, היסטוריים, תרבותיים ופוליטיים
- תנועת הבריאתנות בהקשר הפילוסופי-תרבותי בימינו
- בריאתנות ויהדות
- בריאתנות בישראל

מבנה הקורס

שלב א: הקדמה, הרצאת פתיחה בקלטת, מפגש סמינריני; ארבעה ספרים, אסופת מאמרים.
שלב ב: שני מפגשים סמינריניים; ארבעה ספרים, אסופת מאמרים.

תואר שני

המחשבה הביולוגית

תואר שני

22009 רפואה אלטרנטיבית במבט ביקורתי

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: פרופ' שמעונה גינצבורג; ענת גפני (עריכה)
יועצים: פרופ' אביטל וולמן, פרופ' צבי זקס, פרופ' חוה יבלונקה, פרופ' רפאל פלק, ד"ר ליה אטינגר, ד"ר איריס פריי

נושאי הלימוד

- מהי רפואה אלטרנטיבית (או משלימה)? סוגים שונים של טיפולים אלטרנטיביים וגופי הידע שעליהם הם נשענים.
- הטענות הולגיות, האמוצינוליות, התאורטיות והמעשיות בעד ונגד הרפואה האלטרנטיבית והרפואה המדעית (הקונבנציונלית).
- בחינות ומהימנות של ידע ברפואה: ניתוח מושג הבחינות ומושג ההפרכה; כלים להערכת מידת ההצלחה והתוקף של ממצאים רפואיים ושל טיפולים רפואיים; מיתוס, ידע אנקדוטלי, ניסוי וטעייה, ידע סטטיסטי, ידע מדעי.
- תפקידן של תאוריות בארגון גוף-ידע. האם הרפואה החלופית מתיחסת לאותו חלק מן המציאות שעליו נסובה הרפואה המדעית? האם יש תוקף ל"חוכמת הקדמונים"? מתי וכיצד הפכה הרפואה המערבית להיות מדעית? אפקט הפלצבו: האם האפקט מערער את המדעיות של הרפואה הקונבנציונלית? ההיסטוריה של הרפואה עד המאה ה-20 כהיסטוריה של הפלצבו; אמונה ובריאות.
- מקצועיות, אומנות ומחויבות ברפואה אלטרנטיבית, ברפואה קונבנציונלית ובביולוגיה. ניתוח פילוסופי של מושגי הרציונליות והמחויבות לאמת. המעמד המשפטי של הרפואה האלטרנטיבית בארץ ובעולם.
- האקלים התרבותי האופנתי התורם להתפשטות הרפואה החלופית: שכיחות הרפואה האלטרנטיבית במדינות ובתרבויות שונות; השיבה אל מיתוסים ותדמיות ידע עתיקות; רלטיוויזם תרבותי; האכזבה מן המדע והתגברות הביקורתיות כלפיו.
- היווצרותה של פרדיגמה חדשה בביולוגיה: הפסיכונורואימונולוגיה.

מבנה הקורס

שלב א: הקדמה, הרצאת פתיחה בקלטת, מפגש סמינריוני; שני ספרים, אסופת מאמרים.
שלב ב: שני מפגשים סמינריוניים; ספר אחד, אסופת מאמרים.

22007 בעיות נבחרות בביואתיקה: ניסויים בבעלי חיים

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: פרופ' שמעונה גינצבורג; ענת גפני (עריכה)
יועצים: פרופ' אביטל וולמן, פרופ' צבי זקס, פרופ' חוה יבלונקה, פרופ' רפאל פלק, ד"ר ליה אטינגר, ד"ר איריס פריי

נושאי הלימוד

- הגדרת הבעיה המוסרית: האם יש הצדקה לשימוש בבעלי חיים בניסויים מדעיים? ניתוח התשובות במסגרת תורות מוסר תועלתניות ואחרות: קאנט, בנתם (Bentham), סינגר (Singer), רגן (Regan).
- רגשות וטעויות אמוצינוליים והקשר ביניהם לבין טענות מוסריות.
- השאלות הפנים-ביולוגיות הרלוונטיות לשאלות המוסריות. האם כל בעלי החיים חשים כאב? האם לקופים גדולים יש שפה ותודעה (וכיצד בוחנים זאת)? מה בין ייצוגים מנטליים לבין תודעה?
- היבטים מתודולוגיים במציאת פתרונות: החלפות הביולוגיות המוצעות היום לניסויים בבעלי חיים; האם יכולות הן, בעיקרון, לספק את הדרוש לקידום המחקר הביו-רפואי? מסגרות ביולוגיות תאורטיות המדגישות את רמות הארגון השונות של יצורים חיים ותרומתן לשאלת התוקף (הלוגי והביולוגי) להקשה מתרבויות רקמה לאורגניזם שלם.
- הבקרה על ניסויים בבעלי חיים: מי צריך להחליט על אמצעי הבקרה ומי צריך ליישם? קבוצות לחץ ואינטרסנטים.
- היבטים היסטוריים והיסטוריוגרפיים: האם אכן קודמו הביולוגיה והרפואה באמצעות ניסויים בבעלי חיים? סוג המחקר הנחוץ לבחינת השאלה; המטאפיסיקות העומדות בבסיס התיאורים ההיסטוריים השונים.
- הקקשר ההיסטורי-תרבותי של הבעיה: תפיסת בעלי החיים בדוקטרינות דתיות שונות; גורמים התורמים לקביעת יחסו של האדם לבעלי חיים (דרוויין, המהפכה התעשייתית, רלטיוויזם תרבותי).
- החיבור בין נושא הניסויים בבעלי חיים לבין בעיית האקולוגיה ושמירת הסביבה: פילוסופיות ותפיסות טבע המשליכות על שני הנושאים; גורמים פוליטיים וכלכליים המשפיעים עליהם.

מבנה הקורס

שלב א: הקדמה, הרצאת פתיחה בקלטת, מפגש סמינריוני; ספר אחד, אסופת מאמרים.
שלב ב: שני מפגשים סמינריוניים; שני ספרים, אסופת מאמרים.

22008 המשבר האקולוגי והאדם

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: ד"ר סוזי פישר, פרופ' שמעונה גינצבורג
יועצים: ד"ר ליה אטינגר, פרופ' אוריאל ספריאל, ד"ר איילת שוסטר

נושאי הלימוד

- בעיות מרכזיות במשבר האקולוגי: שינוי האקלים, מדבור, מחסור במי שתייה, פגיעה במגוון הביולוגי ועוד.
- פילוסופיות סביבתניות והנחותיהן: שאלת הערך הפנימי של הטבע; השוואה בין הגישות האנתרופוצנטריות, הביוצנטריות והאקו-צנטריות; גישות שונות לאקופמיניזם.
- קיימות ומאפייניה: מדדים לצריכה וניצול משאבי כדור הארץ (לדוגמה, "מדרך אקולוגי" ecological footprint); חינוך לקיימות.
- צדק סביבתי (environmental justice): תאוריה והלכה למעשה. הרחבת הדיון בשאלת החלוקה של נטל המשבר בין מדינות עשירות ועניות; בין אוכלוסיות חזקות לעומת מוחלשות; היכרות עם המושג "לא בחצר האחורית שלי" (Not in my back yard). (NIMBY).
- פעילותם והשפעתם על השיח הציבורי של ארגונים חוץ-ממשלתיים (NGOs) ותנועות סביבתניות.
- צדק בין-דורי והמשבר האקולוגי: המעמד המוסרי של דורות העתיד וכותר הניבוי המוגבל שלנו; אילו זכויות יכולות להיות לדורות שאינם קיימים היום, ואילו חובות הם יכולים להשית עלינו?
- גארט הרדין ו"הטרגדיה של משאבי הטבע הציבוריים"; הביקורת על תפיסתו; קוצר היד שבהסתמכות בלעדית על פתרונות מדעיים-טכנולוגיים לפתרון בעיית המשבר האקולוגי.
- הבסיס האפיסטמולוגי לתיאור אקוסיסטמות כמכלולים (אקולוגיה "עמוקה" והוליסם).
- מטפורת האורגניזם החי בהיפתות הגאיה ומטפורת הקהילה ב"אקולוגיה עמוקה".

מבנה הקורס

הקדמה, הרצאת פתיחה בקלטת, מפגשים סמינריוניים, שני ספרים, אסופת מאמרים.

תואר שני

המחשבה הביולוגית

תואר שני

22011 הסוציוביולוגיה ונגזרותיה: מדע במחלוקת

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במחשבה הביולוגית.

פיתוח הקורס: ד"ר בתיה זלינגר, פרופ' שמעונה גינצבורג; בת-חן פירסט (עריכה) **יועצים:** פרופ' חוה יבלונקה, פרופ' ברוך קימרלינג, ד"ר איתן לה-פיקאר, ד"ר דבורה קמרט-לנג

נושאי הלימוד

- המודלים מתורת האבולוציה העומדים בבסיס הניתוח הסוציוביולוגי של ההתנהגות החברתית בקרב בעלי החיים, לרבות האדם; החזון הסוציו-ביולוגי: יצירת סינתזה בין מדעי החיים ומדעי החברה והרוח; שימוש בידע הסוציוביולוגי כמסייע בתכנון שינויים חברתיים.
- האם קיים רצף אבולוציוני בין בעלי חיים לאדם גם בתחום ההתנהגותי? האם ההתנהגויות השונות והמרכיבים הבסיסיים של התרבות האנושית התפתחו כאמצעי אדפטציה של המין האנושי לסיבתו הטבעית, בשחר התפתחותו?
- האם קיים טבע אנושי אוניברסלי מולד? האם התנהגויות ספציפיות מכוונות על-ידי גנים ספציפיים? האם הבדלים התנהגותיים בין גברים לנשים הינם מולדים? האם למוסר יש לגבי קיומו של "רצון חופשי"?
- סוגיית הדטרמיניזם הגנטי: האם קיימים אילוצים גנטיים-אבולוציוניים לגבי מאפייני החברה והתרבות האנושית? מהן ההשלכות הפוליטיות הנובעות מקיומם של אילוצים מסוג זה?
- זיקת הסוציו-ביולוגיה לעקרונות ה"דרוויניזם החברתי" והאאוגניקה; האם גם הסוציו-ביולוגיה מספקת לגיטימציה לתפיסות חברתיות שמרניות?
- מדע ואידיאולוגיה: האם הסוציו-ביולוגיה היא אידיאולוגיה במסווה של מדע, כפי שטען השמאל האקדמי בארצות-הברית אשר הוביל את המתקפה כנגד הדיסציפלינה החדשה? מהי אחריותו של המדען? האם המדע "חופשי מערכים"?
- הפסיכולוגיה האבולוציונית כממשיכה של הסוציו-ביולוגיה לעומת הדגשים הייחודיים של התחום המתמקד בחקר התודעה.
- סוגיית המודלריות במבנה המוח ותפקודיו הקוגניטיביים.

מבנה הקורס

שלב א: הקדמה, מפגש סמינריני; שלושה ספרים, אסופת מאמרים.
שלב ב: שני מפגשים סמינריניים; ספר אחד, אסופת מאמרים.

האוניברסיטה
הפותרה

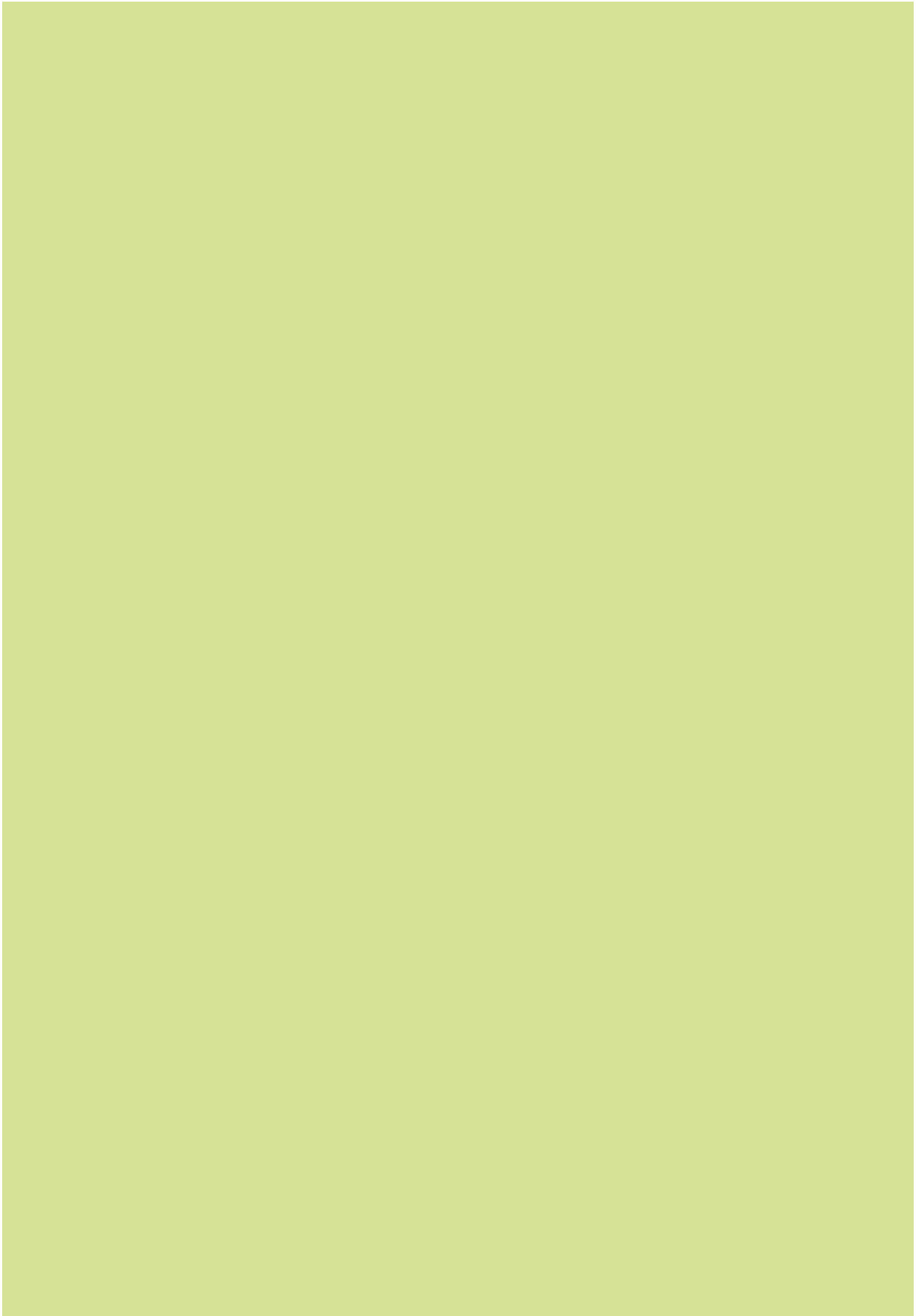
תכנים, ויטלים ואורגניזמים
שלוש תפיסות יסוד בחקר החיים

מקראה

עורכות: שמעונה גינצבורג • דליה איתמר • סוזי פישר

**תואר שני
במדעי המחשב**

תואר שני

מדעי המחשב

תואר שני

22910 נושאים נבחרים באלגוריתמים¹

3 נקודות זכות

1 תנאי קבלה: 2 עמידה בדרישות האנגלית. ידע קודם דרוש: הקורס **אלגוריתמים**. ידע קודם מומלץ: הקורס **אלגוריתמיקה: יסודות מדעי המחשב**.

פיתוח הקורס: פרופ' דוד הראל, פרופ' גיא קורצרס, אלון אפרת; תמר אלמוג (תרגום), תלמה מוקדי (עריכה)

מטרת הקורס היא הכרת מבני נתונים מתקדמים ויישומיהם, וכן אלגוריתמים מתקדמים בנושאים ספציפיים. יילמדו מבני נתונים שכבר הפכו לקלאסיים, כמו ערמות פיבונצ'י, וכן אלגוריתמים ידועים כמו אלגוריתמים להתאמת מחרוזות, רשתות מיון ואלגוריתמים לגאומטריה חישובית.

ספר הקורס

ספר הקורס הוא הכרך השני של הספר **מבוא לאלגוריתמים**, שהוא תרגום של פרקים 19-37 מתוך הספר:

T.H. Cormen, C.E. Leiserson & R.L. Rivest, *Introduction to Algorithms* (MIT Press, 1990)

הסטודנטים ילמדו פרקים 20, 21, 28, 33, 34 ו-35.

22902 אלגוריתמים אקראיים

4 נקודות זכות

1 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹ ידע קודם דרוש: הקורס **חישוביות ומבוא לסיבוכיות** (או קורס אחר בסיבוכיות).

פיתוח הקורס: ד"ר מיכאל לנגברג, פרופ' ספי נאור

הקורס דן באלגוריתמים המבצעים בחירות אקראיות במהלך ריצתם. הקורס מקנה כלים בסיסיים בתכנון ובניתוח אלגוריתמים מסוג זה. השימוש באקראיות בחישוב הינו נושא מרכזי במדעי המחשב והיכרות בסיסית עם התחום חיונית לעיסוק בנושאים אחרים כגון סיבוכיות חישובית, מבני נתונים, גאומטריה חישובית ואלגוריתמי קירוב. בקורס יידונו בעיות קלאסיות אחדות, כגון בעיית מציאת החציון, פונקציות גיבוב (ובפרט Bloom filters), ותופעות סף בגרפים אקראיים.

חומר הלימוד

• הספר: M. Mitzenmacher & E. Upfal, *Probability and Computing: Randomized Algorithms and Probabilistic Analysis* (Cambridge University Press, 2005)

• מודרך למידה

22904 אימות ממוחשב של חומרה ותוכנה

4 נקודות זכות

1 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹

פיתוח הקורס: ד"ר מרק טרכטנברוט, יועצים: פרופ' עמירם יהודאי, פרופ' אורנה קופפרמן, פרופ' עופר שטריכמן

מערכות קריטיות רבות משתמשות ברכיבי תוכנה וחומרה המתאפיינים בהתנהגות מורכבת מאוד, והם אמורים לענות על דרישות אמינות גבוהות במיוחד. הקורס דן בשאלה איך ניתן להבטיח שמערכת כזאת אכן מקיימת את כל תכונות ההתנהגות הנדרשות ממנה. אתגר זה שונה בתכלית מהנושא של בדיקת המערכת (כאשר היא נבדקת על מספר סופי של טסטים), כי בדיקה כזאת אינה מספקת הוכחת הנכונות.

הקורס דן בשיטות המאפשרות להוכיח שמערכת המתוארת על-ידי מודל פורמלי מופשט אכן מקיימת תכונות התנהגות המתוארות גם הן באופן פורמלי, באמצעות לוגיקה טמפורלית. הקורס מתמקד בעיקר בשיטת "בדיקת מודל" (Model Checking).

בין הנושאים הנדונים: לוגיקות LTL ו-CTL להגדרת תכונות התנהגות, אוטומטים שונים למידול מערכות, אלגוריתמי בדיקת מודל וסיבוכיותם. יידונו שיטות שונות להתמודדות עם בעיית "התפוצצות המצבים": בדיקת מודל סימבולית באמצעות תרשימי החלטה בינאריים (Binary Decision Diagrams) ובדיקת מודל מוגבלת (Bounded Model Checking). הקורס כולל גם היכרות עם כלים אוטומטיים לבדיקת מודל.

חומר הלימוד

• ספר (באנגלית): M. Huth & M. Ryan, *Logic in Computer Science: Modelling and Reasoning about Systems* (Cambridge University Press, 2004)

• מאמר (באנגלית): A. Biere, A. Cimatti, E. Clarke & Y. Zhu, *Symbolic Model Checking without BDDs*. (Proc. Intl. Conf. on Tools and Algorithms for the Construction and Analysis of Systems, TACAS) (Amsterdam, 1999)

• מודרך למידה בעברית

1 סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

1 סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

1 החל מסמסטר 2016 הקורס יוחלף בקורס החדש **נושאים מתקדמים באלגוריתמים**, שיקנה 4 נ"ז לתואר שני. בכל תכניות הלימודים שבהן קורס זה הינו קורס חובה, הקורס החדש יחליף דרישה זו. מספר הקורס לא ישתנה.
2 לסטודנטים לתואר ראשון אין צורך באישור יועץ להרשמה.

תואר שני

מדעי המחשב

תואר שני

22905 גאומטריה חישובית

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹

פיתוח הקורס: ד"ר קלרה קדם, ד"ר מירי אביגל
יועץ: פרופ' מיכה שריר

הגאומטריה החישובית עוסקת בתכנון ובניתוח של אלגוריתמים לפתרון בעיות גאומטריות. שורשיה במתמטיקה הקלאסית, והיא קשורה הן למדעי המחשב העיוניים והן ליישומים מעשיים.

הבעיות הנדונות בתחום זה נוגעות לעצמים גאומטריים כמו נקודות, קטעים ומצולעים במישור, או לנקודות, לקטעים, למשטחים וכדומה במרחב מממד גבוה יותר.

המחקר העיוני בגאומטריה חישובית מיושם בתחומים אחרים במדעי המחשב, כגון: ראייה ממוחשבת, גרפיקה ממוחשבת ורובוטיקה, וכן בתחומים שאינם נמנים עם מדעי המחשב, כגון: הנדסה, סטטיסטיקה וביולוגיה מולקולרית.

מטרת הקורס ללמד בעיות קלאסיות בגאומטריה חישובית, דרכי ניתוחן וטכניקות שונות לפתרון, וכן אלגוריתמים מעודכנים וטכניקות מתקדמות. יילמדו מבני נתונים לנתונים גאומטריים לבעיות שונות, ויידונו יישומים שונים.

בקורס יידונו בעיות במגוון רחב, כגון: חיתוכים, חישוב קמור במישור וביותר משני ממדים, דיאגרמות וורוני, תילותים, תכנון לינארי בממד נמוך, גאומטריה של מלבנים, עצי קטעים, איתור נקודות, מערכי קווים וקטעים במישור, אלגוריתמים אקראיים וכן תכנון תנועת רובוטים.

חומר הלימוד

• פרקים מתוך הספר:
M. de Berg, O. Cheong, M. van Kreveld & M. Overmars, *Computational Geometry: Algorithms and Applications*, 3rd ed. (Springer Verlag, 2008)

• מדריך למידה

22911 סימולציה: בניית מודלים וניתוחם

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹

פיתוח הקורס: פרופ' ציפי ארליך, ד"ר מיה הרמן, ד"ר צביקה פירסט; חוה ניומן (עריכה)
יועצים: פרופ' מרים ברד, פרופ' משה פולטשק

שיטת הסימולציה (הדמיה) מהווה כלי חשוב לניתוח מערכות באמצעות בניית מודל מתמטי של המערכת והדמיה ביצועי המערכת באמצעות המודל שנבנה.

מודל הסימולציה שימושי בעיקר לניתוח ולאמידת הביצועים של מערכות סטוכסטיות מורכבות, שקשה או לא ניתן לנתח בצורה אנליטית, או שביצוע בדיקות על המערכת עצמה יקר מאוד או שאינו בר-ביצוע.

ביצוע סימולציה מורכב מכמה שלבים: ניסוח הבעיה והגדרת גבולות המערכת, בניית מודל המייצג את המערכת, יצירת תצפיות אקראיות, תכנון ניסויים על המודל, ביצוע הניסויים באמצעות תוכנת מחשב, בדיקת תקפות ומהימנות המודל, ניתוח תוצאות והסקת מסקנות.

השימוש בסימולציה הוא במגוון רחב של תחומים. בתחום מדעי המחשב נעשה שימוש בסימולציה הן בתחום המחקרי והן בתחום היישומי, בנושאים שונים כדוגמת ניתוח פרוטוקולי תקשורת, ניתוח אלגוריתמים לניתוב, הקצאת משאבי מחשב וכדומה.

בקורס יידונו נושאים תאורטיים הקשורים בבניית מודלים ושיטות סימולציה בדידה; כמו כן יכלול הקורס התנסות מעשית בבניית מודל סימולציה בעזרת תוכנת ARENA.

חומר הלימוד

• הספר:
A.M. Law, *Simulation Modeling and Analysis*, 4rd ed. (McGraw Hill, 2007)

• הספר:
W.D. Kelton, R.P. Sadowski & N.B. Swets, *Simulation with Arena*, 5th ed. (McGraw Hill, 2010)

• מדריך למידה

22912 מערכות תגובתיות ומערכות זמן אמת

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹

פיתוח הקורס: ד"ר שמואל טישברוביץ
יועצים: פרופ' עמירם יהודאי, ד"ר גלעד קורן

למערכות תגובתיות ולמערכות זמן אמת יש חשיבות רבה בחיי היומיום – החל במערכות ביתיות, כגון וידאו, וכלה במערכות לבקרת כורים – אך הן נמנות עם המערכות המסובכות ביותר לאפיון ולבנייה. מערכות זמן אמת הן חלק ממשפחה רחבה יותר של מערכות – המערכות התגובתיות.

נושאי הלימוד

- מערכות תגובתיות ומערכות זמן אמת
- אפיון דרישות, ניתוח ותיכון של מערכות תגובתיות: א. גישה לא פורמלית; ב. גישה פורמלית
- המודל הסינכרוני למערכות תגובתיות: א. הגישה הסינכרונית; ב. דיאגרמות מיצוב – Statecharts; ג. השפה Esterel
- אלגוריתמים לתזמון משימות

חומר הלימוד

- מקראה של מאמרים
- מדריך למידה

¹ סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

¹ סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

¹ סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

תואר שני

מדעי המחשב

תואר שני

22913 עיבוד תמונה

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹

פיתוח הקורס: ד"ר מירי אביגל, ד"ר מיה הרמן, ד"ר אריה פיקז, ד"ר עזריה כהן, אורן גולן
יועצים: פרופ' נחום קרייתי, ד"ר טל הסנר

עיבוד תמונות הוא תחום יישומי במדעי המחשב, העוסק בעיבוד של תמונה ושל וידאו דיגיטליים. בקורס זה יילמדו היסודות התאורטיים והמעשיים הדרושים לצורך עיבוד וניתוח תמונה במחשב.

הקורס מלווה בשימוש בתוכנת עזר לעיבוד תמונה.

נושאי הלימוד

- **ייצוג תמונה דיגיטלית במחשב** – מושגי יסוד, ייצוג תמונת גוני-אפור, תמונת צבע ומודלים של צבע, תמונה בינארית, ייצוג תמונת גוני-אפור באמצעות תמונה בינארית.
- **התמרות תמונה** – התמרת פורייה הבדידה, שימושים בהתמרת פורייה לצורך שיפור תמונה (חידוד, החלקה, תיקון טשטוש, הקטנת הפרעה מחזורית), קונבולוציה וקורלציה והקשר שלהן להתמרת פורייה, התמרת KLT.
- **שיפור תמונה** – היסטורמות של גוני-אפור, שינוי ניגודיות ובהירות, פילטרים לניקוי רעשים בתמונה, להחלקת תמונה, לחידוד תמונה, לזיהוי קצוות, ניתוח מסננים באמצעות אנליזת פורייה.
- **פעולות גאומטריות על תמונה, Warping ו-Morphing** – אינטרפולציה באמצעות קונבולוציה, הגדלת תמונה, הקטנת תמונה, טרנספורמציות על תמונה, morphing (מעבר באנימציה מתמונה לתמונה).
- **דחיסת תמונה** – מושגים בסיסיים בתורת האינפורמציה, סוגי דחיסות, שימוש בהתמרת פורייה הבדידה ובהתמרת DCT לצורך דחיסת תמונה, תקנים של דחיסת תמונות stills.
- **וידאו** – ייצוג סרט וידאו במחשב, הרחבת דחיסת stills לוידאו, חיזוי תנועה, תקנים של דחיסת וידאו.

חומר הלימוד

- פרקים מתוך הספרים:
R.C. Gonzalez & R.E. Woods, *Digital Image Processing*, 3rd ed. (Prentice Hall, 2008)
R. Crane, *A Simplified Approach to Image Processing* (Prentice Hall, 1997)
- מודריך למידה

¹ סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

22916 הנדסת תוכנה

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹

פיתוח הקורס: ד"ר שי קניג
יועץ: פרופ' דוד לורנץ

הקורס עוסק במחזורי החיים השונים של פיתוח תוכנה ובפעילויות הבסיסיות של הפיתוח, כולל הגדרת דרישות תוכנה וניהולן; תיכון תוכנה; ובדיקות ושילוב תוכנה; תחזוקת תוכנה ושיפור תהליכי פיתוח תוכנה. הקורס מדגיש עקרונות ומושגים בסיסיים של פעילויות הפיתוח ודן בטכניקות ספציפיות כדי להמחיש אותן.

חובות הקורס כוללות מטלות, בחינה, וביצוע פרויקט שיימשך עד 6 חודשים אחרי סיום הסמסטר.

נושאי הלימוד

- מבוא להנדסת תוכנה
- מודלים לתהליך הפיתוח
- דרישות תוכנה – עקרונות, מושגים וטכניקות
- תיכון תוכנה – עקרונות, מושגים וטכניקות
- בדיקות תוכנה – עקרונות, מושגים וטכניקות
- חזוקת תוכנה
- מודלים לשיפור תהליך הפיתוח

חומר הלימוד

- פרקים נבחרים מתוך הספר:
I. Sommerville, *Software Engineering*, 9th ed. (Addison-Wesley, 2011)
- פרקים נבחרים מתוך התקן: CMMI for Development, Rev. 1.3
- אוסף שקפים
- מודריך לקורס

¹ סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

22919 ניתוח ועיצוב מונחה עצמים

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹ ידע קודם מומלץ: הקורסים **הנדסת תוכנה**, **סדנה בתכנות מכוון עצמים** או **סדנה בתכנות מתקדם בשפת Java**.

פיתוח הקורס: ד"ר שמואל טישברוביץ
יועץ: פרופ' דוד הראל

ניתן להשתמש בגישה מונחית עצמים כבר בשלבי הניתוח והעיצוב של מערכת, ולא רק בשלב התכנות. כך ניתן להשיג תהליך פיתוח המבוסס כולו על אותה גישה, בניגוד למצב שהיה קיים, שבו בכל שלב השתמשו בגישה שונה. לשיטת הפיתוח מונחית העצמים יש יתרונות שבאמצעותם אפשר להתגבר על התופעות שכותרתן היא "משבר התוכנה". הגישה מונחית העצמים מאפשרת לתאר בצורה אחידה ישויות המהוות בסיס למערכות המפותחות מאסף של מודלים הניתנים לשימוש חוזר.

בקורס זה יובהרו מושג הפיתוח מונחה העצמים ועקרונות הפיתוח, וכן כיצד שיטה זו מובילה לתפוקה גבוהה יותר ובעיקר איכותית יותר.

נושאי הלימוד

1. מבוא
  - מבוא להנדסת תוכנה
  - מבוא לגישה מונחית עצמים
2. **ניתוח ותיכון מונחה עצמים**
  - מודלים: טיפוסים נתונים מופשטים; תיכון על פי חוזים Use-Cases
  - תיאור סטטי של המערכת
  - זיהוי מחלקות
  - יחסים בין מחלקות
  - כרטיסי CRC
  - תיאור דינמי של עצמים
  - דיאגרמות מיצוב
  - תיאור דינמי של קשרים בין עצמים
  - תרחישים
  - Sequence diagrams
  - Communication diagrams
  - דוגמאות
  - דפוסי עיצוב
  - תכנות מונחה היבטים
  - הגישה הזריזה (Agile) לפיתוח תוכנה

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על קובץ מאמרים, קובץ שקפים ואתר הקורס.

¹ סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

תואר שני

מדעי המחשב

תואר שני

22920 בדיקות תוכנה

4 נקודות זכות

1 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹
ידע קודם מומלץ: הקורס הנדסת תוכנה.

פיתוח הקורס: ד"ר מרק טרכטנברוט
אחראי אקדמי: פרופ' דוד הראל

בקורס נלמדים מושגים ועקרונות של בדיקת תוכנה, סוגים שונים של פעילויות בדיקה הקשורות לשלבים שונים בפיתוח תוכנה, שיטות בדיקה שונות והכלים הרלוונטיים. כמו כן, הקורס מציג היבטים מעשיים של בדיקת תוכנה: שימוש בטכניקות בדיקה שונות, פיתוח של מפרטי בדיקה ושל תהליכי בדיקה, ופיתוח קטלוגי טסט.

נושאי הלימוד

- עקרונות של בדיקת תוכנה
- בדיקת דרישות
- בדיקת תיכון
- בדיקת תוכנה – בדיקות מיקרו
- בדיקת מערכת – בדיקות מקרו
- בדיקת שינויים
- טכניקות בדיקה (מודלים עבור סוגים שונים של בדיקות)
- בדיקות של תוכנה מונחית עצמים
- יישום של בדיקות תוכנה
- ניהול של תהליך בדיקה

חומר הלימוד

- חומר הלימוד מבוסס ברובו על הספר: B.M. Hetzel, *The Complete Guide to Software Testing*, 2nd ed. (John Wiley, 1993)
- הנושא **בדיקות של תוכנה מונחית עצמים** נלמד על בסיס פרק 5 בספר: P. Jorgensen, *Software Testing: A Craftsman's Approach*, 2nd ed. (CRC Press, 2002)

1 סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

22922 אלגוריתמי קירוב

4 נקודות זכות

1 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹

פיתוח הקורס: פרופ' זאב נוטוב,
ד"ר ניב בוכבינדר

רבות מבעיות היסוד שייכות לקטגוריה של בעיות NP שלמות. מציאת אלגוריתם הרץ בזמן סביר (כלומר, בזמן הפולינומיאלי בגדל הקלט) עבור אחת מבעיות אלה, יגרור אלגוריתם פולינומיאלי לכל בעיה NP שלמה. למרות מאמצים רבים בשלושים השנים האחרונות, לא נמצא אלגוריתם פולינומיאלי לאף בעיה NP שלמה. הקורס עוסק באלגוריתמים למציאת פתרון מקורב בזמן פולינומיאלי לבעיות NP שלמות. המדד המקובל לטיב הקירוב הוא המנה בין ערך הפתרון שהאלגוריתם מניב לבין הערך האופטימלי, עבור הקלט הגרוע ביותר. בקורס יוצגו אלגוריתמי קירוב לבעיות בסיסיות וחשובות, ביניהן: בעיית הסוכן הנוסע (TSP), בעיות תזמון, ובעיות בתכנון רשתות (הכללות של חתכים, עצים פורשים וכו'), וכן יוצגו שיטות כלליות לתכנון אלגוריתמי קירוב (כלומר, שיטות העובדות על משפחה של בעיות).

נושאי הלימוד

- מבוא
- אלגוריתמים חמדניים ואלגוריתמי חיפוש מקומי
- אלגוריתמים המבוססים על תכנות דינמי
- אלגוריתמים אקראיים המבוססים על עיגול של תכניות לינאריות
- אלגוריתמים המבוססים על עיגול של תכניות חיוביות
- השיטה הפרימאלית-דואלית
- בעיות חתכים ושיטות עיגול המבוססות על מרחבים מטריים
- עיגול סדרתי של תכניות לינאריות

ספר הקורס

David B. Shmoys & David P. Williamson, *The Design of Approximation Algorithms* (Cambridge University Press, 2011)

הסטודנטים ילמדו חלק מספר הקורס באנגלית בעזרת מדריך למידה בעברית.

1 סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

22923 אבטחת מערכות תוכנה

4 נקודות זכות

1 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב.¹
ידע קודם דרוש: הקורסים **מערכות בסיסי-נתונים**, **עקרונות מערכות הפעלה**. ידע קודם מומלץ: הקורס **מבוא לקריפטוגרפיה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אהוד גודס, איציק בייז

אבטחת נתונים (Data Security and Integrity) היא אחד התחומים החשובים ביותר במערכות מחשב ובעולם האינטרנט. התחום כולל הגנה על נתונים מפני גישה בלתי מורשית וכן שמירה על תקינותם. קורס זה מתרכז בנושא ההגנה. הדגש בקורס הוא בתחום מערכות התוכנה שבהן נושא בטיחות נתונים תופס מקום מרכזי. כלומר, הסטודנטים ילמדו כיצד משתלב נושא בטיחות הנתונים במערכות תוכנה כמו מערכות הפעלה, מערכות בסיסי נתונים, שפות תכנות ורשתות תקשורת.

נושאי הלימוד

- מבוא ומוטיבציה – סכנות חדירה למערכות מחשב; בעיות הגנה על נתונים; פרטיות; מדיניות הגנה
- הצפנה – אלגוריתמים ופרוטוקולים
- בקרת כניסה
- הגנה בחומרה ובמערכות הפעלה
- הגנה בבסיסי נתונים
- הגנת תוכניות ושפות תכנות
- הגנה ברשתות תקשורת ואינטרנט

חומר הלימוד

- ספר הקורס: W. Stallings & L. Brown, *Computer Security – Principles and Practice*, 2nd ed. (Pearson, 2012)
- מדריך למידה
- קובץ מאמרים

1 סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב.

תואר שני

מדעי המחשב

תואר שני

22925 נושאים מתקדמים במערכות בסיס-נתונים

4 נקודות זכות

1. תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב. ידע קודם דרוש: הקורסים **מערכות בסיס-נתונים**, **מימוש מערכות בסיס-נתונים**. ידע קודם מומלץ: הקורס **עקרונות מערכות הפעלה**.

פיתוח הקורס: פרופ' אהוד גודס

מערכות ניהול בסיס-נתונים (Database Management System – DBMS) הפכו להיות מערכות חיוניות בכל ארגון אשר עבורו מידע הוא משאב קריטי (בנקים, בתי חולים, אוניברסיטאות). בעוד שבקורס המבוא **מערכות בסיס-נתונים** (20277) לומדים את הנושא מנקודת ראותו של המשתמש, ובקורס המימוש **מימוש מערכות בסיס-נתונים** (20574) לומדים את הנושא מנקודת הראות של הממש, הרי שמטרת הקורס הנוכחי היא להעמיק בנושאים התאורטיים, ולחשוף את הסטודנטים לנושאים עכשוויים העומדים במרכז ההתפתחויות הטכנולוגיות בתחום, כמו בסיס-נתונים מבוזרים, בסיס-נתונים נבונים ובסיס-נתונים ב-WEB.

לדוגמה, להתפתחות הטכנולוגית של חומרה ותוכנה יש השפעה עצומה גם על מערכות ה-DBMS. השימוש ברשתות וב-Internet מציג דרישות מורכבות ובעיות קשות למערכות ה-DBMS. לפיכך, מימוש מערכות DBMS מבוזרות והאלגוריתמים הנדרשים במימוש זה, הוא נושא מרכזי בקורס זה ונסקר בכמה פרקים.

הדגש בקורס הוא המחקר, ולכן הסטודנטים נדרשים לקרוא כמות יחסית גדולה של מאמרים, בנוסף לספר הלימוד. קורס זה מהווה את הקורס העיקרי לסטודנטים לתואר שני הרוצים להתמחות, או לכתוב עבודת גמר או תזה, בתחום בסיס נתונים.

נושאי הלימוד

- בסיס-נתונים מקביליים ומבוזרים
- תאוריה של שפות שאילתות ובסיס-נתונים דדוקטיביים
- מחסני נתונים וכריית מידע
- מודלים חדישים לבסיס נתונים ובסיס-נתונים ל-WEB

חומר הלימוד

• ספר הקורס:
H. Garcia-Molina, J.D. Ullman & J. Widom, *Database Systems – The Complete book*, 2nd ed. (Pearson Education, 2009)

- מודיק למידה
- קובץ מאמרים

1 סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף **קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב**.

22926 מודלים ושיטות אפיון של מערכות מקביליות¹

4 נקודות זכות

1. תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב. **פיתוח הקורס:** פרופ' דוד הראל (אחראי אקדמי), ד"ר מרק טרכטנברוט **יועצים:** פרופ' ארנה גרימברג, פרופ' עמירם יהודאי, ד"ר אורנה קופרמן

הקורס מציג מגוון גישות (אלגבריות וחזותיות) לאפיון ואנליזה של מערכות מקביליות מתקשרות (Concurrent Communicating Systems), תוך השוואה של הגישות האלה והצגה של עקרונותיהן במסגרת אחידה. הסטודנטים בקורס יוכלו להכיר מוטיבציה, מושגים ושיטות סימון המאפשרים למתכנני מערכות כאלה חשיבה ותיאור מדויקים, וגם הוכחת נכונותן. הקורס (שהוא תאורטי בעיקרו) מספק גם פתח ליישומים – דרך סדרת דוגמאות מתאימות, ותוך שימוש בכלי תוכנה המיישמים את הגישות הנלמדות ומאפשרים התנסות מעשית באפיון פורמלי ואנליזה של תהליכים.

נושאי הלימוד

- **חלק 1: תהליכים (processes), שקילות (equivalences), אופרטורים**
- תהליכים ומערכות מעבר מתוויות (Labeled Transitions Systems – LTS)
- שקילות עבור LTS
- אופרטורים ותכונותיהם (אופרטורים סדרתיים, גרסאות שונות של הרכבה מקבילית)
- **חלק 2: תחשיבי תהליכים**
- ביטויי תהליכים סדרתיים
- תחשיב CCS (Calculus Communicating Systems) בסיסי
- שפת אפיון תהליכים LOTOS והשוואתו עם CCS
- מנגנוני העברת ערכי נתונים (value passing)
- **חלק 3: פורמליזמים חזותיים**
- Statecharts
- רשתות Petri
- Live Sequence Charts

חומר הלימוד כולל קובץ מאמרים ומדריך למידה.

1 להשלכות על צבירת ניז' בשל חפיפה עם קורסים אחרים), ראו תיאור הקורס באתר.
2 סטודנט שאינו עומד בתנאי הקבלה יכול, במקרים מסוימים, להירשם לקורס. לפרטים נוספים עיינו בסעיף **קבלה לקורסים בודדים בתכנית הלימודים לתואר שני במדעי המחשב**.

22928 מבוא לראייה ממוחשבת

4 נקודות זכות

1. תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב. ידע קודם מומלץ: הקורסים **מעבדה בתכנות מערכות**, **עיבוד תמונה**, **אלגברה לינארית 2**.

פיתוח הקורס: ד"ר טל הסנר (כתיבה)

ראייה ממוחשבת עוסקת בפיתוח אלגוריתמים לניתוח והפקת מידע מתמונות ומווידאו דיגיטליים. מידע זה כולל, לדוגמה, זיהוי וסיווג חפצים בתמונה, הערכת המבנה התלת-ממדי של העולם המופיע בתמונה, או מעקב אחר עצמים לאורך הווידאו.

הקורס סוקר נושאים בסיסיים בראייה ממוחשבת, ובכלל זה את הפן התאורטי והפן המעשי באחזור מידע תלת-ממדי מתמונות, זיהוי וסיווג עצמים וצילום-חישובי. הקורס מיועד לסטודנטים לתואר שני במדעי המחשב המתעניינים בראייה ממוחשבת.

תרגילי תכנות

הסטודנטים יידרשו לממש אלגוריתמים. התכנות ייעשה בשפת MATLAB או בשפת C++ (בשילוב חבילת התוכנה החינמית OpenCV). היות ומומלץ להשתמש ב-MATLAB, תופץ התוכנה לכל סטודנט וסטודנט.

נושאי הלימוד

- עיבוד תמונה
- מאפייני תמונה (image features), זיהוי ותיאור
- תהליך יצירת תמונה ומודל אלגברי למצלמה
- גאומטריה פרויקטיבית והתאמת תמונות (image alignment)
- תפירה ושילוב תמונות
- זרימה אופטית (optical flow) ועקיבה
- צורה מתנועה (shape from motion)
- סטראו
- סטראו רב-מבטים (multi-view stereo)
- זיהוי (recognition)
- סיווג (classification)
- צילום חישובי
- סגמנטציה ואיגוד (clustering)

חומר הלימוד

הרצאות מצולמות ומצגות נלוות.

תואר שני

מדעי המחשב

22931 ניהול מיזמי תוכנה

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב, והקורס הנדסת תוכנה.

פיתוח הקורס: ד"ר שי קניג, פרופ' דוד לורנץ

הקורס עוסק בניהול פיתוח תוכנה הן במישור הפרויקטאלי והן במישור הארגוני. הקורס מארגן סביב שני הצירים העיקריים של ניהול תוכנה: תחומי הידע ומחזור החיים של ניהול תוכנה. תחומי הידע העיקריים שבהם עוסק הקורס הם: ניהול תכולה, ניהול זמן ותקציב, ניהול איכות, ניהול משאבי אנוש, ניהול סיכונים, ניהול תקשורת, ניהול רכש, וניהול שיפור תהליכים. תחומי ידע אלו נדונים במסגרת של מחזור החיים של הניהול הכולל: יזום; תכנון, ארגון וציוות; הכוונה, הנהגה וביצוע; מעקב ומדידה; ובקרה.

חובות הקורס כוללות מטלות, בחינה וביצוע פרויקט.

נושאי הלימוד

- מבוא לניהול פרויקטי תוכנה
- מחזורי חיים של פיתוח תוכנה
- תכנון פרויקטלי – תכנון התהליך, התכולה, הלי"ז, התקציב, והמשאבים
- מעקב ובקרה פרויקטלי – התהליך, התכולה, הלי"ז, התקציב, והמשאבים
- שיטות מתקדמות להערכת עלויות
- ניהול האיכות
- ניהול סיכונים
- ניהול רכש
- ניהול משאבי אנוש
- ניהול תוכנה ברמת הארגון

חומר הלימוד

- פרקים נבחרים מתוך הספר: B. Hughes & M. Cotterell, Software Project Management, 5th ed. (McGraw Hill Higher Education, 2009)
- פרקים נבחרים מתוך התקן: CMMI® for Development, Version 1.3, CMMI Product Team, November 2010, TECHNICAL REPORT, CMU/SEI-2010-TR-033
- אוסף שקפים
- מדרוך לקורס

22959-22941 סמינר לתואר שני

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב. לפחות קורס אחד לתואר שני במדעי המחשב. ההרשמה לסמינר מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

מטרת הסמינר היא לימוד מעמיק של נושא מתקדם, תאורטי או מעשי, במדעי המחשב. סמינר יכול לשמש בסיס לעבודה מסכמת.

במסגרת הסמינר יתבקשו הסטודנטים "להתמחות" בנושא מסוים, שאתו ילמדו ממאמרים ו/או ספרים שיקבע מדרך הסמינר. בדרך כלל יידרש מהסטודנטים לערוך חיפוש של חומר נוסף בספריות אוניברסיטאיות או במאגרי מידע אלקטרוניים.

הסטודנטים יידרשו להגיש עבודת סיכום בכתב ולהרצות לפני קבוצת לומדים ואנשי סגל על נושא הסמינר. ייתכנו דרישות נוספות בסמינרים השונים. באחריות הסטודנטים להתעדכן בדרישות אלה אצל מדרך הסמינר, עוד לפני ההרשמה. ציון הסמינר ייקבע על ידי המדריך על פי ההרצאה, העבודה הכתובה ומילוי אחר הדרישות הנוספות (אם יהיו כאלה).

רשימת הסמינרים

22941	סמינר: נושאים תאורטיים במדעי המחשב
22943	סמינר: נושאים בהוראה אוניברסיטאית של מדעי המחשב
22944	סמינר: דחיסת תמונות באמצעות פרקטלים
22945	סמינר: גרפיקה ממוחשבת
22946	סמינר: נושאים נבחרים בסימולציה
22947	סמינר: נושאים מתקדמים בבסיסי נתונים
22949	סמינר: נושאים מתקדמים במדעי המחשב
22951	סמינר מחקר: אבטחה ופרטיות מידע ¹
22952	סמינר מחקר: אלגוריתמים ותאוריה ¹
22953	סמינר מחקר: מערכות בסיסי נתונים וכריית מידע ¹
22955	סמינר מחקר: נושאים בראייה ממוחשבת ובלמידה חישובית ¹
22958	סמינר: בדיקות תוכנה ¹
22959	סמינר מחקר: נושאים בהנדסת תוכנה ¹

1 תיאור הקורס מופיע בנפרד.

22951 סמינר מחקר: אבטחה ופרטיות מידע

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: 18 נקודות זכות עבור קורסים קודמים בתואר שני במדעי המחשב. ההרשמה לסמינר מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים. ידע קודם דרוש: הקורס אבטחת מערכות תוכנה.

הסמינר נועד ליצור קבוצה של סטודנטים המתעניינים בנושאים באבטחת מידע ופרטיות ושמעוניינים להעמיק את ידיעותיהם בתחום. על הסטודנטים להבין את המחויבות הקבוצתית שיש בהרשמה לסמינר מסוג זה.

הסמינר יתמקד בנושאים הנמצאים בחזית המחקר בתחום, כמו:

- אבטחה במערכות מבוזרות במדיניות מבוססת תפקידים (ROLES)
- פרטיות במערכות WEB
- פרטיות בכריית מידע
- שימושים בכריית מידע למערכות גילוי חדירות (IDS)
- הצפנת בסיסי נתונים לצורכי outsourcing.

נושאי הסמינר ישתנו מעת לעת, בהתאם לתחומי העניין של הנרשמים ושל המנחה.

הסמינר כולל פגישות קבוצתיות עם המנחה בתדירות של פעם בשבועיים. הסמינר נמשך כחצי שנה (קבוצה חדשה תגובש אחת לשנתיים).

מבנה הסמינר

- במסגרת הסמינר יתבקשו הסטודנטים "להתמחות" בנושא מסוים, שאתו ילמדו ממאמרים שיינתנו על ידי מנחה הסמינר. הסטודנט יידרש להציג את המאמרים בפני הקבוצה ולנהל דיון בנושא שבחר.
- מכל הסטודנטים נדרשת השתתפות במפגשים ובדיונים של הקבוצה.
- כל סטודנט יגיש סיכום של המאמרים בנושא שהוא הציג וסיכום של הנקודות שהועלו בדיון הקבוצתי, כולל מסקנות ונקודות נוספות להעמקה. העבודה תועלה לאתר לעיון כל המשתתפים בקבוצה.

תואר שני

מדעי המחשב

תואר שני

22952 סמינר מחקר:

אלגוריתמים ותאוריה

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: 12 נקודות זכות עבור קורסים בתואר שני (לא כולל השלמות) בממוצע של 85 ומעלה. ההרשמה לסמינר מותנית באישור בכתב של המנחה בסמינר ושל האחראי לסמינרים. דרוש תואר ראשון במדעי המחשב (ובפרט מבני נתונים, אלגוריתמים, קורס בחישוביות וסיבוכיות).

קהל היעד

הסמינר מומלץ במיוחד לסטודנטים מצטיינים לתואר שני במדעי המחשב המעוניינים להמשיך במסלול תזה, והמתעניינים בתחומים התאורטיים של מדעי המחשב.

מטרות הסמינר

ליצור פורום פעיל בנושאי אלגוריתמים ותאוריה במדעי המחשב, ולהכין את אלה מכם המעוניינים להמשיך במסלול תזה לעבודת מחקר: להבין מאמר מדעי, לזקק ממנו נושאים ושאלות למחקר, ולהעביר את הנושא בצורה מובנת לקהל שתאפשר דיון. אפשר ואף מומלץ להמשיך את אחד הנושאים שיהיו בסמינר לתזה בהנחייתו של אחד מהמנחים.

מבנה הסמינר

- הסמינר כולל מפגשים קבוצתיים.
- נושאי הסמינר ישתנו מעת לעת, בהתאם לתחומי העניין של הנרשמים ושל המנחים.
- בין התחומים התאורטיים שילמדו: אלגוריתמים, מבני נתונים, סיבוכיות חישובית, אלגוריתמי קירוב, אלגוריתמים אקראיים, אלגוריתמים מבוזרים, שיכון מרחבים מטריים, תורת הגרפים וקומבינטוריקה, אופטימיזציה קומבינטורית, קריפטוגרפיה, ועוד.

חובות המשתתפים בסמינר

- השתתפות ב-80% מהמפגשים ובדיונים של הקבוצה
- הכנת הרצאה של כשעה וחצי על אחד הנושאים
- כתיבת סיכום קצר בנושא שהסטודנט הציג וסיכום הנקודות שהועלו בדיון הקבוצתי

מספר המשתתפים מוגבל ל-13 סטודנטים.

22958 סמינר: בדיקות תוכנה

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב. לפחות אחד מבין הקורסים **בדיקות תוכנה** או **הנדסת תוכנה** (מי שלא סיים עדיין את הקורס הנדסת תוכנה, אך עבר את הבחינה בהצלחה, יכול לפנות לאחראי על הסמינרים לקבלת אישור הרשמה). בכל מקרה, ההרשמה לסמינר מותנית באישור בכתב מן האחראי לסמינרים.

פיתוח הקורס: ד"ר מרק טרכטנברוט

המטרה המרכזית של הסמינר היא חשיפה לכיווני מחקר ופיתוח עכשוויים בתחום בדיקות תוכנה. בדיקות תוכנה הינו אחד התחומים בהנדסת תוכנה המתפתחים בקצב מהיר מאוד. בשנים אחרונות, התפתחו והוטמנו מגוון רחב של שיטות וכלים חדשים לבדיקה של מערכות תוכנה (למשל, עבור בדיקה של תוכנה מונחית עצמים, עבור בדיקות יחידה, עבור בדיקות מונחות מודלים, וכו'). כמו כן, הופיעו גישות ומתודולוגיות חדשות (כגון פיתוח מונחה בדיקות) המתאפיינות ברמה גבוהה של אינטגרציה בין פיתוח ובדיקה של תוכנה.

נושאי הלימוד

בדיקת סוגים מיוחדים של מערכות תוכנה (מערכות מקביליות, מערכות בסיסי נתונים, יישומי אינטרנט וכו'), בדיקות מונחות מודלים, יצירה אוטומטית של בדיקות, בדיקות מבוססות מוטציות ועוד.

מבנה הסמינר

במסגרת הסמינר, כל סטודנט יידרש לקרוא מספר מאמרים בנושא שהוא יבחר, להכין עבודה כתובה עם סקירה וניתוח של החומר, ולתת הרצאה.

22953 סמינר מחקר:

מערכות בסיסי-נתונים

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: 18 נקודות זכות עבור קורסים קודמים בתואר שני במדעי המחשב. ההרשמה לסמינר מותנית באישור בכתב מהאחראי לסמינרים. ידע קודם דרוש: אחד מהקורסים **מימוש מערכות בסיסי-נתונים**, **נושאים מתקדמים במערכות בסיסי-נתונים**.

הסמינר נועד ליצור קבוצה של סטודנטים המתעניינים בנושאים אלגוריתמיים של בסיסי נתונים וקריית מידע ושמעוניינים להעמיק את ידיעותיהם בתחום. על הסטודנטים להבין את המחויבות הקבוצתית שיש בהרשמה לסמינר מסוג זה.

הסמינר יתמקד בנושאים הנמצאים בחזית המחקר בבסיסי נתונים כמו: בסיסי נתונים מבוזרים, בסיסי נתונים מבוססי XML, חוקי הקשר בכריית מידע, מחסני נתונים ובסיסי נתונים ב-WEB. נושאי הסמינר ישתנו מעת לעת, בהתאם לתחומי העניין של הנרשמים ושל המנחה.

הסמינר כולל פגישות קבוצתיות עם המנחה בתדירות של פעם בשבועיים. הסמינר נמשך כחצי שנה (קבוצה חדשה תגובש אחת לשנתיים).

מבנה הסמינר

- במסגרת הסמינר יתבקשו הסטודנטים "להתמחות" בנושא מסוים, שאותו ילמדו ממאמרים שיינתנו על ידי מנחה הסמינר. הסטודנטים יידרשו להציג את המאמרים בפני הקבוצה ולנהל דיון בנושא שבחר.
- מכל הסטודנטים נדרשת השתתפות במפגשים ובדיונים של הקבוצה.
- כל סטודנט יגיש סיכום של המאמרים בנושא שהוא הציג וסיכום של הנקודות שהועלו בדיון הקבוצתי, כולל מסקנות ונקודות נוספות להעמקה. העבודה תועלה לאתר לעיון כל המשתתפים בקבוצה.

1 סמינר זה עונה על הדרישות לסמינר או סדנה בלימודי התואר השני.

תואר שני

מדעי המחשב

22955 סמינר מחקר: נושאים בראייה ממוחשבת

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: לפחות 3 קורסים לתואר שני במדעי המחשב. ההרשמה מותנית באישור בכתב של אחד ממנחי הסמינר ושל האחראי על הסמינרים. ידע קודם מומלץ: הקורסים **עיבוד תמונה וכריית מידע**.

הסמינר מציג בפני המשתתפים נושאי מחקר עדכניים בתחומים של ראייה ממוחשבת (Computer Vision) ושל למידה חישובית (Machine Learning).

הסמינר אינו דורש ידע מוקדם בראייה ממוחשבת או בלמידה חישובית, והוא נועד לסטודנטים מצטיינים לתואר שני במדעי המחשב, כשלב ראשון לקראת ביצוע מחקר במסגרת של תזה או לקראת הכנת עבודה מסכמת.

מבנה הסמינר

הסמינר כולל פגישות קבוצתיות בתדירות של פעם בשבוע.

נושאי הסמינר ישתנו מעת לעת, בהתאם לתחומי העניין של הנרשמים ושל המנחים. בין הנושאים שילמדו:

- למידה מפקחת, למידה לא מפקחת, שיטות להורדת ממד, שיטות לבחירת מאפיינים (feature selection methods).
- תיאור תמונות או חלקי תמונות (global/local image descriptors), מציאת התאמות בין תמונות/חלקי תמונות, יריעות ותתי-מרחבים כאמצעים לתיאור אותות, תלת-ממד מתמונות בודדות.

חובות המשתתפים

- השתתפות ב-80% מהמפגשים ובדיונים של הקבוצה.
- הכנת הרצאה בת שתיים (ובפרט הכנת מצגת PPT) לתיאור מאמרים בנושאי הסדנה. חלוקת המאמרים לסטודנטים תיקבע על-ידי מנחי הסמינר.
- קיום פגישת הכנה עם אחד ממנחי הסמינר לפני ההרצאה.
- הגשת סיכום המאמרים שהוצגו והנקודות שהועלו בדיון הקבוצתי וכן את המצגת עצמה למנחי הסמינר.

מספר המשתתפים מוגבל ל-20 סטודנטים.

22959 סמינר מחקר: נושאים בהנדסת תוכנה

3 נקודות זכות

תנאי קבלה: לפחות 5 קורסים לתואר שני במדעי המחשב בממוצע מצטבר של 85 ומעלה. ההרשמה מותנית באישור בכתב של האחראי האקדמי על הסמינר ושל אחראי הסמינרים במדעי המחשב. ידע קודם מומלץ: הקורסים **הנדסת תוכנה, ניהול מיזמי תוכנה, פרויקט מתקדם במדעי המחשב, קורס מחקר בהנדסת תוכנה מונחית היבטים**.

מטרת הסמינר היא לפתח יכולת קריאה והבנה ביקורתית של מאמרים מקצועיים בתחום של הנדסת תוכנה (Software Engineering) כחלק מפיתוח יכולות מחקריות של הסטודנטים. הסמינר נועד לסטודנטים מצטיינים לתואר שני במדעי המחשב בעלי זיקה למחקר, כשלב ראשון לקראת ביצוע מחקר במסגרת כתיבת תזה.

הסמינר יתמקד בנושאים הנמצאים בחזית המחקר. במסגרת הסמינר יתבקשו הסטודנטים "להתמחות" בנושא מסוים, שאותו ילמדו ממאמרים בתחום. נושאי הסמינר ישתנו מעת לעת.

מבנה הקורס ואופן הלימוד

- הסמינר כולל פגישות קבוצתיות בתדירות של פעם בשבוע.
- בסמינר חלה חובת השתתפות ב-80% מהמפגשים ובדיונים של הקבוצה
- כל סטודנט יקבל ממנחה הסמינר מספר מאמרים בנושאי הסמינר. הסטודנטים יתבקשו להכין הרצאה בת שתיים (כולל הכנת מצגת) לתיאור המאמרים
- תתקיים פגישת הכנה עם מנחה הסמינר לפני ההרצאה
- הצגה למנחה הסמינר של סיכום המאמרים שהוצגו, הנקודות שהועלו בדיון הקבוצתי וכן המצגת עצמה
- מספר המשתתפים בסמינר מוגבל ל-10 סטודנטים

22956, 22957 קורס מחקר לתואר שני

4 נקודות זכות

תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב. ייתכנו תנאי קבלה נוספים בהתאם לנושאי הקורס. לפני ההרשמה יש לבדוק את הידע הקודם הדרוש לו.

קורסי המחקר מיועדים לסטודנטים לתואר שני במדעי המחשב המתעניינים במחקר.

ההוראה של קורסי מחקר נעשית על ידי סגל בכיר באוניברסיטה הפתוחה ומתבססת על פגישות פרונטליות ומאמרים עכשוויים בתחום.

הקורסים עוסקים בנושאים שבחזית המחקר כהכנה לכתיבת חיבור מחקר בנושאים אלה.

רשימת קורסי המחקר לתואר שני

- 22957 קורס מחקר בהנדסת תוכנה מונחית היבטים¹
- 22956 נושאים מתקדמים בתקשורת: קשירות וקידוד ברשתות¹

שימו לב: קורסי מחקר אינם מופיעים בטבלת הקורסים והרישום אליהם שונה מהרישום הרגיל לקורסים. על סטודנטים המעוניינים ללמוד קורס מחקר לפנות לחבר הסגל האחראי על הקורס לקבלת אישור הרשמה ולבירור מועדי פתיחת הקורס.

1 תיאור הקורס מופיע בפרד.

תואר שני

מדעי המחשב

תואר שני

22956 קורס מחקר בנושאים מתקדמים בתקשורת

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב, ואישור המרצה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **אלגוריתמים אקראיים, אלגוריתמי קירוב.**

פיתוח הקורס: פרופ' זאב נוטוב, ד"ר מיכאל לנגבר

נושאי הלימוד

הקורס סוקר נושאים תאורטיים מתקדמים ברשתות תקשורת ומהווה בסיס רחב לסטודנטים המעוניינים להמשיך במחקר בתחום זה. הקורס בנוי משני חלקים מרכזיים:

- **נושאים בקשירות ותקשורת קלאסית.** דיון במבנים הקומבינטוריים הנדרשים על-מנת לאפשר סוגים שונים של תקשורת ובתכנון וניתוח אלגוריתמים המוצאים מבנים אלה ברשתות נתונות.
- **קידוד על גבי רשתות תקשורת.** דיון באפשרות "לערבב" (לקודד) מידע במהלך העברתו ברשת וביתרונות הקידוד על המודל הקלאסי.

הקורס תאורטי בעיקרו ומציג נושאים בסיסיים לצד תוצאות מחזית המחקר, ובתוך כך פורס מגוון של שאלות פתוחות בתחום ואת אפשרויות המחקר לקראת כתיבת תזה בנושאים הנדונים.

מבנה הקורס ואופן הלימוד

ההוראה של קורסי המחקר נעשית על-ידי חבר סגל בכיר באוניברסיטה הפתוחה ומתבססת על פגישות פרונטליות ומאמרים עכשוויים בתחום. הקורסים עוסקים בנושאים שבחזית המחקר כהכנה לכתיבת חיבור מחקרי בנושאים אלו. הרישום לקורס מותנה באישור מחבר הסגל האחראי על הקורס.

שימו לב: קורסי מחקר אינם מופיעים בטבלת הקורסים והרישום אליהם שונה מהרישום הרגיל לקורסים. על סטודנטים המעוניינים ללמוד קורס מחקר לפנות לחבר הסגל האחראי על הקורס לקבלת אישור הרשמה ולבירור מועדי פתיחת הקורס.

22957 קורס מחקר בהנדסת תוכנה מונחית היבטים

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב, ואישור המרצה. ידע קודם מומלץ: הקורסים **הנדסת תוכנה, ניתוח ועיצוב מונחה עצמים,** וניסיון תכנותי ב-Java.

פיתוח הקורס: פרופ' דוד לורנץ

הקורס מיועד לסטודנטים לתואר שני במדעי המחשב המתעניינים במחקר בהנדסת תוכנה. הקורס פורס מגוון של שאלות פתוחות בתחום, כיווני מחקר חדשניים בתחום, ואת אפשרויות המחקר לקראת תזה בנושאים שונים.

נושאי הלימוד

הקורס סוקר נושאי מחקר מתקדמים בהנדסת תוכנה ומקנה רקע שימושי לסטודנטים המעוניינים להמשיך במחקר בתחום זה. הקורס מתמקד בגישה מונחית היבטים להנדסת תוכנה (aspect-oriented software engineering) וסוקר שפות תכנות מונחות היבטים (aspect-oriented programming) המותאמות במיוחד למימוש מערכות תוכנה עם דרישות צולבות (crosscutting concerns). במסגרת הקורס יילמדו מנגנוני מודולריזציה (modularization) להתמודדות יעילה עם דרישות צולבות, שקיומם הינו תופעה נפוצה במערכות תוכנה מודרניות והגורם העיקרי לבעיות של קוד שזור (tangled code) וקוד פזור (scattered code).

מבנה הקורס ואופן הלימוד

ההוראה של קורסי המחקר נעשית על-ידי חבר סגל בכיר באוניברסיטה הפתוחה ומתבססת על פגישות פרונטליות ומאמרים עכשוויים בתחום. הקורסים עוסקים בנושאים שבחזית המחקר כהכנה לכתיבת חיבור מחקרי בנושאים אלו. הרישום לקורס מותנה באישור מחבר הסגל האחראי על הקורס.

כל סטודנט יידרש לבצע פרויקט מחקרי קטן ולהגיש מאמר קצר.

שימו לב: קורסי מחקר אינם מופיעים בטבלת הקורסים והרישום אליהם שונה מהרישום הרגיל לקורסים. על סטודנטים המעוניינים ללמוד קורס מחקר לפנות לחבר הסגל האחראי על הקורס לקבלת אישור הרשמה ולבירור מועדי פתיחת הקורס.

22997 פרויקט מתקדם במדעי המחשב

4 נקודות זכות

◀ תנאי קבלה: קבלה לתואר שני במדעי המחשב באוניברסיטה הפתוחה ולפחות שלושה קורסים לתואר שני במדעי המחשב שנלמדו באוניברסיטה הפתוחה. ההרשמה לפרויקט מותנית באישור בכתב מן האחראי על הפרויקטים המתקדמים במדעי המחשב.

הפרויקט המתקדם נועד לפתח יכולת פתרון של בעיות מעשיות במדעי המחשב.

במהלך הפרויקט יתבקשו הסטודנטים לממש מערכת שבה יבוא לידי ביטוי שימוש בידע מתקדם במדעי המחשב לצורך פתרון בעיה מעשית; יהיה עליהם להפגין הבנה של רעיונות מתקדמים והפיכתם ליישומיים, יכולת לימוד של מערכות קיימות (כגון כלי תכנות) ויכולת בנייה של מערכת מעשית המתבססת על הרעיונות והכלים הללו.

בסיום הפרויקט יגישו הסטודנטים מערכת עובדת (על פי הגדרת המנחה/ים), ויצגו בהרצאה פתוחה לקהל, בפני מנחה/י הפרויקט ובפני משתתפי נוסף מסגל החטיבה למדעי המחשב. כמו כן, על הסטודנטים להפקיד את קוד המקור של הפרויקט ואת התיעוד הנלווה אליו אצל אחראי הפרויקטים בפורמט המקובל על האחראי האקדמי.

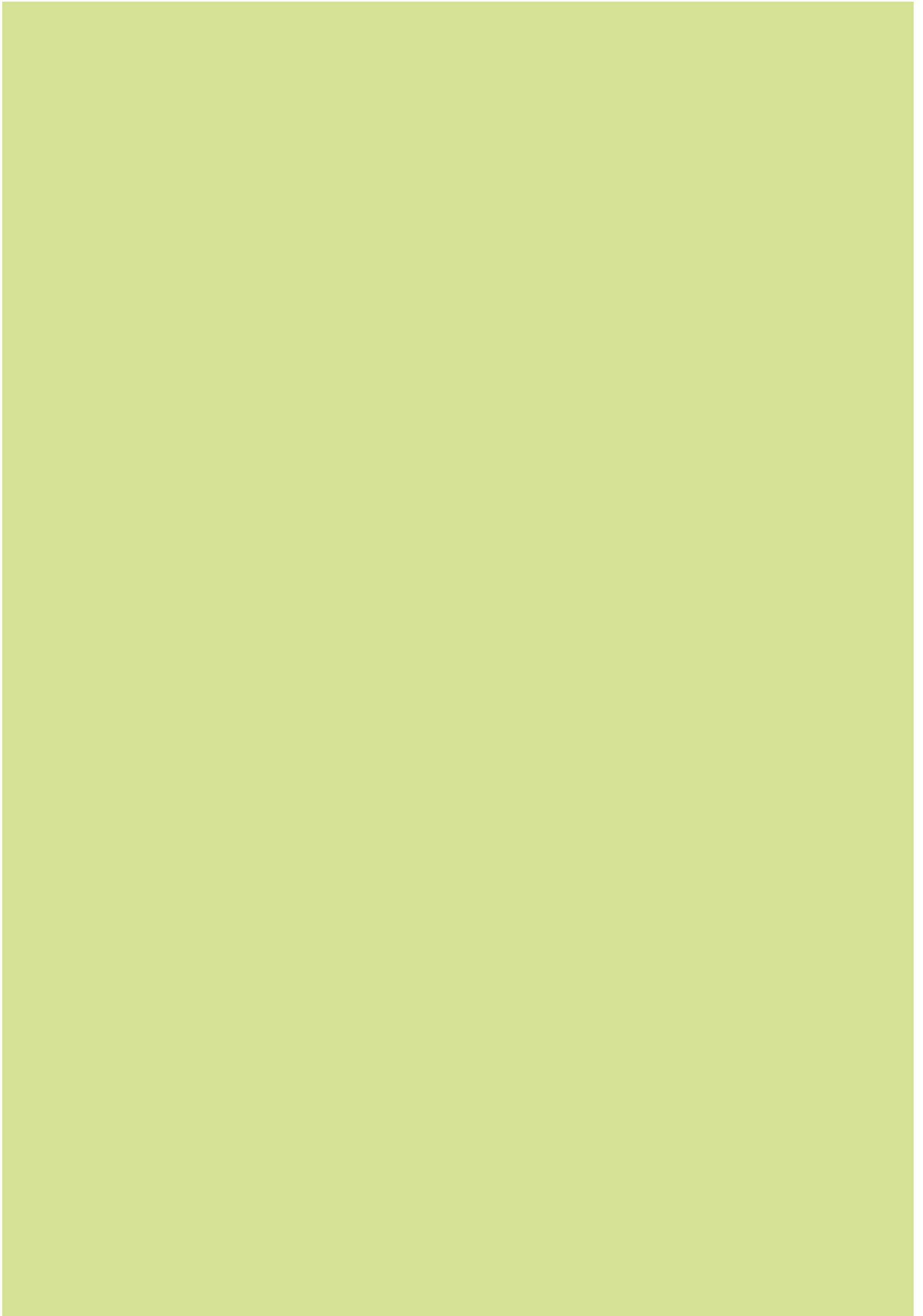
הפרויקט הוא שנתי. ניתן, ואף רצוי, לקשור את הפרויקט לעבודה המסכמת או לתזה של הסטודנט, כך שהפרויקט יהיה החלק היישומי של העבודה המסכמת או התזה.

כל סטודנט ימצא מנחה (או מנחים) ויחדיו הם יגדירו את דרישות הפרויקט. המנחה יהיה חבר סגל בעל תואר ד"ר בחטיבה למדעי המחשב באוניברסיטה הפתוחה. מנחה חיצוני בעל תואר ד"ר במדעי המחשב או בתחום קרוב יוכל לכהן כמנחה רק באישור הוועדה לתואר שני. במקרה שהמנחה החיצוני אינו חבר סגל במדעי המחשב במוסד מוכר להשכלה גבוהה בארץ, ילווה את הפרויקט מנחה פנימי נוסף. ניתן לקחת מנחה נוסף שיעץ באספקטים של הנדסת התוכנה. את הציון הסופי קובעים המנחה/ים.

**תואר שני
בלימודי תרבות**

תואר שני

לימודי תרבות

תואר שני

14202 חברה, תרבות וייצוג

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בלימודי תרבות.

פיתוח הקורס: פרופ' מוטי רגב, ד"ר דוד לוי; ורד זילבר-ורוד (עריכה)
יועצים: פרופ' תמר ליבס, פרופ' ענת פירסט, ד"ר תמר אשורי, ד"ר פול פרוש

הקורס פורס את העקרונות של לימודי התרבות כתחום ידע במדעי החברה והרוח, כפי שהתפתחו במחצית השנייה של המאה ה-20, ומשלב בכך היכרות עם כמה מן המוטיבים התאורטיים והמחקריים המרכזיים בתחום, בהם העמדות התאורטיות והמחקריות של חלק מהחברים ב'אסכולת בירמינגהם' שפעלה בבריטניה במהלך שנות השבעים של המאה הקודמת, ועם הגישה התאורטית הנאו-גרמשיאנית שאפיינה את התחום בראשיתו. עמדות אלו, שהציבו במוקד הניתוח את התרבות הפופולרית והמדיה, הן שהובילו במידה רבה את היווצרותם של לימודי התרבות כתחום ידע מובחן לקראת סוף המאה, ואף התוו את סדר היום התאורטי והמחקרי של התחום. הקורס משלב בין פרספקטיבה תאורטית ופרספקטיבה היסטורית, כאשר זו האחרונה מעגנת את תחום הידע של לימודי התרבות בנקודת זמן ובחוקר חברתי-תרבותי.

נושאי הלימוד

- מהם לימודי תרבות? המצאתם מחדש של לימודי התרבות.
- תאוריות של מדיה ותאוריות של חברה; בסיס ומבנה-על בתאוריה התרבותית המרקסיסטית; הגילוי מחדש של 'אידיאולוגיה'; שתי פרדיגמות בלימודי תרבות; המורשת התאורטית של לימודי התרבות.
- הצפנה ופענוח; 'המעגל התרבותי' של זרימת משמעויות; דרכי התבוננות.
- תת-תרבויות; תרבויות ומעמד; תת-תרבות וסגנון; תאוריה של צורות תרבותיות ושעתוק; הפיתוח התקשורתי של תת-תרבויות.
- המקומי והגלובלי בתרבות; האתניות החדשה; נתקים ופערים בכלכלת התרבות הגלובלית; האטלנטיות השחורה כתרבות-נגד במודרניות.
- טלוויזיה ומגדר; קהילות פרשניות ואוריינות משתנה; מקהלים לצרכני תקשורת במשק הבית; הקולנוע ההוליוודי: הבריחה הגדולה.
- כלכלה פוליטית ולימודי תרבות: הוויכוח בין הגישות.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראת מאמרים ועל מדריך למידה.

14205 תאוריות וגישות בחקר התרבות

3 נקודות זכות

שינוי נוסף: לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים / דמוקרטיה וגלובליזציה

שינוי נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בלימודי תרבות.¹

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר תמי עמיאל-האוזר, גל חרמוני, ניר קדם **יועצים:** פרופ' גבי צורן, ד"ר ענת זנגר, ד"ר סנדרה מאירי, ד"ר ליאת פרידמן

הקורס מציע סקירה היסטורית של אופני המחשבה המתודולוגיות והתאוריות אשר כוננו ועיצבו את לימודי התרבות במהלך המאה ה-20, וגיבשו את השפה המושגית שממשיכה להנחות את חקר התרבות כיום. הקורס מציג את הגותם של כמה מהחוקרים והחוקרות העיקריים בתחום, במטרה לפתח מבט ביקורתי ביחס לשלושת המושגים המרכזיים בביקורת התרבות, שעברו גלגולים והתפתחויות שונות בהגות של המאה ה-20: האידיאולוגיה, הסובייקט והשפה.

נושאי הלימוד

- יסודות תאורטיים:** קרל מרקס, זיגמונד פרויד, פרידריך דה-סיסיר
- סטרוקטורליזם:** קלוד לוי-שטראוס, רומן יקובסון, רולן בארת
- תאוריות סובייקט:** קרל גוסטב יונג, ז'אק לאקאן, מישל פוקו
- פיתוחי המרקסיזם:** אנטוניו גרמשי, ולטר בנימין, תאודור אדורנו ומקס הורקהיימר, לואי אלטוסר, מישל פוקו
- דקונסטרוקציה מוסט-סטרוקטורליזם:** ז'אק דרידה, מישל פוקו, רולן בארת, ז'יל דלו ופליקס גואטרי.
- מוסט-מודרניזם:** ז'אן-פרנסואה ליוטאר, ז'אן בודריאר, פרדריק גיימסון
- כניסת האחר לתאוריה: פמיניזם ומגדר:** לוס איריגאריי, הלן סיקסו, ז'וליה קריסטבה, ג'ודית בטר, **פוסט-קולוניאליזם, גזע וצבע** – פרנץ פנון, אדוארד סעיד, הומי באבא; **תאוריה קווירית** – דיוויד הלפרין, ג'ודית בטר.

חומר הלימוד

חומר הלימוד מבוסס על מקראת מאמרים, בעברית ובאנגלית ועל מדריך למידה הכולל מבואות לכל אחד מהפרקים והסבר של עיקרי הרעיונות בכל אחד מהמאמרים.

1 תנאי קבלה לתואר שני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים: אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית, תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו**, קורס החובה באחת מהמנגמות, וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית ושניים מבין הקורסים: **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א**, **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב**, **קוגניציה חברתית, תהליכים קבוצתיים, הבדלים בין-אישיים**.

14204 גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות

3 נקודות זכות

שינוי נוסף: פסיכולוגיה חברתית

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בלימודי תרבות.¹

פיתוח הקורס: פרופ' מוטי רגב, ד"ר רונן פרידמן; רינה סקוטלסקי (עריכה)
יועצים: פרופ' חיים חזן, פרופ' רונן שמיר, ד"ר יובל יונאי, ד"ר אילנה סילבר

קורס זה מרחיב את יריעת ההיכרות עם תאוריות בחקר התרבות אל גישות שמעוגנות במסורות החשיבה הסוציולוגיות והאנתרופולוגיות (שאינן מיוצגות בקורסי החובה האחרים בתכנית). חלוקה מקובלת של התאוריות הסוציולוגיות והאנתרופולוגיות בחקר התרבות מבחינה לעתים בארבע פרספקטיבות מרכזיות: מרקסיזם ופיתוחי, ניתוח מבני, ניתוח פרשני של משמעויות, ותרבות כמופע (performance). הפרספקטיבה המרקסיסטית לגרסותיה נדונה בהרחבה בקורסי החובה האחרים, ולפיכך, קורס זה מתמקד בשלוש הגישות הנותרות ומציע היכרות עם מבחר כתבים של כמה מהתאורטיקנים רבי ההשפעה בנושא. בנוסף, על רקע העובדה כי התאוריות המסורתיות נוטות להתייחס, בחינת מובן מאליו, לתרבויות לאומיות ואתניות כישויות נפרדות, מציע הקורס גם היכרות עם עמדות תאורטיות מעודכנות שמתמקדות בתרבות הגלובלית במודרניות המאוחרת.

נושאי הלימוד

- תרבות ומבנה חברתי: הצורות היסודיות של החיים הדתיים, זיכרון קולקטיבי וקהילות, טקסיות ולימינליות, טוהר וסכנה.
- עולמות משמעות ופעולה חברתית: פרוטסטנטיות ורוח הקפיטליזם, התהליך הציוויליזציוני, תיאור גדוש של תרבויות, נקודת מבטו של הילד, הולדת האסתטיקה הטהורה.
- תרבות כמופע: העיר הגדולה ותרבותה, כבוד והתנהגות נאותה, תרבות כארגו כלים, יחסים פוסט-חברתיים.
- תרבות וגלובליזציה: איזומורפיזם תרבותי, גלוקליזציה, קוסמופוליטיות, הכרה וסטטוס.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראת מאמרים ועל מדריך למידה.

1 תנאי קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית: קבלה לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית ושניים מבין הקורסים: **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א**, **סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב**, **קוגניציה חברתית, תהליכים קבוצתיים, הבדלים בין-אישיים**.

תואר שני

לימודי תרבות

14206 רב-תרבותיות בישראל

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: קבלה לתואר שני בלימודי תרבות.

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר עדיה מנדלסון-מעוז; רות רמות (עריכה)
יועצים: פרופ' נילי דינגוט, פרופ' ניסים קלדרון, פרופ' יהודה שנהב, ד"ר רז יוסף, ד"ר דניס שרביט

הקורס מציג את מושג הרב-תרבותיות בהקשרו הישראלי, בוחן תאוריות של רב-תרבותיות ומוזהה את מקומה של החברה בישראל בתוך קטגוריות תאורטיות אלו. הקורס מציג שלושה תחומים בהם עולים המתחים הבין-תרבותיים: התחום הלאומי – יהודים ולא יהודים; התחום העדתי (ילידים ומהגרים) – אשכנזים ומוזרחים, יוצאי חבר המדינות (ברית-המועצות לשעבר) ויוצאי אתיופיה; התחום הדתי – חילוניים ודתיים. נוסף על תחומים אלה עוסק הקורס ביחסי מגדר ורב-תרבותיות.

הקורס מציג שתי אסכולות של רב-תרבותיות: רב-תרבותיות מתונה – פלורליסטית, ורב-תרבותיות רדיקלית – פוסט-לאומית, ומתאר את המתח בין מחויבות לסולידריות לבין התחזקות של מגמות האוטונומיה התרבותית בקרב קבוצות ומגזרים שונים בישראל.

נושאי הלימוד

רב-תרבותיות – בין מציאות לבין מדיניות

- מבוא
- הרב-תרבותיות הליברלית
- הרב-תרבותיות הפוסט-לאומית
- הרב-תרבותיות הפלורליסטית
- תרבות ישראלית – הזרם המרכזי

קבוצות ומגזרים בחברה הישראלית

- התחום הלאומי – בין היהודים לבין הערבים
- התחום העדתי – בין האשכנזים לבין המזרחים, יוצאי חבר המדינות ויוצאי אתיופיה
- התחום הדתי – בין החילוניים לדתיים
- מגדר ורב-תרבותיות

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראת מאמרים ועל מדרך למידה.

14201 פייר בורדייה: טעם, הון תרבותי ואמנויות¹

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: לפחות שניים מבין הקורסים **חברה תרבות ויצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

פיתוח הקורס: פרופ' מוטי רגב, דנה קפלן
יועצים: פרופ' גד יאיר, ד"ר סשה וייטמן, ד"ר זאב שביט

קורס זה מציג היכרות עם גישתו של הסוציולוג פייר בורדייה (1930-2002) (Pierre Bourdieu) לחקר התרבות והאמנות, ועם השפעותיה ויישומיה. בזכות ניסוח מושגים כמו הון תרבותי, הביטוי ושדה הייצור התרבותי, נודעה לתאוריה זו השפעה מרחיקת לכת על הבנת אופן התפקוד של תחום התרבות והאמנות בהקשר החברתי המודרני. במוקד עבודתו של בורדייה עומד הקישור בין טעם באמנות ובמוצרי תרבות לבין מיקום חברתי. בורדייה מציג את הטעם כמשאב אישי וקולקטיבי המשמש לסימון של היבדלות חברתית, במיוחד בהקשר של אנינות והעדפה של אמנויות עיליות במודרניות המערבית, בה השיפוט האסתטי הטהור נתפס כבלתי תועלתני. עבודתו האמפירית של בורדייה חושפת הן את ההיבט התועלתני-חברתי שאנינות הן את האופן בו תועלתנות זו מוסווית באמצעות המוסדות והשיח אודות אסתטיקה ואמנות. חלק מרכזי נוסף בעבודתו של בורדייה הינה התאוריה של שדה הייצור התרבותי. במסגרת זו מנתח בורדייה את היותם של תחומי האמנות השונים זירות של מאבק ומיקוח בין יוצרים ומבקרים, בהן נקבעים מדדי השיפוט והערך של יצירות אמנות ונוסדות מערכות של אמונה ב"מופתיות" של גופי יצירה וב"גאונות" של יוצריהם.

נושאי הלימוד

- עיון מעמיק בעבודותיו המרכזיות של בורדייה והיכרות עם מושגים מרכזיים בתחום התרבות: שדה הייצור התרבותי, ייצור הערך האמנותי, שוק הטובין הסמליים, הצמיחה ההיסטורית של האסתטיקה הטהורה, מעמדות ומיון תרבותי.
- הרחבות, ביקורות ותוספות לבורדייה: עבודתו של בורדייה והתרבות הפוסט-מודרנית, צמיחתו של האומניבור ("אוכל-כול") התרבותי, יזמות תרבותית ומיון אמנותי, היבדלות תרבותית באוסטרליה, שדה הספרות בצרפת.
- מחקרים באמנויות ותרבות פופולרית: האתגר האסתטי של האמנויות הפופולריות, הון תרבותי והמדיה, משטרי ערך, ערכה האמנותי של מוסיקת הרוק, מוזיאונים לאמנות, טעם כביצוע תרבותי.

חומר הלימוד

הלימוד בקורס מבוסס על מקראת מאמרים ומדרך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת הלימודים לתואר שני במינהל, מדיניות ומנהיגות בחינוך ובמסגרת התואר השני בלימודי דמוקרטיה בין-תחומיים במגמת פוליטיקה, חברה ותרבות.

14203 יהדות, עבריות, ישראליות: היבטים תרבותיים¹

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: לפחות שניים מבין הקורסים **חברה תרבות ויצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

פיתוח הקורס: פרופ' נורית גרץ, ד"ר ליאת שטייר-לבני
יועצים: פרופ' דן אוריין, פרופ' נילי דינגוט, פרופ' ניסים קלדרון, פרופ' מוטי רגב, ד"ר יעל מונק

הקורס בוחן ייצוגים של זהויות יהודיות, עבריות וישראליות בטקסטים שונים בתרבות הישראלית (ציור, פיסול, תאטרון, קולנוע, שירה, ספרות ועוד) ועומד על האופנים שבהם עוצבו, תוך קיום יחסי אימוץ ודחייה ביניהם, למן עלייתה של ההגמוניה החילונית ביישוב היהודי בארץ-ישראל.

מטרתו של הקורס היא להראות כי למרות שהציונות התגבשה, לכאורה, כמרד ביהדות המסורתית, "יהדות", "עבריות" ו"ישראליות" אינן הגדרות המייצגות קטבים מנוגדים, קבועים, אלא זהויות אמביוולנטיות, היברידיות, המתקיימות זו לצד זו, תוך השפעה הדדית וערבול בין זהויות.

נושאי הלימוד

מבוא – "יהדות", "עבריות", "ישראליות": קשרים בין לאומיות ודת

ייצוג העבריות – תקופת היישוב והשנים הראשונות של המדינה

- הייצוג התרבותי של "העבריות" ושל "היהודי החדש"
- עבריות ויהדות אשכנזית: הייצוג התרבותי של היהדות האירופית
- עבריות ויהדות מזרחית: הייצוג התרבותי של זהות יהודית-ספרדית בתפוצות אסיה וצפון-אפריקה ובישוב הישן
- דת אזרחית: הפירוש החילוני-לאומי של טקסים דתיים, חגים ומיתוסים יהודיים מסורתיים

ישראליות – ריבוי נרטיבים

- ישראליות ויהדות מזרחית: ייצוג המזרחים והמסורת היהודית-מזרחית משנות השישים ואילך
- ישראליות ואורח החיים היהודי באירופה – מהשוליים למרכז
- ישראליות דתית: ייצוג היהדות והציונות הדתית בתרבות הישראלית – מהשוליים למרכז
- ישראליות חרדית: ייצוג העולם החרדי בתרבות הישראלית – בין סלידה לסקרנות
- סיכום – "יהדות", "עבריות", "ישראליות": זהויות משתנות, אמביוולנטיות, נזילות

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראת מאמרים ועל מדרך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

תואר שני

לימודי תרבות

תואר שני

14207 סוגיות במעברים ובמגעיים בין תרבויות:

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: שניים מבין הקורסים **חברה תרבות וייצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

פיתוח הקורס: עמרי הרצוג, דביר צור; רות רמות (עריכה)
אחראית אקדמית: פרופ' נורית גרץ
יועצים: פרופ' זיוה בן-פורת, פרופ' חנן חבר, ד"ר קרולה הילפריק, ד"ר חנה הרציג, ד"ר מירי טלמון, ד"ר יעל מונק

נקודת המוצא לקורס זה היא השאלה באיזו מידה יש לבני תרבות אחת אמצעי גישה למשמעויותיה של תרבות אחרת, ועד כמה נטועים אמצעים אלו בתהליכים של השפעה, ניכוס והטיה. הקורס עוסק הן בהיבטים תאורטיים של נקודות מגע בין-תרבותיות הן בנייתן פרקטיקות מגע נפוצות בין תרבויות. בתוך כך יידונו יחסי המשא ומתן שבין תרבויות העולם "הראשון" לאלו של העולם "השלישי", ובעיקר אסטרטגיות של ייצוג ה"אחר" התרבותי. במקוד הקורס עומדת כלכלת היחסים האקזוטית, שבאמצעותה מיובאים למרחב תרבותי מרכזי אובייקטים, סיפורים וטקסים השייכים לתרבות זרה, בדרך כלל פריפריאלית; וכן "כלכלת הכפר הגלובלי", שבמסגרתה מופצים אובייקטים של תרבות המרכז אל תרבויות שוליים.

נושאי הלימוד

- אינטר-טקסטואליות וכלכלת התרגום
- כיצד ניתן לדבר על תרבות אחרת?
- תרבות מרכז ותרבות שוליים
- אוריינטליזם וביקורת האוריינטליזם
- מהי אקזוטיקה?
- נרטיבים של תיירות
- להתפעל מיופיו של האחר

14208 סוגיות בתאוריה של המרחב:

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: שניים מבין הקורסים **חברה תרבות וייצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

פיתוח הקורס: ד"ר תמר ברגר, פרופ' נורית גרץ (אחראית אקדמית)
יועצים: פרופ' תמר אלאור, פרופ' חנן חבר, ד"ר מיכאל פינגה

הקורס מציג תאוריות מרכזיות בנושא ההבניה התרבותית של המרחב. הקורס עוקב אחר מעברים בין תפיסה כוללת ומאחידה של המרחב, המזהה בו חלוקות ברורות וקבועות (פנים/חוץ, עיר/כפר וכד'), אל תפיסה הרואה בו תופעה דינמית, משתנה תדיר, בה מיטשטשות הבחנות מסוג זה, ואל הווירטואליזציה של המרחב – המרחב האינטרנטי.

נושאי הלימוד

- **מרחב הפנים:** מבנה הבית ומושג הפרטיות.
- **המרחב האורבני:** העיר המודרנית כמרחב תרבותי של יחסים בין מגורים חברתיים, בין פרברים למרכז.
- **המרחב הגלובלי:** יחסי הכוח בין המקומי (לוקלי) לגלובלי.
- **מרחבים נחצים ו'המרחב השלישי':** המפגש והחלחול ההדדי בין קטגוריות, טשטוש הגבולות והניוליות שלהם.
- **"לא-מקומות", הטרוטופיות ומרחבים וירטואליים:** מנמלי תעופה, מלונות רשת והיעדר שייכות, דרך אתרים מומצאים אך ממשיים (גן חיות), ועד למרחב האינטרנטי.

14209 גוף ותרבות: מסורות, שאלות, בעיות:

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: שניים מבין הקורסים **חברה תרבות וייצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

פיתוח הקורס: ד"ר דפנה הירש
יועצים: פרופ' גדי אלגזי, ד"ר סיגל גולדין, ד"ר סנאית גיסיס, ד"ר טל כוכבי

ההכרה כי הגוף האנושי אינו רק נתון ביולוגי אלא גם תוצר חברתי-תרבותי והיסטורי התבססה זה מכבר במדעי הרוח והחברה. עם זאת, חוקרים שונים ממשיגים את היחסים בין "גוף", "חברה" ו"תרבות" בצורה שונה מאוד. באופן כללי אפשר להבחין בין גישות המדגישות את ההבניה החברתית-תרבותית של גופים, שבהן הגוף מומשג לעתים קרובות כתוצר פסיבי של תכתיבים תרבותיים, לבין גישות העוסקות בגוף הדינמי, האקטיבי והאינטראקטיבי, ולעתים אף רואות בגוף עצמו גורם פעיל בעיצוב הפעולה החברתית. גם הסימן "גוף" מציין דברים שונים בעבודות שונות: חלק מהן מתמקדות בתפיסות ובייצוגים של גופים; אחרות עוסקות בגוף החש או בגוף הפעיל – במחוות, פרקטיקות ואינטראקציות; ואילו סוג אחר של עבודות דן באופנים שבהם גבולות הגוף מתעצבים וממושטרים.

הקורס מציג את הדיון המחקרי בגוף: את הגישות העיקריות למחקר הגוף כתוצר חברתי-תרבותי, על היתרונות והבעיות הגלומות בהן, ואת הסוגיות המרכזיות הנבחנות במסגרתו.

נושאי הלימוד

- **גישות לגוף כאובייקט מחקר:** טכניקות גופניות; גישה סימבולית; גוף ושיח; פנומנולוגיה; אינטראקציה ותקשורת גופנית; פרקטיקה; היסטוריה; פסיכואנליזה.
- **תפיסות ודימויי גוף:** ההבניה התרבותית של הגוף הביולוגי; הגוף המוגזע (racialized); הגוף "הפגום"; רוזן ושומן.
- **הגוף וחומרים אחרים:** לבוש; מזון; טכנולוגיה; גוף חדר עולם.
- **הנחלה והתפשטות של רפרטוארים גופניים:** "הגוף המודרני" (רציונליזציה, משמעת, פיקוח עצמי); כיצד נלמדות מחוות; גוף ולאומיות; מגע בין תרבויות ותיירות.
- **גוף העצמי:** עיצוב הגוף וייצור זהות וערך.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

תואר שני

לימודי תרבות

תואר שני

14211 תרבות פופולרית:

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: שניים מבין הקורסים **חברה תרבות וייצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

פיתוח הקורס: פרופ' מוטי רגב, ד"ר דפנה הירש
יועצים: פרופ' אורן סופר, פרופ' רקפת סלע-שפי, ד"ר פול פרוש, ד"ר מישל רוזנטל

התרבות הפופולרית כוללת מגוון נרחב של צורות תרבותיות, אמצעי הבעה ודפוסי פעילות. סרטי קולנוע ומוזיקה פופולרית, מודעות פרסום וסגנונות אופנה, דרמות טלוויזיה ומשחקי כדורגל – הם דוגמאות למכלול מרחבי התוכן והמוצרים בתרבות הפופולרית, שלעתים משויכים במובהק לתחום האמנות, ומצד שני יש בהם תכנים שהמונח "מוצרי צריכה" מתאים להם יותר. בנוסף לכך, תוצריה השונים שזורים זה בזה: הטלוויזיה משרתת כדורגל, שחקני הכדורגל מפרסמים מותגי אופנה, בפרסומות מתנגנים להיטי פופ ורוק, וכך גם בפסקול של סרטי קולנוע, אשר השחקנים המופיעים בהם הינם "כוכבים" שסביבם מתקיימים מוצרים כמו טורי רכילות. בנוסף, רבים מתוצרי התרבות הפופולרית מזוהים עם התעשיות התרבותיות, כלומר עם עשייה תרבותית ואמנותית של תאגידים.

קורס זה מציע היכרות ממוקדת עם כמה מן הסוגיות המרכזיות בהן עוסק המחקר אודות תרבות פופולרית. לאור שפע הסוגיות והפריסה הנרחבת של התופעות, הקורס מתמקד בכמה נושאים והיבטים מרכזיים ובמסגרת כל אחד מהם מציג מחקרים ומאמרים קלאסיים לצד דוגמאות מייצגות.

נושאי הלימוד

- **תרבות פופולרית, תרבות צריכה, אמנות:** "תרבות פופולרית" ו"תרבות המונים"; תרבות פופולרית כתרבות צריכה; תרבות פופולרית כאמנות; הקשר היסטורי-חברתי
- **מבט היסטורי ואנתרופולוגי**
- **עיון וניתוח של תוצרים וטקסטים:** מיתולוגיות; קולנוע הוליוודי וכוכבות; הקניון כ"טקסט תרבותי"; דיסני; אופנה; פופ
- **ייצור והקשר מוסדי:** הקשרים חברתיים רחבים; התעשיות התרבותיות; היצע וביקוש; מעבר של מודלים וגלובליזציה
- **קהלים וצריכה:** פרקטיקות צריכה; בין צריכה להשתתפות: "ריאליטי" ו"טוק-שואו"; אופני צריכה ומשמוע דיפרנציאליים

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

14212 מגדר: תרבות וזהות:

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: שניים מבין הקורסים **חברה תרבות וייצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

פיתוח הקורס: ד"ר דפנה הירש, ד"ר יעל מונק
יועצים: פרופ' נורית גרץ, פרופ' ניצה ינאי, ד"ר ניצה ברקוביץ', ד"ר תמי עמיאל-האוזר, ד"ר שמרית פלד

המונח "מגדר" מתייחס להבניה החברתית-תרבותית של הבדלים בין המינים. בכך טמונה ההנחה שאנשים אינם נולדים "נשים" או "גברים" אלא נעשים כאלה. יחד עם זאת, מגדר אינו מצוין סדרה של תכונות אלא קטגוריה יחסית, המבנה ומארגנת יחסים חברתיים היררכיים – בראש ובראשונה בין גברים לנשים, אבל גם בין קבוצות של גברים או בין קבוצות של נשים, ולעיתים אף משמשת לקידוד יחסי כוח בין קבוצות מסוגים אחרים (למשל קבוצות לאומיות או אתניות). אמנם קטגוריות המגדר קיימות בכל החברות האנושיות, אולם הן מאורגנות באופן שונה מתקופה לתקופה ומחברה אחת לשנייה. כל חברה מכוננת את המשמעות של מגדר בהקשר של מגוון תחומים – פוליטיים, כלכליים, משפטיים, תרבותיים וכיו"ב – המקיפים יותר ממה שאנו תופסים כמגדר כשלעצמו.

הקורס בוחן סוגיות יסוד בחקר המגדר, תוך התמקדות באותם תחומים של החברה והתרבות שהם מרכזיים להבנת ההבניה של תפקידי מגדר וזהויות מגדריות, ולשעתוק יחסי הכוח המגדריים.

נושאי הלימוד

- מהו מגדר?
- הסברים לאי-השוויון המגדרי
- מגדר ומיניות
- מגדר וגוף
- תרבות דומסטית וחלוקת העבודה במשפחה
- מגדר, לאומיות ואתניות
- מגדר ומעמד
- מגדר ושפה
- נשים קוראות/נשים כותבות
- תרבות פופולרית – מלודרמה ואופרות סבון

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

14213 מדע ותרבות:

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: שניים מבין הקורסים **חברה תרבות וייצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

פיתוח הקורס: ד"ר יקי מנשנפרוינד
אחראי אקדמי: ד"ר נדב דוידוביץ'
יועצים: פרופ' גד יאיר, פרופ' מנחם פיש, ד"ר טל גולן, ד"ר יובל ינאי

הקורס מוקדש לבחינתן של סוגיות הנוגעות למדע ולהקשריו התרבותיים, החברתיים וההיסטוריים. נקודת המוצא של הקורס היא שהמדע לא התפתח והתגבש בחלל ריק, כי אם בתנאים תרבותיים, חברתיים ופוליטיים מסוימים, וכי הבנתם של תנאים אלו חיונית לשם הבנה של השדה והשיח המדעיים, ושל מקומו של המדע בתרבות המערב. הקורס מדגיש את האופנים המגוונים שבהם השפיעה התרבות על צמיחתו של המדע ועל התגבשותה של עצם התפיסה המדעית. בהתאם להשקפה הרואה במדע יצירה אנושית-חברתית שאינה מנותקת מהרקע התרבותי שבמסגרתו היא פועלת, מתמקד הקורס באופיו הפילמוסי (polemic) של השיח המדעי, המהווה (בין היתר) זירת התגוששות בין רעיונות, אסכולות, קבוצות ואישים. מטרתו הכללית של הקורס היא לגרום לתלמידים לחשוב מחדש על עצם טיבו של המדע, מתוך הכרה ברבובי הפנים של השיח המדעי ושל פעילויות הגומלין שהוא מקיים עם גורמים תרבותיים רבים.

נושאי הלימוד

- **צמיחתה של התרבות המדעית – המהפכה המדעית ושורשיה התרבותיים:** השקפת העולם המדעית; החשיבה המדעית ותורת הנסתר והמאגיה; מדע וכנסייה; מדע ופסודו-מדע; הטבע כאובייקט מדעי; תמונת העולם הקופרניקאית.
- **המדע בתרבות המודרנית – המאה ה-19 והמאה ה-20:** תורת האבולוציה בהקשר חברתי-תרבותי; הפיזיקה המודרנית בהקשרים תרבותיים-לאומיים; מדע ופסודו-מדע; מדע והציבור הרחב; רפואה והשקפת עולם; חשיבה כמותנית ופוליטיקה; מדע ופריפריה.
- **מדע, חברה ותרבות – סוגיות תאורטיות בסוציולוגיה ובאנתרופולוגיה של המדע:** המדע כחשקפת עולם; פאיראבנד ואנרכיזם במדע; הביקורת הפוסט-מודרניסטית של המדע; מדע פמיניסטי; המדע במבט אנתרופולוגי; מדע ופסודו-מדע; בורדייה על הייצור ההיסטורי של האמת; מדע, תרבות ואתיקה; מדע ומיעוטים.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מקראת מאמרים ועל מדריך למידה.

1 אפשר לכתוב עבודה סמינריונית במסגרת קורס זה, אם כי אין חובה לעשות כן.

תואר שני

לימודי תרבות

תואר שני

14210 שיטות מחקר איכותניות (תואר שני)¹

3 נקודות זכות

שיוך נוסף: לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים / דמוקרטיה וגלובליזציה, ממשל ומדיניות ציבורית

4 תנאי קבלה ללימודי תרבות: שלושה מבין הקורסים **חברה תרבות וייצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות וגישה רב-תרבותיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל.**

תנאי קבלה ללימודי דמוקרטיה בין-תחומיים: אחד מבין הקורסים **דמוקרטיה: גישה רב-תחומית ותאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו**, קורס החובה במגמת ההתמחות, וכן פטור ממטלות ביבליוגרפיות בחיפוש ממוחשב בקטלוג אלף ובמאגרי מידע.

פיתוח הקורס: פרופ' תמר ליבס, פרופ' מוטי רגב, ד"ר דוד לוי
יועצים: פרופ' ורד וויניצקי-סרוסי, פרופ' ענת פירסט, ד"ר זירום בורדון, ד"ר עפרה גדעוני-גולדשטיין, ד"ר עדנה לומסקי-פדר, ד"ר אורן מאירס, ד"ר פול פרוש

הקורס מציג את מהותו ואופיו של המחקר האיכותני, את ההיגיון האמפירי והפרשני שמנחה אותו, וכן את התפתחותו במדעי החברה. הקורס מנחה ומדריך כיצד ללקט נתונים בשיטות מחקר מגוונות: ראיונות מסוגים שונים, תצפיות, חומרים חזותיים וקוליים מתוך ארכיונים או באמצעות הקלטות. הקורס גם מדריך כיצד לנתח סוגים שונים של טקסטים: כתובים, מדוברים וחזותיים (תמונות וסרטי קולנוע). פרק מרכזי בקורס מציג את הבסיס התאורטי לעמדה האנתרופולוגית והאתנוגרפית כלפי שדה המחקר, וכן מדריך ומדגים כיצד יש לגשת לביצוע עבודה אתנוגרפית, כלומר, כיצד ליצור מגע עם השדה וכיצד לבצע בפועל תצפיות בקרב נחקרים.

בין נושאי הלימוד:

- בניית קורפוס: עקרונות לאיסוף נתונים
- ראיונות של יחיד וקבוצה
- וידאו, סרטים ותצלומים כמסמכי מחקר
- ניתוח תוכן קלאסי
- ניתוח שיח, שיחה ודיבור
- ניתוח סמיוטי של תמונות, סרטים ומוסיקה
- אתיקה במחקר איכותני
- נקודת המבט של היליד
- כניסה לשדה, תצפית ולמידה
- עבודת השדה כעבודת בית

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על הספר **מחקר איכותני: שיטות לניתוח טקסט, תמונה וקול** (תרגום: אורית פרידלנד; האוניברסיטה הפתוחה, 2010), שהוא תרגום של הספר:

Qualitative Researching with Text, Image and Sound, edited by M. Bauer & G. Gaskell (Sage, 2000)

וכן על מקראה ומדריך למידה.

1 מי שלמדו את הקורס **שיטות מחקר איכותניות** (10748) בתואר ראשון, אינם רשאים ללמוד קורס זה.

14299 סמינר תזה לכתובה מחקרית בלימודי תרבות

3 נקודות זכות

4 תנאי קבלה: 24 נ"ז עבור קורסים קודמים ובכללם הקורסים **חברה תרבות וייצוג, תאוריות וגישות בחקר התרבות, גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות לחקר התרבות, רב-תרבותיות בישראל, שיטות מחקר איכותניות (תואר שני)**, ושלושה קורסי ליבה לבחירה מן התכנית. כמו כן דרוש ממוצע ציונים של 90 ומעלה ועבודה סמינריונית אחת לפחות. ההרשמה לסמינר מותנית באישור ועדת הקבלה של המסלול.

פיתוח הקורס: ד"ר עדיה מנדלסון-מעוז, ד"ר תמי עמיאל-האוזר
יועצים: פרופ' נורית גרץ, פרופ' יגיל לוי, ד"ר אופיר מינץ-מנור

סמינר תזה לכתובה מחקרית נועד להכשיר את תלמידי התכנית לכתובת הצעת מחקר לתזה בלימודי תרבות.

הסמינר עוסק במנעד הרחב של שיטות המחקר המשמשות בלימודי תרבות ובמחקר תרבות (איכותניות, פרשניות, כמותיות, השוואתיות). מטרתו לסייע לתלמידים לגבש את דרכם המחקרית ולבחור את שיטות המחקר שישמשו אותם בכתובת עבודת התזה. במהלך הסמינר הסטודנטים יקראו מאמרים שעוסקים בשיטות המחקר השונות וינתחו מאמרים שעושים שימוש בשיטות מחקר מגוונות. כמו כן, הסטודנטים יתחילו לגבש טיוטה ראשונית להצעת התזה במסגרת מטלות הסמינר, שבמסגרתן יכתבו את חלקיה השונים של ההצעה.

הסמינר הוא חובה לכל מי שמתקבלים למסלול עם תזה.

תיאורי הקורסים לתעודות הוראה

תעודת הוראה בתורה שבעל-פה
ובמחשבת ישראל / 331

תעודת הוראה בהיסטוריה / 332

תעודת הוראה בספרות / 333

תעודת הוראה במדעי החברה / 334

תעודת הוראה באזרחות / 335

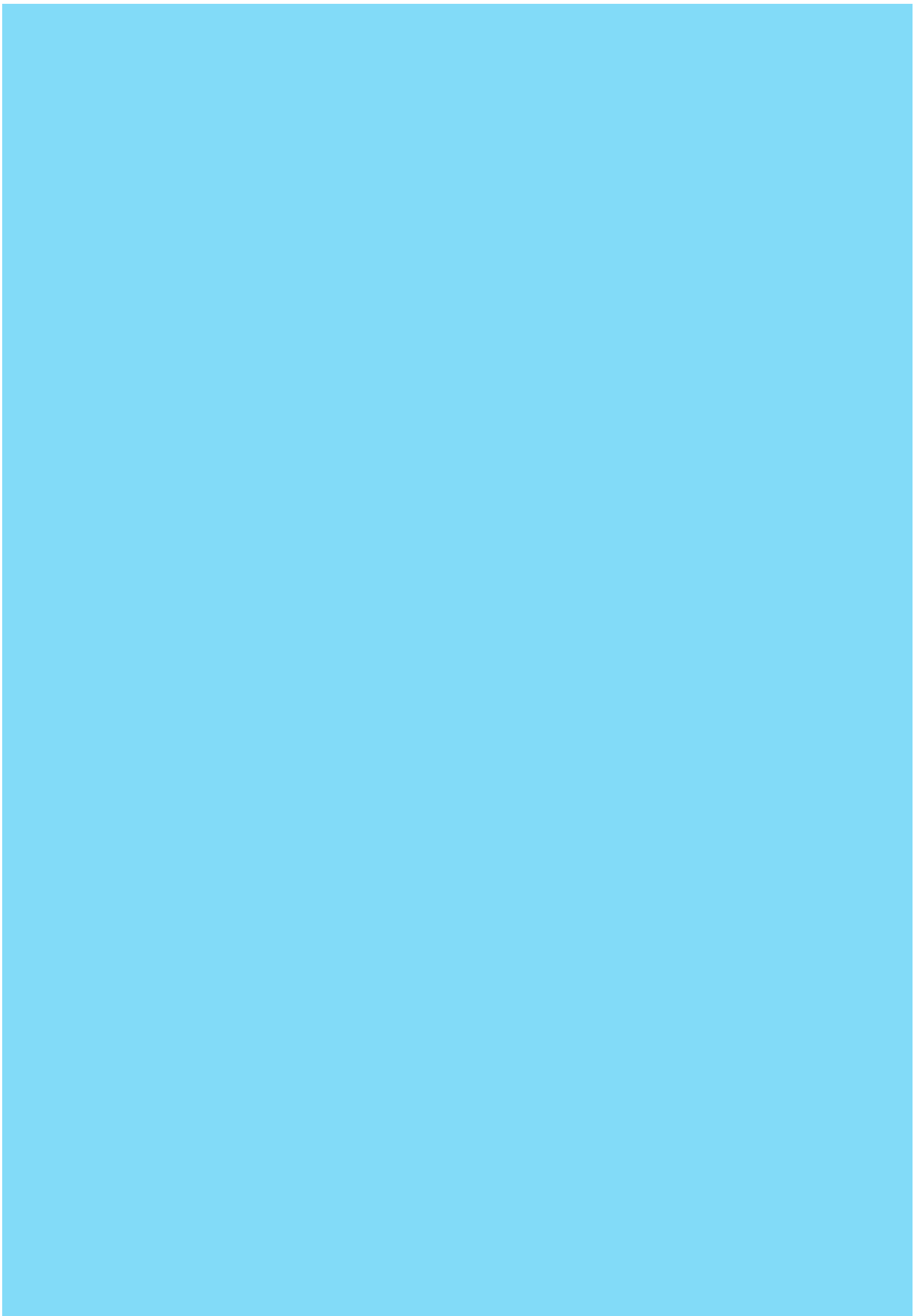

תעודת הוראה בפסיכולוגיה / 336

תעודת הוראה במדעי המחשב / 337

תעודות הוראה

תעודת הוראה בתורה שבעל-פה ומחשבת ישראל

תעודות הוראה

55155 מתודולוגיה של הוראת תושב"ע ומחשבת ישראל¹

תנאי קבלה: לפחות 72 נקודות זכות של תואר ראשון שמהן לפחות 18 נקודות זכות בתורה שבעל-פה, 24 נקודות זכות במדעי היהדות ובכללן קורס מתקדם אחד מבין הקורסים סוגיות היסטוריות בעולמם של חכמים או מוד בר-כוכבא. כמו כן יש לסיים בהצלחה את הקורסים תכנון לימודים, הוראה והערכה, פסיכולוגיה בחינוך.

מטרות הקורס

- הקניית כלים דידיקטיים להוראת המקצוע בבתי הספר העל-יסודיים;
- התמודדות עם שאלות פדגוגיות וערכיות, העולות במהלך הוראת המקצוע;
- הכרת תכניות הלימודים וחומרי הלמידה הקיימים;
- הקניית כלים בסיסיים להכנת חומרי הוראה;
- הכרת כלים ביבליוגרפיים בסיסיים המסייעים בהתמודדות עם חומרי ההוראה.

מבנה הקורס

הקורס מתקיים בהוראה פרונטלית של 7 מפגשים כפולים, שהנוכחות בהם חובה. כל אחד מהמפגשים כולל הדגמות מתוך תכניות הלימודים, דיון, התנסות בהוראה של יחידת לימוד וקבלת משוב.

55156 פרקטיקום בהוראת תושב"ע ומחשבת ישראל²

תנאי קבלה: הקורסים מתודולוגיה של הוראת תורה שבעל-פה ומחשבת ישראל, פילוסופיה של החינוך.²

ההכשרה נועדה לאפשר לפרח ההוראה לצפות ולהתנסות בהוראת תורה שבעל-פה ומחשבת ישראל בבית הספר העל-יסודי.

מבנה הקורס

ההכשרה המעשית כוללת צפייה מובנית בשיעורי תורה שבעל-פה ומחשבת ישראל בבית הספר העל-יסודי והתנסות בהוראה.

כל פרח הוראה מלווה במורה מאמן בבית הספר מסוים. פרח ההוראה צופה צפייה מובנית בשיעוריו של המורה המאמן ומשתתף בפעילויותיו בבית הספר. בתום ההכשרה יתקיים שיעור מבחן.

משך תקופת ההכשרה (6 שעות בשבוע) היא מחודש ספטמבר ועד חודש מאי, עם תום שנת הלימודים.

55471 סמינר דידיקטי בתושב"ע ומחשבת ישראל³

תנאי קבלה: הקורס מתודולוגיה של הוראת תושב"ע ומחשבת ישראל.

הסמינר הדידיקטי יהווה עיבוד של ההתנסות המעשית (פרקטיקום) ובו ינתחו היבטים שונים הקשורים בתהליך הצפייה.

מבנה הקורס

במהלך הקורס ייערכו 9 מפגשים. המפגשים יוקדשו לליבון סוגיות הקשורות להוראה בפועל ולהתנסות בקטעי הוראה קצרים במסגרת מפגש של עמיתים.

הסמינר הדידיקטי יילמד במקביל ללימוד הקורס פרקטיקום בהוראת תושב"ע ומחשבת ישראל.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

55476 אוריינות מחקר בחינוך¹

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רום
יועצת: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

הקורס אוריינות מחקר הוא קורס יישומי המזמן התנסות מעשית בנינוח ממצאי מחקר ומקנה דרכים לשימוש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות במסגרת הבית ספרית.

הקורס מאפשר למורה החדש לראות את המתרחש במערך הכיתתי והבית ספרי בעיניים מחקריות, לבחון תהליכים ולחפש דרכים לקידום המערך התוך בית ספרי ולשיפורו.

בין מטרות הקורס

- להכיר סוגי מחקר רלוונטיים לנושאים הקשורים בפעילות הבית הספרית והכיתתית;
- להקנות כלים לבחינת איכות המרכיבים והתהליכים במסגרת הבית ספרית;
- להקנות את היכולת להשתמש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות פנים בית ספריות;
- להכשיר את הסטודנט לזהות גורמים מקדמים וגורמים בולמים במערכת הכיתתית והבית ספרית ולהתמודד עימם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מדריך למידה ועל מקראה (בעברית ובאנגלית).

מתכונת הקורס

- המפגשים ייערכו הן פנים-אל-פנים והן בשילוב טכנולוגיות באמצעות אתר הקורס.
- הקורס כולל מטלות המחייבות קריאה ביקורתית של המאמרים ומטלה מסכמת.
- נדרשת השתתפות פעילה במפגשים.

חובה להשתתף במפגש ההנחיה הראשון ובשניים האחרונים.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 10 שעות סמסטריאליות.

2 או הקורס תורת החינוך (55004), שאינו מוצע עוד.

3 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 6 שעות סמסטריאליות.

תעודות הוראה

תעודת הוראה בהיסטוריה

תעודות הוראה

55169 מתודולוגיה של הוראת ההיסטוריה¹

◀ תנאי קבלה: לפחות 72 נ"ז של תואר ראשון שמהן לפחות 48 נ"ז בהיסטוריה ובכללן קורס מתקדם אחד בהיסטוריה ועבודה סמינריונית אחת בהיסטוריה. כמו כן יש לסיים בהצלחה את הקורסים **תכנון, לימודים, הוראה והערכה, פסיכולוגיה בחינוך**.

קורס זה נועד להכשיר מורים להיסטוריה במערכת החינוך.

במסגרת הקורס יכירו ויתנסו הסטודנטים במגוון אמצעים, אסטרטגיות ושיטות הוראה לעריכת שיעור היסטוריה, ובנוסף ילמדו סוגיות עיוניות הקשורות לפילוסופיה של ההיסטוריה, להיסטוריוגרפיה ולהוראת ההיסטוריה.

מבנה הקורס

הקורס ינתן במסגרת של סדנה שהנוכחות בה היא חובה. חלק מהמפגשים יוקדשו להרצאות, הסברים והדגמות של המרצה; בחלק אחר תבצע הוראת עמיתים בכיתה, שתאפשר התנסות בשיטות הדידקטיות השונות.

חומר הלימוד

מקראה וקובץ תרגילים (בחוברת ובאתר הקורס).

55195 פרקטיקום בהוראת ההיסטוריה¹

◀ תנאי קבלה: הקורסים **מתודולוגיה של הוראת ההיסטוריה, פילוסופיה של החינוך**².

ההכשרה נועדה ללוות ולהנחות את הסטודנט בצעדיו הראשונים כמורה.

מבנה ההכשרה

הכשרה מעשית כוללת צפייה בעבודתם של מורים בשיעורי היסטוריה בבית הספר והתנסות בהוראה ובפעילויות בית ספריות נוספות. התנסות זו תלווה במורה מאמן ובמפגשי הנחיה באוניברסיטה. משך תקופת ההכשרה (6 שעות בשבוע) היא מחודש ספטמבר ועד חודש מאי, עם תום שנת הלימודים.

55474 סמינר דידיקטי בהיסטוריה³

◀ תנאי קבלה: הקורס **מתודולוגיה של הוראת ההיסטוריה**.

הסמינר הדידקטי יהווה עיבוד של ההתנסות המעשית (פרקטיקום) ובו ינותחו היבטים שונים הקשורים בתהליך הצפייה.

מבנה הקורס

במהלך הקורס ייערכו 9 מפגשים. המפגשים יוקדשו לליבון סוגיות הקשורות להוראה בפועל ולהתנסות בקטעי הוראה קצרים במסגרת מפגש של עמיתים.

הסמינר הדידקטי יילמד במקביל ללימוד הקורס **פרקטיקום בהוראת ההיסטוריה**.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

55476 אוריינות מחקר בחינוך¹

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רום
יועצת: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

הקורס **אוריינות מחקר** הוא קורס יישומי המזמן התנסות מעשית בנינוח ממצאי מחקר ומקנה דרכים לשימוש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות במסגרת הבית ספרית.

הקורס מאפשר למורה החדש לראות את המתרחש במערך הכיתתי והבית ספרי בעיניים מחקריות, לבחון תהליכים ולחפש דרכים לקידום המערך התוך בית ספרי ולשיפורו.

בין מטרות הקורס

- להכיר סוגי מחקר רלוונטיים לנושאים הקשורים בפעילות הבית הספרית והכיתתית;
- להקנות כלים לבחינת איכות המרכיבים והתהליכים במסגרת הבית ספרית;
- להקנות את היכולת להשתמש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות פנים בית ספריות;
- להכשיר את הסטודנט לזהות גורמים מקדמים וגורמים בולמים במערכת הכיתתית והבית ספרית ולהתמודד עימם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מדריך למידה ועל מקראה (בעברית ובאנגלית).

מתכונת הקורס

- המפגשים ייערכו הן פנים-אל-פנים והן בשילוב טכנולוגיות באמצעות אתר הקורס.
- הקורס כולל מטלות המחייבות קריאה ביקורתית של המאמרים ומטלה מסכמת.
- נדרשת השתתפות פעילה במפגשים.

חובה להשתתף במפגש ההנחיה הראשון ובשניים האחרונים.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 10 שעות סמסטריאליות.

2 או הקורס **תורת החינוך** (55004), שאינו מוצע עוד.

3 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

תעודות הוראה

תעודת הוראה בספרות

תעודות הוראה

55167 מתודולוגיה של הוראת ספרות¹

◀ תנאי קבלה: 84 נקודות זכות, ובכללן 48 נקודות זכות בספרות בקורסים שהשיוך היחיד או הראשון שלהם הוא ספרות ואו תאטרון,² ובכללן כל קורסי הפתיחה והקורסים הרגילים שהם חלק מדרישות החובה לתעודת הוראה בספרות,³ לפחות קורס מתקדם אחד בספרות, לפחות עבודה סמינריונית אחת בספרות, וכן הקורסים **עברית כשפה שנייה**,⁴ **תכנון לימודים**, **הוראה והערכה ופילוסופיה של החינוך**.⁵ כמו כן יחויבו הנרשמים בייעוץ אצל גב' אורנה קראוס, היועצת לתעודת הוראה בספרות.

הקורס נועד לעורר מודעות לשאלות הכרוכות בהוראת הספרות לתלמידי בתי ספר על-יסודיים ולהציע פתרונות ראויים מבחינה מתודית ומבחינה חינוכית. הסטודנטים בקורס יפתחו יכולת להציע פתרונות משל עצמם.

מבנה הקורס

הקורס מבוסס על סדרת הרצאות מוקלטת על גבי תקליטורים. הסדרה עוסקת בסוגיות שונות של הוראת הספרות העברית והכללית בבתי ספר על-יסודיים בארץ. הדיון מלווה בהדגמות מתוך תכנית הלימודים המקובלת. בכל דיון מוצגות דרכי הוראה שונות, המותאמות הן לנושא הנלמד והן לאוכלוסיות שונות של תלמידים. כל דיון מתבסס על לימוד עצמי מכין של יצירות ספרותיות ועל קריאה של חומר תאורטי (כגון מאמר או פרק מתחום ביקורת הספרות או מתחום החשיבה החינוכית).

הקורס כולל חובת השתתפות ב-6 מתוך 7 מפגשי הנחיה, וכן הגשת 5 מטלות חובה.

55168 פרקטיקום בהוראת הספרות¹

◀ תנאי קבלה: הקורס **מתודולוגיה של הוראת ספרות**.

ההכשרה נועדה לאפשר לסטודנטים לצפות בהוראת הספרות בבתי ספר על-יסודיים ולהתנסות בה.

מבנה ההכשרה

ההכשרה המעשית כוללת 5 שעות צפייה שבועיות לאורך כל השנה שעות בשיעורי ספרות בבית ספר תיכון והתנסות בהוראה. בסופה ייבחנו הסטודנטים במבחן מעשי. ההכשרה תלווה במורה מאמן ובדיון ביקורתי. את הצפייה בשיעורים בבית הספר אפשר להתחיל במקביל ללימודים בקורס **מתודולוגיה של הוראת ספרות**.

55470 סמינר דיסקטי בספרות²

◀ תנאי קבלה: הקורס **מתודולוגיה של הוראת הספרות**.

הסמינר הדיסקטי יהווה עיבוד של ההתנסות המעשית (פרקטיקום) ובו ינותחו היבטים שונים הקשורים בתהליך הצפייה.

נושאי הלימוד

- שיטות הוראה
- אסטרטגיות של הוראה
- שלבי תכנון ההוראה
- שאילת שאלות לסוגיהן (על פי הטקסונומיה של בלום)
- תקשורת לא מילולית בכיתה
- ניהול הכיתה, הסדר והמשמעת בשיעורים

מבנה הקורס

במהלך הסמינר יתקיימו 9 מפגשים בהיקף של שלוש שעות שבועיות. המפגשים יוקדשו לליבון סוגיות הקשורות להוראה בפועל ולהתנסות בקטעי הוראה קצרים במסגרת מפגש של עמיתים.

במסגרת הסמינר נדרשים הסטודנטים להגיש 5 מטלות חובה העוסקות בהיבטים שונים של תהליך ההוראה.

הסמינר הדיסקטי יילמד במקביל ללימוד הקורס **פרקטיקום בהוראת הספרות**.

חובה להשתתף במפגשי הנחיה.

- 1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 10 שעות סמסטריאליות.
- 2 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

55476 אוריינות מחקר בחינוך¹

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רום
יועצת: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

הקורס **אוריינות מחקר** הוא קורס יישומי המזמן התנסות מעשית בנינוח ממצאי מחקר ומקנה דרכים לשימוש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות במסגרת הבית ספרית.

הקורס מאפשר למורה החדש לראות את המתרחש במערך הכיתתי והבית ספרי בעיניים מחקריות, לבחון תהליכים ולחפש דרכים לקידום המערך התוך בית ספרי ולשיפורו.

בין מטרות הקורס

- להכיר סוגי מחקר רלוונטיים לנושאים הקשורים בפעילות הבית הספרית והכיתתית;
- להקנות כלים לבחינת איכות המרכיבים והתהליכים במסגרת הבית ספרית;
- להקנות את היכולת להשתמש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות פנים בית ספריות;
- להכשיר את הסטודנט לזהות גורמים מקדמים וגורמים בולמים במערכת הכיתתית והבית ספרית ולהתמודד עימם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מודרך למידה ועל מקראה (בעברית ובאנגלית).

מתכונת הקורס

- המפגשים ייערכו הן פנים-אל-פנים והן בשילוב טכנולוגיות באמצעות אתר הקורס.
- הקורס כולל מטלות המחייבות קריאה ביקורתית של המאמרים ומטלה מסכמת.
- נדרשת השתתפות פעילה במפגשים.

חובה להשתתף במפגש הנחיה הראשון ובשניים האחרונים.

- 1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

תעודות הוראה

תעודת הוראה במדעי החברה

תעודות הוראה

55465 דידיקטיקה של הוראת מדעי החברה¹

תנאי קבלה: שניים מבין הקורסים **תכנון לימודים, הוראה והערכה, פילוסופיה של החינוך**,² פסיכולוגיה בחינוך ותואר ראשון במדעי החברה בשתיים מתוך שלוש הדיסציפלינות: סוציולוגיה, מדע המדינה וכלכלה.

פיתוח הקורס: ניסן נווה (כתיבה), דנה פרידמן, ד"ר דורית אולניק-שמש

הקורס נועד להתוודע לעקרונות המתודיים והפדגוגיים של הוראת מדעי החברה, תוך דגש על שלושה תחומי דעת: סוציולוגיה, מדע המדינה וכלכלה.

מבנה הקורס

הקורס מבוסס על הרצאות, מקראה ומדריך למידה.

נושאי הלימוד

- עקרונות כלליים בהוראת מדעי החברה
- מטרות ההוראה
- המתודולוגיה של מדעי החברה ומשמעות בחינוך
- בעיות ערכיות הקשורות במדעי החברה ובחוראתם – בתהליכי למידה והוראה
- עקרונות בבחירת תכני ההוראה במדעי החברה – כילול או הפרדה, רמות התוכן, הנושאים הלימודיים, שיקולים ומגמות בבחירת נושאי הלימוד
- דרכי ההוראה – דרכים מסורתיות ומודרניות, בעיית ההנעה, מבנה הדעת של מדעי החברה וההוראה
- ספרי הלימוד, שיעורי בית, בחינות ומבחנים
- סקירת המחקר על הוראת מדעי החברה וניתוחו
- תכניות הלימודים במדעי החברה בישראל לסוגיהן ולרמותיהן

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

55466 פרקטיקום בהוראת מדעי החברה¹

תנאי קבלה: הקורס **דידיקטיקה של הוראת מדעי החברה**.

ההכשרה נועדה לאפשר לפרח ההוראה לצפות ולהתנסות בהוראת מדעי החברה בחטיבה העליונה של בית הספר.

מבנה ההכשרה

כל פרח הוראה מוצמד למורה מאמן בבית ספר מסוים, ועובר הכשרה הכוללת את המרכיבים הבאים:

צפייה בשיעורים: היכרות עם בית הספר והכיתות, השתתפות בפעילויות של בית הספר וצפייה מובנית (לפחות 5 שעות שבועיות לאורך שנת הלימודים) בשיעורי המורה המאמן.

התנסות בהוראה: כל פרח הוראה ילמד עשר שעות בכיתת המורה המאמן. שתי שעות ההוראה האחרונות הן שיעורי מבחן עבורו.

55472 סמינר דידיקטי במדעי החברה²

תנאי קבלה: הקורס **דידיקטיקה של הוראת מדעי החברה**.

הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות.

הסמינר הדידיקטי יהווה עיבוד של ההתנסות המעשית (פרקטיקום) ובו ינותחו היבטים שונים הקשורים בתהליך הצפייה.

מבנה הקורס

לאורך תקופת ההכשרה (מספטמבר עד מאי) ייערכו 9 מפגשים בהיקף של שלוש שעות שבועיות. המפגשים יוקדשו לליבון סוגיות הקשורות להוראה בפועל ולהתנסות בקטעי הוראה קצרים במסגרת מפגש של עמיתים.

הסמינר הדידיקטי יילמד במקביל ללימוד הקורס **פרקטיקום בהוראת מדעי החברה**.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

55476 אוריינות מחקר בחינוך¹

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רום
יועצת: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

הקורס **אוריינות מחקר** הוא קורס יישומי המזמן התנסות מעשית בניתוח ממצאי מחקר ומקנה דרכים לשימוש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות במסגרת הבית ספרית.

הקורס מאפשר למורה החדש לראות את המתרחש במערך הכיתתי והבית ספרי בעיניים מחקריות, לבחון תהליכים ולחפש דרכים לקידום המערך התוך בית ספרי ולשיפורו.

בין מטרות הקורס

- להכיר סוגי מחקר רלוונטיים לנושאים הקשורים בפעילות הבית הספרית והכיתתית;
- להקנות כלים לבחינת איכות המרכיבים והתהליכים במסגרת הבית ספרית;
- להקנות את היכולת להשתמש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות פנים בית ספריות;
- להכשיר את הסטודנט לזהות גורמים מקדמים וגורמים בולמים במערכת הכיתתית והבית ספרית ולהתמודד עימם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מדריך למידה ועל מקראה (בעברית ובאנגלית).

מתכונת הקורס

- המפגשים ייערכו הן פנים-אל-פנים והן בשילוב טכנולוגיות באמצעות אתר הקורס.
- הקורס כולל מטלות המחייבות קריאה ביקורתית של המאמרים ומטלה מסכמת.
- נדרשת השתתפות פעילה במפגשים.

חובה להשתתף במפגש ההנחיה הראשון ובשניים האחרונים.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 10 שעות סמסטריאליות.
2 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

תעודות הוראה

תעודת הוראה באזרחות

תעודות הוראה

69007 דידקטיקה של הוראת האזרחות¹

תנאי קבלה: קבלה למסלול לתעודת הוראה באזרחות, הקורסים ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, מגמות בחברה הישראלית, תכנון לימודים, הוראה והערכה, ואחד מבין הקורסים פסיכולוגיה בחינוך, פילוסופיה של החינוך.²

פיתוח הקורס: מרים דרמוני-שרביט, פרופ' בנימין נויברגר

הסדנה מיועדת למעוניינים ברישיון הוראה באזרחות מטעם משרד החינוך.

מטרות הקורס

- להפגיש את הלומד עם שאלות היסוד של התחום: מטרות ההוראה של תכנית הלימודים, תוכני ההוראה דרכי ההוראה;
- לפתח את היכולת הדידקטית על-ידי גיבוש של ידע מקצועי פרקטי;
- להתנסות בלמידה שיתופית (בתכנון, פיתוח, יישום ודיווח) בתהליכי משוב בכלל, ובסביבה המתקשבת בפרט;
- לגבש קווי מתאר לדידקטיקה ייחודית למקצוע האזרחות.

מבנה הקורס

הקורס מורכב מסדנות דידיקטיות במפגשי פנים-אל-פנים ומלמידה בקבוצת הדיון באתר הקורס. בסדנות ינותחו תוצרים של תלמידים, אירועים בכיתה ומערכי שיעור של מורים מומחים שילובו תוך פיתוח חשיבה רפלקטיבית. הלימוד בקורס מבוסס על מקראה ומדריך למידה.

נושאי הלימוד

בתחום התוכן: מדינה יהודית ודמוקרטית; גישות שונות למדינת ישראל; מהי דמוקרטיה? זכויות אדם וזכויות קבוצה; הגבלת השלטון; שלטון החוק במדינה דמוקרטית; היסודות החוקתיים של מדינת ישראל; חברה רבת שסעים; תרבות פוליטית בישראל; תקשורת ופוליטיקה.
בתחום הפדגוגי: מהי למידה ספירלית?; רפלקציה ככלי לפיתוח מקצועי של מורה; פדגוגיה של ספרות מקרים; שילוב חומר אקטואלי ליישום מושגים וערכים נלמדים; למידה דיאלוגית – בין מורה למנחה; פיתוח מיומנות קריאת מאמר; פיתוח יכולת ההנמקה והיישום בעל-פה ובכתב; רעיונות וכיווני חשיבה; בחינת הברגרות כמעצב למידה.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

55165 פרקטיקום בהוראת האזרחות¹

תנאי קבלה: קבלה למסלול לתעודת הוראה באזרחות, והקורס **דידקטיקה של הוראת האזרחות**.

מטרות ההכשרה

- להכיר את עבודת המורה לאזרחות כחלק מצוות בית הספר, ואת הייחודיות של עבודה זו.
- להיחשף לשיקולי הדעת שמפעילים מורים בתהליך ההוראה (מבניית מערך השיעור ועד להעברתו בכיתה).
- לצפות בשיעורים, תוך כדי גיבוש חוות דעת ביקורתית בונה.
- להיחשף לקשיים הנובעים מהעברת התכנים לתלמידים (שאלות שאלות, בעיות משמעת וכדומה).
- להתנסות בהעברת שיעורים בכיתה, תוך שימוש במגוון אסטרטגיות הוראה.
- להתנסות בבניית מבחנים ובדיקתם ומתן משוב לתלמידים על עבודתם.
- לגבש תפיסה חינוכית כתוצר של ההכשרה המעשית.

מבנה ההכשרה

כל פרח הוראה מוצמד למורה מאמן בבית ספר על-יסודי, ועובר הכשרה הכוללת את המרכיבים הבאים:
א. **צפייה בשיעורים:** צפייה בשיעורי המורה המאמן במהלך 5 שעות שבועיות במהלך שנת הלימודים.
ב. **התנסות בהוראה:** כל סטודנט ילמד בכיתה המורה המאמן במשך מספר שעות. השיעור האחרון היה שיעור מבחן שבו יצפו המורה המאמן ומרכז הפרקטיקום מטעם האוניברסיטה הפתוחה.

מטלות ההכשרה

- צפייה בשיעורים
- העברת 5 שיעורים (חלקם מקטע שיעור)
- הגשת תרגיל רפלקטיבי מסכם
- דוחות צפייה

55473 סמינר דידיקטי באזרחות¹

תנאי קבלה: קבלה למסלול לתעודת הוראה באזרחות, והקורס **דידקטיקה של הוראת האזרחות**.

הסמינר הדידקטי יהווה עיבוד של ההתנסות המעשית (פרקטיקום) ובו ינותחו היבטים שונים הקשורים בתהליך הצפייה.

מבנה הקורס

לאורך תקופת ההכשרה (מספטמבר עד מאי) ייערכו 9 מפגשים בהיקף של שלוש שעות שבועיות. המפגשים יוקדשו לליבון סוגיות הקשורות להוראה בפועל ולהתנסות בקטעי הוראה קצרים במסגרת מפגש של עמיתים.

הסמינר הדידקטי יילמד במקביל ללימוד הקורס **פרקטיקום בהוראת האזרחות**.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה ולהגיש את המטלות.

55476 אוריינות מחקר בחינוך¹

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רום
יועצת: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

הקורס **אוריינות מחקר** הוא קורס יישומי המזמן התנסות מעשית בנייתו ממצאי מחקר ומקנה דרכים לשימוש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות במסגרת הבית ספרית.

הקורס מאפשר למורה החדש לראות את המתרחש במערכת הכיתתי והבית ספרי בעיניים מחקריות, לבחון תהליכים ולחפש דרכים לקידום המערך התוך בית ספרי ולשיפורו.

בין מטרות הקורס

- להכיר סוגי מחקר רלוונטיים לנושאים הקשורים בפעילות הבית הספרית והכיתתית;
- להקנות כלים לבחינת איכות המרכיבים והתהליכים במסגרת הבית ספרית;
- להקנות את היכולת להשתמש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות פנים בית ספריות;
- להכשיר את הסטודנט לזהות גורמים מקדמים וגורמים בולמים במערכת הכיתתית והבית ספרית ולהתמודד עימם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מדריך למידה ועל מקראה (בעברית ובאנגלית).

מתכונת הקורס

- המפגשים ייערכו הן פנים-אל-פנים והן בשילוב טכנולוגיות באמצעות אתר הקורס.
- הקורס כולל מטלות המחייבות קריאה ביקורתית של המאמרים ומטלה מסכמת.
- נדרשת השתתפות פעילה במפגשים.

חובה להשתתף במפגש ההנחיה הראשון ובשניים האחרונים.

¹ קורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

¹ קורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 10 שעות סמסטריאליות.

¹ קורס זה אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 6 שעות סמסטריאליות.
² או הקורס **תורת החינוך** (55004), שאינו מוצע עוד.

תעודות הוראה

תעודת הוראה בפסיכולוגיה

תעודות הוראה

55157 דידקטיקה של הוראת הפסיכולוגיה¹

תנאי קבלה: הקורסים **תכנון לימודים, הוראה והערכה, פילוסופיה של החינוך**,² ותואר ראשון בפסיכולוגיה.

פיתוח הקורס: פרופ' רות בייט-מרום, דניאלה פרידמן, חנה רודיטי, איריס לוי, רות ריזל

מטרות הקורס

- הכרת תכנית הלימודים בפסיכולוגיה הנלמדת בחטיבה העליונה של בית הספר;
- יישום ותרגול העקרונות הדידקטיים שנלמדו בקורס **תורת ההוראה**, לתחומי הוראת הפסיכולוגיה;
- היכרות עם סוגיות מיוחדות בהוראת הפסיכולוגיה;
- חשיפה לדרכי הערכה מסורתיות וחלופיות.

מבנה הקורס

הקורס מבוסס על מקראה ועל מדריך למידה הכולל מבוא לנושאים השונים של הקורס, הנחיה בקריאת המאמרים ושאלות מנחות עליהם.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

55158 פרקטיקום בהוראת הפסיכולוגיה¹

תנאי קבלה: הקורסים **תכנון לימודים, הוראה והערכה, פילוסופיה של החינוך**,² **דידקטיקה של הוראת הפסיכולוגיה** ותואר ראשון בפסיכולוגיה.³ הרשמה להכשרה המעשית מחייבת אישור האחראי על תעודת ההוראה.

ההכשרה נועדה לאפשר לפרח ההוראה לצפות ולהתנסות בהוראת הפסיכולוגיה בחטיבה העליונה של בית הספר.

מבנה ההכשרה

כל פרח הוראה מוצמד למורה מאמן בבית ספר מסוים, ועובר הכשרה הכוללת את המרכיבים הבאים:

- צפייה בשיעורים:** היכרות עם בית הספר והכיתות, השתתפות בפעילויות של בית הספר וצפייה מובנית (לפחות 5 שעות שבועיות לאורך שנת הלימודים) בשיעורי המורה המאמן.
- התנסות בהוראה:** כל פרח הוראה ילמד עשר שעות בכיתת המורה המאמן. שתי שעות ההוראה האחרונות הן שיעורי מבחן עבורו.

55469 סמינר דידיקטי בפסיכולוגיה¹

תנאי קבלה: הקורס **דידקטיקה של הוראת הפסיכולוגיה**.

הסמינר הדידקטי יהווה עיבוד של ההתנסות המעשית (פרקטיקום) ובו ינתחו היבטים שונים הקשורים בתהליך הצפייה.

מבנה הקורס

לאורך תקופת ההכשרה (מספטמבר עד מאי) ייערכו 9 מפגשים בהיקף של שלוש שעות שבועיות. המפגשים יוקדשו לליבון סוגיות הקשורות להוראה בפועל ולהתנסות בקטעי הוראה קצרים במסגרת מפגש של עמיתים.

הסמינר הדידקטי יילמד במקביל ללימוד הקורס **פרקטיקום בהוראת הפסיכולוגיה**.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

55476 אוריינות מחקר בחינוך¹

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רום
יועצת: פרופ' שרה גורי-רוזנבליט

הקורס **אוריינות מחקר** הוא קורס יישומי המזמן התנסות מעשית בנייתו ממצאי מחקר ומקנה דרכים לשימוש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות במסגרת הבית ספרית.

הקורס מאפשר למורה החדש לראות את המתרחש במערך הכיתתי והבית ספרי בעיניים מחקריות, לבחון תהליכים ולחפש דרכים לקידום המערך התוך בית ספרי ולשיפורו.

בין מטרות הקורס

- להכיר סוגי מחקר רלוונטיים לנושאים הקשורים בפעילות הבית הספרית והכיתתית;
- להקנות כלים לבחינת איכות המרכיבים והתהליכים במסגרת הבית ספרית;
- להקנות את היכולת להשתמש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות פנים בית ספריות;
- להכשיר את הסטודנט לזהות גורמים מקדמים וגורמים בולמים במערכת הכיתתית והבית ספרית ולהתמודד עימם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מדריך למידה ועל מקראה (בעברית ובאנגלית).

מתכונת הקורס

- המפגשים ייערכו הן פנים-אל-פנים והן בשילוב טכנולוגיות באמצעות אתר הקורס.
- הקורס כולל מטלות המחייבות קריאה ביקורתית של המאמרים ומטלה מסכמת.
- נדרשת השתתפות פעילה במפגשים.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה הראשון ובשניים האחרונים.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 10 שעות סמסטריאליות.

2 או הקורס **תורת החינוך** (55004), שאינו מוצע עוד.

3 הסבר מפורט ראו בפרק **תעודות הוראה** בדיעוץ האקדמי.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 6 שעות סמסטריאליות.

2 או הקורס **תורת החינוך** (55004), שאינו מוצע עוד.

תעודות הוראה

תעודת הוראה במדעי המחשב

תעודות הוראה

55467 סדנה בדיקטיקה של מדעי המחשב¹

◀ תנאי קבלה: הרשמה לסדנה תלויה באישור האחראי על תעודת ההוראה.

פיתוח הסדנה: פרופ' יהודית גל-עזר, ד"ר אלה צור, דביר לצברג

הסדנה נועדה להקנות גישה דידיקטיקה להוראת מדעי המחשב, והיא מתמקדת בעיקר בנושאים אלה: נושאי יסוד במדעי המחשב, שיטות בפתרון בעיות, תפיסות מוטעות, אסטרטגיות הוראה ולמידה.

מבנה הסדנה

הסדנה מתבססת על הרצאות מוקלטות, שנמצאות באתר הקורס, ועל הספר: O. Hazzan, T. Lapidot, N. Ragonis, *Guide to Teaching Computer Science* (Springer, 2011).

חובות הסטודנטים במהלך הסדנה:

- להכין שני מערכי שיעור קצרים
- להציג את מערכי השיעור במפגש פרונטלי
- לכתוב דף תרגילים או בחינה
- לכתוב חומרי לימוד בנושא שיבחרו ולהעלותו לאתר הסדנה (כדי לתרגל הוראה מקוונת)

במהלך הסדנה יתקיימו שני מפגשים פרונטליים שבהם יציגו הסטודנטים את מערכי השיעור שהכינו, ויקבלו עליהם משוב ממנחה הסדנה ומעמיתיהם ללימודים.

נושאי הלימוד

- מבוא – הצגת הסדנה ומטרותיה. הצגת תכנית הלימודים במדעי המחשב
- ניתוח בעיה – פנל מורים (פרק 5 בספר הקורס)
- הוראת תנאים ולולאות
- תפיסות מוטעות – פנל מורים (פרק 6 בספר הקורס)
- רקורסיה והוראתה
- שיטות הוראה – פנל מורים (פרק 7 בספר הקורס)
- כוננות ויעילות של אלגוריתמים
- כתיבת תרגילים יבשים, תרגילי מעבדה ובחינות (פרקים 8, 9, 10 בספר הקורס)
- למידת חקר

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 6 שעות סמסטריאליות. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

55468 פרקטיקום בהוראת מדעי המחשב¹

◀ תנאי קבלה: הרשמה להכשרה המעשית תלויה באישור האחראי על תעודת ההוראה.

ההכשרה נועדה לאפשר לפרח ההוראה לצפות ולהתנסות בהוראת מדעי המחשב בבית הספר העל-יסודי.

מבנה הקורס

ההכשרה המעשית כוללת צפייה מובנית בשיעורי מדעי המחשב בבית הספר העל-יסודי והתנסות בהוראה. כל פרח הוראה יוצמד למורה מאמן בבית ספר מסוים. ההכשרה תכלול את המרכיבים הבאים:

א. **צפייה:** היכרות עם בית הספר והכיתות; צפייה בשיעורים של המורה המאמן (לפחות 5 שעות בשבוע); השתתפות בפעילויות של המורה המאמן בבית הספר.

ב. **התנסות בהוראה:** פרח ההוראה ילמד לפחות ארבע שעות במהלך ההכשרה, כאשר חלקן יהיו באמצע ההכשרה וחלקן בסוף ההכשרה.

ג. **מפגשים:** במהלך ההכשרה המעשית ייערכו שני מפגשי הנחיה שיוקדשו לליבון סוגיות הקשורות להוראה בפועל.

ד. **מטלות:** במסגרת ההכשרה המעשית יהיה על פרח ההוראה להגיש דוחות צפייה ביקורתיים ועבודה מסכמת.

55475 סמינר דידיקטי בהוראת מדעי המחשב²

◀ תנאי קבלה: הקורסים **תכנון לימודים, הוראה והערכה, פילוסופיה של החינוך**,³ **סדנה בדיקטיקה של מדעי המחשב**, ותואר ראשון במדעי המחשב. הרשמה לסמינר הדידיקטי מחייבת אישור האחראי על תעודת ההוראה.

הסמינר הדידיקטי יהווה עיבוד של ההתנסות המעשית (פרקטיקום) ובו ינותחו היבטים שונים הקשורים בתהליך הצפייה.

מבנה הקורס

לאורך תקופת ההכשרה (מספטמבר עד מאי) ייערכו 9 מפגשים בהיקף של שלוש שעות שבועיות. המפגשים יוקדשו לליבון סוגיות הקשורות להוראה בפועל ולהתנסות בקטעי הוראה קצרים במסגרת מפגש של עמיתים.

הסמינר הדידיקטי יילמד במקביל ללימוד הקורס **פרקטיקום בהוראת מדעי המחשב**.

חובה להשתתף במפגשי ההנחיה.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 10 שעות סמסטריאליות. להשלכות על צבירת נ"ז בשל חפיפה עם קורס(ים) אחר(ים), ראו תיאור הקורס באתר.

2 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

3 או הקורס **תורת החינוך** (55004), שאינו מוצע עוד.

55476 אוריינות מחקר בחינוך¹

פיתוח הקורס: ד"ר אמירה רוס
יועצת: פרופ' שרה גורי-רוזנבלט

הקורס **אוריינות מחקר** הוא קורס יישומי המזמן התנסות מעשית בנייתו ממצאי מחקר ומקנה דרכים לשימוש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות במסגרת הבית ספרית.

הקורס מאפשר למורה החדש לראות את המתרחש במערך הכיתתי והבית ספרי בעיניים מחקריות, לבחון תהליכים ולחפש דרכים לקידום המערך התוך בית ספרי ולשיפורו.

בין מטרות הקורס

- להכיר סוגי מחקר רלוונטיים לנושאים הקשורים בפעילות הבית הספרית והכיתתית;
- להקנות כלים לבחינת איכות המרכיבים והתהליכים במסגרת הבית ספרית;
- להקנות את היכולת להשתמש בנתונים כבסיס לתהליכי קבלת החלטות פנים בית ספריות;
- להכשיר את הסטודנט לזהות גורמים מקדמים וגורמים בולמים במערכת הכיתתית והבית ספרית ולהתמודד עימם.

חומר הלימוד

הקורס מבוסס על מדריך למידה ועל מקראה (בעברית ובאנגלית).

מתכונת הקורס

- המפגשים ייערכו הן פנים-אל-פנים והן בשילוב טכנולוגיות באמצעות אתר הקורס.
- הקורס כולל מטלות המחייבות קריאה ביקורתית של המאמרים ומטלה מסכמת.
- נדרשת השתתפות פעילה במפגשים.

חובה להשתתף במפגש ההנחיה הראשון ובשניים האחרונים.

1 הקורס אינו מקנה נקודות זכות אקדמיות, אבל שקול ללימוד של 4 שעות סמסטריאליות.

מפתח אלפביתי של הקורסים

28	בין יהודים לנוצרים (10275)	209	אבולוציה (20397)
106	בין מדינה לחברה : סוציולוגיה של הפוליטיקה (10691)	301	אבחון ארגוני : תאוריה ויישום (14321)
32	בין ציון לציונות : 1914-1881 (10121)	300	אבחון תעסוקתי ומיון עובדים (14312)
299	בין תחושות ורגשות לעיבוד מידע (14303)	314	אבטחת מערכות תוכנה (22923)
100	ביקורת חשבונות (10705)	42	אדם, חברה וכלכלה במזרח התיכון בזמנו (10918)
300	בסימן שאלה : תאוריה ויישום בפיתוח שאלונים (14315)	169	אוטומטים ושפות פרמליות (20440)
48	בעיות בפילוסופיה של המדע (20914)	337	אורינות מחקר בחינוך (55476)
44	בעיות בפילוסופיה של המוסר (10122)	276	אזרחות : סוגיות נבחרות במבט השוואתי (12041)
223	בעיות מודרניות במדעי האטמוספירה (20518)	128	אזרחות : תאוריה ופוליטיקה (10903)
307	בעיות נבחרות בביואתיקה : ניסויים בעלי חיים (22007)	183	אטומים מולקולות ותכונות החומר (20201)
151	בעיות נבחרות בפילוסופיה של המדע (20304)	127	אידיאולוגיות פוליטיות מודרניות (10538)
306	בעיית הגוף והנפש (22004)	246	אימון בכישורי למידה במבוא למיקרוכלכלה (96291)
232	בקרת איכות (10948)	246	אימון בכישורי למידה במבוא לפסיכולוגיה (96290)
213	בקרת התפתחות בצמחים (20346)	246	אימון בלמידה בביוכימיה, תכנית כוללת (96293)
261	בריתות אסטרטגיות-עסקיות גלובליות (13038)	210	אימונוולוגיה (20322)
		311	אימות ממוחשב של חומרה ותוכנה (22904)
312	גאומטריה חישובית (22905)	141	אינטליגנציה רגשית (10759)
325	גוף ותרבות : מסורות, שאלות, בעיות (14209)	30	אירופה ערש הלאומיות (10403)
222	גיאולוגיה של הכרמל (20321)	139	אישיות : תאוריה ומחקר (10269)
53	גיבור ואנטי-גיבור ברומן המודרני (10107)	155	אלגברה ליניארית לתלמידי מדעי הטבע (20430)
59	גיין אוסטן : גישות בביקורת הספרות (10378)	154	אלגברה ליניארית 1 (20109)
323	גישות אנתרופולוגיות וסוציולוגיות (14204)	155	אלגברה ליניארית 2 (20229)
286	גישות בתכנון ובהערכה של מערכות למידה (14005)	314	אלגוריתמי קירוב (22922)
285	גישות ומודלים בעיצוב ופיתוח של מערכות (14013)	168	אלגוריתמים (20417)
184	גלים ואופטיקה (20248)	311	אלגוריתמים אקראיים (22902)
119	גינטיקה (רצח עם) (10664)	170	אלגוריתמיקה : יסודות מדעי המחשב (20290)
203	גנטיקה (20275)	187	אלקטרונומיקה (20589)
151	גנטיקה של האדם : היבטים רפואיים ואתיים (20468)	186	אלקטרוניקה מתקדמת (20918)
40	גרמניה 1830-1770 (10513)	55	אלתרמן הצעיר ושירתו (10245)
173	גרפיקה ממוחשבת (20562)	75	אמנות בעידן הטכנולוגי (10124)
		75	אמנות הרנסנס באיטליה (10232)
102	דורות כספיים מאוחדים (10910)	76	אמנות ימי הביניים באירופה ובביזנטיון (10755)
335	דידקטיקה של הוראת האזרחות (69007)	240	אנגלית בין-תחומי וירטואלי : מתקדמים ב (31022)
336	דידקטיקה של הוראת הפסיכולוגיה (55157)	239	אנגלית לחינוך ולפסיכולוגיה : מתקדמים ב (31011)
334	דידקטיקה של הוראת מדעי החברה (55465)	239	אנגלית למדעי החברה : מתקדמים ב (31015)
257	דיני הסחר הבין-לאומי (13042)	239	אנגלית למדעי הרוח : מתקדמים ב (31010)
90	דיני חוזים (10800)	240	אנגלית למדעים : מתקדמים ב (31001)
94	דיני עבודה (10354)	240	אנגלית לצרכים אקדמיים (61136-61133)
98	דיני תאגידים (10900)	158	אנליזה נומרית 1 (20462)
252	דיני תאגידים למנהלים (13018)	164	אנליזה נומרית 2 (20900)
112	דיני תקשורת ואתיקה עיתונאית בישראל (10724)	196	אנליזה של ניסויים (20340)
197	דינמיקה מולקולרית של תהליכים כימיים (20557)	253	אסטרטגיה עסקית תחרותית (13015)
95	דינמיקה של משא ומתן (10526)	263	אסטרטגיה של התפעול (13027)
259	דינמיקה של משא ומתן : מתאוריה ליישום (13017)	130	אפריקה בסבך היחסים הבין-לאומיים (10330)
119	דיקטטורות במאה ה-20 (10662)	202	אקולוגיה (20412)
271	דמוקרטיה : גישה רב-תחומית (12001)	168	ארגון המחשב (20471)
274	דמוקרטיה, גלובליזציה וביטחון (12016)	231	ארגונומיה (10702)
279	דמוקרטיה וארגונים בין-לאומיים (12192)	126	ארצות-הברית בזירה הבין-לאומית מאז 1945 (10717)
128	דמוקרטיה וביטחון לאומי בישראל (10509)	201	אשנב למדעי החיים (20121)
272	דמוקרטיה ודמוקרטיזציה (12003)	152	אשנב למתמטיקה (04101)
274	דמוקרטיה ודמוקרטיזציה באפריקה (12012)	42	אתיופיה : נצרות, אסלאם, יהדות (10333)
275	דמוקרטיה ודמוקרטיזציה בעולם הערבי (12021)	258	אתיקה בעסקים (13012)
122	דמוקרטיה וחינוך : הממד הרעיוני (10653)		
276	דמוקרטיה ופמיניזם (12026)	314	בדיקות תוכנה (22920)
276	דמוקרטיה ותקשורת : מבטים חדשים (12037)	289	בחינת גמר בחינוך : טכנולוגיות ומערכות למידה (14196, 14197)
118	דמוקרטיות ודיקטטורות : פוליטיקה השוואתית (10660)	288	בחירה בחינוך : בתי ספר ותהליכים חלופיים (14001)
47	דת ומדינה : היבטים פילוסופיים (10555)	74	בטהובן : מורד ורומנטיקן (10934)
127	דת, מדינה ופוליטיקה (10342)	210	ביואינופורמטיקה : אנליזה של רצפים וגנומים (20579)
		202	ביוכימיה א (20204)
71	האופרה (10411)	202	ביוכימיה ב (20247)
126	האיחוד האירופי (10801)	203	ביולוגיה התפתחותית (20410)
34	האימפריה העות'מאנית : סוגיות נבחרות (10751)	201	ביולוגיה כללית א (20118)
43	האנטישמיות במאה ה-19 (10305)	201	ביולוגיה כללית ב (20119)
29	האסלאם : מבוא להיסטוריה של הדת (10432)	206	ביולוגיה של חולייתנים יבשתיים : מבט ישראלי (20252)
297	הבדלים בין אישיים (14314)	210	ביולוגיה של עטלפי מדבר (20993)
305	הגדרת החיים (22000)	97	ביטחון סוציאלי (10558)
271	הדמוקרטיה בישראל : סוגיות נבחרות (12002)	33	בימי שואה ופקודה (10234)
275	הדמוקרטיה הנוצרית : מפלגות, הוגים, בוחרים (12035)	55	בימים אחרים : תמורות בשירה העברית – בין תשי"ח לתשי"ך (10429)
134	הוראה יחידנית (10256)	54	בין בדיון לממשות : סוגים בסיפור הישראלי (10259)

מפתח אלפביתי של הקורסים

302	התנסות בשדה: היבטים מעשיים ואתיים (14320)	135	הוראה: מקצוע, אומנות, אמנות? (10363)
302	התנסות בשדה: קורס מלווה פרקטיקום (14319)	143	הזדהות עם קבוצות (10575)
185	התקני מוליכים למחצה ומיקרואלקטרוניקה (20403)	120	החברה הערבית בישראל (10657)
68	ז'אנרים של המותחן בקולנוע (10911)	61	החוויה התאטרונית: מבוא לדרמה ולתאטרון (10154)
111	זהויות יהודיות בעידן רב-מדרני (10569)	203	החזיון השקספירי (10215)
68	זיכרון, טראומה ופנטזיה בקולנוע האמריקני (10927)	61	החרקים (20220)
131	זכויות האדם ביחסים הבין-לאומיים (10535)	213	היבטים ביולוגיים של תאים יצרניים (20597)
20	זמן, חברה ומשפחה: סוגיות בתלמוד (10105)	299	היבטים פסיכולוגיים של תקשורת דיגיטלית (14313)
107	חברה, פוליטיקה וכלכלה (10737)	125	היסטוריה דיפלומטית, 1900-1945 (10482)
323	חברה, תרבות ויצוג (14202)	34	היסטוריה של המזרח התיכון: טקסטים בערבית (10796)
125	חברות מזרח תיכוניות במבט השוואתי (10795)	142	היסטוריה של הפסיכולוגיה (10524)
223	חוף הים התיכון של ישראל (20901)	23	היצירה הנבואית במקרא (10902)
214	חיידקים בתעשייה (20515)	129	הכלכלה המדינית: עיון במקרה הישראלי (10929)
35	חילופי משטרים ביוון הקלאסית (10306)	28	הכנסייה הקתולית בימי הביניים (10651)
40	חירויות הפרט בממשל ארה"ב (10336)	135	הכנסת שינויים למערכת החינוך (10318)
173	חשובות ביולוגיות (20581)	23	הלכה והגות: קווי יסוד במשנתו של הרמב"ם (10202)
286	חלופות בהערכת הישגים (14006)	77	המדיום באמנויות: סוגיות אסתטיות ותרבותיות (10931)
199	חמצן: אספקטים כימיים וביולוגיים (20349)	30	המהפכה הצרפתית (10782)
22	חסידות אשכנז בתולדות המחשבה היהודית (10297)	74	המוסיקה הערבית במזרח התיכון (10740)
26	חפירה ארכיאולוגית לימודית: תל עיטון (10745)	73	המוסיקה של יוהן סבסטיאן באך (10251)
251	חקר ביצועים (13001)	35	המזרח התיכון בימינו (10646)
49	חקר השפה: יסודות ויישומים (10143)	34	המזרח התיכון בין מלחמות העולם (10425)
230	חקר עבודה (10715)	23	המחשבה המדינית היהודית בימי הביניים (10585)
152	חשבון אינפיניטסימלי 1 (20474)	307	המשבר האקולוגי והאדם (22008)
153	חשבון אינפיניטסימלי 2 (20212)	213	הנדסה גנטית בצמחים (20542)
152	חשבון אינפיניטסימלי 2 (20475)	313	הנדסת תוכנה (22916)
153	חשבון אינפיניטסימלי 3 (20224)	36	הנצרות הקדומה (10531)
154	חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי א (20406)	73	הסגנון הקלאסי (10626)
154	חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ב (20423)	273	הסוציאל-דמוקרטיה במערב אירופה 1875-2000 (12015)
83	חשבון דיפרנציאלי לתלמידי כלכלה וניהול (10142)	308	הסוציולוגיה ונגזרותיה: מדע במחלוקת (22011)
251	חשבונאות למנהלים (13002)	121	הסחורה האנושית: עבדות וסחר עבדים באפריקה וממנה (10779)
255	חשבונאות ניהולית (13009)	53	הסיפור העברי בראשית המאה ה-20 (10112)
100	חשבונאות ניהולית – לחשבונאים (10697)	157	הסקה סטטיסטית (30204)
103	חשבונאות ניהולית מתקדמת לחשבונאים (10913)	231	הסתברות ומודלים סטוכסטיים בחקר ביצועים (10907)
99	חשבונאות פיננסית א (10706)	157	הסתברות לתלמידי מדעי המחשב (20425)
99	חשבונאות פיננסית ב (10720)	214	הסתגלות והתאמה לעקבות סביבה בצמחים (20543)
103	חשבונאות פיננסית מתקדמת (10922)	36	העבודות בעת העתיקה (10930)
88	חשיבה אסטרטגית: תורת המשחקים (10599)	88	העדפה ובחירה חברתית (10502)
47	חשיבה היסטורית (10337)	60	העולם בסיפורת (10334)
182	חשמל ומגנטיות (20250)	284	הערכה בחינוך: תאוריה ומעשה (14007)
76	ח"ט בע דומם" ממקבץ חפצים לחפצים ברשות עצמם (10675)	259	הערכת תפקוד בארגון: התפתחות ושינוי (13039)
162	טופולוגיה קבוצתית (20521)	56	הפואטיקה של הסיפורת (10290)
284	טכנולוגיה ולמידה (14010)	59	הפואמה הביאליקאית (10962)
288	טכנולוגיות לשירות אנשים עם צרכים מיוחדים (14022)	143	הפסיכיאטריה של השיפוט האינטימיטיבי (10352)
39	ז'דע דתי, שמכות וכריזמה באסלאם (10950)	289	הפקת תועלת מממצאי הערכה (14020)
42	יהדות גרמניה לנוכח אתגרי המודרניזציה (10573)	136	הפרעת קשב והיפראקטיביות (10563)
324	יהדות, עבריות, ישראליות: היבטים תרבותיים (14203)	58	הקבוצה הכנענית: בין אידיאולוגיה וספרות (10335)
27	יהודה ורומא (10212)	130	הקולוניאליזם האירופי: רעיון, יישום (10925)
41	יהודי צפון-אפריקה במאות ה-19-20 (10311)	68	הקולנוע הישראלי במפנה האלף (10939)
32	יהודי רוסיה במאה ה-20 (10744)	67	הקולנוע הפלסטיני (10578)
41	יהודי תימן: היסטוריה, חברה, תרבות (10565)	63	הקולנוע כהיסטוריה: לדמיין ולביים את המאה ה-20 (10655)
31	יהודים בעידן של תמורות (10204)	65	הקומדיה הרומנטית: היסטוריה, אידיאולוגיה ומגדר (10747)
25	יוון הקלאסית (10110)	164	הרחבת שדות ותורת גלואה (20511)
262	יזמות עסקית: היבטים תאורטיים וניהוליים (13043)	131	השאלה הלאומית בברית-המועצות, 1917-1991 (10504)
211	יחסי גומלין בין צמחים לבעלי חיים (20598)	255	השבחת ערך חברות (13041)
95	יחסי עבודה (10588)	159	השלמה למשוואות דיפרנציאליות רגילות (20293)
260	יחסי עבודה בעידן הגלובליזציה (13040)	153	השלמות בחשבון אינטגרלי (20492)
278	יחסי צבא-חברה-פוליטיקה (12189)	145	השפעת לחץ וחרדה בינקות על תפקוד בבגרות (10936)
262	יישומי אקונומטריקה בניהול (13029)	132	השתתפות במחקרים בפסיכולוגיה ובחינוך (91412)
223	יישומי הגיאולוגיה והוראתה בישראל (20307)	272	השתתפות פוליטית במשטרים דמוקרטיים (12004)
81	יישומי מחשב מתקדמים (20127)	204	התא: מבנה ופעילות (מתכונת סמסטריאלית) (20452)
38	ילדות בימי הביניים (10915)	204	התא: מבנה ופעילות (מתכונת שנתית) (20214)
200	יסודות בכימיה של המצב המוצק (20555)	62	התאטרון הישראלי קונפליקטים ותהליכי שינוי (10919)
90	יסודות החשבונאות (10280)	91	התנהגות ארגונית (10430)
230	יסודות החשבונאות הפיננסית והניהולית (10708)	92	התנהגות צרכנים (10455)
		70	התנסויות סימפוניות (10164)
		141	התנסות במחקר, רגרסיה וניתוח שונות (10686)
		142	התנסות בעבודה מעשית בפסיכולוגיה (91410)

מפתח אלפביתי של הקורסים

44	מבוא ללוגיקה (10703)	99	יסודות החשבונאות לחשבונאים (10696)
108	מבוא ללימודי מגדר (10680)	105	יסודות המחקר הכמותי א (10769)
220	מבוא למדע כדור-הארץ (06101)	105	יסודות המחקר הכמותי ב (10775)
166	מבוא למדעי המחשב ושפת Java (20441)	101	יסודות המשפט העסקי (10736)
166	מבוא למדעי המחשב ושפת Java א (20453)	242	יסודות הערבית הספרותית א+ב (91466, 91465)
166	מבוא למדעי המחשב ושפת Java ב (20454)	242	יסודות הערבית הספרותית ג+ד (91469, 91468)
70	מבוא למוסיקה (10113)	180	יסודות הפיסיקה (20125)
118	מבוא למחשבה מדינית (10611)	179	יסודות הפיסיקה א (20113)
21	מבוא למחשבת ישראל (10809)	179	יסודות הפיסיקה ב (20114)
222	מבוא למטאורולוגיה (20291)	180	יסודות הפיסיקה לביווגים א (20123)
122	מבוא למינהל וניהול ציבורי (10437)	180	יסודות הפיסיקה לביווגים ב (20124)
83	מבוא למיקרוכלכלה (10131)	123	יסודות השלטון המקומי (10459)
232	מבוא למכטרוניקה (10595)	167	יסודות התכנות בשפת Java (20478)
19	מבוא למקרא (10278)	147	יסודות מדעי הקוגניציה (10756)
83	מבוא למקרוכלכלה (10126)	100	יסודות תורת ההחלטות וחקר ביצועים (10713)
158	מבוא למשוואות דיפרנציאליות רגילות (20218)	50	יסודות תורת המשמעות: סמנטיקה ופרגמטיקה (10250)
101	מבוא למשפט ויסודות המשפט (10735)	26	ירושלים לדורותיה (10208)
104	מבוא לסוציולוגיה (10134)	117	יריבים או שותפים: יחסי דמוקרטיה ותקשורת (10946)
156	מבוא לסטטיסטיקה ולהסתברות לתלמידי מדעים (30203)	120	ישראל בעשור הראשון (10486)
82	מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה א (30111)	193	כימיה אורגנית (20456)
82	מבוא לסטטיסטיקה לתלמידי מדעי החברה ב (30112)	193	כימיה אורגנית לביווגים (20282)
55	מבוא לפיסיקה של ספרות ילדים (10292)	195	כימיה אורגנית מתקדמת (20915)
138	מבוא לפסיכולוגיה (10136)	194	כימיה אי-אורגנית (20404)
	מבוא לקבלה: המיסטיקה היהודית מראשיתה ועד דור גירוש ספרד (10678)	191	כימיה כללית (20437)
22	מבוא לקולנוע ישראלי (10421)	192	כימיה כללית א (20470)
63	מבוא לקריפטוגרפיה (20580)	192	כימיה כללית ב (20480)
172	מבוא לראייה ממוחשבת (22928)	192	כימיה כללית ב לביווגים (20490)
316	מבוא לרשתות תקשורת מחשבים (20582)	87	כלכלה בין-דורית (10574)
172	מבוא לתאוריות קולנועיות (10792)	261	כלכלה בין-לאומית: היבטים מוניטריים (13020)
64	מבוא לתורה שבעל-פה (10133)	86	כלכלה בין-לאומית ריאלית (10397)
20	מבוא לתורת החישוביות והסיבוכיות (20585)	88	כלכלה מוניטרית בין-לאומית (10398)
171	מבוא לתקשורת המונים (10408)	91	כלכלה ניהולית (10426)
112	מבחנים פסיכולוגיים: תאוריה ומעשה (10252)	89	כלכלה ציבורית (10917)
140	מבט על ננו-חומרים (20917)	293	כלכלת חינוך (14024)
198	מבית לאומי למדינה בדרך (10423)	86	כלכלת ישראל (10954)
33	מבני נתונים (20433)	254	כלכלת מוצרי מידע (13030)
167	מבני נתונים ומבוא לאלגוריתמים (20407)	87	כלכלת עבודה (10519)
167	מבנים אלגבריים (20230)	171	כריית מידע (20595)
71	מבנים הרמוניים א (10677)	52	לא על המילה לבדה: סוגיות יסוד בתרגום (10561)
72	מבנים הרמוניים ב (10743)	113	לגדול עם הטלוויזיה והאינטרנט (10698)
74	מבעד לצלילים: מוסיקה בשיח הביקורתי (10959)	63	להבין סרטים: מבוא לאמנות הקולנוע (10640)
24	מגדר ומיניות בתרבות חז"ל (10947)	158	לוגיקה למדעי המחשב (20466)
62	מגדר ופמיניזם בתאטרון המודרני (10928)	164	לוגיקה מתמטית (20327)
326	מגדר: תרבות וזהות (14212)	273	ליברליזם: קשרים, הקשרים, ביקורות (12005)
214	מגוון ביולוגי ושמירת טבע (20907)	198	לייזרים: עקרונות ושימושים (20912)
27	מגלות לקוממיות (10419)	136	ליקויי למידה (10527)
106	מגמות בחברה הישראלית (10495)	145	ליקויי למידה בחשבון: היבטים קוגניטיביים (10905)
289	מדידה בחינוך: מושגי יסוד (14021)	144	ליקויי קריאה (10593)
126	מדיניות החוץ של ברה"מ/רוסיה (10431)	285	למידה וחינוך בחברת המידע (14016)
293	מדיניות החינוך: החינוך לדמוקרטיה (12007)	245	לקראת עבודה סמינריונית סדנה לכתיבת עבודה (96282)
122	מדיניות ציבורית (10723)	50	לשון, חברה ותרבות (10641)
258	מדיניות ציבורית: מתאוריה למעשה (13037)	76	מבוא לאמנות בארצות האסלאם (10783)
277	מדינת הרווחה: אזרחות, זכויות (12040)	162	מבוא לאנליזה פונקציונלית (20525)
45	מדיקרט עד יום: פילוסופיה במאות ה-17-18 (10266)	104	מבוא לאנתרופולוגיה (10153)
127	מדע המדינה לגווניו (10375)	182	מבוא לאסטרופיסיקה (20207)
326	מדע ותרבות (14213)	45	מבוא לאסתטיקה (10496)
21	מדרש ואגדה (10446)	26	מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופת המקרא (10140)
160	מודלים דטרמיניסטיים בחקר ביצועים (20297)	174	מבוא לבינה מלאכותית (20551)
315	מודלים ושיטות אפיון של מערכות מקבילות (22926)	49	מבוא לבלשנות תאורטית (10730)
148	מודלים חישוביים במדעי הקוגניציה (10944)	221	מבוא לגיאופיסיקה (20434)
146	מוח וקוגניציה (10941)	118	מבוא לגישות ושיטות במדע המדינה (10165)
185	מוליכים למחצה (20402)	33	מבוא להיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה (10109)
70	מוסיקה ויצירה בסביבה ממוחשבת (10767)	229	מבוא להנדסת תעשייה (10163)
69	מוסיקה ממבט ראשון (10148)	90	מבוא לחשבונאות ניהולית ותמחיר (10404)
69	מוסיקה ממבט ראשון: שלב ב (10158)	104	מבוא לחשיבה חברתית (10161)
73	מוסיקה פופולרית בישראל (10785)		
56	מוסכמות יסוד של הרומן במאה ה-19 (10221)		
95	מוסר ועסקים (10523)		

מפתח אלפביתי של הקורסים

220	דבכים בגיאולוגיה של ארץ-ישראל (20211)	287	מורים בעולם של שינוי: מגמות ואתגרים (14019)
144	ניורופסיכולוגיה קוגניטיבית (10935)	84	מושגי יסוד באקונומטריקה (10284)
43	נוער, חינוך ופוליטיקה במזרח התיכון (10510)	125	מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים (10205)
205	נושאים בהתנהגות בעלי חיים (20415)	67	מזרח ומערב בקולנוע הישראלי (10534)
199	נושאים בכימיה אטמוספירית (20553)	133	מחוננות וכישרונות מיוחדים (10711)
199	נושאים בכימיה חישובית (20910)	137	מטפורה בחשיבה החינוכית (10568)
156	נושאים במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה (10444)	306	מיזמי גנום האדם: גנטיקה וגנאטיקה (22006)
315	נושאים מתקדמים במערכות בסיסי-נתונים (22925)	261	מימון עסקי רב-לאומי (13035)
215	נושאים נבחרים באימונולוגיה (20544)	173	מימוש מערכות בסיסי-נתונים (20574)
311	נושאים נבחרים באלגוריתמים (22910)	65	מיתוס ואתוס בקולנוע הישראלי (10693)
215	נושאים נבחרים בביוולוגיה של התא (20920)	54	מיתוסים בתרבות הישראלית (10487)
111	נושאים נבחרים בהבנת הקהילה היהודית-ארה"ב (10347)	274	מכאוב הדעת: סוגיות בהוראת השואה (12019)
256	נושאים נבחרים בהתנהגות צרכנים (13013)	36	מכורש עד אלכסנדר (10550)
215	נושאים נבחרים בניורוביולוגיה (20919)	305	מכניזם, ויטלים ואורגניזמים (22003)
93	ניהול אסטרטגי (10908)	182	מכניקה (20215)
253	ניהול אסטרטגי של מערכות מידע (13006)	184	מכניקה אנליטית (20422)
96	ניהול בין-לאומי (10517)	187	מכניקה קואנטיט ומבנה האטום (20320)
96	ניהול הפרסום (10344)	87	מכרזים ושוקים אלקטרוניים (10949)
91	ניהול השיווק (10281)	130	מלחמה ואסטרטגיה (10390)
264	ניהול התפעול בארגון (13034)	35	מלך, מלוכה וממלכה: עיונים בהיסטוריה (10937)
229	ניהול התפעול 1 (10687)	288	ממדע לידע: מחיפוש מידע לבניית ידע (14015)
229	ניהול התפעול 2 (10688)	120	ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל (10406)
252	ניהול והתנהגות ארגונית (13004)	259	מנהיגות בארגונים (13023)
92	ניהול טכנולוגיה וחדשנות (10777)	136	מנהיגות ויישומיה בחינוך (10528)
316	ניהול מיזמי תוכנה (22931)	101	מסים א (10666)
93	ניהול משאבי אנוש (10279)	102	מסים ב (10556)
252	ניהול פיננסי (13005)	38	מסעי הצלב: היסטוריה והיסטוריוגרפיה (10945)
254	ניהול פיננסי מתקדם בעזרת אקסל (13022)	207	מעבדה: אימונולוגיה (20459)
263	ניהול פרויקטים למינהל עסקים (13032)	207	מעבדה בביוטכנולוגיה (20457)
233	ניהול פרויקטים לתלמידי תעשייה וניהול (10906)	208	מעבדה בביוכימיה של חלבונים (20405)
67	ניצולי השואה בקולנוע הישראלי (10551)	208	מעבדה בביוולוגיה מולקולרית (20460)
255	ניתוח דוחות כספיים והערכת שווי חברות (13008)	208	מעבדה בביוולוגיה של התא (20236)
96	ניתוח דוחות פיננסיים (10389)	181	מעבדה ביסודות הפיסיקה (20418)
313	ניתוח ועיצוב מונחה עצמים (22919)	193	מעבדה בכימיה אורגנית (20439)
253	ניתוח ועיצוב מערכות מידע: שילוב תהליכים (13021)	194	מעבדה בכימיה אי-אורגנית (20463)
277	ניתוח מדיניות (12043)	222	מעבדה במטאורולוגיה: מדידות, תצפיות (20421)
60	נרטיב: עיון רב-תחומי (10916)	181	מעבדה בפיסיקה ב (20409)
37	נשים בחברה היהודית בארץ ישראל 1882-1948 (10582)	188	מעבדה בפיסיקה ג (20916)
		169	מעבדה בתכנות מערכות (20465)
177	סדנה בבסיסי-נתונים (20563)	191	מעבדה: כימיה כללית (20234)
337	סדנה בדיקטיקה של מדעי המחשב (55467)	195	מעבדה: כימיה פיסיקלית (20289)
116	סדנה ביחסי ציבור (10763)	221	מעבדה: מיקרוסקופיה של מינרלים וסלעים (20238)
114	סדנה בכתיבה עיתונאית (10618)	221	מעבדה: מיקרוסקופיה של סלעים מותמרים (20239)
278	סדנה בכתיבת נייר מדיניות (12039)	209	מעבדת שדה בביוולוגיה: התנהגות חברתית (20559)
57	סדנה בכתיבת סיפורת (10799)	109	מעמד, מדרג ואתיקה בחינוך: מבט סוציולוגי (10376)
58	סדנה בכתיבת שירה (10798)	169	מערכות בסיסי-נתונים (20277)
124	סדנה במדיניות ציבורית בעידן הגלובלי (10607)	171	מערכות הפעלה (20594)
175	סדנה במערכות הפעלה (20587)	233	מערכות ייצור משולבות מחשב (10571)
115	סדנה בעריכת עיתונאית (10658)	102	מערכות מידע חשבונאיות ממוחשבות (10549)
115	סדנה בעריכת וידאו בעידן דיגיטלי (10746)	94	מערכות מידע תחרותיות-אסטרטגיות (10596)
177	סדנה בתכנות מונחה עצמים (20586)	168	מערכות ספרותיות (20272)
175	סדנה בתכנות מתקדם בשפת Java (20503)	312	מערכות תגובתיות ומערכות זמן אמת (22912)
177	סדנה בתקשורת מחשבים (20588)	85	מקרו כלכלה א (10793)
245	סדנה דו-לשונית עברית וערבית בכישורי למידה (96266)	85	מקרו כלכלה ב (10794)
245	סדנה לכתיבה: ממטלה לבחינה (96297)	37	מרד בר-כוכבא (10351)
124	סדנה לכתיבה של נייר מדיניות (10811)	163	משוואות דיפרנציאליות חלקיות (20394)
66	סדנה לעריכת קולנועית למתחילים (10804)	159	משוואות דיפרנציאליות רגילות 1 (20280)
124	סדנה: מדיניות מרחבת, קרקע ותכנון (10609)	163	משוואות דיפרנציאליות רגילות 2 (20599)
123	סדנה: מדיניות ציבורית, צבא וביטחון (10760)	131	משטר ופוליטיקה באפריקה (10329)
123	סדנה: סוגיות במינהל ציבורי בישראל (10608)	119	משטרים דמוקרטיים (10661)
66	סדנת בימוי (10803)	108	משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית (10682)
241	סדנת גישור ידע באנגלית (91428)	257	משפט העבודה (13011)
179	סדנת הכנה בפיסיקה (91463)	332	מתודולוגיה של הוראת ההיסטוריה (55169)
246	סדנת הכנה לסטטיסטיקה: מיומנויות חשבון (96265)	333	מתודולוגיה של הוראת ספרות (55167)
115	סדנת סרטי תעודה לטלוויזיה: מתחקיר לתסריט (10621)	331	מתודולוגיה של הוראת תושב"ע ומחשבת ישראל (55155)
66	סדנת צילום קולנוע בסיסי (10805)	93	מתודולוגיה של סקרים (10350)
116	סדנת רדיו (10749)	155	מתמטיקה בדידה (20476)
81	סדנת רענון במתמטיקה לתלמידי מדעי החברה (95001)	267	מתמטיקה למוסמך במינהל עסקים (91415)
65	סדנת תסריטאות למתחילים (10806)	267	מתמטיקה למוסמך במינהל עסקים – אלגברה (91416)

מפתח אלפביתי של הקורסים

184	עולם החשמל והאלקטרוניקה א (20488)	273	סוגיות בהתפתחות המשטרים הדמוקרטיים במערב (12006)
185	עולם החשמל והאלקטרוניקה ב (20489)	133	סוגיות בחינוך מיוחד (10139)
191	עולם הכימיה (20116)	39	סוגיות בחקר הלאומיות (10374)
205	עולם הנגיפים (20292)	277	סוגיות במדיניות ציבורית (12042)
313	עיבוד תמונה (22913)	325	סוגיות במעברים ובמגעים בין תרבויות (14207)
46	עיון ב"הקדמות" של קאנט (10393)	21	סוגיות במשפט העברי (10229)
29	על סף העת החדשה : אירופה 1600-1350 (10674)	293	סוגיות בניהול בית ספר (14026)
40	על פרשת דרכים : יהודי רוסיה (10938)	117	סוגיות בסוציולוגיה של האינטרנט (10921)
38	עלייה לרגל : יהודים, נוצרים, מוסלמים (10500)	285	סוגיות בפסיכולוגיה של משתמש רשת האינטרנט (14011)
31	עלייה ונפילתה של הקיסרות הסינית (10742)	325	סוגיות בתאוריה של המרחב (14208)
54	עמוס עוז וא"ב יהושע : התחלות (10246)	37	סוגיות היסטוריות בעולמם של חכמים (10572)
284	עקרונות בעיצוב ובניתוח של סביבות למידה (14002)	271	סוגיות יסוד בלימודי גלובליזציה (12044)
206	עקרונות הביוטכנולוגיה (20455)	46	סוגיות מרכזיות בפילוסופיה אנליטית (10750)
257	עקרונות ועיקרים במיסוי הכנסה (13036)	128	סוגיות נבחרות בדמוקרטיה המודרנית (10326)
188	עקרונות פיסיקליים ברפואה (20329)	129	סוגיות נבחרות במדיניות החוץ של ישראל (10314)
170	עקרונות פיתוח מערכות מידע (20436)	297	סוגיות נבחרות בפסיכולוגיה חברתית (14309-14306)
		109	סוציולוגיה של ארגונים (10728)
161	פונקציות מרוכבות (20243)	108	סוציולוגיה של התרבות (10659)
212	פיזיולוגיה של הצמח (20536)	298	סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א (14301)
211	פיזיולוגיה של מערכות באדם (20556)	298	סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות ב (14302)
324	פייר בורדייה : טעם, הון תרבותי ואמנויות (14201)	106	סטייה חברתית (10270)
22	פילוסופיה יהודית בימיה"ב : מרס"ג עד הרמב"ם (10412)	216	סימביוזה : חיים ביחד של יצורים (20530)
45	פילוסופיה יוונית : מתאלס עד אריסטו (10248)	312	סימולציה : בניית מודלים וניתוחם (22911)
132	פילוסופיה של החינוך (10765)	230	סימולציה למהנדסי תעשייה (10695)
46	פילוסופיה של המדע (20202)	198	סימטריה (20334)
44	פילוסופיה של הנפש בתקופתנו (10679)	317	סמינר : בדיקות תוכנה (22958)
147	פילוסופיה של מדעי הקוגניציה (10942)	176	סמינר במדעי המחשב
187	פיסיקה גרעינית (20547)	176	סמינר במערכות בסיסי-נתונים (20371)
187	פיסיקה סטטיסטית (20314)	165	סמינר במתמטיקה (20381)
188	פיסיקה של החלקיקים היסודיים (20326)	335	סמינר דידקטי באזרחות (55473)
186	פיסיקה של מצב מוצק (20913)	337	סמינר דידקטי בהוראת מדעי המחשב (55475)
20	פירוש רש"י לתורה : עיונים בשיטתו (10231)	332	סמינר דידקטי בהיסטוריה (55474)
283	פיתוח והפעלה של תכניות לימודים (14008)	334	סמינר דידקטי במדעי החברה (55472)
69	פיתוח שמיעה (10167)	333	סמינר דידקטי בספרות (55470)
287	פיתוח תכניות לימודים בתחומי דעת (14012)	336	סמינר דידקטי בפסיכולוגיה (55469)
132	פסיכולוגיה בחינוך (10125)	331	סמינר דידקטי בתושבי"ע ומחשבת ישראל (55471)
143	פסיכולוגיה בין-תרבותית (10557)	264	סמינר : הערך האינפורמטיבי של הדיווח הכספי (13101)
139	פסיכולוגיה התפתחותית (10493)	265	סמינר : השפעת הגלובליזציה על המשק הלאומי (13401)
138	פסיכולוגיה חברתית (10104)	267	סמינר : התנהגויות ארגוניות קריטיות (13901)
140	פסיכולוגיה פיזיולוגית (10615)	264	סמינר : כלכלה ומימון התנהגותיים (13201)
139	פסיכולוגיה קוגניטיבית (10264)	266	סמינר : כלכלת כוח אדם (13501)
141	פסיכולוגיה של הזדקנות וזיקנה (10781)	298	סמינר מחקר א+ב (14310, 14311)
140	פסיכופתולוגיה (10619)	316	סמינר מחקר : אבחנה ופרטיות מידע (22951)
135	פעילות גומלין בכיתה (10328)	317	סמינר מחקר : אלגוריתמים ותאוריה (22952)
110	פערים וא-שוויון בישראל (10576)	316	סמינר : מחקר בהוראת מדעי המחשב (22943)
218	פרויקט אינטגרטיבי בלימודי שדה (20908)	145	סמינר מחקר בפסיכולוגיה - למצטיינים (10914)
224	פרויקט מחקר בגיאולוגיה (20575)	317	סמינר מחקר : מערכות בסיסי-נתונים (22953)
197	פרויקט מחקר בכימיה (20577)	318	סמינר מחקר : נושאים בהנדסת תוכנה (22959)
218	פרויקט מחקר במדעי החיים (20576)	318	סמינר מחקר : נושאים בהנדסת תוכנה (22959)
189	פרויקט מחקר בפיסיקה (20578)	318	סמינר מחקר : נושאים בראייה ממוחשבת (22955)
235	פרויקט מסכם בהנדסת תוכנה (20950)	176	סמינר : ממדעי המחשב להוראתם (20560)
234	פרויקט מסכם בהנדסת תעשייה וניהול (10923)	48	סמינר מצטיינים בפילוסופיה א+ב (10952, 10967)
319	פרויקט מתקדם במדעי המחשב (22997)	279	סמינר מתודולוגי לכתיבה מחקרית (12190)
189	פרויקט מתקדם בפיסיקה א (20382)	266	סמינר : מתודולוגיות פיתוח מערכות מידע (13803)
189	פרויקט מתקדם בפיסיקה ב (20383)	265	סמינר : ניהול ידע (13802)
335	פרקטיקום בהוראת האזרחות (55165)	265	סמינר : קידום רעיונות ומוצרים (13301)
332	פרקטיקום בהוראת ההיסטוריה (55195)	265	סמינר : קידום רעיונות ומוצרים (13301)
333	פרקטיקום בהוראת הספרות (55168)	266	סמינר : שווקים אלקטרוניים (13801)
336	פרקטיקום בהוראת הפסיכולוגיה (55158)	302	סמינר תזה א+ב (14317, 14318)
334	פרקטיקום בהוראת מדעי החברה (55466)	327	סמינר תזה לכתובה מחקרית בלימודי תרבות (14299)
337	פרקטיקום בהוראת מדעי המחשב (55468)	77	סמלים חזותיים ציוניים בתרבות הישראלית (10594)
331	פרקטיקום בהוראת תושבי"ע ומחשבת ישראל (55156)	110	ספרוט וחברה (10583)
49	פרקים במורפולוגיה עברית (10483)	224	ספקטרוסקופיה של מינרלים (20548)
134	פרקים בסוציולוגיה של החינוך (10485)	19	ספר בראשית (10667)
183	פרקים בפיסיקה מודרנית (20213)	59	ספרות ואתיקה (10963)
51	פרקים בתולדות הלשון העברית : חטיבה ביניימית (10441)		
51	פרקים בתולדות הלשון העברית : חטיבה מודרנית (10442)	50	לברית כשפה שנייה (91462)
51	פרקים בתולדות הלשון העברית : חטיבה קלאסית (10440)	211	עד מאה ועשרים (20319)
41	פרקים בתולדות יהודי ארצות-הברית (10589)	205	עולם החיידקים (20237)

מפתח אלפביתי של הקורסים

217	תאי גזע: ממחקר בסיסי ליישומים רפואיים (20909)	206	צומח ארץ-ישראל (20262)
212	תאי עצב: מבוא לנוירוביולוגיה (20308)	207	צומח וצמחים (20112)
24	תהליכי חילון בתרבות היהודית בעת החדשה (10932)	57	ציוני דרך בביקורת ספרות המערב (10639)
300	תהליכים קבוצתיים (14316)	121	צמיחת המדינות החדשות באפריקה (10206)
75	תולדות האמנות: מבוא כללי (10489)	181	צפונות היקום: אשנב לאסטרונומיה (20120)
71	תולדות הגיז' (10719)	220	צפונות כדור-הארץ (20117)
72	תולדות המוסיקה המערבית א (10732)		
72	תולדות המוסיקה המערבית ב (10733)	299	ק קוגניציה ואיום (14304)
161	תולדות המתמטיקה: מיוון העתיקה ועד אוילר (20472)	297	קוגניציה חברתית (14305)
53	תולדות הספרות העברית החדשה (10168)	216	קולטנים והמרת אותות (20514)
64	תולדות הקולנוע א: 1895-1939 (10648)	61	קומדיה: מאריסטופנס עד סיינפלד (10762)
64	תולדות הקולנוע ב: 1940-1980 (10683)	170	קומפילציה (20364)
25	תולדות התקופה ההלניסטית (10222)	319	קורס מחקר בהנדסת תוכנה מונחית היבטים (22957)
27	תולדות עם ישראל בימי בית ראשון (10700)	319	קורס מחקר בנושאים מתקדמים בתקשורת (22956)
306	תורת האבולוציה ותנועת הבריאתנות (22005)	319	קורס מחקר לתואר שני
159	תורת הגרפים (20295)	224	קורס סמינריוני בנושא מיוחד בגיאולוגיה (20591)
157	תורת ההסתברות (20416)	200	קורס סמינריוני בנושא מיוחד בכימיה (20592)
84	תורת המחירים א (10627)	218	קורס סמינריוני בנושא מיוחד במדעי החיים (20590)
84	תורת המחירים ב (10628)	178	קורסים של המכון הבין-אוניברסיטאי באילת א+ב (20991, 20992)
85	תורת המחירים ג (10629)	301	קידום שינוי חברתי בראי הגישה הפסיכולוגית (14322)
163	תורת המידה (20324)	194	קינטיקה כימית (20241)
86	תורת המימון (10230)	114	קלאסיקה בחקר התקשורת: מבט מחודש (10712)
263	תורת המיקום (13026)	209	קריאה ביקורתית של מאמרים ותכנון מחקר (20491)
160	תורת המשפרים האלמנטרית (20413)	134	קריאה: תאוריה ומעשה (10123)
161	תורת המשחקים (20216)	142	קשב חזותי (10525)
262	תורת המשחקים: יישומים לניהול (13044)		
57	תורת הספרות והתרבות: אסכולות בנות-זמננו (10734)	19	ר ראשית המלוכה בישראל: ספר שמואל (10710)
156	תורת הקבוצות (20281)	28	ראשיתה של אירופה (10436)
160	תורת הקודים (20296)	212	רביית היונקים (20313)
196	תורת הקואנטים א (20522)	324	רב-תרבותיות בישראל (14206)
196	תורת הקואנטים ב: קשר כימי (20523)	278	רגולציה בעידן של משילות (12191)
178	תזונה (20122)	82	רגרסיה וניתוח שונות (10286)
233	תכנ מערך מפעלים ומערכות נלוות (10580)	305	רדוקציה, טלאולוגיה ומקומן בבילוגיה (22010)
256	תכנון וביצוע סקרים (13010)	25	רומא: אימפריאליזם ואימפריה (10473)
258	תכנון כוח אדם בכלים סטטיסטיים (13016)	109	ריבוד: סוגיות באי-שוויון חברתי (10349)
133	תכנון לימודים, הוראה והערכה (10106)	216	רעלים והרעלות (20519)
97	תכנון מערכות דינמיות בזמן למשאבי אנוש (10516)	307	רפואה אלטרנטיבית במבט ביקורתי (22009)
92	תכנון, ניתוח ועיצוב מערכות מידע (10645)		
175	תכנות מונחה עצמים (20906)	275	ש שיתוף ומאבקים מקצועיים בדמוקרטיה (12018)
172	תכנות מתקדם בשפת Java (20554)	94	שוויון הודמוניות ואיסור אפליה בעבודה (10901)
260	תכניות לשיתוף עובדים ולדמוקרטיה (13031)	47	שוויון ואי-שוויון: מבט פילוסופי (10924)
121	תנועות חברתיות ומחאה פוליטית (10454)	254	שוק החון, תיווך פיננסי והמערכת הפיננסית (13033)
129	תנועות חברתיות ומחאה פוליטית בישראל (10392)	31	שורשי הפשיזם האירופי: 1945-1789 (10784)
112	תקשורת המונים בישראל (10612)	58	זוגות מיועדים ביצירתו של עגנון (10301)
114	תקשורת ודעת קהל (10716)	251	שיווק (13003)
113	תקשורת: טכנולוגיה, חברה, תרבות (10439)	113	שיח התקשורת (10758)
217	תקשורת כימית בין בעלי חיים (20328)	232	שיטות אופטימיזציה לא ליניארית (10926)
116	תקשורת כתרבות (10532)	105	שיטות מחקר איכותניות (10748)
231	תקשורת נתונים לתלמידי הנדסת תעשייה (10579)	327	שיטות מחקר איכותניות (תואר שני) (14210)
256	תקשורת שיווקית משולבת ופרסום (13014)	283	שיטות מחקר בחינוך (14009)
110	תרבות ארגונית (10566)	81	שיטות מחקר במדעי החברה (10285)
29	תרבות ההשכלה באירופה במאה ה-18. חלק א (10282)	197	שיטות פסיקליות לאנליזה כימית (20911)
30	תרבות ההשכלה באירופה במאה ה-18. חלק ב (10463)	286	שילוב טכנולוגיות מידע בתחומי דעת (14017)
260	תרבות וניהול (13019)	144	שינה והפרעות שינה בילדות (10904)
32	תרבות, חברה ודת: יהודי פולין (10265)	287	שינוי ארגוני במערכות למידה (14018)
326	תרבות פופולרית (14211)	97	שיפוט והערכה לתלמידי ניהול וכלכלה (10522)
117	תרבות, תקשורת ופנאי בישראל (10503)	55	שירת החול העברית בספרד המוסלמית (10647)
195	תרמודינמיקה (20483)	217	שעונים ביולוגיים (20316)
183	תרמודינמיקה לפיסיקאים (20482)	147	שפה וקוגניציה (10956)
		174	שפות תכנות (20905)
		174	שפת פרולוג והיבטים לבינה מלאכותית (20596)
		272	ת תאוריות דמוקרטיות בנות-זמננו (12008)
		323	תאוריות וגישות בחקר התרבות (14205)
		283	תאוריות למידה והוראה (14003)
		107	תאוריות סוציולוגיות בנות-זמננו (10722)
		107	תאוריות סוציולוגיות קלאסיות (10721)
		89	תאוריות עכשוויות של צדק כלכלי וחברתי (10960)
		62	תאטרון בחברה (10738)